ЕРПІІ 53

И. Бр. 68789

ТЕЖАК

Основан 1869 године

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Издавач
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Власник
За Српско пољопривредно друштво
Претседник МИРКО МИЉКОВИЋ

Уредник
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ,
Ванредни професор Београдског Универзитета

ЗА ГОДИНУ 1933

ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА LX-60

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА У БЕОГРАДУ

БЕОГРАД
Штамп. „СКЕРЛИЋ“, — Мил. К. Цветановића — Краљице Наталије 12. — Телефон 20-782
1933

Преглед

САДРЖИНЕ „ТЕЖАКА“ ЗА 1933 ГОДИНУ.

Објашњење: бр. значи број „Тежака“; ст. значи број стране; чл. значи да је рад у „Тежаку“ штампан као чланак; бел. значи белешка; П. и О. значи питање и одговор; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. п. значи књижевни преглед; књиж. књижевност.

А. Сарадници.

Г. *Антонијевић А. Антоније*, управник бановинског лозног расадника у Смедереву; Лечимо се још није касно чл. бр. 11, ст. 388.

Г. *Васкијевић Ђорђе,* инж. шумарски. Пошумљавање резницама (врбе и тополе) чл. бр. 7, ст. 275.

Г. *Видановић Михаило П.* Могућност рентабилног повећања сточног грожђа код нас и избор сората за ту сврху за поједине крајеве и земљишта, чл. бр. 19, ст. 676.

Г. *Виктор Гасе*, градски баштован — Сента. У чему грешимо највише у воћарству чл. бр. 20, ст. 710.

Г. *Вујачић М. Вуле*, управник расадника у Палићу. Табеларни пр глед воћних садница за продају ове јесени, бел. бр. 20, ст. 722.

Г. *Вукосавић Павле Др.* Црв у трешњи — трешњева муха (Rhagolitis cerasi) чл бр. 1, ст. 18. Како и где презимљује грожђани мољац П. и О. бр. 4, ст. 122. О раним штеточинама воћака — гусеницама чл. бр. 5, ст 197. Буба швабе чл. бр. 6, ст. 229. Жилогриз П. и О. бр. 7, ст. 263. Грожђани мољац и његово сузбијање чл. бр. 10, ст. 360. Црвена буба

(Phutodecta formicata) на луцерки и њено тамањење П. и О. бр. 13, ст. 478. Жути или гвоздени црви на бостану П. и О. бр. 14, ст. 522. Болест полегања клица код бостана П. и О. бр. 14, ст. 524. Уништавање слепог кучета које тамани зелене за сејање кромпире П. и О. бр. 15, ст. 551. Да штитаста ваш не пређе са ограде на шљивак П. и О. бр. 16, ст. 591. Црвљање шљива П. и О. бр. 22, ст. 781.

Г. *Главинић Д. Коста*, О задружном и појединачнном сушењу воћа, грожђа и поврћа чл. бр. 22, ст. 761; бр. 23, ст. 801.

Г. *Гроздапић Сима Др.* Пчеларство као домаћа грана пољске привреде чл. бр. 7, ст. 265.

Г. *Дамњановић В. Милан*, Цене пољопривредних производа на дан 23 децембра 1932 год. бр. 23, ст. 832.

Цене пољопр. произв. на дан 10 јануара 1933 г. бр. 2, ст. 62
" " " " " 24 " " " " 3, " 94
" " " " " 8 фебруара " " " 4, " 126
" " " " " 22 " " " " 5, " 220
" " " " " 8 марта " " " 6, " 253
" " " " " 24 " " " " 7, " 286
" " " " " 8 априла " " " 8, " 318
" " " " " 22 " " " " 9, " 349
" " " " " 9 маја " " " 10, " 381
" " " " " 25 " " " " 11, " 435
" " " " " 8 јуна " " " 12, " 471
" " " " " 23 " " " " 13, " 501
" " " " " 10 јула " " " 14, " 533
" " " " " 28 " " " " 15, " 566
Добровољачке борбе у Добручи књ. пр. " " " 16, " 596
Цене пољопр. произв. на дан 2 августа " " " 16, " 598
" " " " " 22 " " " " 17, " 631
" " " " " 8 септембра " " " 18, " 663
Ручно брзо предење и ткења на селу књ. пр. " " " 18, " 659
Цене пољопр. произв. на дан 22 септембра " " " 19, " 694
" " " " " 9 октобра " " " 20, " 728
" " " " " 19 новембра " " " 22, " 792
" " " " " 25 " " " " 25. " 822
Покретна пољопр. изложба и школа књ. пр. " " " 23, " 813
Чување свежег воћа и поврћа од Др. В. Стојковића књ. пр. " " " 23, " 814
Цене пољопр. произв. на дан 12 децембра " " " 24, " 863

Г. Дунић Милан, начелник пољопр. одељења Банске управе у Нишу. О новим типовима практичних пољопривредних школа чл. бр. 24, ст. 825.

Дунавска бановина. Један апел свима пољопривредним стручњацима и јавним радницима, бел. бр 12, ст. 467. Употреба безтрошарин. шећера за заслађивање шире бел. бр. 21, ст. 749.

Г. *Ђорђевић Ђ. Властимир*, инж. и професор. Утицај дубоког обрађивања земље на принос кукуруза чл. бр. 3, ст. 72. Утицај густине сетве на принос кукуруза чл. бр. 4, ст. 105. Отпатци дувана корисно се могу употребити за компосно ђубре за све усеве и површе П. и О. бр. 5, ст. 214. Гајење сунцокрета (Heliantus annus) П. и О. бр. 9, ст. 327. Површинско побољшање природних ливада чл. бр. 11, ст. 401. Како се уништава пиревина П. и О. бр. 11, ст. 417. Пун или празан месец нема утицаја на селдбу и бербу плодова П. и О. бр. 11, ст. 417. Наводњавање чл. бр. 12, ст. 441. О бојама код цвета и мирисима код биљака П. и О. бр. 12, ст. 464. Шта да се ради са засејаном а полеглом травом јежевицом П. и О. бр. 13, ст. 487. О гајењу крмпира П. и О. бр. 17, ст 624. Коровске биљке и њихово сузбијање чл. бр. 20, ст. 697. На којима се се земљиштима може луцерка да гаји П. и О. бр. 21, ст. 710.

Г. *Ђурђевић Мирко,* дипломирани правник, секретар вишег аграрног суда, референт за правна питања. Воденица на уделе и ортаклук П. и О. бр. 6, ст. 246. Шта да се ради против учиниоца штете уништењем калемова у винограду и за посечена стара дрвета борова и липа П. и О. бр. 6, ст. 247. Спор села Заслапа и Нура око власништва реке Заслапнице П. и О. бр. 8, ст. 306. Коме се треба обратити за учињену штету калемовима од зечева П. и О. бр. 11, ст. 413. Колониста који је добио имање, има ли бесплатан подвоз до имања П. и О. бр. 11, ст. 416. Да ли могу комшије да посаде багрем поред комшијског винограда П. и О. бр. 11, ст. 416. Да ли је и каквим законима регулисано питање „мерина“ по варошима и колике се таксе могу наплаћивати П. и О. бр. 14, ст. 521. Дневнице процениоцима штете (општинарима) код општина П. и О. бр. 14, ст. 524. Могу ли поједини сељани дотичног села (општине) избећи плаћање пољачине П. и О. бр. 15, ст. 550. Где би се нашле књиге о попису земље из 1884 године П. и О. бр. 16, ст. 590. Оштећени градом ослобађавају се порезе и добивају помоћ по решењу Скупштине или Министарског савета, кад се поднесу правоваљни докази о градобитини П. и О. бр. 18, ст. 655. Право на плод воћака поред путева П. и О. бр. 18, ст. 656. Под којим се условима може чиновник вратити из пензије П. и О. бр. 21, ст. 747. Регулисање права службености у води на продавном имању П. и О 21. ст. 747. Право наследства у породици у Босни и Херцеговини П. и О. бр 22, ст. 777. Да ли има право комшија мећати дрво уз комшијску кућу П. и О. бр. 24, ст. 834.

Г-ђа *Ђуровић Наталија*, Шта је васпитање деце чл. бр. 5, ст. 208. Петролеум и његова употреба у домаћинству чл. бр. 6, ст. 243. Храна као услов за одржавање нашег живота чл. бр. 7, ст. 273. На шта треба обратити пажњу на састављање јеловника чл. бр. 8, ст. 303. Како домаћица може да спреми јело за недељу дана? чл. бр. 9, ст. 339. Економско-хигијенски и васпитни значај конзервисања воћа и поврћа чл. бр. 10, ст. 370. Готовљење јела чл. бр. 10, ст. 372; бр. 11, ст. 409. Конзервисање трешања, вишања и јагода чл. бр. 12, ст. 457. Општа упутства за рад у остављању зимнице чл. бр. 13, ст. 485. Како се конзервише боранија П. и О. бр. 13, ст. 492. Конзервисање грашка и шпаргле чл. бр. 14, ст. 520. Шта треба да знају родитељи при нези и васпитању деце? чл. бр. 15, ст. 547. Конзервисање воћа чл. бр. 16, ст. 583. Конзервисање поврћа чл. бр. 17, ст. 619; бр. 18, ст. 652. Кухиња и стоно посуђе и њиова употреба чл. бр. 19, ст. 679. Кување пекмеза од грожђа П. и О. бр. 19, ст. 681. Чување свежег поврћа за зиму књ. пр. бр. 19, ст. 687. Црни лук и поучник о гајењу, сортирању, чувању и продаји књиж. пр. бр. 19, ст. 688. Конзервисање краставаца чл. бр. 20, ст. 714. Конзервисање гуња чл. бр. 21, ст. 741. Одржавање реда и чистоће у кухињи чл. бр. 23, ст. 776.

г. Зечевић П. Милорад. Наши топли извори за производњу раног поврћа и цвећа чл. бр. 4. стр. 107. Важност скупљања и гајења лековитих биљака чл. бр. 7, стр. 259. Јагода чл. бр. 9. стр. 331. Улога креча у повртарству чл. бр. 12. стр. 448. Важност конзервисања поврћа чл. бр. 13. стр. 476. Сезам—Sezannm indicum (orientale) чл. бр. 14. стр. 509. Размножавање биљака разницама чл. бр. 14. стр. 512. Берба, паковање и продаја патлицана чл. бр. 15. стр. 541. Утовар поврћа у вагоне или шлепове ради преноса или извоза чл. бр. 16. стр. 576. Све у своје време чл. бр. 17. стр. 601. Спанаћ чл. бр. 17. стр. 606. Зашто се у мају накалемљене руже понекипут не приме п. и о. бр. 17. ст. 625. Искоришћавање зелених плодова патлицана у јесен чл. бр. 18. ст. 638. Значај производње раног поврћа чл. бр. 19. стр. 669. Заливање цвећа у собама за време зиме чл. бр. 24, ст. 834. Ожиљавање ружа П. и О. бр. 24, ст. 834.

Г. *Иванић Сш. Д-р* Кашаљ чл. бр. 4. ст. 119. Трем у сељачкој кући чл. бр. 5. ст. 210. Кад уши прочује п. и о. бр. 6. ст. 245. Болест у очима п и о. бр. 6. ст. 247. Лечење мишићне узетости после дечије узетости п. и о. бр. 11. стр. 411. Болест у ушима п. и о. бр. 11. ст. 416. Нервоза п. и о. бр. 17. стр. 621.

Г. *Јаковљевић В. Јарослав.* Тетовска котлина као јабучарски крај чл. бр. 4. ст. 116; бр. 5. ст. 203; бр. 6. ст. 240; бр. 7. ст. 271.

Г. *Јањић Јаша.* Крава по телењу води после 21—28 дана. Семена суданске траве треба на хектар око 60 кграма п. и о. бр. 1. ст. 26. Сејање и гајење озимског овса п. и о. бр. 2. ст. 58. Из живота биљака чл. бр. 3. стр. 74.

Г. *Јекић Јован М.* Земљишта под грабом искрчена, корисно се могу употребити за подизање багремара п. и о. бр. 5. ст. 213. Шта је узрок што се одсечено дрво ужитљиви п. и о. бр. 12, стр. 465.

Г. *Јешић Стеван.* Наша напредна сеоска газдинства чл. бр. 10. стр. 353.

Г. *Јовановић П. Јован.* О стварању паше за пчеле чл. бр. 15. ст. 544. Питања Драгољуба из Бершића о гајењу пчела и о кошницама п. и о. бр. 17. ст. 623. Јесењи радови на пчеланику чл. бр. 18. ст. 646. Имају ли пчелари какву повластицу на жељезницама за пренос кошница са пчелама, на пашу п. и о. бр. 18. ст. 654. Оболење пчела у вршкарама п. и о. бр. 19. ст. 685. Зашто пчеле избацују из кошнице своје ларве чл. бр. 20. ст. 709. Која је кошница најбоља п. и о. бр. 22. стр. 773.

Г. *Јовановић Ђорђе Д-р* Зараза сушења брестових стабала чл. бр. 1. стр, 22.

Г. *Јоксимовић Чедомир.* Унапређење ручне предње чл. бр. 19. стр. 682.

Г. *Јосифовић Младен Д-р.* Рђа на балучки нема никакве сличности са рђом на пшеници п. и о. бр. 10. ст. 377. Порзол или плави камен за припрему семена пшенице чл. бр. 21. ст. 733 Гар прашна смет) бр. 21, ст. 736. Болест пламењача на црноме луку чл. бр. 22. ст. 772.

Г. *Калановић М. Ж.* проф. Једна лоша пракса нашега сељака—извожење сточног ђубрета на њиве лети чл. бр. 1. ст. 13. Коју расу свиња да гајимо чл. бр. 12. тт. 454. Да нам пољопривредне школе буду од веће користи чл. бр. 15. стр. 537.

Г. *Коњев Д.* професор универзитета. Микроби наши помагачи и пријатељи чл. бр. 1. стр. 23; бр. 2. стр. 53.

Г. *Лајчевић Драгиша.* Непогоде у Србији бр. 1. ст. 15. Подижимо наше воћњаке — Савет ужичанима чл. бр. 2. ст. 56. Од чега се све ракије пече чл. бр. 7. ст. 270. Будимо спремни да дочекамо сушу чл. бр. 8. ст. 289. Јагодичасто воће чл. бр. 9. ст. 336. Из старе материјалне културе чл. бр. 10. ст. 359; бр. 18. ст. 640; бр. 20. ст. 704. Кад воћу треба

обратити пажњу у Крушевачком крају чл. бр. 10. ст. 370; бр. 11. ст. 397. Ракија (историски, етнографски и економски прилог) чл. бр. 11. ст. 407. Биљке за влакно чл. бр. 17. ст. 606.

Г. *Лолић Н. Миливоје.* Најбоље подлоге за шљиву мацарку (сем желије) за трешње (Магрива Prunus Mahaleb) за јабуке (јабука петровача и Холандска јабука Doucin) За крушку (Крушка и дуња) п. и о. бр. 4. ст. 122. Како је стање на селу? Узроци сељачког Задружења чл. бр. 8. стр. 291. Шта чита наш народ у Србији чл. бр. 24, ст. 827.

Г. *Локот Тим. Д-р* професор универзитета. Њивске ливаде чл. бр. 3. ст. 78. Падалица чл. бр. 19. стр. 668.

Г. *Мазајев Л.* професор — Кудељица, конопљина смрт чл. бр. 8. ст. 299. Проблем лесковачког конопљарства чл. бр. 9. ст. 324. Некукурузна година чл. бр. 13. ст. 481.

Г. *Марков Ј. Д-р* проф. универзитета. Глисне болести домаћих животиња чл. бр. 2. ст. 47; бр. 3. ст. 82; бр. 4. ст. 111; бр. 5. стр. 200.

Г. *Милановић Р. Миладин* председник општине и члан пољопривредне подружине у Новом Пазару. Уништавање слепог кучета чл. бр. 17. стр. 618.

Г. *Милешевић М. М.* Претседник пољопривредно књижнице и читаонице — Крнуле. За напредак пољопривредних књижница и читаоница чл. бр. 10, стр. 374.

Г. *Милошевић Павле.* Јабука—песма—бр. 9. ст. 335.

Г. *Милорадовић Ж. Милан.* Земљорадник из Пожежене срез Рамски. Производња Земљаног ораха (кикирики) доп. бр. 20. стр. 721.

Г. *Миљковић Мирко.* Повртарство М. Зечевића књига. пр. бр. 7. стр. 280. Св. Краљ Милутин — Слава српског пољопривредног дргштва чл. 23. стр. 793.

Г. *Министарство пољопривреде.* Упутство за практично усавршавање и специјализирање из воћарства, виноградарства, подрумарства, вртларства са повртарством свршених студената — агронома и ђака средње пољопривредне школе бел. бр. 14. стр. 525.

Г. *Митровић Танасије Д-р.* Тежакова шесдесетогодишњица чл. бр. 1. ст. 1. Ново лето бр. 1. ст. 5. Драгиша Лапчевић чл. бр. 2. ср. 33. Потражња наше вуне у иностранству бел. бр. 3. ст. 89. Наука о времену — Метеорологија књиж.

пр. бр. 3. ст. 89. Годишњак народне одбране за 1932 год. књиж. пр. бр. 3. ст. 90. Господарски календар. Хрватског господ. друштва за 1933 год. бр. 3. ст. 90. Наше шумарство и Ловарство књ. пр. бр. 8. ст. 311. Законодавство о задругама Краљевине Југославије објављено је у две књиге у познатој збирци задружних Закона књиж. пр. бр. 8. ст. 312. Испрввка бр. 16. ст. 596. Г. *Благоје Д. Тодоровић*, велики добротвор Српског пољопривредног друштва чл. бр. 18. ст. 633. Велики овчарски сајам и изложба нештерене овце у Сјеници бел. бр. ст. 658.

Г. *Нешић Љ. Бора.* Сеоска винарска земљорадничка задруга бел. бр. 3. ст. 87. † Раде П. Стефановић виноградар члан пољопр. подружине из Чачка некр. бр. 7. ст. 281. 59. редовни годишњи збор српског пољопривредног друштва чл. бр. 9. стр. 321. Предавање о грожђаном мољцу (рад Српс. пољ. друштва) чл. бр. 9. ст. 342. Свима пољопривредним подружинама да чине предлоге за правилан рад о пошиљкама (р. с. п. д.) бр. 9. ст. 348. О увозу кукуруза у Швајцарску у вредности за 150 бикова (р. с. п. д.) бр. 9. ст. 344. Извештаји пољопр. подружина за план пропагандистички (р. с. п. д.) бр. 9. ст. 344. Економско хигијенски и васпитни значај конзервисање воћа и поврћа чл. бр. 10. ст. 370. Нове пољопривредне подружине у 1933 години бел. бр. 11. ст. 418 (р. с. п. д.) бр. 12. ст. 459 Свима пољопривредним подружнама упутство за отварање кредита код срп. пољопр. друштва бр. 12. ст. 461 (р. с. п. д.). † Михаило-Миша-Ђорић (са сликом) некр. бр. 15. ст. 559. Нов члан добротвор бел. бр. 18. ст. 657. Продужен рок пријаве за стечајеве за напредније начине рада бел. бр. 18. стр. 657. (р. с. п. д.). Нова правила бел. бр. 24, ст. 840.

Г. *Николић Миша Ђ.* Проблем наше пшенице чл. бр. 1, ст. 8; бр. 2, ст. 36; бр. 3, ст. 65; бр. 4, ст. 97; бр. 5, ст. 192.

Г. *Николић Ђура,* пољопривредник из Гугља срез пожешки. Наше воће и наш крај с обзиром на прошлост, садашњост и будућност чл. бр. 6. ст. 236.

Г. *Никодијевић Милан.* О прскању воћака чл. бр. 22 ст. 775.

Г. *Петровић В. Алекса.* Годишњи извештај о раду Трифолин станице за пречишћавање семена луцерке и детелине у 1932 години. (р. с. т. д.) бел. бр. 15 ст. 554. Рекордан принос пшенице чл, бр. 20, ст. 703.

Г. *Петровић Ж. Никола.* Импрегнирање виноградарских притака у раствору плавог камена П. и О. бр. 3, ст. 84. Које су позне сорте јабука препоручљиве за сађење П. и О. бр. 3, ст. 86. Преспанска црвена и пругаста јабука бел. бр. 3, ст. 89. Добре врсте лешника и упут за сађење П. и О. бр. 4, ст. 121. Награде „офиса" за вино у Паризу бел. бр. 6. ст. 248. Воћке и Воће за школе и народ — III-ћи део од Благ. 2. Тодоровића књиж. пр. бр. 8, ст. 310. Крчење плодних хибрида винове лозе у савској Бановини бел. бр. 8, ст. 312 Реуљавост (ометање плода) код винове лозе П. и О. бр. 13, ст. 490. Благо наше пољопривреде књиж. пр. бр. 14. ст. 529. Шкоди ли младоме воћњаку кад се по њему посеје пшеница П. и О. бр. 19, ст. 683. На земљиштима успртим, од иловаче и песка, може ли успевати лоза и воће П. и О. бр. 20 ст. 715. — Како се млади воћњаци ослобођавају пореза П. и О. бр. 21, ст. 743. На земљишту искрченог винограда не треба одмах подизати нов виноград за 5—6 година П. и О. бр. 24, ст. 840.

Г. *Петковић С. Павле.* Ђубрење воћака чл. бр. 23, ст. 808.

Пољопривредна подружина у Горњем Милановцу. Воћарско-калемарски курс у Горњем Милановцу бел. бр. 15 ст. 557.

Г. *Поповић Коста. Семе трава.* Како да почнемо посао око гајења трава за семе чл. бр. 2, ст. 43. Тражимо рада нашем народу чл. бр. 5, ст. 186. Треба ли нашу пољопривреду механизовати чл. бр. 8, ст. 294. О селекцији у опште (из рукописа „Селекција страних жита) чл. бр. 11, ст. 392, бр. 12, ст. 446. Влага чл. бр. 11, ст. 398; бр. 12 ст. 450. Рђа на страним житима чл. бр. 14, ст. 515. Рогачи на шљивама (Батци, папуче, пасуљаре, киле, крива је) чл. бр. 14. ст. 517. Једна врло рана пшеница чл. бр. 16, ст. 569. За боље гајење пасуља чл. бр. 17, ст. 603.

Г. *Поповић М. Миодраг* свештеник. Екскурзија пољопривредног дечијег клуба из села Гушевца Допис бр. 20 ст. 719.

Г. *Радић С.* Родне и неродне године код воћака чл. бр. 9, ст. 337.

Г. *Радојчић Света агр.* Попопривредне подружине и њихов значај за унапређење пољопривреде на селу чл. бр. 7, ст. 257. Припрема сточне хране за зиму чл. бр. 16, ст. 572. Ђубрење шљивара чл. бр. 19, ст. 678. Виноградарске задруге чл. бр. 21, ст. 729. Уновчавање пољопривредних производа чл. бр. 24, ст. 832.

Г. *Ранковић Бож. Ђ.* Бистрење вина чл. бр. 7, ст. 268. Уклањање из вина вишка сумпорног диоксида П. и О. бр. 8.

ст. 302. Резидба винограда П. и О. бр. 11, ст. 413. Одговор на разна питања Мијајла Милојевића из Дебелнице среза Тимочког П. и О. бр. 11 ст. 414. Муљање грожђа без гњечења шепурине и семена П. и О. бр. 12 ст. 466. Може ли се алкохол у вину мерити градом П. и О. бр. 18, ст. 649. Појачање боје црних вина П. и О. бр. 21, ст. 740. Чишћење и лечење винских судова П. и О. бр. 22, ст. 780.

Г. *Ратковић М. Сава* Општа пољопривредна изложба у горњем Милановцу бел. бр. 22, ст. 782.

Г. *Ристивојевић С. Арс.* Општински путеви чл. бр. 14, ст. 505.

Г. *Самуровић. Ј. Милосав* Брање и паковање шљива чл. бр. 16, ст. 579; бр. 17 ст. 608.

Г. *Сивицки* П. Б. професор. Једна важна мера за унапређење нашег сточарства чл. бр. 9, ст. 333.

Г. *Симић Ник* ing. agr. Озима панонска граорица чл. бр. 21, ст. 731.

Г. *Сремић Ј. Драгутин.* Подизање мешовитих воћњака од свију врсти воћа П. и О. бр. 7, ст. 278. Да ли треба Калемити шљиву пожегачу П. и О. бр. 14, ст. 518.

Српско пољопривредно друштво. Честитке о слави Св. Краља Милутина бр. 23, ст. 799. *Упутство* за предлагање лица за почасне и редовне чланове Српског пољопр. друштва, које се прописује на основу чл. 7, друштвених правила бел. бр. 24, ст. 837. *Свима пољоприв. подружинама* о држању годишње скупштине бр. 24, ст. 839.

Г. *Стевановић А. Стев.* Развој и рад Здравчићске пољопривредне књижнице и читаонице чл. бр. 16, ст. 591.

Г. *Стојановић Драг.* Воћарско виноградарски течај у Сопоту. бел. бр. 20, ст. 717.

Г. *Стојичевић М.* Просветимо Земљорадника чл. бр. 11, ст. 385.

Г. *Ст. М. М.* Моја крава чл. бр. 11, ст. 406.

Г. *Тодоровић Маша.* Наша домаћа кокош чл. бр. 8, ст. 301. Корисне траве чл. бр. 10, ст. 355. Ручни прашач чл. бр. 11, ст. 390. Производња семена луцерке и детелине чл. бр. 12, ст. 473. Три корисне справе чл. бр. 13, ст. 479. Наша домаћа ћурка чл. бр. 17, ст. 616. Земљорадник и књига чл. бр. 19, ст. 665. Ђубрење ливада и пашњака чл. бр. 19, ст. 674.

Г. *Уџварлић Салих* Dr. Просвећеност нашег сељака и унапређење пољопривреде чл. бр. 6, ст. 226.

Г. *Ферјанчић Марјан, мајор ветеринар.* Неплодност стоке (по Хаберу) чл. бр. 12, ст. 51. Јамице у ноздрвама код коња — види хипологију Цветковића и Павловића П. и О. бр. 2, ст. 59. Глисте у цревима и плућима код свиња П. и О. бр. 4, ст. 115. Како се овце ометиљају и њихово лечење од метиљавости П. и О. бр. 4, ст. 123. Начини шкопљења свих врсти домаће стоке и економске користи од штројења П. и О. бр. 5, ст. 212. Шап код свиња П. и О. бр. 6, ст. 234. Сипња код крава које се теле П. и О. бр. 7, ст 279. Лечење живине потопљеним пшеничним брашном у кречно млеко и белим луком П. и О. бр. 8, ст. 307. Одређивање године старости код коња чл. бр. 10. ст. 366. Од чега се на говедима створи велики број грчина и чиме се исти могу излечити П. и О. бр. 10, ст. 376. Процењивање старости код говеда, оваца, коза, свиња и живине чл. бр. 12, ст. 456 и 457. Оболење крава кад прогутају страни предмет П. и О. бр. 12, ст. 463. Пелцовање коза против прострела. П. и О. бр. 12. ст. 465. Заштита коња од коњских мува П. и О. бр. 15, ст. 553. Одгајивање телади П. и О. бр. 16, ст. 586. Од чега зависи количина млека код крава П. и О. бр. 16, ст. 589. Треба ли овце зими појити П. и О. бр. 16, ст. 589. Крварења чл. бр. 17. ст. 611. Крварење код крава из полног уда. П. и О. бр. 18, ст. 654. Глисте у душнику код санских коза П. и О. бр. 18, ст. 655. Глисте код телади и јагњади и лечење П. и О. бр. 18, ст. 656. Запаљење пупка и пупчне вене чл. бр. 21. ст. 738. Болест код свиња у грлу и затрављивање кукуреком. П. и О. 21. ст. 745. Побачај код крава П. и О. 22 ст. 778.

Централни Хигијенски завод. Београд. Црв у плоду, гусеница јабучастог лептира чл. бр. 13, ст. 483.

Б. Садржина.

Објашњење: бр. значи број листа; ст. значи страна; чл. чланак; бел. значи белешка; п. и о. значи питања и одговори; доп. значи допис; некр. значи некролог; књ. и п. значи књижевни приказ; књиж. значи књижевност.

I Чланци општег привредног значаја.

Тежакова Шесдесетогодишњица чл. бр. 1. ст. 1. Ново лето чл. бр. 1 ст. 5. Из живота биљака чл. бр. 3 стр. 74. Тражимо рада нашем народу чл. бр. 5 стр. 186. Будимо

спремни да дочекамо сушу чл. бр. 8 стр. 289. Какво је стање на селу — узроци сељачког задужења чл. бр. 8 стр. 291 Треба ли нашу пољопривреду механизовати? чл. бр. 8 стр. 294. 59. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва чл. 9. ст. 321 Проблем лесковачког конопљарства чл. бр. 9. стр. 324. Наша напредна сеоска газдинства чл. бр. 10. ст. 353. Наводњавање чл. бр. 12. ст. 441. Општински путеви чл. бр. 14. ст. 505. Да нам пољопривредне школе буду од веће користи чл. бр. 15. ст. 537. Све у своје време чл. бр. 17. ст. 601. Св. Краљ Милутин — слава Српског пољопривредног друштва бр. 23. ст. 793. Шта чита наш народ у Србији чл. бр. 24, ст. 827. Уновчавање пољоприв. производа чл бр. 24, ст. 827.

II. Ратарство с ливадарством.

Проблем наше пшенице чл. бр. 1. стр. 8; бр. 2 стр. 36; бр. 3. стр. 65; бр. 4. стр. 97; бр. 5 стр. 193. Једна лоша пракса нашег сељака — изношење сточног ђубрета на њиву лети чл. бр. 1, ст. 13. Семена суданске траве треба око 60 кгр. на ектар П. и О. бр. 1 стр. 27 Тимотијеве траве (попино праче) 8—10 П. и О. бр. 1 ст. 27. Семе трава. Како да почнемо посао око гајења трава за семе бр. 2. стр. 43. Сејидба и гајење озимог овса П. и О. бр. 2 стр. 58. Утицај дубоког обрађивања земљишта на принос кукуруза чл. бр. 3 стр. 72. Њивске ливаде чл. бр. 3. стр. 78. Утицај густине сетве на принос кукуруза чл. бр. 4 стр. 105. Важност скупљања и гајења лековитих биљака чл. бр. 7 стр. 259. Гајење сунцукрета (Heliantus annus) чл. бр. 9. стр. 327. Корисне траве чл. бр. 10 ст. 355. Ручни прашач чл. бр. 11 ст. 390. О селекцији уопште чл. 11 ст. 392. бр. 12 ст. 446. Из старе материјалне културе — уров, памук, ориз — чл. бр. 11 ст. 397. Влага чл. бр. 11 ст. 398; бр. 12 ст. 450 Површинско побољшање природних ливада чл. бр. 11 ст. 401. Производња семена луцерке и детелине чл. бр. 13 ст. 473. Некукурузна година чл. бр. 13 ст. 481 Шта да се ради са засејаном и полеглом травом јежевицом П. и О. бр. 13 ст. 487. Сезам (Sezamum indicum orientale) чл. бр. 14 ст. 509. Једна врло рана пшеница чл. бр. 16 ст. 569. Биљке за влакно — лан и конопља чл бр. 17. ст. 606. Падалица — опало и никло семе појединог усева чл. бр. 19 ст. 668. Ђубрење ливада и пашњака чл. бр. 19 ст. 674. Рекордан принос пшенице чл. бр. 20 ст. 703. Озима панонска граорица чл. бр. 21 ст. 731 Порзол или плави камен за припрему семена пшенице чл. бр. 21. ст. 733. На којим се земљиштама може луцерка да гаји П. и О. бр. 21 ст. 748.

III. Градинарство — Повртарство.

Нови топли извори за производњу раног поврћа и цвећа чл. бр. 4 ст. 107. Јагода чл. бр. 9 стр. 331. Из старе материјалне културе чл. бр. 10 ст. 359. Улога креча у повртарству чл. бр. 12 ст. 448. Размножавање биљака резницама чл. бр. 14 ст. 512 Берба, паковање и продаја патлиџана чл. бр. 15. ст. 541. Утовар поврћа у вагоне и шлепове ради преноса или извоза чл. бр. 16 ст. 576. За боље гајење пасуља чл. бр. 17. ст. 603. Спанаћ чл. бр. 17 ст. 606. О гајењу кромпира П. и О. бр. 17. ст. 624 Искоришћавање зелених плодова патлиџана ујесен чл. бр. 18 ст. 638. Из старе материјалне културе — Повртњаци — гној — гнојење чл. бр. 18 ст. 640. Значај производње раног поврћа чл. бр. 19. ст. 669.

IV. Цвећарство.

О бојама код цвећа и мирисима код биљака П. и О бр. 12 ст. 464. Зашто се калемљене руже у мају по неки пут не примају П. и О. бр. 17. ст. 625 Из старе материјалне културе — цвеће — бр. 18 ст. 644. Заливање цвећа у собама за време зиме чл. бр. 24, ст. 834. Ожуљавање ружа П. и О бр. 24, ст. 843.

V. Виноградарство и винарство с подрумарством.

Потапање виноградских притака у раствор плавог камена П. и О. бр. 3. стр. 84. Награде офиса за вино у Паризу бел. бр. 6 стр. 248 Бистрење вина чл. бр. 7 стр. 268 Уклањање из вина вишка сумпорног диоксида чл. бр. 8 стр. 302. Крчење родних хибрида лозе у Савској Бановини бел. бр. 8 стр. 312. Резидба винограда П. и О. бр. 11 ст. 413. Одговор на разна питања из виноградарства Мијајлу Милојевићу из Дебелнице среза тимочког П. и О. бр. 11 ст. 414. Муљање грожђа и одвајање шепурине и семена П. и О. бр. 12 ст. 66. Реуљавост (ометање плода) код винове лозе П. и О бр4 13 ст. 490. Може ли се алкохол у вину мерити градом П. и О. бр.. 18 ст. 649. Могућност рентабилног повећања производње стоног грожђа код нас и избор сората за ту сврху за поједине крајеве и земљишта чл. бр. 20 ст. 710. На земљиштима успртим, од иловаче и песка, може ли успевати лоза и воће П. и О. бр. 20 ст. 715. Појачање боје црних вина П. и О. бр. 21 ст. 740. Употреба безтрошаринског шећера за заслађивање шире бел. бр. 21. ст. 749. Чишћење и лечење винских судова П. и О. бр. 22. ст. 780. На земљишту искрченог винограда не треба садити одмах нов виноград П. и О. бр. 24, ст. 840.

VI. **Воћарство.**

Подижимо наше воћњаке (савет ужичанима) чл. бр. 2. ст. 56. Које су позне сорте јабуке препоручљиве за гајење П. и О. бр. 3. ст. 86. Преспанска црвена и пругаста јабука бел. бр. 3. стр. 89. Тетовска котлина као јабучарски крај чл. бр. 4 стр- 116; бр. 5. стр. 203; бр. 6 стр. 240; бр. 7 стр. 271 Добре врсте лешника и упут за сађање П. и О. бр. 4 ст. 121. Најбоље подлоге: за шљиву мађарку сен желијан; за трешње магрива (Prunus mabaleb) За јабуке. — јабуке петровача и холандска јабука (Doucin); За крушку: крушка и дуња П. и О. бр. 4 ст. 122. Наше воће и наш Крај. чл. бр. 6 стр 236. Подизање мешовитих воћњака од свих врсти воћа П. и О. бр. 7 стр. 278. Сипња код крава које се теле П. и О. бр. 7 ст. 279. Јабука (песма) бр. 9 стр. 335, Јагодичасто воће чл. бр. 9. ст. 336 Родне и неродне године код воћака чл. бр. 9 стр. 337. Кад воћарству треба обратити пажњу у крушевачком округу чл. бр. 10 ст. 369. Да ли треба калемити шљиву пожегачу чл. бр. 14 ст. 518. Брање и паковање шљива чл. бр. 16 ст. 579. бр. 17 ст. 608 У чему грешимо највише у воћарству чл. бр. 19 ст. 676. Ђубрење шњивара чл. бр. 19 ст 678. Шкоди ли младоме воћњаку кад се у њему засеје пшеница П. и О. бр. 19 ст. 683. Производња земљаног ораха — кикирики чл. бр. 20 ст. 721, Табеларни преглед воћних садница за продају с јесени 1933 год. из расадника у Палићу — бел. бр. 20. ст. 722. Како се млади воћњаци ослобођавају порезе П. и О. бр. 21. ст. 743. О прскању воћака чл. бр. 22 ст. 775. Ђубрење воћњака чл. бр, 23 ст. 808. Улцињско-барска маслина и овогодишња берба чл. бр. 24, ст. 835.

VII. **Сточарство.**

Крава по телењу води после 21 — 28 дана П. и О. бр. 1 стр. 26. Једна важна мера за унапређење нашег сточарства чл. бр. 9 стр. 333. Одређивање године старости код коња чл. бр. 10 ст. 366. Моја крава чл. бр. 11 ст. 406. Коју расу свиња да гајимо чл. бр. 19 ст. 454. Процењивање старости код: говеда, оваца, коза, свиња и живине чл. бр 12 ст. 456. Припрема сточне хране за зиму. Одгајивање телади П. и О. бр. 16 ст. 584 Појење оваца преко зиме П. и О. бр. 16. ст. 589. Свиларство (из старе материјалне културе) бр. 20. стр. 706.

VIII. **Сточно лекарство (ветеринарство).**

Хигијена домаћих животиња: Глисне болести чл. бр. 2, стр. 47, бр. 3, стр. 82; бр. 4, сср 111, бр. 5, стр. 200. Не-

плодност стоке п и О. бр. 2, стр. 51. Јамице у поздравама код коња види. Хипологију Цветковића и Павловића П. и О. бр. 2, стр. 59. Глисте у цревима и плућима код свиња чл. бр. 4, стр. 115 како се овце ометљају и лечење оболелих оваца п и о бр. 4, стр. 123. Начин шкопљена све врсте домаће стоке и економске користи од штројења П О. бр. 5, стр. 212. Шап код свиња п и о. бр. 6, стр. 234. Лечење живине потопљеним пшеничним брашном у кречно млеко и белим луком П и О. бр. 8, стр. 307. Од чега се на говедима коњски мува створи велики број грчина и чиме се иста могу излечити П и О. бр. 10, стр. 376. Оболење код крава кад прогутају страни предмет П и О. бр. 12, стр. 464. Прострел код коза п. и о. бр. 12, стр. 465. Заштита коња од П и О. бр. 15, стр. 553. Мртве кости код говеди и коња од удара п и о. бр. 16, стр. 586. Крвавења чл. бр. 17, стр. 611. Крвављење код крава из полних органа п и о. бр. 18, стр. 655. Глисте у душнику или плућима код санских коза п и о. бр. 18. стр. 655. Глисте беле код младих телади и лечење п и о бр. 18, стр. 656. Запаљење пупка и пупчене вене чл. бр. 21, стр. 738. Болест код свиња у грлу и затрав љивање кукуреком п и о. бр. 21, стр. 645. Побацивање код крваа п и О. бр. 22, стр. 778.

IX. **Млекарство.**

Од чега зависи количина млека код крава П. и О. бр. 16 ст. 587.

X. **Живинарство.**

Наша домаћа кокош чл. бр. 8 ст. 301. Наша домаћа ћурка чл. бр. 17 ст. 616.

XI. **Пчеларство.**

Пчеларство као помоћна (допунска) грана пољске привреее чл. бр. 7 стр. 265. О стварању паше за пчеле чл. бр. 15 ст. 544 Питање Драгољуба из Бершића о гајењу пчела и врстама кошница П. и О бр. 17. ст. 623. Јесењи радови на пчеланику чл. бр. бр. 18 ст. 646 Повластице на железницама за пчеларе П. и О. бр. 18 ст. 654. Оболење пчела у кошницама — вршкарама П. и О. бр. 19 ст. 685. Зашто пчеле избацују из кошнице своје ларве П. и О. бр. 20 стр. 709. Која је кошница најбоља чл. П. и О. бр. 22 ст. 773.

XII. **Рибарство.**

Манастирски рибњаци (из старе материјалие културе) чл. бр. 20, ст. 700

XIII **Шумарство**

Искрчене грабове шуме, корисно се могу заменити багремовим шумама. П. и О. бр. 5, ст. 213. Пошумљавање резницама — врбе и тополе — чл. бр. 7, ст. 275. Зашто се одсечено дрво жижљиви П и О бр. 12 ст. 465. Збрани (из старе материјалне културе) чл. бр. 20, ст. 704

XIV **Болести, штеточине, непријатељи културног биља и њихово сузбијање.**

Црв у трешњама — трешњава мува (Rhagoletus cerasi) чл. бр. 1, ст. 18. Зараза сушења брестовог стабала чл. бр. 1, ст. 22. Како и где презимљује грожђани Мољац П. и О. бр 4, ст. 122. Органим штеточинама воћака — гусеницама чл. бр. 5, ст. 197. Буба швабе чл. П. и О. бр. 6, ст. 229. Жилогриз П. и О. бр. 7, ст. 263. Кудељица-конопљина смрт. чл. бр. 8, ст. 299. Грожђани мољац и његово сузбијање чл. бр. 10, ст. 360. Рђа на балучки, нема никакве сличности са рђом на пшеници П. и О. бр. 10, ст. 377. Како се уништава пиревина П. и О. бр. 11, ст. 417. Црв у плоду, гусеница јабучног лептирка. чл. бр. 13, ст. 483. Црвена буба на луцерки и њено тамањене П. и О. бр. 13, ст. 487. Рђа на стрним житима чл. бр. 14 ст. 515. Рогачи на шљивама (батци, папуче, пасуљаре, кила, криваје) чл. бр. 14, ст 517. Жути или гвоздени црви на бостану чл. бр. 14, ст. 522. Болест полагање клица код бостана П. и О. бр. 14, ст. 524. Уништавање слепог кучета (а не кртице) које тамани засејане кромпире П. и О. бр. 15, ст. 551. Да штитаста ваш не пређе са ограде на млад шљивак П. и О. бр. 16, ст. 591. Уништавање слепог кучета бр. 17. ст. 618. Пивац чл. бр. 18, ст, 644. Коровске биљке и њихово сузбијање чл. бр. 20 ст. 697. Жута пегавост лишћа шљиве П. и О. бр. 20, ст. 707. Гар (прашна снет) на пшеници (Ustilago tritici) чл. бр. 21, ст. 736. Болест пламењача на црноме луку — Peronospora Schleicdenii чл. бр. 22, ст. 772. Ларва шљивове осе П. и О. бр. 22, ст. 781.

XV. **Пољопривредне справе, зграде и машине.**

Три корисне справе чл. бр. 13, ст. 479.

XVI. **Пољопривредна индустрија и прерада воћа**

Отпаци дувана корисно се могу употребити за ђубрење свију ратарских усева и за поврће П. и О. бр. 5, ст. 214. Од чега се све ракија пече чл. бр. 7, ст. 270. Ракија (историски,

етнографски и економски прилог) чл. бр. 11, ст. 407. Унапређујмо ручно предење чл. бр. 19, ст. 782.

XVII. Пољопривредно задругарство.

Сеоска винарска земљорадничка задруга бр. 3, ст. 87. Виноградарске задруге чл. бр. 21, ст. 730. О задружном и појединачном сушењу воћа, грожђа и поврћа чл. бр. 22, ст. 761; бр. 23, ст. 801.

XVIII. Пољопривредна настава и народно просвећивање.

Просвећеност нашег сељака и унапређење пољопривреде чл. бр. 6, ст. 226. Просветимо Земљорадника чл. бр. 11, ст. 385. Земљорадник и књига чл. бр. 19, ст. 665. О новим типовима практичних пољоприв. школа чл. бр. 24, ст. 825.

XIX. Пољопривредне књижнице и читаонице.

За напредак пољопривредних књижница и читаоница чл. бр, 10, ст. 374. Записник Скупштине савеза пољопривредних књижница и читаоница одржана 27 марта 33 г. у дому С. П. д. бр. 13, ст. 493. Развоји рад Здравчићске пољопривредне књижнице и читаонице чл. бр. 16, ст. 591. Нова правила бел. бр. 24, ст. 840.

XX. Сајмови, изложбе, предавања и курсеви.

Воћарско-калемарски курс у Горњем Милановцу чл. бр. 15, ст. 557. Велики овчарски сајам и изложба пештерске овце у Сјеници бел. бр. 18, ст. 658. Воћарско-калемарски курс-течај у Сопоту бел. бр. 20, ст. 717. Опта пољопривредна изложба у Горњем Милановцу чл. бр. 22, ст. 782.

XXI. Књижевност.

Наука о времену — Метеорологија — од Љуб. Ђурића књиж. бр. 3, ст. 89. Годишњак народне одбране за 1933 ћу годину књиж. бр. 3, ст. 90, Господарски Календар за 1933 г. књиж. бр. 3, ст. 90. Повртарство од Милорада Зечевића књиж. бр. 7, ст. 280. Воћке и воће — III ћи део књиж. бр. 8, ст. 810. Наше шумарство и ловарство ing. Баранац Слободан. Законодавство о задругама Краљевине Југославије у 2 књиге у познатој збирци Задружних Закона књиж. бр. 8, ст. 312. Благо наше пољопривреде књиж. бр. 14, ст. 529. Добровољачке борбе у Добручи књиж. бр. 16, ст. 596. Ручно брзо

предење и ткање на селу књиж. бр. 18, ст. 659. Чување свежег поврћа за зиму од М. Зечевића књ. пр. бр. 19, ст. 687. Црни лук. (М. Зечевић) књ. пр. бр. 19, ст. 688.

XXII. **Народно здравље и хигијена.**

Кашаљ чл. бр. 4, ст. 119. Трем у сељачкој кући чл. бр. 5, ст, 210. Кад уши зује чл. бр. 6, ст. 245. Запаљење очних капака П. и О, бр. 6, ст. 247. Лечење мишићне узетости после дечије парализе П. и О. бр. 11, ст. 411. Болест у ушима од нечистоће П. и О. бр. 11, ст. 416. Нервоза П. и О бр. 17, ст. 621.

XXIII. **Домаћинство и народна исхрана.**

Кување соје за јело П. и О. бр. 1, ст. 27. Шта је вас питање деце чл. бр. 5, ст. 208. Петролеум и његова употреба у домаћинству чл. бр. 6. ст. 243. Храна као услов за одржање нашег живота чл. бр. 7, ст. 273, На шта треба обратити пажњу при састављању јеловника чл. бр. 8, ст. 303. Како домаћица може да спреми јело за недељу дана чл. бр 9, ст. 329. Економско-хогијенски и васпитни значај конзервисања воћа и поврћа чл. бр. 10, ст. 370. Готовљење јела чл. бр. 10, ст. 372. бр. 11, ст. 409. Конзервисање: трешања, вишања и јагода чл. бр. 12 с. т457. Важност конзервисања поврћа чл, бр. 13, ст. 476. Како се конзервише боранија чл. бр. 13, ст. 492. Општа упуства за рад у остављању зимнице. чл. бр. 13, ст. 485. Конзервисање грашка и шпаргле. чл. бр. 14, ст. 520. Шта треба да знају родитељи при неговању и васпитању деце чл. бр. 15, ст. 547. Конзервисање воћа: слатко од кајсија, малина, компот од малина, кајсија и бресака и др. чл. бр. 16, ст. 583. Конзервисање поврћа (карфиол, зелен, модри патлицани) чл. бр. 17, ст. 619. Конзервисање поврћа — Парадајза чл. бр. 18, ст. 652. Кухињско и стоно посуђе и њихова употреба чл. бр. 19, ст. 679. Кување пекмеза од грожђа чл. бр. 19, ст 681. Конзервисање поврћа (краставци, цвекле, тиквице и ситног париског корнишона) чл. бр. 20, ст. 714. Конзервисање воћа — слатко од гуња, сулц и сир од гуња мармаладе — чл. бр. 21, ст. 741. Одржавање реда и чистоће у кухињи чл. бр. 22. ст. 776.

XXIV. **Друштва и скупови.**

Позив на 59 годишњи збор српског пољопривредног друштва бр. 5, ст. 129; бр. 6 ст. 226. Извештај Управног одбора српског пољопр. друштва поднесен 59. годишњем збору бр. 5. ст. 130.

XXV. Зборови, конференције и конгреси Српског пољопривредног друштва.

Конференција шире седнице у пољопривредном друштву за нацрт Закона о пољопривредним друштвима бр. 9. ст. 345 бр. 10, ст. 378.

XXVIII. Остали радови Српског пољопривредног друштва.

Предавања о грожђаном мољцу чл. бр. 9, ст. 342. Свима пољопривредним подружинама о извршивању поруџбина код пољопр. друштва бел. бр. 9, ст. 343. Извештава подружине да Швајцарска тражи кукуруз у замену за 150 бикова бел. бр. 9, ст. 344. Свима пољопривредним подружинама да доја маја о. г. поднесу извештај за састављање пропагандистичног плана бр. 9, ст. 344. Нове пољопривредне подружине бр. 11 ст. 418. Нове пољопривредне подружине: у Почековини, Кусићу, Ореовици, Страгајима и Прокупљу бел. бр. 12, ст. 459. Распис свима пољопривредним подружинама о уживању кредита код срп. пољ. друштва бр. 12, ст. 461. Продужен рок пријава на стечајеве за напредније начине рада бел. бр. 18, ст. 657 Честитке добивене о слави св. Краља Милутина бр. 23, ст. 799. Упутство за предлагање лица за избор чланова бел. бр. 24, ст. 837. Свима пољопривредним подружинама о држању годишњих скупштина бр. 24, ст. 839.

XXVII. Чланови добротвори и утемељачи Српског пољопривредног друштва приновљени у 1933 год.

Г. Драгиша Лапчевић. велики добротвор Срп. пољопр. друштва, чл. бр. 2, стр. 33.

Г. Благоје Д. Тодоровић, почасни члан и добротвор Српског пољопривредног друштва, чл. бр. 18, стр. 633.

Ћира Р. Ћирковић, директор акционарског друштва „Биљана“ бр. 18. стр. 657.

XXXIII. Правна питања и спорови из области пољске привреде.

Воденица на уделе и ортаклук П. и О. бр. 6, стр. 246. Шта да се ради против учиниоца штете уништењем калемова у винограду и сечом старог дрвећа, борова и липа П. и О. бр. 6, стр. 247. Спор села: Заслапа и Нура око власништва реке Заслапнице П. и О. бр. 8, стр. 306. Коме се треба обра-

тити за учињену штету калемова од зечева П. и О. бр. 11, стр. 413. Колониста који је добио имање, има ли бесплатно подвоз до имања П. и О. бр. 11, стр. 416. Да ли могу комшије да саде багрем око комшиског винограда П. и О. бр. 11, стр. 416. Да ли је и којим законом регулисана општинска мерина по варошима и колике се таксе могу наплаћивати П. и О. бр. 14, стр. 521. Дневнице процениоца штете код општина П. и О. бр. 14, стр. 524. Може ли се избећи плаћање сеоске пољачиње П. и О. бр. 15, стр. 550. Где се могу наћи књиге пописа земљишта из 1884 године П. и О. бр. 16, стр. 590. Оштећени градом, ослобођавају се порезе и добивају помоћ по решењу Министарског савета или Народне скупштине П. и О. бр. 18, стр. 655. Право на плод од воћака поред путева П. и О. бр. 18, стр. 656. Под којим се условима може чиновник вратити из пензије П. и О. бр. 21, стр. 747. Регулисање права службености по спору о употреби воде на продатом имању П. и О. бр. 21, стр. 747. Право породичног наследства у Босни и Херцеговини П. и О. бр. стр. 777. Има ли право комшија да меће своја дрва уз комшијску кућу П. и О. бр. 24, ст. 843.

XXIX. **Пољопривредне подружине.**

Пољопривредне подружине и њихов значај за унапређење пољопривреде на селу чл. бр. 7, стр. 257.

XXX. **Дечији клубови и омладинске пољопривредне дружине.**

Екскурзија пољопривредног дечијег клуба из села Гушевца доп. бр. 20, ст. 719.

XXXI. **Личне вести и појединих установа.**

Потражња наше вуне у иностранству бел. бр. 3, стр. 89. Један апел свима пољопривредним стручњацима и јавним радницима бел. бр. 17, ст. 467.

XXXII. **Кратке пољопривредне поуке и вести.**

Лечимо се јер још није доцкан чл. бр. 11, ст. 388. Пун или празан месец, нема утицаја на селибу и бербу плодова пи. О. бр. 11, ст. 417.

Упуство за практично усавршавање и специјализовање из воћарства, виноградарства и др. бр. 14, ст. 525.

XXXIII. **Некролози.**

† Раде Стефановић виноградар из Чачка покр. бр. 7, стр. 281.

† Михаило-Миша Ђорић виши чиновник Н. Банке хонор. књиг. с. п. д. бр. 15, ст. 559.

XXXIV. **Разно.**

Непогоде у Србији (градобитиње) од 1899—1908 год. бр. 1, ст. 15.

Поплаве у Србији од 1897—1908 године чл. бр. 1, ст. 17.

XXXV. **Цене пољопривредних производа у 1933 години.**

Цене пољоп. произ. на дан 23 децембра 1932 г. бр. 1 ст. 30
" " " " " 10 јануара 1933 г. бр. 2 ст. 62
" " " " " 24 " " " бр. 3 ст. 94
" " " " " 8 фебруара " " бр. 4 ст. 126
" " " " " 22 " " " бр. 5 ст. 220
" " " " " 8 марта " " бр. 6 ст. 253
" " " " " 24 " " " бр. 7 ст. 286
" " " " " 8 априла " " бр. 8 ст. 318
" " " " " 22 " " " бр. 9 ст. 349
" " " " " 9 маја " " бр. 10 ст. 381
" " " " " 26 " " " бр. 11 ст. 435
" " " " " 8 јуна " " бр. 12 ст. 471
" " " " " 23 " " " бр. 13 ст. 501
" " " " " 10 јула " " бр. 14 ст. 533
" " " " " 23 " " " бр. 15 ст. 566
" " " " " 7 августа " " бр. 16 ст. 598
" " " " " 22 " " " бр. 17 ст. 631
" " " " " 8 септембра " " бр. 18 ст. 663
" " " " " 22 " " " бр. 19 ст. 694
" " " " " 9 октобра " " бр. 20 ст. 728
" " " " " 25 " " " бр. 21 ст. 760
" " " " " 10 новембра " " бр. 22 ст. 792
" " " " " 25 " " " бр. 23 ст. 822
" " " " " 12 децембра " " бр. 24 ст. 863

XXXVI. **Огласи.**

Изложба пољопривредних стројева (Salon de la Masctun ogricole) 38 rue de Chateandun—Paris бр. 1 стр. 30.

После невремена—Sloanove-liniment бр. 1, стр. 31, бр. 3, стр. 95; бр. 4, ст. 127; бр. 5, ст. 223; бр 6, ст. 255; бр. 7, ст. 287; бр. 8, ст. 319; бр. 9, ст. 351; бр. 10, ст. 383; бр. 11, ст. 437 бр. 21, ст. 759. бр. 22, ст. 791; бр. 23, ст. 823.

Семена воћака украсног и шумског дрвећа фирма *„Шума"—Љубљања* бр. 1, стр. 31; бр. 2, ст. 63; бр. 3, ст. 94.

Изашла из штампе књига *„Топле леје"* бр. 1, стр. 31.

Илустровани пољопривредни календар српског пољопривр. друштва за 1933 годину бр. 1, ст. 32. бр. 2, ст. 62, бр. 3 стр. дв; бр. 4, стр. 128. бр. 24, ст. 843.

Пољопривредници! Претплаћујте се на „Тежак" бр. 2, ст. 63. бр. 3, стр. 95; бр. 6, стр. 252; бр. 7, стр. 284; бр. 9, ст. 348; бр. 10 ст. 381; бр. 11, ст. 435: бр. 12, ст. 471; бр. 13, ст. 501; бр. 14, ст. 533; бр. 15, ст. 566; бр. 16, ст. 598; бр. 21, ст. 758; бр. 22, ст. 791; бр. 23, ст. 823.

Ценовник семена српског пољоприврeдног друштва бр. 4, ст. 125; бр. 5, ст. 221; бр. 6, ст. 254; бр. 7, ст. 288; бр. 9, ст. 358; бр. 10, ст. 382; бр. 11, ст. 438; бр. 15, ст. 567; бр. 16, ст. 599.

Афуз Али лозни расадник Раде Стефановић-Чачак бр. 4, ст. 126; бр. 5, ст. 220; бр. 6, ст. 253; бр. 7, ст. 286.

Позив на седницу Житарске задруге бр. 4, ст. 127,

Рад земаљског воћарског конгреса срп. пољ. друштва одржаног у Чачку 27—29 октобра 1932 г. бр. 4, ст. 128; бр. 5, ст. 223; бр. 6, ст. 255; бр. 7, ст. 287; бр. 8, ст. 319; бр. 9, ст. 351.

Култивирање ливада и улога ливадске дрљаче бр. 5 ст. 219

Л. Гицман Југослов. пчеларска индустрија бр. 5, ст. 222; бр. 7, ст. 285.

„Тежак" излази сваког 1 и 15-ог у месецу.

Болесним плућима бр. 5, ст. 222; бр. 19, ст. 695.

Воћари! Виноградари! карбо кримп Биљана ад. бр. 5 ст. 224; бр. 8, ст. 320; бр. 9, ст. 352; бр. 10, ст. 384; бр. 11, ст. 440; бр. 12, ст. 472; бр. 13, ст. 504; бр. 14 ст. 536.

Нове књиге: Резидба винограда и Винарство бр. 6, стр. 259; бр. 7 ст. 285; бр. 8 ст. 318; бр. 9 ст. 349; бр. 10, ст. 380.

Бата-ципеле и чизме за пољске радове на селу и код. куће бр. 6, стр. 256; бр. 11, ст. 439; бр. 17, ст. 632; бр. 19, стр. 696.

Казанцијска радња Милана В. Лазаревића Београд бр. 7, стр. 385.

Јаја за насад бр. 9, стр. 348.

Васа Бунда нуди на продају сено и мухар бр. 9, ст. 348.

Српско пољопривредно друштво. — Течај конзервисања воћа и поврћа бр. 10, ст. 383; бр. 11, ст. 437; бр. 18, ст. 663; бр. 19, ст. 694; бр. 19, ст. 695; бр. 20, ст. 728; бр. 21, ст. 760; бр. 24, ст. 861.

Конкурс Зетске бановине за наставнике пољопр. школа бр, 11, ст. 436.

Сопственицима парних вршалица бр. 12, ст. 470.

Српско пољопривредно друштво продаје плацеве бр. 13, ст. 502; бр. 14, ст. 534.

Рад земаљске конференције о грожђу и рад земаљског конгреса воћарског у Чачку; обе књиге изашле из штампе бр. 13, ст. 502; бр. 14, ст. 534; бр. 15, ст. 568; бр. 16, ст. 600.

Ретка прилика за набавку парних вршалица бр. 13, ст. 503; бр. 14. ст. 535.

Порзол—Биљана бр. 15, ст. 568; бр. 16, ст. 600; бр. 17, ст. 631; бр. 18, ст. 664.

Чување свежег поврћа за зиму и црни лук. Књиге бр. 18, ст. 662; бр. 19, ст. 693; бр. 20, ст. 727; бр. 21, 759; бр. 22, ст. 791.

Гихт и реоматизам — кућно лечење бр. 22, ст. 664.

Дирекцији сред. пољ. школе у Ваљеву да свршени уч. јаве адресе бр. 19, ст. 693.

Воћке — градско баштованство-сента бр. 19, ст. 695.

Дивљег воћа семе код Тиме Владисављевића бр. 21, стр. 759.

Катарина Лукић Умка. 5000 садница шљива пожега Ча на продају бр. 21, стр. 759.

Школован Млекарски маістор, бр. 21, стр. 759.

Позајмице без камате даје Срп. пољ. друштво у материјалу бр. 22, стр. 791; бр. 23, стр. 823.

Илустровани пољопривредни календар за 1934 год. бр. 22, стр. 792; бр. 23, стр. 822.

Рачуница II-го издање од Милана Дунића бр. 23. ст. 823 бр. 24, ст. 861.

Велика земаљска и интернационална изложба и сајам живине, голубова, зечева и оваца 16—21 дец. о. г. бр. 23, стр. 824. Воћке и воће од Благ. Д. Тодоровића бр. 24, ст. 861.

XXXVII. **Слике.**

Сл. 1. Њ. В. Краља Александра првог, бр. 1, стр. 6.
Сл. 2. Трешњева мува, бр. 1, стр. 19.
Сл. 3. Драгише Лапчевића, вел. доброт., бр. 2, стр. 33.
Сл. 4. План травног врта, бр. 2, и 44.
Сл. 5. Канап са знаковима на редове, бр. 2, стр. 44.
Сл. 6. Грашак, бр. 2, стр. 55.
Сл. 7. Зоб, бр. 2, стр. 55.
Сл. 8. Ливада на огледном пољу пољопривредног факултета у Земуну, бр. 3, стр. 80.
Сл. 9. Једно крупна округла глиста (аскарида), бр. 3, стр. 82.
Сл. 10. Роспоред топлих леја на извору, бр. 4, стр. 108.
Сл. 11. Пресек топле леје сцевима спров. топлоте, бр. 4, стр. 110.
Сл. 12. Пресек топле леје са каналом за спров. топлоте, бр. 4, стр. 110.
Сл. 13. Једна кончаста плућна глиста, бр. 4, стр. 111.
Сл. 14. Велика наоружана свињска глиста, бр. 4, стр. 113.
Сл. 15. Мали мразовац, бр. 5, стр. 198.
Сл. 16. Велики мразовац, бр. 5, стр. 198.
Сл. 17. Женка трихнине која избацује живе ларвице, бр. 5, стр. 201.
Сл. 18. Руса, бр. 6, стр. 230.
Сл. 19. Чланови пољопр. подружине у Пожези, бр. 6, стр. 237.
Сл. 20. Косачица, бр. 10, стр. 356.
Сл. 21. Жетелица, бр, 10, стр. 357.
Сл. 22. Пепељати грожђани мољац, бр. 10, стр. 361.
Сл. 23. Грозд заражен пепељатим мољцем, бр, 10, стр. 362.
Сл. 24. Чланови дилетанске позоришне дружине пољопривредне књижнице и читаонице у Крнулима, бр. 10, стр. 376,
Сл. 25. Ручни прашач, бр. 11, стр. 391.
Сл. 26. Прскалица за винограде, бр. 13, стр. 479.
Сл. 27. Запрашивач за сумпор, бр. 13, стр. 480.
Сл. 28. Центрифуга за цеђење меда, бр. 13, стр. 481.
Сл. 29. Јубучни лептирак, бр. 13, стр. 484.
Сл. 30. Луцеркина буба; одрасла ларва и буба, бр. 13, стр. 488.
Сл. 31. Сезам, бр. 14, стр. 510.

Сл. 32. Гранчица са које се отсецају резнице, бр. 14.
Сл. 33. Припремљена резница за прпорење у песак, бр, 14, стр. 513.
Сл. 34. Упрпорена резница у песку, бр. 14, стр. 513.
Сл. 35. Резница са образованим калусом, бр. 14, стр. 514.
Сл. 36. Резнице ожиљене, бр. 14, стр. 514.
Сл. 37. Француски сандучићи за скупљање патлиџана, бр. 15, стр. 542.
Сл. 38. Инкарнатска детелина, бр. 15, стр. 545.
Сл. 39. Михаило-Миша Ђорић, хон. књиг. с. п. друштва, бр. 15, стр. 559.
Сл. 40. Унутрашњи распоред вагона за утовар поврћа, бр. 16, стр. 578.
Сл. 41. Позоришна завеса пољопр. књиж. читаонице у Здравчићу, бр. 15, стр. 593.
Сл. 42. Домаћа бронзаста ћурка, бр. 17, стр. 616.
Сл. 43. Домаћи бронзасти ћуран, бр. 17, стр. 617.
Сл. 44. Благоје Д. Тодоровић, велики добротвор С. п. д. бр. 18, стр. 633.
Сл. 45. Вештачко дозревање патлиџана под прозорима, бр. 18, стр. 638.
Сл. 46. Магиланов ебулископ, бр. 18, стр. 651.
Сл. 47. Ножна преслица, бр. 19, стр. 682.
Сл. 48. Ножна преслица, бр. 19, стр. 682.
Сл. 49. Воћарског виноградарског течаја у Сопоту, бр. 20, стр. 717.
Сл. 50. Прибор за сушење воћа и поврћа, бр. 22, стр. 765.
Сл. 51. Ђубрење у јаркове старијих воћака, бр. 23, стр. 811.
Сл. 52. Обични сврдао, бр. 23, стр. 812.
Сл. 53. Биндов Сврдао, бр. 23, стр. 812.
Сл. 54. Рупе избушене сврдлом или ископане ашовом, бр. 23. стр. 813.
Сл. 55. Горостасна маслина на Мировници ст. бар. бр. 24, ст. 836.

XXXIII. **Записници Управног одбора и 59-ог годишњег збора Српског пољопривредног друштва.**

Запис. 48 седнице држане 30 новембра 1932 г. бр. 1, стр. 28
„ 49 „ „ 7 децембра „ „ „ 2, „ 60
„ 50 „ „ 14 „ „ „ „ 3, „ 90
„ 51 „ „ 21 „ „ „ „ 3, „ 92
„ 52 „ „ 28 „ „ „ „ 4, „ 124

Запис. 1 седнице држане 4 јануара 1933 г. бр. 5, стр. 215
„ 2 „ „ 11 „ „ „ „ 5, „ 217
„ 3 „ „ 18 „ „ „ „ 6, „ 248
„ 4 „ „ 25 „ „ „ „ 6, „ 250
„ 5 „ „ 1 фебруара „ „ „ 7, „ 285
„ 6 „ „ 3 „ „ „ „ 8, „ 314
„ 7 „ „ 6 „ „ „ „ 9, „ 345
„ 8 „ „ 7 „ „ „ „ 10, „ 378
„ 9 „ „ 8 „ „ „ „ 10, „ 378
„ 59 редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва одржаног 26 марта 1933 г. у Београду, бр. 11, стр. 420
Запис. 10 седнице држане 15 фебруара 1933 г. бр. 12, стр. 468
„ 11 „ „ 2 „ „ „ „ 12, „ 469
„ 12 „ „ 1 марта „ „ „ 14, „ 531
„ 13 „ „ 8 „ „ „ „ 15, „ 562
„ 14 „ „ 15 „ „ „ „ 15, „ 564
„ 15 „ „ 22 „ „ „ „ 16, „ 596
„ 16 „ „ 29 „ „ „ „ 17, „ 626
„ 17 „ „ 5 априла „ „ „ 17, „ 628
„ 18 „ „ 12 „ „ „ „ 18, „ 660
„ 19 „ „ 19 „ „ „ „ 18, „ 661
„ 20 „ „ 20 „ „ „ „ 19, „ 689
„ 21 „ „ 3 маја „ „ „ 19, „ 691
„ 22 „ „ 9 „ „ „ „ 19, „ 693
„ 23 „ „ 17 „ „ „ „ 20, „ 723
„ 24 „ „ 23 „ „ „ „ 20, „ 725
„ 25 „ „ 31 „ „ „ „ 20, „ 726
„ 26 „ „ 7 јуна „ „ „ 21, „ 752
„ 27 „ „ 14 „ „ „ „ 21, „ 759
„ 28 „ „ 21 „ „ „ „ 21, „ 753
„ 29 „ „ 28 „ „ „ „ 22, „ 786
„ 30 „ „ 5 јула „ „ „ 22, „ 785
„ 31 „ „ 12 „ „ „ „ 22, „ 787
„ 32 „ „ 19 „ „ „ „ 23, „ 814
„ 33 „ „ 26 „ „ „ „ 23, „ 815
„ 34 „ „ 2 августа „ „ „ 23, „ 816
„ 35 „ „ 9 „ „ „ „ 23, „ 818
„ 36 „ „ 16 „ „ „ „ 23, „ 819
„ 37 „ „ 23 „ „ „ „ 23, „ 821
„ 38 „ „ 30 „ „ „ „ 24, „ 844
„ 39 „ „ 5 септембра „ „ „ 24, „ 845
„ 40 „ „ 13 „ „ „ „ 24, „ 846
„ 41 „ „ 20 „ „ „ „ 24, „ 848
„ 42 „ „ 27 „ „ „ „ 24, „ 849
„ 43 „ „ 4 октобра „ „ „ 24, „ 851

Запис. 44 седнице, држане 11 октобра 1933 г. бр. 24, стр. 852
„ 45 „ „ 18 „ „ „ „ 24, „ 854
„ 45 „ „ 25 „ „ „ „ 24, „ 855
„ 47 „ „ 1 новембра „ „ „ 24, „ 857
„ 48 „ „ 8 „ „ „ „ 24, „ 858
„ 49 „ „ 15 „ „ „ „ 24, „ 860
„ 50 „ „ 22 „ „ „ „ 24, „ 861

XXXIX. Пољопривредна бактеорологија.

Микроби наши помагачи и пријатељи, чл. бр. 1, стр. 23, бр. 2, стр. 53.

XL. Трифолин станица у дому Српског пољопривредног друштва.

Годишњи извештај о раду трифолин станице за пречишћавање семена луцерке и детелине од кускуте (вилине косице) у 1932-ој години, бр. 15, стр. 554.

XLI. Исправка.

У уводном чланку тежака, бр. 15 — бр. 16, стр. 596.

Списак књига,

које се могу употребити као уџбеници у пољопривредним школама, а добију се код Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина бр. 15.

Н. Ранојевић: О болестима и штеточинама гајених биљака	Дин.	10.—
Др. В. Стојковић: Берба и прерада шљива II издање	„	12.—
„ Конзерв. воћа и повр. сушењем	„	12.—
„ Конзерв. воћа и повр. стерилисањем II издање	„	6.—
Др. В. Стојковић: Обезбеђење усева	„	30.—
„ Једна практична сушница . .	„	3.—
„ Обезбеђење стоке	„	40.—
А. Г. Јовановић: Млекарство III издање	„	12.—
Б. Ђ. Ранковић: Винарство III издање	„	50.—
Н. Петровић: Практично виноградарство . . .	„	30.—
М. Стојановић: Ново виноградарство	„	50.—
„ Практично гајење винове лозе .	„	30.—
Др. Т. Локот: Ливадске траве и њихов избор .	„	7.—
Ј. Вукичевић: Ливадарство	„	15.—
„ Сило и силажа	„	15.—
М. Ђурић: Поуке о пољопривредном газдовању	„	10.—
М. Дуњић: Практично земљомерство	„	40.—
„ Геометрија	„	25.—
„ Рачуница II издање	„	25.—
М. Ђ. Николић: Поуке о ђубрењу стајским и вештачким ђубривом	„	10.—
М. Ђ. Николић: Луцерка и детелина	„	15.—
„ Пшеница и раж	„	10.—
„ Овас и јечам	„	15.—
„ Кукуруз	„	25.—
Б. Д. Тодоровић: Воћке и воће I	„	50.—
„ Воћке и воће II	„	40.—
„ Воћке и воће III	„	50.—
Нз. Ко узме сва три дела одједном добије их за .	„	120.—
Т. Владисављевић: Повртње и његово гајење . .	„	40.—
Р. Вулић: Земљорадникова читанка	„	5.—

Др. П. Вукасовић: Грожђани мољци		Дин.	3.—
В. Т. Радовановић: Гајење конопља и лана . .		„	5.—
Др. Климер: Наука о храњену домаће стоке . .		„	60.—
М. Никетић Воћарство		„	20.—
Сточна хигијена од М. Митровића		„	2.—
Рад првог воћарског конгреса у Чачку		„	25.—
„ конференције о грожђу у Смедереву . . .		„	8.—
Ветеринарске поуке од Вуковића	издање	„	10.—
Гајење свилобуба од Јовановића	Акаде-	„	10.—
Напредно живинарство од Др. Стајића	мије	„	10.—
Практично пчеларство од Мршуље	наука	„	10.—
Подизање топлих леја од Васића		„	10.—

Ценовник осталих књига, као и ценовник свих пољопривредних справа, **воћарског алата „КУНДЕ“**, семена, материјала и др. потреба шаље се, на захтев, **бесплатно.**

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ОСНОВАНО 1869 ГОДИНЕ

БЕОГРАД, НЕМАЊИНА БРОЈ 15. (ДО МИН. ФИНАНСИЈА)
ТЕЛЕФОН 20-302. — РАЧУН ПОШТ. ШТЕДИОНИЦЕ 50-350

Препоручује своје богато стовариште првокласне пољопривредне робе и књига. — Ради лакшег снабдевања пољопривредника Друштво оснива **Подружине** којима даје **позајмице без камате.**

●

Друштво није акционарска установа, те према томе **нема за циљ добит.** Оно је културна и хумана установа, у којој раде пољопривредни стручњаци из почасти и љубави према струци, а једино у циљу унапређења целокупне пољске привреде, села и сеоског живота.

●

Своје приходе Друштво поглавито **троши у народу** на приређивању практичних предавања, курсева и изложаба, и тиме му пружа могућност да на лицу места добије поука из савремене пољопривреде и види резултат бољег и савршенијег рада.

●

У циљу ширења савремених пољопривредних поука, Друштво издаје: **Петнаестодневни илустровани лист „ТЕЖАК“** чија је годишња претплата 30 динара и **„Пољопривредни календар“ са практичним пољопривредним поукама** који стаје 10 дин

●

Оба ова издања чланови Подружина и помажући **добија ју бес платно.** Друштво има чланова: **добротвора** са улогом од 1000.— дин. једном за свагда, **утемељача** са улогом од 200.— динара, једном за свагда, **помажућих** са улогом од 50.— дин. годишње и **чланова Подружина** са улогом од 30.— дин. годишње.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ, тражите упутства за оснивање Пољопривредних подружина!

●

Набављајте све пољопривредне потребе од Српског пољопривредног друштва у Београду!

КУПУЈТЕ И ЧИТАЈТЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ КЊИГЕ!

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 1. Београд, 1. ЈАНУАРА 1933. год. Год. 60.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Тежакова шесдесетогодишњица.

Улажењем у 1933 год. Тежак, илустрован лист Српског пољопривредног друштва, улази у 60 годину свога излажења, те сматрамо да је потребно забележити то баш у првом броју Тежака за 1933 год. И за просечан људски век ово је данас велика реткост, а за један лист још већа. Мало је стручних листова и часописа који су дочекали оволику и овакву старост. Велим овакву због тога, што је Тежак преживљавао и тешка и судбоносна времена исто онако као и мала Србија и њен напаћени народ. Много је било патњи и мука, много је било искушења кроз које је пролазила мученичка Србија, њен народ, а с њима заједно и Тежак, али је цела њихова прошлост остала часна и светла. Тежак је с њима делио и зло и добро, у њему су налазиле одјека све народне невоље, јер су у Тежаку писали људи из народа, који су до танчина познавали његов живот, његове обичаје и његову душу. Када је у народу било благостање, то се осећало и по Тежаку, а када су наступале какве недаће, Тежак је своје читаоце бодрио и упућивао како

да се спасу новоље и беде. Кадгод је народ био принуђен да мачем у руци брани своју самосталност, за време скоро свих ратова за наше ослобођење и уједињење од друге половине 19. столећа па наовамо, обустављано је и излажење Тежака. Због тога и Тежак улази у 60 годину свога излажења, ма да Српско пољопривредно друштво са 1933 год. улази у 64 годину свога живота.

Пре 64 године, када је 1869 год. основано Друштво, 10 фебруара исте године угледао је света први број Тежака, под привременим уредништвом пок. Милана Миловука. За ондашње прилике Србије то је био велики догађај, и Тежак је био први и једини стручни часопис, коме беше намена да подиже стручно образовање народа, да популарише пољопривреду и да тековине пољопривредне науке тога доба преноси у народ. Док се није стекло искуство у уређивању, први бројеви Тежака доносили су углавном рад Друштва, које је тада било у оснивању и у организовању, а поред тога и стручне чланке преведене из стране књижевности. Касније, када се стекло више искуства, када су потребе народа у поукама постале веће, када је у практичну пољопривреду ступила и прва генерација школованих пољопривредника, Тежак се све боље развијао, све боље напредовао и усавршавао се. На њему су сарађивали наши најбољи стручњаци, чије се искуство у пољопривредној пракси изградило дотле, да је оно узело маха над преводима и касније бивало све јаче и јаче заступљено. Тада се бележиле и све грешке наше заостале пољопривреде и пољопривредници упућивали у савременије начине рада у пољопривреди. Материјал је постајао све разноврснијим и заступљене су биле све гране народне пољопривреде. Било је чланака општега значаја по пољопривреду или народну привреду, поука из ратарства, ливадарства, повртарства, из области биљних болести и штеточина, из сточарства, ветеринарства, воћарства, виноградарства и подрумарства, из пољопривредног газдовања, дописа из народа, бележака, некролога, о раду Дру-

штва и т. д. У тим чланцима и практичним поукама читава једна армија наших најбољих стручњака обрађивала је многа прешна питања о организацији домаће пољопривреде, и током 60 година упућивала пољопривреднике како да организују своја газдинства и како ће од свога рада извући највеће користи из појединих пољопривредних грана. Вредно је забележити да се за време од шесдесет година рада Тежакова није приметио ни траг политике, од које се и Друштво сачувало чисто као сунце све до данашњих дана.

У самом почетку Тежак је излазио сваке суботе на пола штампана табака, те је месечно издавано око два штампана табака. Формат је раније био велики, четвртина табака, после је смањен на формат осмине табака. Тај свој облик Тежак је задржао и сада. Увек је текст појединих чланака био илустрован и одговарајућим сликама ради лакшега разумевања. Годишње је излазило најмање по 48 штампаних табака, у изузетним случајевима и 50 и 52 штампана табака годишње. За шесдесет минулих година издано је око 3000 штампаних табака Тежака. У прво време излажења Тежак је штампан у 1213 примерака (1873), затим у 1100 примерака 1878 год., па се постепено његово штампање повећало до 10000 примерака, као што је био случај од после рата па наовамо.

Ако се прати тај књижевни рад Тежаков за минулих шесдесет година, мора се признати да је он учинио врло много на унапређењу наше домаће пољопривреде и на подизању наше пољопривредне науке, јер је он поред поука, доносио врло често и научне радове. И раније, када је Тежак био једина приручна књига наших пољопривредника, па и данас још, по њему се раде и обављају сви послови у појединим газдинствима, и није никаква реткост наћи пољопривредника који с Тежаком у руци одлази на њиву, у стају, у воћњак, виноград, на ливаду, и по њему се управља. Много је таквих пољопривредника, који многе новине и напредније начине рада изводе по Тежаку, и када их старији упитају зашто су тако обавили овај или

онај посао, они одговарају: „Тако пише у Тежаку да треба данас урадити“. Не само да је Тежак постао прека потреба савременог пољопривредника, већ је он постао и књига из које се за чисто научне радове и за израду историскога развића наше пољопривреде може црпсти обилан материјал.

На дан шесдесетогодишњице Тежака дужност нас гони да изразимо своју велику захвалност свима многобројним сарадницима Тежака, које не можемо помињати услед великога броја, а који су својим писањем вршили племенито дело облагорођавања народне душе и подизања нивоа његовог стручног образовања. Поред велике захвалности коју дугујемо и уредницима Тежаковим, ради сећања на те људе, који су улагали своје најбоље знање и умење, и колосалан труд око уређивања листа, налазимо за потребно поменути њихова имена, јер их није било много.

После привременог уредништва Милана Миловука, био је мало времена уредник Др. Ђорђе Радић, који је ускоро због постављења за професора Земљоделско-шумарске школе у Пожаревцу напустио уређивање Тежака. У оскудици новога уредника ову је дужност примио тадашњи претседник Друштва Др. Милован Спасић. За њим су се редали хронолошким редом ови уредници: Живко Шокорац, Коста Таушановић, Паја Тодоровић, Милутин Савић, Вучко Богдановић, Светозар Гавриловић, Алекса Љ. Поповић, Мирко Миљковић, Душан Спасић, Благоје Д. Тодоровић, Драгутин Јовановић, Александар Секулић, Сретен А. Поповић,[1]) Милутин Савић, Милош Лукићевић, Вучко Богдановић, Др. Урош Стајић, Јоца Марковић, Душан Спасић, Др. Урош Стајић, Др. Велимир Стојковић, Божидар Ранковић и данашњи уредник. За 60 год. свога излажења Тежак је имао 26 уредника.

Др. Т. Митровић.

---

[1]) Спомевица педесетогодишњице Српског пољопр. друштва. Београд, 1919. године.

Ново лето.

Обичај је у нас да се улажењем у нову календарску годину осврнемо на стару, да се потсетимо свега онога што смо у старој преживели, и да пожелимо и самима себи и својим ближњима да нам Ново лето буде боље и срећније. То су осећања и мисли сваког појединца о Новом лету.

Са прошлом годином не можемо се много похвалити, али се уопште узев њоме не можемо много ни покудити. Прошле године зима је трајала сувише дуго, те нисмо ни имали честитога пролећа, већ смо после зиме, са кратким трајањем пролећа, ушли одмах у лето. Последица тога била је, да су се озими усеви споро развијали, њихово развиће продужило се, те су неки усеви доспели неојачани у време развића извесних болести, као што беше случај са рђом на пшеници, која је и каквоћу и количину приноса смањила на половину. Прошле године појавише се у знатној мери неке биљне штеточине, као што су: штитаста ваш, која се опет појавила у неким шљиварским крајевима; грожђани мољци који су осакатили род смедеревских винограда; мароканци скакавци, који су опустошили приличне површине усева у Дунавској бановини. Изузев пшенице, остали усеви беху просечно добри и дадоше просечно добре приносе. У прошлој години имали смо релативно добру производњу семена луцерке и црвене детелине, благодарећи пропаганди и откупу семена од стране Друштва, и не само што то семе нећемо увозити из иностранства, већ ћемо извесне количине семена и извозити. Семена осталих пићних биљака произвели смо прошле године у приличним количинама, опет благодарећи успешној пропаганди Друштва и бесплатном раздавању семена пићних биљака, чему опет имамо захвалити новчаним помоћима добивеним од Министар. пољопривреде. Ливаде и пашњаци дали су прошле године слабе приносе, а услед дуге зиме, паше није било, те је стока много страдала од глади. Воћке су добро понеле и дале сраз-

Његово Величанство Краљ Александар I.
Највиши Заштитник Српског пољопривредног друштва.

мерно добре плодове, нарочито шљиве и јабуке. Само се и код воћа примећује у великој мери црвљивост плодова, коју треба сузбијати по сваку цену, ако желимо добар квалитет воћа. Виногради су дали просечно добре приносе и добар квалитет грожђа, изузимајући места чији су виногради заражени грожђаним мољцем. Сточарство је на измаку зиме доста страдало због оскудице у храни, и због касног пуштања стоке

на пашу због дуге зиме Извесне заразне болести, као што су: шап и устобоља, свињска куга, колера живине, затим глисне болести; метиљ и ехинококус, нанеле су велике губитке. Цене стоке и сточних производа поправиле су се у другој половини прошле године. Извоз пољопривредних производа у другој половини прошле године постао је нешто живљи него раније, али је био ипак недовољан, јер су земље увознице наших пољопривредних производа јако ограничиле и отежале наш увоз и стварале велике тешкоће у исплати робе.

Улажењем у Ново лето, задржавајући и даље своје лепе традиције, Тежак сматра својом дужношћу, да честита Ново лето своме највишем Заштитнику, Његовом Величанству Краљу Александру I и целом Краљевом дому, са искреном жељом својом, свога Друштва и својих многобројних читалаца, да нам Свевишњи дуго година поживи нашег дичног Краља и цео Његов Краљевски дом, да га у ово мучно доба оснажи и окрепи својом вишњом силом, да би свој народ водио све већем благостању, а Југославију све већем сјају и величини.

У другоме реду Тежак честита Ново лето 1933 г. и наступајуће празнике Христовог рођења свима својим Подружинама, члановима и пријатељима, помоћу којих је он и дочекао свој шесдесети рођендан, да им наступајућа година буде боља, срећнија и берићетнија, да Бог излије сву своју благодет на њихове домове и чељад, како би срећни и задовољни могли да се одаду свом снагом јачању својих газдинстава и јачању свога благостања. Овом приликом Тежак им саветује, да у тешким приликама не клону, да не очајавају, већ да мушки марљиво иду напред с вером у Бога и у лепшу будућност.

Др. Т. Митровић.

Проблем наше пшенице.

До светског рата били су прилично избалансирани односи у производњи житарица између новог и старог света. Из основице је изменио ове односе светски рат. За време рата као и доцније добивана су средства за исхрану као и остале сировине у изобиљу из Америке, Аустралије, па и Азије. У светском рату па и доцније била је у Европи ванредна прилика за пласирање пољопривредних продуката, а специјално цереалија. Ово је дало ванредан полет нарочито америчкој производњи пшенице. Ово најлепше илуструју наведени бројеви производње, а још више бројеви извоза.

	Производња просечно		Извоз просечно	
	1909 – 1913	1926 – 1930	1909 – 1913	1926 – 1930
1. Сев. и Сред. Америка	244,68[illegible],000 тов.	354,344.000	34.761.000	101,829.000
Само Канада	53,647.000 тов.	117,353.000	20,207.000	70,179 000
Уједињене Државе	187,819 000 тов.	233,868.000	14,510.000	31.624.000
2. Јужна Америка	49,124 000 тов.	81,828.000	25,045.000	41,575.000
Само Аргентина	40,023 000 тов.	68.078.000	24,249.000	40.765.000
3. Океанија	26,514.000 тов.	44,571 000	11,677.000	17,479.000

Нарочито је извоз уочљив.

Северна и Средња Америка га је утростручила, Канада више него утростручила, Јужна Америка готово удвостручила, а Океанија попела за половину предратног извоза.

Јасно је да су ово последице застоја европске производње за време рата, као и необичне рентабилности производње пшенице за време рата, и у првој периоди по рату. Тамо су улагани обилни и снажни капитали у пољопривредну производњу у чисто капиталистички шпекулативне сврхе, па дакле и у производњу пшенице. Сем тога, капитал је јако организован за циљеве извозне трговине, а специјално пшенице, и стајао у изобиљу на расположењу и производњи и извозу. Промет пшенице је добио посве одређен облик. Изграђени су многобројни силоси, мали, средњи и велики, и елеватори. У Канади су на пр. у изграђивању или су већ изграђена постројења за пријем целокупног земаљског извозног дела пшенице. Познати су и чувени терминални елеватори у Чикагу и т. д. Али ни Европа није остала

у положају, у коме ју је рат оставио. Она је полако издизала своју засталу производњу пшенице, ма да је ни до периоде 1926—1930 још није попела на висину предратне, тако:

1909—1913	просечно	370,530.000	товара
1926—1930	„	365,376.000	„

Издизање европске производње пшенице значи сузбијање и опадање америчког увоза у Европу. У овом издизању европске производње пшенице нарочито су се заинтересовале индустриске европске земље, дакле баш главни увозници и потрошачи. Ради постизања циља, а и у чисто финансиске сврхе заведен је заштитни систем за аграрне продукте, па дакле и за пшеницу. Логична би била под оваквим околностима промена ствари, створених за време рата и под утицајем његовим у првој периоди по завршетку овога, и логично прилагођавање новим приликама. Али капитал је као и увек немилостив док се не скрха, као каква аждаја, која прогута саму себе. Он тражи свој профит и чува своју позицију све док сам себе не поједе. Већ је 14 година протекло од завршетка рата, а ни америчка производња ни извоз као ни код осталих наведених континената није попустио. Али већ у другој половини прошле деценије почиње се јасно оцртавати будући ток ствари. У сваком случају све ово највише је тангирало и тангира европске аграрце и извознике пшенице, који су тако рећи до последњих дана остављени сами себи. Противу њихове воље под силом околности натурена им је једна тешка борба и они су се морали у њу упустити и ако је неравна; борба Давида и Голијата. На свом рођеном континенту они нису у стању да пласирају своју пшеницу бар приближно рентабилно, иако Европа конзумира 4/5 светског извоза пшенице. Ми лично видимо исход ове борбе у приличној будућности. Дакле питање је само времена; европски аграрци ће успети. Њихово најмоћније средство је околност, што њихова продукција није на капиталистичко-шпекулативној основи ни сврхи или није бар у главним потезима. То је њихово главно народно

занимање. Народ не може нити умрети нити пропасти, само ако државна управа води здраву политику према њему. Он ће истина морати што шта да претрпи. Капитал ће пак побећи из предузећа, чим престане рента, па ма какве мере биле предузимане. Остане ли, пропашће. Тако је то у природи ствари. Поред тога европски аграрци нису још организовани као целина у трговини, а они се могу и организовати. Европа још није у пуној мери узела у заштиту своје аграрце, а она их може узети у пуној мери. Контингенти и преференцијали по нашем мишљењу не значе много, а још мање што трајно.

Данас није само криза пшенице, криза европске или светске аграрне продукције, већ општа криза у целом свету, у свима привредним гранама, или криза као последица враћања ка нормалном, у суштуни сасвим све једно. Ми Југословени то стање нећемо и не можемо изменити па ма колико то хтели. Још се мање даје расправама решити, па ма колико се упуштали у расматрање чињеница и узрока, те се у то овде нећемо ни упуштати.

Још од 1925 године осећа се код нас покрет за изналажење путева у циљу олакшања стања ствари. И предратна се Србија носила истим идејама у погледу што бољег пласирања свог извозног дела пшенице. Целокупни извозни део пшенице у једној самосталној руци у циљу постизања бољег и бржег пласмана на светском тржишту, извојевања веће цене за произвођача и продаје извозног дела пшенице за што већу суму, била је идеја водиља. Та идеја је нашла своје остварење тек данас. Сама пак идеја значи умногом кидање са старим традицијама и уобичајеном праксом. Она значи и сукоб досадашњег страног, а и нешто нашег са ново-организованим. Она значи и јако и темељно инвестирање. Још у првој половини прошле деценије било је пуно изгледа на успешан почетак у овом правцу од стране ваневропског капитала. У току времена било је и других понуда па све до данашњих дана тако рећи. Нама лично није симпатична ниједна

понуда страног капитала специјално за ову прилику, а нарочито из немања наших конкуренткиња баш у пшеници. Не би било у суштини много урађено са врло много разлога.

Покрет за изналажење измена нашао је свога изражаја у оснивању Привилегованог извозног друштва са учешћем једним делом државног капитала. И Главни савез земљорадничких задруга већ годинама ради на оснивању својих жигарских задруга у циљу бољег и бржег пласмана. Али ни Друштво ни задруге ни Савез нису могли особито много утицати на ток ствари у недостатку прво потребних организација и постројења, а друго што је још најважније у недостатку потребног капитала. Улога државе се тада била ограничила на интервенцију преко Привилегованог друштва у циљу одржавања и дизања цена, дакле чисто отворена борба са капиталом страних кућа, које су тада радиле на куповини пшенице у земљи, како смо то напред изнели. Успех у овоме зависи од тога колико ће се држава у овоме моћи ангажовати и докле. У сваком случају стаје жртава, а питање је докле се оне могу поднети и да ли таква стална интервенција не би имала и лоших последица на још неорганизовану трговину и још горе неорганизовани капитал. Тако је то било све до прошле године. Прошла година је све из основице изменила. Држава је узела у своје руке и унутарњу и спољну трговину пшеницом преко Привилегованог друштва. Ово је први покушај код нас, да трговина пшеницом буде у једној моћној руци. Створен је пшенични режим.

Када се расмотре околности, под којима је он створен, када се расмотри основна идеја, којом се законодавац руководио, закон и сви доцнији прописи и све што се у току времена догодило, мора се одати свако признање и државној управи и народној свести. Ово је напор вишег стила, један снажан покрет у правцу самопомоћи, једна самопомоћ по овом питању. Али не само то, већ је ударен темељ и у правцу квалитета извозне робе, а на бази већ постојећег рада. Најбоље је ако цитирамо оно што смо казали у бро-

шури: „Како је дошло до пшеничног режима у 1930 години".

До пшеничног режима начин куповине дозвољавао је све. У већој на пр. нечистоћи гледао је купац своју већу зараду, а пољопривредник био срећан што је ипак успео да прода и најнечистију пшеницу, која је иначе по својим природним особинама прворазредна. И млинови врло често не обраћају пажњу на кукољ, прашину, примесу и т. д., већ на квалитет. Својим постројењима они већ постижу потребну им чистоћу. Слично је и за влагу, главницу, песак, каменчиће и т. д. Житни режим је овим квалитетима учинио крај. Он је поставио норме, једну врсту стандарда (стварно порекла), један поредак у корист и производње и трговине. Оно што би можда пољопривредна пропаганда успела кроз деценије, успео је режим тако рећи за годину дана, у најмању руку дао је основицу. Данас се протежира и награђује бољи квалитет, већа чистоћа и т. д. Нехатан пољопривредник није уопште у положају да прода нечисту, нездраву или влажну пшеницу преко утврђених норми. Доведен је у положај да њиву мора чистити од корова, да не употребљава које било и како било семе, већ првокласно домаће одгајено или из признатих крајева, ако већ нема свог доброг, тријерисаног, очишћеног 100 на 100, препарираног противу главнице и других болести. Али не само то, већ и при вршају он мора да води рачуна истом енергијом, јер је ту и последње чистилиште и сортиралиште, после којих пшеница долази на тржиште. Житни режим ће са свима донетим законским одредбама и правилницима утицати као потстрекач ванредне моћи на најбрже спровођење првокласног квалитативног и квантитативног стандарда одоздо из класе, а то је оно што се само пожелити може, и не само што ће сачувати стари реноме наше домаће пшенице, већ ће га и издићи, претставиће је на светском тржишту не као „подунавску", „румунску" или „мађарску", већ као нашу југословенску пшеницу. Житни режим је спречио лутања у одгајивању и ства-

рању нових типова на погрешној основици. Дао је тачно на знање, којим правцем има да иде производња, па да трговина најбоље успе и да јој омогући што бољу зараду.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Једна лоша пракса нашег тежака.

— Извожење сточног ђубрета на њиву лети —

Прошао сам током овог лета села свих срезова околине Крагујевца. По свима од тих села, куда сам пролазио, запазио сам да многи од тежака раде један посао који није за препоруку за то доба године, бар није за препоруку онако како га они раде. Тиме они сами себе и нехотице штете.

Запазио сам по местима куда сам пролазио да тежаци иза жетве и вршаја стрних жита, а да би се запослили до јесењих радова, у недостатку другога рада, извозе и ђубре на њиве, са којих су тек скинули стрна жита, а на којима ће идућег пролећа сејати кукуруз. Лепо је да се тежак труди да се запосли и у времену кад радови почињу да попуштају, али извожење ђубрета у оно време, када су и највеће летње врућине, није никако за препоруку.

Ђубре од своје стоке тежак врло слабо или никако не негује. Зими скупљено ђубре обично се извезе и утроши код пролећне сетве разних усева. За време лета једва који тежак ових крајева и да скупља ђубре. Стока за топлих летњих дана, када се с паше врати, обично лежи напољу и то ситна стока, козе и овце у обору или тору, а крупна стока везана за које дрво или колац. Ђубре ситне стоке у тору не скупља се никако до времена кад ће се на њиву возити, а оно крупне стоке једва ако ће се скупити или боље само склонити са места, где опет треба стоку везати. После жетве и вршаја стрних жита, тежак да се запосли, скупља и ово мало ђубрета што му стока оставља и то извози на њиву.

Многи од тежака и сами увиђају да овај рад и у оно доба године није за препоруку, али тек раде га да се ради, раде га јер то и други чине, који не мисле о штети коју сами себи наносе. Већ сам начин на који се ово ђубре добија има пуно својих недостатака, а још његовом неумесном употребом тежак, који овако ради, упропашћује једно неопходно средство за одржавање плодности својих орањих њива. Ретке су земље или боље крајеви на свету, где се о том мање води рачуна, него што је то случај овде код нас. Свуда се већ схвата да је стајско ђубре једно од најнеопходнијих средстава којим се не само одржава него и повећава принос наших оранице. Сва препоручива вештака ђубрива имају значаја тек

онда, ако је земља најпре добила и довољно стајског, сточног ђубрета. Ради тога у свима напредним земљама, па и у некојим нашим крајевима, стајско ђубре је и предмет особите пажње. Од њега се скупља свака и најмања количина. Исто се гомила у нарочито озиданим рупама или бар обично ископаним јамама у којима се оно гази, залива, по потреби и претура ради једначитог згоревања, па тек згорело у најзгодније време извози на њиве, одмах растура и заорава. И не само да се у оваквим јамама скупља сво чисто, сточно ђубре, него се чини све могуће да се количина тога ђубрета и вештачки повећа. Ради тога се стоци простире слама, лишће и друго, а и мешањем других материја (земље, песка) које се додиром са чистим сточним ђубретом облагороћавају, па и то послужи за ђубрење њива.

Тежак и сам увиђа да се ђубре извежено на њиву у оно доба године штети, само не зна колика је та штета, а она је у ствари врло велика. Ђубре извезено у оно доба године штети се углавном двоструко. Са једне стране испари услед топлоте и тим испаравањем губи не само влажност него и свој најважнији састојак, азот. Тај одлази у оном гасу што га осећамо да нас гуши или штипа за очи кад изјутра рано уђемо у затворену стају стоке. Све време од кад се ђубре на њиву извезе па до употребе, овај гас из ђубрета одлази, и у пролеће кад ђубре употребимо овог гаса тако рећи нема. Ђубре је значи изгубило оно што је у њему најважније. — С друге стране на овако извежено ђубре падају кише и снег и испирају га. Те воде растворе многе од важних састојака и ове састојке вода однесе са њиве. Тако ђубре изгуби и са ове стране, па биљкама, за које ће се овако ђубре употребити, не остаје много, а ако је ђубре иначе слабије, онда усеви од таква ђубрета и немају никакве користи.

Рећи ће се, па ако ђубре ветри на њиви, ветри и код куће, чему га онда чувати у дворишту. Тако је код нашег тежака, а тако не би смело да буде. Ђубре које се од стоке свакодневно скупља носи се на ђубриште и тамо на гомили старијег ђубрета подједнако разбаци, притом свакад помало нагази, да олако не ветри и да се збијено боље угреје и боље угори. За ово је потребна и влага, па се ђубре повремено и залива, најбоље мокраћом исте стоке, која се мокраћа скупља у нарочито ископаној рупи покрај ђубришта, где се пиштевина слива. Ако се баш хоће да се ђубре преко лета извози, онда треба избегавати да се товари по највећој дневној жези. Ђубре, како се извезе на њиву, одмах се стовара на мање гомиле, а у растојању од 7 метара у четврт. Са овако малих гомила лако се разбаци свуда унаоколо тако, да се пођубри цела површина. Ђубре не сме нипошто остати у гомилама да ветри, већ се одмах или чим пре разбаца и одмах заоре. Ако се нема ђубре за растурање по целој њиви, што је најчешће

случај, већ се „ђубри у оџаке“ онда се извезено ђубре не сме остављати у мањим гомилама, већ се све ђубре извезе на једну велику гомилу. У тако великој гомили ђубре ће мање ветрити и мање се испирати. Ни тако велику гомилу не треба оставити откривену. Све извезено ђубре треба стављати на једно, по могућности равно и увално место. Ђубре се добро нагази. Око њега се ископа један шанац, а ископана земља баци се преко ђубрета, те ова земља штити ђубре од сувишног сунца, а у себе усисава и онај гас што из ђубрета одлази, па се и ова земља употреби као ђубре. Ради тога још боље је ако се на гомилу слаже ред ђубрета а ред земље. Овако набивено ђубре слабије се и испира. Да би се искористила и вода испирања, ако је њива под нагибом, онда ђубре треба стоварати кад је то могуће у горњем делу њиве, те да вода што из ђубрета одлази, ђубри своју, а не туђу њиву. Упролеће кад буде о сетви, ђубре са велике гомиле, где је чувано лако је и за кратко време развући по целој њиви, где буде требало. Тако неће бити и оних печата по њиви од ђубрета, којих има ако се ђубре још лети или с јесени стовара на мање гомилице. Ово чак и зими треба избегавати, јер ће и онда бити штете.

проф. **М. Ж. Калановић.**

Непогоде у Србији.

У Србији је било градобитина и то:

Године	градобитних дана	места у којима је падао	оштећено хектара	штета у динарима
1892	52	698	184.112	17,157.620
1993	48	294	84.133	6,136.418
1894	32	348	132.585	7,798.931
1895	44	833	278.316	17,156.121
1896	53	678	213.532	12,923.587
1897	46	359	83.536	5,398.830
1898	38	755	155.756	14,429.179
1899	45	545	90.231	8,828.527
1900	35	96	174.070	13,460.497
1901	54	630	136.783	9,958.139
1902	48	321	170.952	11,746.598
1903	35	187	60.562	4,068.720
1904	32	170	25.383	1,214.020
1905	53	630	155.008	8,158.654
1906	64	829	65.620	3,319.529
1907	45	437	62.268	3,813.660
1908	164	465	72.259	4,890.575

Противу града се од вајкада употребљавало метање пушака на градобитни облак. Веровало се да то утиче на ограничење градобитности, да пушке изазивају потресе у градобитноме облаку и да ометају даље његово ширење.

Затим се, особито за виноградске крајеве, препоручивале нарочите прангије, из којих се на градобитне облаке пуцало и да се од тога имало изванредно јаче дејство, него од метања из пушака.

И тај се метод напустио, јер изгледа није дао повољне резултате.

Потом је пок. Ђока Станојевић, професор нашега Универзитета, препоручио пуцање на градобитне облаке с ракетлама из авиона. Тај је његов рад штампала Париска академија наука. Нешто слично препоручивао је такође један француски научењак.

Два пута се законодавством покушало да се усеви осигурају од града; први пут је покушај чинио 1905. год. пок Милорад Драшковић, други пут 1922 г. Крста Милетић. Али, ни први ни други пут нису законодавству претходила темељна научна проучавања, а она су била безусловно потребна, особито за принцип, на који је за осигурање постављено други пут. Између осталога проучавања било је потребно у читавом низу година пратити одакле градобитни облаци почињу и куда се крећу. На пример, могле би се свакојако запазити ваздушне струје, које градобитне облаке носе са Маљена у поље око Чачка, као што би се могле уочити и оне ваздушне струје, које готово сваке године наносе град на ваљевску Колубару, како су то још и Аустријанци за своје окупапације XVIII века запазили и како се градобитина понавља у истоме крају и данас; па би тај факат морао определити законодавца да не заснива обласна осигурања. За градобитину је безусловно потребна опширнија територија; цела земља није ни у ком случају велики простор. Иначе, мање територије, области, кад се у овима сваке године понављају градобитине, нису у стању издржати велики терет.

Зато се и садањи закон о осигурању усева од града мора мењати, ако се жели да он у праксу буде уведен. Иначе је закон, који постоји већ толико година неуведен у живот, прави луксуз.

Уз овај број Тежака приложена је чековна уплатница за претплату. Ко од читалаца жели да Тежак прима, нека пошаље 30.— динара претплате, да се не би обуставило слање листа.

Поплава је у Србији било:

Године	поплавних дана	оштећена места	оштећено хектара	штета у динара
1897	38	250	52 739	6,871·783
1898	6	25	18.933	98.840
1899	11	49	4.546	367.357
1900	34	174	17.5:7	1,245 046
1901	27	229	150.053	1,293.862
1902	7	29	3.575	164.610
1903	16	53	7.369	632.505
1904	9	23	3.455	222.400
1905	21	92	11.000	1,115.259
1906	24	97	10.693	758 570
1907	22	46	2.578	253.274
1908	3	5	37.	4.700

То су само штете причињене усевима од излива река. Међутим, ни у какав се рачун нису узимала пресипања земљишта, која се приликом сваке поплаве, а и иначе, врше поред река, поред Мораве, поред Нишаве, поред Дрине, Саве, Дунава, Тимока и других мањих и већих река наших. А та пресипања иду у многе милионе, јер она онеспособљавају за зират многе хиљаде хектара најбоље земље.

А поплаве, и особито пресипања, дешавају се због тога, што су изнад река и њихових притока исечене шуме, те се земља и камен с висине носи у низине, те испуњују корита, која су пре посечене шуме, била дубока, а сад су сасвим плитка, па је корита сасвим и нестало.

Кад би се подигле шуме изнад река и њихових притока, нестало би бујних поплава, корита би се удубила и престало би са пресипањем земље. Разуме се, кад се подигну шуме, онда би се предузело чишћење и регулисање корита.

У ове се поплаве не рачунају ситне поплаве што их учине речице, потоци и суви потоци сваки у своме селу. А то су огромне штеге: не само да посатиру усеве, већ још и родну земљу заспу каменом, да више ни за какав зират није. Укупно, у свима селима у Србији, ове поплаве упропасте многе усеве и многе хиљаде хектара најродније земље; сваке године ове штеге износе многе милионе.

А ове су поплаве страшне, тако исто као и некадање поплаве око Роне, које су Золи дале мотив за једну истинску натуралистичку приповетку, јер су брда, као год и око не-

кадање Роне, остала гола, без шума, чак и без шевара, те се, тако рећи, и роса претворила у поплаве. Тек кад се ти пределi дошуме, кад брда озелене, нестаће поплава, па ће нестати и сувих потока, који данас, и при мањој киши, ваљају пред собом дрвље и камење, обарају куће, заносе људе и стоку, засипају камењем најлепшу земљу.

Штете од ових поплава, особито од поплава које се у статистике и не бележе, толико су огромне да далеко превазилазе штете од градобитине. И за њих друга лека нема, нити каквога другога осигурања, осем једнога јединога: да се брда престану зиратити, да се урвине престану обрађивати, да и вододерине престану бити испаше, те да се тамо подигну шуме; чак и благе нагибе треба пошумити јабукама, вишњама, трешњама, орасима, оскорушама и т. д.

Без тога ћемо из године у годину трпети све већу штету и све већи простори постајати неспособни за зират, јер ће се све више засипати каменом.

Д. Л.

Биљне болести и штеточине.

Црв у трешњама — трешњева мува (Rhagoletis cerasi.)

Међу наше честе а мало познате штеточине долази и трешњева мува, чија је ларва познати црв у трешњама, нарочито чест појединих година када ретко која трешња од каснијих сората остане здрава. Прошла је година била једна од оваквих црвљивих година, и међу последњим трешњама ретко је било наћи и једну здраву, док су плодови са 2—3 црва били врло чести.

Трешњева мува дуга је свега 4 до 5 m.m.. сјајно црне боје са жутим пегама. На мрко жутим леђима виде се три црне пруге. Крила су сјајна, са исто тако три црне пруге. Њихалица нема.

Одрасле муве јављају се обично од почетка априла до јуна, а по неким ауторима чак до јула. Уосталом време појава и њихово трајање није исто свих година, ни на свим местима једне године, и врло велике разлике у појавама врло су честе.

Муве слабо лете и уопште мало се крећу. Оне се баве на лишћу и плодовима, поглавито са сунчане стране. Топлота и сунце врло јако утичу на њихову радиност, те се у најсветлије и најтоплије часове дана највише крећу и носе јаја, док су облачних дана лење, а у мраку скоро непокретне. Њихов живот није дужи од двадесет до тридесет дана, а пре но што почну да носе, потребно им је по осам до десет дана да јајници сазру.

За време живота мува се храни, и као храна служи јој медљика коју избацује трешњев лист, или нарочита друга лучења трешњевог листа, која садрже велике количине гуме. Ако су се ове материје сасушиле, мува најпре излучи капљицу желудачног сока, раствори их у њему и затим све посише.

Муве носе јаја у саме плодове, и познати талијански стручњак Коста каже, да траже најзрелије трешње и на њима најмекши део, а то је обично око петељке. За ношење јаја муве имају нарочито легалицу, врло шиљату, која се за време мировања налази у телу. Помоћу легалице мува пробуши покорицу плода и снесе испод ње млечно бело, јако дугуљасто и врло мало јаје (3/4 m.m. дуго и 1/8 m.m. широко). У сваки плод женка полаже само једно јаје, а затим, пошто извуче легалицу, ставља на убод мало плувачке, те се ожиљак врло брзо образује и затвори рану.

За пет до шест дана из јајета излази мала ларвица и хранећи се месом буши плод ка коштици. Заражени плодови не разликују се у почетку од здравих, затим месо постаје мрко на нападнутом месту, јавља се мање или веће улегнуће, а на покорици види се тамна мрља, нарочито у трешања отворених боја. Најзад, на неки дан пре но што ће напустити плод, црв избуши мали округласти отвор на покорици. Понекад заражени плодови тада опадају.

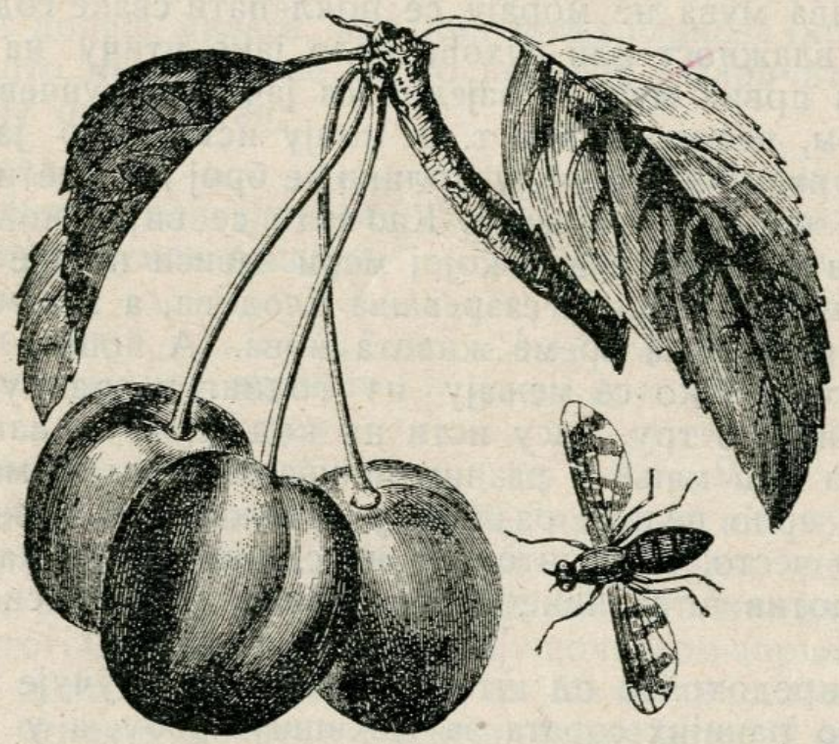

Сл. 1. Трешњева мува.

Ларва се у плоду сасвим развије за 20 до 30 дана и за то време и плодови сасвим сазру. Она личи тада на обичног, малог црвића, као и обичних мува, и мери до 6 m.m. дужине (сл. 1.). Чим доспе на земљу, ларва се увлачи у њу и пре-

твара у лутку, која ће тек идуће године дати одраслу муву. На којој се дубини у земљи ларве понајчешће задржавају не зна се тачно; према једним ауторима ларве не иду дубље од 4 см., док према другим одлазе на дубине од 5 до 36 см., али на сваки начин да и овде разни услови влажности, топлоте, пробојности земљишта и т. д. одређују поступања ларава.

Покрај гајених трешања, мува напада и плодове дивље трешње, па изгледа и плодове дрена, шимширике, орлових ноктију и т.д.

Што се тиче гајених трешања, сви који се њиховим гајењем баве, знају како су напади штеточине нередовни, али да постоје извесне сорте које су увек више нападнуте од осталих. Према најновијим опажањима Вергуена у Француској, може се углавном закључити, да су најраније сорте најмање нападнуте, да постоје поједине сорте које су нарочито јако увек заражене (на пр. наполеон бигаро) и према свему изгледа да оне својим мирисом привлаче муве; и да је степен киселости или слаткоће плода без утицаја на муву, те супротно ранијем мишљењу и вишње могу бити нападнуте.

Уколико ова опажања важе и за наше крајеве, нарочито, које су сорте у нас највише нападнуте, мора се тек испитати. Сем тога, као што смо рекли, муве заражују јајима плодове који су почели да зру, а време зрења појединих сората и време појава мува не морају се поклапати сваке године. Температура, влажност или сухоћа врло јако утичу на време и ток појава првих мува, а заједно са јачином сунчеве светлости, ветром, непогодама и т. д. имају исто тако јаког утицаја на одрасле и одлучују колики ће број јаја снети, и дакле, колико ће плодова заразити. Као што се види, које ће баш врсте бити нападнуте и у којој мери зависи најпре од броја излеглих мува за време сазревања плодова, а затим и од временских прилика за време живота мува. А пошто влажност и температура јако се мењају из године у годину, а изложеност сунцу, в тру, нису исти ни код свих воћака једног воћњака, а још мање у разним воћњацима, ни најмање нису чудноватe врло велике разлике у зараженості, на које наилазимо врло често. Нарочито оне не смеју служити као изговор што се против штеточине не предузима стално и систиматско сузбијање.

Као предохрана од штетне муве препоручује се свуда гајење што ранијих сората за тржишну робу, а у Немачкој чак да се у јако нападнутим крајевима трешње замене вишњама, које су слабије нападнуте.

Једно од одличних пак средстава да се спречи јако множење штеточине састоји се у томе, да се све трешње чим сазру, оберу. На тај начин скоро сви црви износе се из воћњака и свуда где је тако поступљено напади штеточине јако

су ослабили. Да би се оваква појединачна берба зрелих плодова могла што лакше извести у крајевима где се трешње на велико гаје, уводе све више воћке са ниским стаблима, које уосталом дају и сочније и крупније плодове.

Раније је много препоручивано и често обрађивање земље у воћњацима, нарочито испод круна воћака, да би се на тај начин уништиле лутке у земљи. Мишљења стручњака сада су подељена. Док једни саветују да се земља с јесени и с пролећа добро прекопа и иситни, а пред појаву мува, дакле крајем марта, наново око воћака утапка да би се отежало излажење мува, други стручњаци мисле да се овим начином врло ситне лутке мува неће повредтти и да ће се чак олакшати излажење мува. Питање обраде земље требало би према томе подробније проучити, али изгледа ми да се добро обрађивање земље никад не сме занемарити, јер је од неоцењиве користи за опште развиће и здравље воћака и њим се ипак један део лутака уништи или бар изложи штетном утицају сухоће ваздуха, светлости ит.д. За време окопавања треба довести живину у воћњак да покупи избачене лутке мува.

Најзад, последњих година покушава се да се затрују одрасле муве, које се, као што знамо, хране за време свога живота, и то уколико је могуће пре, док још нису почеле да носе јаја.

Као отрови употребљавају се раствори арсенових соли, којима се додаје меласа, или још боље гликоза (кромпир шећер), пошто меласу муве много не маре. Нарочито се употребљавају ови отрови:

1.)	вода	100 лит.
	меласа или гликоза	10 кил.
	натријумов арсенит . .	250 до 350 грама.
2.)	вода	10 лит.
	гликоза	5 кил.
	натријумов арсенит	0,400 кил.
	„ борат	0,200 кил.
	борна киселина	0,200 кил.

У растворе се замоче снопићи прутова од трешње или другог дрвећа и обесе се по 1 или 2 на свако дрво, испод мале надстрешнице, направљене од лима, танких дашчица или нечег другог. Снопићи се постављају почетком априла и сваких неколико дана прскају се водом да би остали влажни. Муве усисавају отровну течност тражећи хране и трују се. Изгледа да се могу постићи врло добри успеси.

У Америци и Немачкој препоручује се да се воћке прскају са растворима арсенових соли и меласом и то први пут чим се муве почну јављати, а други пут на 10 до 12 дана касније. Довољно је да се испрска само неколико грана са сунчане стране где се муве поглавито баве. Овај начин суз-

бијања није препоручљив за наше прилике док се боље не проучи. Раствори арсенових соли опасни су отрови и при касније прскању могу доспети и на плодове, те увек постоји извесна опасност тровања за оне који једу попрскане, а непране плодове.

Најзад препоручују се исто тако и прскања воћака са 2% раствором натријумовог силиката са меласом. Прскања се врше сваких 15 дана пошто су се плодови образовали и са млазом од крупнијих капи.

Ова би прскања на сваки начин требало испробати и код нас, јер су безопасна, а изгледа да дају врло добре резултате.

Поменимо још да мува има опасног непријатеља, једног мрава *(Tetramorium caespitus* Latr.) који према извесним стручњацима уништава већину лутака и ларава.

Др. **П. Вукасовић.**

Зараза сушења брестових стабала.

Првобитно у Енглеској, а потом и у Немачкој примећено је, да се брестова стабла нагло суше и да сушење заузима велике површине тако, да постаје опасном заразом.

Сушење брестових стабала у већој мери примећено је и код нас, те би се и тим питањем требало озбиљније позабавити.

У Немачкој сушење брестових стабала задаје велике брике сопственицима, јер се брестове шуме нагло секу и велике количине износе на продају на тржишта. Услед тога набачено је питање: *да ли се дрво осушених брестова може импрегнисати и употребити за жељезничке прагове?*

Ј. Лис (J. Liese), Еберсвалде, објавио је у листу "Forstarchive", свеска 9 за мај 1932. године чланак под натписом: *„Да ли је брестово дрво способно за импрегнисање?*

У томе чланку саопштава, да сушење брестових стабала проузрокује гљивица Graphium ulmi", коју преносе инсекти и услед тога, што се тилама затворе судови раног дрвета, круна се нагло суши и стабло изумре за неколико недеља у лету.

Пробе, које су вршене на 4000 жељезничких брестових прагова од осушеног дрвета на овај начин, дале су веома повољне резултате, као и пробе, које је вршио сам Лис. Јер, констатовано је, да сви судови овог дрвета нису запушени тилама, нарочито не судови позног дрвета, који су у тангенцијалним сноповима поређани и омогућавају пролаз импрегнирајућим течностима.

Импрегнисање је вршено по прописима немачких државних жељезница по Рипинговој методи два пута (двогубо) са 150 килограма катрановог уља по једном кубноме метру.

Механичке особине брестовог дрвета су веома повољне за његову употребу за жељезничке прагове, само је питање: да ли ће се импрегнисање у већим количинама показати ефикасним и да ли се и уколико рентира импрегнисање с погледом на трошкове импрегнисања?

Како у нашим шумама има у великим количинама брестовог и храстовог дрвета, а храстовог све мање, интересантно би било, да се и наша државна жељезница заинтересује овим питањем и да у заводима за импрегнисање прагова изврши потребне пробе. На овај начин би се повећала производња жељезничких прагова, који се данас поглавито раде из буковог дрвета.

Институт за научна шумарска истраживањи Пољопривредно шумарског факултета у Београду, обратио се на Министарство шума и рудника, молбом, да се преко подручних дирекција шума прибаве извештаји о томе: да ли и уколико у истини постоји ова зараза сушења, како би се благовремено могле предузети мере за њено сузбијање.

Др. Ђ. Ј.

Пољопривредна бактериологија.

Микроби, наши помагачи и пријатељи.

У нашем животу често пута употребљавамо речи: микроби, бактерије, бакцили; понекад: стрептокок, бакцили дифтерије, спириле и др. и никад или врло ретко читамо: азотобактери, нитрозомонас, радицикола, сахаромицете и др.

Са појмом микроба у друштвеном животу увек је везан појам о заразнии болестима, или о компликацијама при неком обичном оболењу или назебу. На тај је начин микроб у нашем животу постао највећи непријатељ, који је створен да угрожава опстанак свему што је живо.

Овакво наше понашање према микробима потпуно је оправдано, ако се сетимо, да смо микроба у стварности први пут упознали половином прошлог века, и то микроба прострела (anthrax-a), проузроковача заразне болести домаћих животиња. Први истраживачи и највећи бактериолози, Пастер и Кох, иако је један од њих био хемичар, а други људски лекар, сву пажњу су скренули на проучавање заразних болести. Стотине и хиљаде ученика који су дошли код једног и код другог радило је такође на проучавању микроба, проузроковача заразних болести. И сада стотине хиљада, а можда и милиони бактериолога раде у истом правцу и разуме се шире знање и појмове о заразним болестима и њиховим изазивачима међу становништвом.

Пастер, као хемичар у почетку свог микробиолошког рада много се бавио проучавањем бутерне и алкохолне ферментације (врења). У истом правцу почели су да раде неки појединци, који су почели да проучавају улогу микроба у различитим врењима, у ферментацијама које се појављују у земљишту, у ђубрету, по баруштинама, у језерима и по другим местима где има органских материја. А када се појавише научници: Виноградски, Бајеринк, Кајзер, Ленис, Омељански, Ваксман и велики низ других научника, од опште гране микробактериологије одвојиле су се пољопривредна и техничка бактериологија.

Обе бактериологије раде на проучавању живота и делатности оних микроба, који су сарадници у животу свих живих бића.

У 1789 години, за време велике француске револуције, истакнути француски научници као Лавоазје, изнели су закон о вечности материје и закон о одржавању енергије, чиме је изазвана револуција у дотадашњим појмовима. Горење и трулење, то су процеси који враћају у резервоар неорганске природе све елементе узете од стране биљака и животиња за конструисање њиховог тела. Овим речима Лавоазије је установио везу између органске и мртве материје. Нешто касније такође француски научници Дјума и Бусенго детаљисали су исти појам, они су казали: „Све што биљке узму из ваздуха, за изградњу свог тела, оне дају животињама; животање враћају ваздуху — ствара се вечито кружење у којем мртва материја само мења место и облик.

Данашња биљна физиологија је тачно установила да све биљке претстављају бескрајну количину хемиских лабораторија, које активно раде под утицајем сунчане светлости и стварају из гасова, угљеног диоксида и воде, које узимају из ваздуха, а такође из раствора минералних соли, које узимају из земљишта, различита органска једињења, беланчевине, масти, угљене хидрате и др., т. ј. једињења са великом резервом енергије, а у исто доба мало постојана, и због тога лако подесна за стварање других једињења. Човек и друге животиње живе на рачун биљног царства чак и када се хране другим животињама; то значи да се живот човека налази у зависности од истог првог извора енергије, сунчане топлоте и светлости.

Осим тога, зелено биљно царство, узимајући из ваздуха угљен диоксид, разлаже га и издваја кисеоник, без кога није могућ живот на земљиној површини. У исто време сва остала жива бића требају за свој живот кисеоник, а издвајају угљендиоксид. На тај се начин животињско и биљно царство налази у међусобној зависности, и једно друго допуњује. Животиње се хране органским једињењима биљака, претварају само та

једињења у једињења свог организма. Неискоришћене делове биљне хране и такође и продукте преображаја избацују напоље у виду простијих једињења под именом ђубрета. Из шеме промета материје, коју су дали Дјума и Бусенго, изостављени су чиниоци минерализације отпадака и ђубрета. Шта бива са остацима биљака после вегетационе периоде? Шта бива са лешевима животиња и са ђубретом, које у количини од неколико милиона кгр. избацују свакодневно људи и животиње? Који су то гробари? Овај огроман аналитички рад врше микроорганизми. Они су бескрајно мали у појединим бићима, и бескрајно велики у својој маси, и они свакодневно врше овај огроман задатак. У потврду овога навешћу неколико примера, из којих ће бити јасан рад и учешће микроорганизама.

Свакоме сељаку је врло добро познато, да му њива боље роди ако је ђубри, него ако то не уради. Исто му је познато да стајско ђубре тек онда може користити биљкама, ако оно претходно згори, сложено у гомили на ђубрету. Али при томе сељак не зна шта се дешава у гомили ђубрета док она згорева и зашто се она, после 3—4 дана од изношења ђубрета из стаје почне пушити као да се у њој ватра ложи. Увлачењем руке у ту гомилу ђубрета можемо се уверити да оно има, поред дима, и велику топлоту (око 70° Ц). Раније се мислило да се ту збивају чисто хемиски процеси оксидације органске материје ђубрета кисеоником ваздуха. Данас пак је тачно утврђено, да онај дим у гомили ђубрета и велику топлоту изазивају микроби својим животом и развићем у гомили ђубрета. То су т.з. термогени микроби који сагоревају органску материју ђубрета, претварајући је у простија једињења, док је коначно сасвим не преведу у минерална једињења. Дим и висока топлота ђубрета само су резултат њихове прераде око сагоревања ђубрета. Ако би на неки начин извршили стерилизацију, дезинфекцију извесне гомиле ђубрета и њоме убили све микробе у њој, онда би та гомила могла годинама лежати без видљивих промена, без дима и без повећане температура од своје околине, и не би променила свој облик.

Огромне наслаге угљена. које човек данас искоришћава за свју потребу, настале су на рачун великих површина преисториских шума, које су геолошком пертурбацијом биле земљом засуте скупа са микробима који су живели на њиховој површини. И ово претварање шумског дрвећа у угљен (карбонизација) извршили су са шумом закопани микроорганизми.

Сваки сељак — виноградар — врло добро зна, да шира после 2—3 дана од цеђења прелази у врење, а након две недеље добија се нови продукт — вино. Мало је пак коме од виноградара изближе познато, који је узрок који преводи хи-

ђаде литара шире у покретно стање, услед кога се доцније добије вино. Овде играју пресудну улогу нарочити микроогранизми, којих има у природи врло много врста, од којих свака врста може спремити вино засебног укуса. Чак међу њима има и таквих врста, које тек створени алкохол претварају у сирћетну киселину, када место вина имамо само сирће. Као резултат непознавања суштине овог алкохолног врења имамо то, да скоро сваки виноградар има засебан тип вина. И цела наша држава, иако производи велику количину вина, мало има вина које би имало добру цену и које би било подесно за извоз. Разуме се, да кривицу за ово не носе микроби, који врше ово врење, него људи који не знају да постоји читава наука о подрумарству, која осим другог учи да постоје поред дивљих гљивица винског врења, које дају слаб продукат — и племените врсте гљивица, које се култивишу у нарочитим заводима, а које у виду квасца употребљене дају вино одличног квалитета.

Свака домаћица меси хлеб, колаче и остале домаће производе, при чему она употребљава квасац. Сумњам да која знаде шта управо претставља тај квасац, и какву он улогу игра у овом послу. Ако би дознала да квасац није ништа друго него чиста култура извесних микроба, мишљења сам, да би се јако уплашила. Исто тако домаћице праве кисео купус, киселе краставце и остало кисело поврће, не водећи много рачуна, одакле у тим продуктима киселина, која их консервира. Кисело млеко које једемо са задовољством за време летњих врућина, претставља један продукт који се, многима тако изгледа, ствара од слатког млека на непознати начин.

У свима горе наведеним примерима ова киселина се јавља као продукат делатности бескрајне количине микроорганизама, а то су микроби т. з. млечно-киселог врења (ферментације), који претварају шећер или скроб у млечну киселину, која даје производу пријатан накисео укус и штити ове продукте од разорног дејства других микроба.

Д. Коњев.
проф. Универзитета.

(наставиће се).

Питања и одговори.

Питање: Молим Уредништво да ми у наредном броју „Тежака“, дâ следећа обавештења:

1.) Кога дана по тељењу крава води? Може ли се пуштање односно подвођење извршити на силу, и може ли ово имати шкодљиве последице?

2.) Колико треба семена суданске траве за засејавање 1 ха?

3.) Колико треба Тимотијезе траве за чисту културу, а колико за досејавање ливада?

и 4.) Како се кува соја као вариво?

Радоје Дробњаковић, Честин.

Одговор: 1.) Крава, (као уосталом и женска грла друге стоке) подводи се само у знаку полног жара — вођења, иначе одбија подвођење. Полни је жар изазван нервним надражајем услед јачег прилива крви у полне органе. Полни органи отекну, крава муче, често мокри и скаче на друге краве. Тада се откидају зрела јаја из јајњака, путују јајоводом према материци и оплоди ли се, материца је отворена да га прими и даље у плод развија. — Полни жар појављује се код крава 21—28 дана по тељењу, остане ли незадовољен, или је ли крава неоплођена, понавља се у истом размаку времена и увек траје само 15—30 часова. У средини полног жара, полни надражај долази до најјачег степена, те је тада оплођавање и најсигурније. Из изложеног видите, да подвођење на силу не би могло имати практичног резултата, само мучимо краву и ова остаје неоплођена.

2.) Семена суданске траве треба око 60 кгр. за засејавање 1 хектара земљишта.

3.) Тимотијеве траве (Phleum pratense L), у народу познате као попино прасе, треба за чисту културу ради добијања сена 18, гаји ли се ради семена онда 8—10 кгр. семена за засејавање 1 хектара земљишта — У ливадским вештачким смешама она је заступљена на лаким земљиштима са 10, на средњим са 12 и на тешким са 15%. — Место потсејавања ливаде чистом Тимотијевом травом, боље је да употребите неку травну смешу, на пр. овсика 4 кг, јежевице 5 кг, ливадског вијука 7 кг и Тимотијеве траве 3 кг, што је довољна количина за потсејавање 1 хектара. — С пролећа ливаду претходно подрљајте и по потсејавању семена повaљајте да семе дође у што тешњи додир са земљом. — Да не употребите чисту Тимотијеву траву за потсејавање ливаде разлог је, што ова трава у време сенокоса још није довољно развијена и главни свој принос даје у отавокосу нарочито 2 и 3 године.

4.) Соја се кува овако: Пре кувања се потопи у слану воду (1—2 кашике соли на литар воде) и остави да у њој престоји преко ноћи. Изјутра се слана вода одлије, зрна оперу

и ставе у чисту воду која се посоли колико је то за јело потребно и кува. Ако је вода за кување тврда, онда јој се дода и једна кашика бикарбоне соде.

Јаша Јањић.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

48. седнице, држане 30 новембра 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, В. Матић, Д. Спремић, Др. М. Градојевић, А. Рашковић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Н. Петровић, Б. Ранковић, Т. Владисављевић и гост М. Ж. Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 992) Прочитан је и усвојен записник 47. седнице Управног одбора.

II 993) Примљен је знању записник 48. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 48. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

994) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 341.

995) Да се прима знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

996) Да се не може дати помоћ по молби бр. 8369, пошто се нема буџетске могућности.

IV Прочитан је записник 48. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

997) Да се начелно усваја предлог бр. 304, о пријему у продају зрнастих усева и семена пићних биљака од подружина.

V Прочитан је записник 48. седнице програмског одбора па је одлучено:

998) Да се одбору за прославу стогодишњице ослобођења града Крушевца, да у идућој години помоћ за приређивање опште пољопривредне изложбе, као и помоћ из фонда пок. Љ. Срећковића, ако се добије од Народне банке, али преко Подружине.

999) Да се прими знању са захвалношћу решење М. пољопривреде, којим одобрава да се неутрошена помоћ за изложбе од 16.000 дин. утроши на бесплатно раздавање семена пићних биљака с тим, да се за идућу седницу спреми предлог о подели семена.

1000) Да се г. Љ. Тадић из Тополе, прими за такмичара по расписаним стечајима за напредније начине рада.

1001) Да се по молби бр. 8385. начелно усваја предлог о конзервисању воћа и поврћа и изложбе овога у октобру идуће године, али да се претходно тражи помоћ од Министарства пољопривреде и Мин. просвете, па према томе да се на молбу одговори.

VI 1002) Прочитан је записник 10 седнице одбора за земаљски воћарски конгрес па је исти усвојени с тим, да по питању за земаљски сточарски конгрес поведе преговоре г. Др. Т. Митровић, па затим да се донесе коначна одлука.

VII Саопштења и предлози

1003) Г. Ппретседник реферише, да се обавестио у општини да је регулација друштвеног имања остала непромењена. За нову улицу која сече имање на доњем крају, речено му је да Општина плаћа само половину, а половину узима бесплатно, пошто вредност имања новом улицом скаче. Одбор прима знању саопштење с тим, да се позове г. М. Белобрк, архитекта, ради споразума о парцелацији.

1004) Г. Ппретседник реферише да је ишао у Срески суд са г. В. Матићем, чланом Управе, и да му је тамо речено да ће се питање наследства по маси поч. М. Миловзновића ускоро решити. Одбор прима знању са захвалношћу на труду.

1005) Г. Н. Петровић члан Управе саопштава, да је по одлуци Управног одбора, део известан део воћа чачанске изложбе за Покретну пољоприв. изложбу и школу, а остатак Енолошкој станици ради научног испитивања. Одбор прима знању и захваљује се г. Петровићу на труду.

Са овим је седница закључена.

XII

Salon de la Machine Agricole
(Изложба пољопривредних стројева)

од 24 — 29 јануара 1933., одржава се у Паризу светска изложба.

Улазнице и каталог у више језика шаљу се на захтев франко и бесплатно.

Salon de la Machine Agricole,
38 rue de Chateaudun, — Paris.

Цене пољопривредних производа, на дан 23. децембра 1932 г.

Пшеница	
Банат 76, 2%	158—165
Бачка 76/ 2% Срем	158—165
Србијанска 75/76, 3% Дунав	145—155
Србијанска 72/73, 3% Сава	140—150
Србијанска гл. пруга	140—148
Србијанска узана пруга	142—150
Кукуруз	
Банатске утовар станице нови	50— 53
Банат пар. Вршац	52— 50
Срем	52— 55
Србијан. пар. Пожаревац	55— 65
Овас	
Српски нов пар. Београд.	105—110
Бачки „	— — —
Сремски „	100 - 110
Македон. — Косовски	— — —
Узана пруга	95—100
Јечам	
Македонски — Косовски	80— 85
Барањски	90—105
Пасуљ	
Србијански 2%, 1930	120—130
Хрват. стан. 2% са врећама. Сисак	— — —
Сремски 2%	115—120
Бачки 2% утов.	115 120
Суве шљиве	
Обична гарнит. пар. Ваљево	280—290
70/75	430 - 450
80/85	320—330
95/100	270—285
110/120	250—255
Пекмез	400 420

Ораси	
Узане србијански	500—530
„ босански.	— — —
Стока и сточни производи	
Свиње тешке	7—9
„ средње	6—7
„ лаке	6—7
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.75
„ III	2—2·50
Краве I кл.	3—4
„ II „	2—2.75
„ III „	1·50—2
Овце	1·50—1.50
Маст	11.50—12.50
Сланина	9—10
Живина	9—12
Јаја	80—90
Млеко краве	2·25—2·50
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28
Разно	
Мекиње са врећа Срем, Бачка	58—62
Мек. вагон Београд, са вреће.	60—70
Слама „	30—35
Кромпир, Београд	50—95
Црни лук	120—160
Хартије од вредности	
Зајам 7%. 1921	52—52
Аграрне обвезнице 4%	28—28
Ратна штета 2½%	240 - 243
Аграрна банка	260—262

ПОСЛЕ НЕВРЕМЕНА
помоћ скоро тренутна

Кишовити дани, промочене ципеле, влажно одијело, знак опасности. Прехладе, заглуха, реуматизам, ишијас. Болови по читавоме тијелу, прса затрпана, загушљивост.

Утажите тај неугодан осећај. Намажите са СЛОАН-ОВИМ Линиментом. Грије, олакшава загушљивост, уклања болове.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове

Одобрено од Мин. социјалне политике и народног здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. г.

СЕМЕНА

воћака, украсног те шумског дрвећа добићете код фирме

„ШУМА“, ЉУБЉАНА, ДВОРЖАКОВА УЛ. 3/I.

Тражите понуду.

Изашла је из штампе књига

„Топле леје и производња раног поврћа и расада“
(6 штампаних табака)

од

ДРАГОЉУБА Д. ВАСИЋА
учитеља Специјалне пољопривредне школе у Зајечару

Цена је 10.— дин. без поштарине

Добија се код писца у Зајечару.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за годину 1933 са пољопривредним поукама

изашао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 комада календара, даје се:

ако узму на кредит у распродају	**15%**	**рабата**
ако узму на повуку-доплату	**20%**	**„**
ако пошаљу новац УНАПРЕД	**25%**	**„**

Календари код поруџбине 10 комада шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1,50 за поштарину, а од 2 до 9 комада слати по 1.— динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 комада не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит.

Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. бр. 15.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 2. Београд, 15 ЈАНУАРА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Драгиша Лапчевић

Велики добротвор Српског пољопривредног друштва.

О његовој педесетогодишњици јавнога рада.

Равно пре пола столећа, када је у нашој пољопривреди преовлађивала дрвена ралица и косир, када се широм целе Србије вршај обављао воловима јер коња није било много, и када је у оскудици саобраћајних средстава товарни коњ вршио једини пренос и људи и робе из једног места у друго, из једног краја у други, јавио се први пут г. Драгиша Лапчевић у Тежаку бр. 12 од 1883, год. Тежак је био први лист којим г. Лапчевић почиње своју коријеру јавнога радника, и на коме је он кроз пола столећа непрекидно сарађивао. Тога ради Тежак се весели што може ради успомене прибележити педесетогодишњицу јавнога рада г. Лапчевића. Сем Тежака, г. Лапчевић је сарађивао и у овим листовима: у *Срнчету*, у *Родољубу* пожаревачком, у *Бачету* нишком, у *Новом београдском дневнику* и у *Дневном листу* београдском, у *Златибору* ужичком, чији је и уредник био једне године, у *Одјеку* београдском, у *Слободи* нишкој, у *Грађанину* пожаревачком, у *Радикалу* шабачком, у *Ваљевским новинама*, у *Српском занатлији*, у *Занатлиском савезу*, у *Социјал демократи*, у *Народном пријатељу* београдском, у *Народној мисли*, у *Учитељу*, у *Неимару*, у *Трговинском гласнику*, у *Новом времену* софиском и *Работничком веснику*, у *Гласу Црногорца*, у *Босанској вили* сарајевској, у *Слободи* загребачкој у доба аустриског режима, у *Радничким новинама*, у *Мисли*, у *Животу и раду*, у бечком *Arbeiter Zeitung-у*, у берлинском *Vorwärtz-у*, у *Зори* скопској, којој је за турско доба био први стварни уредник, у *Витезу* београдском, у *Земљорадничкој задрузи*, у сарајевском *Гласу слободе* за аустриског режима, у *Гласу Ваљева*, у *Лесковачком гласнику*, у милановачком *Такову*, у *Политици* београдској, у *Скопском гласнику*, и још у многим српским и иностраним листовима и часописима.

Одрастао у крају сиромашном, са заосталом пољопривредом као и у целој ондашњој Србији, г. Лапчевић је осећао нарочиту љубав према пољопривреди, наклоност према народној привреди и економским проблемима, те је цео његов јавни рад био прожман жељом

за унапређењем пољопривреде и за решењем многих важних економских питања, који су требали донети благостање и Народу и Држави. То се види по томе, што је г. Лапчевић био већ педесет година врло агилан сарадник Српског пољопривредног друштва. Поред тога, он је основао Пољопривредну подружнину у Пожези, држао је многа предавања из разних пољопривредних грана, приређивао курсеве за обучавање пољопривредника у разним пословима, подигао и унапредио воћарство, приређивао пољопривредне изложбе и подигао пчеларство на завидну висину. Пољопривреда је имала у г. Лапчевићу великог пропагатора, и борца за њено напредовање. После педесет година пожртвованог и несебичног рада, г. Лапчевић је дочекао пун задовољства и среће да види позитивну страну свога успешног рада, што му морамо сви признати, а што му нарочито признају његови Пожежани и Ужичани.

Господин Лапчевић је био и велики политичар и врло даровит говорник. Али кадгод је улазио у дом Српског пољопривредног друштва, које је вазда било ван домашаја политике, да присуствује каквим важним конференцијама и годишњим зборовима, г. Лапчевић је, по причању његових сарадника, свој политички штап остављао пред вратима друштвеног дома, како је сам говорио. И као пољопривредник и као политичар г. Лапчевић је вазда имао пред очима само народне и државне интересе. Целокупан рад г. Лапчевића био је прожман једино жељом, да се Народ просвети, материјално подигне и оснажи, да се отресе многих својих заблуда и предрасуда, које су га као окови спутавале у његовим припремању за снажан рад и на економском и на националном пољу. Под своје старе дане г. Лапчевић је то делимично и дочекао. Колико г. Лапчевићу пољопривреда и народно просвећивање леже на срцу, види се и по томе, што је г. Лапчевић свој последњи иметак, своје књиге, у вредности око 50.000 дин. поклонио Друштву.

Овом приликом Српско пољопривредно друштво честита г. Лапчевићу његову педесетогодишњицу јав-

ног рада, са жељом да дочека потпуно остварење својих жеља, да још дуго година ужива у плодовима свога младалачког рада. Поред тога Друштво му захваљује на великој дарежљивости и одаје му своју пуну благодарност на свему што је за Друштво учинио, на пожртвованом и несебичном раду за добро Народа и Државе. Нека се на овај светао пример угледају и наша млађа поколења како ваља служити интересима народним и државним.

Др. Т. Митровић.

Проблем наше пшенице

Са трговачког гледишта постиже режим још већи значај. Он искључује посредничке куће и посреднички капитал између нас и иностранства. На светском тржишту ми располажемо својом робом, а не ко други. Спречава откуп жетвеног дела одређеног за извоз по цени која не одговара и тиме повећава наша примања из иностранства. Користи све бенефиције транспорта. Диспонира робу под најбољим условима и највећом моралном и материјалном гаранцијом. У најбољем је положају да издржи конкуренцију са прекоокеанском робом под садашњим условима. У положају је да искористи сваку повољну коњуктуру на светском тржишту. Просто на просто речено, годишња жетва пшенице је у једној моћној руци, а тиме је довољно све речено. Житним режимом смо постали господарима своје куће, своје робе, и сузбили свако мешање, које није наравно никада било ради наше користи, већ ради туђе. Када се узме у обзир, да су цене пшенице у почетку сезоне биле пале на светском тржишту на око 50 дин. просечно по товару, јасно је, да би гро извозног дела наше пшенице био без житног режима купљен и извезен тако рећи буд зашто. Пољопривредник од своје продате пшенице не би видео особиту корист. Остао би и поред једне и квалитативно и квантитативно рекордне жетве тако рећи празних шака...

Кроз житни режим удружила се, као што је већ наглашено, Државна управа и Народ у циљу што лак-

шег одољевања недаћама кризе, одбране експлоататорског дејства страног капитала и т.д. Без овога би најмногобројнија привредна класа у земљи била у овој години најтеже погођена. Државна управа ће из својих средстава попунити разлику у куповној цени у земљи и продајној у иностранству. Ова ће се средства добити из разлике у куповној и унутрашњој продајној цени. Другим речима, наши потрошачи, који у исто време нису произвођачи или не у довољној мери за подмирење својих потреба, поднеће терет. Нешто ће се скупље плаћати хлеб и тиме приложити своју лепту за најбројнију класу, која је засада највише притешњена. Па ипак, ако се расмотре цене хлеба у свету, долази се до закључка, да и поред режима Југословени купују и хране се хлебом пшеничним најјевтиније.

Ништа мањи није значај режима са социјалног гледишта. Житни режим је уклонио или бар ублажио многу социјалну недаћу. Огромна већина нашег сељачког живља услед дуге пољопривредне кризе јако оскудева, а нарочито у новцу. Велики део својих новчаних издатака подмирује пшеницом. То је прва већа пара, коју он прими у летњој сезони. Под садашњим приликама, као последица дуготрајне кризе с једне стране, а с друге као последица чисто државних потреба, житни режим није само аграрно трговачки, економско-финансиски моменат, већ и чисто социјална дужност...

Ако се баци један летимичан поглед на овогодишњи рад Привилегованог друштва, долази се до закључка, да је најтеже већ пребројено. Број пристаништа и тржишта се знатно повећао према прошлој години.

Новоосвојена тржишта су нарочито за транспорт воденим путем. Услед овога је преко потребно мењати нашу подвозну тарифу на железницама за наша пристаништа на Јадрану, а црноморска предати, што се нас тиче, историји...

Али не може се рећи да житни режим није из основа пореметио досадашње односе у трговини пшеницом, млинској индустрији и исхрани само унеколико

и то онога дела живља, који је упућен на куповину хлеба. Узгред буди речено овај део је у упоређењу са осталом народном масом подређен бројно. Иако је житни режим унутрашњој трговини за рачун Друштва био осигурао лепу зараду по вагону, ипак се осећала нека везаност, нелагодност. Наши трговци нису навикли на нови аранжман. Прописи су утаначили све, те се није могло више како се хтело и навикло. И овде су трговци у истој улози као и раније, посредници само. Разлика је само у томе, што су раније радили за рачун страног капитала, а сада за рачун Државе са тачно одређеном зарадом и тачно одређеним и квалитетима и разним прописима, који регулишу цео унутрашњи промет пшеницом. Већ само ово је довољно па да трговачки свет почне другим очима да посматра цео проблем. Овоме су придошле и друге још јаче околности. Нарочито су неповољно утицали пријем робе из трговачких магацина и исплата. Пријем је у тесној вези са диспонирањем вагона и шлепова. За последње је било преважно стање воде на пловним рекама. Нарочито је исплата примљене и испоручене робе учинила дубок утисак. Појавила се несташица новца. Државна управа није била у положају да у том моменту стави увек на расположење Друштву све потребне суме. Овоме су углавноме узрок три разлога, наиме: знатно потцењени жетвени принос и део за трговину; недовољно предвиђена сума за нормални рад и застој у продаји иностранству у самом почетку. Дејство потцењене жетве је особито појачано тежњом пољопривредника да што пре дође до што веће суме новаца, јер су утврђене цене биле одиста врло добре. Због овога је произвођач продао много више но што би то иначе учинио. Сваки се журио да што пре истури пшеницу из руку из уроћене бојазни, да цена не падне, а и под несавесном акцијом извесних шпекуланата и несавесних трговаца, и иначе злонамерних агитатора противу режима. Необично ниске цене на светском тржишту су опет диктовале опрезност и уздржљивост у закључивањима са иностранством. Дакле није се могао

одмах успоставити онај нормални оптицај код новца и робе, те ни одређени капитал није могао ступити у дејство он ко, како се то мислило и рачунало. Није било могуће под оваквим околностима створити нормалан ток ствари не огрешивши се о основни принцип саме идеје, којом се законодавац руководио у погледу извоза. Дакле и поред најбоље воље морало се само куповати. За ово су опет била потребна много већа средства но што су предвиђена и што су се могла ставити на расположење. Ово је допринело и створило необичну претрпаност робе; у погледу новца довијало се на разне начине. Поред отварања кредита код Народне банке, рађено је и ломбардовањем, Државна управа је издавала и бонове са роковима исплате. Ови бонови су много где злонамерно или са шпекулативних разлога злоупотребљавани, потцењивани су од стране трговачког света, а према произвођачу. Ово је дало још више маха негодовању према житном режиму. И пшенични режим, који је у целој земљи од масе топло поздрављен, почео је полако да губи своју позицију. Код нас се људи врло брзо загрев ју, а још брже хладе. Мало се остаје логичним до краја и мало хоће да траже правих узрока и разлога чему било. Радо се хоће да оде површности, а са тим се и лако заводи и одстрањује од правог пута на своју сопствену штету. То је, рекао бих једна наша тешка мана. Она ствара неиздржљивст и упорност за постизање онога што се хоће. Јасно је да ми хоћемо овим да се најбоље помогнемо. Треба само остати тврдоглаво и упорно у извођењу те идеје и успех је сигуран. Мала Србија је била у стању да сломије моћна бродарска друштва на Дунаву и да их присили на оно, што је хтела својом одлучношћу и патриотизмом својих грађана. По цео дан се стајало на пристаништу и чекао српски брод. То никоме није тешко падало. И ко би прекршио тај закон без закона био је добро записан. Дневни листови му нису праштали. Много пута су се појављивала и оправдања и извињавања. Зар ми данас неумемо себе да помогнемо у сличној ситуацији, па ма

и на другом пољу радиности и зар мора баш увек свеићи глатко, а нарочито у почетку овако замашних подухвата.

Не може се рећи да наша унутрашња трговина није била до крајних граница талератна према свима недаћама. Не може се рећи да она није схватила величину и значај законодавчеве идеје. Али она није опет могла бити ништа друго, до то што је. Када се данас хладно расмотре чињенице, не може се рећи, да је онај део продаваца, који је и у бановинама примао, продао своју пшеницу у најгорем случају ипак преко 100 дин. Он би је иначе сигурно продао по 50—70 дин. Признајемо, он може да зажали, што се тако догодило, да и он није добио, колико неки други, али он је ипак добио више но што би добио. Није ту принцип крив, није ту законодавац крив. Криво је ту оно друго, данашњи морал и менталитет о начинима зарађивања, са чиме се сви имамо да боримо не били једном стали на здраву основицу не само у привредном животу, већ и иначе. Ми смо криви. Ми тешко наше појединачне интересе хоћемо да доводимо у склад са општим. Ми тражимо да само или појединац или мање групице и групе што боље прођемо, а не питамо на чији рачун, и треба ли да неко дозволи да на рачун другог има свој просперитет. Такав просперитет не би био достојан човека. Учимо се предратном моралу мале Србије и бићемо срећни у великој Југославији. Ми мислимо тако.

Морамо бити објективни и у погледу неких чињеница наше унутрашње трговине. Многи је житарски трговац напунио био своје магацине пшеницом својим капиталом и чекао да преда робу. Али на ову предају је често чекао врло дуго са наведених разлога, а много пута још дуже на пријем новца. Зна се какве све последице овакво стање ствари повлачи, а нарочито ако је још у питању употребљени кредит, као што је то у највише случајева по среди. Зарада од 500 дин. по вагуну се услед овога знатно смањивала, топила се па чак и нестајала. Трговцу је остао стари модус, да ту своју зараду сачува наравно на штету произвођача. Не

кажемо да је тако било свуда, али свакако је бивало и биће. Наравно овде се пољопривредник осећао нелагодно.

Исхрана људства упућеног на куповину хлеба није могла задавати великих брига. Ово је ван сваке сумње. Ако би се о овоме другаче говорило и резоновало, било би по нашем мишљењу или демагогија или безразложно нападање режима. Коме је био скуп луксузни или бели хлеб, могао је своју потребу подмирити црним хлебом. Ми се не можемо сложити с тим, да је нешто поскупљивање хлеба могло изазвати неко нарочито отежање исхране сиротијих и сиротих слојева. Може се ставити само замерка, да би потрошња хлеба нижих квалитета била повећана на уштрб бољих и најбољих квалитета. Ми се са овим слажемо и чак бисмо ову појаву радосно поздравили. Данас морамо, у тешкој економској утакмици и борби, најбоље извозити ради успеха, а ми се можемо задовољити и нешто лошијим квалитетима. Не морамо ми све најбоље појести. То не чини ниједан добар, паметан домаћин, а камо ли једна целина. Неке одредбе пшеничног режима имале су ово у виду, те су и регулисавале у ком продукционом реону и којим процентом свог капацитета се имају поједини млинови снабдевати.

У целом овом комплексу успеха и недаћа, који су се ређали необично брзо једно за другим у току само од неколико месеца, из дискусија преко дневних листова и анкетне комисије при Министарству трговине и индустрије даје се закључити, да се млинска индустрија осетила нарочито погођена. Она је водила упорну борбу. И трговина је желела одрешеније руке. Овде је јасно, да је на једној страни интерес наше највеће привредне гране, а на другој интерес других двеју привредних грана. Наше задругарство се нарочито заузимало за што правилније решење и са пуно разлога и оправданости заступало правилно гледиште помагања основне наше гране делатности, дакле у корист нашег произвођачког света, али водећи рачуна и о интересима других двеју грана, уколико то сама ствар допушта.

Ми потпуно схватамо борбу нашег млинарства. Она је логична. Она је последица њеног живота и просперитета после рата. Можда би под другим околностима ова борба била посве друге жестине и карактера. Оно данас није у предратном цветном стању. Његова систематска декаденца даје се констатовати од ослобођења и уједињења па наовамо. Овде се не можемо упуштати у узроке. Ми сви имамо пуно разлога, да са њим заједно желимо и деламо, да оно постигне своју стару висину. Али ни трговина ни индустрија не смеју да забораве, да ниједна привредна грана не сме бити тако постављена, да њен просперитет иде на штету које друге привредне гране. Један такав привредни успех у једној организованој целини, јесте што и гутање самог себе или пирова победа. Ни трговина ни млинарство не треба да забораве, да наша још неразвијена пољопривреда има тежак задатак, да на својим плећима издигне све остале привредне гране, па дакле и трговину и целокупну индустрију, и то прво на њихову сопствену корист, па тек на своју. Успех трговине или индустрије, рецимо специјално млинарства на рачун наше младе пољопривреде, а нарочито у садашњим приликама, је нож под гушу. То сигурно не жели ни једна ни друга нити икоја друга грана. Наша је пољопривреда баш извор њихове моћи и просперитета. Ако ко у то још сумња, нека га науче данашње прилике. Наша пољопривреда тражи помоћи свију наших привредних грана и треба јој помоћи, па ма колико их данашња криза давила. Капиталистичка предузећа се дижу и руше често врло брзо, како кад. Капитал се растура и брзо организује само ако има услова. Под повољним условима банкарство се нпр. необично брзо развије. Ничу банке обноћ тако рећи, исто тако као што брзо нестају у неповољним приликама или своде своју активност на минимум. Године од ослобођења и уједињења па наовамо ово најбоље показују код нас. *Порушена пољопривреда не даје се лако и брзо подићи.* Ту не помаже особито много организација капитала у смислу индустрије и трговине.

Велики је, много велики капитал ту потребан. Задругарство је једно моћно средство али споро. Ово треба добро да схвате све наше друге гране. Помажући пољопривреду оне ту најбоље помажу баш себе.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Семе трава.

Како да почнемо посао око гајења трава за семе?

Гајење трава ради производње семена за нас је посве нов посао. Немамо скоро ниједног пољопривредника који то разуме и који је у том послу искрен. Зато је потребно да, пре него што почнемо у већем размеру радити, сами на својим имањима испитамо и научимо, како ћемо и шта ћемо. То ћемо најсигурније постићи ако оснујемо **травни врт,** где ћемо на малој површини засејати све најбоље траве и добро их понеговати плевљењем и окопавањем, да видимо како ће свака између њих напредовати на нашој земљи. Разуме се — оне траве, које на нашој земљи не буду добро расле, нећемо ни касније покушавати да гајимо на већој површини, него ћемо гајити само оне, за које се покаже да им прија наша земља и наша клима. Ту ћемо наћи још и других корисних поука Знајући тачно по плану која је врста траве на којој леји посејана, пољопривредник ће научити како свака од њих изгледа, и на основу поређења са травама што расту на његовој ливади или пашњаку, он ће дознати чега тамо има, и шта би још ваљало досејати па да се ливада поправи.

Тај травни врт најсигурнији је и најбољи учитељ, зато. њега треба да има сваки бољи пољопривредник, а безузетно морао би га имати сваки расадник и свако државно и школско имање. То се може направити с малим трошком и трудом, који је права ситница према користи која се отуда може црпети. Травни врт свакако је најбоља књига о производњи травног семена.

Ко се одлучи да изведе то што ја овде препоручујем, тај нека поступи овако:

Нека изабере комад добре и од корова чисте земље. Не треба да је већи од три ара, а мере да су му по могућности 60 метара дужине и 5 метара ширине. Одмах сад пре зиме треба ову земљу добро поорати, а на пролеће подрљати. После тога треба је поделити на 15 леја тако, да свака леја буде

5×4 метра, т. ј. 20 квадратних метара како је назначено на слици. Леје ће имати своје бројеве од 1 до 15.—

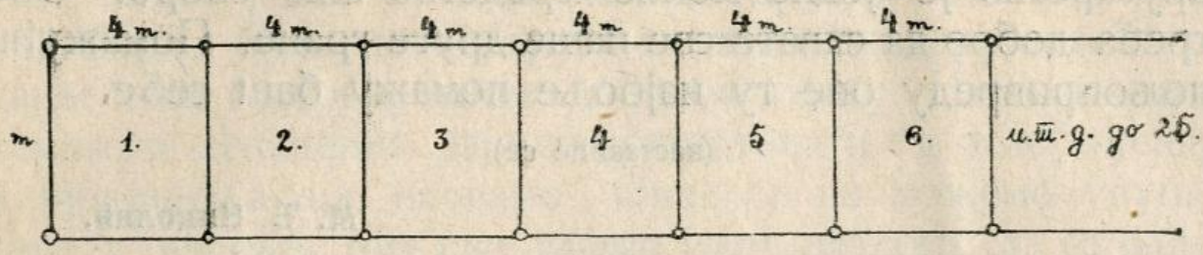

Сл. 4. — План травног врта.

На четири ћошка овог поља нека се забију јачи коци а у отстојањима од 4 метра са обе стране кочићи као границе између појединих леја. Они су потребни само дотле док поље не буде засејано, а касније ће већ траве саме показивати границу леја својим различним порастом и изгледом.

Пре него приступимо сетви треба да спремимо још три канапа, два тања по 4 метра дугачка, и један јачи од 5 метара. На крајевима сва три канапа да буду завезани кочићи помоћу којих се канапи могу причврстити за земљу. На танким канапима треба мастилом обележити знакове на отстојању од 40 сантиметара, т.ј. на 4 метра дужине биће 10 знакова. Обележени канапи изгледаће овако:

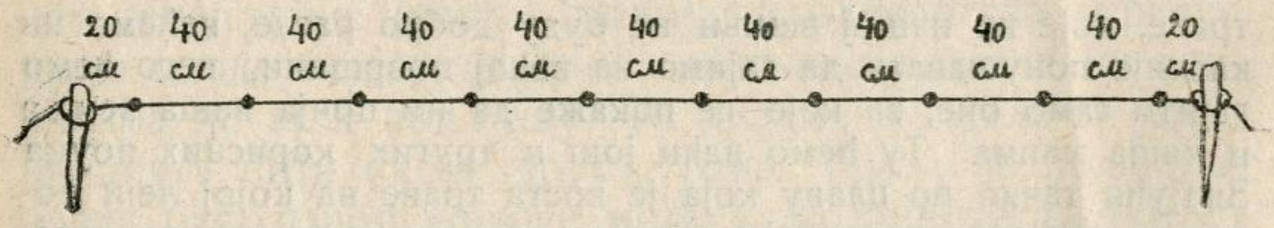

Сл. 5. — Канап са знаковима за редове.

Танке обележене канапе треба сад опружити са обе стране једне леје. Њихове значке показују где ће бити редови. Ако преко наспрамних значака једног и другог канапа испружимо и затегнемо онај трећи канап, то поред њега можемо мотичицом копати праве браздице, прво десет браздица на првој леји. Затим ћемо канапе преместити на другу лејy и опет правити браздице, и тако даље редом, све док на читавом пољу не буду ископане браздице, које ће све бити тачно на отстојању од 40 сантиметара једна од друге. Браздице нека буду сасвим плитке да семе не доспе одвише дубоко у земљу. Тиме је поље спремљено за сетву семена од 15 врста разних трава, од сваке биће по 10 редова.

На поједине леје нека дођу по реду ове врсте; на 1 лејy утринац (Lolium perenne), семена треба 100 грама; на 2 лејy италијански љуљ (Lolium italicum), семена треба 100 грама; на

3 леју високи ливадски овсик (Avena elatior), семена треба 160 грама; на 4 леју лисичји репак (Alopecurus pratensis), семена треба 50 грама; на 5 леју јежевица (Dactylis glomerata), семена треба 160 грама; на 6 леју власуља ливадска (Festuca pratensis), семена треба 100 грама; на 7 леју власуља тврда (Festuca arundinacea), семена треба 70 грама; на 8 леју мачји репак (Phleum pratense), семена треба 40 грама; на 9 леју ливадарка права (Poa pratensis), семена треба 100 грама; на 10 леју ливадарка обична (Poa trivialis), семена треба 50 грама; на 11 леју росуља обична (Agrostis vulgaris) семена треба 35 грама: на 12 леју росуља бела (Agrostis alba), семена треба 35 грама; на 13 леју чешљик (Cynosurus cristatus), семена треба 80 грама на 14 леју овсик златни (Avena flavescens), семена треба 66 грама; на 15 леју светла трскица (Phalaris arundinacea), семена треба 50 грама.

Поред имена сваке траве назначио сам и колико грама семена треба наручити за леју од 20 квадратних метара. Ако се та количина помножи бројем 500 — добије се количина семена која је потребна за 1 хектар. Семе најбоље је наручити код неке солидне семенарске трговине, а добро би било ако би га набавило С.п д. и по цени коштања давало пољопривредницима већ размерено у пакетићима и видно обележено бројем леје за коју је одређено.

Сетву вршимо најбоље овако:

Семе одређено за једну леју треба изручити на чисту хартију, додати му још по прилици два напрстка *семена мака*, затим семе траве и мака добро измешати и разделити на десет порција (за 10 редова). По једну порцију сручити у празну чашу и на семе додати још толико песка да чаша буде вршке пуна. Сада изручити семе и песак на тањир, све добро измешати и то посејати у један ред. Пазити да дуж целога реда буде семе равномерно раздељено. Исто тако мешати семе с песком и за све друге редове. Радећи овако, сејач ће се брзо толико извежбати, да ће извести најтачнију сетву. На посејано семе треба сад грабљицама нагрнути мало ситне земље, али само толико, да семе буде покривено посве танким слојем. Тиме је сетва свршена. Овај посао треба свршити средином марта ове године. На велико може се семе трава сејати и ујесен — месеца септембра до почетка октобра.

Семе траве ниче доста споро. Зато се може лако десити да киша земљу припљеска и да се на површини створи корица. Може се десити и да на пољу удари коров који би загушио усев траве. Да се све то спречи, треба усев окопавати по потреби већ пре него што је и никао. Иако још нису никла семена трава, сигурно је да је никло семе мака, што смо га примешали у сваки пакетић травног семена. Макове биљке показиваће нам видно где се налази ред посејане траве

па код окопавања треба само да се по маку држимо. То и јесте била сврха зашто смо травном семену додали семена мака. Касније ће макове биљке и засењивати изникле травчице и чувати их од ветра, каснога мраза и сунчане припеке. А кад опазимо да је трава већ лепо порасла ми ћемо макове биљке уклонити да не сметају трави. Леју са редовима траве стално преко читаве године треба радити да буде чиста од корова и да горњи слој земље стално буде растресит.

Пораст разних врста трава различан је. Неке између њих већ прве године развију се до семена, а неке расту сасвим споро и тек друге године покажу се у правој својој слици. Зато ће бити најбоље да пољопривредник прве године ниједној не дâ да оде у семе, већ нека их све коси у зелен пре цветања, а тек друге године пусти да иду у семе. Разуме се — он ће ипак већ прве године моћи из отворене књиге свога травнога врта с приличном сигурношћу прочитати, која врста траве на његовој земљи расте добро, а која слабије, па ће већ на основу тога моћи створити закључак коју траву да гаји у већем обиму ради производње семена. Буде ли тако, он нека до јесени припреми земљу на којој ће сејати ону траву за коју се одлучио да је гаји ради производње семена, па нека њено семе посеје *већ рано ујесен*. Ујесен посејана трава даће већ идуће године семе.

Травни усеви не морају се разоравати после скидања првог семена, јер они код свију трава трају више година, само је једна међу њима, а то је *италијански љуљ*, који траје две године. И у томе лежи велика корист производње семена траве, што се штеди много радне снаге.

Друге године травни врт биће у потпуној слици коју смо желели на њему видети. Ту ћемо сад најсигурније научити како која трава изгледа; да ли и како на нашој земљи расте; имамо ли је и на нашим ливадама и пашњацима, па ако је немамо, треба ли да је досејавамо или не треба. Научићемо и то како се зрела трава жање (пазити да семе не презри јер лако опада!) и како се даље сређује све док не постане трговачка роба. Све ово описати у књизи или у новинском чланку било би дуготрајно, а ипак не тако разумљиво, као што је очигледно и разумљиво ако пољопривредник чита из књиге природе коју је он сâм написао радећи по овом упуту.

Напослетку, назначићу овде још колике количине семена дају неке траве. У немању наших података о томе, морам се послужити подацима из стране литературе, зато они нека се сматрају само приближном мером. Ево тих података.

Ако се семе траве сеје ујесен, на пр. у нашем случају ако би се сејало ујесен 1933 године, то би се добило оволико семена по хектару:

врста траве	кога месеца се семе узима	1934	1935	1936 ит.д.
утринац	јуни—јули	500 кг.	300 кг.	180 кг.
талијански љуљ	август	1000 кг.	200 кг.	— —
високи ливадски овсик	јули—август	500 кг.	360 кг.	150 кг.
лисичји репак	јуни—јули	185 кг.	150 кг.	60 кг.
јежевица	јули—август	300 кг.	250 кг.	100 кг.
ливадска власуља	јули—септ.	300 кг.	220 кг.	100 кг.
мачји репак	август—септ.	450 кг.	300 кг.	120 кг.
права ливадарка	јуни	380 кг.	200 кг.	80 кг.
обична ливадарка	јули—август	300 кг.	260 кг.	80 кг.
чешљик	јули—август	150 кг.	120 кг.	50 кг.
златни овсик	крајем јуна	485 кг.	300 кг.	120 кг.

Ако у предњем прегледу пажљиво расмотримо време у које се од појединих врста трава узима семе, то ћемо доћи до закључка, да има таквих трава, чији се већ *први откос* оставља за семе, али да има и таквих, чији се *други откос* оставља за семе, а први откос коси у зелен на сено, као што се коси нпр. и први откос црвене детелине у зелен. Које ће се траве у нашим приликама косити прво у зелен, које ће се већ првим откосом користити за добивање семена, и то има да нам покаже наш травни врт. Покаже ли се да се и код нас може семе добивати са другога откоса траве, то би за наше сточарство била драгоцена добит, јер би као узгредни производ при производњи семена имали и принос најбољега квалитетног сена, ако би први откос скидали раније но обично, дакле пре класања траве.

Овим својим написом желео сам покренути једно важно наше национално-економско питање. На нашим је пољопривредницима, и на нашим је меродавнима, хоће ли га и како ће га пригрлити. Сигурно је једно: *да ће нам наше ливаде и пашњаци постати корисни тек онда, када сами будемо производили семе трава.*

К. Поповић.

Хигијена домаћих животиња.

Глисне болести домаћих животиња.

Глисте су црви који живе у унутрашњости организма животиња и човека. Досада има више од стотине проучених врста глиста. Већина њих живе и расту у цревном каналу човека и животиња, и то у танким цревима, али има и таквих, које се развијају у месу, односно у мишићима, под кожом, у јетри, у плућима, у бубрезима, у једњаку, у стомаку, па чак

и у мозгу и у очима. Неке од глиста настањене су у одраслом стању код човека и животиња, друге у облику њихових ларви. Једне су толико сићушне да се могу видети само под микроскопом (справа за увеличавање), док су друге између њих и огромних димензија, до дечије главе (чак и до читаве дињe у јетри код говеда) у попречном пресеку, или 5—10 па чак и 15 метара дужине. У старо доба, пре 100 и више година, глистама су као узрочницима разних болести код човека и животиња поклањали много већу пажњу. Али у новије време више се бавило проучавањем бактерија и њима сличних, сићушних и само под микроскопом видљивих бића, а глисте су остале прилично занемарене. Ипак глисте и досада играју врло велику и важну улогу као посредни и непосредни проузроковачи многих болести човека и животиња.

Опште особине свих глиста састоје се у томе, што се све оне без изузетка хране, размножавају и живе на рачун свога домаћина, користећи његове сокове, крв и храну. Зато се све оне с правом називају готованкама (паразитима). Истина, у ову групу могу се уврстити и други ситни непријатељи човека и животиња, као што су: буве, ваши, стенице, чак и саме бактерије, али то су привремени, случајни готовани (паразити). Глисте пак, или њихове ларве, искоришћавају свога домаћина већим делом стално, у току целога свога живота, или до краја живота свога домаћина, који чак може и угинути од свога готована, као што је случај метиља код говеда и оваца, вртоглавице, плућних глиста код младе стоке и др.

Од огромног броја досада познатих и проучених врста глиста код домаћих животиња нису све подједнако опасне или штетне. Ситне глисте на пример, и у малом броју у цревном каналу (код коња на пр.) изгледа да не играју озбиљну улогу. Али присуство већега броја крупнијих паразита у цревном каналу, на пр. 100 и више аскарида (сличних кишној глисти) код свињчета, обично изазива мршавост, болесно стање дотичног грла, прождрљивост и неспособност за товљење. Још гори је случај кад су глисте настањене у јетри, у плућима и другим органима важним за живот. Тада је отежано дисање, крвоток и измена материја. Оболело грло једва животари; малокрвно је, мршаво, малаксало је и није низашта способно. Такав је случај на пр. метиљавости код говеда и оваца.

Према глисним болестима наше домаће животиње прилично су издржљиве, изузимајући млада грла. У току њиховог живота ретко се може утврдити оболење од глиста, изузев можда вртоглавице и неких других случајева. Само на кланици, приликом прегледа меса и различитих унутрашњих органа заклане стоке, могу се опазити глисте у цревима, метиљ у јетри, водењаци, бобице у месу, јетри, у плућима и на другим местима. Ситне и оком невидљиве глисте, ма да у извесним

случајевима и врло опасне за потрошаче меса њима зараженог, остају непознате без нарочитог прегледа меса микроскопом на кланицама. Свињско месо на пр. заражено *трихинама*, поједено у облику слабо посољене, сушене или надимљене шунке, сланине, сувог меса и томе слично, може изазвати смрт потрошача, понеки пут и читавих породица. Сваком лекару који лечи такве болеснике и не пада на ум да су се његови болесници заразили свињским *трихинама*. Болесници се лече, нарочито у почетку оболења, од реуматизма, срдобоље, трбушног тифуса, а у ствари су се заразили *трихинама* од свиња.

Иако су све наше домаће животиње прилично издржљиве према глисним болестима, ипак у свима напреднијим земљама воде строго рачуна о тим глистама. Ради тога врше ветеринарско санитетски преглед меса заклане стоке у свима већим и мањим варошима и по селима. Поред заразних и других бактериалних болести код заклане стоке (туберкулозе, септикемије, прострела и др.), пазе и на глисна оболења, и уништавају кувањем под притиском, у нарочитим казанима (аутоклавима) или спаљивањем на ватри сваког органа зараженог глистама, јетру, плућа, главу, па чак и цело заражено грло (код свињских трихина). На тај начин покушава се што веће смањивање даљег ширења глисних оболења. Има више разлога за овакве санитетске мере око прегледа меса заклане стоке.

1. Многе врсте глиста код домаћих животиња, могу се исто тако добро развијати и у човеку, било у њиховом одраслом облику било у облику ларви. Само што су те глисте много опасније и штетније по човека, јер је он мање издржљив и отпоран према њима но домаће животиње. Као право чудо могу се понеки пут сматрати грла заклана на кланици, са прорешетаном јетром од глиста, са водењацима величине диње у јетри, са срцем прожманим бобицама, са плућима састављеним готово од самих водењака! Под таквим приликама човек не би могао ни животарити. Он тешко подноси чак и пантљичаре у своме црвеном каналу.

2. Извесне глисте код домаће стоке неминовно повлаче за собом угинуће оболелих грла, изазивају липсавање стоке у маси, нарочито млађих, мање отпорних грла. Такви су случајеви оболења од *плућних глиста* код прасади, јагњади и телади (тако зване стронгилозе), оболења јагњади од *широке пантљичаре*, од *метиљавости* код оваца и др. У оваквим случајевима глисте наносе непосредно велике новчане губитке пољопривредницима липсавањем подмлатка и смањивањем броја домаће стоке.

3. Извесне пак глисте, ма да непосредно не упропашћују оболела грла, ипак наносе велике материјалне штете пољопривредницима, јер погоршавају каквоћу стоке као пијачне робе било у живом било у закланом стању. Стока заражена

глистама постаје обично мршава, слабо се тови или никако, ма да троши врло много хране. У закланом стању оболела грла од глиста задају још више брига било произвођачу било касапину. Где постоји редован ветеринарско-санитетски преглед заклане стоке или меса, делови оболели од глиста, животињски органи као: глава, јетра, плућа и др., а понеки пут и цела грла која се изузимају из промета, уништавају се или кувањем, или спаљивањем, или закопавањем у земљу и т. д. Такви су случајеви на пр. *трихинозе* и *бобичавости* меса код свиња, случајеви налажења *ехинокока* (водењака) код крупних и ситних преживара и код свиња, *метиља* код преживара и т. д. Колико су осетни губици и ризико касапа приликом клања стоке и прегледа меса на кланицама у напредним земљама, сведочи увођење нарочитог осигурања стоке одређене за кланицу, у циљу надокнађивања могућих новчаних губитака при прегледу закланих грла.

4. Чињеница, да многе исте глисте, било у *одраслом стању*, било *у виду ларава*, живе час у човеку, час у животињама, куд и камо је важнија, јер је често у питању здравље па и сам живот човека.

Глисте као паразити — готовани — хране се и живе на рачун свога домаћина, користећи за себе његову храну и сокове (крв и лимфу). Једна одрасла пантљичара, која је 2—5 и више метара дужине, у танким цревима одрасла човека захтева за свој опстанак приличне количине хранивих материја, које одузима од свога домаћина. О томе сведочи мршавост и извесна прождрљивост домаћина који има пантљичару. Али много озбиљнији за њега јесу отпаци, измети тих глиста, који дејствују штетљиво и отровно на домаћина, изазивају нервна оболења (говеђа пантљичара — Taenia saginata v. inermis), тешко излечиво малокрвље (рибља пантљичара — Botryocephalus latus), и многа друга опасна оболења или поремећаје, *па чак и смрт свога домаћина — човека* — о чему ће касније бити говора.

Само налажење ма каквих било глиста у цревном каналу (у танким цревима) код човека увек је скопчано и са другим опасностима по његов живот. Да се глисте не би лако избациле из танких црева, обично се причвршћују уз слузокожу црева свога домаћина било помоћу својих кукица или нарочитих брадавица своје главице, било помоћу целе своје заоштрене главице. У овом случају глисте буше и кваре покожицу (епител) слузокоже цревног канала, и на тај начин отварају врата за слободан улаз у крв и лимфу опасних батерија, које са храном човека могу доспети у желудац, а отуда у црева. Тако се лакше но обично може изазвати оболење на пр. од трбушног тифуса, дизентерије и неких других заразних болести код човека. Поједини претставници извесних врста глиста

могу пробушити чак и црева, те кроз овакве рупице пролази садржина цревног канала у трбушну дупљу, изазива запаљење трбушне марамице и смрт човека. Срећом овакви случајеви су ретки и ретко се могу дознати, нарочито у сеоским приликама.

Најзад, сићушна јаја или ларве извесних глиста могу доспети у очну јабуку, па и у сам мозак човека, упропашћују или орган вида, или чак и самог домаћина (бобице човечије пантљичаре — Taenia solium).

Др. Ј. Марков,
проф. Универз.

Неплодност стоке[1].

по Хаубнеру.

Неплодност, безкличност јесте једна честа појава код крава и кобила, ређа код свиња.

Узроци могу бити различити:

1.) Недостатак полног нагона. Појављује се и код мушких и код женских животиња, било услед опште слабости организма због болести, старости, недовољне или неправилне исхране, било услед одвише млаког темперамента, нарочито код животиња које су склоне гојазности, даље услед ослабљења полних органа — које може бити и наследно — или када се не води рачуна када треба грла припустити за приплод и колико пута. Овамо долазе још и разна оболења и аномалије (неправилности) полних жлезда, у првоме реду туберкулоза.

Лечење треба управити према узроцима. Слабим грлима појачати храну, код гојазности смањити храну и повећати кретање и рад. Код слабости полних органа мењати приплодна грла ради освежавања крви, за појачање полног нагона давати лекове по упутству ветеринара, а од домаћих лекова со, бибер (4—8 грама дневно два пута), ким и т. д. Даље, прање полних органа хладном водом или чистим алкохолом. Код органских промена и неправилности у већини случајева нема помоћи, једино код циста (мехурића) на јајнику можемо имати успеха, ако исте згњечимо кроз чмар. Овај посао — иако безопасан — оставити ветеринару.

2.) Одвише јак полни нагон помама код женских животиња. Најчешће код крава, код кобила ређе. Често наследно, иначе је готово у свима случајевима узрок какво оболење полних органа, већином јајника, као мехурићи, водена болест, закржљалост јајника, даље туберкулоза или општа упала јајника.

---

[1] Одговор на питање Ратка Стојановића-Маркова, ратара из Слатине код Бања Луке.

Знаци су добро познати: непрекидно тражење — пастува, бика — распаслост, нервоза, узбуђеност, вриштање, гурање на друге животиње, дизање репа, често мокрење, зајахивање осталих животиња и т. д. Рђаве последице тога се брзо показују. Грло почне да мршави, јер не узима довољно хране, количина млека опада и оно је промењено, длака накострешена, радна способност смањена.

Неплодност је редовна појава, ако грло случајно обремени, следи пре или после побачај.

Ако се благовремено подузму све мере, да се ова болест отклонити; у застарелим случајевима помаже једино још штројење или клање.

Само лечење се састоји у кретању, раду, смањењу хране. Давање соли за чишћење има видног успеха. Ову процедуру треба продужити све док горе побројани знаци не ишчезну. Лекови који имају за задатак, да полни нагон смањују, не би препоручио, јер имају само тренутно дејство. Постоје ли мехурићи на јајнику, њих згњечити. У осталом помаже само још штројење.

Напомињем, да су кобиле које болују од помаме готово неупотребљиве за ма какав посао, па чак и опасне по своју околину због њихове зле ћуди. Код њих помаже једино штројење.

И код мушких животиња постоји један одвише јак полни нагон. Но то је много ређа појава него ли код женских животиња. Појављује се код овнова, јараца и младих бикова, врло ретко код пастува. — Разлоге треба тражити у јакој храни у вези са нерадом и у честом полном надраживању мушкараца, који се налазе стално у близини женских животиња. Код поткожњака, код којих је једно јаје остало у препонском каналу или у трбушној шупљини — горње је готово редовна појава. Није редак случај, да оваква грла брзо навикну на онанију-самоблуђе — и то на тај начин, ударајући свој уд о трбух. Као природна последица наступа онда мршављење и губитак полне способности.

Знаци: немир и узбуђење, често и дуготрајно кружење полног уда. Зле последице тога; мршављење, поремећаји у органима за варење, зла ћуд, живчани напади и т. д.

Лечење: одвојити мушкарце од женских животиња, издашно кретање и рад, хладна купања или прања полних органа, повремено средства за чишћење. Лекови дејствују само моментано и немају дуготрајно дејство. Ако све подузете мере не показују никакав резултат, онда остаје као последње средство штројење.

3.) Сметње приликом самог полног акта: а.) немир и узбуђеност или антипатија до мушкарца; б.) упала и дубоко лежећа вулва (женски полни орган); в.) разна срашћења и ожиљци

од повреда; даље г.) јака напињања после полног акта због чега бива семе избачено, што нарочито бива код животиња са упалом полних органа; д.) одвише јака киселина у слузи, која се налази у женском полном органу, а која семена убија и најпосле е.) сва оболења материце.

Лечење према узроцима: а.) мењати мушко приплодно грло; б) подесити место за скакање тако, да женка стоји напред високо а са задњим делом дубоко; в.) оперативним путем; г.) женку пре припуштања заморити, давати јој мање хране, често пута прати полне органе хладном водом; спречити, да избаци семе на тај начин, што женку након акта шетамо барем пола сата; д.) испирање женског полног органа на пола сата пре припуштања 2% раствором обичне соде или још боље 3—5% раствором бикарбоне соде; е.) лечење саме материце, који посао оставити ветеринару.

Ф. М.

Пољопривредна бактериологија.

Микроби, наши помагачи и пријатељи.

(свршетак)

Особито је интересантни рад ових микроба на повећању жетвених приноса код неких биљака. На рачун жетве, која се сваке године скида са њива, живи цело човечанство. Ако је добра жетва, ако се много радило, онда има посла за све гране људске делатности: за индустрију, за трговину и т.д. Ако жетва подбаци и изда, наступа глад, која захвата све друштвене редове.

Пољопривредна наука посвећује нарочиту пажњу проучавању свих услова који обезбеђују што веће жетвене приносе. Решавањем овога питања бави се такође и микробиологија за последњих 25—30 година, и ево шта је она пронашла: да наша земља, коју гледамо као неку посве мртву, минералну материју, претставља живо биће. Ова на око мртва земља садржи у сваком граму стотину милиона различитих микроорганизама, који живе, множе се, воде међусобну борбу за опстанак и т.д. Када је време угодно за њихов живот, они се множе толиком брзином, да се за непун сат њихова количина удвостручи. Ако наступи суша или други неповољни услови по њихов живот, једни прелазе у латентно стање живота, други се учауре, да би овако издржали незгодно време. Само је по себи јасно, да су сви процеси, који се одигравају у земљишту, у тесној вези са животом ових микроба. Иако је сваки од ових микроба бескрајно ситан и зато голим оком

невидљив, они ипак здружени у милиардама, које се налазе у земљишту, утичу на све хемиске процесе који стварају услове за хранење биљака.

Агрикултурна хемија је утврдила да су за исхрану биљака потребни следећи органски елементи: N (азот), C (угљеник), O (кисеоник), и H (водоник), даље P (фосфор), K (калиј), Ca (креч) и други. Органогени-елементи већ се налазе у земљишту у потребној количини, сем једног, азота, који се увек налази у недовољној количини. Овде ћу навести неколико примера како микроби помажу човеку у погледу снабдевања биљака толико потребним азотом.

Познато је да се за 2—3 године узастопце са једне исте њиве могу добити велики жетвени приноси. Тек доцније принос почиње стално опадати. Истраживањем ове појаве слабљења приноса бавили су се научници и у стара времена и пронашли су, да узрок лежи у недовољној количини азота, калијевих и фосфорних соли у дотичном земљишту, а нарочито азота. Још у римско доба било је запажено да после жетве легуминоза (пасуљ, грашак, луцерка и др.) наступе побољшања дотичног земљишта, на коме поново добро успевају житарице. Такође је давно забележено да се из године у годину сече шума и косе ливаде на истом месту и не осећа се ту недостатак азота. Истраживачки ум човека хоће да пронађе узрок свакој појави, тако је и овде. У почетку је примећена на корену легуминоза (махунастих биљака) појава неких квржица, која је у почетку посматрана као болест. Доцније се утврдило, да то није болесна, већ напротив благотворна појава по саму биљку. У овим квржицама живе нарочити микроби, скупљачи азота, који у почетку изгледа паразитирају на корену, али врло брзо они почну везивати азот из ваздуха, од кога праве неку азотасту материју, коју биљка искоришћава особито за време цветања и образовања плодова. Ову помоћ, коју микроби указују биљкама, можемо лепо посматрати под микроскопом, од почетка процеса до краја. Још очигледније ово се може запазити у саксијама са чистим песком. Ако песку додамо потребну количину фосфорних, и калијевих соли, то у њему легуминозне биљке расту врло лепо, док остале биљке, особито житарице не могу ту без азота да живе. Слика 6 и 7 претставља развиће овса и грашка под наведеним условима.

Благодарећи радовима Виноградског и Бајеринка, који су на необично вешт и паметан начин пронашли микробе азотоскупљаче, који слободно живе у земљишту, и то: Clostridium Pasterianum и Azotobakter chroococcum, а који врше исту улогу у земљишту као и микроби који живе у квржицима легуминозних биљака. Један од ових микроба, Clostridium P. живи у отсуству ваздуха (анаероб), док други, Azotobacter

chr. живи само у присуству слободног кисеоника ваздуха (аероб). Један и други везују азот, који се налази у огромној количини у ваздуху и стварају из њега органску материју, која као таква, а и после распадања, служи као азотна храна за биљке. Да би претставили колику количину атмосферског азота они могу везати, биће јасно ако наведем податке Виноградског, по којима се у сваком граму земљишта налази много стотана милиона ових микроба. Ако замислимо да се по шумама и ливадама налазе бескрајне милиарде ових микроба, онда нам је јасно зашто се у тим теренима не осећа оскудица у азоту, иако се они редовно не ђубре.

Сл. 6.

Сл. 7.

Данас се микробиологија земљишта као засебна наука налази у почетку свога развића, али нам је ипак познат низ процеса који се одигравају у земљишту, а при којима главну улогу играју микроби. Тако нам је познато да микроби трулења разлажу беланчевинасте органске материје до образовања сумпор-водоника и амонијака. Постоје други микроби који оксидишу сумпор водоник до сумпорне киселине и до њених калијевих и амонијачних соли, које онда могу биљке искористити. Има микроба који асимилирају амонијак и претварају га у азотасту киселину, која служи за живот друге врсте микроба, који је дефинитивно оксидишу до азотне киселине, потребне за исхрану биљака.

Из горе наведених примера очигледно је какву улогу играју микроби у кружењу материје. А да би још боље утврдили њихову улогу у нашем животу, хоћу овде да наведем још неколико примера.

Шта је сирће? — Оставите слабо вино у отвореном суду и кроз неколико дана на површини вина појавиће се бела

покожица. Ако помиришите ово вино, осетићете мирис сирћетне киселине. Из овог се види да су микроби почели свој живот на површини вина, где су почели оксидисати алкохол вина у сирћетну киселину.

Купите ли чајно масло на пијаци, у дућану, у некој бољој млекари, одмах ћете по укусу приметити велику разлику између једног и другог масла. Одакле ова разлика у мирису, укусу, квалитету масла? Боље млекаре за израду масла употребљавају мају која садржи одређену врсту микроба, који дају потребан квалитет маслу.

Познато нам је да постоји преко стотину врста разних сирева, који се разликују по спољашњем изгледу, укусу и мирису. Главни произвођач квалитета и укуса сира јесте одређена врста микроба, која се вештачки уноси у сир при његовом спремању.

Разноврсна платна, која носимо, спремају се од лана, конопља и др. Али издвојити потребна влакна из лана и конопља немогуће је без учешћа микроба, који врше превирање материје која слепљује влакна лана и конопља при њиховом мочењу.

Дуван, кафа и какао не би имали онако примамљив укус, ако претходно не би подлегли сваки своме нарочитом превирању од стране микроба, који додају овим продуктима пријатан укус.

Могли би се слични примери, у којима би износили рад микроба као наших пријатеља и сарадника, низати без конца и краја, али мислим да је наведено доста примера, који потврђују мисао, коју је пре 60 година изнео велики француски научник Пастер, који је већ при оснивању бактериологије као науке казао: „Ми се налазимо у атмосфери микроба; ваздух, вода, земљиште, храна, све је напуњено микробима; постоји чак и питање да ли би уопште био могућ живот без микроба.“

Dr. Д. Коњев,
проф. Универ.

Воћарство.

Подижимо наше воћњаке.

(Савет Ужичанима.)

Како сам се од младости па до саме дубоке старости занимао воћем, то ће ми се допустити да о њему реч — две проговорим. А како сам у Пожези руковао тамошњом Пољопривредном подружином, курсевима које је она приређивала, изложбама које је она одржавала, то мислим да ће ми се искуству које имам поклонити пажња.

Пре свега, да напоменем како је за наш ужички крај од изванредне важности подизање јабучара. Неколике године показале су изврсан успех у продаји јабука. Та би продаја била куд и камо обилатија да се је подизању јабука поклонила свеколика пажња, па да су се подизале оне сорте, које се највише траже и троше. А ја сам на курсевима, посећиваним од по три хиљаде слушалаца, обраћао пажњу, и то баш тим сортама. И данас има курсиста који су одгајили чувену јабуку *кожарку*, као што је на пример Божа Мићић из Годовика, *боскопску лепотицу* и *енглеску златну парменку*, које је сорте узео ондашњи курсиста, сад већ стари човек, Дамјан Дамјановић из Висибабе. А таквих има мноштво, пошто их је много на курсевима учествовало.

Сасвим су одличне и јабуке које је још краљ Драгутин размножио у својој Мачви. То је *колачара*, позната накисела јабука и данас за потребе кухиње, а са њом стоји упоредо и *краљица*, дивна накисела јабука, која до пролећа, дубоко до пролећа одржава истрајност и своју лепоту.

Помињем само јабуке које могу успешно поднети ужичко поднебље и ужичку врлет.

Ма да је турски географ Хаџи Калфа истакао у Ужицу дивне трешње, које су извесно биле аршламе, осим непосредне околине Ужица, Косјерића, Бајине Баште и Пожеге тешко би се где још могло препоручити гајење трешања. Ја сам на пример посматрао живот у Кремнима, па сам приметио да се у Кремна догоне трешње концем јула из некога заосталога другога краја. Код жезезничкога саобраћаја није потребно гајити тако позне трешње, кад у другим крајевима нашим оне успевају о Ђурђевудне и кад у жупним пределима ужичкога краја могу ипак успевати, мало доцкан до душе, најлепше трешње аршламе.

Али, за Кремна и остале крајеве који прегоне преко 700 м. надморске висине, треба неговати крушке *такише, колачаре* и *арапке*. Пошто оне стасавају врло позно, то могу да послуже потпуно својој намени. Јер, арапке стасавају за јело тек у фебруару, марту и априлу, а такише и колачаре долазе у време кад се из њих цеди одвар за варење пекмеза. То се варење и данас можда предузима у Рујну, има га у Рађевини и Јадру, а ја сам га опширно и са сликама нађеним у Босни описао у *Летопису матице српске*.

Потребно је нарочито нагласити и истаћи једну велику нужду да се у нашим планинским и брдским крајевима засаде и однегују огромне количине ораха и лески, јер је плод орахов и лескин изврсан трговински артикал на светским пијацама, дрво је орахово свуда у свету на великој цени, лист се орахов употребљује и за лек и са машћење дрвета и тка-

нина, орахова шума пречишћава ваздух, обуздава бујице, доприноси здрављу људском и добром берићету.

Осим овога, треба радити на размножавању *боровница* и *јагода, купина, малина, дренъина, огрозда, рибизли* и т. д. Неко од тога јагодичастога воћа може да успева и у најдивљачнијим пределима, а све скупа доноси врло обилате приходе. Ово би јагодичасто воће доносило ужичкоме крају приходе од читавих десетина милиона динара и њиме би се изврсно могли занимати и старци и деца, па не би изгледао тај посао достојан само презреног, сиротног женског света; ти би дохоци толико износили, да би превазишли садашње дохотке и најимућнијих кућа, јер би ово воће, фабрички прерађивано, доносило огромне приходе.

Ужички крај је упућен на гајење стоке ради великих млекарских предузећа за израду масла, сирева и других млечних продуката, на предузећа за конзервисање меса и прераду кожа; на прераду дрвета; на израду земљаних судова на најмодернији начин, и на подизање воћа и његову прераду на модеран начин.

Д. Л.

Питања и одговори.

Питање: Молим за одговор у „Тежаку“, да ли се може озими овас сејати у новембру и децембру месецу; када он стасава, какви су приноси, и да ли се принос овог овса може равнати са приносима озимог овса посејаног у септембру?

Јоца Вуксановић
из Гор. Слатине.

Одговор: Озими овас као сорта обичног овса пореклом је из нижих и топлијих положаја Француске и Енглеске. Огледи с његовим гајењем код нас дали су добре резултате, ма да нам није познато да је ико дао за наше прилике неку аклиматизирану сорту. Иначе, озими овас не подноси јаче зиме и лако измрзава. Земљиште за њега треба да је добро обрађено и у снази, најбоље га је сејати по детелини или луцерки. — Овас од свих житарица има највишу топлоту клијања 4—5° Ц, стога озими овас захтева ранију сетву, обављену најдаље до прве половине септембра месеца. Сетва треба да је утолико ранија, уколико је земљиште теже; за јако тешка земљишта препоручљива је сетва крајем августа. — Добра је особина озимог овса што стасава рано, те се по њему као стрнишни усев може посејати неки усев за пиљу или зелено

гнојење, што код јарог овса није могуће, а поред тога успе ли, даје озими овас и знатно веће приносе. — У вашем случају тако јако одоцњеном сетвом довели сте целокупан принос у питање. При иначе подједнаким приликама не може ваш овас у приносу бити раван овсу посејаном у септембру, јер укорењавање и делимично бокорење, оно што је усев требао да постигне до зиме, ви сте му одоцњеном сетвом, на његову штету, пребацили да то уради с пролећа. — Презими ли вам овас добро и не буде ли јако коровљив, погнојте га рано с пролећа са 150 кг. чилске шалитре на хектар и подрљајте. У противном случају не остаје ништа друго, до да га заорете и земљиште поново нечим засејете. — На крају, за у будуће, дајемо вам врло леп савет народног пољопривредног искуства, тако лепо израженог у пословици: „У кожуху сеј јарицу, у кошуљи озимицу.“

Јаша Јањић.

Питање Симе Бркића, порез. извршиоца, Сански Мост: По могућству желио би знати шта значи кад коњ има у свакој носној шупљини (ноздрви) на кожи две мале јамице као на кајишу где се сапиње. Иначе сваки мора имати само једну. Да ли има неко првенство или бољу вредност који има две, пошто по две их је мање. —

У претпрошлој години у неком броју „Тежака“ изашло је, да има нека мала књижица звана хипологија. Њен садржај је о упознавању коња по телесном склопу и о познавању старости по зубима и т.д. Молим упутите ме преко „Тежака“, где да добијем ову књижицу.

Одговор: Јамице, које се горе помињу излази су сузних отока и налазе се обично само по једна у свакој ноздрви. Појава двеју рупица јесте једна аномалија (неправилност), која никако не утиче на вредност коња, и ако постоји опште мишљење, да су овакви коњи бољи, издржљивији.

Добру хипологију, у којој одгајивач може наћи све шта је њему потребно, издали су Цветковић и Павловић, и може се добити по цени од 40 динара код Српског пољопривредног друштва, Београд, Немањина 15.

Ф. М.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

49. седнице, држане 7. децембра 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Д. Спремић, и Б. Ранковић, и гости редовни чланови г. г. М. Ж. Николић и Др. Б. Попадић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1006) Прочитан је и усвојен записник 48. седнице Управног одбора.

II 1007) Примљен је знању записник 49. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 49. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

1008) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

1009) Да се одобрава привремено кредитирање по предлогу бр. 344.

1010) Да се усвоји предлог бр. 345, ако Подружина до конца године исплати дуг.

IV Прочитан је записник 49. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

1011) Да се прими знању извештај о очишћеним количинама семена луцерке и црвене детелине.

1012) Да се по понуди бр. 8519, откупе означене гуме, пошто је цена повољна.

1013) Да се прими знању предлог бр. 307 с тим, да се ашови продају по 10.— дин., а суперфосфат по 1. динар.

1014) Да се прими знању писмо бр. 8461, којим купац извештава да је врло задовољан семеном луцерке. У вези са овим понудити му 5000 кгр. црвене детелине.

1015) Да магационар г. Петровић отпутује у Шид и прегледа семе које се нуди на продају, па куповину и закључи, ако је семе добро и цена повољна.

V Прочитан је записник 49. седнице програмског одбора, па је одлучено:

1016) Да се по предлогу бр. 231 приме за такмичаре по стечају за напредније начине рада, означена лица.

1017) Да се књига обезбеђење усева од града поклони подружинама означеним у предлогу бр. 232.

1018) Да се одбору за оснивање Подружине у Рогама, не може дати Тежак бесплатно, док Подружину не оснује,

1019) Да се у Подружини у Неготину кр. да помоћ у

идућој години за приређивање пољопривредне изложбе, у заједници са Удружењем Тимочана и Крајинаца.

1020) Да се по предлогу бр. 235, поклоне означене књиге, семе и алат.

1021) Да се Народној књижници и читаоници у Г. Рогатици, поклоне књиге за 120.— динара.

1022) Да се најтоплије препоручи Мин. пољопривреде молба Подружине у Омашници, којом тражи да се да помоћ њеној Винарској задрузи.

1023) Да се прими знању извештај Инспектора за подружине о извршеној инспекцији и да се усвајају мере које треба предузети ради довођења ствари у ред.

1024) Да у одбор за парцелисање друштвеног имања и подизање друштвеног дома уђу поред г. г. претседника и потпретседника још и чланови г. г. А. Рашковић, Н. Петровић и Н. Белобрк. Седница да се састане 10. о. м. у 17. часова, на коју да се позове и г. М. Белобрк, архитекта.

VI 1025) Прочитан је дефинитиван правилник о раду Трифолин станице, који је послала Дунавска бановина да се потпише, па пошто је сравњен са предлогом, одлучено је да се потпише и врати Бановини на даљи рад.

1026) По молби г. С. Илића, фабриканта прскалица из Александровца пож. да се испита његова прскалица „Морава" одлучено је да прскалицу комисиски испитају г. г. чланови: Б. Ранковић, Н. Петровић и Д. Спремић и магационар А. Петровић, пошто молилац положи 420.— динара на име таксе.

1027) По молби Завода за унапређење спољне трговине, да му се пошаљу предлози за склапање трговинског уговора са Немачком, одлучено је, да се предмет упути секретару V секције г. М. Ж. Николићу.

Саопштења и предлози

VII 1028) Прочитано је писмо Мин. пољопривреде, којим извештава да је воће које је добило од Друштва, упутило Енолошкој станици на испитивање с тим, да и Друштву достави извештај о променама. Одбор прима знању.

1029) Прочитано је писмо Подружине из Чачка којим предлаже лица којима треба упутити захвалност за припреме око I Земаљског воћарског конгреса. Одбор усваја предлог.

1030) Г. Потпретседник саопштава да је готов Календар за 1933 год. и предлаже рабат који треба дати препродавцима. Одбор усваја предлог.

1031) Г. Потпретседник саопштава да је штампарија упутила понуду за штампање Тежака у идућој години, под условима као и досада. Одбор одлучује да се понуда усвоји.

Са овим је седница закључена.

СЕМЕНА

воћака, украсног те шумског дрвећа
добићете код фирме
„ШУМА“, ЉУБЉАНА, ДВОРЖАКОВА УЛ. 3/I.
Тражите понуду.

Цене пољопривредних производа, на дан 10. јануара 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	155—165
Српска 72-73, 2-3% Сава	150—160
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	160—165
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	155—160
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	157—160
Бачка Срем 76 2%	175—180
Банат. 76 2%	175—180
Бегеј 75-76, 2%	175—185
Тиса 76, 2%	185—190

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	50—53
Банат. пар. Вршац	52—55
Срем, нови промет	54—56
Срем, пар. Инђија III, IV, V,	68—72
Срем, пар. Инђија V	70—75
Српски пар. Пожаревац н. пр.	60—65
Лађа Дунав, нов сув	60—63
Пар. Инђија, сушен	62—65

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	90—105
Македонско — Косовски	80—85

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београ.	115—130
Сремски 2% без вр. утов. ст.	115—120
Бачки 2% без врећа утов. ст.	115 120
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	120—130

Суве шљиве

Обична гарнит.	280—290
70/75	430—450
80/85	320—330
95/100	270—285
110/120	250—255

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	450—530
„ босански. „ „ „ „	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—9.50
„ средње	7—8
„ лаке	7—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2·50
Краве I кл.	2·50—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1·50—2
Овце	1·50—1.50
Живина	9—14
Јаја	75—120
Маст	11.50—12.50
Сланина	9—10
Млеко кравље	2·25—2·50
Млеко овче	2 50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	20—28

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	58—62
Мек. вагон Београд, са вреће.	60—70
Кукољ самлевен, Београд	60—75
Кромпир,	50—95
Црни лук	67—75
Бели лук	380—520
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	240—243
4% Аграрне обвезнице	27—28
7%. Инвестициони зајам 1921	51—51
Аграрна банка	260—262

РЕУМАТИЗАМ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања-одмах продире грије и умирује Не тражите-имајте увијек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове.

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. г

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Претплаћујте се на ваш лист „Тежак“ коме је годишња претплата 30.— д.

Претплату прима Српско пољопривредно друштво — Београд — Немањина улица број 15.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за годину 1933 са пољопривредним поукама

изашао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 комада календара, даје се:

ако узму на кредит у распродају	**15%**	**рабата**
ако узму на повуку-доплату	**20%**	**„**
ако пошаљу новац УНАПРЕД	**25%**	**„**

Календари код поруџбине 10 комада шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1,50 за поштарину, а од 2 до 9 комада слати по 1.— динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 комада не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит.

Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. бр. 15.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 3. Београд, 1 ФЕБРУАРА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Проблем наше пшенице

После малог удаљавања, да се вратимо главној теми

Када се размотри све што је написано и речено као критика о житном режиму, добија се у врло великој мери утисак личнога. Режим је се могао корегирати тамо, где је било шта за корегирање, али никако обарати, чему се у тим критикама највише ишло. У суштини остало је све на спровођењу а не на идеји. Чуле су се и такве детињске замерке, да би на основу и аналого житном режиму требало и све остале гране тако помагати. Овакво посматрање ствари може да буде само последица оног укорењеног схватања много где, да је Држава нешто туђе и да отуда само треба што више узети, а ништа или што мање давати. Другим речима, стајати вечито као на ратној нози према њој. Заборавља се да смо Држава али и да имамо своју управу и своје законодавно тело и т.д. и да ми све то уредимо и одржавамо. Хтели бисмо да сами од себе отимамо.

Житни режим је имао један малер, да се тако изразимо. Али зато он остаје оно, што је. Један гигантски корак напред. Он не сме да пропадне. Иначе бисмо

дали доказа о нашем врло слабом схватању сопствених интереса.

Па ипак многобројне незгоде, које су чисто последица садашњице, учиниле су, да су меродавни интерну трговину пустили слободну, а извоз задржали у једној руци не крњећи на тај начин ниуколико основни његов принцип. Пољопривреда је ипак овде нешто изгубила. У колико, види се из ранијих излагања. Ићи ће опет по староме, те ће се пропаганда имати да бакће проблемима, који су се могли решити за мали број година. Али ни слободна интерна трговина није ни мало безначајна. Са овим стоји у вези и млинарство. Наша исхрана није баш тако мала. Разлике у ценама нису баш тако мале. Ми смо присталице слободне трговине. Али у садашњици су многи чак основни принципи економских наука стављени на пробу и доведени у питање. Изгледа да је правилно оно што је најбоље и најкорисније. Данас се цео свет штити и помаже, како мисли да је најбоље за моменат. Ово нарочито важи за аграризам европских индустриских земаља. Све је то упућено на рачун нас аграраца европских, па и ваневропских, о којима ми у овом погледу имамо нарочито гледиште. Под оваквим околностима намеће се нама слична дужност на извесан начин под извесним условима.

Поред наведених незгода било је и других. Ми се у све ове нећемо упуштати, јер су подређеног значаја. Држава је у сваком случају у положају, да сузбије све што није у духу закона или што не би било на свом месту у спровођењу закона.

У сваком случају житни режим мора и треба све дотле постојати, док се што друго боље не створи. Какав је ефекат имао житни режим види се најбоље из извештаја Завода за унапређење спољне трговине за 1931. год. На стр. 94 стоји: „Да је трговина житом била слободна, цена нашој пшеници би била једва 60—80 дин. по товару, према чему би за извозни вишак од 50.000 вагона добили само 325 милиона дин., а бла-

годаређи државном монополу извоз је био распоређен и ми нисмо били присиљени да у најнеповољнијој конјуктури избацимо велике количине, како су то чинили Румуни и Мађари и на тај начин давали жито у бесцење. За укупно продатих 29.232 вагона примљено је 314 милиона дин, колико не бисмо примили у случају слободне трговине за 50.000 вагона."

Ово је у најкраћим потезима развој и организација наше житарске трговине. У детаљне аранжмане Извозног друштва као органа, коме је поверено спровођење саме спољне трговине пшеницом, нисмо се упуштали, јер је споредног значаја и припада интерном уређењу. Освајање нових тржишта и заведени типови робе показују агитациону активност у иностранству познатим путевима.

О правом стању на светском тржишту, о нашој производњи и трговини код нас, у вези са светском производњом и трговином, даће нам слику следећа излагања.

Према статистичким подацима Министарства пољопривреде о обрађеним површинама и жетвеним приносима било је у периодама:

1921 - 1930 год. просечно годишње под пшеницом:
1,756.743 хектара са просечним приносом 19,061.406 товара.
1926—1930 год. просечно годишње под пшеницом:
1,929.715 хектара са просечним приносом 22.132.696 товара;
1931 год. просечно под пшеницом:
2,094 744 хектара са просечним приносом 26,576.528 товара.

Поједине године варирају и у приносима и у површинама. Површински минимум је 1922 год. 1,486.384 хектара, максимум је 1930 год. 2,123.131 хектар. Приносни минимум је 1922 год. 12,103.337 товара, максимум 1928 год. 28,112.362 товара. У истом кретању стоје и приноси по јединици површине, т.ј. 1922 год. 8.14, а 1928 год. 14.33 товара.

Последњих шест седам година биће најмеродавније за извоз. Према статистици од 1925, па до 1931 год. наш се извоз пшенице кретао у правцу 18 држава. За ово време ми смо извозили годишње просечно 257,862.268 кгр. или у округлом 25.000 вагона.

Међу овим државама по количинама заузимају нарочито место:

	просечно 1925—1931 год.
Румунија	103,534.190 кгр.
Чехословачка	71,298,279 „
Аустрија	30,864.697 „
Мађарска	17,842.407 „
Грчка	13,801.233 „
Италија	12,126.590 „
Бугарска	6,828.371 „

Румунски извоз треба са резервом посматрати. Наведени број обухвата и количине, које се извозе преко Браиле и иду даље, како смо раније казали. Извоз у Чехословачку јако варира од 10,662.404 у години 1925 до 201,726.805 у години 1931. Ипак и поред таквог варирања може се констатовати постепени пораст. И код осталих наведених земаља запажа се варирање без обзира на висину годишње жетве. Код Аустрије се одржава на сразмерно доброј висини. Само година 1931 је пала на око 16 милиона килограма, а 1927 још ниже, на око 8 милиона килограма. Слично је и код Мађарске, али с очитом тендицијом навише. Ово је свакако последица њених берзанских одредаба и проширивања тржишта за пшеницу или брашно, или и једно и друго. Њене берзанске норме третирају под именом „мађарске пшенице“ и нашу пшеницу са територије некадашње мађарске краљевине. Извоз у Грчку је нешто у опадању у прошлој години (1931). У години 1928 Грчка је уопште мало купила пшенице код нас, тек око 1.5 милион килограма, иако је те године наша жетва пшенице дала ванредан и квалитет и квантитет. Овоме треба свакако тражити разлога у већем увозу јужноруских пшеница и манитобе, или које аргентинске или северноамеричке пшенице. Извоз у Италију је у опадању. Највише је извезено 1926 год. у округлом око 50 милиона кгр, а најмање 1928 год. око 800.000 кгр.; у години 1931 тек нешто преко

1.500.000 кгр. Ово је свакако последица или увећаног увоза руске пшенице или америчке и домаће пшеничне производње као последице пшеничне битке.

Све наведене земље су сем Бугарске наши стални купци. Бугарска купује повремено. За наведено време она је купила три пута и то: 1925, 1929 и 1930 год. Овај увоз, као и увоз у Мађарску и прави увоз у Румунију се има ван сваке сумње приписати чисто шпекулативним разлозима; пре томе, но ма чему другом. Од осталих земаља из броја 18 Немачка је наш такође стални купац исто као и Албанија и донекле Швајцарска. Последња у години 1928 и 1931. год. није уопште код нас куповала пшеницу. Али све ове три земље су у ствари мали потрошачи наше пшенице.

За правилно посматрање ствари врло је важно стање извоза наше пшенице у главне индустриске европске земље као и наш увоз из њих. За ово узимамо податке из наше расправе: „Савремена гледишта о правцима у пољопривредној производњи код нас и стварно стање.“ Тежак год 1932, стр. 550. Бројеви су зао ругљени у динарима.

Извоз наше пшенице:

	просечно годишње 1921—1931	1927—1931
у Енглеску	1.803.000	302.000
„ Француску	188.000	375.000
„ Италију	99,927.000	51,540.000
„ Немачку	15,723.000	18,109.000
„ Чехословачку	218,112.000	230,200.000
„ Аустрију	273,140.000	138,438.000

Наш укупни извоз и увоз кретао се просечно годишње у динарима како следује:

	извоз		увоз	
	1921—1931	1927—1931	1921—1931	1927—1931
Енглеска	115,108.000	98.619.000	494,251 000	422.128.000
Француска	229,272.000	243,015 000	278,098.000	290,386 000
Италија	1,733.283	1,671.392.000	1,061.378.000	755,827.000
Немачка	569,580.000	693.476.000	820.692.000	1,040 029.000
Чехословачка	552,947.000	607,291 000	1,310.171.000	1,245.559.000
Аустрија	1,468.394.000	1,299.933.000	1,459.658.000	1,206.707.000

Периода последњих пет година је за стварно стање и меродавна. За то време смо више увезли но што смо извезли и то из:

Енглеске	323,509.000	дин.
Француске	47,371.000	„
Немачке	346,553.000	„
Чехословачке	638,248.000	„

На европском тржишту пшенице сусрећемо поред европских произвођача и извозника и Русије и Канаде, Уједињене Државе, Аргентину и Аустрију. Прве три америчке државе су најјачи извозници за Европу и најмоћнији конкуренти европских произвођача извозника, па дакле и југословенској пшеници, апстрахујући овога момента квалитет. Због тога је од интереса размотрити њихово стање.

	Производња* просечно годишње		Извоз* просечно годишње	
	1909—1913	1926—1930	1909—1913	1926—1930
Канада	53,647.786 тов.	117.350.980 тов.	20,207.138 тов.	70,179.948 тов
Уједињ. Др	187,819.793 „	232,888.637 „	14,510.438 „	31,624.349 „
Аргентина	40,023.358 „	68,078.362 „	24,249 756 „	40,765.666 „
Океанија	26,514.000 „	44,571.800 „	11,677.000 „	17,479.800 „
(Пресудна улога припада Аустралији)				
Укупно пр.	308,004.937	463,886.782	70,644.332	160,049.763

Према извештају Завода за унапређење спољне трговине за 1931. год. подунавске земље су учествовале у целокупном европском увозу пшенице како следује:

1927. год.	3.60%
1928. „	3.00 „
1929. „	6.50 „
1930. „	7.00 „

Укупни увоз пшенице пао је од 173 милиона товара у години 1927 на 139 милиона у години 1930. Сам увоз прекоокеанских земаља у Европу пао је од 158 мил. тов. у год. 1927 на око 105 у 1930 год.

*) Подаци према Годишњаку Римског института.

Извоз подунавских земаља, где спада и Југославија, попео се од 6.2 у години 1927 на 9.7 у години 1930.

Према подацима из истог извора Европа је пре рата покривала своју потребу са 75% домаћом производњом, а 25% увозом из прекоморских земаља и Русије. Русија је у овоме учествовала са 42—46 милиона товара. Просечан европски чист (свакако) увоз био је у периоди 1909—1913 г. 131,249.000 товара, а у периоди 1927—1931 г. 155,607.000 товара. Предратна је Русија као што се види учествовала у снабдевању Европе знатним количинама. После рата она је успела да извезе у години 1930—1931 тек 30,414.000 товара пшенице. Ово је њен послератни рекордни извоз. Иначе њен послератни извоз и то од 1924/1925, па до 1931. год. кретао се између 1.113.000, па до 11,986.000 товара

Као што се види, засада Русија стоји по страни. Али тај велики продуцент пшенице ће ипак једном проговорити. То ће посигурно изазвати даље поремећаје.

Нису нимало без интереса амерички вишкови и стање потрошње у некојим земљама.

Северна Америка има ванредно изграђену трговину пшеницом, тако да она може да спроводи своју самосталну политику. Још од 1927. год. на пр. она води политику остављања и задржавања пшенице од продаје и то у лицу The Canadian Wheat Pool-a и Федерал Фарм Борда. Показало се пак, да ова политика води само нагомилавању робе и далеком превазилажењу потраживања, а с тим у вези и свима осталим каламитетима, који отуда произилазе. Ови вишкови достижу знатне количине.

1926.	год.	износили	су	34	мил. тов.
1927.	„	„	„	51,4	„ „
1928.	„	„	„	69,2	„ „
1929.	„	„	„	122,5	„ „
1930.	„	„	„	114,3	„ „
1931.	„	„	„	115,0	„ „

Ови бројеви јасно показују сву тежину положаја америчке пшенице.

Упоредни преглед потрошње пшенице на годину и лице у некојим земљама пре рата и после рата пружа такође интересантности. Већ се од дужег времена констатује и анализира појава мање потрошње пшенице после рата. Разлози су овоме разноврсни; без сваке сумње ми се у њих овде нећемо упуштати. Наводимо како је било пре рата, а како после рата.

Потрошња пшенице на годину и лице:

	1909—1913	1925—1930	разлика
Немачка	83	81	2
Белгија	234	185	49
Шпанија	159	155	4
Француска	223	199	24
Енглеска	163	154	9
Швајцарска	142	140	3

Укупна потрошња осим сетве:

Европа	449	милиона товара
Уједињене Државе	139	„ „
Аргентина	12	„ „
Аустрија	8	„ „
Индија	74	„ „
Остале земље	60	„ „

Сама Европа апсорбује на свом тржишту, као што смо раније казали, 4/5 светског извоза пшенице.

Све наведене чињенице ваља размотрити.

М. Ђ. Николић.

(наставиће се)

Утицај дубоког обрађивања земљишта на приносе кукуруза.

Приноси кукуруза — ове наше најважније културне биљке — и поред тога што је поднебље за његово успевање у нашој Држави необично повољно, врло су мали, тако да се његово гајење слабо исплаћује. Са једног хектара код

нас се добија око 15 товара кукуруза просечно, што је сасвим мало, када се зна, да кукуруз може дати, два па и три пута веће приносе, само ако се мало више поклони пажње његовом гајењу. Овако мали приноси кукуруза потичу поглавито услед слабе обраде и недовољног ђубрења земљишта. У овом чланку изнећемо утицај дубоког обрађивања земљишта на принос кукуруза. Но пре тога казаћемо нешто о томе: зашто је потребно дубоко обрађивати земљиште за кукуруз.

За изграђивање високе жетве, кукуруз захтева велике количине хранивих материја и воде. Како пак најјаче развиће кукуруза пада баш у летње доба — када се осећа оскудица у влази, то кукуруз, и на најплоднијем земљишту не може дати високе приносе — ако нема на расположењу довољно влаге. Стога се при гајењу кукуруза намеће једно веома важно питање, а то је: обезбеђивање кукуруза потребном водом. Где је могуће наводњавање, ово је питање лако решити, али тамо где није могуће наводњавање, ово се питање мора решавати на други начин. Да би смо питање о обезбеђивању куруза боље разумели, неопходно је потребно да се упознамо са природом корена кукуруза. Кукуруз развија свој корен не само у ораници, већ и у дубљим слојевима земљишта. Према испитивањима, која су вршена у овом смислу, утврђено је да кукуруз пружа своје корене до 1.5 м. дубине. Корени, који се развијају у ораници, снабдевају кукуруз поглавито хранивим материјама, док корени, које кукуруз развија у дубљим слојевима земљишта, имају задатак да снабдевају кукуруз водом. На овим дубинским коренима развијају се длачице сисалице, које црпе воду из ових дубоких слојева земљишта, где је увек има у довољним количинама, и тиме омогућавају успешно развиће кукуруза преко лета, када се осећа оскудица у влази и када у површинским слојевима земљишта, т. ј. у ораници нема довољно влаге. С тога, да би се омогућило развиће дубинским жилама — које снабдевају кукуруз водом, и тиме обезбедили приноси кукуруза — неопходно је потребно обрађивати земљиште за кукуруз с јесени и то по могућству што дубље. На овај начин питање обезбеђивања кукуруза потребном водом биће решено.

Но користи од дубоког обрађивања земљишта, не састоје се само у томе, што се кукуруз обезбеђује потребном водом, већ се дубоким обрађивањем ставља кукурузу на расположење и већа количина хранивих материја. Обрађивањем дубљих слојева земљишта, ваздух и топлота лакше продиру у унутрашњост земљишта и претварају, дотада неподесне храниве материје за усисавање од биљака, у подесан облик.

Утицај дубоког обрађивања земљишта на приносе куку-

руза, врло лепо показују резултати огледа изведених на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, у времену од 1930—32 год. Огледи су вршени на њивама са кукурузом „румским зубаном“ који је школа још 1925 год. добила од Српског пољопривредног друштва. Земљиште је обрађивано на дубини од 18 см. и 35 см. Обрађивање на 35 см. изводило се је орањем са подривањем оранице помоћу подривача. Резултати огледа били су следећи:

КУКУРУЗ „румски зубан“	Приноси по ха[1])						Просечни приноси за 3 год.	Вишак приноса у % за 3 год.
	1930 г.		1931 г.		1932 г.			
	у кгр.	вишак у %	у кгр.	вишак у %	у кгр.	вишак у %		
I Неподривана парцела	6533		4360		4265		5033	
II Подривана парцела	7786		5897		5875		6516	
III Разлика у приносу	1250	19.2	1596	27	1610	37.7	1483	29.4

Из предњих података видимо да је подривање кроз све три године корисно дејство показало на приносе кукуруза; наиме, приноси су са подриваних парцела били просечно већи по хектару за 1483 кгр. или за 20.4%, што значи да је жетва кукуруза са подриваних парцела за једну трећину била већа,

Инж. **Властимир Ђ. Ђорђевић**, проф.

Из живота биљака.

Из тока живота сваке биљке као и сваке животиње видна је прва брига и старање о исхрани. Сви остали циљеви, као размножавање, сопствена заштита и заштита потомства, долазе тек на друго место. Начин на који се поједине биљне групе храном снабдевају и хране, може бити различит; наше културне биљке примају храну у облику растворених минералних соли из земље помоћу коренова, и угљен двооксид посредством лишћа из ваздуха.

---

[1]) У клипу.

Животињски се свет храни или биљкама или животињама другим, пошто није способан да се храни минералним солима (камењем) и да од ових живи и расте. Искоришћавање чврстих, течних и гасовитих тела могу да врше из земље и ваздуха и да их преводе у органске облике само биљке. Зато је животињски свет, па и човек упућен на биљну храну, тј. храну од биљака сакупљену и прерађену, или ову у животињске производе промењену. На тај се начин животињски свет храни или искључиво биљном храном, како то чини наша стока (биљождери), или животињама, дакле месом, храном којом се хране зверови. На крају имамо створова који се хране и биљном и животињском храном, у коју групу спада и човек.

Биљке, као што је познато, живе у земљи и у ваздуху, и из ових двеју животних средина црпе себи потребну им храну. Из ваздуха биљке усвајају потребан угљеник у облику угљен двооксида; из земље: азот, фосфорну киселину, калијум и креч. Поред ових биљке још требају сумпора, гвожђа и неких других градива која су од подређеног значаја, или зато што су у биљном телу незнатно заступљени, или што их културна земљишта садрже у довољним количинама. Зато су са чисто пољопривредног гледишта важни: азот, фосфорна киселина, калиум, а гдекад и креч, који су са свога значаја и потребе постали и предмет индустрије у облику вештачких гнојива.

Сада, да у најкраћим потезима видимо важност и улогу ових главних врста биљске хране.

Азот је важна биљска храна. Биљке усвајају азот из земље, само лептирнице, љусковине и детелине и из ваздуха, и из њега изграђују беланчевине. Земља га добија нешто воденим талозима, кишама и снегом, гнојењем стајским гнојем и распадањем органских остатака, коренова и стрњишта.

Фосфорна киселина, не мање је важан чинилац у биљном и животињском телу, јер суделује поглавито у образовању цвета и плода. Биљке ју усвајају из земље, где постаје распадањем фосфата и стена које га саддрже.

Калиум, такође је неопходна биљска храна. Нарочито га много требају кртоласти и коренасти усеви и дуван. По својој важности раван је азоту и фосфорној киселини. Калиум моћно утиче на стварање скробца и шећера у биљака. Природни су му извори у распадању неких минерала и стена, поглавито фелдспата и глимера.

Креч је важна биљска храна, нарочито: љусковина, детелина и пићних биљака, уљане репице, винове лозе и дувана. Из биљака прелази у животињска тела, где служи поглавито образовању костура. Биљке усвајају креч из земље

у облику разних му соли. Сем овог креч утиче и на земљиште: загрева га и убрзава распадање многих минерала као и органских остатака (трулине). Зато једнострано гнојење кречом земљишта јако исцрпљује. Отуда она: „Креч богати оцеве а осиромашава децу".

Недостаје ли у земљишту једна од ових биљских храна, опада плодност земљишта а с њом и приноси. Зато, они пољопривредници, који желе да постигну највеће жетвене приносе, морају знати како биљке живе и како се хране.

Цвет је колевка биљне љубави и мења се у нежну љуљку материну, у којој се обавља необично важно и значајно образовање семена, носиоца родитељских особина и бесмртности живота на земљи.

Растајући се од родитеља, семе носи све оно што ће му у прво време живота, док се не оспособи као нова млада биљчица, за самосталан живот и исхрану требати. Ту је семена клица окружена брашнавом или другом каквом хранљивом садржином.

Посејемо ли семе, и јесу ли испуњени услови клијања, тј. има довољно влаге, ваздуха и одговарајуће топлоте, то оно клија. Клијање називамо буђењем клице у живот и њен развитак у биљку. Како је скробац у води нерастворљив, то се он под утицајем неких материја мора претходно променити у шећер, да би се као такав могао у води растворити и клици послужити као храна.

Клица расте у два правца: подземном и надземном. Подземни ради на образовању коренова, надземни жури да развије лист и да се докопа дана и сунчане светлости. Ради брзо јер готовине понесене из родитељског дома неће вечито трајати, тако да за време њихова трајања изградња органа за хранење буде готова. Огромна мора да је та снага којом биљни коренови продиру између песковитих зрнаца и минералних честица земље, заривајући се дубоко у земљу, да би се што више разгранали, биљку учврстили и са што веће запремине црпели биљску храну. Из овога се врло лако даје уочити значај добро обрађеног земљишта, које раду коренова знатно олакшава њихов посао.

У раду биљних коренова треба разумети огроман значај воде, која потребну биљску храну раствара и ћеличним цевима кроз биљке разводи. Биљка минералну храну из земље прима само у јако слабим воденим растворима, да би се ови биљком могли што брже кретати. Значај воде у биљном животу најбоље нам дају сушне године и крајеви потпуно без воде, које називамо пустињама. Биљке воду неопходно требају у току целога свога живота, да би се у животу одржале. Садржина њихових ћелија мора остати течна да би не-

сметано расла и напредовала. Вода је дакле крв биљног тела, сок њена живота.

Да би биљке могле доћи до довољних количина биљске хране, природно, морају примати велике количине воде: „ради парчета шећера мора читаву ведрицу воде да попије". Кружење воде код неких биљака бива огромно, да износи 8 литара за 1 час, који се крећу брзином 2 метра на 1 час. и иде до великих висина, највиших дрвета (170 метара), што превазилази и сам закон ваздушног притиска.

Чим се клица пробудила из сна, тежи ка светлости. Светлост је неопходан услов биљнога живота. Биљке које расту у мраку добијају болестан изглед, оне постају бледе, истина високе али слабе. Овај случај настаје код густо посејаних житарица, које услед тога полежу. Сем овог, главна биљна радионица, лишће са својим зеленилом, радионица у којој се минерална биљска храна примљена кореновима претвара у живу материју, може да ради и да усваја ваздушни угљен двооксид само при сунчаној светлости. При светлости у зеленој биљној ћелији ствара се: скробац, шећер, масти, беланчевине, боје, разне лековите и отровне материје, влакна, мириси, смоле, гума итд, итд, којима биљке не само да издржавају себе, већ и цело животињско царство на челу с човеком. Оне нас хране, одевају, веселе, оне нам у облику угља дају везану снагу пре толико векова задобивену, која се је вековима очувала у земљиној кори и коју у многобројне своје сврхе употребљавамо.

Сва биљска храна примљена кореновима у лишћу се даљу преради и ноћу на одређена места разводи. Сем овог, кроз многобројне поре лишћа биљка испарава сувишак примљене воде. Ово испаравање воде најбоље можемо упоредити са знојењем. Само на једном листу јавора набројано је ових пора 2, на листу винове лозе $3^1/_2$, локвања $7^1/_2$, а на листу сунцокрета 20 милиона. И количина воде коју једна биљка испари није мала. Тако један струк сунцокрета испари преко лета 66 кг. воде, велика бреза 7000 кг., а стогодишња буква 9000 кг.

Под утицајем биљног стваралачког рада стварају се нове ћелије, тело се мења по облику, грађи и величини, једном речју биљка расте. Када биљке дорасту до извесне мере, цветају, цветови се оплоде и образују и расту у плод, који сазрева, јер их биљка својим слатким соком налива. Са сазревањем плодова настају лети и с јесени жетве и бербе, доба пољопривредникове радости, награда за његов рад и труд.

После топлог лета долази хладна јесен, а за њом студена зима. С опадањем топлоте биљни коренови губе моћ

да усвајају храниве сокове. С јесени у биљном телу почиње да слаби кружење сокова, углавном расхлађивањем земљишта. Тиме се и испаравање воде из биљног тела смањује, растење се зауставља, лишће жути, угињава и опада. Код зимзелених биљака живогне се радње своде на најмању меру. Из истих узрока угињавају надземни органи зељастих дуговечних биљака, док једногодишње биљке угињавају из унутрашњих узрока.

Са насталом зимом настаје критично доба биљака. Ту је снег у истини највећи биљни добротвор. Он се топи с пролећа када биљке требају највише влаге, коју земља у се упија и која служи у летњим месецима као резерва. Повољан утицај снежног покривача на житарице познат је одавна као и неповољан утицај голомразица. Снег је најбоља биљна заштита противу мразева зато, што спречава наглу промену топлоте и њено издавање. Али снег може и шкодити. Јако залеђена кора на снегу може имати за последицу да се житарице услед недостатка измене ваздуха под њиме и угуше.

Јаша Јањић.

Ливадарство.

Њивске ливаде.

У недостатку добрих природних ливада једино је средство за стварање довољне количине ливадског сена у земљи — производња овог на њивама. Истина је да је таква производња везана за много тешкоћа, и да њена рентабилност често пута може бити у питању; али ипак — ако признамо да је та потреба у сену важна за земљу, и ако хоћемо да то сено производимо сами, а не да га увозимо са стране, — свакако остаје нам задаћа да тражимо решење тога проблема сопственим снагама.

Многи реони Југославије несумњиво оскудевају у добрим природним ливадама, а неизбежно морају гајити траве на њивама. Пре свега ту потребу у тим реонима надокнађује гајење луцерке. У продукцији корисних хранивих састојака и приносу, луцерка готово нема јачих конкурената у сувљим реонима. Можда само кукуруз и сирак, особито суданski, могу се сматрати као такви конкуренти, чак и у продукцији сувих органских материја. Али кад узмемо у обзир и храниви квалитет те масе, несумњиво је да ће ово бити у корист луцерке.

Дакле, са практичног гледишта могло би изгледати да чак и не постоји никакво озбиљно питање о вештачким, нивским ливадама, чим има могућности за гајење луцерке, ку-

куруза и сирка за зелену храну па и за сено. Може бити такво гледиште заиста оправдано с обзиром на технички ниво ратарства код нас, који није довољно висок пре свега у смислу механичке обраде земљишта. Али то није разлог да се обезхрабрује и приватна и државна напредна иницијатива у правцу постављења и решења ширег проблема о стварању боље квалитетне пиће и суве сточне хране у земљи.

Зато на пр. иницијатива Министарства пољопривреде, да се на селу прошире бар пробе са сејањем ливадских смеша трава на њивама, свакако заслужује што већу пажњу. Иако је тешко веровати да ће „њивске ливаде" са успехом задржати у своме ботаничком саставу све те боље траве, које обично налазимо на добрим природним ливадама, али бар извесан број ових трава и на њивским ливадама може се са успехом гајити. А и такав успех већ донекле могао би се сматрати као у извесној мери решење постављеног проблема. Ако се успе да се на њивама гаји већи број првокласних ливадских трава, углавном из фамилије граминеа, то ће већ бити знатна добит за газдинство. Луцерка и детелина, чије се гајење на њивама врши тако лако, а чија је хранива вредност, као легуминозе, донекле једностранa, добиле би лепу допуну у овим њивским ливадским травама — граминеама, и газдинство би имало готово исту најбољу смешу трава, коју доноси право добро ливадско сено. То је суштина постављеног проблема, и то може да буде — бар донекле — постигнуто гајењем добрих ливадских трава на њивама, кад недостају природне ливаде.

Институт специјилног ратарства отпочео је такве пробе 1931 године на Огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну, на мањим парцелама од по 100 кв. метара. 22 октобра те године била је усејана обична ливадска смеша следећег састава и у следећим количинама:

Власуља ливадска — (Festuca pratensis) . .	1 кгр.
Оштрица — Dactylis glomerata	0,8 „
Љуљ енглески — Lolium perenne	0,8 „
Љуљ француски — Avena elatior	0,4 „
Лисичји реп — Alopecurus pratensis . . .	0,3 „
Ливадарка права — Poa pratensis	0,7 „
Ливадарка обична — Poa trivialis	0,25„
Мачји реп — Phleum pratense	0,7 „
Росуља бела — Agrostis alba	0,1 „
Чешљик — Cynosurus cristatus	0,1 „
Детелина црвена — Trifolium pratense . .	0,2 „
Дуњица — Medicago lupulina	0,1 „

За пробу било је додато још и обичне луцерке — 0,2 кгр., како она у ливадске смеше не улази. Усев је био извршен дакле — јесенски, да би се видело, уколико можемо овде рескирати са озимим усевом. Независно од тога иста смеша била је посејана и упролеће — 18 априла 1932. Време сетве ливадских трава, — да ли с пролећа, или с јесени — само по себи претставља технички проблем у гајењу трава, који може и мора да буде решен само тачнијим опитним путем. Пракса зна и пролетњу и јесењу сетву трава према реону и према другим приликама. Али за поједине реоне и прилике то треба утврђивати месним опитом.

Шта се показало у питању времена усева код нас? Не можемо још да одговоримо дефинитивно; то ће бити јасније тек друге године; али свакако већ можемо да констатујемо ове интересантне чињенице: у јесенском усеву све легуминозне биљке, које су лепо никле, потпуно су пропале у току зиме; 2) од трава најбоље су издржале зиму, најјаче су, никле и развијале, цветале и сазреле — пре свега мачји реп — Phleum pratense, као се што види и на приложеној слици,

Сл. 8. Ливада на Огледном добру Пољопр. фак. у Земуну, 1932 г.

после љуљ енглески — Lolium perenne, — као ниска трава; док је Phleum pratense — својим великим цветним класјем — достигла 50—80 сант. Много ређе су биле — ове прве године — у цвету — власуља ливадска — Festuca pratensis; љуљ француски — Avena elatior, и ливадарка права — Poa pretensis. Остале траве још нису цветале у току овог лета.

Тек идуће године јасније ћемо видети, које су траве коначно измрзле зими, а које су се само задржале у своме развићу, чак и у своме клијању и ницању.

Интересантно је да и на парцели са пашњачком смешом, — готово истих трава, само у мало друкчијој количини, — усејаној сасвим доцкан — 5 новембра, — поновила се иста слика, као и на јесењем усеву ливадске смеше; цела парцела била је покривена готово само мачјим репом, а од детелина, које су и овде лепо никле, готово ништа није издржало зиму. Али ни октобарски усев свакако није се показао као нормални јесенски усев за траве. Боље ће бити много ранији јесенски усев, можда чак крајем августа или у почетку септембра, јер само у том случају траве ће имати услове за довољно укорењавање, чак и за почетак бокорења.

Чисти усеви: луцерке, црвене детелине и еспарзете, извршени 7 новембра, исто тако су потпуно пропали у току зиме, и морали бити поновљени упролеће. Парцела са смешом ливадских трава, посејана упролеће 18 априла, показала је врло јако развиће легуминозних биљака, а траве су много заостале. Изгледа да у нашим приликама количине појединих легуминозних биљака у ливадским смешама морају бити смањене, чак можда и сасвим укинуте — особито луцерка и црвена детелина, кад хоћемо да се што јаче развијају траве.

При крају морамо и овом приликом да скренемо пажњу на најважнији услов успеха усева ливадских трава, наиме — на добру, фину обраду земљишта за ове усеве. Не знам још, са каквим су успехом прошле пробе усева ливадских смеша на њивама у земљи. Можемо да очекујемо чак и потпуних неуспеха у појединим пробама. И најважнији ће бити узрок ових неуспеха — пре свега недовољна обрада земљишта. Земљиште мора бити обрађено утолико боље, да на њему не буде не само грудава, већ и крупнијих грудвица. Само „ситне грудвице“ морају сачињавати површни слој тако обрађеног земљишта, али — да не буде горњи слој земљишта претворен у неки прашак, јер тада после добре кише може се лако створити покорица, која ће јако сметати нормалном клијању и ницању ситног семена ливадских трава, а пуштање дрљаче по тек никлим травама опет је везано са великом опасношћу за слабе клице трава. То смо и ми претрпели, кад смо пустили по нашем земљишту тако-звани *фрезер,* иако је његов мотор доста слаб.

Осим обраде земљишта треба обратити пажњу на *клијавост* семена, на *равномерност сејања* и на довољно *плитко* његово *затрпавање;* на чистоћу земљишта од корова итд.

Само тада — и при више мање довољној влажности земљишта — можемо рачунати на извесан успех њивских ливада.

Др. **Тим. Локот,**
проф. Универзитета.

Хигијена домаћих животиња.

Глисне болести домаћих животиња.

Све глисне болести могу се поделити у три главне групе, и то у: а) *округле глисте* (Nematodes); б) *пантљичаре* (Taeniae) и в) *пљоснате глисте* (Cestodes).

I. Округле глисте.

Ове глисте могу се сматрати међу паразитима, у погледу грађе свога тела, начина живота, хранења и размножавања као најсавршеније животиње, најпростији паразити (готовани) за посматрање. Свака јединка од округлих глиста почиње свој живот од јаја, односно ларве, и завршава га до зрелог, одраслог облика, код већине врста, у телу само једног домаћина. Готово све округле глисте имају канал за варење хране и јесу већим делом разнополне; засебно постоје код њих мужјаци, а засебно женке. И једни и друге, с малим изузетцима, настањени су у једном истом домаћину, било да је он животиња, било човек. После парења с мужјацима женке садрже пуно сићушних јаја у својим јајницима, због чега су женке обично крупније од мужјака. Величина округлих глиста је врло различита: има их крупних као кишна глиста, сићушнијих и видљивих само под микроскопом (трихине свињског меса), затим дебљине гушчијег пера, има их и врло танких као конац или длака (плућне стронгилиде). У своме из-

Сл. 9 — Једна крупна округла глиста (аскарида).

лагању ми ћемо навести најглавније претставнике округлих глиста код наших домаћих животиња.

1. Аскариде.

Ове су глисте у извесном сродству са кишном глистом. Само што кишна глиста живи у земљишту слободно, храни се биљним и другим остацима које пропушта кроз свој цревни канал. Према количини хране и другим условима за опстанак, кишне глисте су различите дужине и дебљине: од дебљине гушчијег пера, до дебљине оловке - крижуље (наше кишне глисте у глинушама и иловачама), па чак их има и дебљине прста и ужета (тропске кишне глисте). *Паразитске (готованске) аскариде* код домаћих животиња и човека хране се само соковима и храном својих домаћина у њиховим танким цревима. Најкрупнија од ових аскарида налази се код човека, дужине и дебљине читаве оловке (плајваза). Од ње је мања свињска и коњска аскарида, а најмање су аскариде код ситних домаћих животиња, дебљине палидрвца, затим код паса, мачака и др. Свака врста аскарида више воли домаћина који њој одговара, али може каткад живети и у другом, њој страном домаћину. Пасја и мачија аскарида на пр. може се развијати у човеку, ма да прилично ретко. Обично су највише нападнуте аскаридама младе животиње: прасад, јагњад, ждребад; а код човека—деца. Они имају најмању отпорност према овим паразитима. Човек и одрасле животиње више су поштеђени од тих глиста. Аскариде су обично настањене у танким цревима свога домаћина, и то по неколико комада, а може их бити до једне и више стотина. Код једног мршавог свињчета, старог 3—5 месеца, сва танка црева могу бити испуњена тим глистама. Раније, пре 3—4 деценије, сматране су аскариде као најмање шкодљиви паризити код деце и животиња. Данас, према нашим савременим знањима, ствар стоји сасвим друкчије. Аскариде не само да одузимају храну од свога домаћина и трују га својим изметима, већ наносе и много озбиљније штете, као што су показали подаци о њиховом кретању, управо лутању (миграцији) у телу дотичних домаћина. У погледу заражења и даљег развијања аскарида код животиња, ствар стоји овако. Домаћин заражен аскиридама, било да је човек или животиња, избацује са својим изметом огромне количине јаја, која се растурају на тај начин на свима могућим местима: на паши, по дворишту, у стајама, по свињцима, по боксевима, у локвама, по обалама река и потока, најзад у заходима, по рубљу (човека), и преносе се у уста храном, водом, биљкама, прљавим рукама (код деце), те долазе на тај начин у желудац и цревни канал. У њима из јаја постају сићушне *ларвице,* које пре него што се почну да развијају у танким цревима, пролазе кроз слузокожу желудца и црева у *систем крвотока* и у крвне судове претходно, па одлазе у плућа, срце и друге органе и делове

тела свога домаћина. Ово лутање ларвица аскарида траје дуже времена, неколико недеља, па чак и по неколико месеца, док се ларвице не оспособе за даљи живот у цревном каналу. Само се по себи разуме, да је ово лутање (миграција) убитачно по рад појединих органа: плућа, душника, бронхија, срца и друго, а и по дотичног домаћина. Огледима и посматрањима на животињама утврђено је, да животиње заражене аскаридама претходно пате од запаљења плућа, катаралног оболења душника и бронхија, са поремећајима крвотока и др. После лутања по наведеним органима тела, ларвице најзад долазе у цревни канал, у одељак танких црева, где су повољнији услови за њихов опстанак, њихово хранење, растење, парење и живот уопште, и где постоје мање сметње и опасности за њихово механичко избацивање са изметом, јер се ту глисте налазе у течној и хранивим састојцима најбогатијој средини. Понеки пут и одрасле аскариде путују по телу свога домаћина. Код људи, односно код деце били су примећени случајеви прелаза одраслих аскарида из танких црева преко желудца у једњак, ждрело, носну дупљу, па чак и душник. Срећом такви случајеви, иначе врло опасни по живот домаћина, прилично су ретки. Одрасле аскариде, у вези са њиховим узрастом, начином исхране њиховога домаћина, могу угинути или малаксати, те се и механичким путем избацују са изметом Глисте уопште не подносе оштре храниве материје, непријатног мириса и шкодљивог састава за њих, особито извесне лекове. Нарочито не подносе бели лук, роткве, харинге и томе слично. Специјални лек за њих је *Сантонин*, који се добија по препису лекара у апотекама, са специјалним упутством. Као превентивне мере ради сузбијања и ширења аскарида, може се препоручити одржавање чистоће у стајама, свињцима, чисто држање јасала и корита и др., лечење оболелих животиња и људи од глиста, дезинфекција измета гашеним кречом, дубоко закопавање и т. д. Заражене животиње глистама могу се познати по: а) избацивању појединих паразита са изметом; б) испитивањем измета под микроскопом у циљу проналажења јаја тих глиста.

Др. Ј. Марков.
проф. Универз.

Питања и одговори.

Питање: Имам извесну количину засађене лозе, којој је сада трећа година. И ма да ја живим у месту где се теже набавља коље за виноград, ипак сам потребну количину овога набавио, па сам намеран идућег пролећа то коље учврстити

у винограду. Међутим чуо сам, да неки пољопривредници пре уларања овога кољa, исто прво натопе у растореном теру, а неки у растопљеном плавом камену. Зато молим за обавештење: да ли је *ово потребно и има ли од тога користи*, кад и како се то ради?

Живојин Ст. Полић,
пољопривредник
Клипци — Лозница.

Одговор: Виноград се снабдева притками обично у трећој години по сађењу. Најбоље су притке од смреке (веће), храстовине, багрема и кестена. Притке се морају на дебљем крају зашиљити, да би се лакше побиле у земљу. Оне се такође морају да очисте од коре.

Да би притке трајале дуже времена и да у земљи не труну, потребно је да се онај њихов део, који ће бити у земљи, као и онај део који ће двадесетину см. бити над површином земље, напали на ватри, али је још боље, ако се тај део притке умочи у загрејани тер или катран. Ради тога, тер или обичан катран сипа се у какав казан, па се на ватри загрева, да би био течнији, па се у тако загрејани тер или катран умачу притке за 50—60 см. дужине и то тако, да у раствору постоје петнаест до двадесет минута.

Катран и тер као и други карболинеуми, у које су притке умачу, могу на грожђе да пренесу прве године по побијању непријатан мирис. Зато се у таква средства умачу притке бар на 6 месеци пре но што ће се метнути у виноград, за које ће време непријатан мирис изветрити.

Међутим, највише се повећава трајашност притака, ако се *импрегнирају у раствору плавог камена.* То је дакле, најбољи начин импрегнирања притака. А да се притке импрегнирају у раствор плавог камена, потребно је да се у какво велико одливено буре, кацу или у каказ бетониран басен наспе одмерена количина воде, па да се на сваких 100 литара те воде раствори 5—6 кгр. плавог камена, што значи: ако је било у бурету 500 лит. воде, да ће се узети 25—30 кгр. плавог камена. У такав раствор плавог камена треба наслагати или целе притке, ољуштене од коре, или само онај њихов део, који ће се забадати у земљи, као и онај део притке, који ће за двадесетину см. бити над површином земље, тј. део на дужини од 50—60 см. (30—40 см да буде у земљи, а 20 см. над земљом) У овом раствору наређане или наслагане и умочене притке *треба да остану осам до десет дана.*

Овако импрегниране притке ако су од тврдог и издржљивог дрвета (која смо напред поменули) могу да служе десет до дванаест година.

У појединим виноградарским крајевима, одмах по берби винограда, коље се вади и на каквом сувом месту дене у купе и тако чува до пролећа, када се поново намешта у виноград. И на овај начин коље се такође чува од брзог трулења и пропадања.

Н. Ж. П.

Питање: Молим за обавештење, које су позне сорте јабука препоручљиве за сађење?

Како у нашој околини нема подигнутих јабучара од позних сората, ја бих желео да од таквих сората набавим саднице. Зато молим да ми јавите где се те саднице могу добити, — у коме расаднику?

Јоцо Вуксановић,
Горња Слатина.

Одговор: Препоручљиве позне сорте јабука, које имају трговачку вредност и које по воћарским центрима код нас добро успевају, ове су:

Будимка. То је наша домаћа, одлична зимска сорта јабука и ма да сазрева у октобру месецу, она је за употребу и за јело понајбоља тек пошто као убрана постоји месец и више дана, после чега добије и лепшу боју и на укусу је боља. Ова је сорта јако раширена у западном делу предратне Србије, нарочито у околини Чачка, Ариља, Ивањице, Пожеге (ужичке) и др. Плод је крупан, зарубљено купаст, посут ситним пегама, румен са оне стране која је била сунцу изложена, на укусу је накисео сладак и пријатан. Дрво расте веома бујно и доноси врло много рода. Ова се јабука извози.

Колачара је тако исто највише раширена у западним и северним воћарским центрима предратне Србије, а има је у мањој мери и у свима крајевима Србије. И колачара исто као и будимка спада у наше најбоље домаће сорте јабука за трговину и извоз. Њен је плод крупан, облика више пљоснато и котураста, боје румене са црвеним пругама, сочан, сладак и пријатно накисео, сазрева у новембру, а може да се очува до фебруара. Дрво је осредњег узраста са раширеном круном, родности добре.

Тетовка је највише размножена у Тетову и његовој околини, где добро успева и где даје плод одличне каквоће, па је, разуме се, за препоруку да се тамо и надаље највише гаји. Плод средње крупноће, зеленкасто жут и по мало румен са стране сунцу изложене, белим тачкама посут, облика зарубљено купастог, на укусу на кисело-сладак и врло пријатан, стасава у октобру, а може да се очува до априла. Дрво осредње бујности и добре родности.

Енглеска златна пармена гаји се мање више у свима воћарским крајевима и местима код нас; она се дакле одомаћила (јер је страна сорта) и популарисала. У трговини се тражи и добро плаћа. То је једна од најбољих сората зимских јабука. Плод је средње крупноће, лепог облика, боје златно жуте, са карминастим пругама, зри у октобру и може да се очува до марта. Месо врло пријатног накисело-слатког укуса. Дрво средње бујности и средње родности.

Канадска ренета је такође доста одомаћена код нас, и у оним воћарским центрима, где је размножена, дала је повољне резултате. Канадска ренета спада у одличне трговачке сорте јабука, те се зато у трговини тражи и добро плаћа. Плод сазрева у октобру и може да се очува до фебруара; он је крупан, шири но што је дугачак, при врху сужен, боје зеленкасто жуте, накисело-слатког укуса. Дрво је бујног пораста и доноси довољно рода.

Француска кожара као и напред поменуте две стране сорте јабука доста је позната код нас, јер у оним воћарским местима, где је била заступљена, дала је повољне резулате. У трговини се тражи и добро плаћа. Плод је крупан, облика неправилног, боје жућкасто зелене, кожаст, са рђастим мрљама, накисело-слатког укуса, зри у октобру, а може да се очува до марта. Дрво бујног пораста и доноси доста рода.

Још су одличне зимске сорте јабука: *боскопка, лепоцветка, батуленка, калвилка, ананас ренета* и др.

Саднице од одабраних зимских сората јабука могу се добити у овим, питачу најближим, воћним расадницима: расадник Пољопривредне школе у Краљеву; бановински воћни и лозни расадник у Чачку; бановински воћни и лозни расадник у Јагодини; расадник Ниже пољопривредне школе у Бутмиру код Сарајева; бановински воћни и лозни расадник у Модричу код Босанског Шамца.

Н. П.

Белешке.

Сеоска винарска земљорадничка задруга.
Редак пример задругарске свести и пожртвовања.

У селу Омашници, среза трстеничког, Бановине моравске, основана је 6. априла 1931. године „Омашничка винарска земљорадничка задруга“ и регистрована код Крушевачког првостепеног суда под бр. 100. При оснивању уписало се 51 члан са свега 73 удела.

У 1931 години задруга је примила од својих задругара 2 вагона грожђа, прерадила и вино у 1932. години распродала по повољној пијачној цени.

Заузимањем чланова управног одбора задруге, а у споразуму и уз активну сарадњу чланова Пољопривредне подружине у истом селу и чланова месне задруге за пољопривредни кредит, подигнута је задружна зграда са подрумом, врионицом, салом за скупштине и канцеларијама за задружне организације и пољопривредну подружину. Зграда је величине 14/8 м. Покривена је и подрум потпуно завршен и за рад оспособљен, те је задруга од својих задругара још ове јесени примила 5 вагона грожђа ради заједничке прераде, гајења вина и распродаје. Ових дана, поред главне зграде подигнута је и завршена једна мала споредна зградица за смештај задружног казана за прераду комине и џибре. Најпотребније судове за пријем грожђа и гајење вина дали су сами задругари. Надземни део зграда још није потпуно завршен, те ће за довршење исте и за судове требати још рада и средстава.

Од нарочитог је интереса и што нарочито треба истаћи а то је, да су вредни и свесни задругари ове задруге сами из својих средстава и заједничком снагом без ичије помоћи досада успели, да задругу потпуно уведу у живот и њено корисно дејство. За ову задругу се сме рећи и тврдити да је израз правих данашњих потреба пољопривредника и да су вође и претставници њени као и сви задругари дали све што су могли дати, зашта им припада заслужно признање и свака хвала. *Њихов рад, њихови напори и пожртвовања не треба да остану незапажени и непомогнути како од Министарства пољопривреде тако и од банске управе.*

Претседник управног одбора је вредни и заузимљиви пољопривредник г. Живадин Антић, претседник општине и претседник скоро свих задружних и пољопривредних организација у општини, а чланови управе су његови вредни помагачи и сарадници г. г. Бранко Гашић, Михаило М. Стевановић и Вукадин Павловић сви из Омашнице и Лазар С. Мутавџић из Тоболца, сада помоћник ср. пољопривредног референта у Трстенику.

Чланови надзорног одбора су, такође угледни пољопривредници и одани задругари: г.г. Душан Стевановић, Александар Гашић, Савко Вучић, Милоје Антић и Дамњан Гашић. Подрумар је угледан домаћин г. Владан Радоичић, а секретар је г. Душан М. Ристић, деловођа општине и ревносни секретар скоро свих осталих хуманих и задружних установа у месту.

Са нарочитим задовољством и дивљењем износимо рад вредних Омашничана са жељом да он послужи као пример свима осталима који се у сличним приликама налазе.

Преспанска црвена и пругаста јабука. У циљу пречишћавања назива појединих одабраних сората воћа и утврђивања правих назива истих, који дотичној сорти одговарају, на захтев воћара из целог среза преспанског, Банска управа у Скопљу донела је одлуку: да се јабука звана *карапаша* црвена и пругаста, која се производи у целој Вардарској бановини, а претежно у срезу преспанском, у будуће зове *преспанска* црвена и пругаста и да се под тим именом размножава у бановинским и среским расадницима као и пољопривредним школама.

Потражња наше вуне у иностранству. Један инострани индустриски концерн обратио се на „Уред за аукцију вуне" код Загребачког збора с молбом, да му се пошаљу увјети за експорт наше вуне. Концерн се углавном интересује за вуну финије квалитете, али тражи и грубије. Треба месечно веће количине. Плативо у динарима. За добаве, јануар, фебруар, март нека интересенти пошаљу своје оферте на „Уред за аукцију вуне код Загребачког збора" с тачном ознаком цијене, франко државна граница, те с назнаком количине и потребним узорком.

Књижевност.

Наука о времену — метеорологија — од Љуб. М Ђурића, ваздухопловног капетана I кл., изашла је недавно из штампе у издању пишчевом. Књига је штампана ћирилицом, има 281 страну, а илустрована је са 120 цртежа и 24 слике облака у прилогу. У овој књизи писац исцрпно излаже све што је потребно знати о температури, о ваздуху, о води у атмосфери, о атмосферским поремећајима или временским појавама и о прогнози (предсказању) времена. Писана на основу најновијих открића науке, лепим језиком и лако разумљивим стилом, ова је књига добродошла нашој иначе сиромашној стручној књижевности, а може послужити врло корисно и слабије писменим пољопривредницима и свима ученицима који у школи уче науку о времену Пољопривреда је занимање које се својим већим делом налази под ведрим небом и на које утиче врло много природних чинилаца, те је добро познавање природних појава од врло великог значаја за обављање многих пољопривредних послова. У овој књизи наћи ће наши пољопривредници објашњења многих природних појава, за које се по народном веровању мисли да су нека нарочита претсказања или да су неки особити изражаји Божје милости или гнева. Они ће из те књиге моћи научити много што шта корисно за радове на њиви, у винограду, воћњаку, ливади,

за косидбу, вршај, жетву, бербу и т. д. Ради тога књига је за сваку препоруку. Цена је књизи 55 дин. Може се добити код Друштва.

Т. М.

Годишњак Народне одбране за просту 1933 год. У овој књизи скоро публикованој, која има 230 стр. текста ћирилицом и латиницом, налазе се одабрани чланци и расправе наших најбољих писаца. Годишњак је одлично уређен, јер поред чисто календарског дела садржи врло много чланака националног, патриотског, историског, белетристичког, економског, просветног и правног карактера, те претставља врло интересантну књигу и за наше пољопривреднике. И овим својим годишњаком, Народна одбрана, наша чисто национална установа, врши користан утицај у одржавању и неговању наших народних идела и прибирању свих позитивних снага у служби народних и државних интереса.

Т. М.

„Господарски Календар“ Хрв. господарског друштва к. с. з. у Загребу за годину 1933. изашао је из штампе. Календар је и ове године украшен са неколико слика из ратарства, сточарства и т. д.

Заступљено је задругарство, здравство, ратарство, сточарство, млекарство, пчеларство, воћарство и виноградарство. Осим тога календар садржаје господарске радње за поједине мјесеце, потребне скрижаљке, опширан попис господарских књига те сајмова према најновијим бановинским подацима. „Господарски календар“ је према опсегу и богатом садржају врло јевтин. —

За чланове „господарских друштава к. з. (кад наруче преко својих задруга) и за точне претплатнике „Господарског Листа“ стоји са поштарином Дин. 7.50, а за чланове динара 11.50 са поштарином. За хрв. сељачке задруге, аграрне заједнице те марвогојске удруге и остале пољопривредне задруге вриједи иста цијена као и за господарска друштва к. с.

Календар се наручује код „Хрв. господарског друштва к. с. з. у Загребу — Бранимирова улица бр. 41, те у свим књижарама. —

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

50. седнице, држане 14. децембра 1932 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Танасије Митровић и чланови: Н. Белобрк, М. Николић, Д. Спремић, Н. Петровић, В. Матић, С. Ратковић и

Т. Владисављевић и гости редовни чланови г.г. Др. В. Стојковић и Д. Николајевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1032) Прочитан је и усвојен записник 49. седнице Управног одбора.

II 1033) Примљен је знању записник 50. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 421,422 и 423, за набавку књига ради препродаје.

III Прочитан је записник 50. седиице финансиског одбора, па је одлучено:

1034) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

1035) Да се одобравају привремена кредитирања по предлозима бр. 347 и 339.

1036) Да се по предлогу бр. 348; упути Инспектор за подружине, да прегледа рад Подружине у Голобоку.

1037) Да се на писмо бр· 8437 одговори, да је наплата дуга тражена преко адвоката.

1038) Да се сталан радник, који ради у Трифолин станици исплаћује од почетка рада на терет њених прихода.

1039) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно с тим, да се менични дужници опомену о року.

IV Прочитан је записник 50. седнице набављачког одборм, па је одлучено:

1040) Да се одобри поруџбина 300 џакова за потребу Трифолин станице.

1041) Да се усвоји предлог бр. 311 о новом одређивању цене робн с обзиром на садашње прилике.

1042) Да се усваја предлог бр 312 о куповини семена црвене детелине и луцерке. Продужити и даље куповину семена луцерке.

V Прочитан је записник 50. седнице програмског одбора, па је одлучено:

1043) Да се по предлогу бр. 240 поклоне књиге у вредности 100— дин. а по предлогу бр. 241 колекција књига примљених од Народне банке.

1044) Да се у циљу једнообразног вођења земљорадничког пољопр. рачуноводства, затражи мишљење од г.г. М. Криштофа и М. Дуњића.

1045) Да се приме за такмичаре по расписаним стечајима за напредније начине рада, лица означена у предлогу бр. 243.

1046) Да се одборима за приређивање прославе стогодишњице ослобођења Тимочке крајине у Зајечару и Књажевцу одговори, да ће се дати помоћ за изложбу али само преко друштвених подружина.

1047) Да се за награду излагача на воћарској изложби у Чачку изда 91 диплома, чија вредност са попуном да падне на терет друштвене касе.

1048) Да се усваја предлог за пут Инспектора у циљу прегледа рада код подружина и исплате дуговања.

VI 1049) По питању пописа и инвентарисања друштвене имовине, одлучено је да у овај одбор уђу чланови управе г. г. Н. Петровић, С. Ратковић и Д. Спремић.

1050) По молби Сађарско вртларског друштва у Љубљани, да и Друштво утиче на измену закона о лову, одлучено је, да се упути претставка М пољопривреде.

1051) По писму г. Д. Лапчевића, којим нуди Друштву на поклон око 3000 књига свога издања, одлучено је да се поклон прими са захвалношћу и да се упише за члана добротвора.

1052) По извештају г. М. Ж. Николића, секретара V секције, да би требало сазвати конференцију ради претреса питања о закључењу трговинског уговора са Немачком, како би се Заводу за унапређење спољне трговине могли дати тражени податци, одлучено је, да се што пре сазове конференција.

Саопштења и предлози.

VII 1053). Ппретседник саопштава, да је календар готов и да износи 10 шгампаних табака. Предлаже хонораре за писце и уредника, што одбор усваја.

Са овим је седница закључена.

51. седнице, држане 21. децембра 1932. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, С. Ратковић, Д Спремић, Б. Ранковић, В. Матић, Н. Белобрк, М. Николић, Н. Петровић Т. Владисављевић и гости редовни чланови М. Ж. Николић и Д. Николајевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1054) Прочитан је и усвојен записник 50. седнице Управног одбора.

II 1055) Примљен је знању записник 51 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 430 о узимању у ко-

мисион Поучне библиотеке Срп. краљ. академије наука с тим, да се сторнира предлог бр. 421 од прошле седнице.

III Прочитан је записник 51. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

1056) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дичара.

1057) Да се по молбама бр. 8780 продужи рок за исплату дуга до 1 априла о г. с тим, да се нови кредит не може дати док се стари дуг не одужи, а по молби бр. 8760 да магационар г. Петровић згодном приликом оде до дужника и види како би могло да се регулише питање дуговања.

1058) Да се вредност хартија од вредности узме у билансу по курсу на дан 31. о. м. а отпис од вредности намештаја изврши по предлогу.

1059) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу тр. 357.

1060) Да се одбије молба бр. 8728, пошто се нема буџетске могућности.

IV Прочитан је записник 51 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

1061) Да се усвоји предлог бр. 313 о новим ценама означене робе стим, да се од Марота тражи смањење потраживања с обзиром на курс.

1062) Да се прими знању стање о набавци семена луцерке и црвене детелине, као и о очишћеној другој партији семена црвене детелине.

V Прочитан је записник 51 седнице програмског одбора, па је одлучено:

1063) Да се приме за такмичаре за напредније начине рада г. г. С. Милојевић из Скобаља и Ж. Јовановић из Каменице ваљ.

1064) Да се Пољоприв. друштву у Сарајеву предложи рад у правцу овога Друштва и да им се понуди и рад у пословно посредничком правцу уз сигурну гаранцију.

VI 1065) Прочитан је записник 11 седнице одбора за земаљски воћарски конгрес, па је исти усвојен.

VII Саопштења и предлози.

1066) Г. Претседник саопштава да се састао одбор за парцелацију друштвеног имања, а према одлуци на прошлој седници. Одбор је дао нацрт парцелације архитекти г. М. Белобрку с тим, да он сав посао изврши и прибави надлежно одобрење, а награда да му се одреди по свршеном послу. Одбор прима предње знању и слаже се са поступком.

Са овим је седница закључена.

СЕМЕНА

воћака, украсног те шумског дрвећа
добићете код фирме
„ШУМА“, ЉУБЉАНА, ДВОРЖАКОВА УЛ. 3/I.
Тражите понуду.

Цене пољопривредних производа, на дан 24. јануара 1933 г.

Пшеница

Србијанска 75-76, 3% Дунав	185—190
Србијанска 72-73, 2-3% Сава	180—185
„ 75-76, 2 3% гл. пр.	195 - 200
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	180 - 190
„ 74-75 2-3% гл. пр.	190 — 195
Бачка Срем 76 2%	195 - 205
Банат. 76 2%	195 205
Бегеј 75-76, 2%	195—205
Тиса 76, 2%	200—210

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	56— 65
Банат. пар. Вршац	60 - 65
Срем, нови промет	62- 65
Срем, пар Инђија III, IV, V,	77 - 82
Срем, пар. Инђија V	80 - 85
Србијан. пар Пожаревац н. пр.	68—75
Л ђа Дунав, нов сув	— —
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100 - 110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	90—105
Македонско — Косовски	80— 85

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београ.	110—125
Сремски 2% без вр. утов. ст.	110 - 120
Бачки 2% без врећа утов. ст.	115 120
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	— — —

Суве шљиве

Обична гарнит.	280—290
70/75	430 - 450
80/85	320—330
95/100	270—285
110/120	250—255

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	450—530
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—8.50
„ средње	6 - 7
„ лаке	6—7
Волови I кл.	4—4 50
„ II	3—3 50
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3 3 50
„ II „	2.25—2.75
„ III „	1·50—2
Овце	1·50—1.60
Живина	12—13
Јаја	70 - 80
Маст	10—11
Сланина	8 - 9
Млеко кравље	2·25 - 2·50
Млеко овче	2 50 - 2 75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	65—70
Мек. вагон Београд. са вреће.	75- 80
Кукуљ самлевен, Београд	70 - 75
Кромпир,	50 - 85
Црни лук	60—75
Бели лук	370—500
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	187 - 190
4% Аграрне обвезнице	23—23 50
7%. Инвестициони зајам 1921	50—51
Аграрна банка	218—218

БОЛОВИ ЛЕЂА

зауставите их

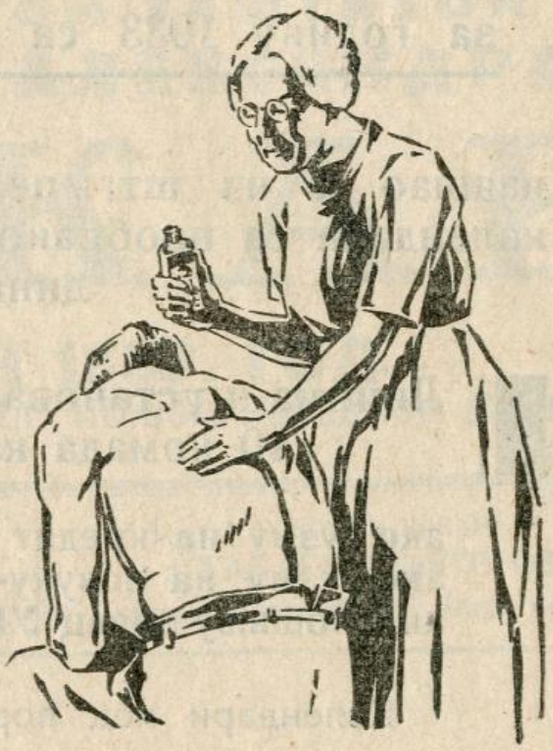

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ надвладава болове, умирује брзо те се осећате угодно. Нетом Вас болови нападну, лагано намажите, без утрљавања, мало СЛОАН-ОВЕ масти. Продире и умирује болесне делове и мишиће и убија болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против крстобоље, реуматизма, ишијаса, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Претплаћујте се на ваш лист „Тежак“ коме је годишња претплата 30.— д.

Претплату прима Српско пољопривредно друштво — Београд — Немањина улица број 15.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за годину 1933 са пољопривредним поукама

изашао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 комада календара, даје се:

ако узму на кредит у распродају	**15%**	**рабата**
ако узму на повуку-доплату	**20%**	**„**
ако пошаљу новац УНАПРЕД	**25%**	**„**

Календари код поруџбине 10 комада шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1,50 за поштарину, а од 2 до 9 комада слати по 1.— динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 комада не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит.

Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. бр. 15.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 4. Београд, 15 ФЕБРУАРА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Проблем наше пшенице.

Продукција пшенице и по простору и по произведеним количинама расте постепено код нас. И поред променљивости годишњих количина као последица нашег поднебља или и других, ипак просек из периода 1926—1930 надмашује онај из 1921—1930, а обадве ове количине оне из године 1931, али и површински. Као што се види, опадање цена није нимало утицало на површине. Ово је посве логична последица стања система и степена у пољопривредној производњи код нас. Друкчије и не може бити. Ми налазимо да је ово и тачно и корисно по нас засада и за још прилично дуги низ година. Површине су се увећале, а не смањиле. Кад ов ко кажемо ми не мислимо на уносност, већ на правилност постављања ствари. За последњих седам година ми смо извозили просечно годишње око 25 хиљада вагода пшенице. Из ранијег се види који су наши стални и главни купци, а који повременски и споредни. Нас може нарочито интересовати румунска и мађарска куповина, јер је Румунија чисто аграрна земља, која производи и извози лошију робу од нас.

Још нас мора више интересовати наш транзит низводно, који добива румунски назив или подунавска пшеница. На овај се начин наша пшеница губи или под туђим именом или у један општи појам. Мађарска је исто толико аграрна, колико и индустриска, можда ипак више аграрна. За нас је важно да су нам пшенице исте. Наш извоз у Мађарску са чистог питања продаје нема никаквих особитих замерака. Али кад се узме у обзир да та пшеница иде даље под мађарским именом или да је самлевена у мађарским млиновима и даље експортована као брашно, а то је могло урадити и наше млинарство, онда питање добија други изглед. На овај начин продукти једне аграрне земље иду на светско тржиште кроз другу аграрну земљу под њеним именом. Ово не треба да буде. Европски аграрци нису међусобно стварни конкуренти. Они сви имају заједничког конкурента у америчкој производњи и извозу. Њихов циљ треба да је заједничка одбрана заједничких интереса. Зар ту исту пшеницу нисмо могли ми продати тамо где су је Мађари продали, па било као пшеницу или брашно. Свакако има ту нешто, јер се не купује и не продаје узалуд. Проблем се овде оцртава исто онако као и проблем кукуруза. Ми смо овај опширно разрадили у нашем делу „Југославија и светска производња и промет кукуруза“. И наша трговина и млинарство треба да се одупру оваквом стању ствари. Ми се не можемо задовољити тезом „*само да се прода*“. Имали смо ми са шљивама од тога доста у прошлости. Изгледи су данас на успех много повољнији. Извоз је у једној руци. Осећа се и види напор у правцу еманциповања од овога. Ми се надамо, да ће тај напор и уродити добрим плодом. Ми производимо просечно колико и Мађарска, а за $^1/_3$ мање од Румуније. Ово најбоље показује просек 1926—1930. год. (Годишњак Римског института):

Румунија	30,137.982	товара
Мађарска	22,337.488	„
Југославија	22,132.695	„

Код извоза је, као што се види, обрнут положај:

Мађарска	3,661.940
Југославија	2,720.072
Румунија	1,708.618

Без сваке сумње је, да наша роба учествује у мађарском извозу. Ми нисмо непријатељи сарадње. Баш напротив, само на другој основи. Ми не смемо да се губимо за туђ рачун. Тако о овој ствари ми мислимо.

Ако се узму у разматрање бројеви нашег увоза из главних индустриских земаља, које су у исто време и купци наше пшенице, долазимо до закључка, да нам у трговачком саобраћају остају морални дужници, т.ј. мање купе од нас но што увезу у нас просечно годишње од 1927—1931. год.:

Чехословачка	638,248.000	дин.
Немачка	346,553.000	„
Енглеска	323,509.000	„
Француска	47,371.000	„

Ово нису нимало мали бројеви, који би се смели занемарити. Када би се усвојио и спровео реципроцитет са тим земљама, нама би много лакше било. Остале наведене земље имају или приближно уравнотежен увоз и извоз или су према нама у пасиви.

Овакво стање ствари даје нам права на захтевање боље прође наше пшенице у овим земљама.

Ваневропска производња и извоз су од особитог интереса и важности не само по нас, већ и по целокупну европску производњу пшенице и њено тржиште. Канада је удвостручила своју производњу према предратној, Аргентина је повисила за преко ½, Океанија преко ½, Уједињене Државе нешто испод половине. За нас је од нарочитог значаја повећана продукција у Канади и Уједињеним Државама. Није ни Аргентина за потцењивање ма да квалитативно стоји слабије. У питању су најквалитативније пшенице. У питању је манитоба, marguis и turkey. Манитоба је пшеница Канаде. Није нам познато које тамо површине заузима. Али marguis и turkey су главне пшенице Уједињених Држава. Turkey заузима 21,588.300 акра или 29,65% а

marguis 11,825.000 акра или 16.24%, дакле укупно 33,413.500 или 45,89% површина под пшеницом. Остале сорте и варијетети су далеко позади ових и има их укупно око 230, рачунајући ту и синониме. Међу њима отскачу fultz и durum.

Преглед извоза је још интересантнији. Канада је свој извоз према предратном утростручила, Уједињене Државе више него удвостручиле, Аргентина готово удвостручила, а Океанија попела мал не за половину. Ово су преважне чињенице за европско тржиште пшенице.

Бројеви о учешћу европских произвођача извозника кажу, да су они своју делатност у томе правцу удвостручили од године 1927 па до 1930. Ово је њихов позитивни успех у борби са Америком. Бројеви даље кажу, да је амерички увоз у Европу уопште у опадању у периоди 1927—1930. Без сваке сумње ово је последица напора европских земаља у издизању своје продукције пшенице. Уколико на ово опадање увоза из Америке има у овој периоди евентуалне мање потрошње пшенице према изнетим бројевима, тешко је рећи. У сваком случају бројеви смањене употребе пшенице нису нимало мали и морају имати свога одзива на општу количину. Из бројева светске потрошње сем сетве, тешко се даје извести што за наш проблем.

Све наведене чињенице јасно оцртавају и објашњавају данашње стање пшеничног тржишта у укупности и посебице, као и разлоге углавном, зашто је тако, уколико то стоји до пшенице.

Очигледно је, да европски аграрци нису узрок овоме стању. Узрок лежи углавном у прекоокеанским земљама, тамошњој продукцији и извозу, који су чиста последица рата.

Под притиском оваквог стања појавила се била тежња европских аграраца за заједнички отпор. Ово се нарочито односи на подунавске земље.

Све оне су подједнако осећале притисак. Али ни пшенична производња код европских индустриских земаља није се могла осећати добро. Ово има утолико

већи значај, што су се европске индустриске земље по рату трудиле да што више произведу животних намирница за исхрану људства, па дакле и пшеницу. Своју пољопривреду су због тога почели заштићавати све већим и већим царинским ставовима. Услед тога се у току времена створила невероватна разлика у ценама пшенице код појединих европских земаља. Док се пшеница на пример продавала у Југославији по 160 дин., дотле је у Немачкој била њена цена око 350 дин. Овоме су допринеле и друге околности, а нарочито транспортни трошкови и шпекулација. Стање на тржишту пшенице је постојало све теже сваким даном, и разне земље су се прихватиле разних мера у погледу снабдевања пшеницом. Код аграрaца се појавила тежња за зближавање и заштиту заједничких интереса. Последица овога су разне аграрно политичке и економске конференције претставника подунавских земаља међусобом или и са учешћем европских индустриских земаља, т.ј. увозника. Већано је а и данас се још увек расправља питање о обнови подунавских земаља, о оснивању подунавског блока и т.д. Доношене су резолуције и чињени предлози. Али још увек је остајало по староме. Тешко је сложити најразноврсније и често посве супротне интересе. Па ипак ми мислимо, да ће се ипак наћи једна основа. Натераће на ово опште и заједничке недаће. Обнова на бази једностаавног финансирања од стане индустриских земаља или и преко Друштва народа у садашници, под садашњим приликама значило би просто правити већи дуг без икаквог даљег значаја. Потребно је прво нешто друго урадити. Потребно је прво отворити друкчије врата аграрним производима за улаз у индустриске земље, но што је сада случај. Потребно је прво створити могућности бољег пласирања пшенице. Оснивање подунавског блока како га је замишљао претседник француске владе г. Ерио, наилази на тешкоће. Очигледно је, да је у овом плану тежња, да се доведу, колико је могуће у склад интереси и Америке, и европских

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

аграраца, и уопште индустриских земаља, а у исто време помогну европски аграрци. Мора се ипак потврдити, да су европски аграрци и овим предлогом остали мало у запећак. Свакако се блок даје створити, али на нешто друкчијој основи. Европски увозници пшенице и поред најбоље воље нису могли ниједну одлуку конференције привести у дело, која би аграрцима олакшала стање. Заштитни ставови уместо да падају, расли су. Остали су једино донекле од користи преференцијали и контингентирања. Ми много не полажемо на оштету преко Интернационалне банке при Друштву народа за јевтино извезену пшеницу, чак кад она ступи у пуно дејство. Није то пут за трговину. Није тешко погодити пут којим треба поћи, али како изгледа, њиме се досада није пошло и без сваке сумње он претставља нешто ново, једноставно али и тешко, нарочито за индустриалце. У питању је реципроцитет. Колико је од тебе купим, толико ти мораш од мене. Ми смо изнели колико нам која земља на овој бази дугује. Укупна сума није никако мала. Она износи 1,355.681.000 дин. Али овде се наилази на једно претешко питање. У питању је укус, квалитет досада тражене робе и т.д. У питању је потрошачка маса, којој се не даје лако диктирати. Али и поред ових тешкоћа има ствари које се овим путем дају ипак спровести. Пшеница наша је овде на првом месту. Она има свих услова да буде пласирана, где се год хоће.

Али док се на једној страни тражио излаз, на другој је рађено посве супротно. Под утицајем опште кризе створена је девизна политика. И ми смо њој морали прибећи. И преференцијали и контингенти су тиме изгубили много од свога значаја. Што се нас лично тиче, ми нисмо много полагали у трговину на систем преференцијала из сасвим појамних разлога. Преференцијал није никакво темељно решење. Он је само један начин испомагања у тренутку. Ми не знамо у најближој будућности, како ће ствар стајати. Он се може добити али и не. Он не претставља ништа стабилно ни трајно. Не може се рећи, да у данашњим тешким

приликама он ипак не олакшава. Трговина тражи свакако нешто друго. То нешто друго дужне су да нам даду европске индустриске земље. Шта се види из предњих излагања. Боље је много да су границе њихове за наше пољопривредне производе отворене у потребној мери. Бар ми европски аграрци учествујемо са једним тако малим процентом у европском увозу пшенице. У прошлој години смо тек достигли 7%. Европске индустриске земље су дужне да нас помогну како би се процес између Европе и Америке што пре завршио онако, како се мора завршити. И кад не будемо били потпомогнути, само у том случају пада морална одговорност на наш индустриски запад и његов капитал. То би било мучење читавих народа, који ни мало не могу за данас ништа друго бити до пољопривредници, и за још дуги низ година. Они не могу друго да производе, до то што производе. А тамо, где је у пољопривреду под утицајем ванредних прошлих прилика улетео капитал у чисто шпекулативне сврхе, нека се повуче и буде на други начин користан. И ми смо уверени, да ће он то и учинити, не милом, не силом, јер о томе не може бити ни речи, већ услед својих губитака. Неће се рентирати. Довека се не могу бацати у море или спаљивати стокови пшенице. Ни субвенције, ни вештачка убризгавања неће дуго моћи помоћи из простог разлога, што европски аграризам не може бити уништен, и што европски аграрци живе и живеће на бази своје професије све дотле, док и њих негде у будућности не видимо бар до извесне корисне и потребне мере као прерађиваче својих сопствених сировина.

Због предњих предложених уређења аграрци европских индустриских земаља не би ништа изгубили ако се ово правилно схвати, јер европски аграрци учествују засада само са 8% увоза. Европска индустрија би имала знатне користи са поја них разлога.

Систем контингентирања, који сам по себи може имати и неких добрих страна, губи свој значај много поред девизне политике. Да би се ту олакшало, заведен

је клиринг. Али иако он умногом олакшава, ипак није у стању да отклони све тешкоће девизних политика.

Као што се види, ређају се мера противу мере у недоглед. Зида се непрестано само у правцу испомагања, а никако у правцу здраве основице. Ми Југословени нисмо у стању ма шта ту темељно да изменимо. Ми смо само члан европске заједнице, хоћемо рећи Европе, јер нисмо у положају, да ма шта диктирамо. Проћи ће и то лудо време нама неразумљивих схватања интереса. Показало се, да пред капиталом, који су људске руке стварале, готово све пада. Политика народа се под његовим утицајем повија. Он данас мрцвари људство. Боји се да не пропадне, а сам иде тим путем. Изгледа даље, да у данашњој економској збрци, европске индустриске земље још не могу да увиде оправданост потраживања европских аграраца. Они су један другоме и ближи и пречи но ко ван Европе. Ако Европа своје аграрце што пре оспособи и створи им ранију куповну моћ, не зајмовима, већ обострано уносном разменом добара, она је за себе учинила врло много. Ту би Европа изашла донекле као једна целина према трећем. На сваки начин за ово посто е многе и спољне и унутарње тешкоће, али друге није. Незапосленост се гомила. Ми аграрци од ње не патимо, или у најгорем случају далеко од оне мере, у којој пате индустриске земље. Издржавања стају великих жртава и све скупа је једна велика несрећа. Индустриска раденичка класа после рата је створила многе моћне организације и извојевала себи други положај према предратном. Положај данашњег индустриског радника је далеко бољи према предратном. Ово се са социјалног гледишта може само поздравити. Али показало се, да то нема ко да плати у оној висини, која се жели. Несразмерно су скупи индустриски производи од аграрних баш у земљама њихове највеће проће. Живот се враћа натраг нормалном и тако мора бити.

(наставиће се)

М. Ђ. Николић.

Утицај густине сетве на приносе кукуруза.

Жетвени приноси кукуруза као и осталих културних биљака, поред многобројних других чинилаца, зависе умногом и од густине сетве, т. ј. од растојања, које се даје биљкама између редова и отстојања биљака у реду. Густини сетве усева треба поклонити нарочиту пажњу и подесити је тако, да се добију што је могуће већи жетвени приноси. Превише густо, као и превише ретко посејани усеви подбацују у приносима, први због међусобног угушивања биљака, а други због недовољног броја биљака. Отуда густину сетве треба удесити тако, не да се добију највећи приноси од сваке поједине, већ највећи приноси са јединице површине — т. ј. хектара. Да бисмо напред изложено објаснили, послужићемо се једним примером. Претпоставимо, да на површини од једног хектара посејемо 10000 струкова кукуруза, што значи да сваки струк има на расположењу један квадратни метар површине за искоришћавање. Ова површина од једног квадратног метра довољна је да обезбеди најјаче развиће сваком струку кукуруза, па према томе сваки струк даће и највећу жетву. Нека та највећа жетва од сваког струка буде рецимо 400 гр. зрна, што износи по хектару (10000×0 400=4000) жетву од 4000 кгр. Али ова жетва од 4000 кгр. кукуруза по хектару не би била и највећа жетва и поред тога што је сваки струк дао највећи принос, јер није густина усева у довољној мери обезбеђена. Претпоставимо сад, да смо на истој њиви посејали кукуруз, али тако да свака биљка (струк) има на расположењу, на једном квадратном метару површине 0.640 m^2 т.ј. да је кукуруз посејан на растојању и отстојању $^{80}/_{80}$ см., онда би на хектару било нешто више од 15000 струкова — тачно 15625 струкова кукуруза. У овом другом случају жетва од сваког појединог струка биће нешто мања него у првом случају, али тај мањак никад неће бити за половину, већ мањи. Нека у овом случају жетва од сваког струка буде 300 гр. — што по хектару (15625×0.300=4687) износи 4687 кгр. Дакле, у другом случају добили би за 687 кгр. већу жетву по ха. него у првом случају, када смо имали 10000 струкова кукуруза. Из овога примера видимо да није довољно само то, да се биљкама да површина, која ће им обезбедити најјаче развиће, па да се постигну највећи жетвени приноси на једном земљишту на јединици површине (хектару), већ се мора водити рачуна, да и густина сетве усева у довољној мери буде обезбеђена. Највећи приноси од сваке појединe биљке — не значе и највеће приносе са јединице површине — односно са хектара.

При одређивању густине сетве усева, руководимо се углавним плодношћу земљишта и врстом усева — односно

особинама сората усева који се гаји. Као правило важи, да се на плоднијим земљиштима усеви сеју увек ређе него на мање плодним. Разлог за ређу сетву на плоднијим земљиштима лежи у томе, што се на плоднијим земљиштима услед довољних количина хранивих материја, биљке увек јаче развијају — показују већу бујност — те им стога треба дати више простора, да се не би међусобно ометале у развићу и да не би наступило угушивање. Напротив, на мање плодним земљиштима усеве треба сејати гушће, пошто не постоји опасност међусобног ометања у развићу нити пак од међусобног угушивања биљака, јер нема довољно хранивих материја, које би проузроковале бујност усева. Већи број биљака на мање плодним земљиштима осигураће и већу жетву и тиме надокнадити оно што мања плодност земљишта не би могла дати при ређој сетви усева.

Што се тиче утицаја врсте усева, односно њихових сората, на густину сетве, утврђено је да усеве, односно сорте, који су бујнији, са дугачком вегетационом периодом (време од сетве до жетве) и великом производном моћи, треба сејати ређе, и обратно, усеве, односно њихове сорте, који су мање бујни, са кратком вегетационом периодом и мањом производњом моћи, гушће.

Но плодност земљишта и врста усева, односно сорте усева, дају само начелно решење питања при одређивању густине сетве. Да би се одредила најповољнија густина сетве, која би важила за извесан одређен случај — на пр. за једно земљиште и једну сорту неког усева, неопходно је потребно густину сетве утврдити огледима у пољу, тј. на лицу места. Огледи у пољу претстављају данас најсигурнији начин, помоћу кога се могу решити многобројна питања из пољске привреде, а не само питање густине сетве усева. Тако се на пр. огледима у пољу може утврдити плодност земљишта, затим потребе неког земљишта у биљним хранивим материјама; утицај појединих вештачких ђубрива на приносе биљака; утицај различитих начина обрађивања и ђубрења земљишта, сетве и неге усева; дејство одводњавања и наводњавања земљишта. Даље огледима се могу испитивати сорте појединих усева; њихове особине у погледу прилагођавања, отпорности према мразевима и суши, биљним болестима и штеточинама ит.д. ит.д.

Утицај густине сетве на приносе кукуруза врло лепо нам показују ниже изложени подаци, добивени огледима изведеним на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, у току 1932 године. Огледи су вршени са кукурузом „румским зубаном“. Резултати огледа били су следећи:

Растојање између редова и отстојање између биљака у реду[1])	Број струкова у оцаку					
	1		2		3	
	Приноси по хектару					
	У кгр.	Вишак или мањак у %	У кгр.	Вишак или мањак у %	У кгр.	Вишак или мањак у %
80/80 см.	4105	00	4440	+ 8.1	—	—
90/90 см.	4420	+ 74	5670	+ 38.1	5485	+ 33.6
100/100 см	—	—	5305	+ 29.2	5205	+ 26.8

Ако упоредимо предње податке, узимајући при том као основу за утврђивање вишкова приноса 4105 кгр. по ха. (80|80 см. по један струк у оцаку), видимо да је највећи принос дала парцела на којој је кукуруз био посејан на растојању и отстојању 90/90 см. и то по два струка у оцаку. Ова је парцела дала за 38.1% већи принос од парцеле, коју смо узели за основу. Из напред изнесених података можемо извести закључак, ма да не коначан, пошто ће се ови огледи наставити и у будуће, да је сетва кукуруза „румског зубана“ на земљишту ове школе, на растојању 80/80 см. сувише густа, па ма био и један струк у оцаку, а сетва на растојању од 100/100 см. ретка. Интересантно је ипак подвући да је на ову сорту кукуруза најповољније утицала на приносе гушћа сетва, него ређа.

На завршетку овог чланка сматрам за потребно да нагласим нашим пољопривредницима, да питања која их интересују, не решавају напамет, већ путем огледа, јер само помоћу огледа могу доћи до најтачнијих података.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Повртарство.

Наши топли извори за производњу раног поврћа и цвећа.

Коњско ђубре сматра се најбољим извором топлоте за загревање топлих леја, у којима се гаји рано поврће и цвеће. Доскора се сматрало, да не може да се нађе пуна замена коњском ђубриву кад је у питању загревање топлих леја. Преимућство топлих леја, које се загревају коњским ђубретом, састоји се у томе, што се код распадања и загревања ђубрета

[1]) Количине у кгр. односе се на кукуруз у клипу.

ствара угљен диоксид. Он долази у ваздушни простор леје и служи као најглавнији храниви извор за младе биљке, које по мањој светлости од угљеног диоксида стварају у лишћу скроб, који је највише потребан младим биљкама. То значи, да се загревањем топлих леја помоћу коњског ђубрета у исто време врши и ђубрење угљеним диоксидом. Најзад од топлоте ђубрета у леји се добија и влага.

Код загревања топлих леја вештачком топлотом (паром и електрицитетом) недостаје биљкама храниви материјал, ваздух је у леји сув и ова је средина мање погодна за развиће биљака. Па ипак, поред свих ових недостатака, примењује се загревање топлих леја вештачком топлотом. Примењује се у многим земљама где је тешко набавити коњско ђубре, као: у Немачкој, Холандији, Енглеској и Америци. У Швајцарској се примењује електрицитет за загревање леја. Недостатак у хранивом материјалу угљеног диоксида у овим лејама попуњава се ђубрењем топлих леја или једностраним или пуним ђубривом, т. ј. ђубривом које садржи или само угљену киселину, или које садржи главне елементе за исхрану биљака (азот, калиј, фосфорну и угљену киселину). Постоји нарочито припремљено ђубриво, које се пре уношења земље у топлу лејy помеша са земљом. Или се прави раствор гнојива, па леје заливају.

Наша намера није сада да говоримо о том питању ђубрења топлих леја; то ћемо другом приликом. А сад да се вратимо на предмет постављеног питања топлих извора за загревање топлих леја.

У последње доба велика се пажња обраћа производњи ранога поврћа у свима земљама. Да би се смањили трошкови производње искоришћавају се топли извори за загревање топлих леја где тих услова има. Нарочито се искоришћавају топли извори, у којима се јавља угљена киселина као саставни део елемената у води. Најинтензивније је искоришћавање топлих извора у Исланду. На далеком северу, у Исланду, није реткост месо и злато. Али је тамо реткост свеже поврће, јер у снегу и леду не може да расте. Недостатак свежег поврћа и воћа у исхрани тамошњој доноси страх од болести авитаминоза (скорбута нарочито). Али у последње време и на Исланду се гаји кромпир и остало поврће. *Тамо се гаји поврће, благодарећи топлим изворима, гејзерима.* На целом острву има око 500 топлих извора. Они имају на површини топлоту кључања. Служе не само као извори енергије, већ и за гајење поврћа. Ови топли извори искоришћавају се за грејање станова, за производњу електричне енергије и т. д. Тамо домаћице не брину за дрва и угаљ. На изворима бадава кувају јаја, а у топлој земљи пеку хлеб; затрпа се плех са тестом у песак и за часак је хлеб испечен. На сличан начин топлом водом за-

гревају земљиште и гаје поврће, нарочито кромпир. У 1923 год. израђене су велике стакларе у којима се гаји: патлиџан, диње, краставци, јагоде, пасуљ, печурке, грожђе и др. По њивама се гаји кромпир, купус, карфиол, шаргарепа, спанаћ, салата. лук, грашак итд.

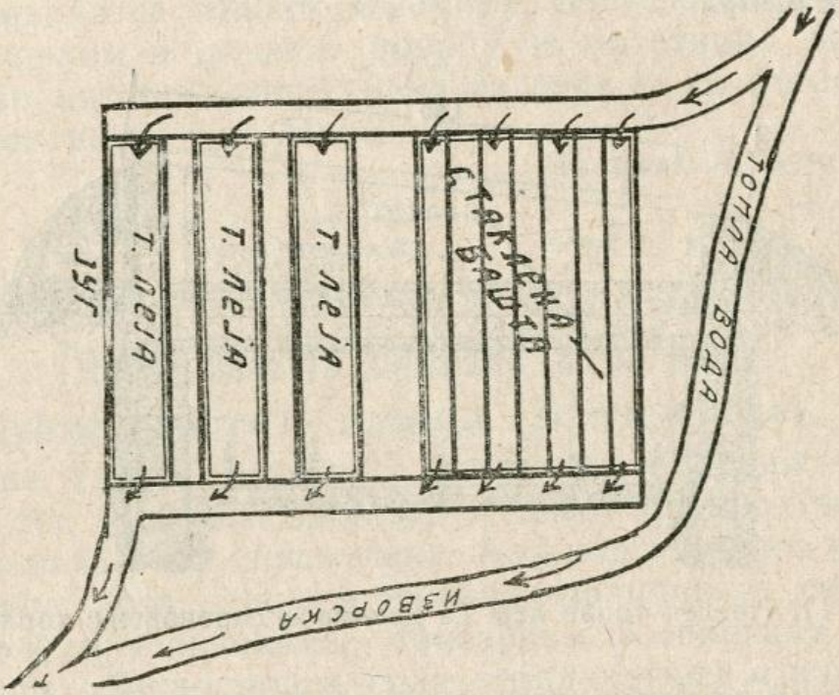

Сл. 10. Распоред топлих леја на извору.

И тако је Исланд, досада земља снега и леда, благодарећи вулканској активности и предузимљивости људи, постао земља производње поврћа. Он у томе погледу подмирује своје потребе, смањује болести скорбута и увоз поврћа из Данске.

Сличним путем може и код нас да се заведе гајење раног поврћа и цвећа, које засада увозимо из других земаља.

У нашој земљи има већи број топлих извора, који пружају све добре услове оваквог искоришћавања топлоте за гајење раног поврћа. На пр. Врањска бања има 6 топлих извора са 60° до 90° топлоте; Јошаничка бања код Рашке 78°, Бањска крај Косова 45°, Богутовац код Краљева 46°, Гамзиградска код Параћина 40°, Катланово код Скопља 40°, Кочанска бања 56°, Куршумлиска 59°, Матаруге 41°, Нишка бања 39°, Новопазарска 47°, Овчарска 37°, Рибарска 41°, Сијаринска (срез јабланички) 71°, Соко бања 43°, Штипска 55° итд[1].)

Поред овога имамо нешто више и боље. Имамо наше Приморје, које није ништа друго до једна велика природна стаклена башта, под чијим сивим небом биљке непрестано расту и цветају, па чак и онда, када на другом крају наше земље спавају под дебелим покривачем снега. Тамо може увек

[1]) Лековите воде и климатска места. Издање Министарства народног здравља.

да расте и да се гаји рано поврће, па ипак и ово питање увек стоји на мртвој тачки; ови по природи богати крајеви остају пасивни у производњи, сунце троши своју енергију бесплодно, а ми увозимо рано поврће и цвеће из других земаља, једемо качамак и пројо, и чучимо сатима на морској обали да ухватимо коју рибу.

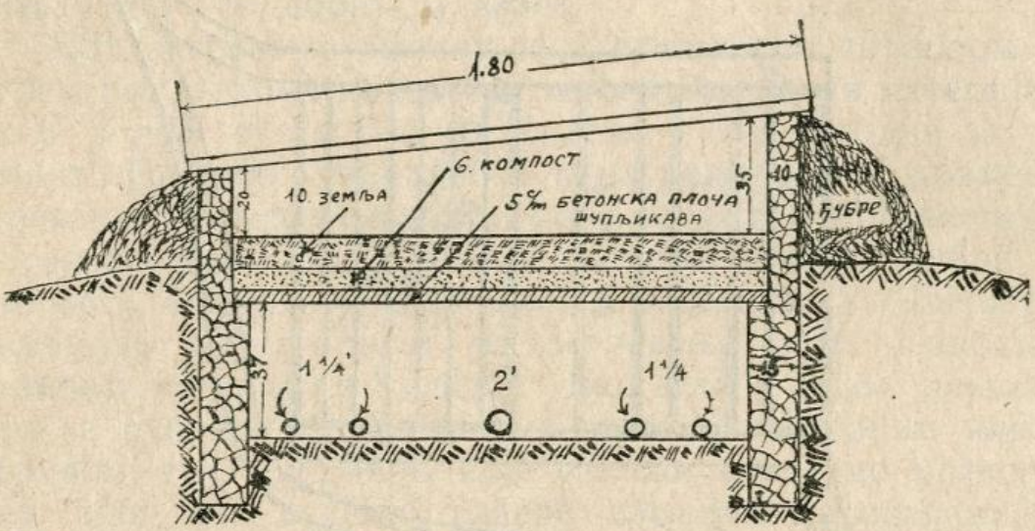

Сл. 11. Пресек топле леје са цевима за спровођење топлоте.

Сандуци за топле леје, који се загревају вештачком топлотом, праве се као и за обичне леје. Испод сандука постављају се цеви на једном малом зиду од цигаља; или се прави канал. Кроз ове цеви или канал пропушта се топлота или у облику паре или топле воде. На ове цеви или канал поставља се бетонска плоча тако, да образује један празан простор од 30—50 см. висок (види сл. 11). Преко ове плоче мење се

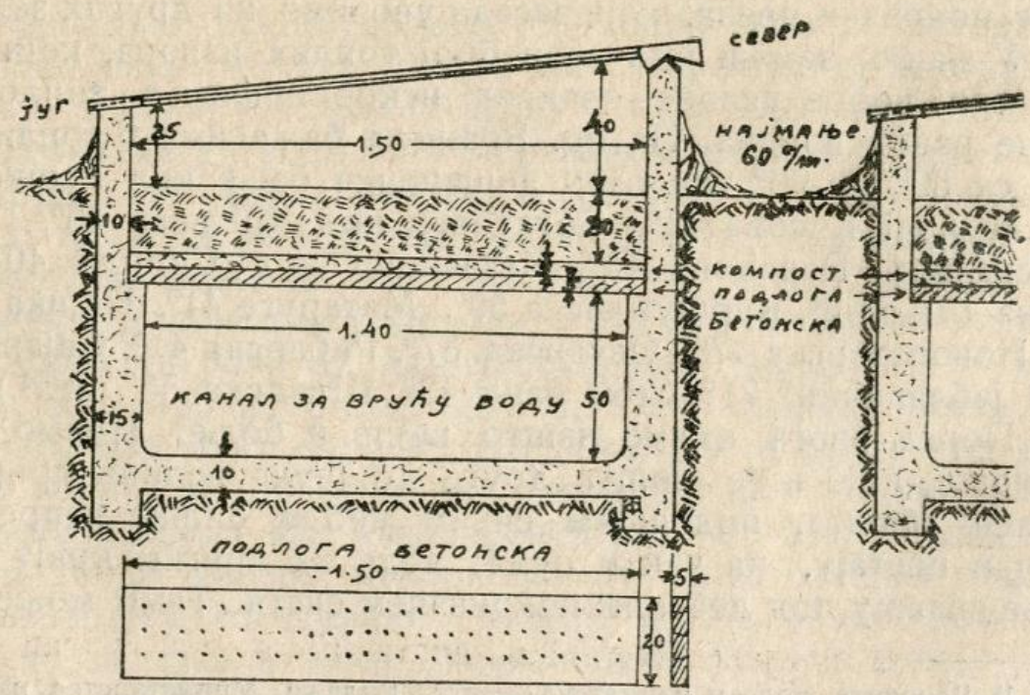

Сл. 12. Пресек топле леје са каналом за спровођење топлоте.

блато начињено од земље и струготина. На овај слој блата дође слој добре и ђубревите земље, подесне за гајење биљака или се мење струготина ако се биљке гаје у саксијама или сандучићима. Са стране сандука могу да се постављају бетонске цеви, да би могла топлота да се пушта у ваздушни простор леје. Топлота се регулисава затварањем цеви или канала.

Сматрамо да би било корисно да се покуша са овим радом у бањама са топлим изворима, јер је баш тамо највећа потреба у раном и свежем поврћу за посетиоце, зато и покрећемо ово питање, пошто нема изгледа да се отвори производња раног поврћа на Приморју.

Милорад П. Зечевић.

Хигијена домаћих животиња.

Глисне болести домаћих животиња.

2. Плућне глисте — власци (Strongyllidae).

Плућне глисте изазивају различита оболења органа за дисање, и то: душника, бронхија и самог плућног ткива. *Код људи ове глисте нису примећене.* Али код домаћих животиња: говеда, оваца, коза, свиња и живине прилично су распрострањене, нарочито у низинама, мочварним и барским. Највише су нападнута обично млада грла: телад, јагњад и прасад, која у рђавим приликама липсавају у маси. Понеки пут плућна глисна оболења подмлатка стоке носе обележје *праве епизоотије*, односно праве сточне заразе. Ово је више пута примећено у пољопривредно напреднијим земљама, у којима сваки леш угинулог грла од ма какве болести подлеже обдукцији (секцирању) од општинског или среског ветеринара, а свако заклано грло на селу или у вароши пуштају у продају тек по *ефикасном стручном прегледу* на кланици. Ако се друкчије ради, онда огромна већина глисних, а и других заразних болести стоке остаје неопажена, и нигде није забележена. Тада стока може липсавати у маси, од чега произлазе велики материјални губици, али осим поуке или упутства за будућност, од тога не остаје ништа друго.

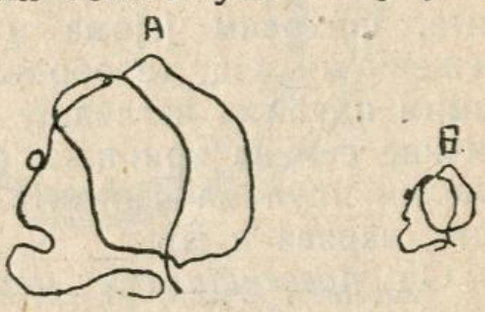

Сл. 13. Једна кончаста плућна глиста; а увеличана, б природна величина.

Плућне глисте, пошто не нападају људе, упоредно су нешто мање проучене него ли многе друге глисте. *Њих има више врста.* Оне су *танки црвићи* као чекиња или коњска длака, прилично *кратки*, од 2—7 см. Женке су обично 2—3 пута дуже од мужјака. Код неких врста тих глиста мужјак је чак и причвршћен уз женку, т. ј. паразит изгледа као слово У.

Врсте глиста, настањене *у душнику и* крупнијим бронхијама, праве гомилице односно клубад, која личе на испреплетен и уклупчан бели танак конац. Те су глисте релативно *мање опасне* по живот свога домаћина, јер се кашљањем могу лакше или теже избацити напоље, и одрасли домаћин (грло) може у извесним случајевима чак и оздравити. Пошто се код домаћих животиња не ствара исплувак, избачене глисте са слузи, односно клупчићи ових из бронхија и душника долазе право у ждрело, одакле се при гутању пљувачке или залогаја спроводе у желудац, цревни канал, па се изметом избацују напоље. На тај начин разносе се плућне глисте, њихова јаја и ларве по стајама, двориштима, баштама, пашњацима, ливадама, локвама, ритовима, рекама и по потоцима. Уколико је влажније место, где су избачени паразити или њихова јаја или ларве, утолико је згодније за њихово трајно чување и одржавање у животу. Раније наведена места постају права легла за оболења од плућних глиста за домаћу стоку и живину, нарочито за млада грла (телад, јагњад, прасад), која имају уопште мању отпорну снагу према тим болестима. Несумњиво је, да су у извесним случајевима липсавања младе стоке у мочварним местима, са знацима оболења органа за дисање, које се огледа у кашљању, малокрвности и сипњи, криве за то плућне глисте. Али ниједном домаћину-лајику не пада на памет, да бар приликом драња лешева угинулих грла расече плућа, да разгледа њих и душник. Код одраслих и старих грла оболења од плућних глиста могу се углавном утврдити само на кланици, али само где се врши *редован ветеринарски преглед* свих делова и органа заклане стоке.

Много су опасније *по живот* домаће стоке *друге врсте плућних глиста,* које се развијају у ситнијим бронхијама, бронхиолома и у самом плућном ткиву. Тада оболело грло није у стању да кашљањем бар делимично избаци плућне глисте. Паразити (готовани) без сметње живе у плућном ткиву, хране се, размножавају и упропашћују свога домаћина. Глисте изазивају запаљење плућа и бронхија. Плућно ткиво., запоседнуго гомилицама и клупчићима сићушчих паразита, њиховим јајима и ларвама, није у стању да врши намењени му рад, те оболело грло подлеже. Клупчићи глиста у самим плућима изгледају као чворићи беле или сиве боје, величине семена конопља, сочива, граха, до лешника. У тако оболелим плућима паразита има у свима облицима, у облику глиста, ларава и јаја.

Од *превентивних мера* у циљу спречавања или бар смањивања оболења стоке од плућних глисних паразита, на *првом месту* треба истаћи мере *мелиорације (побољшања), одводњавања* мочварних места уопште, затим ливада, пашњака и т. д. На сувим местима и реонима нису уопште поз-

ната оболења стоке од плућних глиста *На другом месту треба нагласити што потпуније уништавање гли них паразита* у оболелим органима за дисање и то: на кланицама, стрводерницама, у приватним газдинствима приликом клања стоке, приликом драња лешева и т. д. Треба увек имати на уму, да је свако парче плућа и душника, оболело од глиста пуно њиховим ларвама и јајима, избачено напоље или пуштено у промет, а неуништено спаљивањем, кувањем, закопавањем у земљу итд., извор ширења и одржавања глисне заразе. Због тога је у напреднијим земљама на кланицама и стрводерницама подешен веома пажљив и савршен начин ветеринарско санитетског прегледа меса и лешина, како у варошима, варошицама, тако и по селима. Најзад на последњем месту долази у обзир и *лечење* оболелих животиња и живине од плућних глиста. Ово може бити од извесне користи за оболела грла, и само у случајевима *оболења душника и великих бронхија,* по упутству ветеринара. Примењују удисање паре креолина, карболне киселине и т. слично, по нарочитом упутству ветеринара.

3. Свињска наоружана глиста (Echinorhynchus gigas),

Свињски ехиноринхус је издужена ваљкаста глиста са увлачивом рилицом, снабдевеном кукицама. Одрасла глиста живи у *танким цревима свињчета,* док ларве ове глисте живе у ларвама бубе гундеља (Melolonthus). Дакле, свиња је *прави домаћин,* а ларва гундеља *прелазни домаћин* за ову глисту.

Одрасла глиста је прилично крупна (види сл. 14); женке су крупније но мужјаци. Одрасла женка може бити до 50 см. дугачка и као оловка (плајваз) дебела, при чему је предња половина глисте дебља, а њен задњи део готово на половину тањи. Рилица је око 2-3 м. м. дужине, снабдевена мноштвом сићушних кукица, које служе за причвршћивање паразита за зидове танких црава. Глиста својом рилицом буши слузокожу, подслузасто ткиво, па чак и дубљи мишићни слој, те се помоћу мноштва кукица причвршћује на одређеном месту у танким цревима. Мужјак је мањи од женке, има највише 10 см. дужине и упола је тањи. Ни мужјак ни женка немају ни уста ни канала за варење хране, припадају дакле врстама глиста најпростије удешеним у погледу исхране, јер се служе

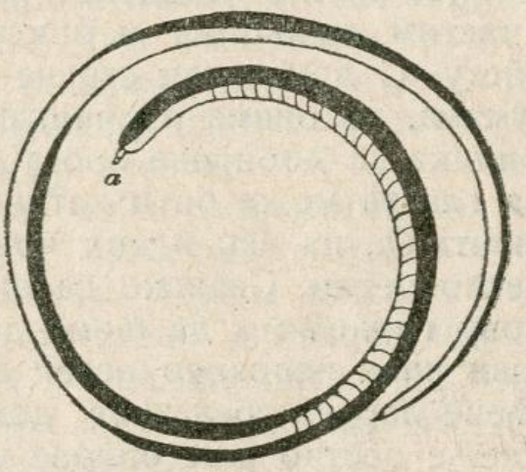

Сл. 14. Велика наоружана свињска глиста; а рилица.

соковима свога домаћина, које упијају површином свога тела. Размножавање ових глиста врши се на тај начин, што женка избацује огромне количине сићушних оплођених јаја, која се са свињским изметом избацују напоље.

Ради даљег развијања глисте, јаје мора бити поједено, прогутано од *ларве гундеља*. То се лако дешава, јер у свакој гомили стајског, односно свињског ђубрета, има доста и ларава гундеља. Исти је случај и на паши, у шуми, у риту где се свиње пасу и где се може десити да ларве гундеља прождиру јаја глисте.

За даље развијање сићушне *ларве глисте* у *одраслу глисту*, ова ларва мора ући у цревни канал *свога правог домаћина, односно свињчета*. И то се обично лако дешава. Свиње на паши радо рију њушком ђубре, шумско, барско и ритско земљиште, ваде и једу пужеве и црве, у *које долазе и ларве гундеља*, добијају тако ларву, од које постаје у цревима одрасла глиста. Штета, коју наноси ова глиста свињчету, поред одузимања хране и сокова, и тровања изметима које избацује у црева домаћина, састоји се још и у томе, што квари слузокоже црева. Својом рилицом и њеним кукицама глиста буши цревни зид и отвара слободан пут за разне клице (бактерије), нарочито за проузроковаче свињских болести, свињску кугу, септикемију и друге. У извесним случајевима глиста може чак *пробушити* цревни канал и изазвати запаљење трбушне дупље, од чега грло липсава. О присуству паразита обично најлакше се може уверити сопственик свиња или касапин на кланици, или цревар у цревари, ако се при чишћењу и испирању свињских црева опази испадање доста примерака овога паразита.

Из раније наведеног јасно је, да свиње, које се држе у чистим свињцима и боксевима, врло ретко добијају ову глисту. С друге пак стране свиње, које се држе на паши у шумама, ритовима и уопште више напољу, имају врло много прилика за добијање овога паразита. Као *случајни паразит*, ова глиста може бити каткад и код других врста домаћих животиња, па чак и код човека. Само такви су случајеви изузетно ретки. Свакако да никоме не пада на ум да поједе ларву гундеља и да њоме добије паразита. Али је један Талијан ипак направио оглед на самоме себи, прогутао је извађене ларве прелазног домаћина паразита, па је кроз три недеље осетио јаке болове у трбуху. Помоћу нарочитих лекова, употребљених против овог паразита, избацио је из цревног канаала 33 младе глисте.

О налажењу глиста код свиња може се уверити помоћу прегледа свињског измета под микроскопом, и у случају присуства паразита у цревима, овај се може избацити употребом одговарајућих лекова. По себи се разуме да долазе у обзир

поред обичних свиња, нарочито грла племенитих пасмина, скупоцена приплодна грла, која се иначе држе у стајама и боксевима, и која нису много изложена опасности заражавања овом глистом.

Др. Ј. Марков,
проф. Универз.

Ветеринарство.

Глисте у цревима и плућима код свиња.[1]

Код свиња имамо једну опасну глисту у цревима, због које свиње мршаве, добијају падавице и друге живчане наступе, проузроковане једним отровом, кога глисте излучују. Свиње једу доста добро али и поред тога постепено мршаве, слабе и губе у тежини. С времена на време болесно грло скичи, почне да дрхти и добија грчевите нападе. Наиђемо ли у балези на округле танке глисте, онда можемо бити сигурни, да су те болесне појаве изазвале глисте.

Од домаћих лекова, које увек имамо при руци дајемо: кисело млеко, сирови кромпир, купус, воду од белог лука, сурутку, жир, дивљи кестен, сечене краставце, роткве и т. д. неколико дана узастопце. Од уобичајене хране траву, прекрупу од овса или јечма. У тежим случајевима обратити се ветеринару.

Узрок је рђава храна, загађена вода, лизање нечистих предмета.

Прогноза (претсказивање) је доста повољна код старијих грла. Обично наступа оздрављење чим променимо храну и применимо одговарајуће лечење. Млађим грлима прети већа опасност било због наступајућих живчаних напада, било услед малокрвности и општег слабљења организма.

У сваком случају зараза бива кроз уста узимањем загађене хране и воде, нарочито у влажним годинама и на влажним пашњацима са стајаћом водом. Према томе избегавати овакве пашњаке. Корисно је стоци пре пуштања на пашу положити мало суве хране, посољене. Ако је иоле могуће требало би измете болесних грла спалити и на овај начин онемогућити даље ширење болести.

Много је опаснија болест када се глисте налазе у плућима. Ове глисте изазивају у почетку један бронхиални катар, односно једно катарално запаљење плућа. Природна последица јесте кашаљ и отежано дисање, даље мршављење, опште слабљење организма и напокон смрт.

---

[1] Одговор на питање Живка Мијаиловића из Ракове.

И у томе случају бива зараза кроз уста узимањем загађене хране и воде. Први упадљиви знаци код те болести јесу: у почетку сув кашаљ, који доцније бива све чешћи и болнији (поглавито ноћу у шгали и код мало бржег кретања). Истовремено појављује се избацивање неке слузи у којој се налазе глисте. Дисање постаје све убрзаније и отежаније. Апетит смањен, наступа пролив и опште слабљење. Под знацима опште клонулости наступа смрт често тек након дужег времена, ако грло још раније иије угинуло услед загушења због јаких промена у плућима.

Од стања исхране и старости зависи, да ли ће грло болест преболети или не. Старија грла и грла у добро ухрањеном стању имаіу већу отпорност наспрам болести. И количина глиста у плућима игра пресудну улогу. Највише страдају овце и козе.

Са лечењем не постижемо много. Главну пажњу треба да обратимо на добру исхрану, да грло одржимо у снази и да створимо већу отпорност наспрам болести. Можемо да пробамо и са кађењем! На сред штале наместимо један суд са жеравицом, на коју сипамо мало обичног катрана. Настала пара натера болесне животиње на кашаљ и избацивање глиста. У новије доба практикују се инјекције разних лекова у сам душник. Овај посао оставити стручњаку.

Тамо где је болест одомаћена, избегавати сумњиве пашњаке и држати стоку нарочито млађу на стајској храни.

Ф. М.

Воћарство.

Тетовска котлина као јабучарски крај.

Познато је свима, да је наша земља као ретко која подесна за воћарство, и да у њој могу успевати готово све врсте воћака, само неке са мањим неке са већим успехом. У главне воћке наше земље може се убројити: винова лоза, шљива и јабука. Њих видимо готово у свима крајевима, али се ипак разликују поједини реони у којима је њихово гајење најуспешније. Тако винова лоза најбоље резултате даје: у Далмацији, Жупи и Смедереву. Шљива у околини Ваљева и Босни, а јабуке у Словеначкој, околини Чачка, Тетова, Ресна и Охрида. Као што видимо, у центре, које је и сама природа одредила за гајење јабука, спада Тетово са својом околином.

Гајење јабука, у овоме крају датира се од вајкада. Доказано је да су и Турци радили на њеном унапређењу. Султан је дозвољавао сељацима овога краја, да му на име свих данака могу давати по неколико товара јабука. У самом њи-

ховом корану (основном закону), такође стоји: „Да ће онај који посече воћку и опогани чесму бити кажњен смрћу“. Из тих су разлога они и сматрали сађење јабука за Алаху угодно дело, и пуно му пажње посвећивали. Овдашњи бегови су и сами имали своје велике јабучаре, у којима су држали по неколико стручњака (ондашњи оџа), чија је једина и главна брига била та, да се старају око његовог подизања и уређења. Остатке ових јабучара налазимо још и данас на појединим местима у овој околини. На пр. у Тетову код жел. станице и Текије (муслим. манастир.) у селу Лешку и по многим авлијама турских кућа. У њиховим пријатним хладовима они су безбрижно седели, проводећи време уз кафу и лулу дувана.

И заиста са пуно права можемо рећи да је Тетово Богом дано јабучарско место. У њему су природни услови за њено гајење тако повољни као ретко где. По границама Шаре могу се често видети више врста дивљих јабука, које су и по укусу и по крупноћи врло сличне племенитим питомим сортама, тако да човека доводе просто у недоумицу; има их различитих боја и са врло правилним црвеним пругама од чашице ка петељци. Па када овако успевају дивљаке, без икакве неге и пажње, још у шумском склопу, онда се може лако замислити какве резултате дају питоме са одговарајућом негом. Зато се није чудити, што је трговина са тетовском јабуком била везана поред оближњих европских држава Турске и Грчке и са Африком — Египтом (Каиро-Александрија).

Жалим што још у почетку своје тезе морам констатовати, да Тетово са својом околином, барем за данас ни из далека не заслужује толику хвалу и рекламу коју ужива. Јер оно по статистици за 1931 год. на својој целокупној површини од 167.400 хектара (срезови горњо и доњо полошки) од које је обрађено 96303 хект., има свега под воћњацима 244,5 хект. или 0,25% од обрађене површине, на којој се налазе свега 17421 дрво јабука, чији је укупни принос исте године био 3956 м. цент. или 22 5 кгр. по дрвету. Као што се види, површина под воћњацима је мала, број дрвета исто тако, а принос понајмањи Истина да се у оправданост приноса може рећи то, да је баш за време цветања било позних мразева, који су један део приноса уништили. Али ипак ако упоредимо приносе од ранијих година видећемо да су они све мањи. На пр. у 1929 год. просечан принос по дрвету износио је 34,12 кгр. док је 1927 год. било 52 кгр. Из ових се чињеница да јасно закључити каквим се путем пошло код унапређења јабучарства. Да би оправдали овакво стање, појединa нестручна лица почињу проносити гласове, како је тетовска јабука, за коју се са пуним правом може рећи да је и једина јабука овога краја, почела да дегенерише, говорећи да

је све пролазно а ништа вечно. Да докажу истинитост својих речи, ови људи наводе: 1) родност која је како које године све слабија и слабија, 2) крупноћа која је све мања и крваву ваш која је све чешћа.

На опште задовољство свију могу рећи, да до овога још није дошло. Напред наведене чињенице су истините али и природне, јер шта можемо више очекивати од једне воћке, са које се годинама и годинама узимало а ништа јој се давало није; нити се ђубрила, нити окопавала, нити кречена, нити резана, нити јој се уопште икаква пажња поклањала. Она је као и сваки живи створ расла, достигла свој врхунац родности и моћи и почела да опада, и зато се за њу данас каже да је она старица изнурена под теретом дана.

Да видимо сада какви су општи услови за успевање воћака у ближој и даљој околини Тетова.

I. Положај. Тетово се налази на левој обали Вардара, на 420 северне земљописне ширине, у тако званој Тетовској котлини, која обухвата срезове горњо и доњо полошка, те је још називају и полошком равницом. Она је са свију страна оивичена планинама; са северо-запада Шар планином, са југа Влахином и Буковиком, а са истока Сухом Гором и Жедном, које је затварају чинећи од ње као неку врсту ваздушног језера.

II. Клима. Што се тиче климе може се рећи, да се Тетовска котлина налази на транслатационој зони т. ј. зони сложених климатских утицаја, где се сучељавају три климе: медитеранска, континентална и висијска.

Медитеранска долази делом са Јегејског мора преко Солуна долином Вардара, а делом са Јадранског мора од Скадра метохијском равницом у Скопско поље, а одатле суходолицом и долином Вардара у Тетовску котлину. (Усек између Сухе Горе и Жедне којим иде пут за Скопље). Овај заобилазан пут клима са Јадранског мора чини из разлога што јој масив Шаре онемогућава директан утицај.

Континентална пак долази са континента из Русије и преко Румуније и Бугарске долази у скопску равницу, а одатле истим путем, суходолицом и долином Вардара у Тетовску котлину, где се састаје са медитеранском климом, те испољавају и једна и друга своје негативне стране, наиме, врућe суптропско лето и оштру континенталну зиму.

Висијска клима пак долази утицајем планинских висова који опкољавају котлину, и ова испољава свој утицај најпре у већој влажности и хладним ветровима који се осећају нарочито с пролећа, што без сумње у незаштићеним положајима умногом омета обилан принос воћака.

III. Земља. О земљи у овој околини не може се ништа одређено рећи, пошто је она тек у стварању. Како је Тетовска

котлина била некада језерско дно (по Цвијићу), онда би требала да буде смоница, али овај случај није већ њу виђамо само сместа на место, а највећи део пак котлине покривен је алувијумом нанесеним с брда и током Вардара, за кога стари људи памте да је некада текао ближе Шар Планини, док је данас на другом крају котлине ближе Сухој Гори и Жедну. Овде онде у котлини види се растурен подзол и гајњача, докле је сва страна и подножје Шара покривена црвеницом, али која је до видног изражаја дошла само на местима јаче изложеним сунцу. Ова земља је баш она на којој је подигнуто јабучарство овога краја и која игра важну улогу у његовом распростирању.

(наставиће се) **Ј. Јаковљевић.**

Народно здравље.

Кашаљ.

Често се чује од сељака: „Жив човек кашље“. Ово је потпуно тачно. Само није исправно и по здравље безопасно, ако жив човек напусти, да га кашаљ мучи и не тражи му лека. А тачно је јер је кашаљ стварно врло целисходна одбрана органа за дисање. Кашље се кад се у тим органима нађу нека страна тела или кад се нагомила много слузи, гноја и других лучевина или болесних творевина. То су све штетне материје. И за органе за дисање најкорисније је да их што пре избаце. Нарочито је значајно, да се кашљем избаце штетне лучевине у разним обољењима и запаљењима плућа и плућних цеви, у којима има и заразних клица. С овим испљувцима избацује се и велика количина тих клица и отклањају штетни производи, који могу изазвати погоршање и проширење болести.

И баш због те корисне улоге, коју има кашаљ за заштиту органа за дисање, не треба се уздржавати кад нас надражи. Треба кашљати док се не искашље оно што смета. Али и кашаљ може бити зрео и сух. Сух кашаљ је напоран и мучи болесника. Постоји у органима за дисање надражај, али не може да се искашље. Сух кашаљ се јавља, ако је душник споља притиснут отеченим жлездама или ако су слузокоже душника јако отечене од запаљења или напослетку ако је испљувак јако густ. Зрео кашаљ је кад се лако искашљује течан испљувак. Сух кашаљ мучи и замара. Исто тако замара болесника и претерано дуго кашљање, па та напрезања могу бити и опасна. Сухи кашљеви изазивају болове. Болеснику изгледа као да има рану у плућима, па се то пење у душничке цеви. Болови се преносе и на мишиће за дисање и на трбушне мишиће. Од осталог узнемиравања болесник не

може да спава и снага му се изнури. Тек кад кашаљ сазри, долази до олакшања и болесник се боље осећа. Тако почињу обично разна обољења и запаљења плућа и плућне марамице.

Кашаљ је увек сумњив знак. Често је знак врло опасних обољења, у највећем броју случајева и заразних. Кашљући болесник избацује испљувак у коме има заразних клица. Поред тога искашљује и многобројне ситне капљице слузи са овим клицама. Капљице лебде извесно време у ваздуху и могу заразити људе који их удишу.

Зрео кашаљ не треба сузбијати, јер отклања штетне производе из органа за дисање. Он је користан. Задржавање испљувка, слузи, гноја, крви од искашљавања изазива грозницу, јер се ти непотребни производи морају на неки други начин уништити. Поред тога они су и опасни, јер могу произвести запаљења или проширити обољења на нове делове органа за дисање, нарочито плућа. За време спавања нагомилавају се у плућима ови производи. Због тога изјутра долази до кашља. Ово је у ствари ветрење и пражњење плућа, те тај кашаљ не треба задржавати. Тек ако кашаљ много мучи и исцрпљује болесника, може му се дати какво лековито средство, да га ублажи, али никако да га сасвим заустави. Ово је нарочито важно за дуготрајне кашљеве туберкулозних, сипљивих и сличних обољења.

У неким случајевима ових болести, кад је искашљавање успорено или отежано, мора се лековима потпомоћи и повећати, ако се налазе у плућима велике количине штетних производа. Такве болеснике, нарочито децу и старце, треба чешће преко дана исправљати у постељи да би дубље дисали и јаче искашљавали. Исто тако треба им чешће преко дана мењати положај. Застој у искашљавању сузбија се и топлим облогама око грудног коша, а корисни су и топли тејеви.

Сух кашаљ много мучи и напиње болесника, те га треба блажити, па и спречавати, нарочито ако велики напори јако замарају и исцрпљују, а нема никаквих лучевина, ако су јако густе, или ако је искашљавање спречено неким другим начином. Лекар ће одредити кад треба спречити кашаљ. За болесника пак може бити врло опасно и кобно, ако бисмо му спречавали кашаљ без лекарског прегледа и савета.

И болесник треба да пази како кашље, нарочито ако болује од туберкулозе. Ту је најглавније да заклања уста и нос за време кашљања марамицом или руком и да пљује у нарочити суд са дезинфекционом течношћу. За ово се може употребити и кречно млеко или чорба од плавог камена за прскање винограда. Овај суд треба наместити на домак болеснику. Сваки дан се његов садржај просипа у нужник или затрпава земљом у неку рупу. Суд се затим врелом водом попари и опет налије дезинфекционом течношћу.

Ако је болесник тешко оболео и немоћан да на ово обрати пажњу, околина се мора чувати од његова накашљивања. Оваквим болесницима, кад се око њих ради не прилази се с лица, него са стране. Тако избегавамо накашљивање и не удишемо његове капљице, које избацује кашљањем. Док смо у близини болесника, дише се само на нос. Руке треба добро опрати и дезинфиковати после рада око болесника. Болеснику се приступа само у нарочитом огртачу или кецељи који нам чувају одело од загађења.

Све предмете, ствари и рубље из околине болесникове треба по употреби дезинфиковати у болесничкој соби, па их тек после дезинфекције носити на прање и чишћење.

Кашаљ је врло користан за болесника, јер му проветрава плућа и помаже да избаци штетне материје, али он је јако опасан за околину, јер служи за сејање и ширење заразних материја и заразних клица. Искашљавање од болесника треба лековима потпомагати и олакшавати, али искпљувке треба уништавати.

Др. Ст. Иванић.

Питања и одговори.

Питање: Намеран сам да посадим 100 комада садница лешника и с тога ми је част замолити Вас за упут и извештај о следећем:

Која је најбоља врста; на којем се отстојању саде и где се могу набавити саднице?

Петар С. Таушановић,
трг. из Јагодине.

Одговор: Од досада гајених сората лешника код нас најбоље су резултате дале тако зване сорте: *домаћи крупни* и *светогорски лешник.* А пре извесног времена Трговачка комора из Београда увезла је из иностранства плодове лешника за размножавање код нас. Она је увезла две одличне сорте, којима је дала имена: *Дрина и триумф.* Семе и од сорте Дрине и од сорте триумф Трговачка комора издавала је како расадницима среским, тако и приватним лицима. Из тога семена има произведених садница лешника од обе сорте у Банованском воћном и лозном расаднику у Чачку, који вам је у близини.

Леска не пробира много земљу за своје успевање, јер успева на свакој земљи, али ипак најбоље успева и највећи прин с даје кад је засађена на песковитој иловачи.

Леску треба садити на отстојању 4 метра ред од реда, а 2 метра садницу од саднице у истом реду, ако се сађење

врши у воћњаку, а ако се леска сади у пољу, онда је садити на отстојању од 5 мет.

Ове године саднице леске можете себи набавити из ових најближих Вам расадника: Јагодински воћни и лозни расадник; Бановински лозни и воћни расадник — Бела Црква; Срески воћни расадник Салаш; Бановински воћни расадник — Модрич (код Босанског Шамца) и Бановински воћни и лозни расадник — Чачак.

За ближа обавештења изволите се обратити коме од управника наведених расадника.

Н. П.

Питање: Пошто су смедеревски виногради заражени грожђаним мољцем, да ли смем купити у Смедереву калеме за подизање новог винограда, пошто се плашим да са њима не пренесем заразу.

Ђорђе М. Лазић,
виноградар и винар.

Одговор: Грожђани мољац презимљује у стању лутке. Она се налази у малој, прљаво белој чаури под корама чокота или у прткама. Изузетно је може бити и на калемима, али ако калеме, пажљиво прегледате, мораћете је приметити, јер су чаурице дуге од 5 до 8 м.м., а лутке у њима од 4 до 7 м., дакле, то су ствари који се лако виде. Ако чаурица случајно има, треба их очистити и онда су калеми безопасни, те према томе мољац не сме ни на који начин да Вам смета да купите калемове које хоћете и где хоћете.

Др. П. Вукасовић.

На питање Антона Арпадена, економа из Падеја, следи овај одговор:

Место семена од шљива мађарки, које под најповољнијим условима једва даје 50% младица, а често и не никне, много је боље да набавите семе од најбоље подлоге за жљиву Сен Жилијен код семенарске радње Т. Владисављевића у Београду. Ово семе стратификујте у песку и упролеће посејте у леје. — Подлогу за трешњу ако је земљиште ниско, на коме ћете доцније садити однеговане трешње, треба да узмете магриву (Prunus Mahaleb), која даје бољу подлогу од обичне трешње. — Јабука петровача (Paradis) добра је подлога за ниске облике, док је холандска јабука (Doucin) добра и за полувисока стабла, те вам се ова последња препоручује. — Што се тиче подлоге за крушку и ту треба узети као подлогу дуњу, а не крушку произведену из семена. Евентуално, ако у вашем крају крушка

добро успева, у том случају узети као подлогу крушку. За набавку семена од магрива обратити се горе поменутој фирми, док за ожиљене прпорке од јабука петровача и холандске обратити се Бановинском расаднику у Јагодини.

М. Н. Лолић.

Одговор на питање М. Петровића из Ђурековца.

Метиљ улази у сточни организам приликом попаше и само у изнимним случајевима узимањем заражене суве хране или воде, јер легло метиља на сувом простору убрзо угине. Познато је, да се метиљ одржава на влажним подводним пашњацима, даље на њивама, ако је претходила јака киша и вода се на тим местима дуго задржава.

Овце се лакше заразе него говеда, јер је њихов начин узимања траве на паши сасвим другчији но код говеда, то јест: овце поједу цело стабло, док међутим говеда само горњи део. Како су церкарије — налик на пуноглавце али голим оком невидљива жива бића — из којих се доцније у организму развија метиљ, прилепљене на доњи део биљке, онда је разумљиво, да су овце више изложене опасности да се заразе но говеда.

Потребно је знати, да се легло метиља може развијати само на влажним просторима. Неосновано је мишљење, да има извесне биљке на којима се метиљ — заправо церкарије — лакше одржава но на осталим. Он се одржава на свима биљкама које успевају на влажном и подводном земљишту.

Лечење је опште познато. Најефикасније средство јесте дистол. Дајемо га у зрнима, овлаженим водом или зејтином, да лакше клизи, пре храњења, а према живој тежини грла и по упутству ветеринара. Кад је болест узела маха и кад се метиљавости придружила већ и водена болест, онда и дистол више не помаже. Најбоље је стоци давати дистол у јесен, док паразити још нису изазвали хроничне промене у јетри.

Много важније но лечење јесте профилакса (мере предохране). Не терати стоку на пашу на мочварна и водоплавна земљишта, избегавати сумњиве пашњаке. За сваку евентуалност давати овцама пре пуштања на пашу посољено сено и додати пијаћој води мало соли (1/2%). То исто радити и кад се стока налази на стајској храни, јер је познато, да има раствор кухињске соли на церкарије отровно дејство.

Ф. М.

Записник

52. седнице Управног одбора С. п. д., држане 28. децембра 1932. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, п. претседник Др Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, Н. Петровић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, А. Рашковић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1067) Прочитан је и усвојен записник 51. седнице Управног одбора.

II 1068) Примљен је знању записник 52. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 440 и 441.

III Прочитан је записник 52. седнице финансиског одбора па је одлучено:

1069) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

1070) Да се одобравају призремена кредитирања по предлогу бр. 36[illegible].

1071) Да се Подружина у Трстенику обавести, да је њен депозит од 4341 дин. задржан у отплату дуга.

IV Прочитан је записник 52. седнице набављачког одбора па је одлучено:

1072) Да се по акту бр 8890 не подноси рачун, пошто Друштво означене робе нема.

1073) Да се по акту бр 8759 понуди по 10·— дин. за килограм семена, франко лађа.

1074) Да се Качуличкој воћарској задрузи уступи потребан број штајгни по 1.50 дин.

1075) Да се прими знању да је очишћена и пета партија луцерке и спремљена за пломбирање.

V Прочитан је записник 52. седнице програмског одбора, па је одлучено:

1076) Да се В. Живковић, А. Ристојевић, Т. Рајчић, Р. Јовановић и М. Вучковић, приме за такмичаре за напредније начине рада по расписаним стечајима.

1077) Да се прими знању привремени извештај Инспектора о прегледу рада у подружинама.

VI 1078) Прочитан је и примљен знању записник 12. седнице одбора за земаљски воћарски конгрес.

VII Саопштења и предлози

1079) Г. Д. Спремић саопштава, да је био на изложби Омладинске пољопривредне дружине у Б. Потоку и да је изложба била врло лепо уређена и посећена. Одбор прима знању и захваљује се г. Спремићу с тим, да се воћа дружине г. Арсеније Ристивојевић одликује похвалницом за уложени рад и труд.

Са овим је седница закључена.

ЦЕНОВНИК СЕМЕНА

за пролеће, које се може добити код Срп. пољ. друштва у Београду

Бели багрен, за пошумљавање	20.—	дин.	кгр.
Гледич, за живу ограду	15.—	„	„
Пролетња грахорица (на 100 кг. Дин. 2,50 на мање	3.—	„	„
Мухар на 100 кгр. дин 2.50 на мање	3.—	„	„
Сточни грашак на 100 кгр. дин. 1.80 на мање	2.—	„	„
Суданска трава, на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„	„
Сточна репа, црвена или жута, на 50 кг. дин. 9.50 на мање	10.—	„	„
Бела репа угарњача	20.—	„	„
Енглеска трава, на 100 кгр. дин. 12.— на мање	15.—	„	„
Соја – пасуљ	6.—	„	„
Конопља домаћа, за влакно	6.50	„	„
Уљана репица	4.—	„	„
Репа шећерна	10.—	„	„
Ливадска смеша трава, према земљи и положају	20.—	„	„
Инкарнатска детелина	10.—	„	„
Црвена детелина пломбирана и атестирана	16.—	„	„
Луцерка „ „	18.—	„	„
Бела детелина „ „	35.—	„	„

За семе дивљег воћа и поврћа, цене на захтев.

Све су цене необавезне, важе док садашња партија робе траје. Семе је *првокласног квалитета,* а нарочито луцерка и детелина, које су на сопственим машинама чишћене и декускутиране. *Поручбине* чинити *благовремено,* најбоље још *одмах,* како би роба могла да се пажљиво и на време експедује. Све се цене подр зумевају *франко магацин,* С. п. д., од којих Подружине и чланови имају уобичајени попуст. Подружинама које имају уредан кредит и обвезницу, роба се шаље без новца, отворено, док сви остали треба да пошаљу новац *унапред,* приликом поручбине, ако се роба шаље *поштом,* иначе *пола вредности унапред,* ако се шаље лађом и *железницом.* Поштарина и експед. трошкови иду на терет купца. При поручбини у ек означити *тачну адресу,* место, пошту и најближу жел. или паробродску станицу. Робу која иде поштом, нарочито из даљих крајева, поручивати увек на 5, 10, 15 и 20 кгр. јер се тако и поштарина рачуна: на пример, ако се поручи преко једног кгр. плаћа се као за свих 5 кгр. ако се узме преко 5 кгр. плаћа се као за свих 10 кгр. и т.д.

Новац слати обичном поштанском-чековном уплатницом, на рачун бр. 5035 , а *на полеђини* увек означити зашто се новац шаље. Посебно писмо није потребно.

Српско пољопривредно друштво.
Немањина 15, Београд

Цене пољопривредних производа, на дан 8 фебруара 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	200 – 210
Српска 72-73 2-3% Сава	190—200
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	207 – 215
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	207—215
„ 74-75. 2-3% гл. пр.	205—210
Бачка Срем 76 2%	225—232
Банат. 76, 2%	— —
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	60 – 65
Банат. пар. Вршац	63—68
Срем,	65—70
Срем, пар. Инђија III, IV, V,	70—76
Срем, пар. Инђија V	75—80
Српски пар Пожаревац н. пр.	72—77
Лађа Дунав, нов сув	— —
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100 – 110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	100—110
Македонско — Косовски	95—110

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	125—140
Сремски 2% без вр. утов. ст.	115 – 130
Бачки 2% без врећа утов. ст.	120 – 130
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	120—130

Суве шљиве

Обична гарнит.	260—270
70/75	390 400
80/85	290—300
95/100	255—265
110/120	235 – 245

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	450—530
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—8.50
„ средње	6 – 7
„ лаке	6—7
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3 – 4.—
„ II	2—2.75
„ III	1·50—2
Овце	1·50—1.60
Живина	12— 3
Јаја	70 – 80
Маст	9.50-10.50
Сланина	8 – 9
Млеко кравље	2·25—2·50
Млеко овче	2·50 - 2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22 – 28

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	75— 80
Мек. вагон Београд, са врећ.	85— 90
Кукољ самлевен, Београд	70— 80
Кромпир,	55 – 100
Црни лук	60— 75
Бели лук	370 – 500
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	210 - 211
4% Аграрне обвезнице	24— 25
7%. Инвестициони зајам 1921	45— 45
Аграрна банка	219—220

АФУЗ — АЛИ

Ожиљених калема на разним подлогама има на продају већу количину.
Тражите бесплатан ценовник.
Овлашћени лозни расадник,
Раде Стефановића, Чачак,

НАПРЕГНУЋА

брза помоћ

Базодвлачно гријање, умирујуће дјеловање СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА доноша Вам брзо удобност и помоћ. Продире у кожу без утрљања. Дјелује изравно на узрок болова, на узнемирене мишиће и рањене дјелове. Брзо умирује болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа, дисторзије и коутузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено од Мин. Соц. Пол. и Нар. Здр. С. бр. 4497. од 15. марта 1932. год.

ПОЗИВ НА РЕДОВНУ I. ГОДИШЊУ СКУПШТИНСКУ СЕДНИЦУ

Житарске задруге пољопривредника са ограниченом одговорношћу у Бачком Петровом Селу, која ће се одржати 19. фебруара 1933 год. у 3 сата по подне

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор скупштинског претседника; 2. Изаслање 2 деоничара за оверовљење записника и вође записника; 3. Извештај Управе и Надзорног одбора о успеху 1932. год.: 4. Подастирање и установљење билансе, подела чисте добити и давање разрешења; 5. Избор претседника, потпретседника и 9 чланова управе и 5 чланова надзорног одбора; 6. Промене §§. 9. и 12. основних правила; 7. Евентуалије.

УПРАВА.

ИЛУСТРОВАНИ ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

за годину 1933 са пољопривредним поукама

изашао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином износи свега динара 10.—

Лицима и установама, који поруче најмање 10 ком. календ. даје се:

ако узму на кредит у распродају 15% рабата
ако узму на повуку-доплату 20% „
ако пошаљу новац УНАПРЕД 25% „

Календари код поруџбине 10 комада шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1,50 за поштарину, а од 2 до 9 комада слати по 1.— динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3— динара више. Поруџбине испод 10 комада не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит.

Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50 350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд — Немањина ул. бр. 15.

Рад I земаљског воћарског конгреса

одржаног у Чачку од 27—29 октобра 1932 год.

Ускоро ће изаћи из штампе књига о раду I Земаљског воћар. конгреса у којој се налазе ручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су вишегодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига ће износити до 25 штампаних табака, а цена ће јој бити 25 дин.

Пошто се књига штампа у ограниченом броју примерака то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и унапред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 5. Београд, 1. МАРТА 1933. год. Год. 60.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Позив.

На 59. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се држати на основу чл. 40—43 друштвених правила, 26 марта 1933 године у друштвеном дому у Београду, Немањина ул. бр. 15, са овим дневним редом:

1. Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова;

2. Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;

3. Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара;

4. Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднесени управи најмање на 15 дана пре збора.

5. Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора;

6. Бирају се почасни и редовни чланови.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина, као и они редовни чланови, који су у исто време чланови ма које друштвене подружине (чл. 11. друштвених правила), што ће при упису у гласачки списак доказати пуномоћијем, односно чланском картом.

Бр. 1.008. — Од Српског пољопривредног друштва, 15. фебруара 1933. г. у Београду.

Извештај Управног одбора

Српског пољопривредног друштва о раду у 1932 години, поднесен 59. редовном годишњем збору.

А. Општи део.

Рад Друштва у овој години био је изванредно тежак. Тешкоће су долазиле отуда, што се пољопривредне прилике нису ниуколико побољшаље. Цене пољопривредних производа падале су и даље, година је врло неповољна, нарочито за пшеницу, која је тако рећи пропала од рђе; трговинске прилике око извоза веома неповољне, и још много других узрока, који су имали утицаја да пољопривреда не да ни приближно оне резултате које смо од ње очекивали. Све то довело је пољопривреднике у немогућност да одговарају својим обавезама, иако су се иначе увек трудили, па и сада, да својим обавезама одговарају.

Из ово мало редова може се јасно видети, у каквом се тешком положају нашло Друштво, које је о свему томе морало да води строго рачуна, а поред тога да пази, да своје подружине благовремено снабдева потребном робом за производњу. Одмах овде напомињемо, да подружине Друштву дугују врло велику суму новаца за узету робу и да су својим обавезама врло слабо одговарале, изузев неколико подружина, које су своја дуговања правилно и на време регулисавале. Али, благодарећи другим радњама, као што је рад са Три-

фолин станицом и снабдевање бановина семеном пиħних биљака, Друштво је створило солидне приходе тако, да је могло без потреса да снабдева на кредит своје подружине. Истина, да је због оскудице већих сума новаца и Друштво натезало са својим набавкама и куповину вршило на мање количине, што је имало утицаја на висину продајне цене. Према томе, као што се види, висина продајне цене не зависи само од Друштва, већ углавном од подружина, због којих Друштво није у могућности да врши одједном набавке у потребним количинама и по повољнијим ценама, него на ситио и по ценама много вишим. Кад подружине буду својим обавезама одговарале на време, онда ће и Друштво моћи повољније снабдевање да врши. Ово је потребно да имају у виду подружине и да безразложено не протествују.

А када би подружине благовремено требовале семење и справе за целу годину, оне би створиле Друштву могућност, да на веће количине те потребе купује и јевтиније их добије.

Сам пак рад у Управном одбору вршен је као и досада преко појединих ужих одбора, који су своја мишљења и предлоге износили на коначну одлуку пред Управни одбор.

Стални ужи одбори били су следећи:

а) *финансиски одбор,* у коме су радили: г. г. А. Рашковић, С. Ратковић и В. Матић;

б) *набављачки одбор,* у коме су радили: г. г. Н. Белобрк, Д. Спремић и М. Николић;

в) *програмски одбор* у коме су радили: г. г. Н. Петровић, Др. М. Градојевић и Т. Владисављевић, и

г) *књижевни одбор,* у коме су радили: г. г. М. Миљковић, Др. Т. Митровић и Б. Ранковић.

Поред ових сталних одбора образовани су у току године повремени одбори, који су трајали док не сврше поверени им посао. Такви су одбори били: за инвентарисање, за славу, за испитивање справа и т. д.

За веће и важније радове сазиване су конференције и конгреси, на којима су се претресала истакнута питања.

Уз овај извештај Управног одбора приложен је рачун изравнања, рачун прихода и расхода и приход остварeног буџета, као и извештај Надзорног одбора.

Б. Програм рада и његово извршење.

Иако су у овој години били врло неповољни услови за пословање, Друштво је ипак успело да изврши цео програм рада, који је себи ставило у задатак.

Програм рада за ову годину био је следећи:

I. У васпитно пропагандистичком правцу.

1. Преко својих подружина, редовних чланова, чланова Управе, друштвених чиновника и преко свога органа „Тежака“ и других издања, и ширењем откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за савршеније газдовање у пољопривредној производњи.

2. Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важнијих пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде.

3. Друштво ће радити на извршењу расписаних стечаја за напредније начине рада.

4. Друштво ће своје подружане помагати како у инструктивном тако и у материјалном погледу у раду на приређивању пољопривредних изложаба.

5. У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког подмлатка, Друштво ће помагати акцију својих подружина и банских управа у организовању и обављању домаћичких курсева.

6. На захтев својих подружина и самоуправних установа, Друштво ће помагати приређивање и обављање курсева из ових пољопривредних грана, за које се потреба буде указала.

7. Преко својих редовних чланова, чланова Управе, постојећих подружина, друштвених чиновника, државних и самоуправних органа, учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и других пријатеља пољске привреде и њеног напретка, Друштво ће радити на оснивању нових својих подружина и пољопривредних књижница и читаоница.

8. Ради тешње везе у раду између Друштва и напред поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати њихов рад и давати инструкције, уносити вољу и љубав према циљу и задатку и одржавању њиховом.

9. У циљу унапређења квалитативне производње, прераде и уновчења разних пољоприв. производа, Друштво ће радити да се оснивају одговарајуће подружине, задруге и удружења, а у првом реду за воћарске, повртарске и сточарске производе.

10. Ради пропагирања боље и рационалније исхране стоке, Друштво ће радити на ширењу гајења пићних биљака, подизању вештачких ливада и бољем неговању ових.

11. Друштво ће у своме дому одржавати пољопривредну књижницу и читаоницу и ову снабдевати одабраним домаћим и страним делима.

12. У циљу пропаганде за сузбијање биљних штеточина

и болести, Друштво ће радити преко својих подружина на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху.

13. Друштво ће и даље настојати и радити на томе, да се пољопривредне справе и материјал, набављени са стране или у земљи, у циљу унапређења пољопривредне производње, испитују ради утврђивања њихове каквоће и ваљаности за наше прилике, а потом да пропагира њихово ширење у народу.

II. У пословно посредничком правцу.

14. Друштво ће набављати пољопривредне справе и алате, најбоље разно семе, вештачка ђубрива и др. материјал и помоћна средства за унапређење пољопривредне производње и ове ширити у народ.

15. Друштво ће радити и помагати да се производња и селекција разног семена ратарских усева, пићних биљака и приплодне стоке уведе и постави на здрав темељ код нас, не само ради подмирења домаће потребе, него и за извоз.

16. Пошто је у просторијама Друштва постављена најмодернија Трифолин станица, то ће Друштво радити на што јачој производњи, чишћењу и промету семена луцерке, детелине и разних трава, и откупљивати га првенствено од својих подружина.

III. Остали радови Друштва.

17. О годишњем збору Друштво ће по могућности приредити какво популарно предавање или конгрес.

18. Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно да се приступи подизању друштвеног дома.

19. Поред изложеног, Друштво ће предузимати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе друштвеним правилима, а који ће допринети постизавању циља и задатка Друштва.

20. Друштво ће сарађивати са Министарством пољопривреде и банским управама у свима пословима на унапређењу пољопривреде.

21. Друштво ће настојати да се по могућству остваре све тачке резолуције донесене на 58 редовном годишњем збору.

Кад кажемо да је извршен цео програм рада, значи, да је уложен свеколики труд и воља да се тај огроман посао изведе, имајући при том у виду посве тешке услове за рад. И стога, ако извођење програма није све подружине и сва

очекивања задовољило, замерке не треба да буде, а Друштво ће се трудити да идуће године још боље одговори своме циљу и задатку.

I Рад у васпитно-пропагандистичком правцу.

Васпитно-пропагандистички рад кретао се у два правца: помоћу друштвених и других књижевних издања; стечајева, писама, и расписа, и помоћу изложаба, предавања, курсева, конференција и конгреса. У оба ова правца рад је био доста повољан, а може се рећи и одличан, с обзиром на годину и прилике које су код пољопривредника владале.

Услед рђавих прилика и оскудице код народа, опао је број чланова код подружина, изложбе су отказиване, али је зато више тражено писмених савета и упутстава.

У циљу помагања пољопривредника у тим тешким приликама, Друштво је издало бесплатно преко подружина 5000 кгр. кромпира за сађење од најбољих сората, и за 60 000 дин. разног семена пићних биљака и ливадских трава, и тиме према својим средствима и добијеној помоћи од Министарства пољопривреде, Одељења за сточарство, помогло да се у народ растури боље семе и да се упути у бољу производњу.

1. Књижевни рад.

Главно средство за васпитну пропаганду били су Тежак и Пољопривредни календар, а поред ових и разне друге пољопривредне књиге које су продаване и мањим делом поклањане.

а) *Тежак* је и ове године уређивао г. Др. Танасије Митровић, ппретседник Друштва.

Ма да је Тежак врло добро уређиван и богат поучном пољопривредном садржином, као и многобројним одговорима на постављена питања, ипак је његово растурање у овој години подбацило, уместо да је с обзиром на кризу жељно тражен и више растуран, ради поука у бољем и савршенијем газдовању, а у циљу повећања прихода.

У почетку године Тежак се штампао као и обично у 10.000 примерака, али кад се доцније увидело, да ће број претплатника да подбаци раније године, онда се његово штампање смањило на 7.500 примерака, да се не би узалуд чинио излишан издатак.

У овој години Тежак се растурао свега у 6 592 примерка. Дакле, рачунајући од 1921 г. ова нам је година дала најгори резултат.

б) *Пољопривредни календар* са практичним пољопривредним поукама, такође је уредио г. Др. Танасије Митровић,

председник Друштва. Поучни део такође је био одабран, са практичном и врло поучном садржином. Штампан је свега у 10.000 примерака, дакле мање но ранијих година, с обзиром на број претплатника на Тежак.

в) *Штампане су књиге:* Конзервисање воћа и поврћа стерилисањем, II поправљено и допуњено издање, од Др. В. Стојковића у 5.000 примерака, и Млекарство, III поправљено и допуњено издање, од А. Г. Јовановића, такође у 5.000 примерака.

г) *Откупљено је* у току године 1825 разних пољопривредних књига, у циљу препродаје.

д) *Поклоњено је* пољопривредним подружинама, читаоницама и курсистима 419 ком. разних пољопривредних књига.

у) *Набављено је и примљено на поклон за друштвену библиотеку* 19 ком. разних стручних дела.

е) *Примљено је на поклон за друштвене пропагандне циљеве* 4009 ком. разних књига, од којих је поклонио само г. Драгиша Лапчевић, наш стари члан, 3800 књига, у вредности преко 50.000— дин., ради чега га је Друштво у знак признања уписало за свога добротвора и образовало фонд под његовим именом, са задатком да потпомаже пољопривредну књижевност.

ж) По претплати примано је шест листова, а у замену за Тежак примано је 63 листова и часописа.

2. Веза са пољопривредним подружинама.

Сваку своју акцију и рад на пропаганди у народу Друштво је спроводило преко својих подружина, а сваки рад и акцију својих подружина помагало је свима расположивим средствима. Оваквим радом и радом на посредовању у набавкама разних пољопривредних потреба за подружине и њихове чланове, чешћим расписивањем по разним питањима, растурањем „Тежака“ и Пољопривредног календара, доласком подружинских делегата на друштвене зборове, конференције и конгресе, и одласком друштвених делегата и чиновника у подружине, одржавана је јака и непрекидна веза са подружинама.

Пољопривредна, односно општа криза, која је оставила штетне трагове на свима пољима рада, штетно је утицала и на рад наших подружина, како у погледу набавака разних пољопривредних потреба за чланове, тако и у погледу испуњавања њихових обавеза према Друштву и бројнога стања и подружина и њихових чланова.

Број друштвених подружина и њихових чланова у 1932 години и величина одобреног им кредита види се из следећег прегледа:

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	**807**	**95.9**
1	Александровац крушевачки	65	
2	Аранђеловац	103	30.000
3	Алексинац	22	10.000
4	Азања	17	7.991
5	Ариље	19	
6	Бечевица-Кнић	26	15.000
7	Бела Паланка	22	
8	Бања Лука	31	
9	Брестовац-Кнић	24	12.000
10	Бољевац	29	10.000
11	Бијељина-Босна	29	
12	Богатић	27	3.000
13	Борач-Кнић	21	8.000
14	Босанска Дубица	30	
15	Белановица	71	
16	Бабушница	27	
17	Брестовац-Лесковац	16	
18	Бегаљица-Гроцка	15	
19	Београд	121	
20	Владимирци	52	
21	Велико Градиште	40	
	За пренос	**807**	**95.991**

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	**807**	**95.9**
22	Власотинци	46	10.000
23	Витежево-Свилајнац	37	
24	Ваљево	44	15.000
25	Велика Дренова	22	
26	Врање	51	5.000
27	Вишеград	47	
28	Варварин	25	12.500
26	Велика Плана	34	20.000
30	Влашки До-Азања	38	20.000
31	Високо-Босна	10	
32	Голобок-Смед. Паланка	58	
33	Гор. Милановац	150	
34	Гостивар	50	25.000
35	Гуча	69	
36	Доњи Крчин	37	20.000
37	Доња Топлица-Мисница	44	14.000
38	Доњи Милановац	13	
39	Ђураковац-Исток	43	10.000
40	Жуковац-Књажевац	13	
41	Жабаљ-Бачка	16	
42	Житковац	29	
	За пренос	**1683**	**247.491**

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	**1683**	**247.491**
43	Зворник-Босна	39	
44	Зајечар	32	
45	Звездан-Зајечар	14	
46	Зеница-Босна	30	
47	Ивањица	9	
48	Јагодина (мушка)	30	
49	Јагодина (женска)	40	
50	Јагњило-Младеновац	42	22.000
51	Јужни Брод	9	
52	Кавадар	56	20.000
53	Крагујевац	52	
54	Крушевац	43	
55	Куманово	22	
56	Каменица Ваљ.	50	15.000
57	Краљево Село	10	
58	Краљево	84	
59	Крњево-В. Орашје	94	60.000
60	Конак-Банат	24	
61	Крупањ	21	
62	Ковин-Банат	46	12.000
63	Кратово	28	10.000
	За пренос	**2458**	**386.491**

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	**2458**	**386.491**
64	Куршумлија	17	
65	Кочане	27	5.000
66	Кладово	26	
67	Качаник	18	
68	Лапово	30	
69	Лесковац	60	25.000
70	Лозница	62	
71	Лазаревац	20	10.000
72	Лебане	26	
73	Љубовија	50	
74	Мала Плана-В. Орашје	18	12.000
75	Мионица	22	8.000
76	Младеновац	73	25.000
77	Мрчајевци-Прељина	24	
78	Милутовац-В. Дренова	40	16.500
79	Макци-В. Градиште	26	
80	Мишљеновац-Раброво	24	8.000
81	Михаиловац-Мала Крсна	16	
82	Медвеђа-Трстеник	85	75.451
83	Митровица-Срем	15	
84	Ниш	60	
	За пренос:	**3197**	**571.442**

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара	Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	3197	571.442		**Пренето:**	4140	629.442
85	Неготин-Крајина	54		106	Рибник-Трстеник	93	
86	Омашница-Трстеник	37	20.000	107	Ракинац-Марковац	30	15.000
87	Петровац на мору	18		108	Рибарска Бања	18	
88	Пирот	95	10 000	109	Србобран-Бачка	33	
89	Прељина	47	8.000	110	Страгари	28	
90	Пожежена-В.Градиште	20	10.000	111	Сента-Бачка	42	
91	Петровац-Пожарев.	57		112	Сански мост-Босна	11	
92	Пожега ужичка	288	20.000	113	Смедерево	153	77.500
93	Прилике-Иванъица	30		114	Сврљиг	143	30.000
94	Пећ	27		115	Сарајорци	20	9.000
95	Прњавор-Босна	45		116	Свилајнац	42	
96	Пурачић-Босна	17		117	Стари Бечеј	39	
97	Постење-Нови Пазар	15		118	Сопот	318	200000
98	Прибој на Лиму	20		119	Славковица-Љиг	16	
99	Приједор-Босна	37		120	Сребрница-Босна	20	
100	Прешево	15		121	Суботица	37	
101	Плевље	20		122	Скопље	18	
102	Рача-Краг.	19		123	Соко Бања	18	
103	Рудник (качерски)	34		124	Топоница-Кнић	15	
104	Рашка	38		125	Топола-Краг.	24	
105	Рожанце-Сопот	10		126	Трстеник	75	26.000
	За пренос:	4140	629 442		**За пренос:**	5335	986.942

Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара	Редни број	Место подружине	Бр. чланова	Одобрен кредит динара
	Пренето:	5335	986.942		Пренето:	3540	1036942
127	Ужице	19		134	Царево Село	24	
128	Уб	44		135	Чачак	184	40.000
129	Удовице-Смедерево	75	40.000	136	Честин-Гружа	19	7.000
130	Урошевац	26	10.000	137	Чифлук-Печењевци	95	55.000
131	Фојница	16		138	Чуруг-Бачка	17	
132	Церовац Смед.Палан.	10		139	Чајетина	20	
133	Цариброд	15		140	Шабац	33	
	За пренос:	3540	1036942		Свега:	5932	1138942

Број подружина по бановинама био је овакак: Дунавска 43; Дринска 39; Моравска 30; Вардарска 17; Зетска 6 и Врбаска 6.

У 1931 години Друштво је имало 162 подружине са 8029 чланова, те је 1932 године било 22 подружине мање, а чланова мање за 2097.

У 1932 години основано је свега 12 нових подружина, а 31 због кризе и других узрока нису обновиле рад.

* * *

Ради пропаганде за подизање вештачких ливада, а у циљу рационалније и боље исхране стоке, Друштво је по својој молби добило од Министарства пољопривреде, Одељења за сточарство, кредит од 30.000 динара, за коју је суму купљено 1040 килограма семена најбољих ливадских трава. Семе је од стране стручњака подељено по оброцима, који су састављени од семена разних трава, с обзиром на физичке особине земље пријављених пољопривредника за подизање вештачких ливада, и исто је преко друштвених подружина раздељено по следећем прегледу:

Редни број	ПОДРУЖИНА	Колико оброка	Колико килограма	Колико пољопр.	Примедба	Редни број	ПОДРУЖИНА	Колико оброка	Колико килограма	Колико пољопр.	Примедба
1	Гор. Милановац	4	68	4	—	15	Ниш	3	51	3	—
2	Свилајнац	2	34	2	—	16	Чачак	4	68	4	—
3	Владимирци	2	34	2	—	17	Мрчајевци	3	51	3	—
4	Плевље	2	34	2	—	18	Бољевац	2	34	2	—
5	Аранђеловац	2	34	2	—	19	Рибник	3	51	3	—
6	Мојсиње	2	34	2	—	20	Каменица В.	2	34	2	—
7	Љубовија	1	17	1	—	21	Сврљиг	2	34	2	—
8	Н. Пазар	2	34	2	—	22	Врање	2	34	2	—
9	Крагујевац	3	51	3	—	23	Ваљево	2	34	2	—
10	Медвеђа	2	34	2	—	24	Сопот	6	102	6	—
11	Петровац-Пож.	2	34	2	—	25	Вишеград	1	17	1	—
12	Бабушница	2	34	2	—	26	Голобок	1	17	1	—
13	Белановица	2	34	2	—						
14	Зајечар	2	34	2	—		СВЕГА:	61	1037	61	

Према изложеном, 61 пољопривредник примио је по један оброк семена од 17 килограма ради засејавања простора по 0.25 хектара, које су земљиште још ујесен 1931 године по препоруци и упутствима Друштва припремили.

За све примаоце семена означене подружине су известиле, да су ницање семена, пораст, напредовање трава и принос били одлични.

Осим пропаганде за подизање вештачких ливада, Друштво је пропагирало и гајење пићних биљака у што ширим размерама, а у сврху унапређења сточарства и рационалног газдовања. У овом циљу Друштво се обратило молбом Оделењу за сточарство Министарства пољопривреде за новчану помоћ за набавку и бесплатно раздавање овог семена. Из добивеног кредита од 30.000 динара, Друштво је набавило семе мувара 4020 килограма, суданске траве 1010 и сточне репе 605 ки-

лограма, које је раздало на 121 своју продужину, а које су исте раздале бесплатно на преко 1.000 својих чланова, најагилнијим и најнапреднијим пољопривредницима у дотичној околини.

Према извештајима подружина које су семе примиле, ницање семена, пораст биљака и принос од истих били су потпуно задовољавајући, чему је и време са умереном влагом доста допринело.

Само семе од сточне репе махом није засејано; пошто је у другој половини маја експедовано, већ је остављено за поделу и сетву у 1933 години.

Са овим кредитима Министарства пољопривреде, Одељења за сточарство, учињено је много у циљу пропаганде за подизање вештачких ливада и гајења пићних биљака у ширим размерама, што ће имати јаког утицаја на подизање сточарства.

Како је суданска трава пићна биљка која се код нас од скора гаји, то су опити са њом ове године врло добро успели и народ је са њеним скромним захтевима у погледу земљишта и са приносом од ње врло задовољан.

* * *

Поред непрекидне везе са својим подружинама, Друштво је одржавало везе и са другим просветно хуманим установама и у границама својих могућности помагало њихов рад на просвећивању народа. Тако је Друштво у току 1932 године у циљу просвећивања народа дало на поклон књиге овим установама:

1. Пољопривредној подружини у Гр. Милановцу за бесплатно раздавање њеним члановима на год. скупштини 160 ком. разних књига у вредности 500 динара.

2. Народној књижници и читаоници у Богатићима, среза никшићског, бановине Зетске, 30 разних књига у вредности 150 динара.

3. Пододбору Удружења југословенских железничара у Смедереву дат је по један примерак свих књига које су изашле у издању Друштва.

4. Српској земљорад. задрузи у Ламинци, срез Босанска Градишка, 20 разних књига у вредности 100 динара.

5. Народној књижници и читаоници у Марковици, срез драгачевски, разних књига у вредности од 100 динара.

6. Народним књижницама и читаоницама у Јежевици, срез трнавски, Дринска бановина, у Штимљу, срез неродимски и Неродимљу на Косову, разних књига свакој у вредности по 100 динара.

7. Народној књижници и читаоници у Јовцу, срез белички Моравске бановине, разних књига у вредности од 100 динара.

8. Народној књижници и читаоници у Винчи, срез опленачки. разних књига у вредности од 100 динара.

9. Српској ратарској читаоници у Белобрешци, разних књига у вредности 200 динара.

10. Месном Одбору црвеног крста у Будаку-Радошињевац код Бенковца, пољопр. календара из ранијих година и др. књига у вредности 50 динара.

11. Српској црквено-народној централној библиотеци у Скопљу, разних књига у вредности од 100 динара.

12. Бачкој библиотеци Средње пољопривредне школе у Ваљеву, дат је по један примерак свих књига које Друштво у свом магацину има.

13. Народној књижници и читаоници у Рогатици, срез бачко-тополски, разних књига у вредности 120 динара.

14. Народној књижници и читаоници у Старој Моравици, срез бачко-тополски, разних књига у вредности 100 динара.

Поред означених установа, Друштво је бесплатно раздало велики број књига, брошура и летака својим подружинама и пољопривредним књижницама и читаоницама. Тако исто раздало је повећи број књига и разних брошура бесплатно и по спуштеној цени пољопривредницима, приликом путовања друштвеног вагона на покретној пољопривредној изложби и школи.

Друштво је у својству извршног одбора Савеза пољопривредних књижница и читаоница радило и отправљало све послове Савеза, како око организовања нових, тако и око одржавања постојећих књижница и читаониоца.

Како су пољопривредне књижнице и читаонице као и омладинске пољопривредне дружине врло слабо радиле, то је Друштво у циљу њиховог одржавања приступило изради нових правила, на основу којих би се имале ове две установе да споје и на основу којих би се створиле повољније прилике за рад.

Друштво је рад и одржавање пољопривренних књижница и читаоница и омладинских пољопривредних дружина помагало у границама својих могућности, дајући им књиге и друге материјалне помоћи, али на жалост, мора да призна, да у овом његовом раду резултати нису задовољавајући. Број пољопривредних књижница и читаоница истина повећава се унеколико, али се рад њихов није могао у народу видније да примети.

У жељи да омладинске пољопривредне дружине поново покрене на рад, Друштво се обратило на 20 својих агилнијих подружина ради оснивања ових установа по угледу на дечије пољопривредне клубове у Америци, али је одзив био слаб и основано је свега 5 ових дружина, које Друштво помаже у раду и стара се о њиховом одржавању.

Пољопривредних књижница и читаоница било је на крају године 98. Нових је основано у току године 14, а ликвидирала је по привилима само једна, те их сада има по регистру 97.

Друштво је предузело све мере и настаће, да нађе начина да рад и одржавање пољопривредних књижница и читаоница и омладинских пољопривредних дружина боље осигура и обезбеди, па ако устреба сложиће рад ових са радом својих подружина и тако им осигурати материјалну подршку и веће користи њиховим члановима.

Да би главним функционерима у подружинама дало више воље за агилан, уредан и исправан рад, Друштво је одредило да им на име награде са своје стране издаје по 3 динара за сваког члана подружине уписаног у дотичној години. Један повећи број подружинских функционера користио се овом одлуком Управе Друштва, пошто су рад својих подружина обављали у свему по правилима, те су своје награде подигли.

На име награде главним функционерима у подружинама за рад у њима у току 1931 године издато је у 1932 години 9.941.— динар.

3. Стечаји за напредније начине рада.

У циљу потстицања пољопривредника на рационалније газдовање у пољопривредној производњи, Друштво је расписало стечаје за напредније начине рада по разним пољопривредним гранама, ради јачег утицаја на њихово унапређење, нарочито у крајевима где су исте заостале.

Стечаји су оштампани у броју 5 Тежака 1932 год. стр. 143—145 као и услови за утакмицу, а тако исто су објављени и у Пољопривредним календару за 1932 стр. 241—244.

Рок пријаве по свима стечајима био је до краја 1932 године, до ког су времена пријаве примане и пријављена лица уписивана у списак утакмичара.

До краја 1932 године пријавило се 56 утакмичара са 120 објеката за утакмицу, који су по гранама подељени овако:

I Одељак. — Ратарство, сточарство и живинарство.

1 За правилно уређено газдинство, за увођење плодореда и постигнут најбољи принос, 6 утакмичара.

2 За рационално гајење стоке са одгајивењем говеда у циљу производње млека, 4 утакмичара.

3 За практично подигнут живинарник и правилно гајење живине са селекцијом најбољих носиља, 7 утакмичара.

По тач 4 овог одељка, за рационално гајење гусака у циљу гојења и трговине производима од њих, нико се није јавио.

II Одељак. Воћарство и виноградарство са подрумарством.

1 За правилно подигнут и најбољим трговачким сортама засађен јабучар, шљивар, крушар, орашар и воћњак од најбољих сората кајсија, пријавило се 36 утакмичара са 57 објеката.

2 За правилно подигнут и најбољим стоним и трговачким сортама засађен виноград, 8 утакмичара са 8 објеката.

3 За правилно подигнут подрум за сређивање и прераду грожђа и неговање вина пријавио се само један утакмичар.

III Одељак. Повртарство.

1 За правилно гајење разноврсног поврћа на селу у циљу рационалније исхране народа, пријавило се 8 утакмичара.

2 За гајење поврћа у школским баштама ради међусобне утакмице, пријавило се два утакмичара.

IV Одељак. Прерада воћа и поврћа и продаја.

1 За правилну и практичну прераду воћа и поврћа у безалкохолна пића и успешно уновчавање ових, пријавило се 2, а за практично и правилно конзервисање поврћа и воћа за зимску исхрану на селу и уновчавање ових, такође 2 утакмичара.

V Одељак. Пољопривредно рачуноводство.

1 За уредно, брижљиво и правилно вођено пољопривредно рачуноводство у газдинству пријавило се 22 утакмичара.

Има утакмичара, који су на стечаје пријавили објекте из свих одељака, а има их доста са више објеката из једног одељка н.пр. воћарства.

4. Предавања и курсеви.

Један добар део свога пропагандистичког рада, Друштво спроводи путем предавања и течајева, па било да то ради непосредно преко својих чланова и чиновника, било посредно преко својих подружина и њихових чланова.

У току 1932 год. одржана су ова предавања:

1. У Чачку 17 јануара, на дан годишње скупштине чланова Чачанске пољопривредне подружине, *„О узроцима пољопривредне кризе и мерама за њено отклањање“*. Предавање је одржао г. Милан Дунић, начелник Пољопривредног одељења Моравске бановине. Предавање је саслушало преко 200 чланова и др. пољопривредника.

2. У Сопоту 17. јануара, на дан годишње скупштине чланова Пољ. подружине *„О гајењу пићних биљака за исхрану стоке и о сименталском говечету“*. Предавање је одржао г. Д-р Таса Митровић, потпретседаик Друштва, а исто је пажљиво саслушало око 200 чланова и осталих пољопривредника.

3. У селу Барје Чифлак, у срезу нишавском, у марту месецу: *О гајењу пићних биљака у већој мери ради рационалније исхране стоке“*. Предавање је одржао редован члан Друштва г. Михаило П. Видановић, руковалац држав. лозног расадника у пензији.

4. У селу Расници, среза нишавског, у марту месецу: *„О подизању винограда стоним трговачким сортама грожђа“*.

Предавање је одржао редован члан Друштва г. Влајко Божиловић, управник Бановинског лозног расадника у Пироту.

5. У општинама трљанској, крупачкој и суковској, среза нишавског, одржао је у марту месецу три предавања инж. агр. г. Дукомир Панић: *„О подизању нових винограда стоним трговачким сортама; „О одбрани воћака од штеточина и болести прскањем воћним карболинеумима, дуванским екстрактом и др. средствима и „О прихрањивању пчела у пролеће“.*

6. У општинама гњиланској, велико суводолској и високоржанској, среза нишавског, у месецу марту и априлу, одржао је предавања г. Љубомир Тодоровић *„О резидби винограда и подизању нових са стоним сортама; „О нези вина и одржавању подрума и судова у чистом стању; „О гајењу воћака и чувању ових од штеточина и болести прскањем разним препаратима и „О гајењу пићних биљака за исхрану стоке“.*

Сва ова предавања саслушана су са великом пажњом и од великог броја слушалаца.

Организацију и распоред ових предавања у срезу нишавском извела је Пољопривредна подружина у Пироту, а Друштво је материјално помогло,

Поред ових побројаних предавања, функционери у подружинама и редовни чланови Друштва, приликом држања годишњих скупштина својих чланова и др. скупова, одржали су низ разних предавања, која ће се поменути у одељку подружинских извештаја.

У 1932 години Друштво је помагало организацију и обављање ових течајева — курсева:

1. У селу Конареву, среза жичког, 5 и 6 марта одржан је курс за обуку сеоских младића и ђака IV разреда основне школе у калемљењу и гајењу воћака. Поред ђака курсиста је било 46. Руковалац курса био је г. Грујица Кузмановић, учитељ пољопривреде у Пољопр. школи у Краљеву.

2. У селу Жичи, 12 и 13 марта, други калемарски курс, на коме је било 85 курсиста. Руковалац и овога курса био је г. Кузмановић, који је уложио сав могући труд и старање, те је успех на овим курсевима био потпуно задовољавајући иако је време за њихово обављање било јако кратко.

На првом курсу у Конареву одржао је пригодно и успело предавање претседник подружине г. Ђурђе Радовић, проф. пољ. школе *„О раду Друштва и Подружине,“* а у Жичи г. Стојан Петровић, претседник надзорног одбора Подружине и проф. пољ. школе.

Приређивање и обављање ових курсева као и рад подружине на пропаганди за гајење пићних биљака, Друштво је помогло са 2000 динара у пољ. справама, семену пићних биља-

ка и поучним књигама, ради раздавања курсистима на име награда и ради сејања и гајења пиљних биљака за пропаганду.

3. У априлу месецу одржан је шестодневни калемарски курс у Вишеграду, у бановинском воћном расаднику за обуку младића и чланова подружинских у калемљену и гајењу воћака. На курсу је било 18. младића, који су по завршетку курса награђени воћарским и калемарским справама и алатима.

Курсом је руководио и наставник био г. Алексије Ефтнов, претседник пољопривредне подружине, срески пољопривредни референт и управник расадника.

Друштво је обављање овога курса помогло са 840 динара у пољопривредним справама семену и књигама за награде курсистима.

4. У времену од 4—11 априла одржан је шестодневни калемарски воћарско виноградарски курс у школском расаднику у селу Д. Топлици, среза колубарског.

Курс је организовала Пољопривредна подружина у истом месту, а курсом је руководио и наставу изводио секретар подружине г. Ђорђе Павићевић, учитељ.

Курсисти су сами окалемили 1.500 воћних садница и постигнути успех је одличан.

Курс је уредно похађало 28 младића из Д. Топлице и околних села, од којих су 26 награђени разним воћарско виноградарским алаткама.

Обављање овога курса Друштво је помогло са 500 динара.

5. Пољопривредна Подружина у Неготину — Кр јина сама је о свом трошку организовала и об вила петодневни калемарски курс у бавовинском расаднику, у времену од 22 до 26 августа. Курс је похађало 17 младића, од којих само 15 до краја, а два су раније напустила предавање.

Курсом је руководио управник бановинског расадника г. Милан Алексић, који је са својим помоћником г. Петром Веловићем и наставу изводио на потпуно задовољство управе.

За обављање курса и исхрану курсиста Подружина је утрошила 1.270 динара свога новца.

Поред побројаних курсева, Друштво је помагало организовање и обављање течајева за сеоске домаћице, дајући свој кухињски прибор и намештај за четири домаћичка течаја обављена у Моравској бановини.

5. Изложбе.

Иако је одувек ценило рад на приређивању пољопривредних изложаба, и обављање тога важног посла изводило увек у ширем обиму, Друштво је ове године морало овај рад да сведе на најмању меру. Због велике пољопривредне и економске кризе и због слабог одзива својих подружина у испу-

њавању обавеза према Друштву у погледу исплате дуговања, Друштво није имало средстава ни подружине да обилније помогне у приређивању изложаба, а камоли да их само приређује.

У току 1932 године Друштво је уз I. Земаљски воћарски конгрес у Чачку, који је одржан у времену од 27 до 28 октобра, приредило воћарску изложбу, на којој су активно учешће узели срезови: трнавски, драгачевски и љубићски Дринске бановине, а информативно су учествовале све бановине сем Приморске.

Све режијске трошкове око приређивања ове изложбе поднело је Друштво из својих средстава и дало златне, сребрне, и бакарне дипломе свима излагачима по предлогу и оцени оцењивачког .суда, одређеног од наших најбољих стручњака.

Министарство пољопривреде дало је 10 000 динара на име помоћи за ову изложбу с тим, да се употреби искључиво за награде излагачима из срезова са активним учешћем Награде су издате само у воћарским справама, алату и књигама.

Материјалних награда издато је 232, а у дипломама 101 и то: 30 златних, 45 сребрних и 26 бакарних.

Колико је и каквих предмета и из које бановине било на изложби, види се из следећег прегледа.

Редни број	Бановина	Јабуке	Крушке	Ораси	Дуње	Суве шљиве	Сирове шљ.	Мушмуле	Лешници	Кестен	Осо' уше	Суво воће	Колачи од воћа	Смокве	Свеж. малин.	Нар-шипак	Пекмез	Бадем	Поморанџе	Маслине
1	Вардар.	170	52	37	22	1	—	—	9	12	—	—		—	—	-	-	1	—	—
2	Врбаска	4	2	1	—	10	—	—	-	-	-	-	—	—	—	—		-	—	—
3	Дринска	761	240	86	70	70	8	41	8	2	8	-	2	—	1		10	1	—	—
4	Дунавска	14	5	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		-	—	—
5	Дравска	26	—	—	—	—	-	—	—	—	-	—		—	—	-	—	-		.
6	Зетска	66	8	5	5	2	4	—	—	—	—	1	—	1	-	2	—	-	2	2
7	Моравска	86	14	8	9	3	—	1	—	-	—	—	—	—		—	—	-	—	-
8	Савска	29	-	—	—	—	—	—	—	3	—	—	-	—	-	-		-	—	—
	СВЕГА	1156	321	138	106	94	12	45	17	17	8	1	2	1	1	2	10	2	2	2

Поред изложбе у Чачку, Друштво је давањем прибора и намештаја за пољопривредне изложбе помагало приређи-

вање изложаба: у Градачцу, Краљеву, Бабушници, Александровцу крушевачком, Неготину—Крајина и у Смедереву приликом држања Земаљске конференције о грожђу.

* * *

Поред изложених посредних и непосредних радова на приређивању пољопривредних изложба у овој години, Друштво је активно учествовало на приређивању и уређењу Покретне пољопривредне изложбе и школе, на којој је имало своје засебно одељење смештено у једном вагону.

На овој изложби и школи Друштво је изложило све важније пољопривредне справе, воћарско-виноградарски алат, материјал и прибор, и препарате за сузбијање биљних штеточина и болести, разне моделе воћа, и књиге, и разно семе усева и пићних биљака.

По изјави стручњака одељење Друштва на овој изложби одговорило је потпуно намењеном циљу и задатку у поучне и информативне сврхе посетилаца изложбе.

6. Конгрес и конференције.

У току године одржано је у Београду неколико конференција на којима су се претресала питања од општег пољопривредног значаја. Претресана су следећа питања:

1. Да ли је уз рационално гајење шума, могуће држање коза на досадањи начин?

2. О могућности замене досадашњег правца наше биљне производње целисходнијом и рентабилнијом производњом, с обзиром на промењене тржишне прилике и извозне могућности.

3. О исхрани стоке с озбиром на недовољну производњу сточне хране.

4. Предлози за закључење трговинског уговора са Немачком.

Осим ових конференција, Друштво је приредило једну Земаљску конференцију о грожђу у Смедереву, на којој су претресана следећа питања:

1. Могућности рентабилног повећања производње стоног грожђа код нас и избор сората за ту сврху за поједине крајеве и земљишта.

2. Грожђани мољац, његово размножавање и средства за његово сузбијање.

3. Берба и паковање стоног грожђа за извоз.

4. Разни начини чувања свежег грожђа.

5. Саобраћајне могућности за лакши, бржи и јевтинији пренос грожђа.

6. Повећање домаће потрошње стоног грожђа, у вези са оснивањем грожђаних станица.

7. Практичне мере за повећање и организацију извоза свежег грожђа из наше земље.

8. Производња грожђа од непосредно родних хибрида.

Друштво је такође приредило и један Земаљски воћарски конгрес у Чачку, са следећим програмом:

1. Реони за гајење разних воћака у нашој држави, с обзиром на педолошке особине земљишта и природне (климатске) прилике.

2. Домаће и стране сорте јабука у нашој земљи.

3. Ђубрење воћњака, нарочито шљивара и јабучара.

4. Обрада земљишта у воћњацима: искоришћавање земљишта разним усевима и неискоришћавање земљишта под воћњацима.

5. Подлоге за калемљење шљива, стечена искуства и новија опажања.

6. Важност подлоге у воћарству и њен утицај на развитак и плодност воћке.

7. Размножавање воћака, специјално крушака и бресака; подлоге за калемљење, њихов утицај на плодност и поправку каквоће истих.

8. О орезивању и формирању шљивине круне у циљу квалитативне производње.

9. Воћарство и пчеларство.

10. Како да се прошири гајење бадема и марашака Далмацији.

11. Могућност гајења ораха (лешника, бадема и питомог кестена) у Ј. Србији.

12. Прскање воћака као редовна нега воћњака, у циљу добијања потпуно здравих и трајних плодова; средства, методе организација.

13. Болести јабука и шљива и њихово сузбијање.

14. О потреби и могућности бољег и јевтинијег задружног сушења шљива и кувања пекмеза.

15. Како да се олакша и убрза развој индустрије воћних конзерава у нашој држави.

16. О организацији унутрашњег и спољног тржишта за наше воће; могућност, средства, методе.

17. Саобраћајне и тарифске могућности за лакши, бржи и јевтинији пренос воћа.

18. Хигијенске особине воћа и воћних производа и пропаганда за њихову већу употребу у исхрани нашег народа.

19. Наше воћарство и трезвењачки покрет.

20. Значај воћарства у нашој народној економији и будући правци наше воћарске политике.

О раду на земаљској конференцији о грожђу у Смедереву и Земаљском воћарском конгресу у Чачку, штампани су посебни извештаји, у којим су књигама изложени реферати у целини, ток дискусије и резолуције.

II. Рад у пословно-посредничком правцу.

Одмах морамо рећи, да је рад у овоме правцу доста подбацио. Док је у 1931. г. продано разне робе за 4.386 044.66 дин., у 1932. г. продано је свега за 2.962.766 29 дин. што значи да је продаја подбацила за $^1/_3$ од прошлогодишње или за 1.423 278.37 дин.

За овај умањени обрт не може да се пребаци на Управни чланови, јер је настао услед општих прилика које владају скоро у целом свету. Управа је од своје стране чинила све да обрт повећа, а на супрот томе чланови су се уздржавали од набавака због оскудице у новцу.

Неповољне прилике у народу утицале су на рђаво отплаћивање дугова подружина, које су на концу године остале дужне Друштву 1.065.685.11 динара. И тај, тако велики дуг подружина, везује руке Друштву, те оно није у стању да јаче развије свој рад. Подружине много греше што уредно не отплаћују своје дугове Друштву, пошто је то на њихову штету, јер ако Друштво нема, оно неће бити у могућности ни њима да да, а садашње су прилике такве, да им нико други неће помоћи осим Друштва које је њихово.

У погледу бољег промета и олакшања члановима да своју робу продаду по бољој цени и у исто време да Друштву отплате дугове лако, учињен је предлог подружинама, да понуде Друштву своје производе да их оно за њихов рачун прода и један део задржи у отплату дуга, а остатак им плати у готовом новцу. Али, по томе предлогу свега две подружине понудиле су дрва, неколико су одговориле да или немају ништа или да тај рад није згодан, а остале уопште нису ништа одговориле! Међутим, овакав рад био би користан по обе стране.

1. Посредовање у набавкама.

Друштвено пословање са робом није могло дати потпуно задовољавајуће резултате, ма да се Друштво трудило да учини све што до њега стоји. Узроци због којих је посао око снабдевања подбацио, многобројни су. На првом месту, општа привредна криза и пад цена пољопривредних производа, а у вези са том појавом и слаба куповна моћ наших чланова и земљорадника уопште.

Поред овога, многе подружине уопште нису показале добру вољу, нити су хтеле бар уколико су могле, да испуне своје обавезе према Друштву из прошле и раних година, што је такође знатно утицало на цифру друштвених послова.

С друге стране, јако отежан увоз из иностранства, завођење царине на многе пољопривредне машине, па и оне које се код нас никако или у врло ограниченој количини

производе (плугови, тријери, пресе, муљаче, прашачи, крунаči и т. д), деловало је врло штетно на друштвено пословање.

Друштво је учинило више претставки, да се ово стање колико-толико поправи и учини сношљивијим, а сличне кораке су предузимале и остале организације, али са мало наде на успех.

Постоји и једна утешна чињеница друштвеног пословања, а то је огроман пораст продаје семена пиħних биљака у народу, где нарочито треба истаħи сточну репу, мухар, црвену детелину и луцерку.

Од ове последње Друштво је у прошлој години продало близу 6 вагона, од чега је једна трећина извезена у иностранство, а остатак је посејан у земљи.

Успех са пословањем семеном долази највећим делом због постављања Трифолин станице у друштвеним локалима, на чему се има захвалити Министарству пољопривреде и Управи Дунавске бановине. Тај успех је и посредан и непосредан. Посредан уколико је Друштво успело да само посао око куповине, чишћења и продаје организује својим средствима и за свој рачун. Непосредна (општа-народна) корист је далеко већа, јер је Друштво на овај начин успело да произвођачима осигура једну пристојно већу пијачну цену, коју су страни купци плаħали. Ранијих година се увек дешавало да странци нашу робу покупују буд зашто, у натуралном стању, однесу је на страну, пречисте, декускутирају и пломбирају, па је као такву опет к нама увозе, али по много већој цени, што је разуме се, ишло само на штету произвођача.

Данас је увоз семена луцерке постао за нас скоро непотребан, чак смо је почели у већој количини и извозити. Друштво се нада да ће овај посао и даље развијати на општенародну корист, а од својих чланова и подружина очекује систематску сарадњу.

Шта је све у овој години продано, показује следећи извод *продаје справа, алата, семена, књига и др. у 1932 години:*

разних	дрљача	58	комада
„	плугова	117	„
„	прашача	40	„
„	сејалица	11	„
„	крунаča	12	„
„	сецкалица	69	„
„	ветрењача	5	„
„	тријера	4	„
„	прскалица	579	„
„	преса	6	„
„	муљача	14	„
„	запрашивача	50	„

разних дрљача	58	комада
гепла и вршалица	2	„
малигана	9	„
калциметара	10	„
косачица	1	„
пећи за сушницу	1	„
коњских грабуља	3	„
калемарских ножева	2864	„
разног ратарског алата	914	„
„ воћарског „	2233	„
делова за прскал.	835	„
„ „ плугове	188	„
„ „ остале справе	298	„
корпи за паковање воћа	457	„
разног вешт. ђубрива	13.342	килограма
разних тегли	1868	комада
„ чаша и боца за вино	2413	„
„ препар. за негу вина	646	„
средства за уништавање штетних животиња и биљака	2440	„
дистола за овце и говеда	1268	капс.
маниле за везачице	183	клубета
сириштa течног	104	боце
сумпора	1910	килограма
рафије	9149	„
плавог камена	81.778	„
семена багрена и гледича	192	„
„ грашка и грахорице	20.244	„
„ мухара	14.818	„
„ сточне репе	12.405	„
„ селекциониране пшенице	7974	„
семена репе угарњаче	858	„
„ црвене детелине	6077	„
„ конопља	625	„
„ разних трава	4508	„
„ разног баштенског	1.598	„
„ разног воћног	106	„
„ луцерке	59619	„
разних џакова	5030	комада
„ пољоприв. књига	16494	„

Целокупна вредност напред поменуте робе износи динара 2.962.766.29

Желети је да у години 1933 подружине и чланови покажу више добре воље и разумевања у свом пословању са

Друштвом; да цене његову добру вољу и рад; да својим обавезама увек и на време одговарају; да своје поруџбине благовремено и у групама врше; да своје потребе код њега подмирују. На тај начин и Друштво ће бити у стању да својим обавезама одговори, а те су обавезе и крупне и озбиљне, како према страним, тако и према домаћим фирмама од којих оно набавља своје потребе.

Нека подружине никад не забораве, да Дрруштво све своје набавке врши за готов новац, а даје их деведесет од сто њима на почек и без икакве камате, по истој цени као и за готово.

2 Инспекција подружина.

Друштво је одувек желело и настојавало да рад и стање његових подружина буду прегледени ако не сваке, а оно бар сваке друге године, али се та жеља и настојање нису могли да остваре. Нешто велики административни послови, а нешто због техничке и физичке немогућности, као и због штедње на коју се морало да обрати пажња, број подружина, код којих је инспекција извршена, износи 58 и то: Дебар, Гостивар, Тетово, Скопље, Качаник, Урошевац, Митровица Косовска, Нови Пазар, Рашка, Брезовица 2 пута, Лозна 2 пута, Медвеђа 2 пута, В. Дренова 2 пута, Милутовац 2 пута, Тољевац, Рековац, Грабовац 2 пута, Д. Крчин, Конак Банат, Суботица, Сента, Мол, Чуруг, Жабаљ, Ђурђево, Гардиновци, Ковачица, Стари Бечеј, Богатић, Липолист, Владимирци, Ваљево, Прељина, Мрчајевци, Чачак, Гуча, Трстеник, Рибник, Омашница, Шабац, Младеновац, Јагњило, Церовац, Голобок, Азања, В. До-Азања, В. Плана, М Плана, Ракинац, Рача, Краљево, Сараорци, Михаиловац, Смедерево, Ковин, Удовице, Камендол и Бегаљица.

Од прегледних подружина њих 16 нису у 1932 години обновиле рад. Код 6 подружина преглед је по два пута вршен због неправилног и неисправног рада и због слабог одзива у исплати дуговања Друштву.

Друштво сматра, да је неопходно потребно да овде отворено и без околишења нагласимо, да је приликом прегледа рада и стања подружина у 1932 години утврђено више него ма које године досада, да су главни функционери и руковаоци подружинском имовином на неколико места поступали неправилно и неисправно, и за своје потребе трошили подружинску и друштвену имовину као и имовину подружинских чланова, те је Друштво било принуђено да тражи интервенцију државних власти и да захтева да се виновници туже надлежном суду.

Тако исто Друштво сматра за потребно да изјави, да јако жали што се уверило, да међу својим подружинама има и таквих, које своја дуговања нерадо плаћају, изговарајући

се на Закон о заштити земљорадника, чему најмање има места. Овакав и оволики нехат, немар и избегавања обавеза функционера подружинских јако су изненадили Друштво. Иако им је на кредит давана само она роба која је потребна за производњу и одбрану од пољских штеточина и болести, и без икаквог интереса за годину и више времена, они сада своје дуговање подвлаче под удар закона о заштити земљорадника, у жељи да одложе плаћање дуга, иако таква дуговања закон не штити, јер нису оптерећена никаквим интересом и нису учињена примањем у готовом новцу, већ само у роби.

Рад Друштва, да се § 19 Закона о унапређењу пољопривреде измени у сврху слободног активног рада среских пољопривредних референата у подружинама, није још дао жељени резултат. А прећутно државне власти тај рад одобравају док се закон не допуни.

Друштвене финансије.

По буџету друштвеном за 1932 годину, предвиђено је примање, односно издавање у динара . . . . . 809.400.—

А остварено је овако:

примања динара 856.571.31
издавање динара 689.413.55
укупан обрт био је дин. 1.545.984.86

Према томе обрт је био:

код примања већи за динара 47.171.31
код издавања мањи за динара 119.986 45

Свега је привређено динара 167.157 75

Продато је робе за динара 2.962.766.29
Набављено је робе за динара 2.275.9 8 01

Укупан обрт у роби је динара . . . . 5.238.70 .30

Поједине буџетске партије остварење су по приложеном прегледу на стр. 156/7.

Поред буџетских примања, Друштво је у току године добило на име помоћи на разне циљеве, и то:

1) од Министарства пољопривреде:
помоћ за ливадске траве Дин. 30.000—
помоћ за воћарски конгрес дин. 30.000—
помоћ за изложбу дин. 20 000—
2) од Народне банке: добровољни прилог дин. 20 000—
за сточарске изложбе дин. 4 000—
за воћарски конгрес дин. 2.000—
3) од Краљевске банске управе-Сарајево:
за извођење друштвеног програма динара 3.000—

Свега динара 109.000—

Стање друштвених финансија у 1932. години и поред свеопште кризе, било је доста добро, друштвена је имовина по закључку биланса за 1932 годину показала дин. 167.157.76

Друштво има свој чековни рачун код Поштанске штедионице у Београду под Бр. 50.350.

Од фондовске готовине припада фонду добротвора:

1) пок Фрање Вшетечког, индустријалца из Београда, динара 31.639 у злату, чији се приход има трошити на помагање пољопривредне струке, првенствено на давање потпора питомцима за изучавање пољопривредних грана.

2) Димитрија Грујића, проте из Уровице, среза брзопаланачког, динара 13.438 у сребру, чији се приход има трошити на помагање пољопривредне књижевности.

3) пок Паје Тодоровића Ђаковчића, претседника Српског пољопривредног друштва, динара 21.443 у сребру, чији се приход има трошити на награде напреднијим земљорадницима, које ће се издавати у пољопривредним потребама, на штампање пољопривредних поука, и на слање младића на праксу, курсеве и усавршавање у појединим пољопривредним гранама. У овај фонд уносиће се за десет година по 5.000— динара годишње по друштвеном буџету, док не достигне суму од динара 50.000

4) Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника, динара 21.0 8 75 у сребру, који Друштво може употребљавати као свој обртни капитал с тим, да му на крају сваке године додаје суму, колику би давала на име камате Државна хипотекарна банка. Док овај фонд не достигне суму од динара 40.000— половина његовог прихода трошиће се на награде најбољим ђацима пољопривредних школа: у Краљеву и Букову, а друга половина ићи ће на повећање фонда, и кад достигне суму од динара 40.000 Друштво ће цео његов приход трошити у васпитано — пропагандистичке сврхе по своме нахођењу.

Иако друштвене финансије не стоје рђаво, Управни одбор старао се да што већу штедњу спроведе, те је од 1 јануара 1932 г. смањио дневнице чланова ужих и специјалних одбора од 100— дин. на 80— дин., а дневнице чланова Управног и Надзорног одбора, кад су на путу, од 60— дин. на 140— дин. Исто тако смањио је принадлежности службеника за 5%. За тим по други пут смањио је од. 1 септембра 1932 год. дневнице чланова ужих и специјалних одбора од 80— дин., на 60— дин., дневнице чланова Управног и Надзорног одбора, кад су на путу, од 140— динара на 120—, а чиновницима од 120— дин. на 100—, и принадлежности службеника са 12.50%.

Од стране финансиских одбора, вршен је сваког месеца преглед стања касе и рачуна, а од стране Надзорног одбора свака три месеца.

Прилажу се: рачун изравнања и рачун прихода и расхода из којих се види:

а) кретање суме прихода и расхода, и

б) стање имовине на крају године.

ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ

Ред број.	ПРИХОД	Буџетом предвиђено		Стварно примљено		Више примљено		Мање примљено	
		Д и н а р а							
1	Државна помоћ	150.000	—	150.000			—		—
2	Улози чланова добротвора и утемељача	2.400	—	4.086	40	1.686	40		—
3	Улози пољопривредних подружина . .	242.000	—	178.976	—		—	63.024	—
4	Претплата на Тежак	22.000	—	13.216	30		—	8.783	70
5	Продаја Пољопривредног календара . .	31.000	—	13,223	50		—	17.776	50
6	Штампање огласа у Тежаку	13.310	—	10 600	30		—	2.709	70
7	Штампање огласа у Пољопр. календару	4.690	—	3 021	—		—	1.669	—
8	Приход од продаје робе	292.000	—	397.437	29	105.437	29		—
9	Кирија од друштвених зграда	6.000	—	5.800	—		—	200	—
10	Камата од улога	10.000	—	9.925	52		—	74	48
11	Камата од хартија од вредности . . .	16.000	—	24 805	—	8.805	—		—
12	Непредвиђени приходи	20.000	—	45.480	—	25.480	—		—
		809.400	—	856.571	31	141.408	69	94.237	38

БУЏЕТА ЗА 1932 ГОД.

Ред. број	РАСХОД	Буџетом предвиђено	Стварно издато	Више издато	Мање издато
		Д и н а р а			
1	Принадлежности и осигурање особља	261.800 —	236 921 10	—	24.878 90
2	Канцеларијски материјал	14 000 —	5.693 50	—	8.306 50
3	Трошкови за пошту, телеграф и телефон	3 000 —	9.210 20	6.210 20	—
4	Набавка књига и листова за библиотеку	2.000 —	3.522 33	1.522 33	—
5	Огрев	8.000	6.325 —	—	1.675 —
6	Осветљење и оправка електричне инсталације	9.000 —	9.386 —	386 —	—
7	Вода, чишћење канала и изношење ђубрета	16.000 —	17.412 90	1.412 90	—
8	Осигурање зграда и робе	8.700 —	7.956 —	—	744 —
9	Оправка зграда	5.000 —	1 565 90	—	3.434 10
10	Отплата тротара из Немањине улице .	25.000 —	24.511 10	—	488 90
11	Штампање, хонорари и рецензија за Тежак	150.000 —	137.111 50	—	12.888 50
12	Штампање, хонорари и рецензија за Пољопр календар	74.000 —	73.424 27	—	575 73
13	Штампање, хонорари и рецензија за сва друга књижевна издања . . .	50.000 —	35.000 —	—	15.000 —
14	Предавања, курсеви и течајеви . . .	15.000 —	3.720 —	—	11.280 —
15	Приређивање пољопривредних изложаба	40.000	1.786 —	—	38.214 —
16	Оснивање и помагање пољопривредних књижница и читаоница	5.000	3.937 50	—	1.062 50
17	Награде студентима пољоприв. шумар. факултета, за Св. Савски темат . .	2.000 —	2.000	—	—
18	Путни, трошкови чланова управе . .	6.000	792 50	—	5.207 50
19	Путни трошкови особља	15 000	8.311 —	—	6 689 —
20	Хонорар за рад у ужим и специјалним одборима	60 00 —	54.448 —	—	5.552 —
21	Трошкови за славу	2.500	2.830 —	330 —	—
22	Пољопривредном фонду улог чланова добротвора и утемељача	2 400 —	4.086 40	1.686 40	—
23	Фонду пок. Паје Тодоровића — Ђаковчића	5.000 —	5.000 —	—	—
24	Непредвиђени расходи	30.000 —	34.462 35	4.462 35	—
		809.400 —	689.413 55	16.010 18	135.996 63

РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН

ИМОВИНА

1	Готовина:					
	у благајни			111.634	60	
	улози на штедњу . . .			407.098	07	518.732 67
2	Непокретност					8.652 000 —
3	Хартије од вредности . . .					192.250 —
4	Намештај и прибор					89.281 53
5	Роба:					
	у справама, алату, семену и др.	1.893.108	50			
	у књигама	434.209	50			2.327.318 —
6	Потраживања разна:					
	а) Од пољопривредних подружина по отвореним рачунима	1.065.685	11			
	б) Од разних пољопривредних установа по привременим рачунима . .	249.248	—			1.314.933 11
						13.094.515 31

31 ДЕЦЕМБРА 1932 ГОДИНЕ

ДУГ

1	Главница на крају 1931 год.						9.147.919	27
2	Фондови:							
	а) Пољопривредни фонд: на крају 1931 године .	2.949 536	92					
	Улози чланова добротвора и утемељача	4 086	40					
	10% од привреде	18.573	08	2.972.196	40			
	б) Фонд Фрање Вшетечког			31.639	—			
	в) Фонд Димитрија Грујића			13.438	—			
	г) Фонд поч. Паје Тодоровића-Ђаковчића . .			21.443	—			
	д) Фонд Удружења државних економа . . .			21.018	75		3 059.735	15
							343.926	25
3	Комисиона роба							
	Обавезе:							
4	Разним установама						542.934	64
							13.094.515	31

РАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА

ПРИХОД

1	Приход од кирије			5.800	—
2	Државна помоћ			150.000	—
3	Приход од хартија од вредности			24.805	—
4	Камата од улога			9.925	52
5	Приход од Тежака и Пољопр. календара:				
	а) чланскн улози	178.976	—		
	б) претплата на Тежак	13.216	30		
	в) продаја Календара	13.223	50	205.415	80
6	Приход од огласа у Тежаку и Пољ. календ.				
	а) од огласа у Тежаку	10.600	30		
	б) од огласа у Пољ. Календ. . . .	3.021	-	13.621	30
7	Улози чланова добротвора и утемељача .			4.086	40
8	Приход од Пољопривредног фонда . . .			179.554	55
9	Разни приходи:				
	а) помоћ Народне банке за друштвене циљеве	20.000	—		
	б) помоћ Краљевске банске управе Сарајево, за извођење друштвеног програма	3,000	—		
	в) приход од бановинске Трифолин станице (половина од чистог износа) .	21.120	—		
	г) разни други ситни приходи (казне од плате особља и др.)	1.360	—	45.480	—
10	Привреда од обрта			397.437	29
				1.036.125	86

НА ДАН 31 ДЕЦЕМБРА 1932 ГОД.

РАСХОД

1	Плата особља и осигурање					236.921	10
2	Канцеларијски материјал					5.693	50
3	Инспекција и оснивање пољопр. подруж.					8.311	—
4	Приређивање пољопривредних изложаба .					1.786	—
5	Штампање Тежака и хонорари	137.111	50				
6	Штампање Календара и хонорари . . .	73.424	27			210.535	77
7	Разни трошкови:						
	а) Осветлење и разне оправке електричне инсталације	9.386	—				
	б) Путни трошкови чланова управе .	792	50				
	в) Огрев	6.325	—				
	г) Набавка књига и листова за библ.	3.522	33				
	д) Ђубре, вода и разне друге оправке	17.412	90				
	ђ) Осигурање робе	7.956	—				
	е) Оправке друштвених зграда . . .	1.565	90				
	ж) Разне таксе за пошту, телеграф и телефон	9.210	20				
	з) Дневнице ужих одбора и путни трошкови и дневнице надзорног одбора .	54.448	—				
	и) Поклон у књигама	3.937	50				
	ј) Разне камате, таксе, провизије и трошкови код Поштанске штедионице .	4.095	91				
	к) Камата 6% пољопр. фонду за 1932 год. на капитал овога фонда, а који му припада по чл. 74. друштвених правила	179.554	55				
	л) Разни течајеви за сеоске домаћице, курсеви и предавања	3.720	—				
	љ) Награде студентима Пољопривредног факултета за Св. Савски темат . .	2.000	—				
	м) Трошкови за друштвену Славу . .	2.830	—				
	н) Општини београдској отплата за тротоар	24.511	10				
	њ) Награде за радове у пољопривредним подружинама	9.941	—				
	о) Разни други ситни непредвиђени						
8	трошкови	26.932	20			368.141	09
	Амортизација:						
	а) Од намештаја и прибора отписује се 10%	9.920	16				
	б) По чл. 45 друштвен. правила припадају Пољопривредном фонду улози чланова добротвора и утемељача . . .	4.086	40				
	в) По чл. 45 друштвен. правила припада Пољопривредном фонду 10% од привреде	18.573	08				
	г) Фонду Паје Тодоровића IV рата .	5.000	—				
	д) Приход од привреде има се резервисати за отпис сумњивих потраживања	167.157	76			204.737	40
						1.036.125	86

III Остали рад.

У циљу пропаганде, а и у циљу помагања пољопривредника, Друштво је издало бесплатно пољопривредницима преко својих подружина извесну количину семена за подизање вештачких ливада, као и семена разних пићних биљака, из помоћи коју је добило за тај циљ од Министарства пољопривреде. Исто тако раздана је бесплатно и једна количина дистола, која је у циљу пропаганде добијена од Акционарског друштва „Биљана" из Београда. Такође је Друштво уступило на услугу свој прибор за домаћички течај пољопривредном одељењу Моравске бановине.

Ове године Друштво је изгубило и последњу повластицу коју је имало, т. ј. повластицу за бесплатну поштарину. Друштво је са своје стране учинило све да му се та повластица врати, али до данас по томе питању није још добило никакво решење. У накнаду за изгубљену повластицу на пошти, Друштво је поново покренуло питање да му се поврати повластица у подвозу на железницама, али је од тога тражења одбијено и овог пута.

Није било успеха ни по резолуцији која је донесена на прошлогодишњем збору, вероватно услед стицаја разних околности и у очекивању да се привредне прилике колико толико среде.

Ове године Друштво је отпочело рад и са Трифолин станицом, која је дала повољне резултате како за Друштво тако и за пољопривреднике. За пољопривреднике је корист двострука, јер су своје семе луцерке и црвене детелине могли да уновче по повољнијој цени но раније, и друго, што је Друштво у могућности да им чисто и пломбирано семе луцерке и детелине продаје по нижој цени од пијачне.

Друштво је такође давало мишљења по разним законским предлозима и уредбама, узимало учешћа на разним конференцијама које су имале везе са пољопривредом, давало мишљење за закључење трговинских уговора итд.

У овој години приступљено је и парцелацији друштвеног имања у циљу делимичне или потпуне продаје, како би се дошло до новаца и могућности да се подигне друштвени дом. Чим парцелација буде одобрена од надлежних власти, приступиће се одмах продаји, па затим зидању дома или куповини готове куће, а на основи овлашћења добијеног од 58 редовног годишњег збора, држаног 27 марта 1932 г. у Београду.

Разуме се, да поред ових важних послова Друштво није занемарило ни одржавање добрих и пријатељских веза са сличним установама у земљи и на страни. Такође су одржаване везе и са банским управама, како у васпитно — пропагандистичком, тако и набављачко — посредничком правцу рада.

Друштво је и ове године издало 2000— дин. награде студентима Пољопривредног факултета Београдског Универзитета, за најбоље светосавске темате.

Од свих сората воћа, које је било изложено у Чачку приликом држања Земаљског воћарског конгрсса, Друштво је донело у Београд извесну количину и уступило Министарству пољопривреде ради испитивања у погледу квалитета и трајашности, и ради израде слика у живим бојама.

B. Лични односи.

I Чланови Друштва.

Број чланова у току године повећао се са 5 добротвора, 1 почасним и 125 редовних, а смањио се на 2.097 подружинских чланова. Према томе, на крају године било је чланова:

оснивача	11
добротвора	83
утемељача	530
почасних	138
редовних	1.280
подружинских	5 932
Свега је било чланова	7.974

У току године умрли су ови чланови: Андра Ђурашковић, окр. ветеринар у Ћуприји, Боривоје М. Ристић, монополски чиновник у Београду, Коста Јанчић, директор Н. пољопривр. школе у Прокупљу, Д-р Марко Леко, претседник Друштва и Црвеног Крста у Београду, Негован Сремац, ср. пољопривр. референт у Алексинцу, Славољуб Панић, школски надзорник у пенз. у Косовској Митровици, Тихомир Марковић, чиновник Министарства шума и рудника у пенз. из Београда и Чедомир Мијатовић, опуномоћени министр у пенз. у Лондону и последњи живи оснивач Друштва.

II Чланови Управног и Надзорног одбора.

На основу чл. 15 и 24 друштвених правила, ове године иступају:

а) из Управног одбора:

1. претседник г. Мирко Миљковић;
2. члан г. Александар Рашковић,
3. „ г. Никола Петровић,
4. „ г. Сава Ратковић;
5. „ г. Драгутин Спремић;
6. „ г. Никола Белобрк.

б) из Надзорног одбора:

1. претседник г. Алекса Љ. Поповић;
2. члан г. Милан Дунић;
3. „ г. Милош Поповић.

Попуњавање одбора члановима, врши се тајним гласањем и само међу редовним члановима. Али чланови који иступају из одбора, могу такође да се понова бирају.

III Особље.

У току године није било промене код особља, сем што је редуцирано једно служитељско место, пошто су послови били умањени.

Према томе, на концу године било је ово стање:

чиновника сталних	7
„ хонорарних	1
служитеља	2
Свега	10

Потпретседник, Претседник,

Dr. **Танасије Митровић**, с. р. **Мирко Миљковић**, с. р.

Чланови управе:

Александар Рашковић ср.; Никола Петровић ср.; Сава Ратковић ср.; Драгутин Спремић ср.; Никола Белобрк ср.; Божидар Ранковић ср.; Тима Владисављевић ср.; Вића Матић ср.; Милош Николић ср.; Др. Михаило Градојевић ср.

Г. Извештај Надзорног одбора

Српског пољопривредног друштва, поднесен 59. редовном годишњем збору.

Надзорни одбор прегледао је редовно свака три месеца рад друштвене управе и увек је констатовао потпуно исправан рад, који је био у пуној сагласности са друштвеним правилима и зборским одлукама.

При прегледу рада за последње тромесечје, сравњене су главне и споредне књиге са буџетом, благајном и магацином, даље са рачуном изравнања, рачуном прихода и расхода као и одлукама Управног одбора, па је утврђено да су сва књижења, као и рад, тачни и исправни.

Буџет је извршен овако:

	Примање	Издавање
Буџетом је предвиђено примање односно издавање	809.400.—	809.400.—
Више је примљено, односно више је издато	141.408,69	16.010,18
Свега је примљено односно издато	950.808,69	825.410.18
Мање је примљено односно издато	94.237.38	135 996.63
Стварно је примљено односно издато	856.571.31	689.413.55
Када се од примања одбије издавање	689 413.55	
Показује се уштеда у динара	167.157.76	

Прекорачење буџета у смислу чл. 21. правила није било, већ је на против мање издато 119.986.45 динара, но што је било предвиђено.

Дуговања подружина износе 1,065.685,11 дин., а прошле године износила су 1,011.175,41 дин., дакле у 1932. г. порасла су за 54.509.70 динара.

Исти је случај дуговања и код разних пољопривредних установа. У овој 1932. г. њихова дуговања износе 249 248 дин., а у прошлој години било је 189.467.50 динара дакле повећано је са 59.780 50 дин.

Ово повећање дугова изазвала је општа криза али оно је према прошлој години тако незнатно, да доказује, да су и сами дужници водили бригу да не коче рад Друштва, што би било на штету баш тих установа.

Надзорни одбор сагласан је са кредитирањем, јер без кредита не може бити рада, али саветује Подружине, да кредит не злоупотребљавају и да својим обавезама уредно одговарају, јер само тако може бити успеха у раду.

Пошто је рад Управног одбора потпуно исправан, то предлажемо збору:

1) Да прими извештај Управног одбора и дâ му разрешницу за целокупан рад и рачуне у 1932 г. и

2) Да дâ разрешницу и Надзорном одбору такође за рад у 1932 год.

8. фебруара 1933. год. Претседник Надзорног одбора
Београд. **Алекса Љ. Поповић** ср.

Чланови Надзорног одбора, Милан Дуњић ср. Милан Јов. Илић ср. Милош В. Поповић ср. Милутин Ф. Гец ср.

Д. Извештаји пољопривредних подружина.

Да би извештај о раду Друштва претстављао што потпунију целину, а да би се видео и рад друштвених подружина у 1932 години, то се у овоме делу извештаја у опширнијем изводу излажу подружински извештаји, који су примљени до дана давања извештаја у штампу.

Пољопривредна подружина у Кавадару.

У 1932 години Подружина је имала 56 чланова. Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, справама, алатима, семеном пиħних биљака и др. материјалом. Снабдевање чланова вршено је преко Друштва на подлози подружинске обвезнице од 20000 динара. Подружина је за своје чланове набавила разних потребе у вредности од 17.263 50 динара. Од набављених потреба раздато је члановима за вредност од 11.562.— динара а остало се налази у магацину.

Поред активног рада на снабдевању, Подружина је преко својих чланова стручњака давала стручна обавештења и поуке осталим својим члановима.

Готовина подружинска на крају 1932 године износила је 470.— динара. Поред готовине подружина има робе у магацину у суми од 8.000.,— те укупна њена имовина износи 8.470, од које суме Друштву дугује 7.951 84 динара а остало је њена имовина.

Пољопривредна подружина у Куманову

Подружина је у 1932 год. имала 22 члана.

Рад подружине састао се највише на снабдевању њених чланова пољопривредним справама, алатима семеном и др. потребама. Поред овога подружина је преко свога секретара г. Живорада Р. Михаиловића давала својим члановима стручна обавештења и поуке из разних пољопривредних грана.

Готовина подружинска на крају године износила је 935 динара, поред које има робе у магацину у вредности 2.425.30, те њена укупна имовина износи 3.360 30 динара од које суме дугује Друштву 1.490.— динара а остало је њена имовина.

Пољопривредна подружина у Пожежени — В. Градиште.

Подружина је основана 1932 године и у истој је имала 20 чланова.

Рад подружине састајао се искључиво у снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном, плавим каменом, рафијом и др. потребама. Снабдевање чланова вршено је преко Друштва на основу подружинске обвезнице.

Срећени и тачни податци о материјалном и имовном стању подружине недостају.

1. Пољопривредна подружина у Сврљигу.

Подружина је у 1932 години имала 143 члана.

Рад подружине се састојао у посредовању у набавкама пољопривредних справа, алата семена и др. потреба за своје чланове. Све набавке су вршене преко Друштва по отвореном рачуну на подлози подружинске обвезнице. У току године је набављено разних потреба у вредности од 27.000 динара.

Поред овог подружина је помоћу свога секретара г. Миливоја М. Жујовића, ср. пољопр. референта приредила и обавила неколико стручних пољопривредних предавања у разним општинама среза сврљишког из сточарства и др. грана. Ова предавања г. Жујовић је одржао не тражећи никакву награду, имајући у виду материјално стање подружине.

Подружина је предвидела, да својим члановима приреди једну петнаестодневну екскурзију у напредније крајеве наше државе, али исту није могла да оствари због немања средстава.

Подружина је помагала и активно радила на оснивању Овчарске селекцијске задруге, ради чега је сазвала и ванредну

скупштину својих чланова 14 јула, те је задруга тога дана и основана.

Приходи по дневнику касе износе 16522.58, а расходи 14953 43 динара. Готовина за пренос у 1933 годину износи 1569.15 динара, од које суме у готову 488.25 динара, а остало је вредност робе у магацину пренесене у 1933 годину,

2. Пољопривредна подружина у Мионици.

Подружина је имала 22 члана.

Рад подружине састојао се у посредовању у набавкама разних потреба за своје чланове и у пропаганди за савршеније начине рада у пољопривредној производњи.

Подружина је све набавке вршила преко Друштва на подлози своје обвезнице. Вредност набављених потреба за своје чланове износи 4597.75 динара, од које количине је члановима раздато у вредности 2620, а у вредности од 1977.75 динара остало је у подружинском магацину за раздавање у 1933. години.

Поред набавке подружина је давала поуке и савете својим члановима по разним пољопривредним питањима, а поред тога одржала је и три поучна популарна предавања и то 31 јануара у Мионици о ублажавању пољопр. кризе; 25 децембра у селу Брежђу о подизању и гајењу воћака и 30 децембра у Г. Топлици из воћарства и сточарства.

Примања по дневнику касе износе 6.906.30, а издавања 4.927 динара. Готовина за пренос у 1933 год. износи 1979.30 динара и то готово све у справама, алату и материјалу. Подружуна од ове готовине дугује Друштву 1500 динара, а остало је њена имовина.

3. Пољопривредна подружина у Пироту.

Подружина је у 1932 години имала 95 члинова.

Подружина је активно радила и у посредничко набављачком и у пропагандистичком правцу. Вршила је снабдевање својих чланова разним пољопривредним потребама и материјалом а највише плавим каменом и рафјом.

Рад подружине нарочито у пропаганди био је плодан. Подружина је помоћу својих чланова стручњака оджала низ поучних практичних предавања из разних пољопривредних грана, у овим општинама среза нишавског: расничкој, гњиланској, трњанској, крупачкој, суковској и високоржанској. Сва ова предавања била су врло добро посећена и врло пажљиво саслушана.

Примања по дневнику касе износе 16.171 динара, а толико и расхода.

Подружинска имовина састоји се: од 7 обвезница ратне штете у вредности 1.750 динара; у роби у магацину 8.125 и

вредност намештаја и прибора 1.447.50, што износи свега 12.113.49 динара.

Подружина никоме не дугује.

4. Пољопривредна подружина у Врању.

Подружина је имала 51 члана.

Рад подружине у овој години ограничио се највише на снабдевање својих чланова разним потребама. Због кризе и због несређених односа у особљу и снабдевање је у малом обиму вршено.

Примљено семе од Друштва за подизање вештачких ливада и од пиљних биљака подружина је раздала својим члановима и у гајењу истих постигнут врло добар успех.

5. Пољопривредна подружина у Свилајнцу.

Број чланова у 1932 год. био је 42.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним потребама.

Семе ливадских трава за подизање вештачких ливада и семе пиљних биљака примљено од Друштва подружина је раздала својим члановима и успех у гајењу ових био је у сваком погледу одличан.

Подружина је од свога сопственог капитала дала 8.000 динара за подизање народног дома у Свилајнцу.

Примања по дневнику касе износе 11,984.40, издавања 8873, а готовина за пренос у 1933 годину 3.111.40 динара.

6. Пољопривредна подружина у Власотинцима.

Подружина је имала 46 чланова.

Рад подружине се састојао у снабдевању својих чланова разним потребама. Снабдевање је вршено од Друштва на подлози подружинске обвезнице.

Семе мухара, суданске траве и сточне репе, примљено од Друштва бесплатно је раздато члановима подружине и успех у гајењу мухара и суданске траве био је потпуно задовољавајући.

Примања по дневнику касе износе 14.204, издавања 12.744, а готовина за пренос у 1933 год. 1.460 динара.

7. Пољопривредна подружина у Омашници.

У 1932 години подружина је имала 37 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању њених чланова разним потребама. Снабдевање је вршено од Друштва на подлози подружинске обвезнице.

Поред снабдевања, а пошто су и часници и чланови подружине у исто време и чланови омашничке земљорадничке виноградске задруге, то се може рећи да су и подружина и сви њени чланови активно радили на подизању задружног

подрума, на чему је се и успело, те је задружни подрум са зградом подигнут и још исте јесени примио на прераду 5 вагона задругарског грожђа.

Примања по дневнику касе износе 32.990.50, а издавања 17.223 динара. Остатак новца који се по дневнику води уложен је у трошкове за подизање задружног подрума. Новац је својина Српског пољопривредног Друштва, те ће се исти чим се вино прода вратити Друштву. Подружина дугује Друштву на крају 1932 године 15.054 динара.

8. Пољопривредна подружина у Аранђеловцу.

Подружина је основана 1922, те са овом улази у дванаесту годину живота и непрекидног рада.

У 1932 подружина је имала 193 члана.

Рад подружине састојао се највише у снабдевању њених чланова пољопривредним справама, алатима, разним семеном пићних биљака и др. материјалом потребним за побољшање и повећање пољопривредне производње.

Набавке свих потреба вршене су од Друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице. Вредност свих набављених потреба износи 35.286.— динара. Од набављене робе остало је у магацину непродато на крају године у вредности од 5.739.50 динара.

Подружина износи и једну жалосну чињеницу, да неколико њених чланова нису одговорили благовремено својим обавезама према Друштву, те је дуг од њих судским путем наплаћен и подружина тиме изложена непредвиђеним трошковима од 300 динара.

Примања по дневнику касе износе 47 391,60, издавања 34.454,50, а готовина за пренос у 1933 годину 12.937,10 динара. Поред ове готовине, подружина има у роби у магацину 5.739,50 дин., те укупна њена имовина у новцу износи 18 676,60 дин, од које суме дугује Друштву 6.340 дин., а остало је њена имовина.

9. Пољопривредна подружина у Вишеграду.

Подружина је у 1932 години имала 48 чланова, од којих је се у почетку године уписало 28, а у току године 20 лица.

Рад подружине кретао се у оба главна правца њеног делања, у посредничко набављачком и пропагандистичком. Подружина је своје чланове снабдевала разним пољопривредним справама, алатима, семеном и др. материјалом. Снабдевање је вршено преко Друштва.

Поред снебдевања својих чланова, Подружина је уз помоћ Друштва обавила два воћарско-калемарска течаја од по 5 дана на којима је било 45 слушалаца. Течајевима је руковао и наставу изводио г. Алексије Ефанов, претседник подружине, срески пољопривредни референт. Слушаоци течаја показали

су потпуно задовољавајући успех у обуци, те им је на крају течаја раздато на име награде у воћарском алату, разном семену и књигама у вредности од 2.500 динара.

Иницијативом Српског пољопривредног друштва у Београду основана је пољопривредна омладинска дружина за Вељи Луг и Доњу Лијеску са 20 чланова.

Да би појачала своје финансиско стање и развила јачу акцију у раду, подружина је приредила и обавила једну малу пољопривредну изложбу са концертним програмом. Изложени предмети по завршеном концертном делу продавани су на лутријској томболи у корист подружинске касе. Осим овога претседник подружине г. Ефанов одржао је том приликом и једно поучно предавање из пољопривреде.

Примања по дневнику касе износе 8.573.—, издавања 7.773.50, а готовина за пренос у 1933 год. 799.50 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину 1275.50, а у потраживању од чланова 737, те њена имовина износи свега 2.812.— динара, од које суме дугује Друштву 1.436.— динара, а остало је њена имовина.

10. Пољопривредна подружина у Смедереву.

Подружина је основана 25-I-1931 год.

Чланова је у 1932 години имала 151.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, алатима, семеном, плавим каменом, рафијом и другим потребама. Снабдевање је вршено на подлози подружинске обвезнице дате Друштву, од кога су све потребе и набављане. Укупна вредност робе у овој години износи 50.446 динара, од које је остало непродато само за 1431 динар.

Поред рада на снабдевању подружина је у септембру месецу уз земаљску конференцију о грожђу, приредила изложбу грожђа за срез подунавски, која није баш потпуно успела само с тога, што је у то време грожђани мољац у највећој мери пустошио винограде у околини Смедерева.

Примања по дневнику касе износе 28.843.30, издавања 28.141,35, а готовина за пренос у 1933 год. 701,95 динара. Подружина има у потраживању од својих чланова 47.441,92 динара, а дугује Друштву 47076.— динара, те укупна њена имовина у готовом у роби у магацину и у потраживању од њених чланова износи 2.498,87 динара.

11. Пољопривредна подружина у Сараорцима.

Подружина је имала 20 чланова.

Рад подружине састојао се искључиво у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, справама, алатима, семеном, плавим каменом, рафијом и др. Снабдевање је вршено од Друштва на подлози подружинске обвезнице.

Примања по дневнику касе износе 9778,53, издавања 4.679,50, а готовина за пренос у 1933 годину у готову 81,22 и на дугу код чланова 40,48 динара. Поред овога подружина има у намештају, прибору, књижници, једном крушачу за кукуруз и у роби у магацину 3.276,50, те укупна њена имовина износи 7.437,72 динара, од које суме дугује Друштву 4080 динара, а остало је њена имовина.

12. Пољопривредна подружина у Рибарској Бањи.

Подружина је основана маја месеца прошле године, а имала је 20 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању њених чланова разним пољопризредним потребама, а поред овога подружина је помоћу свога секретара г. Аксентија Гагића, учитеља, давала члановима својим и др. пољопривредницима корисне поуке и савете.

Секретар подружине г. Гагић одржао је на I. Земаљском воћарском конгресу у Чачку предавање „О нашем воћарству и савременој борби против алкохола", које је од стране многобројних слушалаца пажљиво саслушано и леп утисак оставило. Поред овога г. Гагић је на позив Соколске чете у В. Шиљеговцу одржао успело предавање „О значају сеоских соколских чета за призредну културу нашег села.

Примања по дневнику касе износе 864.—, издавања 744.— а готовина за пренос у 1933 год. 120 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину у вредности 548,35 и на дугу код својих чланова 377,15, те укупна њена имовина износи 1046,50 динара, од које Друштву дугује 1010— а остало је њена имовина.

13. Пољопривредна подружина у Жабљу-Бачка.

Подружина је имала 16 чланова.

Рад подружине састојао се у обавештавању и давању поука својим члановима и у снабдевању њиховом уколико је се ко за поједине потребе обраћао.

Примања по дневнику касе износе 1.600,30, издавања 651.— а готовина за пренос у 1933 годину 949.30 динара. Подружина никоме не дугује.

14. Пољопривредна подружина у Пожежени.

Подружина је основана 1932 године и у овој имала 20 чланова.

Рад подружине кретао се највише у снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном, плавим каменом, рафијом и др. материјалом. Подружина је купила и једну Нехвилову прскалицу са бамбусовом трском за прскање воћа ради заједничке употребе свих чланова.

Примања по дневнику касе износе 9.654.—, издавања 9.604.— а готовина за пренос у 1933 год. 50 динара. Поред овога подружина има по инвентару справа у вредности 850 динара.

Подружина дугује Друштву 2.000 динара, а толико има у потраживању од својих чланова за дату им робу на кредит.

15. Пољопривредна подружина у Сопоту.

Подружина је у 1932 години имала 310 чланова, а у 1931 год. 444, што значи да се број смањио за 126, што је дошло отуда, што је 10 општина одвојено од среза космајског и основан срез младеновачки.

Навршило се пуне 4 године откако подружина у Сопоту држи првенство у јачини по броју чланова и раду.

Рад подружине и у овој години кретао се у оба правца, у посредничко набављачком и пропагандистичком. Подружина је и поред јаке кризе набавила и међу своје чланове раздала разних пољопривредних справа, алата, семена, плавог камена, рафије и др. материјала у вредности од 78.057.— динара. Све потребе за чланове набављане су од Друштва на подлози подружинске обвезнице.

У васпитно пропагандистичком погледу, подружина је као и прошлих, тако и ове године радила и показала лепе резултате. Помоћу свога редовног члана и секретара г. Душана Тошића, среског пољопривредног референта, подружина је у целом срезу космајском т ј. у свима општинама одржала практична пољопривредна предавања са демонстрацијама: о сузбијању штитасте ваши на шљивама; о зимском дубоком орању; о нези младих и старијих воћњака преко зиме; о уништавању њихових штеточина и одбрани од болести. Г. Тошић је као главни функционер у подружини у свакој згодној прилици давао разне поуке и савете свима члановима.

Иницијативом подружине основана је пољопривредна омладинска дружина (дечији пољопривредни клуб) у селу Неменикућама, са 25 чланова под вођством г. Стојана Милосављевића, учитеља у истом селу.

Примања по дневнику касе износе 39.796.26, издавања 37.675.— а готовина за преннос у 1933 годину 2.121.26 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину 30.747.16 и код чланова који јој дугују 53 771.15, те укупна њена имовина износи 86 639 57 динара, од које дугује Друштву 69.302 динара, а остало је њена имовина.

16. Пољопривредна подружина у Звездану — Зајечар.

Подружина је имала 14 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, у држању предавања од стране подружинског секретара благајника г. Илије Ст. Ле-

кића, учитеља, и у давању поука и савета како члановима тако и осталим пољопривредницима.

Примања по дневнику касе износе 3.756., издавања 1795.20, а готовина за пренос у 1933 год. 1960.80 динара, која се сума налази на приплоду код Звезданске кредитне земљорадничке задруге.

Подружина никоме не дугује.

17. Пољопривредна подружина у Мишљеновцу.

Подружина је основана 6 марта 1932 год. и у њој је имало 24 члана.

Рад подружине састојао се искључиво у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, алатима семеном, плавим каменом и др. потребама. Снабдевање је вршено преко Друштва на подлози подружинске обвезнице. Вредност набављене робе износи 4366.— динара.

На крају године подружина је имала у готовом новцу 115, а у роби у магацину 143.50 динара. На дугу код чланова има 1468 динара, а толико и она Друштву дугује.

18. Пољопривредна подружина у Чачку

Бројно стање подружинских чланова било је овако:

редовних за 1932	184
добротвора из ранијих година . .	1
утемељача из ранијих година . .	4
Свега	189

Управни и надзорни одбори одржали су 12 заједничких седница, на којима су расправљана сва питања и доношене одлуке по свима подружинским пословима.

Рад подружине кретао се у свима правцима предвиђеним у правилима подружинским за постизавање њеног циља и извршење задатака.

У погледу снабдевања својих чланова разним пољопривредним справама, алатима, семеном и др. потребама, подружина је постигла потпуно задовољавајуће резултате, јер је све потребе које су чланови тражили набавила и члановима раздала. Вредност набављене и члановима раздате разне робе прелази суму од 40 000 динара.

У погледу пропаганде и ширења савременог знања у народ, подружина је уз обилну помоћ и иницијативу Друштва постигла такође повољне резултате.

Радила је активно заједно са Друштвом на припремама и обављању I Земаљског воћарског конгреса и воћарске изложбе, који су са успехом одржани од 27 до 30 октобра 1932 год. у Чачку. Раздала је бесплатно четворици чланова семе за подизање вештачких ливада у 68 кгр које је засејано и дало одличне резултате. Раздала је на 30 својих чла-

нова такође бесплатно 80 килограма семена мухара и 5 кгр. сточне репе и тиме ширила гајење ових корисних пиħних биљака.

Сво ово семе дало је врло повољне резултате у погледу приноса и изазвало јаче интересовање за гајење ових биљака у народу.

Ово семе примљено је бесплатно од Друштва у циљу пропаганде, те је тако и употребљено.

Поред овога подружина је уредно издржавала селектор „Петкус" на коме је само у 1932 години пречишћено преко 100.000 килограма пшенице за семе и продају. Поред селектора подружина има и тријер „Маро" № 5, који потпуно замењује селектор за мале количине жита, када се нема рачуна да се мотор за покрет селектора пали.

Примања по дневнику касе износе 64.064.25, издавања 49.514.50, а готовина за пренос у 1933 год. 14 549.75 динара, од које суме у готову 4959.75, а 9590 динара налази се на дугу код чланова.

Подружина има у роби у магацину у вредности 24.408 динара, а у обвезницама ратне штете 3 850 дин. (18 ком.), те укупна вредност њене имовине без зграда и непокретног имања износи 42.807.75 динара, од које суме дугује Друштву 33.099.— дин. а остало је њена имовина осим вредности инвентара која износи око 10.000.— дин.

Поред овога подружина има у Чачку своје непокретно имање са зградама, чија вредност прелази суму од 300.000 динара.

19. Пољопривредна подружина у Сенти — Бачка.

Подружина је улазећи у 1933 навршила пуних 9 година активнога рада и са овом улази у десету.

У 1932 години имала је 42 члана.

Рад подружине у овој години састојао се више на пропаганди и заштити интереса пољопривреде и пољопривредника, уколико је подружина била у могућности да то изведе и постигне сама и у заједници и споразуму са Савезом пољопривредних друштава у Новом Саду. Тако је подружина посредовала и помагала да се што интензивније ради на сузбијању сточних заараза, које су ове године велике штете нанеле. Затим да се правилник за сузбијање сточних заараза измени у духу потреба и да се после зараза отвори пијаца и трговина бар са живином. Тако исто подружина је радила и са другим организацијама сарађивала на смањењу терета који јако притискују пољопривреду и пољопривреднике, и на првом месту на снижењу земљарине.

Поред побројаних послова подружина је у реду одржала свој селектор и пуштала га редовно у рад, те је ове године на њему пречишћено 145.818 кгр. пшенице, 4450 кгр. јечма

и 1.118 кгр. пасуља. Како је квалитет пшенице ове године због рђе био врло слаб, то су пољопривредници само чишћењем семена на селектору дошли до доброг семена.

Управни и надзорни одбор одржали су у току године 8 седница на којима је решавано и одлучивано по текућим пословима.

Примања по дневнику касе износе 46.836.21, издавања 23,780.— а готовина за пренос у 1933 годину 23.057.21 динара.

Опште имовно стање подружине на крају 1932 године овакво је:

готовина у новцу	18 424.50 дин.
номинална вредност 20 ком. акција Агр. банке	10.000.— „
вредност робе у магацину	1.280.— „
вредност покретности, селектор, намештај и др.	53.226 50 „
у потраживању од приватних дужника . . .	3.111.45 „
у потраживању од града Сенте	5.000.— „
Свега динара	91.042.71 дин.

Рад и стање подружине прегледао је инспектор Српског пољопривредног друштва г. Нешић и нашао све у реду.

20. Пољопривредна подружина на Руднику.

Подружина је имала 33 члана.

Рад подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним потребама. Поред снабдевања својих чланова подружина је набавила и оскуднима у људској храни раздала 20.000 кгр. људске хране не тражећи за себе никакву зараду. Тако исто помагала је и набавку сточне хране уколико је била у могућности, пошто је прошлога пролећа владала незампамћена оскудица у људској и сточној храни.

Поред рада на снабдевању подружина је помоћу свога секретара г. Михаила Ч. Радивојевића, управника, бановинског воћног расадника и редовног члана Друштва давала својим члановима стручна обавештења, поуке и савете о напреднијим начинима рада, о гајењу пићних биљака, о сузбијању биљних штеточина и болести и свему другоме за унапређење пољопривреде и напредак сељака.

Примања по дневнику касе износе 25.002.67, издавања 5.237.50, а готовина за пренос у 1933 год. 19.745.17 динара. Поред ове готовине подружина још има у роби у магацину 6.812.— те укупна њена имовина износи 26.557.17 динара. Подружина никоме не дугује.

21. Пољопривредна подружина у Јагодини.

Подружина је имала 30 чланова.

Подружина је радила само на снабдевању својих чланова разним потребама и на пропагирању да се што више чланова упишу, те да се лист Тежак као стручан и поучан часопис што више чита у народу.

Готовина подружинска за пренос у 1933 годину износи 4.467.17 динара, од које подружина никоме не дугује.

22. Пољопривредна подружина у Љубовији.

Подружина је имала 50 чланова.

Рад подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, справама, алатима, семеном пићних биљака и др. материјалом.

Поред рада на снабдевању, подружина је преко свога редовног члана и секретара г. Богољуба Косинића, својим члановима и др. пољопривредницима давала стручна обавештења, поуке и савете из разних пољопривредних грана и старала се да се што више поучних пољопривредних књига и листова у народ растури.

Управа и надзорни одбор одржали су 13 својих заједничких седница, на којима је решавано и закључивано по свима подружинским пословима и питањима.

Примања по дневнику касе износе 6 672.25, издавања 5.630.— а готовина за пренос у 1933 год. 1042.25.— динара. Подружина никоме не дугује.

23. Пољопривредна подружина у Ђураковцу.

Подружина је имала 43 члана.

Рад подружине састојао се у снабдевању њених чланова разним пољопривредним потребама, справама, алатима, семеном и др. материјалом. Због економске и опште кризе рад на снабдевању био је много слабији и тежи од рада у 1931 години.

Поред рада на снабдевању, подружина је преко свога претседника г Мил. Стојичевића срес. пољ. референта и секретара благајника г. Адама Зековића давала својим члановима стручна обавештења и пружала поуке и савете.

Примања по дневнику касе износе 11.650.75, издавања 9.853 90, а готовина за пренос у 1933 год. 1796.85 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину 2.917.50, у хартијама од вредности 500, у покретности 500, у потраживању од чланова и установа 2.602.75, те укупна њена имовина износи 8 317.10 динара.

24. Пољопривредна подружина у Житковцу.

У 1932 год. подружина је имала 29 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним потребама. Снабдевање је вршено за готов новац и у малој мери због кризе и оскудице у народу.

Подружина је уредно одговарала својим обавезама према Друштву и према својим члановима и све што има њена је имовина, јер никоме не дугује.

Примања по дневнику касе износе 8.588.11, издавања 1237, а готовина за пренос у 1933 год. 7531.11 динара, од које суме у готову 6565.96, а у роби 785.35 динара. Подружина никоме не дугује.

25. Пољопривредна подружина у Александровцу жупском.

Подружина је имала 65 чланова.

Рад подружине у 1932 години кретао се више у пропагандистичком правцу, а мање у пословно-посредничком. Набављено је и члановима раздато 25 кгр. семена грахорице, 20 сточне репе, 90 црвене детелине и 25 кгр. луцерке.

Семе пићних биљака бесплатно примљено од Друштва ради бесплатног раздавања у циљу пропаганде за гајење истих, подружина је раздала такође бесплатно својим члановима. Резултати гајења ових биљака били су врло повољни.

Подружина је упутила свога делегата г. Добросава Минића, адвоката на земаљску конференцију о грожђу, која је у септембру одржана у Смедереву, а који је заступао интересе жупских виноградара, нарочито у питању уништавања непосредно родних хибрида лозе, који угушују гајење племенитих сората.

Подружиица је активно радила и помагала приређивање опште пољопривредне изложбе у Александровцу, која је обављена од 9—11 октобра и потпуно успела, јер је на истој узело учешћа преко 450 излагача са преко 1500 изложених предмета.

Поред изложених послова подружина је преко својих чланова стручњака одржала низ практичних пољопривредних предавања у више села у околини Александровца, одакле има својих чланова. Осим ових предавања давана су и стручна обавештења и савети како члановима тако и другим пољопривредницима.

Примања по дневнику касе износе 25.481.90, издавања 11.268.30, а готовина за пренос у 1933 год. 14.213.60 динара, која се сума налази:

по уложној књижици код Кред. зем. задруге	12.954.14 дин.
по уложној књижици код Жупске прив. банке	259.70 дин.
у двема акцијама Прив. аграрне банке . . .	1.000.— дин.
Свега динара	14.213.94 дин.

Подружина никоме не дугује.

26. Пољопривредна подружина у Вел. Градишту.

Подружина је у 1932 год. имала 40 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, алатима, семеном и др. потребама. Набавке су вршене за готов новац

Од стране чланова подружине, стручњака, одржано је више поучних пољопривредних предавања у разним местима среза рамског и давања стручна обавештења и поуке члановима и др. пољопривредницима из разних пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе износе 4.999.40, издавања 1.200.— а готовина за пренос у 1933 г. 3799.40 динара.

Подружина никоме не дугује.

27. Пољопривредна подружина у Сребрници - Босна.

Подружина је имала 20 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним потребама, алатима, семеном и др. материјалом.

Преко свога секретара г. Ивана Дидовића, срес. пољ. референта, подружина је својим члановима давала стручна обавештења и поуке из свих пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе износе 4990.50, издавања 4778.—, а готовина за пренос у 1933 год. 212 50 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину 195 50, у своме тријеру 1.517.— и у потраживању од чланова 150.— те целокупна њена имовина износи 3.174.50 динара.

Подружина ништа не дугује.

28. Пољопривредна подружина у Петровцу - Пожаревац.

Подружина је у 1932 години имала 57 чланова.

Рад подружине састојао се више у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, а мање у пропагандистичком правцу.

На пропаганди рађено је по иницијативи Друштва на подизању вештачких ливада и на шерењу гајења пићних биљака у циљу боље и правилније исхране стоке. Два члана подружине засејали су по 17 кгр. семена трава на по 25 ари и подигли вештачке ливаде, које су још прве године дале врло повољне, готово изненађујуће резултате, те је пропаганда у овом погледу потпуно успела. Тако исто и примљено и бесплатно раздато семе мухара, суданске траве и сточне репе дало је повољне резултате и изазвало јаче интересовање за гајење ових биљака.

Стање подружинске имовине на крају 1932 год. било је овако: у готовом новцу 22.469.55 и у роби у магацину 1.059.— те укупно за пренос у 1933 год. 23.528.55 динара.

29. Пољопривредна подружина у Кочанима.

Подружина је имала 27 чланова.

Радила је више на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, алатима, семеном и др. материјалом.

Преко свога секретара г. Влад. Артјухова, ср. пољ. ре-

ферента, подружина је својим члановима давала стручна обавештења и поуке из разних пољопривредних грана.

Детаљни подаци о имовном и финансиском стању подружине недостају.

30. Пољопривредна подружина у Гор. Милановцу.

Подружина је имала 150 редовних чланова.

Управни и надзорни одбор подржине одржали су 10 седница на којима је решавано и одлучивано по свима питањима и пословима подружинским, као и по питањима напретка пољопривреде уопште и интересима пољопривредника, који су неродицом у 1931 години, оскудицом у људској и сточној храни и наглим падањем цена пољ. производима били јако угрожени.

Ценећи врло тешке прилике у којима су се пољопривредници налазили у почетку 1932 године за прва 3—4 месеца, због велике оскудице у људској и сточној храни, Управа подружине је и сама са своје стране и у сарадњи са другим установама активно учествовала у раду на обавештавању виших власти о тешким приликама на селу и о неопходној потреби помоћи у људској и сточној храни.

Благодарећи акцији установа са којима је подружина сарађивала, агилности најугледнијих људи из таковског среза и увиђавности државних и бановинских власти, у срез таковски је послато око 18 вагона људске и 30 вагона сточне хране, што је умногоме олакшало тешко стање и прихватило и народ и стоку да могу да издрже до новине.

У посредничко набављачком правцу свога рада подружина је се старала да сви њени чланови буду снабдевени разним потребама, међу којима најпре са семеном пићних биљака.

Нешто услед тешких прилика због оскудице у људској и сточној храни, а нешто због опште кризе, посредничко набављачки рад подружине био је слабији од прошлих година. Вредност справа, семена и материјала набављених и члановима раздатих у овој години једва прелази 8000 динара.

У просветно пропагандистичком правцу рада подружина је сарађивала у организовању и обављању два воћарско калемарска течаја у бановинском воћном расаднику, кроз коју је прошло преко 40 младића већином синова чланова подружинских и обучено у размножавању, калемљењу и гајењу воћака.

Поред овога подружина је покушала да изведе два важнија посла, а то су оснивање воћарске задруге и приређивање опште пољопривредне изложбе у Милановцу, па стицајем разних прилика и неприлика ни један ни други нису остварени. Подружина је нарочито настојавала да се изложба приреди, али и то нарочито настојање на жалост није дало резултате.

Подружина је пропагирала да се што више чланова њених јави на стечаје за напредније начине рада, које је Друштво расписало.

У циљу пропаганде за селекцију семена стрних усева, подружина је уз обилну помоћ Друштва и среског пољопривредног одбора набавила, инсталирала и пустила у рад један моторни селектор, чија вредност износи преко 40.000 динара. Селектор је исте јесени пречистио за семе преко 20.000 кгр. пшенице, што је за овај крај од врло велике користи, а специјално у овој години, у којој је због рђе на пшеници било врло тешко наћи добро семе.

Приход од продатог уjма износи 984 динара.

У васпитно пропагандистичком правцу свога рада подружина је поред изложеног и преко свога секретара г. Срећка Милинковића, управника бановинског воћног расадника, како својим члановима тако и осталим пољопривредницима у свакој згодној прилици давала стручна обавештења и поуке из разних пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе износе 33.445·68, издавање 23.683·90, а готовина за пренос у 1933 годину 9,761 78 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацицу 1512.—, у намештају, прибору, и књижници 5.000., у једној сушњици систем Dr. Стојковића 10.000 и у једном селектару са мотором и целим уређајем 34.000.—, те целокупна њена имовина износи 60.273·78 динара.

31. Пољопривредна подружина у Постењу — Н. Пазар.

У 1932 год. подружина је имала само 15 чланова.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама и обавештавању о ценама ових.

Подружински тријер дат је под закуп једном подружинском члану са правом на 20% од добијеног уjма на име награде за чување тријера и вођење евиденције о његовом раду.

Примања по дневнику касе износе 1.751 50, издавања 490, а пренос готовине у 1933 год, 1.261·50 динара.

32. Пољопривредна подружина на Убу.

Подружина је основана 3. априла 1932 год. и у њој била 44 члана.

Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним потребама за пољопривредну производњу — справама, семеном, плавим каменом и др.

Подружина је преко свога секретара г. Богосава Поповића давала својим члановима стручна обавештења и поуке из свих пољопривредних грана.

Подружина је предузела акцију за пирећивање среске

сточарске и воћарске изложбе на Убу, али како није добила довољно потпоре и средстава, морала је одустати од исте.

Примања по дневнику касе износе 5.770.—, издавања 7.430.—, а готовина за пренос у 1933 год. 340.— динара.

33. Пољопривредна подружина у Крагујевцу.

Подружина је имала 52 члана.

Рад подружине кретао се у оба правца како је правилима предвиђено, т.ј. у васпитно пропагандистичком и посредничко набављачком.

Подружина је преко својих чланова стручњака давала стручна обавештења и поуке својим чл новима у свакој погодној прилици и на сваки захтев појединаца.

Програмом рада подружине за ову годину предвиђено је држање предавања, приређивање опште пољопривредне изложбе у Крагујевцу и обављање течаја за пољопривреднике.

Због немања погодног локала за држање течајева и предавања и због немања довољно средстава за исте, а и због опште кризе у народу, нису се могла обавити ни предавања ни течајеви.

За приређивање изложбе подружина је се обраћала за помоћ, али како јој ни од Министарства, ни од банске управе ни од Друштва нису обећана довољна сретства, то је се од приређивања исте морало одустати.

У посредничко-набављачком послу подружина је радила на снабдевању својих чланова разним потребама, али је и у овом делу свога рада могла да уради само толико, колико да се задовоље тражења њених чланова.

Подружина је нарочито пропагирала гајење пићних биљака за бољу и рационалнију исхрану стоке. Од Друштва је примила и 51 килограм семена трава за подизање вештачких ливада и исто дала на своја три члана по 17 кгр.

Семе мухара, суданске траве и сточне репе, које је од Друштва као и семе ливадских трава примљено за бесплатно раздавање, подружина је раздала само семе суданске траве, а семе мухара и сточне репе раздаће се 1933 године.

Примања по дневнику касе износе 10 261·28, издавања 7.473·40, а готовина за пренос у 1933 год. 2787 88 динара.

34. Пољопривредна подружина у Пећи-Метохија.

У 1932 години подружина је имала чланова добротвора 15, а редовних 27, те свега 42.

Рад подружине кретао се у духу подружинских правила и у духу програма рада прописаног за ову годину. Подружина је снабдевала своје чланове разним пољопривредним потребама уколико су се ови за потребе обраћали. Рад је

и у овом правцу ишао доста тешко због опште пољопривредне кризе.

Преко својих чланова стручњака и интелектуалаца, подружина је својим члановима, па и другим пољопривредницима давала стручна обавештења, поуке и савете из разних пољопривредних грана и за бољи рад и живот на селу.

Имовно стање подружине на крају године било је овако:

готовина у каси дин.	40.—
„ код пећске тргов. индуст. банке дин.	90.112.—
„ „ тетовске банке у Тетову дин. . .	80.—
у хартијама од вредности динара	5.300.—
у привременим признаницама динара	4.000.—
у роби у магацину по процени 31-XII-1932 г. д.	8.419.—
у потраживању од својих чланова дин. . . .	6.520.—
у намештају и прибору динара	1.500.—
Свега динара	115.970.—

35. Пољопривредна подружина у Зворнику — Босна.

Подружина је бројно стање својих чланова повећала за 19 лица, те је број чланова износио на крају године 39.

Рад подружине састојао се у старању да се придобије што више чланова и да се њен живот и делатност покрену из зачмалости у чему се и успело. Поред овога подружина је снабдевала своје чланове разним пољопривредним алатима семеном и др. материјалом.

Подружина је од Друштва примила и бесплатно својим члановима раздала 20 кгр. семена суданске траве и 5 кгр. семена сточне репе.

Примања по дневнику касе износе 2568.96, издавања 1450.— а готовина за пренос у 1933 год. 1.118.96 динара у готову и 760 динара у роби у магацину.

36. Пољопривредна подружина у Јагњилу.

Број подружинских чланова на крају године износио је 42. Због кризе и оскудице број чланова је мањи од прошле године.

Рад подружине састојао се само у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, које је вршено преко Друштва на подлози подружинске обвезнице.

Примања по дневнику касе износе динара 27488.90, издавања 6.975.50, а готовина за пренос у 1933 год. 20513.40 динара, која се сума налази на дугу код подружинских чланова за дату им робу, а од које подружина дугује Друштву 20.417.50 динара.

37. Пољопривредна подружина у Тополи — краг.

У 1932 год. подружина је имала 24 члана.

Подружина је радила само на снабдевању својих чланова разним потребама преко Друштва, које је вршено за готов новац. Поред овога подружина се старала да њени чланови на време добију лист Тежак и да буду обавештени о потребама њиховим.

Примања по дневнаку касе износе 4.320.30, издавања 798.— а готовина за пренос у 1933 год. 3522.30 динара.

38. Женска пољопривредна подружина у Јагодини.

Подружина је имала 40 чланова. Циљ и задатак ове подружине унеколико се разликује од задатка подружина чије чланове чине већином мушкарци. Задатак је ове подружине, чије чланове чине само женски чланови, да у својој широј околини шири практично знање међу домаћицама из вароши и села у конзервисању поврћа и воћа за зимску исхрану народа. Како је подружина располагала малом готовином, то у овој години није могла да врши пропаганду према своме циљу и задатку.

Имовина подружине на крају године износила је свега 200 динара.

39. Пољопривредна подружина у Лесковцу.

Подружина је имала 60 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Све потребе за чланове набављане су од Друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице. Сав дуг Друштву измирен је до краја године и обвезница повучена.

Подружина је поред рада на снабдевању, преко својих чланова стручњака давала потребна обавештења, поуке и савете како својим члановима, тако и др. пољопривредницима.

Примања по дневнику касе износе 15467.33, издавања 9.863.— а готовина за пренос у 1933 год. 5604.33 динара.

40 Пољопривредна подружина у Соко Бањи.

У 1932 год. подружина је имала само 18 чланова.

Рад подружине кретао се више у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, а поред тога, у упућивању чланова и др. пољопривредника на бољи и савременији рад по свима гранама и животу на селу.

Имовина подружине у готовом новцу на крају године износила је 519 динара. Подаци о осталом имовином стању њеном недостају,

41. Пољопривредна подружина у Приликама.

У 1932 год. подружина је имала 30 чланова.

Због премештаја ранијег секретара г. Секуле Пандуровића, учитеља, и због слабог одзива подружинских чланова у одговарању својим обавезама према подружни и исплати њихових дуговања, ни подружима није имала могућности, да своје обавезе према Друштву уредно испуњава и дуг отплаћује. Због свега овога рад подружине у овој години био је слаб и све њено старање свођило се на то, да се од чланова што више дуга наплати и Друштву пошаље, па се и на овоме врло мало успело.

Подружинска имовина на крају 1932 год. била је оваква: у роби у магацину 3.101.— и на дугу код чланова 16.331,— што износи свега 19.432— динара, од које суме Друштву дугује 14.445.30 динара, а остатак би био њена имовина.

42. Пољопривредна подружина у Борчу.

Подружина је имала 21 члана.

Рад подружине и ове године као и ранијих састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама и обавештавању о ценама оних.

Имовно стање подружине на крају године било је следеће.

готовина по дневнику касе	321.40	динара
у роби у магацину . . .	746.70	„
у покретности и намештају	10.150.—	„
у потраживању од чланова	4 867.40	„
у житу ујам од подр. тријера	280.—	„
Свега	16 365.50	динара

од које суме дугује Друштву 4.787. динара, а остатак од 11.578.50 динара њена је имовина.

43. Пољопривредна подружина у Гостивару.

У 1932 години подружина је имала 50 чланова.

Рад подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова пољопривредним справама и др. материјалом, и у овом раду подружина је имала лепог успеха снабдевајући све своје чланове уредно и благовремено према њиховим тражењу.

Поред рада на снабдевању, које је вршено преко Друштва на отворен рачун на подлози подружинске обвезнице, подружина је преко својих чланова стручњака г. г. Светозара Арбутина ср. пољ. референта и г. Ериха Винклата његовог помоћника, у свакој даној прилици давала стручна обавештења, поуке и савете како својим члановима тако и осталим пољопривредницима.

Примања по дневнику касе износе 32.294.50, издавања 31.905.— а готовина за пренос у 1933 год. 389.50 динара. Поред ове готовине подружина има још у роби у магацину

3 626.— у потраживању од бановинског воћног расадника 836 и у намештају и прибору 461.— те укупна њена имовина износи 5.512.50 динара.

44. Пољопривредна подружина у Рибнику.

Подружина је имала 93 редовна и два почасна из ранијих година.

Рад подружине састојао се највише у снабдевању њених чланова разним пољопривредним потребама, справама, алатима, семеном и др. материјалом и на овом пољу свога рада као и ранијих тако и ове године показала потпуно задовољавајући успех. Вредност набављене робе од Друштава на кредит на подлози подружинске обвезнице износи 59.565.50 динара, од које суме је одужено 46.8?2.60, а остало да дугује 13.209.90 динара. Пред активног рада на снабдевању чланова, подружина је преко својих чланова интелектуалаца-претседника г. Трнавца, свештеника, и г. Михајловића, учитеља, давала поуке савете за бољи рад и живот на селу.

Примања по двевнику касе износе 53·852.90, издавања 53.650.60, а готовина за пренос у 1933 год. 202 30 динара. Поред ове готовине подружина има од своје имовине још у справама и матријалу 4.925.50 и у покретности (у трijеду, шупи за тријер, вага и др) прибору и намештају 7080.— динара, те укупна вредност њене имовине износи 12.207. дин.

45 Пољопривредна подружина у Рачи — краг.

Подружина је имала 20 чланова.

Рад подружине састојао се у активном снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, а највише семеном пиħних биљака, плавим каменом, рафијом и др. У овом послу подружина је успела, да све своје чланове снабде са оним потребама које су они захтевали.

Поред рада на снабдевању, подружина је помоћу својих чланова стручњака г. г. Јањића, претседника и Вула Вујачића, секретара и благајника, давала својим члановима стручна обавештења и поуке из разних пољопривредних грана.

Примања по дневиику касе износе 13864.05, издавања 9.984.— а готовина за пренос у 1933 год. 3.880.05 динара. Поред ове готовине подружина има и у роби у магацину 914.40, те укупна њена имовина на крају 1932 год. износи 4.794.45 динара.

46. Пољопривредна подружина у Брестовцу-Кнић.

Подружина је имала 24. члана.

Рад подружине сводио се искључиво на снабдевање својих чланова разним потребама — пољопривредим справама, семеном пиħних биљака и др. материјалом Снабдевање је вршено преко Друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице. Подружина је за справе и материјал на крају године

остала дужна Друштву по текућем рачуну 6.516.50 динара, који није одужен само зато, што чланови слабо одговарају својим обавезама према подружини.

Детаљнији подаци о имовном стању подружине недостају.

47. Пољопривредна подружина у Голобоку.

Подружина је имала 58 чланова. Број чланова се доста смањио у упоређењу са 1931. години стога, што је са наплатом дуга од чланова доста тешко ишло, те нов кредит за 1932. год. није могао да се добије.

Нешто због изложених тешкоћа, а нешто због неактивног и неправилног рада главних функционера у подружини, њен рад се у овој години није могао правилно да изводи ни у погледу снабдевања својих чланова ни у погледу какве пропаганде.

Имовно и финансиско стање подружине на крају године било је овако:

у готову по дневнику касе	6.906·22	дин.
у непродатом материјалу у магацину .	4 778·40	„
на дугу код чланова	32.646·75	„
Свега динара	44.331·37	дин.

од које суме дугује Друштву 40.036.— динара, а остатак је њена имовина.

48. Пољопривредна подружина у Топоници-Кнић.

Подружина је имала само 15. чланова.

Рад подружине сводио се само на снабдевање својих чланова разним потребама.

Примања по дневнику касе износе 1,851·50, издавања 1587.— а готовина за пренос у 1933 год. 246·50 динара.

Подружина је снабдевање својих чланова вршила преко Друштва и сав дуг за набавке одужила.

49. Пољопривредна подружина у Краљевом Селу.

Подружина је у 1932 години врло слабо радила и број њених чланова спао на 10. Рад подружине састојао се само у снабдевању својих чланова разним потребама.

Примања по дневнику касе износе 1808·31, издавања 956·75, а готовина за пренос у 1933 год. 851·56 динара. Поред ове готовине подружина има у роби у магацину 862·31, у покретностима 100 и у потраживању од својих чланова 1.417·25 динара, те укупна њена имовина износи 3.051·12 дин.

50. Пољопривредна подружина у Крњеву.

Подружина је имала 93 члана.

Рад подружине састојао се искључиво на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, алатима, семеном, плавим, каменом, рафијом и другим потребама. Снабдевање

је вршено преко Друштва на отворен рачун на подлози подружинске обвезнице.

Подружина је за своје чланове у овој години набавила робе у вредности за 22.616.07 динара.

Примања по дневнику касе износе 29 010·59, издавања 27.351·87, а готовина за пренос у 1933 год. 1658·72 динара. Поред ове готовине подружина има робе у магацину у вредности за 1282·20, те њена имовина износи свега 2940·90 динара.

На крају године подружина је дуговала Друштву за робу из ранијих и 1932 год. свега 44.198.— динара.

51. Пољопривредна подружина у Босанској Дубици.

Подружина је имала 30 чланова.

Рад подружине због опште, а посебно због пољопривредне кризе и оскудице у људској и сточној храни, која је за прва четири месеца владала, није могао да буде јачи и плоднији. Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним потребама, а поред тога преко својих чланова стручњака пружала својим члановима стручна обавештења и поуке из разних пољопривредних грана.

Имовно стање подружине на крају године било је у готовом новцу 544 и у потраживању од чланова 2290, те свега 2.834. динара.

52 Пољопривредна подружина у Брестовцу — Лесковац.

Подружина је имала 16 чланова.

Због немарног и неправилног рада ранијег секретара и благајника г. Николе Цекића и његовог оца Станка Цекића, подружина је изгубила право на кредит код Друштва у овај 1932 години, те је на снабдевању чланова мало рађено.

Нова подружинска управа и надзорни одбор предузели су мере да се имовина подружине, подружинских чланова и Друштва заштите и од криваца изврши наплата неправилно утрошених сума.

Детаљни подаци о имовном стању подружине недостају.

53. Пољопривредна подружина у Славковици.

Подружина је имала 15 чланова.

Рад подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Снабдевање је вршено преко Друштва на подлози подружинске обвезнице. Подружина је до краја године исплатила цео дуг Друштву за узету робу.

Имовина подружине на крају 1932 године износила је 620.70 динара, од које у готову 57.50, а на дугу код чланова 563.— динара. Подружина ником не дугује.

Тражимо рада нашем народу!

Незапосленост која влада у читавом свету без сумње је један од важних фактора у светској пометености, коју ми данас зовемо именом криза. Само што право не знамо, или не смемо да знамо, да ли је незапосленост узрок или последица кризе. Вероватно да је обоје, али неодређена је граница где престаје узрок и почиње последица.

Тридесет милиона незапослених људи у свету, којима треба хлеба, и чије породице немају баш ничега што је човеку ма и за бедно одржање живота потребно, задају данас много бриге државницима, и баш највише у некад најбогатијим и најнапреднијим земљама. Трошкови за издржавање незапослених огромни су, и поред тога што је помоћ коју они примају минимална. Зато се у многим државама чине напори да се незапосленима пружи помоћ у облику зараде у послу за јавне радове, као што су на пр.: изградња путева и жељезница, копање канала и т. д., па чак и изградња војних утврђења; дакле за радове који ће тек после дуго година — а можда и никада — почети да бивају корисни и да се амортизују. Па ипак, ради се само да се ради.

А сада да видимо како је у погледу незапослености код нас.

Благодарећи нашој национално-економској структури ми немамо сразмерно много незапослених људи оне врсте, какви су незапослени бедници у великим градовима индустриских земаља. Код нас нема оних бескућника који по читаве ноћи лутају по улицама и који су срећни ако неколико сати могу преседети дремајући у загрејаној просторији каквог уточишта за бескућнике. Наш народ, хвала Богу, и не зна шта је беда и невоља ове врсте, не зна то ни она наша незапослена сиротиња у великим градовима, иако је њој врло тешко.

Но била би велика заблуда ако би веровали да ми живимо у земљи где сваки ради колико највише може, и где зато тече мед и млеко. Боже сачувај,

далеко смо ми од тога. Незапосленост је и код нас велика. Код нашег је пољопривредника она стални гост, не само од јуче, већ одувек. И она је главни узрочник сиромаштине у којој он живи, не додуше још онакве беде у какву је запао незапослени индустриски радник, али ипак трајне оскудице, која се испољава у много ниском степену живота нашег пољопривредника, који је прави уметник што се тиче скромности и одрицања у погледу животних захтева. Али, ако се овакво стање и могло трпети досада, не сме тако да остане у будућности, јер и наш народ може и мора да дигне степен свога живота на много већу висину него што је то било до данас. Нас пољопривреднике приморава на то још нарочито и нагли напредак пољопривреде у другим државама, које ће нас као конкуренти прегазити, ако будемо остали онакви какви смо били до данас.

Има једна врло повољна околност која решење питања незапослености код нас омогућује сасвим друкчије него у индустриским државама. Тамо су за решење тога питања потребна три фактора: *послодавац, радник* и *потрошач,* и то такав потрошач, који може да купи и плати робу што су је прва двојица произвела. Баш због немања овога трећега и јесте умногом настала криза. Код нас је — благодарећи томе, што је облик наших газдинстава малопоседнички — наш пољопривредник, сам и свој господар, и свој слуга, па и добрим делом и свој потрошач. Он је потпуно свој, привредно слободан као ретко ко у свету, и морао би — ако о томе дубље размисли — да се сматра заиста срећним што живи у оваквој земљи каква је наша Отаџбина.

Има и још једна друга ванредно повољна околност за добро решење питања незапослености код нас. Док се наиме у страним државама ради запослења народа морају да изводе и такви радови, чија се корист има да амортизује у далеком времену, док се дакле изводе дугорочне инвестиције, какве као послодавци могу изводити само богате државе, дотле ми

имамо прилике да у нашој пољопривреди изводимо радове, чији нам плодови као плата стижу већ у првој жетви, првом откосу с наших ливада, првој паши на нашим пашњацима, бољим и обилнијим плодовима наших воћака и т. д., па чак већ и унапред као уштеда семена, ако на пр. почнемо сејати бољим начином сетве и у боље обрађену земљу. Наша пољопривреда још много вапије за вредним рукама. Она може потпуно да упосли све наше пољопривреднике, а пошто су они више од четири петине нашег народа, то је дакле скоро сав наш народ. Реч незапосленост ми не треба ни да познајемо, а још мање да осећамо њене зле последице. Колико је ово тачно нека нам кажу следећи примери:

1) Ми у Југославији гајимо стрна жита (пшеницу, јечам, раж и овас) на површини око 2 800.000 хектара, од чега на саму пшеницу отпада 1,300.000 хектара. Како обрађујемо ове усеве и колико им мара и труда поклањамо од сетве до жетве, то добро знамо. У већини случајева баци се семе у земљу — у пуном смислу речи „бацити“, и после тога једини је још посао да усев пожњемо. Разуме се — према раду је и плаћа. Ми са наше Богом благословене земље жањемо са хектара: пшенице од 703 до 1180 килограма; јечма од 634 до 1080 килограма; ражи од 530 до 916 килограма; овса од 645 до 1015 килограма. Ово су мали приноси који нас не могу задовољити, утолико пре, јер се они бољим начинима рада могу лако удвостручити, па чак — разуме се у изнимно повољним случајевима — и упеторостручити. Тако имам извештај да је и рђаве године 1932 *сетвом на оџаке* у једном шумадиском селу добивен принос од преко 50 товара пшенице са хектара. Не желим тим резултатом правити рекламу за сетву на оџаке, али могу на основу вишегодишњег искуства тврдити: да се овим начином сејања штеди трећи део семена; и да се овим начином гајења добива са хектара по неколико товара жита више, и да се — у повољним случајевима — овим начином гајења добивају са хектара и огромни приноси

од пола вагона жита. Ја сам баш овај начин гајења жита овде истакао ради тога, што њега може да изведе свако, дакле и онај ко нема и не може да набави потребне машине и алате. Најсавршенија машина за овај посао јесте човекова рука, и радећи све само искључиво руком, мотиком и обичним браздачем (маркером), потребно је за сетву на оцаке 10 радника по хектару, и толико још за плевљење и окопавање усева. Узевши за подлогу житом засејану површину од 2 милиона хектара, која би се обрађивала по начину гајења на оцаке, ето нам већ *40 милиона корисно уложених радних дана.* И узевши уштеду семена само са 40 килограма по хектару, ето нам 80 милиона килограма *(8000 вагона)* жита у име плаће за извођење после сетве. Узевши само по 500 килограма већи принос са хектара, ето нам 10 милиона товара *(100.000 вагона)* жита више но досада, за бољу исхрану нашег народа и за извоз. Не требамо да се бојимо што је у свету тобож одвише пшенице док велики део нашег народа једе пшенични хлеб само о Крсној Слави, Божићу и Ускрсу, о Бајраму и Рамазану; и док у великим државама Европе роди жито тако лошег квалитета, да се од њега не може умесити добар хлеб ако му се не примеша бар трећи део жита доброг квалитета, а наше се рачуна међу најбоља.

2) Ми у Југославији гајимо кукуруз на површини око 2 милиона хектара. Принос ове биљке био је последњих година од 896 до 2000 килограма. Овај принос не може нас задовољити, па ни онда кад би сваке године био онолики колики је био најбоље године, јер ова биљка налази код нас као нигде у свету толико повољних услова, да се њени приноси могу још знатно повећати Али, за то изискује се више рада, више и боље неге овог усева, од чега у јакој мери зависи принос ове биљке. Особито вреди то у сушним годинама, кад у нас приноси кукуруза без Божије воље падају тако ниско, да каткад не достигну ни половину приноса лањске године. Разуме се, није томе криво само време, већ и слаб и аљкав наш рад

уопште. Ми често пута нећемо ни онога коња да водимо који нам међу врстама вуче плуг-прашач, већ од њега тражимо да нам он — као да је какав инжињер — решава геометријске проблеме, провлачећи се кроз вијугаве и неравне редове усева. Разуме се, он то и решава простим начином, иде право, и сече све што под нож прашача дође. Али, где се од сетве до последње копње строго пази на то, да склоп биљака на њиви буде потпун, да их нема ни одвише ни премало, већ онолико колико земља може изнети, и где се честим окопавањем површина земље стално одржава у растреситом стању и чиста од корова, тако се и у сушним годинама добивају велики приноси кукуруза. А сви ови послови око кукуруза, од сетве до бербе, *могу се најбоље свршавати руком,* и нису за то потребне никакве машине, већ само оне примитивне справе и алати што их и најсиромашнији наш пољопривредник већ има. Хоће се само више човековог рада. Може се узети да се на сваком хектару кукурузног усева може корисно уложити још за 10 до 20 радних дана више него досада, и ето нам још једне могућности да у нашој најважнијој фабрици — пољопривреди — нађемо посла за *30 до 40 милиона радних дана,* за које ћемо већ на јесен наћи обилну награду у великом приносу кукуруза, и што ћемо осетити и на каснијем усеву, јер ће наша земља бити влажнија и чиста од корова.

3) Исхрана нашег народа једнострана је и у великом делу године, баш у време најтежих летњих радова, слаба и недовољна. Сем хлеба само је још мало јела, које наше домаћице умеју добро зготовити. Најслабије стојимо у погледу исхране *поврћем*, оном храном коју модерна наука о здрављу сматра толико важном, и човечијем организму врло потребном. Што је ово тако, томе је подједнако криво незнање наших домаћица, као и немање поврћа уопште. *Зар није срамота видети мачванског или поцерског сељака како на шабачкој пијаци купује поврће, и то не само паприку и купус, што би се још некако и дало*

правдати, већ и парадајз, кромпир, па чак и лукац, које врсте поврћа не треба заливати помоћу нарочитих долапа. Зар није срамота да нам и данас још у многим нашим варошима и варошицама бугарски баштовани гаје и по скупе новце продају поврће, и то не само грађанима, већ и сељацима. Поврће код нас одлично расте. За његово успешно гајење постоје сви услови, недостаје само један: *наш сељак не воли да риља, а поврће тражи риљану земљу.* Ја мислим да не претерујем када тврдим да код нас има газдинстава у којима нема ашова; и још да је више таквих, у којима се преко читаве године никада не риља; и да по нашим варошима и варошицама има врло много необрађених, запарложених градина. Ето нам и опет прилике да се корисно запослимо барем за *10 милиона радних дана,* чије ћемо плодове уживати већ почевши од месеца маја па све до зиме.

4) У Југославији има преко 75 милиона воћака. Да те наше воћке нису у доброме стању, о томе ћемо се лако уверити ако само размислимо: јесмо ли — и шта смо учинили да наше воћке понегујемо, очистимо од суве коре и сувих грана, отребимо и одбранимо од гусеница, вашију и осталих многобројних њихових непријатеља. Размислимо ли о томе, савест нам неће бити баш најчистија. А како је наша Отаџбина и у погледу услова за одлично гајење воћа Богом благословена земља, са којом се севернији државе Европе никако не могу такмичити, то нам разум каже, да за боље неговање воћака можемо корисно уложити још врло много радне снаге. Узмимо да ћемо свакоме воћном стаблу да поклонимо само пола дана рада годишње, па ето нам и опет прилике за којих *40 милиона радних дана.* Наше воћке наградиће наш труд обилнијим и бољим плодовима, којима ће се с насладом исхрањивати наша деца и сав наш народ, и за које ћемо из иностранства примати добре паре.

5) У Југославији имамо преко 4 милиона хектара ливада и пашњака У каквоме су стању? То се види на њима, и још боље на нашој стоци. Много је на

њима трња и жбуња, пиштевина са шашом и рогозом, или пак камења и свега и свачега, уместо да тамо расте трава за исхрану наше стоке. Скоро ништа за њих учинили нисмо, и не чинимо, а кад би чинили, већ на пролеће порасла би тамо сочна травица за храну нашој стоци, па би нам стока боље порасла, напреднија била и више млека давала. Ето нам и овде прилике за неограничено велики број радних дана, најмање бар за *50 милиона*.

6) Кад странац из културног света прође по нашим сточним сајмовима, он се много пута згражава како нам је стока запуштена, неотимарена, забалегана и вашљива. Сигурно није ово зато што немамо времена да је тимаримо, већ што нећемо. Па ипак, добра нега здрављу стоке много ваља. На доброј нези стока уз исту храну боље напредује, брже расте и више млека даје. Велики је зато број радних дана које би још могли врло корисно уложити за бољу негу наше стоке.

На брзу руку ја сам ето у предњим излагањима само у неколико примера изнашао могућности корисног запослења за 200 милиона радних дана. Код тога никако нисам још исцрпео све оне прилике у којима наша пољопривреда не вапије ни за чим другим до ли *једино за вредним рукама*. Ван сваке је сумње, да је слично и у другим гранама људске делатности, па би било врло корисно, ако би и људи из других струка изнели сличне примере, из којих би сазнили, где се код нас може наћи посла. Има се још доста да уради. Не треба само да одвише мудрујемо и да се унапред сами са собом погађамо колико ћемо зарадити. Била зарада већа или мања, то је мање важно, главно је што она изостати неће.

Срећа је највећа што ми у нашој лепој Отаџбини имамо могућности и прилике да радимо, да радимо себи и за своје, на своме добру. А ко хоће да ради нека се не боји глади!

К. Поповић.

Проблем наше пшенице.

Што се пшенице тиче, Европа не пати од своје продукције, јер она није још достигла ни висину предратне, већ од продукције других континената, а специјално америчке. Прома томе и Америка је дужана да реши ово своје питање онако, да је корисно по све, јер се човечанство и култура на земљи налази већ у томе стадијуму, да се може овако резоновати. Ако га она са ма којих разлога не би могла тако решити, оно ће се само решити али по цену тешких економских жртава. Ово није тешко увидети.

После изнетих мисли намеће се логично питање, докле ће трајати криза пшенице без обзира на општу кризу. Одговор је врло једноставан. Све дотле, док ваневропске земље не поврате своју продукцију и извоз у Европу на нормалну меру. Ово се нарочито тиче Америке. За европске аграрце може се и овако рећи, све дотле, док европски извозници не почну подмиривати своју потребу прво пшеницом европских аграраца, уколико се мање може подмирити, дајући им при том оправдану зараду, па тек после ваневропском пшеницом. Не упуштамо се у то, како се ово даје спровести. У сваком случају ово неће значити принцип слободне трговине пшеницом између Европе и осталих континената.

Казали смо, да европско тржишта апсорбује $^4/_5$ светског извоза пшенице. Америка је необично појачала свој извоз. Европски аграрци су такође појачали свој извоз у Европу. Последица овога је познато срозавање цена и без обзира на постојећу општу кризу. У судару су европска и америчка производња. Исти случај као и код кукуруза. Наш прометни део целокупног проблема се рашчлањава на интерни и спољни проблем. У интерни проблем спада стандард, његов квалитет, организација капитала и трговине. У спољни проблем спада пласирање и организација подунавског блока у циљу заједничког иступања према ваневропској пшеници. Наш проблем пшенице није нимало нов, као што смо у почетку казали. Он је постојао и пре кризе као и данас. У решавању нашег проблема криза има само утолико значај, уколико би због финансиских тешкоћа ометала брзо или брже спровођење овога или онога. У суштини принципијелно решавање је исто у кризи или ван ове.

Интерни проблем је већ у решавању. Нешто је урађено и ради се. Први покушај стандардизације пшенице учинило је Привилеговано извозно друштво. Оно је утврдило ове извозне типове робе:

Бр.	50	Тиса	хект. теж.	80—81	кгр.	нечистоћа	1%
„	100	Бегеј	„ „	80—81	„	„	2 „
„	200	бачко-банат.	„ „	79—80	„	„	2 „

Бр. 163 југословенска хект. теж. 77—78 кгр. нечистоћа 3 %
„ 324 југосовенска „ „ 78—79 „ „ 2—3

Последње две су мешавине и то:

Бр. 163 = ½ босанска + ½ србијанска
Бр. 324 = ⅓ сремска + ⅔ србијанска

У првом делу смо утврдили, да ми у суштини имамо стару банатску пшеницу, нашу дакле домаћу, па била одгајена или не, ширбаницу, Ледереров пролифик и пшенице јужних области. Локалне модификације не би овде играле неки особити значај. За класификацију је послужила хектолитарска тежина, чистоћа и провенијенца. У суштини је оваква класификација стварно провенијенца, изузимајући две последње. Ми можемо одиста ванредно добро користити при утврђивању класа провенијенце. Али ми мислимо, да је боље дати једно име т.ј. југословенска пшеница и на подлози овој створити класе и степене уколико је ово последње потребно, слично стандарду манитобе са свима ближим одређивањима, аналого ономе, како је то речено у „Светска стандаризација цереалија, од М. Ђ. Николића — Гласник Завода за унапређење спољне трговине од 1932. Бр. 11—20. На овај начин би и пшеница јужних области добила своје место. Тиса, Бегеј, Банат, Бачка би отпали као назив и постали само ближе одређивање Класификација би имала да издвоји ширбаницу од банатске, исто тако као и банатску са ритских терена. Класификација би имала да утврди и боју, структуру, дозвољени проценат узајамних мешавина, влагу, главницу, примесу поред нечистоће и хектолитарске тежине и т.д. Присуство Ледererовог пролифика уопште избећи. Иако се јарица код нас мање производи, ипак би и њу требало узети у комбинацију.

Овакав један стандард би много боље и потпуније задовољио потребу. Засада се са р зних разлога уздржавамо са изношењем једног оваквог пројекта у танчине.

Квалитет стандарда је врло важна чињеница. Стандард је мера за бољу прођу. Спровођење стандаризације у правом смислу, значи избацивање свију лоших и слабих типова или мешавина. Таква стандаризација и такав стандард морају у трговини и производњи наћи и разумевање и интерес. Вештачки створене м шавине у циљу добивања извесне хектолитарске тежине и количине глутена и т.д. лоше су ств ри за произвођаче д бре пш нице, а и трговини не успева увек добро овај п сао и пласман Таквим м шавинама обилује Америка. Познате су и притужбе произв ђача и борба власти да их сузбије. Досада је ова борба т мо остала углавном без успеха. Мешавине се м гу дозволити при стварању неког основног типа робе на бази истих ти ова у производњи, где су различности само последице терена или и евентуално и

начина културе, те разлика проистиче у хектолитарској тежини и некој извесној мањој разлици у количини глутена и протеина. Млинови мешају али у сасвим друге сврхе. Квалитет нашег стандарда ваља нарочито створити и чувати. Треба особиту пажњу обратити на чистоћу, главницу и примесу. Овде је нарочито важно утврдити, колико процентуално сме зрна једног типа бити у другом. У вези са овим треба рашчистити питања у продукцији.

Привилеговано друштво је први наш покушај планске организације трговине пшеницом. Главни савез земљорадничких задруга са својим житарским задругама је такође један рад у томе правцу. Ван ових, других покушаја већег замаха нема. Али њихова средства су и сувиша мала, да би се какав већи ефекат у целини могао осетити. Извозни део жетве пшенице мора и треба да је у једној моћној руци. Засада је у државној руци и тако ће остати, док се што боље не организује. Изградња наше трговине пшеницом и организација потребног капитала стоје у тесној вези једна с другом. У садашњим приликама је тешко ма шта о томе детаљније говорити. Организација капитала ствара нарочите тешкоће. О страном капиталу тешко може бити ту речи ако се жели да сачува основни принцип, нарочито не може бити речи о обртном капиталу; као инвестициони би се могао још под извесним условима употребити. Када би наше задругарство било толико развијено, да прими на себе целокупну спољну трговину пшеницом, могла би се ова на њега пренети. Али то ће бити свакако ствар ближе или даље будућности. Да је у своје време узета била у разматрање обавезна штедња код нашег пољопривредног света, како је писац у своје време пропагирао, данас би она износила бар преко пола милијарде динара. Ово би било за почетак довољно, или би произвођач био у исто време и капиталиста, који би за спољну трговину пшеницом ставио потребна средства и користи од овога сам вукао, дакле управо оно, што се жели. Страни капитал би однео зараду. Држава би ту свакако много пута морала да подноси жртве баш за тај капитал. Мора се тако претпоставити. Све ово стоји у тесној вези са изградњом силоса и елеватора. Питање ових толико је старо, колико и наш пшенични проблем. До данас још није нашло своје практично решење. Па ипак у Смедереву је већ подигнут први силос за сврху трговине. Има их још неколико на приватним газдинствима али за циљеве газдинстава. Сигурно је, да ће и друге извозне тачке поћи путем Смедерева. Подизање наших силоса и елеватора треба да је у духу основне идеје пшеничног режима и има све оне добре стране, које те институције уопште имају. Држава би могла много да допринесе подизању силоса на подлози нашег приватног капитала и то баш

у духу пшеничног режима, оптерећујући извозни део пшенице неком малом сумом. Чак би, нама се чини, ово било врло лако спроводљиво. Када би државна управа била у положају, да зна дужину трајања данашњег пшеничног режима с једне стране, а са друге могућност, да у даном моменту пренесе и своје обавезе према тим приватним творевинама на ново створену институцију за спољну трговину пшеницом.

Питање треба свакако темељно и одједном решавати. Канада је изградила своје елеваторе и силосе тако, да може целокупну годишњу жетву сместити. Сва експортна роба Уједињених Држава пролази кроз елеваторе и контролу као и у Канади. Она мора имати карактерне особине утврђене стандардом. Ми о томе морамо водити рачуна, кад знамо да су баш америчке земље готово једини и моћни конкуренти европских аграрaца, па дакле и наши.

Овоме интерном делу проблема прикључује се и питање измене наше железничке тарифе за јадранске луке и напуштање транспортовања преко Брајиле, како смо то раније изнели.

Исто толико, колико је важан интерни део проблема, важан је и спољни.

Из извештаја о раду Привилегованог друштва виде се напори за упознавање потрошачког света нашом робом. Тај напор ваља продужити свим силама. Понављамо, ми нисмо пријатељи идеје само продати, па нека роба иде под чијим било именом. Прво је Привилеговано друштво почело потрошачки свет упознавати југословенском пшеницом. Ово треба што више развити. Наш је квалитет такав, да заслужује да носи своју марку. Нарочито је то данас потребно у постојећем сукобу, када европски извозници почињу полако да добијају у терену. Морална обавеза земаља, како смо бројевима већ констатовали, даје нам могућности да се њоме можемо и користити. Овде долазе у питање наши трговински уговори, реципроцитет, контингенти, преференцијали и т. д. Из ранијих излагања види се како о томе мислимо.

Изнели смо своје гледиште раније о исходу сукоба. Победиће онај, који хоће и мора да живи и ради поље не са шпекулације, већ зато што му је то занимање и што му је надница једва 10 дин. дневно, а цео капитал, који има не доноси му готово ништа. Победиће дакле тај, што ради цабе. Капитал ће пред њим побећи, јер он то не може. Нека нас у нашој производњи не буне нимало разна финансијска и економска питања света. Она ће се решити онако, како се морају решити. Ми нећемо моћи изменити ни ток њихог решења а камоли решење. У сваком случају у добити смо, кад имамо пуне кошеве итд. Светска делатност и светски капитал морају ипак једном погледати истини у очи, ако желе да опстану.

Заједничко иступање на европско тржиште је исте природе као код питања кукуруза, како смо већ нагласили. Ствар је добре воље, поверења и схватања интереса. Изгледа нам, да би се овде дао најлакше спровести подунавски блок.

Као што се из свију досадашњих излагања види, оба главна дела проблема су преважна. Колико је производња принципијелно једноставна и лежи у нашој руци, утолико је проблем промета компликован и великим делом не стоји само у нашој руци, њиме господаре чињенице, које треба савлађивати. Оба дела проблема нас јасно упућују, у коме правцу имамо да упутимо свој рад, почевши од произвођача, па до највећих водећих фактора. Обадва дела проблема нам јасно кажу, колико нам још солидних и смишљених напора треба, па да нашу пшеничну лађу уведемо у тихо пристаниште.

Крај.

Мита Ђ. Николић.

Биљне болести и штеточине.

О раним штеточинама воћака — гусеницама.

Међу најраније штеточине воћака долазе гусенице. Често су још неразвијени или тек напукли пупољци нападнути од њих, а нису ретке година када је лист сасвим поједен пре но што се и развио.

Од разних гусеница у нас су понајчешће гусенице лептирова малог и великог мразовца, глоговца, жутотрбе, главоње, кукавичије сузе и дувне. Међу њима гусенице мразоваца врло су честе, нарочито у севернијим крајевима наше земље и јављају се врло рано, да понекад обрсте пупољке пре но што се развију Штета је особито велика хладнијих пролећа, када се пупољци спорије развијају, те их гусенице могу лакше упропастити.

Одрасле гусенице малог мразовца су жућкасто зелене, великог мразовца рђасте боје по леђима, а бледо жуте на трбуху; прве мере око 3 см., а друге око 5 см. дужине. И једне и друге разликују се од осталих обичних гусеница нарочитим начином кретања, због кога су и добиле име гусенице грбе, или гусенице мернице. Крећући се гусеница се причврсти грудним ногама, привуче тело постављајући га у лук, а затим се ухвати задњим ногама (видети сл. 15 А, бр. 3), опружи тело и наново причвршћује што је даље могуће грудним ногама, те се тако стално погрбљује или као да мери пут својим телом.

Гусенице излазе из јаја док пупољци још нису почели да крећу и пошто су их омотали са мало паучине, да би спречили лисгиће да се развију, продиру у њих и изједају их.

Затим прелазе на најмлађе развијене листиће, на цветове, а јако нападају и саме младе, тек заметнуте плодове, остављајући на миру само дршке. Када цело дрво обрсте, нападну и саму кору, па затим одлазе, пуштајући се с грана по дугим паучинастим концима.

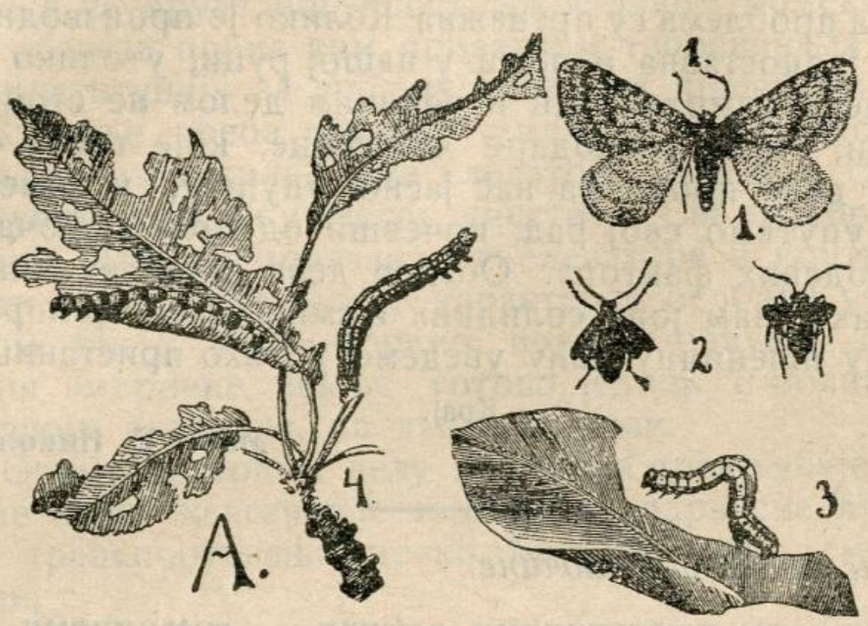

Сл. 15. Мали мразовац: 1 мужјак; 2 женка; 3 гусеница; 4 лишће нападнуто гусеницама малог мразовца.

Израсле гусенице у јуну силазе у земљу, на 5 до 10 см. дубине, опредају од свиле и парчади земље дугуљасту чауру, и у њој се претварају у лутку и лептира. Али док се други лептири обично јављају с пролећа, велики и мали мразовац су јесењи или чак и зимски лептири. Они почињу да излазе из земље у дубоку јесен и често се ово излажње, нарочито у малог мразовца, продужава целе зиме, па чак и у почетку марта налажене су лептирице у крајевима са блажијом климом. И као прави зимски лептири, мразовци добро подносе зиму и краћи мразеви од —6° до —8° само умртве, али не убијају лептире, и довољан је један топлији зрак сунца да их поврати. Само, разуме се, уколико је време блажије и појаве лептира су чешће, а они сами активнији.

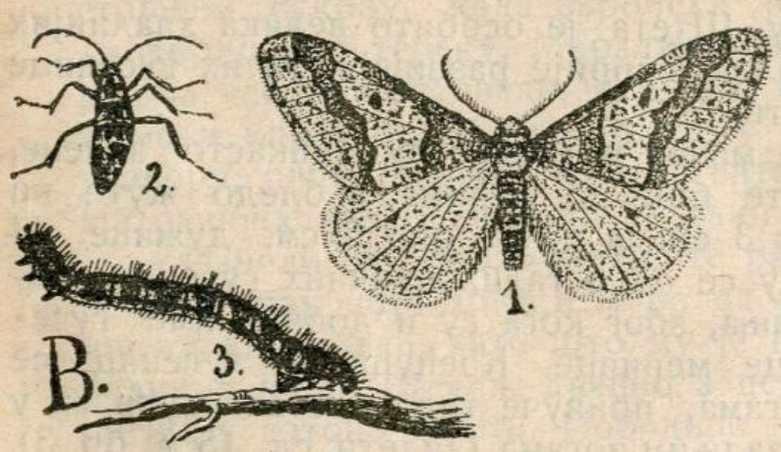

Сл. 16. Велики мразовац: 1 мужјак; 2 женка; 3 гусеница.

Још нечег чудног има код ових лептирова; женке су или сасвим без крила као у великог мразовца, или са јако

неразвијеним крилима као у малог мразовца, те не само да не могу да лете, већ ни најмање не личе на мужјаке. Док мужјаци имају нормална крила тамнијих боја, за здепасте женке пре би се рекло да су неке велике бескрилне муве или неки пауци.

Женке пуне јаја пењу се одмах на воћке, чекају мужјаке да их у сутону оплоде, а затим одлазе на врхове гранчица да снесу јаја при основама пупољака, било посебно, било у групама од 3 до 8 јајета. Бела јајашца, слична белим перлицама, за неколико дана постају црвено наранџаста, и добро причвршћена нарочитим лепком уз кору, да их кише не могу спрати, остају до пролећа, када ће се из њих испилити гусенице. Она су необично отпорна спрам зиме и ни мразеви од — 30° им не шкоде, па и разна средства против штеточина слабо на њих дејствују.

Против ових честих гусеница примењивана су најразличнија средства и начини сузбијања. Пошто женке немају крила, помишљало се увек да се на неки начин спречи њихово пењање на гране и у ту сврху стављају се најчешће лепљиви појасеви око стабала.

Као лепак узима се катран, чист или у мешавини са машћу, или разне друге мешавине, више мање сложене. Сви ови лепкови, које сами можемо справити, имају великих мана да се брзо суше, или сувише брзо цуре, или нападају кору, те се најпре преко ње мора ставити појас чврсте хартије и по њему размазати лепак; ово се нарочито мора урадити ако се употребљава катран.

Индустрија посл дњих година справља одличне лепкове, врло издржљиве спрам зиме и топлоте, који месецима остају на воћкама без промена, а могу се стављати на голу кору, али и они имају великуману да су и сувише скупи за наше прилике.

Уместо лепка препоручује се да се стабло омота појасом од жичаног платна широким око 10 см, привезаним уз горњу ивицу чврсто око стабла, док се доњи део одвоји од стабла тако, да образује као неки левак који спречава лептирице да се попну.

Изналажене су и друге замке да се спречи пењање лептирица, али њихова примена изискује велике издатке и доста напора, а сем тога поједини стручњаци доказују да се женке могу спарити и на земљи, и да их мужјаци тада преносе на круне воћака, те према томе и немају потребе да се пужу уз стабло. Тако би се могли и објаснити поједини неуспеси, иако су лепљиви појасеви брижљиво стављани и надгледани.

У последње време, захваљујући арсеновим совима, имамо једно одлично средство против гусеница. Чим се прве од

њих примете, чим се запазе нагрижени пупољци, воћке треба испрскати раствором арсенових средстава, било у води, било још боље у бордовској чорби, и ако је прскање добро изведено, све ће гусенице бити убрзо отроване.

На исти начин најлакше се сузбијају и све остале гусенице. Једно добро прскање са арсеновим средствима спасава воћке од ових опасних непријатеља сигурније но сви лепљиви појасеви, а сем тога и много је лакше, брже и јевтиније.

Др. П. Вукасовић.

Хигијена домаћих животиња

Глисне болести домаћих животиња.

4. Трихина (Trichinella spiralis).

Одрасла глиста је врло ситан и голим оком једва видљив црвић, који живи за време од 8 недеља у цревном каналу свога *правог домаћина*. Као такав домаћин служи *човек, свиња, пацов, миш,* морско прасе и питоми зец, а могу бити: пас, лисица, мачка, јазавац, медвед и друге животиње. Женка одрасле трихине има свега 3—4 милиметара дужине, и само 0.06 милиметара дебљине; дакле одрасла глиста тања је од обичне длаке. Одрасли мужјаци мањи су два пута од женака. Трихина има канал за пријем и варење хране и полне органе. Женка садржи у своме јајнику око 1500 јаја, из којих још у у телу женке излазе ларве; дакле, женка непосредно избацује живе ларве (сл. 17 бр. 1). То су сићушни црвићи, чак једва видљиви и под микроскопом. Али ове су ларвице дужег века него одрасле глисте. Ларве су увек настањене *у мишићима, односно у месу* (сл. 17 бр. 4) прелазног домаћина, и живе у њему до краја живота домаћина. *Тако је на пр. присуство живих ларава код човека запажено до 30 година после заражења трихинама.*

Начин заражења човека и животиња трихинама обично је овакав. Као полазна тачка и стални извори заразе служе пацови, код којих је налажење трихина, односно њихових ларава у мишићима доста честа појава. Пацови обично једу своје старе, слабе или изнемогле другове. Од њиховог меса зараженог трихинама, пацови добијају прво *ларве* глисте, од којих у желудцу и цревима постају *одрасле* трихине, мужјаци и женке. По извршеном оплођењу женака мужјаци угину, а женке у цревном каналу пацова избацују ларве у огромном броју, које пролазе кроз слузокожу цревног канала и помоћу крвних и лимфних судова разилазе се по целом телу пацова.

Дакле, један исти пацов служи за трихине и као *прави домаћин* за време од око 8 недеља својим желудцем и цревним каналом за зреле, одрасле трихине, и као *прелазни* домаћин

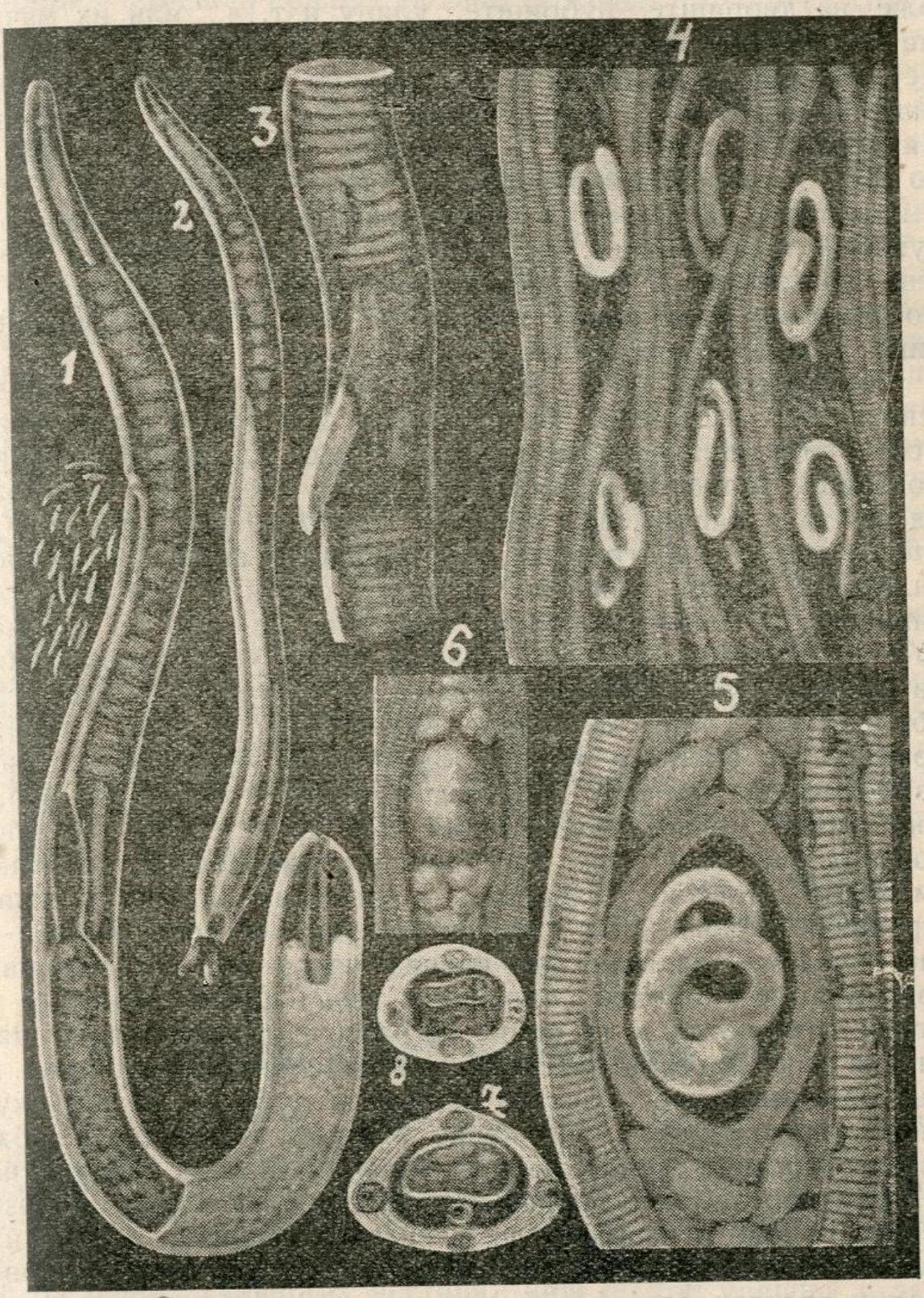

Сл. 17. Бр. 1 женка трихине која избацује живе ларвице; бр. 2 мужјак трихине; бр. 3 ларвица која улази у мишићно влакно; бр. 4 ларве трихине међу мишићним влакнима; бр. 5 учаурена ларва трихине у месу (уздужни пресек); бр. 6 изглед учаурене трихине у месу; бр. 7 и 8 попречни пресек одрасле трихине. Све слике јако увеличане.

ВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕ

у току осталог свога живота за ларве глиста у мишићима, односно у месу. Од пацова прво добијају трихине *свиње,* које поједу леш, односно месо зараженог пацова, што се лако дешава, јер јако намножене пацове често убијају и бацају напоље, на двориште, ђубриште, улицу и т. д., или их мачке или пси хватају и удављене остављају по дворишту и другим местима, када неће да их једу. Уколико у некоме месту има више пацова, утолико је међу њима *трихиноза* више раширена, или оболење од тих глиста. Најчешће има заражених пацова (до 50% и више) на кланицама, стрводерницама и томе сличним местима, где је много разних животињских отпадака који служе за храну пацова. Исто тако и свиње су највише заражене трихинама у околини оваквих места или установа. У иностранству је на свима таквим местима забрањено држање свиња у циљу приплођавања и товљења.

Од заражене свиње, трихине добија и човек кад поједе њено слабо посољено, мало кувано или слабо надимљено месо у виду шунке, сланине, сувог меса или кобасичарских производа. Мало су познати смртни случајеви од трихинозе код свиња и пацова, али *оболење човека од трихина увек је врло опасно.* У иностранству, где поклањају више пажње оболењима од глиста, утврђено је много смртних случајева од трихинозе. У мање напредним земљама, не само по селима, већ и по варошима, овакви случајеви остају често незапажени, или пролазе као случајеви оболења од трбушног тифуса, срдобоље-дизентерије, мишићног реуматизма и томе слично. Заражење и оболење човека од трихина бива овако. Чим човек поједе, понекад и читава породица, трихинама заражену сирову шунку, сланину или који други слабо искувани производ свињског меса, он добија у своме желудцу са оваквим месом мноштво учаурених, у влакнима мишићног ткива закречених ларава. Под утицајем желудачног сока (пепсин—соне киселине) раствара се кречна чаура ларава, сићушни црвић постаје слободан, пролази у танка црева, зарије се у његову слузокожу, и ту почне да расте и да се развија. Након два дана одрасла глиста већ је способна за оплођење и даље размножавање. Трихина се зарива дубље у слузокожу, у потслузасто ткиво, у оближње жљезде, а отпочиње избацивање огромног броја ларава. Ово се дешава обично на 6—7 дана после једења зараженог материјала. Ларве пролазе у крвне судове и разилазе се у суседне мишиће, а када их је много, онда се разилазе по целом телу. У првом реду ларве поседну пречагу (дијафрагму), затим међуребарне и грудне мишиће, па мишиће ждрела, врата и очију, изазивајући при томе болове сличне реуматичним боловима у нападнутим местима и отоке на очним капцима. Саме пак одрасле глисте за време свога боравка у слузокожи танких црева (око 8 не-

дења) изазивају јак надражај слузокоже црева, њено запаљење, пролив помешан крвљу, да само оболење потсећа на трбушни тифус или дизентерију (срдобољу) са високом температуром (грозницом). Кад нема сувише много глиста и ларава, човек се може опоравити и оздравити. Кад их је врло много (кад човек или који члан породице поједе више зараженог меса трихинама), оболење повлачи за собом смрт.

Из свега наведеног јасно се види, да по питању трихинозних оболења на првом месту стоји здравље и живот човека, па тек на другом месту *трихиноза* свиња. Али услед огромне опасности трихина по човека, *против којих уопште нема лека*, у свима напредним земљама поклањају велику пажњу трихинози код свиња, врше обавезно микроскопски преглед меса, и свако пронађено трихинозно грло уништавају било спаљивањем на ватри, било кувањем под притиском на топлоти од 120° Ц. Како је трихиноза опасна по људе, срећа је за човечанство што број трихинозних свиња у свима земљама није тако велики; рачуна се да једна трихинозна свиња долази на 5000—10.000 закланих свиња. Али и та једна трихинозна свиња може упропастити велики број потрошача меса. Човек, заражен чаурама и ларвама трихина у мишићима (руке, ноге, врата, грудног коша) остаје до краја свога живота мање више богаљ, онеспособљен за рад. Колико може месо бити заражено трихинама види се по томе, што се у малом парчету меса, прожманом сићушним трихинозним чаурама, од стране стручњака, који на томе раде, избројало много стотина милиона паразита.

Др. Ј. Марков,
проф. Универз.

Тетовска котлина као јабучарски крај.

Распростирање јабуке у околини Тетова. Као центар гајења јабуке у овоме крају је страна и падина Шаре идући од Тетова ка северо-западу. На овим местима је као што рекох земља црвеница, која је постала као продукат приликом распадања кречних стена уз дејство сунца, а састављена је од финих глинастих честица, чија је моћ упијања и задржавања влаге врло велика, што је од нарочитог значаја баш за ове крајеве, који и ако имају просечени водени талог 680—720 мм. ипак оскудевају у влази. Слој ове земље је плитак, али то гајењу јабуке нимало не смета, пошто она пушта свој корен у површинске слојеве, али он утиче с друге стране да се гајење крушке која се дубоко укорењава не може спровести и поред свих осталих повољних услова за

њу. Садржај креча у црвеници чини да плодови буду квалитативнији, финијег укуса и јачег мириса. На све ово утиче још и обилна изложеност сунцу, као и осигурано проветравање и мала разлика у дневној и ноћној, као и летњој и зимској температури, коју условљавају велике шуме кестена, ораха, лешника и другог шумског дрвећа које расте на њој. Али, ни на овим странама и падинама нису јабуке свуда распрострањене као што би се могло мислити, већ њих виђамо с места на место у котластим удубљењима Шаре, у којима су смештена и села. Између ових удубљења налазе се редовно брада или берца како их овде називају, чија је површина обично без шуме, јер се услед великог нагиба вода на њима не задржава, а оскудицу у овој појачава још и велика изложеност сунцу и ваздушним струјама.

Идући пак страном и падином шаре од Тетова ка југу, јабуку видимо у знатно мањој мери, што долази свакако услед веће оскудице влаге у површинским слојевима, јер је овај предео више изложен топлим јужним ветровима и сунчаној жези, коју знамо да јабука не воли. Ови ветрови дувају нарочито за време лета, али се њихова снага од Тетова ка северу знатно умањује услед највеће ширине котлине у овоме делу и њене отворености према истоку, а поред тога овај предео је више изложен и северним хладним ветровима, уколико ови успевају да се пребаце преко масива Шаре. На овој се страни могу приметити ораси, шљиве (џанаринке и ранке) кестен и леска, а по нижим местима поред поменутих воћака још и крушка.

На десној обали Вардара односно на истоку, јабуку видимо врло ретко или боље рећи никако. На овој страни леже планине Суха Гора и Жедан, чије и само име означава стање влаге на њима, услед које је њено гајење и немогуће. По овим планинама шуме нема, а земља је услед кише и других падежа са њих снесена у долине, оставивши голе стене, на којима се не може видети ни дрвцета. По нижим висовима састављеним од кречњака може се још видети мало шимширове шуме, испод које се такође бели кречњак. Недостатак влаге у овом делу котлине иде тако далеко, да се у селу Жељину које лежи непосредно испод планине Жедна, не могу гајити стрњике, једино путем црног угара, т.ј. земљиште се сваке друге године не засејава.

У падини ових планина јабуке нема из разлога што је земља у њој састављена од песка и камена нанесеног с брда, а земље има врло мало, те се ова услед оваквог састава брзо загрева и лако пропушта воду у дубље слојеве.

У равници на левој обали Вардара распростире се претежно гајење ратарских усева: пшенице, кукуруза, дувана и др. Јабуке виђамо ређе, а приближавајући се Шари сусрећемо

је све чешће. У самом Тетову јабуке има тако рећи у сваком дворишту, а нарочито турске куће нису без ње. На периферији вароши налазе се већ и чисти јабучари, који се у последње време подижу све више. Истина квалитет и родност ових јабука далеко изостаје иза оних са стране Шаре, што долази услед рђавих особина саме равнице, које се огледају на првом месту у честом спуштању магле, изнад које често греје сунце по бреговима, а друго у слабијој циркулацији ваздуха и великој разлици између дневне и ноћне, као летње и зимске температуре. Лето је у равници врло жарко, а зиме врло хладне, што нарочито лепо примећују становници и учитељи из брдских места који ретко долазе у равницу и ову разлику одмах уоче. На северо-западу јабука иде и изван котлине падином и страном Шаре, до Качаника па и даље, а има је и на њеној другој страни (Призрен).

У висинском погледу њено распростирање је исто тако велико. Успева на надморској висини од 461 мет., на којој се налази варош Тетово, али најбоље резултате или згодније рећи „елитна је“ на висини од 500—800 мет., на којој леже села: Лешак, Слатина, Теарце и Одра. У овим местима њени плодови су крупнији, обојенији, јачег мириса и финијег укуса; ова се села у исто време сматрају као мајдан јабуке у своме крају. Одличне резултате даје и на висинама од 800—1000 мет., на којој су села Гајире на надморској висини од 800 мет., Сетоље и Отуње на висини од 985 мет. Јабуке у овим местима су такође изврсне и скрећу пажњу на изложбама где бивају готово редовно награђиване. Јабуку видимо и у селу Лисцу ни висини од 1300 мет., али она овде већ доста изостаје по особинама. Дивљаку растурену овде онде по шумама видимо и до 2000 мет. Подаци о надморској висини добивени су од техничког одељка среза доњополошког.

Појединости о гајењу јабуке у Тетовској котлини. Још у почетку своје теме, поменуо сам унеколико како овдашњи сељак гаји јабуке и колико јој све пажње посвећује. Али да у овоме делу анализирам све појединости како би се добила што јаснија слика.

Рекао сам да је ово Богом дано јабучарско место, ко е је и сама природа наменила њеном гајењу. По шумама овога краја сусрећу се често више врста дивљих јабука које самоникле расту; ове самоникле дивљачице су исто време и главни материјал на коме је подигнуто овдашње јабучарство.

1) *Подизање јабучара.* Било путем силе за рачун бегова било својевољно за себе, сељак је ископавао ове дивљаке из шуме, и односио их на своје или њихово имање и засађивао. Ма да је земља у коју пресађује каменита и збијена, он ипак не копа рупе пре сађења на неколико месеци или недеља ра-

није, као што то напредни воћари чине, већ он то ради онда када је дивљаку нашао, рупу копа онолику колика је потребна само за смештај жила. У рупу пре стављања воћке сипају неколико кофа воде. Пошто се младица прими, калеми је на процеп у који ставља гранчицу са више пупољака па и вршним, које после облепи балегом и увеже крпом. Поједини практикују да дивљаку окалеме на месту где је нађу, па тек ако се прими преносе је близу куће, где је засађују без икаквога реда на напред пуменути начин. За подлогу узимају обично вишегодишњу дивљачицу, што напредно воћарство никоме не дозвољава.

2. *Нега и сузбијање штеточина на јабукама.* Пошто су дивљачицу засадили и окалемили, они јој обично више не дају никакву негу, већ је остављају више мање самој природи. Круну јој не образују, јер свако сечење грана сматрају за грех, и у томе иду тако далеко, да не дозвољавају ни сечење калем гранчица од већ развијених рађајућих дрвета. Ако су велике суше наводњавају водом коју добијају из планинских извора, којих овде доста има. Воду пусте у чиније које праве поред сваке воћке, или у новије време с места на место између редова ископају ваде, у које пусте воду па ова прелива по целој површини, на којој после израсте фина трава коју косе за исхрану стоке. У потребу надводњавања убеђени су сви и врше је редовно чим добију ред. Воду чувају водари, а кмет села се стара да се она правилно распореди свима становницима, који су у извођењу овога посла прави мајстори. Наводњавају преко целе ноћи са фењером у рукама, па и целога дана да би воду што више искористили. По свршеном заливању у чиније, да би спречили испаравање, бацају траву или коров кога ишчупају из близине. Површину у воћњаку у опште не обрађују, јер је услед велике стрменитости доста тешко изводљива, али ни поред саме воћке не окопавају изузев што направе оно мало чиније која траје дужи низ година. Површина обрасте травом, коју покосе или пусте да опасу овце, којих овде доста има (шар планинске овце). Спуштајући се ближе котлини и у самој котлини површина у јабучарима се обрађује, али не зато да би се омогућио бољи пораст њихов, већ да би се иста употребила за гајење које друге културе.

Од свих биљака по воћњаку највише сеју луцерку, коју искоришћавају докле је год могуће, односно докле год ова живи. Ко не сеје њу тај сеје овас, који повремено коси и троши за исхрану стоке. Обадве ове културе остављају рђаве последице за собом тако, да се не зна који горе раде, да ли они што ништа не сеју или не обрађују или они што сеју. Већина сељака у једном делу воћњака гаји градинарске биљке за домаћу употребу.

Овом воћу па ни јабукама не дају никакву негу нити их крече, нити их ђубре, или то чини пак један или двојица у селу, а суве гране секу тек од скорог времена.

Противу штеточина такође не предузимају никакве мере Крвава ваш се све више шири нападајући све надземне делове јабуке, проузрокујући на њима квалитативно и квантитативно лошији род, вегетативно слабљење, а често пута и кончано пропадање целе воћке, и прети да учини са јабуком оно исто што је и филоксера учинила са виновом лозом. Јабучни црв се исто тако вића врло често и смањује знатно бербу, али се и противу њега нико не бори. Све што се ради, примитивно се ради, а пуно се ствари не раде, па зато се није ни чудити што се наглашује дегенерација овдашње јабуке, која је под оваквим условима живота и требала одавно да наступи.

3. *Берба и пренос јабука.* Једина радња коју обавезно обављају је берба, за коју се једино може рећи, да је иако примитивно, ипак са највише разумевања и воље врше.

Почетак бербе пада у првој половини месеца октобра, када се по нарочитој дозволи Г. Бана распуштају основне школе, како би деца могла помоћи родитељима. Распуст се дозвољава из разлога, што обично сви мушкарци овога краја способни за рад иду у печалбу по разним крајевима наше земље: Скопље, Београд и друга места, а многи одлазе и у суседне земље, нарочито у Бугарску и Грчку. Код куће остају само жене, неки старац неспособан за рад и деца, а како у ово доба пада још и берба ораха и кестена, то би се без дечије помоћи посао могао врло тешко свршити.

Бербу врше преко целога дана, али јабуке које мисле задржати за своју употребу беру изјутра и увече по хладовини, јер су приметили да се тада обране јабуке боље чувају, а све јабуке остављају да их ухвате неколико слана из истих разлога. Да ће слана падати познају по томе, што се на највишим врховима Шаре, Турчину и Љуботену, појави снег. Јабуке беру доста пажљиво, редовно руком, никада не тресу, при брању пазе да петељку не изломе, ако је који плод висок да се не може руком дохватити, онда га они беру помоћу берила или чаше, како је они називају, а коју праве они сами на тај начин, што од врбовог или лесковог, а понеки и од конопља, направе нешто налик на чашу и ово утврде на једну дугачку мотку, па ову подмету под јабуку а затим повуку. Ако је берило од прућа онда се јабука доста повреди, те зато ово треба што пре избацити и заменити их правим, са којима се лакше и брже ради, а притом нису скупа.

Обране јабуке преносе у торбама, а ређе у корпама и то на рукама, често и магарићима, на које наместе коше

(корпе јајастог облика удешене да их магарац може носити на самару), ове претходно обложе ражаном сламом овршеном млатилима.

4. *Чување јабука.* Већина сељака овога краја одмах после бербе или неколико дана доцније односе јабуке на пијац, а само један мањи део остављају за своју употребу. Продају морају да врше одмах из разлога што им је то обично главни приход од кога купују жито и исхрањују породицу, већина њих добивени новац и не носи кући, већ одмах купује жито и све што му треба. Знају и сами да се јабука добро чува, али је не могу чувати из напред поменутог разлога и услед недостатка просторија, пошто су им куће тако мале да се једва они могу сместити, а других зграда немају или врло ретко. Мало имућнији људи их задржавају месец два и чувају их на следећи начин: 1) у собама намештају једно дрвено постеље у виду кревета, уздигнуто од земље 20—30 см. или не уздижу, већ на земљи где прво поставе даску па затим ређају. На овом постољу ређају ред сена или сламе, па ред јабука, и све тако до висине од 1—1.50 мет., па их одатле као што рекох у половини зиме ваде по цени од 7—10 динара килограм; 2) на полицама које обично имају у свакој соби, где ређају у два реда једну до друге, али тако да се не додирују, и с времена на време их прегледају, и све оне које су почеле да труле употребљавају. Овако сачуване јабуке су прави деликатес и продају се на комад и то доста скупо.

Као што видимо из ранијег, овдашњи сељак-воћар би са мало труда могао поправити свој садањи положај, јер зато и има живих примера где су поједини људи радећи овако успели само од јабука да накупују читава имања. Створити једну воћарску задругу у овоме крају са воћном комором, значи створити благостање у њему.

Ј. Јаковљевић.

Домаћинство.

Шта је васпитање деце?[1])

Одувек се код свију народа показивало извесно старање о деци, али у колико су они били простији, примитив-

---

[1]) За образовање тежакове домаћице штампаће се чланци из области домаћинства, које ће писати г-ђа Наталија Ђуровић, управ. више домаћичке школе у пензији. Препоручујемо свима тежаковим домаћицама, да ову рубрику редовно читају, јер ће се много изнетим знањем користити и себе у животу домаћем допунити утолико пре, што у сваком селу не могу да се одржавају домаћички течајеви, где би имале прилике да науче правилно вођење куће и домаћег газдинства, као и правилно васпитавање деце, припремајући их за корисне чланове породице и државе. *Уредн.*

нији, то се старање сводило само на телесно напредовање, а уколико су били образованији, утолико се више обраћала пажња и на духовни живот деце.

Основна јединица друштвене заједнице јесте породица, коју чине родитељи — отац и мати са децом, те према томе родитељи су први васпитачи своје деце. Да би родитељи знали, како децу треба подизати у телесном и духовном смислу, данас постоје науке, и то: наука о чувању здравља — хигијена, и наука о васпитавању деце — педагогика.

Жена у породици, било да живи у граду или на селу, има својих врло важних дужности и то: дужности мајке — васпитачице своје деце, домаћице, тј. вођења куће, и дужности жене према мужу. Да би на сваку од ових дужности могла да одговори, мора имати бар неопходна основна знања, ако хоће да јој живот буде лакши и сношљивији.

Данас је код нас породица у опадању, јер читајући дневне листове наилазимо на страшне ствари: деца убијају родитеље и обратно, омладина се одаје крађи, пијанству, коцки, разбојништвима, и другим неваљалствима, а ово зло долази отуда, што у породици као основној јединици друштва има нечега болеснога. Болест човечијег организма лечи лекар лековима, а ову лече родитељи само паметним и разумним поступцима према деци.

Како је мајка у заједници са децом више него отац, јер он прибавља материјална средства за живот — новац — то је једна од најглавнијих дужности мајке у породици, да васпитава своју децу.

Да бисмо разумели шта педагогика као наука о васпитању деце хоће, ми ћемо је објаснити. То је грчка реч, сложена из две: паис и аго — што значи дете водим. Према томе, педагог је био онај, који дете води, а педагошка наука о вођењу деце.

У старо време код Грка и Римљана педагог је онај роб, који је имао задатак, да дете води у шетњу, да га чува, прати свуда, да пази да му се ништа рђаво не догоди. Он је био вођа детета. Међутим, данас педагог значи духовни вођа детета. Према томе, педагогика је наука о васпитању деце, а како је мати непрестано са децом, то је она и васпитач њихов, па стога су јој и неопходна знања о васпитавању деце. Али истовремено мора да обрати пажњу и на здравље њихово. Једна латинска изрека каже: „У здравом телу је здрав дух". Овим се неће рећи, да ако је дете болесно, да је и његов дух болестан, већ да је за правилно васпитање деце неопходно потребно и здравље.

Питамо се, шта је васпитање деце? То није ништа друго, но свесно, намерно утицање старијих на млађе, и то са једним

одређеним планом. Овим утицајем развијамо децу у духовном животу. Он се састоји у овоме: да их учимо да говоре истину, лепе речи, да буду послушна, да једно другом помажу у раду, у невољи, да се не бију, не свађају, да раде само оно што ће бити на добро и корист околине, родитеља — браће, сестара, заједнице у којој живе. Овако утицање на децу је добро, а за децу која и у доцнијем животу тако раде кажемо: да су васпитана. Када од деце постану људи, раде онако, како су у младости научила. Друштво без оваквих људи не може постојати, јер у свакој друштвеној заједници (породици, држави) потребни су људи, који ће радити и жртвовати се за добро целине. Али ако родитељи не обраћају пажњу на васпитање своје деце, него се пред децом туку, свађају, псују, не уче их да говоре истину, не уче их да буду предусретљива, уче их крађи и да раде само оно, што њима чини задовољство и користи, онда таква деца када одрасту и постану људи, врло су рђави и као чланови породице, друштва и државе. Она постану штетна по заједницу само зато, што су се у најранијој младости погрешно васпитавала. Такви људи су за друштвену заједницу још опаснији, ако су учили школу, јер све своје знање употребљавају само на своју личну корист, а на штету интереса заједнице, у којој раде и живе.

Зато је дужност родитеља, а нарочито мајке, као прве васпитачице своје деце, да још од најранијег детињства обрати што већу пажњу на то: шта ради пред децом, шта говори, да пази на сваки поступак свога детета у кући и ван ње, да пази с ким јој се дете дружи, како се понаша у кући, у школи, у друштву, према њој и осталим члановима породице, према учитељу, свештенику и према суседима. Добра мајка увек има времена за васпитање свога детета, ма колико да има посла у кући и ван ње, јер она не сме заборавити, на ону народну пословицу која каже: „Што колевка одгоји, то мотика закопа“.

Н. Ђуровић.

Народно здравље

Трем у сељачкој кући

Стара сељачка кућа имала је један врло значајан простор, нарочито моравска кућа. То је трем, отворен простор с једним узвишеним делом за постељу. Трем је постао из невоље, а значи врло важан кућни простор по здравље укућана.

Кућа на селу развијала се из једнодељне куће упоредо са развијањем породичног живота. Док су односи и прилике

били неразвијени и прости, а дрвета много, довољан је био и један простор као кућа, а за спавање су служили вајати. Али кад је понестало шума, кад се породични живот све више усложавао и развијао, кад је кућа постала средиште породичног живота, сељак је прешао на подизање двођељне куће. Та кућа имала је кућу и једну одају. У кући су спавали старији, обично на поду око огњишта, у одаји жене с децом. Дрвета је омалило, па су куће грађене од чатме, с малим прозорима, облепљеним хартијом или сушеним бурагом, а зими заковани даскама. Овакав стан је био потпуно нездрав. Ваздуха је било недовољно, а проветравање отежано. Почиње се ширити туберкулоза у великој мери. И сељак је видео да узроци леже у кући. И у то време појављује се и трећи, отворен простор, трем, доксат, вајат, где се преко лета спава, а дању борави и раде женски послови. Важност овог трема још пре 20 година изнео је и проф. Батут. У својој одличној књижици „Јектика" вели: „Наш сељак има управо већ готово целиште. Његова кућа с тремом или доксатом усред хладовног дворишта или воћњака, претставља у малом исто оно, што и оне велике зграде с неколико катова таквих доксата по светским санаторијама."

И заиста, овај доксат је од необична значаја здравственог. Ниједна сељачка кућа не би требела да је без њега. Гледао сам у Морави врло лепе доксате са стубовима, и кружним отворима тако, да и кућу чине лепом и потсећају на двери старих наших манастира и цркава. У последње време још се отишло даље, па доксате затварају великим стакленим прозорима. Ово је још значајније, јер омогућује да се доксати и преко зиме употребљују. Преко лета се прозори могу и скинути. Преко зиме се пак прозори наместе, да заклоне од мећаве и ветрова. Од хладноће се треба чувати добрим покривачима, а по потреби може се и пећ унети.

Али сељак често пута и не зна какав је здравствени благослов овај његов трем. Он често затвори болесника у мрачни вајат или у загушљиву собу. Често пута и здрави и болесни се стрпају у овај мали простор. Ту ни болесном нема лека ни здравом снаге. Ту се болест ојача, а здрав ослаби.

Болеснику ма од које болести боловао, а нарочито од плућних и туберкулозе, први и главни лек је чист ваздух. И зато је најздравије да лежи у трему. Лети и дању и ноћу. Зими добро утопљен, у топлој постељи треба да одлежи туберкулозни болесник што дуже и пре и после подне на доксату, нарочито кад је сунце. Па то раде и болесници у санаторијама. И тамо у отвореним лежаоницама, заклоњеним само од ветра и од непогода, остављају болеснике да леже

што дуже. Тим болесницима је чист ваздух спасоносан лек, а загађен собни ваздух отров, који све више шири болест.

Наша сељачка кућа не би требало да буде без пространог доксата, где би цела породица могла спавати. Треба га само усавршити и омогућити да се може заклонити са стране откуда долази непогода, а зими да се може затворити. Нису стари установили доксат без нарочите потребе. Они су врло добро знали његов значај, само се то помало и полако заборавило. Садашња покољења морају много више чинити за здравље него старији, јер се начин живота умногом променио. И баш због тога не смеју напуштати старе хигијенске просторе, као што је доксат, него напротив морају их усавршавати и саображавати савременим потребама и искуствима.

Др. Ст. Иванић.

Питања и одговори.

Одговор на питање земљорадника Јовановића Илије из села Карбова-Краински.

Штројење, шкопљење, јаловљење, чишћење, јесте једна крвава или некрвава операција, којом мушкарцу или женки одузимамо могућност оплођавања. Ова је операција вршена већ у прастаро доба. Штројење мушких грла је старијег датума, док је штројење женских грла-кобила, крава — тек у новије доба вршено са успехом, јер су полне жлезде код мушкараца приступачније за операцију, сем код петлова.

Штројење вршимо било из економских разлога, било да је по среди нека болест на јајима или јајнику, која би се успешно дала излечити само штројењем.

Економски разлози јесу:

1.) Услед престанка полног нагона након штројења грла постану мирнија, неопасна по околину и зато подеснија за рад.

2.) Код штројених грла омогућено је заједничко држање мушких и женских грла на паши и у коњушници.

3.) Штројена грла склона су гојењу, њихово је месо укусније и више тражено, према томе и скупоценије.

4.) Код јараца, овнова и старијих вепрова је тек кастрацијом омогућена употреба меса за људску исхрану.

4.) За плиплод неспособна грла избацују се штројењем из приплода.

У којој старости је најподесније штројити мушка грла? Пастуве штројимо обично по навршетку 1 године живота, ако су полне жлезде до тог времена већ сишле из препонског

канала. Ако су ждребад слаба и заостала, онда је боље да причекамо са штројењем до навршене 2 године. Тиме постизавамо једну јачу конституцију тела и снажније развиће мишића. Настале болести на полним жлездама дозвољавају штројење у свако доба старости.

Мушку телад, која су намењена клању штројимо што могуће раније (2--3 месеца после телења), јунад, коју доцније желимо да употребимо за радне волове штројимо у 8—12 месецу.

Јарце и овнове је најбоље штројити раније, у старости од 6—8 недеља.

Вепра, намењеног за гојење штројимо већ са 4 недеље. Можемо да причекамо и до 3 месеца.

Петлове штројимо (капаунизирамо) чим мислимо да отпочнемо са гојењем.

Штројење мачака и паса не долази код нас у обзир.

У које доба године можемо, да штројимо? У свако доба ако имамо зато прикладне и хигијенске смештајне прилике. Врућина или хладноћа не утичу много на рану. Једина незгода у топло доба јесу муве и зато практикујемо да штројимо одрасла грла или у рано пролеће или у позну јесен. То је време и за оператора најприкладније. Код осталих животиња подешавамо време штројења према дану прасења, козења или јагњења.

Да ли је боље шкопљење или наврtање? Једино је шкопљење на месту. Наврtање проузрокује страшне болове, несигурно је и скопчано са великом опасношћу.

Женке живине, које држимо ради клања, могу се онеспособити да више не носе јаја само на тај начин, да их држимо потпуно одвојено и добро хранимо. Петлове можемо штројити.

М. Ф.

По питању Живојина Милошевића из Грабоваца, о замени граба са багреном, даје му се на знање ово:

Место граба можете сасвим заменити багреном. Но толику површину не би вам саветовао целу искрчити. Граб на земљишту, на коме га је сама природа поставила, врши добро опредељени му задатак. Поред доброг горива дрво му налази и понеку употребу. Шта више, ако то није какав велики густиш, могли би и да га не крчите, већ да поред њега умећете и багрен, па нека се међу собом боре за даље напредовање. Један део можете и потпуно заменити багреном. Али никако сејањем семена већ сађењем садница. Ове је најбоље да сами изведете сејањем семена у лејама. Што једног лета

произведете, то на јесен или најдаље идућег пролећа да засадите, па ма колико вам се те саднице чиниле ситне. Јер, ако вам остану непресађене старије од једне године, врло их је тешко потом вадити и пресађивати. Сејање семена у леје врши се само с пролећа, пошто мало отопли, обично по Ђурђевудне. За то сејање семе мора бити претходно припремљено, иначе вам не вреди сејати. Сађење садница можете вршити с јесени и с пролећа. — Ако немате радне снаге, а потребно вам је још и пањеве искористити, онда је добро да се искрчено земљиште за годину две и обради, али вам то није толико потребно, јер се може садити одмах и у крчевину. Сади се у отстојању ред од реда по два метра, а садница од саднице у реду обично по 1.25 м. Детаљније упутство наћи ћете у „Тежаку" за 1924 г. у чланку: *Подижимо и чувајмо шумско багрење.* Уосталом, за набавку семена и за припремање и сејање овога, као и за сађење и негу посађених садница, обратите се за савет и упутство вашем среском економу.

Јов. М. Јекић.

Одговор.[1]) Отпаци од дувана садрже углавном исте састојке као и отпаци од осталих биљака, те се стога могу употребити за ђубрење земље. Да би дејство дуванских отпадака било брзо, јако и без штете по усеве који се ђубре, треба их за ђубрење употребљавати, пошто се претходно распадну. Распадање дуванских отпадака најбоље се може постићи, ако се исти компостирају, т.ј. ако се стрпају на гомилу (хрпу) заједно са другим отпацима, пепелом, сточним ђубретом и земљом. После три до четири месеца, када сав овај материјал заједно са дуванским отпацима добије мање више земљаст изглед, може се употребити за ђубрење. Сирове дуванске отпатке не би Вам препоручио да употребите за ђубрење. Да би разлагање дуванских отпадака ишло што брже, треба у гомили сложен материјал чешће мешати и поливати га водом или осоком (мокраћом).

Разложене — распаднуте дуванске отпатке можете употребити за ђубрење свих усева, па према томе и за зелен и арпацик.

У случају, да не можете чекати да се дувански отпаци распадну — онда их упалите, и пепео који том приликом добијете употребите за ђубрење земље. Пепео најпре растурите по површини земље, а затим га заорите.

Што се тиче Вашег питања: „да ли се могу дувански отпаци употребити за простирку под свиње", на ово Вам питање не могу дати тачан одговор, пошто се дувански от-

---

[1]) На питање Миха Пешка из Мостара.

паци за простирку нигде не употребљавају. Са гледишта ђубрења, стављање испод свиња дуванских отпадака, било би добро, јер би се једновремено постигло њихово мешање са мокраћом и изметима, али какав би утицај дуван имао на свиње — односно њихово здравље — о томе немамо података. Свакако да би дуван донекле користан био као дезинфекционо средство, али прашина, коју би свиње ришкањем из дувана подизале, као и течност, која би се из дуванског лишћа, када дође у додир са мокраћом, лучила, утицала би неповољно на органе за дисање и кожу, коју би дуванска *љута течност* окадила.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић.**
проф.

Записници.

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

1. седнице, држане 4. јануара 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: В. Матић, А. Рашковић, Д. Спремић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Б. Ранковић, Др. М. Градојевић и М. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I Прочитан је и усвојен записник 52. седнице Управног одбора.

II Примљен је знању записник 1. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 12 и 13.

III Прочитан је записник 1. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

3) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

4) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 2.

5) Да се Подружини у Сопоту продужи рок за исплату дуга до 1. августа о.г. с тим, да нов кредит може да користи према броју чланова.

6) Да се по молбама за помоћи по предлогу бр. 4, изда 300.— динара.

7) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно, као и да је прегледан рачун изравнања и добитака и губитака за пр. г., сравњени са главним и споредним књигама и нађени као исправни.

IV Прочитан је записник 1. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

8) Да се прими знању извештај о раду Трифолин станице у пр. г.

9) Да се о предлогу бр. 4 о руковању рачунских књига и др. материјалом за подружине решава на идућој седници, а економу ставити у дужност да води рачуна о чистоћи у дворишту као и о води и електричном осветлењу.

10) Да се прода сво старо гвожђе, цигле, стари дневни и др. листови као и Тежак, а часописи од трајне вредности повежу и заведу у инвентар библиотеке.

11) Да се оснује стална збирка семена, материјала, инсектицида и фунгицида, пошто се за то имају нарочите флаше.

12) Да се испита клијавост сумњивог семена грашка, па ако је мала онда да се употреби за храну стоке. Исто тако претекло семе пшенице да се прода по цени коштања, пошто је цена повољна.

V Прочитан је записник 1. седнице програмског одбора, па је одлучено:

13) Да се приме за практичаре по расписним стечајима г.г. Д. Стојковић из Мрчића, Д. Јовановић из Осладића, Д. Николић из Д. Буковице, М. Крстић из Стапара, Б. Павловић из Злакуса, Љ. Милошевић из Б. Потока, Р. Миладиновић из Пожежене, М. Пантић из Пожежене, С. Мирковић из Пожежене, М. Петровић из Миријева, Т. Николић из Рачка и Р. Радојичић из Голобока.

14) Да се Централном хигијенском заводу поклони 30 Календара за 1928. г. и 30 Тежака за 1932. г. за награде курсистима на хигијенском течају

VI По питању давања мишљења по нацрту закона о пољопривредним друштвима одлучено је да мишљење израде г.г. М. Ж. Николић, секретар V секције и чланови Управе В. Матић, Н. Белобрк и Н. Петровић.

16) По извештају одбора за попис друштвене имовине одлучено је: да се исти усвоји и потребна књижења проведу. Члановима пописног одбора да се исплати уобичајени хонорар.

VII Саопштења и предлози.

17) Г. Председник предлаже да се оснује фонд Драгише Лапчевића за књижевну пропаганду, који је поклонио

Друштву разних књига у вредности преко 50.000— дин. Одбор усваја предлог и одлучује да Друштво одмах уплати у фонд 10.000— дин. и да се у њега књиже сви приходи од продаје поклоњених књига. Кад фонд достигне висину од 50.000.— дин., онда да се приход троши по правилнику који пропише књижевни одбор.

18) Г. Ппретседник предлаже да се службеницима да награда за прељежан и прековремени рад, пошто је рачунска година завршена са повољним резултатом. Одбор одлучује да се свима службеницима изда награда по 50% од једномесечне плате. Магационеру г. Петровићу да се осим тога да још 25% од једномесечне плате на име накнаде за употребу свога мотоцикла за службене друштвене послове.

19) По предлогу финансиског одбора одлучено је, да се о православној новој години изда уобичајена награда службеницима поште, жељезница и др. установа са којима је Друштво у вези.

20) Прочитани су поздравни телеграми са Збора Подружине у Сврљигу и Овчарске задруге у Новој Вароши, као и честитка нове године фирме Хајд из Беча. Одбор прима знању са: Живели!

Са овим је седница закључена.

2. седнице, држане 11. јануара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, С. Ратковић, М. Николић, В. Матић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Д. Спремић, Т. Владисављевић и Б. Ранковић, и гости. г.г, М. Ж. Николић и Б. Милутиновић, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I Прочитан је и усвојен записник 1. седнице Управног одбора.

II Примљен је знању записник 2. седнице књижевног одбора.

III Прочиган је записник 2. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

23) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

24) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 7.

IV Прочитан је записник 2. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

25) Да се усвоји предлог бр. 6. о набавци разног семена за пролеће.

26) Да се по понуди бр. 86. одговори, да такву продају Друштво не врши, али би могло да да оглас у Тежаку.

27) Да се по понуди бр. 8932 засада не врши набавка.

28) Да се по акту бр. 6. одговори, да се не може примити повишење цена и да се роба стави на расположење.

29) Да се одбију понуде бр. 8312, 8971, 39, 150 и 151, пошто цене нису повољне.

V Прочитан је записник 2. седнице програмског одбора, па је одлучено:

30) Да се прими знању, да је програм рада за прошлу годину углавном извршен.

31) Да се по молби Подружине из Чачка, потраже неки поучни филмови и да јој се пошаљу за њену годишњу скупштину.

32) Да се приме за такмичаре по расписаним стечајима за напредније начине рада г.г. Стојан Гароња из Гачана, С. Лончаревић из Стрмена и А. Недић из Пласковца.

33) Да се Подружини у Брестовцу одговори, да свога благајника тужи за проневеру.

34) Да се прима знању извештај Инспектора о извршеној инспекцији подружина и да се усвајају предложене мере за довођење ствари у ред.

VI Прочитан је записник 6 и 7 конференције свих секција, па је одлучено, да се на основу истих достави мишљење Заводу за унапређење спољне трговине.

36) По питању давања мишљења по нацрту закона о пољопривредним друштвима, одређени одбор је мишљења, да се замоли г. Др. В. Стојковић да дође на седницу кад се нацрт буде претресао.

VII Саопшења и предлози.

37) Прочитано је писмо Маршалата Двора, којим се по налогу Њ. В Краља захваљује на послата два Календара за 1933. год. Одбор прима знању са узвиком: Живео Њ. В. Краљ!

38) Г. В. Матић, члан управе саопштава да ће Подружана из Мионице да држи 15. о м. годишњу скупштину и да би требало упутити делегата, који би им уједно одржао предавања о прскању воћака. Одбор одлучује да на скупштину иде и одржи предавање г. В. Матић, члан управе.

Са овим је седница закључена.

КУЛТИВИРАЊЕ ЛИВАДА И УЛОГА ЛИВАДНЕ ДРЉАЧЕ.

Једна народна пословица каже: „Ливада је мајка оранице“. Значи, дакле, да је потребно неговати ливаду бар исто тако као и сваку другу виратну земљу, ако не и више

Ливаде су на многим местима сасвим запуштене и остављене својој судбини. Није онда никакво чудо да се таква ливада не рентира, да даје мало сена, к томе још слабог квалитета и да у случају суше потпуно подбаци.

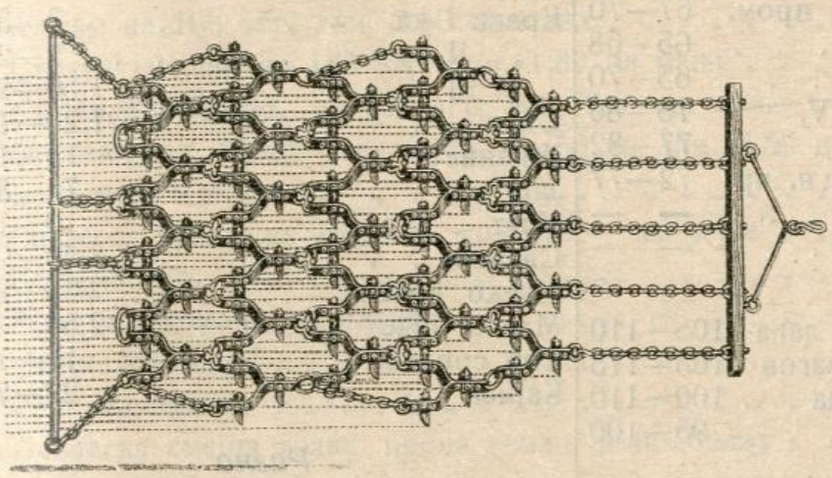

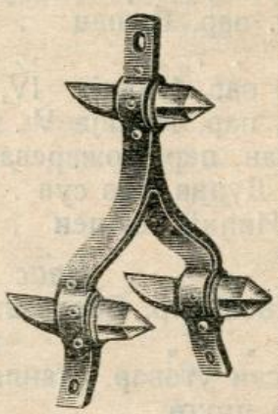

У многим нашим крајевима је сточарство главни извор прихода за земљорадника. Зато треба довољно сопствене хране, која мора да је доброг квалитета. Међутим, мора ли земљорадник да купује храну за своју стоку, онда му се сточарство не исплаћује, поготову не данас, где су цене стоци толико ниске.

За исправно култивирање ливада потребна је добра и одговарајућа дрљача без које не би смело да буде ни једно газдинство. Ливадна дрљача уништава коров а нарочито маховину на ливадама; она отвара тло приступу и упливу ваздуха и топлоте; она разара џомбе, мравињаке и кртичњаке; испуњава рупе и уопште изравњава тло ливаде. Тамо, пак, где се ливада још ђубри са зрелим сточним ђубретом, компостом или вештачким ђубретом, ливадна дрљача дели ђубре подједнако на целој ливади. —

Ливадна дрљача се употребљава с јесени или у рано пролеће док још није почела вегетација траве. Њени чланци, који су међусобно спојени као карике у ланцу, приљежу сасвим уз тло, па макар оно било и неравно. Чланци тиме — било својом сопственом тежином, било оштрицом шиљка на карикама — склањају све излишно с ливаде, скупљају те отпатке и остављају их у рупама на свом даљем путу. Шиљци чланака су на једној страни дужи и оштрији, а на другој страни краћи, па се дрљача може према потреби окренути. Осим тога, сви су шиљци савијени у истом правцу те се дрљача може вући са шиљцама окренутим према тлу или окренутима од тла. У првом је случају дрљање оштро а у другом површно.

Сопственици мањих ливада треба да набаве такву дрљачу у заједници.

Горња слика приказује дрљаче ЛБС и ЛБ2.

Ове дрљаче могу се добити или изравно од фабрике:

ОСИЈЕЧКА ЉЕВАОНИЦА ЖЕЉЕЗА и ТВОРНИЦА СТРОЈЕВА Д. Д., ОСИЈЕК

ИЛИ КОД ЊЕНИХ ЗАСТУПНИКА У СВИМ ВЕЋИМ ВАРОШИМА

Цене пољопривредних производа, на дан 22 фебруара 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	200—210
Српска 72-73, 2-3% Сава	190—200
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	207—215
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	206—215
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	204—210
Бачка Срем 76 2%	232—236
Банат. 76, 2%	227—235
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	67—70
Банат. пар. Вршац	65—68
Срем,	65—70
Срем, пар. Инђија IV, V,	75—80
Срем, пар. Инђија V	77—82
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	72—77
Лађа Дунав, нов сув	— —
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	105—115
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	125—140
Сремски 2% без вр. утов. ст.	115—130
Бачки 2% без врећа утов. ст.	120—130
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	120—130

Суве шљиве

Обична гарнит.	250—260
70/75	
80/85	280—290
95/100	245—255
110/120	225—235

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7.50—9
„ средње	6.50—7.50
„ лаке	6.50—7.50
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2·75
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.75
„ III „	1.50—2
Овце	1.20—1.50
Живина	15—16
Јаја	70—80
Маст	10—11
Сланина	8.50—9.50
Млеко кравље	2 25—2·50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећа Срем, Бачка	68— 75
Мек. вагон Београд, са вреће.	75— 82
Кукољ самлевен, Београд	65— 75
Кромпир,	55—100
Црни лук	60— 75
Бели лук	370—500
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	198 198
4% Аграрне обвезнице	24— 25
7%. Инвестициони зајам 1921	44— 44
Аграрна банка	223—224

АФУЗ — АЛИ

Ожиљених калема на разним подлогама има на продају већу количину.

Тражите бесплатан ценовник.

Овлашћени лозни расадник,

Раде Стефановића, Чачак,

ЦЕНОВНИК СЕМЕНА

за пролеће, које се може добити код Срп. пољ. друштва у Београду

Бели багрен, за пошумљавање	20.—	дин. кгр.
Гледич, за живу ограду	15.—	„ „
Пролетња грахорица (на 100 кг. Дин. 2,50 на мање	3.—	„ „
Мухар на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточни грашак на 100 кгр. дин. 1.80 на мање	2.—	„ „
Суданска трава, на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточна репа, црвена или жута, на 50 кг. дин. 8.50 на мање	10.—	„ „
Бела репа – угарњача	20.—	„ „
Енглеска трава, на 100 кгр. дин. 12.— на мање	15.—	„ „
Соја—пасуљ	4.—	„ „
Конопља домаћа, за влакно	6.50	„ „
Олајна репица	4.—	„ „
Репа шећерна	10.—	„ „
Ливадска смеша трава, према земљи и положају	20.—	„ „
Инкарнатска детелина	10.—	„ „
Црвена детелина пломбирана и атестирана	16.—	„ „
Луцерка „ „	18.—	„ „
Бела детелина „ „	35.—	„ „

За семе дивљег воћа и поврћа, цене на захтев.

Све су цене необавезне, важе док садашња партија робе траје. Семе је *првокласног квалитета,* а нарочито луцерка и детелина, које су на сопственим машинама чишћене и декускутиране. *Поручбине* чинити *благовремено,* најбоље још *одмах,* како би роба могла да се пажљиво и на време експедује. Све се цене подразумевају *франко магацин,* С. п. д., од којих Подружине и чланови имају уобичајени попуст. Подружинама које имају редан кредит и обвезницу, роба се шаље без новца, отворено, док сви остали треба да пошаљу новац *унапред,* приликом поручбине, ако се роба шаље *поштом,* иначе *пола вредности унапред,* ако се шаље лађом и *железницом.* Поштарина и експед. трошкови иду на терет купца. При поручбини у ек означити *шачну адресу,* место, пошту и најближу жел. или паробродску станицу. Робу која иде поштом, нарочито из даљих крајева, поручивати увек на 5, 10, 15 и 20 кгр. јер се тако и поштарина рачуна: на пример, ако се поручи преко једног кгр. плаћа се као за свих 5 кгр. ако се узме преко 5 кгр. плаћа се као за свих 10 кгр. и т.д.

Новац слати обичном поштанском-чековном уплатницом, на рачун бр. 5035 , а *на полеђини* увек означити зашто се новац шаље. Посебно писмо није потребно.

Српско пољопривредно друштво.
Немањина 15, Београд

ЈУГОСЛОВ. ПЧЕЛАРСКА ИНДУСТРИЈА

Л. Рицман Нови Врбас

Фабрика пчеларских прибора, вештачког сања, кошница. Тражите још данас илустровани ценовник, који се шаље бесплатно.

„Тежак“ излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампана табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 15, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа повољна — по такси. Рачун код Поштанске штедионице 50.350.

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!

Већ много хиљада излечених!

Захтевајте одмах књигу о мојој **новој уметности храњења** која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота и помаже, да се болест брже победи. Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљене заустављa болест.

Озбиљни мужеви

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином храњења тим боље је.

Посве бесплатно

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпети. Како мој издавач има само

10.000 комада ва БЕСПЛАТНО

разашиљање, пишите одмах, да се и Ви можете убројати међу сретне добитнике исте:

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER,
BERLIN - NEUKÖLLN,
Ringbahnstrasse 24. ABT. 485.

УКОЧЕНИ ЗГЛОБОВИ

брзо се умире

Без одуговлачења можете брзо да се ријешите болова и укочености у зглобовима и мишићима. Употребите лагано мало СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА - без утрљавања, без чекања. Одмах ћете осјетити његово топло умирујуће дјеловање Болова нестане.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове.

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. г.

Рад I Земаљског воћарског конгреса

ОДРЖАНОГ У ЧАЧКУ ОД 27 – 28 ОКТОБРА 1932 ГОД.

Изашла је из штампе књига о раду I Земаљског воћар. конгреса, у којој се налазе стручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су дугогодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25 дин.

Пошто се књига штампа у ограниченом броју примерака, то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и у напред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Београд, Немањина улица број 15

ВОЋАРИ!

Без добре неге воћака, у коју на првом месту долази прскање, нема добре бербе воћа!

Најбоље средство за прскање воћака против разних штеточина и болести јесте

оригинални холандски препарат

КАРБОКРИМП

који са апсолутно сигурним успехом убија штитасте, крваве и лисне ваши, јабукову пипу — цветождера, јаја и ларве разних гусеница, маховину, лишајеве и т. д.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјевтинији.

ВОЋАРИ!

Сада је најбоље време за прскање воћака. Благовремено поручите карбокримп, ако желите да сачувате воћке од сигурне пропасти и да добијете добру бербу воћа.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА на АДРЕСУ:

„БИЉАНА" А. Д.

Тел 20-380 БЕОГРАД пошт. фах 423.

КАРБОКРИМП се може добити и код:

Српског пољопривредног друштва

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12 — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 6. Београд, 15 МАРТА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Позив.

На 59. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, који ће се држати на основу чл. 40—43 друштвених правила, 26 марта 1933 године у друштвеном дому у Београду, Немањина ул. бр. 15, са овим дневним редом:

1. Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова;
2. Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора;
3 Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1 јануара;
4. Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање на 15 дана пре збора.
5. Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора;
6. Бирају се почасни и редовни чланови.

Право гласа на збору имају само опуномоћени изасланици подружина, као и они редовни чланови, који су у исто време чланови ма које друштвене подружине (чл. 11. друштвених правила), што ће при упису у гла-

сачки списак доказати пуномоћијем, односно чланском картом.

Решењем Г. Министра саобраћаја Бр. 4.005 одобрена је повластица у пола цене на државним жељезницама и бродовима, члановима Друштва и изасланицима подружина, који буду долазили на збор.

Повластица важи од 24—28 марта о.г. с тим, да се на полазној станици купи цела карта, која ће важити и за повратак уз потврду Друштва, да је њен власник био на збору.

Бр. 1.008. — Од Српског пољопривредног друштва, 15. фебруара 1933. год. у Београду.

Просвећеност нашег сељака и унапређење пољопривреде.

Посматрамо ли наше поједине крајеве, запазићемо велике разлике у општој и материјалној култури нашег села, наћи ћемо крајеве са развијеним, напреднијим, и крајеве са заосталијим ступњем пољопривреде. Поред климатских, историских и политичких, били су за овакво развиће пољопривреде нарочито одлучни и просветни услови под којим се је развијала и живела дотична средина. Да та разлика буде што јасније предочена, довољно је да се сетимо села напредне Словеначке и заостале Јужне Србије или Босне и Херцеговине. Пољопривредни напредак на нашем селу у разним деловима Државе не може се постићи преко ноћи. Да то постепено постигнемо и да ударимо здраве основице за развиће наше пољопривреде, морамо на првом месту да дадемо нашем заосталом селу више опште просвете. У овом чланку желимо да нагласимо рад у том правцу.

Кад се код нас до данас долазило с новим тековинама пољопривредне науке и праксе и кад се желело унети их на село и пресадити у сељачка газдинства било у Босни и Херцеговини, Северној Србији, Јужној Србији, Црној Гори, Далмацији или у другим крајевима, у много случајева поступило се при томе — можда и несвесно — механички, не испитујући тада да ли тај крај, односно село, имаде услова да успешно прими и схвати те новине, да их приведе у дело и да их на

пракси савесно проводи. Тако се често поступило при завођењу нових селекцијских семена, нових сората воћа, увођењу селекционисане и стране стоке, а после извесног времена успешни резултати су изостали и то поглавито из разлога, што се при томе заборавило да су сељачке масе, које су примале те новине, већином биле на ниском ступњу опште културе, који им није дозвољавао да оне све то схвате и да у својој економији буду савесне и више пажљиве. Заборавило се надаље да постоје на жалост у нашој земљи више села без народних школа као основних храмова просвете. Желимо стога да овом приликом упозоримо на то, да све оне установе, а нарочито пољопривредна друштва, која имају интереса на унапређењу пољопривреде на селу и која раде на томе унапређењу, воде више рачуна о томе какав је општи ступањ просвећености тога краја у коме раде. Поред њиховог чисто пољопривредног рада потребно је да она са своје стране учине напоре да подигну и општу просвету на селу, да би доцније постепено могла успешније изводити поједине тачке свога пољопривредног програма. Средства за то била би следећа:

1. Пољопривредна друштва и њихове подружине требало би да потраже ослонца у своме раду код Министарства просвете и сеоских учитеља. Она би требала у свакој прилици да указују моралну потпору учитељима и Министарству просвете на свим акцијама које имају циљ опште просвећивање народа на селу.

2. Она би требала да помажу иницијативу за оснивање сеоских књижница, одакле би касније сељаци, посетиоци истих могли црпсти поред општих и стручна пољопривредна знања. Ове књижнице могле би на тај начин мало по мало постати прави расадници пољопривредног напретка на селу. Веза између ових књижница и сељака допринела би да и сеоска деца и одраслији добију већу љубав за књигом. Кад се знаде како данас наши сељаци нерадо читају књиге уопште, онда се не може довољно оценити од колико би значаја било по напредак пољопривреде да сељак заволи

књигу. Одатле није далеко пут и интерес ни за стручну пољопривредну књигу и пољопривредни часопис, који данас није продро на наше село у оној мери, уколико би то било потребно.

3. Пољопривредна друштва морала би бити у што јачој и ужој вези с народним школама и сеоским учитељима, јер су учитељи ти који дају основну просвету сеоској деци, том будућем пољоприредном нараштају. Пољопривредна друштва су већ по самом свом задатку много заинтересована на томе какве ће имати чланове, јер од тога највише зависи њихова акција на селу. Међутим, јача веза пољопривредних друштава и подружина са сеоским школама и учитељима омогући ће да и опште васпитање сеоске деце буде у складности са потребама њиховог будућег живота као сеоских домаћина.

Многа наша села још нису просветно припремљена нити васпитана за пољопривредни рад већег замаха и за нове методе рада у пољопривреди. Тога морају бити свесни сви радници на пољопривредном подизању народа, али тога морају бити свесни и сви узорни и интелигентни земљорадници, да би заједнички и једни и други допринели да се управо и у најзапуштенија наша села унесе најпре луч основне и опште просвете, која ће тек отворити очи нашем заосталом сељаку и толиком броју неписмених на селу и довести их до спознаје да су они достојни бољег живота.

Можда би нам многи покуси у нашој пољопривреди били уштеђени да смо више водили рачуна о непросвећености нашег сељака. За пољопривредни рад у народу мора бити код њега поред моралне подлоге која је сирова и која почива у нашем народу барем у минимуму опште просвећености, која и чини сељаке приступачним новим идејама и новим и напреднијим начинима у пољској привреди.

Без просвете наше је село осуђено на пропаст и сваки даљи рад на унапређењу наше пољопривреде донеће слабе плодове и ми ћемо све више и више заостајати за културним народима у свима привредним гранама, ако се наше село не буде отсада просвећи-

вало јачом брзином него досада. Већа просвећеност села је први предуслов за напредак наше пољопривреде, али исто тако и за напредак наше целокупне народне привреде. Просвећивање села мора да постане први проблем о којем морају да поведу рачуна и озбиљно пораде на томе сви фактори, наша шира јавност, привредне организације ван пољопривреде, а нарочито организације чији је задатак да раде на подизању пољопривреде и стручног просвећивања пољопривредника на селу.

Др. Салих Ућварлић.

Бубашвабе[1]).

Међу разним свакодневним питањима о сузбијању инсеката, највећи број односи се на бубашвабе. Нарочито у већим варошима изгледа да је овај инсекат постао права напаст, и тужбе против њега из дана у дан све су чешће и жешће. Видећемо убрзо да смо ми сами криви за све јаче ширење штеточина у нашим домовима, да се оне множе захваљујући нашој немарности и једино опште мере, обавезне за све, могле би нас од овога зла спасти.

Пре но што пређемо на сузбијање штеточина морамо бар у најглавнијим цртама изложити њихов начин живота, да би нам разне мере и њихова примена против штеточина биле јасније.

Неколико разних бубашваба живе заједно са људима. Најмања, свуда позната и у нас све чешћа је мала бубашваба *(Phyllodromia germanica)*, позната нарочито под именом русе. (сл. 18). Она мери око 14 м.м. дужине, а отворено мрке је боје, са жутим ногама и пипцима. Крила су јој добро развијена, али јој служе само при скоковима са високих места, иначе не лети.

Оплођене женке носе јаја на један особен начин. На недељу дана обично после спаривања, у трбуху женке почиње да се образује једна врста кокона са јајима. Потпуно развијен кокон дугуљаст је, пљоснат и мери од 3 до 9 м.м. дужине, 2 до 2,5 м.м. ширине и око 3 до 3 5 м.м. висине. Изнутра кокон је издељен у већи број коморица (од 17 до 41) и у

---

[1]) Овај чланак је истовремено и одговор на питање госп. М. Ј. Вукасановића.

свакој је по једно јаје. Женка носи у себи кокон 24 до 40 дана, и за то време он лагано излази из тела. Када су се најзад јаја у кокону излегла и ларвице започеле да крећу, женка избацује кокон и из њега, обично за пола часа, излазе мале, сасвим беле ларвице са црним очима, да у току неколико часова постану мрке. Оне мењају шест пута покожицу док сасвим не одрасту, и брзина развића зависи од степена влажности, топлоте и количине хране. Јака влага прија и ларвама и одраслима и зато их понајвише има на влажним местима или у највлажнијим кутовима одаја. Топлота исто тако је погодна за развиће и јако га убрзава: на температури од 10° ларве се уопште не могу нормално развити; на 22°, при доброј исхрани али слабијој влажности, развиће траје од четири до осам месеци, а на 30° свега око два и по месеца. То нам објашњава због чега су бубашвабе нарочито многобројне у пекарницама, кухињама, ресторанима итд., дакле на свима местима где је топло и има хране у изобиљу.

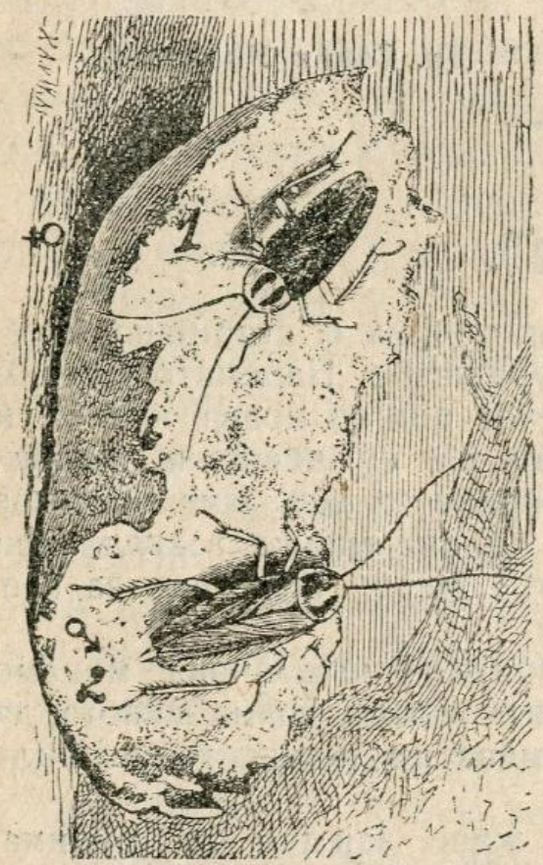

Сл. 18. Руса. 1 женка; 2. мужјак.

Исхрана игра важну улогу у развићу и недостатак хране јако га успорава. Штеточина може провести и више дана без хране, и на пример, младе ларвице могу гладовати до 10 дана, старије издржавају без хране и 22 дана, док одрасли мужјаци угину после 15 дана гладовања, а одрасле женке са коконом после 30, а без кокона после 40 дана. Иако су ово крајње границе издржљивости штеточине спрам глади, јер инсекти обично већ на неколико дана пре смрти од глади не могу више да се поврате ако им се и да храна, ипак отпорност русе је велика и сигурно да инсекат може провести две три недеље без хране.

Све бубашвабе долазе у инсекте који беже од светлости и стога остају дању у разним мрачним склоништима, у пукотинама дасака, испод прагова, намештаја итд. Њихово јако пљоснато тело може да се увуче у врло уске пукотине: за ларве довољне су пукотине од $^1/_2$ м.м. ширине, за одрасле од 1 и по м.м. итд. Оне чак траже што уже просторе, да им тело буде у што тешњем додиру са околним предметима

и тај њихов нагон има и своје нарочито научно име (стереотатизам) и запажен је и код многих других инсеката.

Само по мраку излази бубашваба и тражи своју храну, а тада при најмањој светлости или покрету бежи наново у своја склоништа.

Русе једу све што стигну, а у недостатку боље хране нападају и хартију. Разни отпаци кухињски нарочито их привлаче, као и хлебац, шећер, зелен разна итд. При вештачким одгајањима нарочито халапљиво једу у почетку маст и уље, али их убрзо оставе и касније са тешком муком примају. Према извесним ауторима не дирају у месо, разна жита, кожу, вуну, свилу и памук, док према другима све наведене материје могу им служити за храну, а покрај тога још и платно, ципеле, маст за ципеле на коју су похлепне, повез књига, нарочито ако је ћириш употребљен као лепак, штампана слова, и то особито златна, јер су из пасте у чији састав улази беланце од јајета итд.

Покрај тога што упропашћују најразличније материје хранећи се њима, бубашвабе са својим течним или чврстим изметима, као и са капљицама пљувачке са којом растварају чврсту храну, погане све чега се дотакну и није ни чудо што их окривљују за преношење туберкулозе, рака и неких других болести.

Друга врста бубашваба-кухињска бубашваба *(Blatta orijentalis)* већа је и мери око 20 до 28 м.м. дужине, а боје је затворено мрке у мужјака, а скоро сасвим црне у женака. Мужјаци могу чак и да лете по мало, женке само при брзом трчању понекад рашире закржљала крила.

Начин живота и исхране у ове бубашвабе је исти као и русе, само ноћу се обично јавља много касније и изгледа да радије напада месо, сир, вунене и памучне тканине, кожу.

Сузбијање бубашваба. Није лако сузбијати инсекте који се брзо множе, хране се свим чим стигну, а крију се у најмања склоништа, где им човек често ништа не може. При свем том има начина да се бубашвабе сузбију, само потребно је стрпљење и добра воља.

Да би се ослободили бубашваба, треба најпре испитати одакле долазе. Врло често, нарочито у већим кућама са више станова, сва борба против штеточина је узалудна, јер стално нове из суседства долазе било кроз пукотине на таваници, било кроз напукла врата или још, понајчешће, испод прагова. Бубашвабе воле да се селе и чим су услови непогодни за живот иду и траже боља места. Сигурно сте имали прилике да видите ноћу бубашвабе како трче тротоарем прелазећи улицу, или да их нађете на степеницама, ако станујете на спрату. Подруми са својом влагом су преко лета главни станови бу-

башваба, и из њих се са дрвима за гориво преносе најпре у кухињу, а из ове одлазе у оставу и остале просторије.

Треба се, дакле, најпре осигурати против ових непредвиђених долазака споља, а исто тако прегледати и врата и прагове између кухиње, собе за оставу хране и осталих просторија, да би се спречио прелазак штеточине из једних у друге. Затим треба приступити савесном чишћењу од буба и припремању заражених просторија да се касније појаве штеточина онемогуће. Ради овога све пукотине у зидовима, око врата и прозора, између зида и пода, испод прагова, дасака, и т. д., које служе за заклоне, морају се брижљиво запушити малтером или цементом, гипсом или китом. Сав намештај мора се добро опрати, орибати, очистити и пукотине на њему исто тако затворити, а затим намештај распоредити тако, да се брзо и лако може покретати, да би се видело да испод или иза њега нема штеточина. При чишћењу намештаја може се употребити као нарочито корисно и јевтино средство терпентин, који се нарочито добива у свима радњама са бојом, а који врло брзо и сигурно убија бубашвабе.

У овако спремљеним просторијама мора се стално одржавати најпримернија чистоћа. Све што служи за храну, рачунајући овде и зелен, јер бубашвабе једу чак и трулу и плесниву зелен, мора се увече остављати у ормане који се добро затварају или у покривене судове. Нарочито је важно да се кухиња после вечере распреми и добро почисти, а ђубре баци или чува у лименом суду са поклопцем.

С времена на време, намештај треба помакнути, прегледати да нема скривених буба и да се нису јавиле нове пукотине.

Лишене хране и заклона, бубашвабе ће убрзо ишчезнути, и ако се обрати и мало пажње да се наново не унесу с поља, бићемо од њих мирни.

На жалост, у многим старим кућама скоро је немогуће овако поступити, а у другим случајевима разне укорењене навике и понајчешће немарност и лењост онемогућавају овако коренито сузбијање штеточина. Тада се прибегава разним средствима, којих у трговини има у врло великом броју, јер су бубашвабе златно поље за све проналазаче лекова против штетних инсеката. Огроман број ових средстава најбоље сведочи да право и увек ефикасно средство још није пронађено.

И сами можемо справити многа средства, исто тако ефикасна као и она у трговини, а увек много јевтинија.

Сва ова средства против бубашваба делимо у неколико група:

а. *Средства која служе за тровање.* Сва ова средства делују на бубашвабе када их поједу и да би се постигли добри и брзи успеси потребно је да бубе не нађу никакву

другу храну, те буду приморане глађу да једу отрове које им дајемо. Јер ако бубе имају у изобиљу хране коју већ познају и на коју су навикле, неће дирати у наша средства. Дакле пре употребе отрова увече морају се добро просторије заражене са бубама почистити и све што може да пуслужи за храну склонити.

Једно од најпростијих и сасвим безопасних средстава је борна киселина у прашку. Њу треба помешати са истом количином шећера у прашку, или један део борне киселине са три дела прашка од чоколаде, и посути по местима куда долазе бубашвабе. Ово средство делује лагано, те у случајевима јаких навала не даје довољно брзе резултате, бар у почетку. Посипања се морају чешће понављати и морају бити обилна.

Борна киселина у прашку или и боракс могу се употребити и са салицилном киселином. На два дела густе каше од грашка, којој је додано мало масти и пива, помеша се један део прашка састављеног од два дела борне киселине или боракса и једног дела салицилне киселине. Од масе се направе мале лоптице и ставе на места где бубе највише долазе.

Много енергичнија средства, засада најбоља, али истовремено и много опаснија су натријумов и калијумов флуорид и натријумов флуорсиликат. То су већ јаки отрови и при употреби мора се обратити највећа пажња да не дођу у додир са јелом. Све три горње соли употребљавају се у прашку помешане са шећером у прашку или брашном. У случајевима врло јаких зараза мешају се исте количине средстава и шећера или брашна; у противном пак узима се обично 18 делова средстава на 72 дела шећера или брашна. Сва места где бубашвабе бораве треба запрашити и оне ће се отровати већ на тај начин што имају обичај да чисте своје прахом упрљане ноге или пипке, провлачиће их кроз уста.

Прашак од биљке бухача, познат за буве, ако је свеж има врло јако дејство на бубе и умртви их врло брзо када са њима у најмањи додир дође или их и потпуно убија. Треба га посути свуда где бубашвабе бораве и јутром почистити и бацити у ватру све бубе које се буду нашле.

Разне фосфорне пасте исто су тако активне против штеточине, али и оне су отровне и справљање је већ теже изводљиво.

Најзад, често се препоручују и разне арсенове соли, нарочито разна зеленила, било чисте, било у мешавини са брашном. Испитивања су показала међутим, да су бубашвабе необично отпорне спрам арсеника и према Zacher-u бубе су јеле месец дана мешавину швајфуртског зеленила са брашном без икаквих рђавих последица.

б. *Средства која убијају додиром.* Овде долазе разне течности са којима се врше прскања. Лизол у јачини 5%,

керозен и терпентин убијају бубе са којима дођу у додир, нарочито терпентин који уосталом има пријатнији мирис од прва два наведена средства.

в. *Средства која убијају отровним парама.* Да би ова средства дала добре резултате, потребно је, најпре, да се заражене просторије добро затварају, да се отровне паре не би разилазиле на све стране и њихово дејство слабило. Зато се све пукотине морају запушити, а по потреби и прозори олепити и на прагове врата ставити крпе.

Најпростије средство је сумпор диоксид, који се добива сагоревањем сумпора. За један кубни метар треба узети 13 гр. сумпора. Сумпор је најбоље ставити у лиману кутију од конзерве, а кутију положити на велику саксију напуњену песком, јер сумпор развија велику топлоту сагоревајући.

Препоручује се још и сумпоругљеник, али он има великуману да је јако запаљив, као и угљеников тетрахлорид, који је много скупљи, арегинал који је фабрички производ, као и верминал и т. д.

Најзад, против бубашваба употребљава се често и цијанводонична киселина, али овај посао обављају нарочити заводи за чишћење од инсеката или дезинсекцију, како се то каже. Па иако цијан долази међу најопасније загушљиве гасове, ипак нису увек постигнути њим сасвим задовољавајући резултати, и стално одржавање чистоће, уништавање заклона и склањање хране остаће једно од најбољих средстава против бубашваба у домовима.

Др. П. Вукасовић.

Ветеринарство.

Шап код свиња[1])

Болест је позната још из 1764. године. Проузроковач још до данас није тачно утврђен. Заразна клица је микроскопом невидљива. Налази се у садржају пликова, мехурића. Наиђемо на њу и у слини, изливу из носа, и у млеку након пукнућа тих мехурића, у крви само о наступу грознице.

Зараза се распростире врло брзо и узима маха нарочито у топлија доба године, док зими попушта.

Економски губици су врло осетни. Оболела стока је за рад неспособна, губи у месу и млеку, извоз и увоз за време трајања заразе забрањен је, кретање стоке је ограничено.

---

[1]) Одговор на питање Милутина В. Рајлића, из Салаша црнобарског.

Смртност телади и млађе стоке је прилична. Болест узима већег маха баш у оно доба кад су пољски радови у пуноме јеку и када је стока сељаку због тога најпотребнија.

Зараза бива било директним путем узајамним додиром било индиректно преносом на пр. на вашарима, у механским шталама, у железничким вагонима, увођењем заражене стоке у здрава дворишта, послугом, прибором за тимар, храном, простирком и т. д. Овај други начин заражавања је врло важан и игра при ширењу заразе пресудну улогу. Могуће да и прездравела стока, иако на око здрава, дејствује и даље као носилац заразних клица, као клицоноша.

Највише прилепљива за ту заразу јесу говеда. Њима следе свиње, па тек онда овце и козе.

Свиње болују само од шапа, устобоља је код њих врло ретка. Први знак болести јесте хромост појединих или свих ногу и укочен ход. Ако су све ноге оболеле грло већином лежи и тешко се приморава на устајање. Кожа на круни папака и уопште на доњем делу ноге топла је, отечена, болна и црвена. После 1—2 дана појављују се мањи или већи пликови, који могу достићи и величину лешника. Пликови пукну и на њиховим местима образују се чиреви, доцније красте. Осетљивост и оток могу трајати до 2 недеље. 2—3 недеље стара прасад страдају врло често. Ако је болест узела маха придружују се компликације у дубину папка. Појављује се кукац (панаритиум), некроза (изумирање) крунске и копитне кости и напокон општа упала папка. Није редак случај, а нарочито код ухрањених грла, да наступи угинуће услед тровања крви. Болест траје у нормалном току 2—3 недеље.

Лечење. Мир и чистоћа су главни услови за добар исход болести. Лежишта треба да су сува, са довољно чисте простирке, коју морамо што чешће обнављати. Папке очистити од балеге и нечистоће, обрезати и опрати 4% млаким раствором креолина или лизола и сапуном. Даље папке премазати чистим катраном и заштитити завојем. Укаже ли се потреба за једном малом операцијом на папцима, овај посао оставити ветеринару.

Мере предохране као и код осталих заразних болести. Водити строго рачуна, да здрава стока не долази у додир са зараженом или скоро прездравелом стоком нити са зараженим предметима. Приновљену стоку држати барем 2 недеље одвојено, па тек онда увести међу здрава грла.

М. Ф.

Воћарство.

Наше воће и наш крај.

С обзиром на прошлост, садашњост и будућност.

Познавајући географске и климатске прилике нашега ужичког краја, с погледом на економске и финансиске прилике садашњице, с правом се може рећи: *„Да нема ниједне пољопривредне гране која би наградила свога раденика тако обилним плодом као што ће воћарство“.*

За подизање воћарства не траже се тешки и заморни послови као за усеве, виногради и т. д., већ воћку треба правилно посадити, окалемити и преко године гајити и неговати, па да она своме пољопривреднику донесе лепих плодова; да му пражи хлада у одмору после тешких радова којима је он целог дана изложен. А колико је задовољство пољопривредника, кад уђе у свој подигнути воћњак и погледа лепе румене јабуке, жуте мирисне крушке, плаве и магласте шљиве, златно жуте дуње, разнобојне бресквe, трешње, орахе и друго племенито воће, и кад помисли да ће то прекрасно воће што је он подигао и одгајио, остати и после њега његовим потомцима, да им даје лепе користи, лепих плодова и задовољства, и да се поносе оним што су им њихови претци оставили, да их потстрекава да и њихов рад треба да уроди плодом као и њихових предака.

Гајење воћа облагороћава човека, јер је познато да су воћари и пчелари понајвише вредни људи, који никада зло не мисле, па га и не чине. Кад дођеш у место где је поред путева засађено воће и око кућа подигнути воћњаци, то сведочи да ту живе вредни и благородни људи, који цене корисност воћа не само због њиховог плода, већ и због других користи које му воће пружа; а где ових нема, ту је лети пакао од врућине, а зими Сибир од зиме и хладних ветрова.

У неким земљама постоји дан сађења, када се воћке саде, а такође постоји и обичај де се на дан новорођенчета посади воћкица, која се гаји као и дете, па кад дете одрасте, она га потсећа на то, да и оно ради и да се у раду развија, и да и његов рад треба да уроди плодом.

Када би по примеру културнијих народа, по свима бреговима, нагибима и косама, поред река и потока засадили благородно воће, онда би наш досада пасивни крај претворили у један огроман воћњак, сличан модерном парку, који не би био у партији расхода, већ који би нам био од великих и сталних прихода у свима правцима.

Поред великих количина воћа што их у свежем стању извозимо у иностранство, од воћа правимо разне ракије, јабуковачу, пекмез, мармеладу, разне компоте, слатка и т. д.

који нам служе за исхрану, а воћке нам корисно служе за одржавање влаге, заустављајући бујице, вододерине, поплаве, и т. д.

Развијањем воћарства развиће се и пчеларство, јер и пословица вели: *„Где је цвеш шу је и мед“.*

О значају воћарства раније се није много мислило нити довољно радило.

Кад је пре 30—40 година у Пожези живео познати Трибун и пријатељ раднога народа, г. Драгиша Лапчевић, он је први покренуо идеју за напреднији рад у пољопривреди, а наро-

Сл. 19. Чланови Управе Пољопривредне подружине у Пожези (ужичкој) из 1898 год. са Д. Лапчевићем у средини. Плетарски курс.

чито за подизање воћарства. Његовом иницијативом у Пожези је основана *једна од йрвих йодружина Срйског йољойривредног друшшва,* у коју су супили најистакнутији пољопривредници овога краја. Подружина је одржала читав низ курсева и предавања потребних пољопривреднику.

Нарочито су одржани калемарски курсеви, где су се многи пољопривредници усавршили у калемљењу, сађењу и неговању воћака, који су се одмах дали на подизање воћњака код својих кућа.

Заузимањем подружине, односно њеног претседника, сада чича Драгише Лапчевића, чланови подружине снабдевали су се са калемгранчицама најодабранијих сорта воћа, како домаћих, тако и страних, те данас у нашем крају имамо најодабранијих, поред домаћих, и страних сората и то: јабука: *енглеску златну парменку, боскопску лепотицу, графенштајнку, машанку, цитронку, белфлерку, калвилку* белу и црвену, црвени и бели *астрахан* и многе друге трговачке сорте; крушака: *дилку, декантку, калуђерку, кајзерку, клержову* и многе друге врсте воћа, као ораха и шљива, које су се последњих година вићале и на енглеским и холандским и другим светским пијацама, а које су последњих година нарочито стекле светски глас.

Дакле, ето укратко да се види шта се постигло радом једне подружине, благодарећи заузимљивости њеног претседника чика Драгише и његових сарадника у оно доба. Све се ово радило у оно доба кад се није ни мислило да ће железница проћи кроз Овчарску клисуру, већ се превоз вршио караванима кириџиских коња и рабаџиским колима преко Јелице ка Чачку и Крагујевцу, а други опет преко Букова ка Ваљеву и Београду.

По примеру старих пионира, чика Драгише и његових сарадника, после рата у Пожези је обновљена Пољопривредна подружина са знатно проширеним програмом, која у последње време броји више стотина чланова, којој је на челу г. Миодраг Верговић, учитељ и познати јавни радник, школовани економи: г. г. Стева Стевановић, Добросав Тодоровић, Драгутин Симовић, Тадија Тодоровић, учитељ и Страхиња Андрић из Глумча, Сава Стевановић, Милован Карић и други.

С великом сарадњом пољопривредног референта г. Јована Станојевића, подружина је одржала више курсева за калемљење, подизање и неговање воћњака, на којима су поред пољопривредника узели учешћа и сви учитељи и учитељице из среза пожичког, како би се гајење воћњака пренело и на школску децу.

Иако у нашем крају има више модерних бановинских расадника, има и више приватних већих расадника, у којима се на најрационалнији начин гаје воћне саднице од свих напред поменутих врста и сората, како домаћих тако и страних, од којих на првом месту треба споменути: приватне расаднике Бранисава Павловића из Злакусе, Милоша Скоковића, Десимира Радосављевића и Дамњана Дамњановића из Висибабе,

Радише Шеловића из Мочиоца, Сима Миловановића из Радобуђе, Милојка Божића из Пилатовића, Милојка Ћирјака из Вирова; расадници школских башта, а нарочито школа у Јежевици и Здравнићу, које су посећиване и о којима су се најпохвалније изразили многи стручњаци.

Последњих година пољопривредници нашега краја увидели су већу важност воћарства, што се види и по томе, што су за последње 2—3 године засадили у овом крају око 100.000 воћних садница, те се с правом може очекивати сјајнија будућност нашега краја.

Наши стари, ранијих времена, одлазили су из ових пасивних крајева лети са мотиком преко рамена у Колубару и Посавину и тамо надничили за 3—4 гроша дневно, да би исхранили себе и своју породицу, други су одлазили у печалбу преко Јелице у Шумадију, певајући ону познату тугованку овога краја:

Ој Јаворе, јадан ти си,
Ој Мучњу, мучан ти си,
Ој Голијо, гола ти си,
Тешко нама међу вама!

Данас пак тога нема. Тамо где је највише певана ова тугованка, тамо сада успева најбоље воће. Пожега, иако раније врло мала и сиромашна варошица, за време извозне сезоне изгледа као нека интернационална варош; ту се срећете са Немцима, Мађарима, Чесима, Пољацима, Грцима и другим народностима. — Довело их је овамо наше воће, одакле се хиљаде вагона извози у разне крајеве света, а које је последњих година стекло светски глас у воћарској трговини.

Железница својом сиреном позива оне од Јавора и Маљена да им одвуче њихове воћне плодове тамо далеко — до Берлина, Лондона и даље у далеки свет.

Кад се све воћне саднице из напред поменутих расадника расаде и одгаје, и кад се сви брегови и брежуљци оките лепим благородним воћем, и кад поред свих путева, река, речица и потока буде стигло ово воће на род, онда се заиста у нашем крају више неће певати она некадашња тугованка.

Онда ће наше млађе генерације своме крају запевати смело и ону славопојку: „Нема раја без нашега краја“.

Ђура Николић,
пољопривредник из Гугља,
среза пожешког.

Тетовска котлина као јабучарски крај.

5. *Трговина јабуком.* Употреба јабуке доста је развијена и код самог сељака. Они верују да се човек једући слатке јабуке може наситити као и са хлебом, а знају да јабуке потпомажу варење и чисте зубе. Од свих воћа јабуку највише воле, док за крушку говоре да је не ваља много јести и имају изреку која гласи: „Јабуке љушти па једи, а крушке број па једи", јер сматрају да шкоде ако их човек мало више поједе. Продају врше имућнији доводећи трговца код куће, где продају све различите крупноће без да сортирају, докле сиромашнији обично односе на пијацу (на рукама или магарцима); они обично сортирају и постижу боље цене. Цена јабуке ове године (1932) је у мешавини два до три динара ока, а сортираних 4—5 динара ока. Трговци који купују ову јабуку су Турци и Грци, а ове године се први пут извозе и за Француску (Марсељ), за коју је ангажовано 40 сандука. Пренос јабука врши се највише сандуцима од 30 кгр. чије су димензије следеће: дужина 66 см. ширина 32 см., висина 48 см., дебљина дасака је 12 мм. а оних са стране 20 м. м. У овим сандуцима јабуке ређају без неког нарочитог реда, ред јабука ред хартије за паковање и тако до врха, који такође покрију хартијом и укуцају поклопац.

Јабука тетовка и друге сорте које се још гаје у овој околини.

Од свих сората које се гаје у овоме крају тетовка је заступљена са 90%, и према томе све досада речено може се рећи да је се односило на њу. Име тетовка познато је широм целога света, али је мештани овако не зову, сматрајући да би све јабуке које се овде гаје требало звати тим именом. Они је зову најрадије стамболком, по турској вароши Цариграду, т. зв. Истамболу, где је она некада била највише тражена и извожена. Ово име не би требала да носи из разлога што има једна нарочита сорта тетовке (ако се тако може рећи) која има све њене особине, са изузетком што јој је плод мало киселији и по правилу ситнији, али у повољним приликама је исти као и тетовке, тако да је тешко на око разликовати. Особине дрвета ове сорте су исте као и тетовке. Ову сорту стамболку Чеси су покушали да назову Антоновком, по неком њиховом воћару Антонову, који тврди да је он пронашао (по причању Тод. Радојичића, референта Вардарске бановине за воћарство и виноградарство).

Интересантности ради да напоменем, да и Руси имају своју сорту Антоновку, која је по својој спољашности слична лепоцветки, само је од ове много тврђа и киселијег укуса;

сазрева у октобру и одлично се чува преко зиме. Јако је омиљена за кишељење, а они ово кишељење изводе у кацама, у које ређају ред резаног купуса, ред јабука, или пак у бурету са великим отвором за врањ, у коме додају још и ражано брашно. Киселе јабуке употребљавају било као мезе уз вотку (ракију печену од пшенице) или као салату уз печење.

Називају је још и демирком, али се значење овога назива не зна тачно. Неки тврде да је постојао у овоме крају неки Демир бег који је међу свим јабукама тетовку изабрао за своју љубимицу и њу највише размножавао и хвалио. Други пак тврде да назив демирка долази од турске речи демир, што значи гвожђе, т. ј. да је она тврда и издржљива као гвожђе. Може се још помислити да ово име долази од Демир Капије у срезу неготин вардарском, али то није, јер тамо и ако има нешто мало јабука, тетовку не виђамо. Називају је још и сапунком, неки тврде да је сапунка друга сорта, демирка друга, а стамболка опет друга, а многи, односно већина мисле да је то једна сорта, те према томе може се отворено рећи да јој је званично дато име тетовка најзгодније, јер се под овим именом разуму све три ове сорте које ни сами мештани не умеју разликовати и долазе често у врло жучне препирке, бранећи сваки своје мишљење.

Познато је да јој име тетовка долази услед тога што се у овоме крају она највише и гаји. Овдашњи људи тврде да је она овде постала селекцијом и калемљењем од дивљих. И заиста, овде има дивљих јабука, које су по облику и боји плода врло сличне питомој тетовци, само се разликују по укусу, а крупноћу могу имати као и питоме, нарочито у годинама њене веће родности и суше. Надаље, постоји и један летњи облик тетовке, сасвим сличан дивљем, само са слатким укусом и нешто бељом покожицом и месом. Има још једна чињеница која иде у прилог предњег утврђења, а то је њена велика распрострањеност у овоме крају, која долази услед неких нарочитих повољности, које још нису довољно испитане, а чине да она овде буде најбоље изражена и типична. Мештани се њоме поносе и тврде да је овде постала баш из тих разлога, што она нигде не може успевати као овде. У самој скопској околини она умногом изостаје иза овдашње. Прешавши с друге стране Шаре ка Призрену, њене су особине знатно друкчије: плод јој постане ситнији, киселији, покожица више зелене боје, а сочност јој се једва осећа. Имао сам прилике да је видим и у школској башти села Горобиља код ужичке Пожеге, у крају који је такође чувен са својим јабучарством, али у коме је тетовка била нешто слична овдашњој, али далеко од ње. У чему се састоје те

нарочите повољности не зна се; оне се по некима (М. Никетићу) могу тумачити особитим утицајима земљишта и климе.

Помолошки опис сорте тетовке. Дрво ове сорте расте средње бујно, гране у почетку иду косо, али доцније услед обилне родности, која је обично редовна сваке друге године, гране се више и искриве и добију хоризонталан положај, а често и савијен надоле. Прородн у осмој години. Према жези и великој хладноћи је доста отпорна, летошња температура (1932 год.) од плус 32° С и хладноћа исте године од 28° С нису јој ни мало нашкодиле.

У литератури сам налазио да је тетовка отпорна према крвавој ваши, али се то није показало као тачно, јер се ова заједно са јабучним смотавцем сусреће врло често, и представља једно врло велико зло кога треба што пре отклонити. Мере су већ предузете, општине села у којима се крвава ваш појавила набавиле су на терет пољопривредних заклада прскалице и средства за прскање, а прскање је обавезно. Противу пламењаче је нешто отпорнија, али за ову нема ни услова, те није од нарочите важности помињати је. Цвет страда врло често од позних мразева, нарочито слане, и зато често се чује од сељака да ће јабука сигурно идуће године родити ако ове није, само ако зима буде била дуга (што долази отуда, јер дуга зима задоцни цветање и што се обично после дуге зиме мразеви позни ређе појављују).

Плод тетовке је средње крупноће, облика зарубљено купастог, често издуженог, а каткад и неправилног. Крупноћа зависи још и од вариације, код летњих и јесењих плод је ситнији а код зимских крупнији. Чашица је полу отворена са оштрим чашичним листићима, који су смештени у плиткој, средње великој, фино ребрастој јамици; дршка је средње дебљине и дужине, полудрвенаста и налази се у ускоj и дубокој јамици Кожа јој је глатка, са осетном воштâном превлаком, основне боје зеленкасто жуте, а са сунчане стране још у половини развијања плода црвенкасте боје, чија се јачина са зрењем све више повећава, тако да је у доба потзрења карминасто црвен, те чини плод на око изванредно лепим. Ово црвенило се на заклоњеним местима јасно пресеца, што омогућава писање разних имена и извођење фигура и монограма по њој Ову њену особуну искористио један муслиман из околине Тетова, написавши на њој живео Краљ Петар I Ослободилац, круну и још неке друге реченице, па послао ове Двору и зато добио лепу награду. По покожици редовно има тачкица, које су у почетку беле боје а доцније потамне, чинећи да плод изгледа као мрежом покривен.

Постоји један вариетет тетовке без ових пега, али је он јако цењен због нарочито јаког мириса. Семенке овога ва-

риетета у доба потпуне зрелости одвоје се у кућици и по њој звече када се плод затресе. Ова се одлика тетовке зове мирисава тетовка, а у науци се овакве јабуке називају мошусове јабуке.

(наставиће се)

Јарослав В. Јаковљевић.

Домаћинство.

Петролеум и његова употреба у домаћинству.

Врло је важно у домаћинству добро осветљење, нарочито сада зими на селу. Нашим очима је најпријатнија светлост сунца, а остале су утолико боље, уколико се више њој приближавају.

За осветљење употребљавамо чврсте, течне и гасовите материје, а у новије доба електрично осветљење. Код нас је оно у већини по градовима, а мање на селу. Чврсте су материје: лој, восак, стеарин, парафин. Од тих се материја праве свеће, које и носе назив према материјалу од кога су и направљене. Светлост свеће је слаба, пламен јој немиран, боје жуто црне, а због гасова, који се развијају при горењу, осећа се непријатан мирис, а често пута капље и поквари ствар на којој је. Особито су рђаве обојене свеће, јер се при горењу услед боје развијају отровни гасови. Зато домаћице на селу нека их и не употребљавају.

Течна средства за осветљавања су: зејтин, шпиритус и петролеум (гас). Прва два се мање употребљавају, а као најбоље средство међу њима је петролеум, који је највише раширен. Откуда га ми добијамо? Он извире из земље. Таквих извора има у Русији, Румунији, Северној Америци. По своме саставу је смеша лаких и тешких угљоводоника. Такав какав из земље извире, не сме се одмах употребити за осветљење, јер се ти гасови при најмањој топлоти промене у пару, и одмах настаје експлозија. Зато се он у фабрици припреми за употребу. При куповини обратити пажњу, да има лепу плаву боју, да је слабог али не одвратног мириса. Друкчији не треба куповати. Он се држи у добро затвореним судовима, најбоље у плеханим кантама, далеко од пећи, а не у истом одељењу где су и намирнице, јер лако ветри, те ће нам неке осетљивије намирнице (млеко и др.) мирисати на петролеум. За употребу петролеја имамо лампе. Јача или слабија светлост тих лампи зависи од тога, како је шраф са фитиљем удешен. Чим је фитиљ шири има већу површину и светлост је јача, а чим је ужи, светлост је слабија. Петролејска лампа има три дела.

постоље, које мора бити масивно, да се лампа не би преturала, средњи део у који се налива петролеум, који може бити стаклен или од каквог метала. Затим главни део шраф са фитиљем и стакло. У главне делове долази фитиљ, који мора бити обрезан, довољно дуг и широк. Стакло мора бити чисто, без мехурића, јер би иначе лако прскало. Зато ми домаћице при куповини лампе треба да обратимо пажњу и на то. Сем тога за препоруку је, да увек имамо и резерву стакла, нарочито на селу где нема дућана, да би га могла домаћица имати у случају да се разбије или пак да не би платила два три пута скупље него у граду. Наливању и чишћењу лампе исто тако се мора обратити пажња. Ови се послови свршавају дању. Није за препоруку и опасно је наливање када већ гори или при светлости свеће. Најчешће се тако догађају несреће. Лампе се морају свакодневно наливати и чистити, и ако би било довољно петролеума за вече, ипак домаћица да води рачуна да га има у довољној количини у случају дужег седења, или нечег непредвиђеног. Лампа се не сме никад пунити до горе, јер не само да смрди петролеј и квари ваздух, но се он може лако запалити и експлодирати. Исти се смрад осећа, ако је фитиљ више извучен.

При чишћењу лампе домаћице треба да спреме: хартију или крпу за стакло, маказе за орезивање фитиља, и петролеум. Прво се очисти стакло, ореже фитиљ, очисти шраф од нечистоће (прашине, чађи), затим се налије лампа и то за 1 до 2 прста остави се празан простор у резервоару. По свршеном послу оставити лампу на своје место, као и крпу, маказе и хартију.

При осветљавању лампе пламен је мали у почетку, да би се стакло загрејало, а тек после краћег времена може се фитиљ више извући. Ако при горењу фитиљ чађи стакло с једне или друге стране, значи да је неравно исечен. Због тога при сечењу фитиља треба обратити пажњу и на то.

Исто тако је потребно обратити пажњу и палењу лампе. Оно се изводи овако: прво се фитиљ увуче, са стране се дуне и лампа се угаси. Дување кроз стакло је опасно, може наступити експлозија гасова у средњем делу, где је петролеум.

Да би овај посао обављале домаћице по дану, навешћу један истинит случај, који се догодио за време светског рата у Београду 1917 год.

За време Аустријанаца било је тешко живети у Београду, јер се храна тешко набављала и многе су породице одлазиле у село. Тако се спремила да пође једна жена са двоје деце и својом мајком. Због тога је била набавила и нешто петролеума да би на селу имала. На неколико дана пре одласка одјавила је употребу електричног осветљења, а служила се лампом. У очи поласка преко ноћи изненада позли једном од деце.

Она запали лампу, али јој није јасно горела, пошто није било скоро ништа петролеума у резервоару. Не размишљајући ни мало, дохвати стакло петролеума, а у другој руци је држала горући фитиљ са стаклом. Несрећа је хтела, да јој се петролеум у лампи запали, услед тога она изгуби потпуно присуство духа, упусти стакло и лампу, петролеј попрска њу, децу и мајку и околне ствари и нагло почне горети. То је било ноћу око десет часова, када није било никога на улици, а када су суседи спавали. Мајка и кћи услед страшног страха истрчале су на двориште и викале за помоћ, а још при том трчале. Услед тога пламен се још више разбуктао, а оне су биле у страшним мукама. На њихово запомагање дотрчали су суседи. Спасавање је одмах правилно почело. Замотали су их у ћебад и пламен се угушио. Пошто су сви четворо пренети у болницу, за кратко време од неколико дана умрли су сви четворо у страшним мукама.

Зато мајке — домаћице, будите опрезне и наливајте лампе само по дану, а најбоље је тај посао обављати ујутру, када собе спремате, да вам се не би догодила каква несрећа, јер и народна пословица каже: „Боље је спречити, него лечити".

Н. Ђуровић.

Народно здравље.

Кад уши цуре[1]).

Уши процуре обично услед гнојавог запаљења средњег уха. Ово запаљење готово се никад не јавља као самостално обољење, него као последица разних заразних обољења. Може се надовезати на крајнике, гушобољу, мрасе, скрлет, велике богиње, водене богиње, црвени ветар, грип, велики кашаљ, заразно запаљење можданица, заушњаке, кугу, цревни тифус, туберкулозу и т. д. Ово су најчешће заразне болести на које се надовезује запаљење средњег уха, али оно се надовезује и на остале заразне болести, а нарочито на гнојења разне врсте. Код свих ових болести заразне клице продиру кроз цевчицу која спаја средње ухо са грлом. Код неких болести продиру сами изазивачи тих болести, али обично клице гнојења, којих увек има у грлу и устима. За време болести тело је нарочито

---

[1]) Одговор М. Ј. Вуксановићу Г. Слатина. Поред овога објашњења још и ово: Испирање уха је сасвим добро лечење. Мора се имати стрпљења, јер болест може месецима трајати. Најбоље је да дете буде једно време у некој болници где има одељење за ушне болести.

ослабљено и припремно, да омогући развијање гнојних клица и надовезивање нових обољења. Ово долази не само од слабљења отпорности телесне, него можда још и више што се у болести запусти нега зуба, уста и грла. Болесник сам то не чини, а никог нема да му у том помогне. Да се на ову ситну, али важну услугу болеснику више обраћа пажња, далеко би мање било запаљења средњег уха. Овако то је на жалост врло често обољење, па се дешавају и врло тешки случајеви, да се запаљење преносе на ушну кост и допре и до самих можданих опни и произведе њихово запаљење.

Ту је велика опасност и по живот. И зато треба најозбиљније лечити, кад уши цуре. Само то је често врло упорна боласт, траје дуго и тешко се лечи, нарочито код куће, па је потребно оставити болесника у болници на лечењу

За лечење се употребљују разна стредства за испирање и уништавање клица које су изазвале гнојење. Сад се израђују и од самих клица нарочите течности (антивируси) за испирање болесног уха.

Антивирусом се може натопити фитиљ од ваге, па завући у ухо и оставити 2—3 сата да стоји, па га после променити. Поред тога треба чешће пута укапути по 10—15 капљица, пошто се претходно ухо опере и очисти.

Поред тога справљају се од самих клица и цепива за пелцовање болесника. На тај начин стварају се у телу заштитне материје, које уништавају и убијају клице, које су изазвале гнојење. Ово цепиво мора убризгавати сваких 5—7 дана лекар. Антивируси и цепива добијају се у хигијенским заводима.

Др. Ст. З. Иванић.

Питања и одговори.

Питање: Постоји воденица на уделе, ортачки, и то тако, што је приликом градње неко уложио труда, неко грађу, па колико је ко уложио, толики део и има. Пита се: ко је ту у таквом ортаклуку старији, да ли онај, који има највећи део, како је то закон регулисао, пошто ово ортачко добро треба оправљати, па једни ортаци хоће, а други то неће.

Одговор: Наш грађански закон регулисао је односе у ортаклуку у §§ 723—757, и то тако, да се ортаклук заснива на сагласности воља; да је сваки ортак дужан да унесе у ортаклук било труд, било какво друго добро. Правни односшаји регулисани су тако између ортака, да је сваки ортак дужан да ради у корист ортаклука, одговара за штету нанету ортаклуку, а сваки има права на накнаду учињених трошкова

за ортаклук и ортачко добро, предузетих и учињених на корист ортаклуку или одржавање ортачког добра. Ортак такође има право на добит у сразмери његових удела, а на тај начин што ће се прво одбити трошкови и евентуална штета. У ортаклуку не може бити један старији за то што има више удела, пошто је то уговор, који је заснован на сагласности воља, а број удела унетих у ортачко добро — ортаклук, користи му што за толико тај ортак учествује при деоби добити.

Ако би неки ортак ишао на штету ортаклука, тај ортак може бити искључен, а да ортаклук и даље остане, но с тим, да најмање мора остати бар још два.

М. Ђурђевић.

Одговор на питање М. Ј. Вуксановића — Горња Слатина. Болест у очима је зацело неко запаљење очних капакавежњача, али не може се без прегледа болесника оценити какве је природе. Највероватније да је обично запаљење, које долази од прашине, ветра, јаке светлости. Али може бити и једна нарочита болест, која се јавља с пролећа. Без прегледа тешко је рећи шта је.

Није добро отворене очи запљускивати хладном водом. Боље је да болесник чува очи од прашине, ветра, јаке светлости. Нека их испира 3—4 пута 2% раствором борне киселине и нека ставља хладне облоге.

Наочаре нека носи бар кад иде и путује по ветру и прашини, ако не може за време рада.

Ив.

Коста В. Поповић, пољопривредник из Братишевца — Пирот, пита, шта да ради против непознатих лица, која су му на имању ноћу током августа месеца 1932. год. оценули око 100 комада калемова, а током 1933. год. такође ноћу, у винограду посекли му бор стар 12 година и две липе старе од по 5 година?

Одговор: У претстављеној радњи непознатих лица стоји кривично дело из § 365. крив. закона.

Претходно је потребно сазнати за учиниоце наведених радњи, па по том, ако штета не прелази више од 3000 динара, поднети кривичну пријаву против учиниоца, код надлежног среског суда, а ако је причињена штета већа од 3000 динара, пријаву ћете поднети код окружног суда.

Пријаву суду морате поднети у року од 3 месеца, од дана када сазнате за кривца, иначе ако прође овај рок, право на тужбу застариће.

У пријаву ћете унети шта вам је уништено, колико вам је овим делом причињена штета и шта тражите на име накнаде.

Пошто је у питању кривично дело, поступак је брз, кривац ће искусити казну, а Ви доћи до накнаде и сатисфакције за причињену Вам штету.

М. Ђурђевић.

Белешке.

Награде офиса за вино у Паризу.

Међународни офис за вино у Паризу (L'Office International du Vin 11, Rue Francois-Mouthon(Paris 15) умолио нас је да објавимо читаоцима „Тежака" да је одредио три новчане награде, и то:

а) једну од француских франака 15.000 да се исплати писцу који буде написао најбоље оригинално дело односеће се на студију питања о винској хемији и енологији (Travail original concérnant l'étude des questions intéressant la chimie vinicole et l'oenologie);

б) једну награду такође од француских франака 15.000 да се исплати писцу, који буде написао најбоље оригинално дело о начину помоћу кога се може открити да је у ширу и вино додаван шећер (Le meilleur travail original sur le procèdé permettant de déceler l'adjonction du sucre aux moûts et vins);

в) једну награду од француских франака 10.000 да се раздели за награде најбољих радова написаних у разним државама у корист вина (á repartiz entre les meillers ouvrages écrites en faveur du Vin dans les differents pays).

Писци, који буду желели да конкуришу ма за коју од расписаних награда, умољавају се да предаду рукописе Интернационалном офису за вино — â l'Office International du vin 11. Rue François—Mouthon. Paris (15) — пре 31 октобра 1933 године.

Н. Ж. П.

Записници.

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

3. седнице, држане 18. јануара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Танасије Митровић и чланови: М. Николић, С. Ратковић, Д. Спремић, В. Матић, Т. Владисављевић, Н. Бе-

лобрк, Б. Ранковић, Н. Петровић, А. Рашковић и гост М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 39) Прочитан је и усвојен записник 2. седнице Управног одбора.

II 40) Примљен је знању записник 3. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 24 и 27.

III Прочитан је записник 3. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

41) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

42) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 9.

43) Да се не може дати помоћ по молби бр. 227, пошто се нема буџетске могућности.

44) Да се канцеларијски материјал набави од фирме Маричић и Јанковић као најјевтинијег понуђача.

45) Да се Подружини у Јагњилу продужи рок за исплату дуга до 1. марта о.г.

46) Да се усваја нов текст обвезница с тим, да се штампа у 1000 комада.

47) Да се дужници из прошле године опомену и позову да дуг исплате, а дужници из ранијих година да се туже. У будуће подружинама ништа не давати без обавезе, финансиски одбор да месечно извештава, шта је учињено за наплату дуга и колико је у току недеље примљено у име отплате.

IV Прочитан је записник 3. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

48) Да се по понуди бр. 225, набави 1000 кгр. семена по означеној цени.

49) Да се по актима бр. 282 и 288 поднесу понуде пошто се претходно постигне споразум са лиферантима.

V Прочитан је записник 3. седнице програмског одбора, па је одлучено:

50) Да се А. Симовић из Добраче, прими за такмичара за напредније начине рада, по расписаним стечајима.

51) Да се Омладинској дружини у Вишеграду пошаље 20 бележника, а воћи 300 дин. на име награде.

52) Да се г. М. Жујовићу, секретару благајнику Подружине у Сврљигу, исплати награда пошто испуни све услове.

53) Да се усваја предлог бр. 11, који се односи на стечаје за напредније начине рада.

54) Да се позову пољопривредне књижнице и читаонице, да одмах поднесу извештај о своме раду и пошаљу примедбе на нацрт правила.

55) Да се г. Др. Милошу Поповићу призна подвоз железницом II кл. ради одласка у Чачак на годишњу скупштину подружине, на којој ће држати предавање.

VI Саопштења и предлози

56) Примљен је знању правилник о раду Трифолин станице с тим, да финансиски одбор учини даље шта треба ради осигурања и израде фирме.

57) Прочитано је писмо секретаријата Дравске бановине који се у име г. бана захваљује на послатом му Календару. Одбор прима знању.

58) Прочитан је извештај г. В. Матића члана Управе, о годишњој скупштини Подружине у Мионици, на коју је ишао као друштвени делегат. Одбор прима знању.

59) Г. претседник предлаже да се приступи изради буџета и програма рада за о.г. како би се имало ослонца за рад. Одбор одлучује, да надлежни одбори поднесу нацрте.

Са овим је седница закључена.

4. седнице, држане 25. јануара 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: С. Ратковић, В. Матић, А. Рашковић, Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Б. Ранковић и гост М. Ж. Николић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 60) Прочитан је и усвојен записник 3. седнице Управног одбора.

II 61) Примљен је знању записник 4. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 34.

III Прочитан је записник 4. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

62) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара,

63) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 15 с тим, да се води књига о потврди пријема робе.

64) Да се у смислу правилника о раду Трифолин станице, осигурају машинерије код Друштва „Србија“ и да се изради фирма.

65) Да се по акту бр. 367, даду књиге у комисион с тим, да се обрачун врши шестомесечно.

66) Да се нацрт буџета за о. г. умножи и разда члановима, па затим идуће седнице узме у претрес.

IV Прочитан је записник 4. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

67) Да се усваја предлог бр. 13 о инвентарној и продајној цени књига примљених на поклон.

68) Да се по тражењу бр. 316 поднесе понуда за сва семена.

69) Да се по понуди бр. 311 набави 1000 кгр. семена енглеске траве.

70) Да се питање отплате дуга у натури, скине с дневног реда, пошто подружине слабо одговарају.

71) Да се прими знању извештај о чишћењу семена луцерке.

V Прочитан је записник 4. седнице програмског одбора па је одлучено:

72) Да се Омладинској пољопр. подружини у Гушевцу пошаљу тражене награде у смислу раније одлуке.

73) Да се Народној књижници и читаоници у М. Извору поклони једна колекција књига.

74) Да се књиге које су набављене и примљене на поклон, поделе пољопр. књижницама и читаоницама пошто претходно програмски одбор састави колекције.

75) Да се по претставци бр. 382 тражи извештај од Подружине па онда донесе одлука.

76) Да се нацрт програма рада за о. г. умножи и разда члановима управе, па затим узме у претрес идуће седнице.

77) Да се нова Подружина у Божурњи прими у састав, пошто је испунила све услове по правилима.

VI 78) Прочитан је и усвојен записник 13. седнице одбора за земаљски воћарски конгрес.

VII 79) По питању о одређивању дана и дневног реда за годишњи збор одлучено је, да се збор држи 26 марта о. г. са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара збор у 9 часова.

2) Подноси се извештај о раду друштвене управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора.

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1. јануара.

4) Решава се о писменим предлозима друштвене управе, подружина и појединих чланова, који су поднети Управи најмање 15 дана пре збора.

5) Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора.

6) Бирају се почасни и редовни чланови.

VIII Саопштења и предлози.

80) Прочитан је позив Универзитета у Београду на прославу Св. Саве. Одлучено да иде г. претседник.

81) По предлогу инспектора да се одржи годишњи збор пољопр. књижница и читаоница одлучено је, да се збор одржи сутрадан по друштвеном збору.

82) Г. В. Матић, члан управе саопштава да је по питању масе пок. М. Миловановића ишао у срески суд и предао оглас ради здружења. Одбор прима знању.

83) Г. Др. Т. Митровић претседник, саопштава да је ишао на конференцију Народне одбране као друштвени делегат, на којој се претресало питање о текстилној индустрији. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

НОВЕ КЊИГЕ

Резидба винограда, друго допуњено издање, потпуно упутство за правилно одгајивање облика и подешавање родности винове лозе *Цена 6.— динара.*

Винарство, за школе и народ. Спремљено је и биће ускоро дато у штампу *треће издање* допуњено и из основе прерађено, тако да ће бити од интереса и за оне који већ имају ранија издања ове књиге. Продајна цена биће 36 динара, а у претплати 30 динара. **Примају се и огласи.** — Обавештења о условима оглашивања у овој књизи као и слање новца за претплату врши се на адресу писца: *Божидара Ђ. Ранковић,* шефа за виноградарство и воћарство Министарства пољопривреде или *Српског пољопривредног друштва Немањина ул. бр. 15 — Београд.*

Цене пољопривредних производа, на дан 8. марта 1933 г.

Пшеница

Српијанска 75-76, 3% Дунав	200—210
Српијанска 72-73. 2-3% Сава	190—200
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	203—210
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	202—210
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	200—208
Бачка Срем 76 2%	225—230
Банат. 76. 2%	220—225
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	63—66
Банат. пар. Вршац	63—66
Срем,	65—68
Срем, пар. Инђија IV, V,	73—78
Срем, пар. Инђија V	75—80
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	70—77
Лађа Дунав, нов сув	68—72
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београ.	116—130
Сремски 2% без вр. утов. ст.	110—120
Бачки 2% без врећа утов. ст.	110 120
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	118—125

Суве шљиве

Обична гарнит.	250—260
70/75	
80/85	280—290
95/100	245—255
110/120	225—235

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8.50—9
„ средње	7.00—7.50
„ лаке	7.00—7.50
Волови I кл.	4—4 50
„ II	3 - 3.50
„ III	2—2.75
Краве I кл.	3.50—4
„ II „	2·75—3
„ III „	1.50—2
Овце	1.20—1.50
Живина	15—16
Јаја	65—70
Маст	11-12.50
Сланина	9—10
Млеко кравље	2 25—2·50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	62— 67
Мек. вагон Београд, са вреће.	70— 75
Кукољ самлевен, Београд	60— 70
Кромпир,	58— 75
Црни лук	60— 75
Бели лук	370—500
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	198—198
4% Аграрне обвезнице	24— 25
7%. Инвестициони зајам 1921	44— 44
Аграрна банка	223—224

АФУЗ — АЛИ

Ожиљених калема на разним подлогама, по 1.—, 1.50 и 2.— дин. комад.

Тражите бесплатан ценовник.

Овлашћени лозни расадник,

Раде Стефановића, Чачак,

ЦЕНОВНИК СЕМЕНА

за пролеће, које се може добити код Срп. пољ. друштва у Београду

Бели багрен, за пошумљавање	20.—	дин. кгр
Гледич, за живу ограду	15.—	„ „
Пролетња грахорица (на 100 кг. Дин. 2,50 на мање	3.—	„ „
Мухар на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточни грашак на 100 кгр. дин. 1.80 на мање	2.—	„ „
Суданска трава, на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточна репа, црвена или жута, на 50 кг. дин. 8.50 на мање	10.—	„ „
Бела репа—угарњача	20.—	„ „
Енглеска трава, на 100 кгр. дин. 12.— на мање	15.—	„ „
Соја—пасуљ	4.—	„ „
Конопља домаћа, за влакно	6.50	„ „
Олајна репица	4.—	„ „
Репа шећерна	10.—	„ „
Ливадска смеша трава, према земљи и положају	20.—	„ „
Инкарнатска детелина	10.—	„ „
Црвена детелина пломбирана и атестирана	16.—	„ „
Луцерка „ „	18 —	„ „
Бела детелина „ „	35.—	„ „

За семе дивљег воћа и поврћа, цене на захтев.

Све су цене необавезне, важе док садашња партија робе траје. Семе је *првокласног квалитета,* а нарочито луцерка и детелина, које су на сопственим машинама чишћене и декускутиране. *Поручбине* чинити *благовремено,* најбоље још *одмах,* како би роба могла да се пажљиво и на време експедује. Све се цене подразумевају *франко магацин,* С. п. д., од којих Подружине и чланови имају уобичајени попуст. Подружинама које имају уредан кредит и обвезницу. роба се шаље без новца, отворено, док сви остали треба да пошаљу новац *унапред,* приликом поручбине, ако се роба шаље *поштом,* иначе *пола вредности унапред,* ако се шаље лађом и *железницом.* Поштарина и експед. трошкови иду на терет купца. При поручбини увек означити *тачну адресу,* место, пошту и најближу жел. или паробродску станицу. Робу која иде поштом, нарочито из даљих крајева, поручивати увек на 5, 10, 15 и 20 кгр. јер се тако и поштарина рачуна: на пример, ако се поручи преко једног кгр. плаћа се као за свих 5 кгр. ако се узме преко 5 кгр. плаћа се као за свих 10 кгр. и т.д.

Новац слати обичном поштанском-чековном уплатницом, на рачун бр. 50350, а *на полеђини* увек означити зашто се новац шаље. Посебно писмо није потребно.

Српско пољопривредно друштво.
Немањина 15, Београд
Телефони: Канцеларије 20-302, магацин 27-702

РЕУМАТИЧНЕ БОЛОВЕ

можете зауставити

Без обзира да ли су болови у мишићима или зглобовима. СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања — одмах продире, гријe и умирује. Не трпите — имајте увијек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено од Мин. Соц. Пол. и Нар. Здравља С. број 4.497 од 15 марта 1932 год.

Рад I Земаљског воћарског конгреса

ОДРЖАНОГ У ЧАЧКУ ОД 27—28 ОКТОБРА 1932 ГОД.

Изашла је из штампе књига о раду I Земаљског воћар. конгреса, у којој се налазе стручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су дугогодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25 дин.

Пошто је књига штампана у ограниченом броју примерака, то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и у напред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, — Немањина улица број 15

ЗА ПОЉСКЕ РАДОВЕ НА СЕЛУ И КОД КУЋЕ

DIN. **35**

Врста 3661-00

Дечици за зиму висока ципелица од жутог бокса са ђоном од крупова. Вел. 19-27

DIN. **79**

Врста 0167-0

Баканце од масне коже са чврстим вулканизираним гуменим ђоном. Подесне за рад на пољу, грађевинама, путевима и за сваки друг штрапац.

DIN. **69**

Врста 3945-03

Удобна ципела од црног бокса са гуменим ђоном. Издржљива за сваки штрапац. За дневну употребу ненакнадљива.

DIN. **89**

Врста 2945-11

Укусне ципеле од жутог и црног бокса. Неопходно потребне свакој домаћици за празник и недељу. Исте од најбољег лака за 99.— дин.

DIN. **129**

Врста 9897-8

Гарантовано непропустљиве гумене чизме з рад у води, на грађевинама и инсталацијам Перу се бичном водом. Исте лаковане з 149.— динара.

Бата

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 7. Београд, 1. АПРИЛА 1933. год. Год. 60.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Пољопривредне подружине и њихов значај за унапређење пољопривреде на селу

Питање просвете и стручног усавршавања наше сеоске омладине и сељака претставља једно врло важно питање, питање будућности наше земље.

Поред Државе, која у последње време чини све веће и веће напоре у том правцу, потребно је да сваки пољопривредник учествује у раду на економско-просветном подизању своје средине, преко слободних економских организација, које имају задатак да раде на васпитно економском подизању пољопривредника.

У томе циљу основано је у Београду Српско пољ. друштво 1869. г., онда, када у маленој и од ондашње турске царевине зависној кнежевини Србији није било ни Министарства пољопривреде нити какве пољопривредне установе.

Друштво је развијало и развија свој рад преко својих подружина у два правца и то:

1) васпитно-пропагандистичком правцу, пропагира напредније начине рада преко свога листа „Тежака“, Пољопривредног календара и других поучних књига,

те тиме ради на сузбијању пијанчења, коцкања и других нечасних и неморалних радњи које су у последње време јако шире међу нашом сеоском омладином;

2). посредничко-набављачком и раздаје својим члановима савршеније пољ. справе и алате, боље семе пољских усева, пићних биљака, бољих и племенитијих раса домаће стоке, у коме циљу приређује изложбе домаћих производа и конгресе пољопривредника.

Пољопривредници из села Ракара и Каменице, среза колубарског, бановине Дринске, увиђајући значај пољопривредних подружина и њиховог рада по унапређење пољопривреде на селу и уопште побољшање економског живота на селу, окупили су се 22-II-933. год. на конференцију у Гор.-Топлици и том приликом сагласили су се, да оснују пољопривредну подружину са средиштем у селу Ракарима. За чланове пољ. подружине уписало се 21 члан, и то млађих и напредних пољопривредника, који су жудни просвете и стручног усавршавања, и међу собом су изабрали управу. За чланове управе изабрани су: Владан Радојчић, Стојадин Марић, Иван Поповић, Драгиша Стојановић, Богољуб Павловић, Драгиша Патић, Владан Поповић, Раденко Степановић и Ратко Ускоковић, и за благајника Богољуб Павловић

За чланове надзорног одбора пољ. подружине изабрани су: Драгомир Дикић, Добривоје Благојевић и Петроније Јевтић, који су међу собом изабрали за претседника Драг. Дикића, а за пословођу Петронија Јевтића.

Неоспорно је, да је сваки почетак тежак и скопчан са великим радом — издацима и потешкоћама, али ако се узме у обзир да су се за чланове поменуте пољ. подружине уписали млађи, који су пуни полета, амбиције и тежње за напредак свој и своје средине, онда са правом можемо тврдити, да ће ново основана пољ. подружина са новим снагама допринети видном напретку пољопривреде код својих чланова, па и целе околине.

Агр. **Света Радојчић.**

Ратарство.

Важност скупљања и гајења лековитих биљака.

Криза је реч која се свуда чује. Криза у свима областима радиности, у свима државама и код свих народа. Тешка криза притискује и нашу пољопривреду и највише погађа земљораднике. Корен ове кризе налази се у великој производњи, а малој потрошњи. Али у овако стање пољопривредну производњу не би довело до кризе, т.ј. пољопривредна криза не би дошла, да те велике производње није било у индустриским продуктима, у производњи њиховој до размера, које су далеко веће од природних потреба у свету, што је довело до великих економских потреса у економском положају широких народних маса. Заустављање производње и смањење тих индустриских продуката, који су прешли природне потребе у свету, довело је до беспослице огромних маса у свету, која је била потрошач пољопр. продуката. Та беспослица изменила је економски положај те огромне масе потрошача, а измењени њихов економски положај смањио је потрошњу пољопривредних продуката и тако је довело до пољопривредне кризе.

Излаз из данашње пољопривредне кризе јесте преокрет у оном правцу производње, која доноси користи, а доноси користи оно што се тражи.

Наш задатак није да обилно говоримо о том великом задатку преокрета, јер то није мали посао. То захтева један систематски привредни план и вишегодишњи напоран рад. Овде ћемо да говоримо о једном малом делу тога преокрета, о лековитим биљкама, које земљорадник треба да скупља и гаји, које доносе добре користи, јер би у томе био један корак напред и у искоришћавању добрих услова које нам је природа дала, и у пласирању продуката који се траже, а то још значи, ићи путем преокрета наше пољопривреде.

Разнолики географски и климатски услови и карактерне особине земље у нашој Краљевини дају нам велико богатство биљне флоре културних и других биљака, које имају великог значаја у свима правцима техничке

употребе. Са овом богатом флором сједињено је и богатство наших домаћих лековитих и миришљавих биљака, које се сусрећу као ретко у другим државама. Ми имамо од биљака које захтевају тропску климу, до умерене, умерено-хладне, па чак и хладне климе; а за бухач имамо и природан монопол, за чију се производњу сада отимају Француска, Америка и Јапан, па и друге државе због његове велике важности и вредности у медицини и пољопривреди, јер решење општег питања уништавања штеточина на културним биљкама, чије су последице довеле у заједничку борбу све земље целог света, тесно је везано са употребом његовог екстракта, а наш бухач има највећу активност и заузима прво место на светским пијацама.

Све нам то говори, да треба у свима правцима добро да искоришћавамо природно богатство наше земље, извлачећи из ње она биљна богатства која нам пружа, а са овим и природно богатство наших домаћих лековитих биљака у првом реду, а у другом реду и оних лековитих биљака које се могу увести у културу с погледом на потребе у њима и у нашој држави, и оних страних пијаца, које су принуђене да се снабдевају таквим лековитим биљкама са друге стране, које тамо по природи климатских услова не могу да успевају.

Тај правац рада у скупљању и гајењу лековитих биљака показују нам не само суседне земље, но и све друге земље, које извлаче користи од биљног богатства.

Хемиска и фармокопејска трговина развија се нагло. Нове потребе у лековитим биљкама и њиховим сировинама јављају се све веће. Пласирање капитала, којим се траже нове личне добити, показује интересовање на овој страни где су веће те добити. У ту сферу улазе и сировине лековитих биљака.

Према томе данашњи положај трговине са лековитим биљкама стоји добро и има своју будућност.

И у нашој Држави нису мале потребе у лековитим биљкама и лековима који се из биљака добијају. И кад би фактори, којима је задатак чување народног здравља, испословали један план са гледишта потребе у лековима и са привредног гледишта у подмирењу тих потреба добијањем лекова из домаћих лековитих биљака,

ова грана народне привреде била би од велике користи. Тако исто иностране земље траже наше лековите биљкé, нарочито Немачка, Холандија, Аустрија, Италија и Америка.

Код нас још нема довољно претставе о користима које се могу добити путем скупљања и сејања лековитих биљака, док у многим другим земљама гајење ових биљака стоји врло високо и доноси велике користи. У овом се правцу највише истиче Холандија, где култура лековитих биљака у заједници са градинарством и цвећарством заузима видно место.

Трговина лековитим биљкама код нас није развијена, ма да је скупљање појединих биљака као титрице, бухача, жалфије, рузмарина и др. доста развијено. Услед оскудице у типизирању сировина и познавању пијаца, слабо је уновчавање скупљених лековитих биљака. Ако не поправимо ово стање путем типизирања, доброг упознавања страних пијаца и саображавања потребама тражења на пијацама, можемо изгубити већ задобијене пијаце за извесне лековите и миришљаве биљке, јер су цене наших сировина лабаве, пошто не одговарају пијачним захтевима.

Са проучавањем страних пијаца и упознавањем њених потреба саобразити и спровести један план рада о скупљању, гајењу, подели на реоне и типизирању сировина.

Скупљање и гајење лековитих биљака код нас нарочито има ових добрих страна:

1. Не само као мера у ублажавању данашње пољопривредне кризе, већ и као средство за повећање прихода у земљорадњи;

2. Растеретио би се биланс увозне трговине у лековима који се добијају из лековитих биљака прерадом у нашој земљи;

3. Код гајења лековитих биљака постижу се двојне користи, јер има и таквих лековитих биљака, које су корисне не само као лековите, већ су и медоносне и корисне за пчеларење, или дају још и цвеће за трговину;

4. Наши земљорадници са малим поседима нису у могућности да спроведу интензивно газдовање и они су принуђени да се баве ситним гранама. Али бавећи

са овим ситним гранама, морају гајити и оно што доноси највеће користи. У број тих ситних корисних грана долази градинарство са цвећарством и лековитим биљкама;

5. И са гледишта културног подизања села и земљорадника има своју важност ова грана народне привреде. Материјална будућност нашег земљорадника и његовог села лежи у његовом културном подизању. Земљорадник се мора упућивати на рад који проширује његово искуство и на оно што је корисно. То се најбоље постиже увођењем у културу разноликих културних биљака, а нарочито биљака које изискују интензивнији рад. У те биљке улази и гајење лековитих биљака.

6. Најзад, са гледишта земаљске одбране важно је имати довољно сировина у земљи за израду лекова, и гајење лековитих биљака има важну улогу у рату. За време рата роба која се увози знатно се скупље плаћа, па је боље за такав случај да имамо спремљене сировине, не само лековитог биља, но и свега онога што је потребно и што се може произвести у земљи.

Наш је положај такав одувек, да морамо у свима правцима наше производње сировина строго да водимо рачуна на те изванредне прилике и да осигурамо себе својим сопственим продуктима, јер није свеједно да ли ћемо за производњу бездимног барута употребити памук произведен у нашој земљи или га куповати ван земље, као и то, да ли ћемо лекове, који се добијају из биљке, увозити и производити из наших сировина.

Сам рад око гајења лековитих биљака није тежак нити изискује особито знање које није доступно земљораднику, који зна како се гаји поврће. И то увођење лековитих биљака у културу има привредног значаја. Јер, скупљање лековитих, самониклих биљака тежи је посао и повећава расходе, скупљени материјал мање је вредности, јер садржи велики проценат примеса, најзад умањујемо, управо уништавамо самоникле биљке, пошто њиховим скупљањем уништавамо семе, биљке постепено ишчезавају, и на крају могу потпуно ишчезнути поједине самоникле лековите биљке у неким реонима. Поред онога из године у годину повећава се површина културне земље, а са овим се уништавају

самоникле лековите биљке које се на таквим местима налазе. Зато се данас прибегава увођењу у културу и самониклих и егзотичних лековитих биљака, које су способне да поднесу климу, те се тако добијају једнолике биљке, једнолик материјал и у потребној количини.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине

Жилогриз[1)]

Одбрана од жилогриза није лака. И живот саме штеточине није довољно познат да би се могли искористити најпогоднији моменти за њено сузбијање.

Према П. Новаку засада најбоље средство против штеточине је скупљање и уништавање одраслих буба, али потребно је да оно буде опште, свуда где се коштичаво воће гаји. За скупљања могу се употребити деца, и најбоље би било када би школе организовале оваква скупљања под управом учитеља или среског економа. Са скупљањем треба започети почетком јуна, а завршити га крајем августа, или касније, када одраслих буба више не буде било. Буба се налази током целог дана, а понајвише у подне, на стаблу воћака, обично близу земље и лако се може запазити и ухватити, јер када се дирне, она се отпушта, пада на земљу и остаје неко време као мртва, затим одлети.

Препоручују се затим разна средства да се спречи ношење јаја које женка полаже од маја до септембра у пукотине кора при дну стабла. Прскана стабла воћним карболинеумима требала би да удаље одрасле. Прво прскање требало би извршити почетком маја, остала према потреби, ако се бубе примете на воћкама. Најмање два до три прскања била би потребна преко лета и то јачим растворима, који се употребљавају

Одговор на питање Мехмед Алије Хаџића. Опширнији подаци о штеточини и њеном сузбијању налазе се у раду г. П. Новака: „Жилогриз" објављеном у Пољоделском веснику, бр. 4, од 1926, а оштампаном и као засебни отисак Пољопривредне огледне и контролне станице у Сплиту.

за зимска прскања. Пошто ови раствори сагоревају лист, треба пазити да течност за време *прскања* не доспе на лишће. На сваки начин, добро спроведена прскања карболинеумима дејствовала би на одрасле, а можда и на јаја, и требало би их детаљније проучити.

Да би се спречило ношење јаја на стабла, препоручује се још у немачкој литератури да се крајем априла — почетком маја, доњи део стабла олепи слојем следеће смесе:

иловача	2 дела
гашени креч	1 део
кравља балега	1 део

а затим обавије платном или неком другом тканином да не би спао. Као што се види, овакав начин одбране могао би се применити само код појединих племенитих воћака, и изгледа да је врло успешан, јер не само да онемогућава женкама да снесу јаја на стабло, већ и одрасле буде из зараженог стабла не могу изаћи, а изгледа да и ларве под кором цркавају.

Место ове смесе други препоручују да се стабло при дну омота тер папиром, а требало би покушати и да се премаже катраном или неком другом лепљивом смесом од које се праве лепљиви појасеви за гусенице и мраве. Ако се употребљава катран, стабло најпре треба омотати чврстом хартијом, добро привезати и по њој размазати катран. С времена на време треба поновити мазање.

Најзад, увек треба покушати да се потражи место куда је ушла ларвица, да се открију ходници које је избушила, и она сама помоћу жице нађе и убије. Пошто су ходници ларве јако кривудави, спуштају се и пењу, обично је тешко доћи до ларве. Треба покушати тада да се ларва умори на други начин, сипајући у прочишћене ходнике бензин или сумпоругљеник, који се може купити у дрогерији или фарбарским радњама, само се треба чувати ватре јер су обе течности јако запаљиве.

Као што се види, постоји већи број начина за сузбијање штеточине, али већином недовољно проучени.

Што се тиче „Хора“ не могу ништа рећи, јер сам само о томе слушао али никакве опите нисам вршио

Dr. **П. Вукосавић.**

Сточарство.

Пчеларство као помоћна (допунска) грана пољске привреде.

У свима земљама где се пчелари, пчеларство је у већини случајева помоћна (допунска) грана пољске привреде. Мало има пчелара којима је пчеларство главно занимање. А изгледа да ће се људи и у будуће бавити пчеларством највише због тога, да поткрпе своје главно занимање.

Уопште, данас је више него икада потребно да се једна породица испомогне којом год ситном граном пољске привреде: живинарством, пчеларством, воћарством, повртарством (баштованством) и т. д. Испомагање је данас преко потребно и сељаку, и занатлији, и чиновнику, и свештенику, и фабричком раденику, и свакоме човеку који води неку „борбу за опстанак".

По моме мишљењу сваки човек који води своје лично или породично, или задружно газдовање, треба да прихвати принцип мешовитог газдовања, јер једнострано и монотоно газдовање данас подлежи јакој спекулацији, за коју је мало који човек дорастао.

Земљорадник ће се у мешовитом газдовању бавити са више грана пољске привреде. Поред гајења жита и других усева, добро ће му доћи и сточарство, живинарство, воћарство, пчеларство и т. д. што је сваком нашем напредном газди већ добро познато. Али бављење „споредним" гранама пољске привреде исплатиће се само онда, ако оно буде *интензивно* и *рационално,* јер никакву величину не претставља онај „мешовити" газда, који поред куће пасе кржљаву стоку, или поседује запуштен воћњак, или коровну башту и т. д. Познајем једнога виноградара у Фрушкој Гори, који има уз виноград и два воћњака, шљивар и јабучар. Док му је виноград прилично уређен, воћњаци су му сасвим запуштени. Кривица за ту запуштеност не лежи у слабом материјалном стању, јер он је прилично богат, већ у његовој једностраности. Он држи да на воћњаке не треба обраћати нарочиту пажњу! Сва се његова пажња према воћњацима састоји у томе, што он једанпут или двапут годишње оба воћњака покоси као ливаду. Берба воћа не постоји.

Исто тако познајем једнога обућара, који има пчелињак неколико километара далеко од свога стана. Ретко када он обилази пчеле, с тога његов пчелињак пуни ројевима оближњу шуму, а у кошницама ретко када има меда за истресање.

Овакве „мешовите" економије не могу се никоме препоручити.

Али ћу овде навести један лепши пример. Познајем једнога свештеника, који је дуго година поред своје свештеничке службе пчеларио са 150—200 кошница. Од свога великог и лепо уређеног пчелињака имао је више прихода него од свога главног занимања. Шта је овде у ствари било *главно*

занимање? Изгледа, да су се овде два различита занимања *идеално надопуњавала*, благодарећи рационалном раду свештеника.

Пчеларство као „помоћна грана пољске привреде“ може се идеално надопуњавати са многим занимањима. Оно не изискује много времена, а ако се рационално води, исплати се сразмерно више него ма која друга грана пољске привреде.

Не мора се имати баш велики пчелињак. Једна породица може подмирити кућне потребе са 2—3 кошнице. Али је то могуће само *у рационалном пчеларењу*. Рационално пчеларење у нашој Држави пропагира Савез југословенских пчеларских друштава (Београд, Проте Матеје 16). У овоме Савезу налази се:

1. Српско пчеларско друштво у Београду; 2. Српска пчеларска задруга у Руми; 3. Хрватско-славонско пчеларско друштво у Осеку; 4. Централно-пчеларско друштво у Загребу; 5. Словенско пчеларско друштво у Љубљани; 6. Пчеларско-друштво у Сарајеву; 7. Пчеларска задруга у Дубровнику; 8. Пчеларско друштво у Вуковару; 9. Станица за пчеларство у Срем. Карловцима.

Као вођа Станице за пчеларство С. ј. п. д. у Срем Карловцима, желим да на овоме месту изнесем неколико речи о пчеларству уопште. Ко намерава да пчелари уз своје главно занимање, т. ј. да се пчеларством испомаже колико толико, тај треба да зна ово:

Природа наше земље погодна је зе гајење пчела, и странци наше крајеве убрајају међу најпогодније пчеларске крајеве у свету. Истина, сви наши крајеви нису једнако погодни за пчеларство. Друкчије су пчеларске прилике у Далмацији и Македонији, а друкчије у Војводини или у Словенији. Где се простиру многобројни воћњаци и пашњаци, где има шума, ливада и пашњака, где су брда и долине искићени цвећем у ма које доба године, тамо има услова за успешно пчеларење. Тамо једна модерна кошница може да донесе 10—20 килограма меда и нешто воска. Ово би био *просечан* принос, који добива рационалан пчелар у току једнога лета. Максимални принос од једне модерне кошнице знатно је већи. Он може да се попне и до 100 килограма меда у року једнога лета. Али на овај рекордни принос не треба рачунати, јер он припада срећним изузецима. Такав принос је реткост, као што је реткост главни згодитак у лутрији.

Кад би свака година била „медовита“, сваки пчелер би и са просечним приносом постао богат човек, и сваки би се убрзо прогласио мајстором. Али, на жалост, често се нижу једна за другом по неколико слабих и рђавих година, те многи пчелар у таквим годинама сведе свој пчелињак на минимум. То бива стога, што многи пчелар у критичним годинама не уме да буде мајстор.

Рекао сам да око пчела нема много посла (ако се не

рачуна овамо испитивање пчела, или почетничко често завиривање у кошнице и сл.), али то што има, треба да се сврши *прецизно* и *на време*.

Пчеларски послови преко целе године распоређују се по одређеном реду. Тај ред прави сам пчелар *према својим приликама, према приликама свога краја* (клима, пчелиња паша, развиће пчелињег друштва и т. д.), *према кошници којом пчелари* и т. д. Он на тај начин ствара *свој начин пчеларења*.

Али створени начин пчеларења увек подлежи и даљем *усавршавању*. Пчелар мора да се *непрестано* користи тековинама светског пчеларства, што значи да се он не сме *изоловати*.

Ко мисли да пчелари ради забаве и ради идиле, тај такође мора да изучи пчеларски занат. Запуштен пчелињак није за забаву.

Ко мисли да се пчеларством бави ради науке, и тај треба да изучи пчеларски занат. Испитивачи пчелињег живота морали су у већини случајева бити и практични пчелари. Шта више они су пчеларску праксу по својој потреби почели и усавршавати. Тако су се мало по мало развили знаменити светски заводи за пчеларство. У нашој држави, на жалост, такав пчеларски завод још не постоји.

Што се тиче материјалне користи, коју даје један добро уређен пчелињак, она је увек *вишеструка*. Данас се пчелари да се добије корист:

1. у меду, 2. у воску, и 3. у ројевима. Али то још није све. Данас се пчелари и да се помоћу пчела изврши *опрашивање* многих биљака цветница (воћке, цвеће и т. д.), с чиме даље стоји у вези *оплођавање* биљака и рађање плода. У томе погледу воћарство необично много зависи од пчеларства. Можемо рећи да се ове две гране пољске привреде најидеалније допуњују, јер и пчеле од воћака уживају корист, сакупљањем полена и нектара из њихових цветова.

Ако један пчелињак у извесно доба године, кад је пчелињи живот иначе активан (период рада), остане без паше, треба га *превести* у други крај, где у то доба има паше. Са пчелињаком треба путовати из једнога краја у други, да се искористи свака паша у ближој и даљој околини. Отац рационалног пчеларства у Срба и Хрвата, професор Јован Живановић (1841—1916), још пре педесет година препоручивао је *путовање са пчелама*, истичући често народну изреку „на осовини роди мед". У његовоме крају (Срем. Карловци и околина) та се изрека и данас много цени.

Ако се паша не може примакнути пчелама, могу се пчеле примакнути паши.

Још нешто да напоменем. Они који мисле да пчеларе, нека купују пчеле упролеће (април, мај, јуни). Прво упутство у гајење пчела нека затраже од пчелара, од кога су купили пчеле, јер он најбоље зна како се пчелари са кошницом

коју продаје. Кошница је важна ствар у пчеларству, зато почетник треба да се што пре упозна са руковањем кошнице коју је купио. Кад буде искуснији, може да ту кошницу даље усавршава, или да је замени другим системом.

Исто тако врло је потребно да почетник што чешће долази на какав добро уређен пчелињак и да на лицу места *шегртски* учи како се рационално пчелари. *Без шегртовања не може се изучити занат. Али ни без даљег усавршавања не може се постати мајстор.* Ја се надам да ће се у овоме циљу ускоро почети да оснивају државни и бановински (па и општински) *путнички пчелињаци*, који ће путовати из једнога краја у други, и који ће омогућити многим пчеларима да шегртовањем изучавају рационално пчеларство. То ће по моме мишљењу бити најуспелији начин да се ова лепа и корисна грана пољске привреде рашири у народу и да му поткрпи које било друго занимање.

Д-р Сима Гроздановић.

Виноградарство.

Бистрење вина.

Члан мишљеновачке пољопривредне подружине, Драгољуб Јовичић, упутио нам је ово питање: „И ако сам купио и метнуо у вино калијум-метабисулфит, вино је ипак и надаље мутно, није се избистрило. Вино је бело, мало ружичасте боје. Молим за извештај, како ћу ово вино избистрити на начин, који је законом о вину дозвољен.“

Калијум-метабисулфит не додаје се вину као средство за бистрење, него као средство за дезинфекцију вина, т. ј. да се из вина уклоне гљивице алкохолног врења, а нарочито гљивице болести вина. То уклањање гљивица алкохолног врења и гљивица болести калијум-метабисулфит пак врши на тај начин, што ове гљивице, које нису ништа друго до веома сићушна жива бића, убија или онесвести, те оне падају на дно бурета у стељу-талог. Истина на тај начин, т. ј. додавањем калијум метабисулфита мутном вину, неки пут се постиже и бистрење вина. Али то бива онда, кад је узрок мутноће вина само и једино болесно или накнадно алкохолно врење вина. Али како је мутноћа вина не само последица рада ових гљивица, него и других узрока, као на пр. недовољног проветравања вина приликом претакања, услед чега у вину беланчевинасте материје, које могу пасти у стељу тек онда кад се оксидишу, т. ј. сједине са кисеоником из ваздуха, то се мутноћа из вина често пута не може уклонити само калијум-метабисулфитом, него се морају за то употребити средства.

Та пак средства могу бити двојака: једна која се вину додају, да из њега уклоне мутљаг, и друга, где се вино пропушта кроз нарочите справе, зване филтр-апарате, у којима вино оставља свој мутљаг.

Справа за филтровање вина има врло различитих, од којих се поједине могу купити код Српског пољопривредног друштва у Београду. Уз купљену справу даје се и писано упутство за руковање њом.

Ко нема филтр-апарата и не може га купити, може вино вештачки избистрити ако му додаје, баланце од јајета, желатин, рибљу бешику или друго које средство за бистрење законом о вину дозвољено.

Бистрење помоћу беланцета од јајета врши се овако: на 100 л. вина узму се 2 до 3 беланцета од свежих јаја и у једној порцуланској чинији добро измуте брезовом метлицом тако, да се претворе у пену.

Може се на свака 2 до 3 беланца пре мућења додати једна кафена кашичица чисте кухињске соли, али то не мора бити. Много је потребније да се вину, које нема довољно танина, а таква су већином сва бела вина, пре вештачког бистрења, односно пре додавања беланцета, желатина или рибље бешике — дода 8 до 10 грама чистог танина, на тај начин што се потребна количина раствори у малој количини вина, па затим сипа у буре и добро измеша. Додавање танина, ако је потребно, врши се на један до два дана раније пре додавања беланцета од јајета.

Кад смо овако спремили беланце од јајета, и вину ако је било потребно додали танин, онда се из бурета одлије у два шафоља по 10 л. вина, па се у један од њих изручи спремљена пена од беланцета и брезовом метлом добро измеша са вином у шафољу. Ради што бољег мешања вина и беланцета, добро је узети још један празан шафољ, па онда неколико пута преручити вино из једног шафоља у други и то са што веће висине и што брже. Кад сматрамо, да се је постигла мешавина вина и беланцета каква треба да буде, онда се сад она сипа у отпражњено буре у неколико махова, мешајући при томе вино у бурету што боље помоћу једног јачег витког прута или расцепљеног витког штапа. Кад се мешавина вина и беланцета из шафоља успе у буре, онда се овај празан шафољ у коме је била мешавина вина и беланцета испере вином оточеним у почетку у онај други шафољ, па се и ово вино од испирања шафоља сипа у буре и измеша.

Ако при додавању мешавине вина и беланцета у буре, из бурета почне одилазити на отвор за врањ пена, онда треба причекати да се она слегне, па затим буре допунити вином, ударити врањ у свој отвор и оставити на миру 10 до 20 дана, а по потреби и дуже. После тога рока из бурета се оточи потпуно бистро вино са прљаве, блатњаве стеље.

Бистрење помоћу желатина ради се на исти начин као и помоћу беланцета с тим, што се на 100 л. вина узме 10 грама желатина за бистрење вина или 2 до 3 грама рибље бешике.

И желатин и рибља бешика могу се набавити код Српског пољопривредног друштва. Опширније упутство за њихову употребу можете наћи у књизи „Винарство“ од потписанога. **Бож. Ђ. Ранковић.**

Од чега се све ракија пече?

Ракија је први пут поникла у оним топлим пределима Азије, у којима је било довољно услова за њу. И изгледа да први пут није печена из воћа, већ из пиринча, којега је негда, када је он служио само за локалну потрошњу, било сувише, па се и кварио у додиру с влагом и с водом до те мере, да се није могао за храну употребити, па је човек, случајно дошао на мисао да се и на други начин, а не само за јело, може употребити. Тако је, првобитно, за ракију пиринач и употребљен.

Доста доцкан је она у нас дошла у употребу и задржало се код нас њезино арапско назвање: *раки*, с турским наставком *ја*.

Да се она првобитно из воћа није пекла, доказ је у томе, што се она у Русији пече из *жита*, у нас из *воскоћетине*, и из *комада хлеба*, те се у извесним крајевима, који нису били богати воћем, и називала *комадара*, па се тако називала и она која се пекла из *кукуруза*.

Откако се међутим, почела пећи из воћа, и добила је име које је с воћем у вези; отуда на пример, *шљивовица, крушковача, ранка* (и *рануша*) и т. д.

Данас се ракија пече из *шљива* свих врста; из *трешања, вишања, марела*, (од којих је *мараскин*,) *дуња, јабука, крушака, оскоруша*, и *мукиње, брекиње, смрдљиковине, купина, бресака, трња, дуда, глога, боровница, дрена*, и т. д.

Интересантна је ствар, да је пожешка Подружина Српског пољопривредног друштва добила за своју изложбу 1898. године ракију од *автовине*. Она је била изложена, а кад се по свршеној изложби сваки изложени предмет стао оцењивати, мени је додељена улога да излагача добро избрусим. И ја сам то учинио, те је производња њезина у томе крају напуштена. Међутим, чуо сам доцније, око 1920 год., да је њезино пециво прихваћено око Обреновца!

Међутим, из економских и здравствених разлога се с печењем ракије безусловно мора престати. Из економских ради тога, што је савршено пуна економска штета, ако се ма колико материјала употреби на пециво ракије; из здравствених, што ракија директно погађа људско здравље. Куд и камо је боље зрно и воће употребити на исхрану људску, и то исхрану првога квалитета: зрно на готовљење хлеба, а воће на припремање мармелада. **Д. Л.**

Тетовска котлина као јабучарски крај.

Укус. Укус јабуке тетовке је у почетку слатко кисео, али се киселина са зрењем смањује, тако да се у доба потпунога зрења осећа врло мало, те се може казати да је она укуса слатког; месо јој је бело, ренетно (жилаво). Сазрева почев од друге половине септембра, па све до децембра; према вариетету, летњи вариетет је слатког укуса, бере се у септембру и може се чувати највише месец дана; зимски вариетет бере се почетком октобра, па се берба продужује и до краја месеца. Најбоља је за јело у месецу децембру, када је плод сочан, миришљав и врло укусан; због своје воштане превлаке у чувању мало изгуби од своје тежине, око 5%. Дужим чувањем убрашњави, што се сматра поред сласти, коју не цене нарочито северни народи, као једина мана ове сорте. Чува се одлично, месо јој је тврдо, сматра се да је тврђе и од будимке. За транспорт је одлична, на убијеним местима ствара т. зв. суву флеку, која спречава даље кварење. Мирис материје у којој се чува не прима. Имао сам прилике да је једем непосредно вађени је из сена, које је баш познато као материја за чување воћа, која свој мирис предаје, али га ова јабука ни мало није примила. Јабука тетовка рађа редовно сваке друге године и то доста добро, транспортује се одлично и лепог је и примамљивог изгледа, једном речју има све оно што данашња трговина захтева, изузев укуса.

Али ова мана не треба да задаје бриге овдашњем сељаку, пошто се укус јужних народа још увек управља слатком воћу, а то су баш они народи у којима је она некада највише извожена: Грчка, Турска и јужни делови Африке, али су ратови помели ову трговину, нарочито са Египтом, који (по причању једнога трговца који је скоро дошао отуда) и сада има на својој пијаци врло много слатких јабука, али се ове већином довозе из Америке.

На бечкој је пијаци такође има, јер је и они сами производе и у помолошким делима аустријских стручњака она је детаљно описана, али се ова ипак знатно разликује од овдашњих.

Баш из ових разлога, са њеним гајењем не треба стати, већ радити још агилније, како би се поново задобиле некадање пијаце. За унапређење ове сорте Пољопривредно одељење Вардарске бановине упозорило је управу воћног расадника и Пољопривредну школу у Тетову, да производе што већи број младица сорте тетовке, и снизило је цену од 5 на 2 динара по комаду, и путем писања и живе речи врши пропаганду за њено ширење. У закону је унесена обавезна борба противу штеточина. Пољопривредна школа у Тетову окалемила је ове (1932 год.) 5000 комада младица сортом тетовком, и подигла семениште од 30 ари семеном дивљих јабука, које све намерава калемити истом сортом, јер нити она нити овдашњи расадник не може да подмири потражњу.

Све се ово чини из разлога да се задовољи захтев трговине, која не цени шаренило, а која намеће све више своју вољу, и морамо је слушати, јер је она господар ситуације. Али ова јабука не сме да буде једина јабука овога краја, као што то многи желе и говоре, из разлога што се овде вића у знатном броју и једна друга одлична сорта, чије су добре особине познате широм целога света, а која је у овдашњем крају дошла до свога потпуног—апсолутног изражаја; ова је канадска ренета.

Канадска ренета. Овдашњи сељак ову сорту назива бостанком, због своје велике крупноће; она је пореклом из Француске, где је називају још и париском ренетом. Плод јој је велик до врло велик, пљоснато округао, ребраст, једнострано развијен, чашице отворене или полу отворене у широкој и дубокој неправилној јамици, петељка ове јабуке је кратка, дебела, намештена у дубокој зракастој, рђастој јамици; кожа јој је дебела, рапаво-зелена, доцније зеленкасто-жута, на сунчаној страни врло мало румена. Истина ова сорта је далеко више осетљива према убоју од тетовке, што јој доста смета код трговине, али јој је прођа услед идеалног винско-киселог укуса увек осигурана. По покожици има много звездастих тачака и фигура; месо има бело али се на ваздуху брзо оксидише, сипкаво је; зри децембра и држи се до марта, за које време изгуби доста од своје тежине и нешто смежура. Услед велике крупноће плод јој лако отпада од ветрова, али се у овоме крају тај случај не јавља. Да се згодно употребити за разне прерађевине; одлична је као стоно и привредно воће. Ова јабука на изложбама скреће пажњу, сељак је за њу загрејан, свуда је тражи и када је не нађе он је калеми сам како зна и уме. Мишљења сам да би му требало изићи у сусрет и да се не би погрешило, јер би ова привукла купце са севера, који би упознавши особину тетовке можда и њу извозили.

Сем поменутих сората у овоме се крају у знатној мери вића и једна јесења сорта досада звана кара-паша, а отсада преспанка (по саопштењу Банске управе Вардарске бановине.) Распрострањена су два варијетета, црвени и шарени, али с обзиром да је ово јесења сорта, чији је рок чувања највише месец дана, и да је доста осетљива према убоју, не заслужује неку нарочиту пажњу и треба је гајити само за ужу пијацу и домаћу потрошњу.

Гаји се и сорта петричка, коју и народне песме славе „Петричка блага јаболка“, чија је трговина за турско време била везана јако са грчким местима: Солуном, Драмом, Кавалом и Серезом; она се може врло дуго чувати по причању мештана, чак до Петров-дана, по чему је ваљда и име добила, или по петричком округу који се налази у Бугарској.

Сорта је средње крупноће; боје у основи зелене која у доба потпунога зрења нешто ужути, са сунчане мало румена.

у данашње се време мало цени и слабије размножава. Има још пуно сората којима су сами дали име и које су чисто локалне, без неких нарочитих особина, обично летње и слатке, то су: врбовача, благ јабука, дувка, ђуламка, шарељачка и друге; све су мање вредне и не могу се ни упоредити, а камоли мерити са предњим.

Из досада изложеног, сматрам да се може донекле видети стање јабука у Тетову и околини, као и сорте и стручно знање воћара овога краја са којим располажу при њеном гајењу. Може се видети да није оно што се мислило и што треба да буде. Види се недостатак воћарске свести, воље и непознавање ствари; али се с друге стране такође може видети, да се ради форсирано на њеном унапређењу, и зато можемо са пуно сигурности очекивати да ће свесно предузете и марљиво спровођене мере на њеном унапређењу ускоро уродити плодом, што ће допринети да кризе нестане и учинити, да се сва тетовска околина окити воћем и процвета као најлепша башта.

Трудимо се, радимо и надајмо се лепшој будућности.

— Крај —

Јарослав В. Јаковљевић.

Домаћинство.

Храна као услов за одржавање нашег живота.

Један од услова за одржавање нашег живота јесте храна. Дужност жене као домаћице је да се стара и о исхрани породице. Због тога ћемо се данас позабавити овим питањем. Шта све зовемо храном? Под храном разумемо све материје и биљаног, и животињског и минералног света, од којих састављамо разна јела, а помоћу којих се наше тело одржава у животу, као нпр. пасуљ, сочиво, кељ, келераба, салата, грашак, купус, јаја, млеко, сир, месо, шећер, со, вода, хлеб и друго.

Наука је утврдила, да наше тело може постојати само тако, ако се храном надокнади оно, што се изгуби умним и физичким радом. Да би домаћица знала, какву храну укућанима треба да спреми, мора пре свега знати, од чега је тело састављено, па ће према томе и храну подешаваги.

Наше тело, кости, месо, крв, нерви, мозак, плућа, бубрези, јетра и др., састављено је од беланчевине, масти, угљених хидрата, храниве соли и воде. Наука је доказала да у нашем телу од целокупне наше тежине има 63% воде, (што значи, ако је тежина тела 70 кгр. има воде у телу 44.1) кгр., масти и шећера има у променљивим количинама, а 16% беланчевине и 8% минералне — (храниве) соли.

По своме пореклу беланчевине могу бити биљне и животињске. Биљне беланчевине има у брашну (пшеничном, ражаном, кукурузном), у грашку, пасуљу, сочиву, хлебу, печуркама, нешто у кромпиру, и др. а животињске беланчевине има у: јајету, месу, млеку, сиру, крви, риби др. Масти исто су тако порекла биљног и животињског. Биљна маст је маслинов зејтин, кокосова маст (мало се употребљава код нас) затим уље од разних плодова: репице, кукуруза, горушице и др., а животињска је: свињска маст, лој говеђи, гушчија маст, маслац (бутер). У угљене — хидрате спада: шећер, скроб, декстрин. Њих има у храни, воћу, шећеру, пекмезу, млеку и др.; скроба има у кромпиру, хлебу, брашну и др. Јако упржено брашно јесте декстрин. Храниве соли има у свима плодовима биљака, нарочито у корену, листу, стаблу; кухињска со, млеко и др. Али осим ових материја, за правилну исхрану и за одржавање нашег здравља, свежине и радне способности потребне су и материје тако звани витамини. Ова реч долази од латинске речи vita, што значи живот. Витамина има много у воћу, соку лимуна, помаранџе, млеку, маслу, сиру, жуманцету од јајета, кромпиру, мекињама житних зрна, пиринча, зеленој салати и др. Недостатак витамина у храни изазива слабљење тела, изнуреност и смрт.

Професор Функ пронашао је у пиринџаним мекињама витамин и утврдио, да се витамини кувањем и печењем уништава!у потпуно или делимично. Без витамина наше тело оболи. Много је војника у светском рату боловало од скорбута. Код те болести покажу се испод коже модрице од крви, која се разилази из жила. Крв иде из десни око зуба. Болесник омршави и изнемогне. Ако му се не да брзо храна, у којој има витамина, може умрети. Енглеска болест исто се тако јавља код деце. Болесна деца имају криве ноге, јер су им кости меке и витке, те се под теретом тела искриве, а местимице и задебљају. Могу се искривити кости руке, кичме и на карлици. Таква деца имају велику главу.

За време рата појавила се у Данској очна болест и то на рожњачи, зато што су Данци све своје масло продавали зараћеним државама, нису га остављали ни деци.

У Кини људи обољевају од болести бери-бери услед једностране исхране пиринчом, који једу ољуштен, јер у мекињама пиринџаним има витамина.

Ове болести могу се излечити, ако се узима храна у којој има витамина, а то је: масло, зеље, млеко, месо и др.

Сва храна која се уноси у организам служи двојаком циљу, за стварање (рашћење и развијање) тела, или за стварање топлоте, а према томе се и материје деле на: телотворне и топлотворне. У ове прве спадају беланчевине, а у оне друге масти и шећер. Из ове поделе хранивих материја за

исхрану закључује се, да у свакидашњем јеловнику морају бити оне животне намирнице, које те материје садрже.

Како домаћица треба да састави недељни јеловник према овоме, и како се та храна сперма, биће говора у наредном броју.

Н. Ђуровић.

Шумарство.

Пошумљавање резницама.

(врбе и тополе).

Сваки ко је путовао лађом од Београда до Радујевца уживао је у лепоти дивне Ђердапске клисуре.

Али који од стручњака или пажљивих посматрача није приметио мртве површине живог песка, које су клисури претходиле, или многобројне, голе баруштине, неуређене бујице и неучвршћене обале, које величанствену клисуру смањују и својим бедним изгледом путника замарају од самог Сипског канала па све до Радујевца.

А како би весело и дивно цела наша обала изгледала да су нестална земљишта и живи пескови учвршћени, бујице уређене, а пусте и нездраве мочвари пошумљене!

Већ поодавно државна шумарска политика неуморно врши пропаганду за учвршћивање, везивање и пошумљавање таквих неуређених, голих и нездравих земљишта, обећавајући власницима истих различите бенефиције и нудећи за извођење тих радова све потребно знање и искуство шумарских референата у свако време и бесплатно.

Цела обала Дунава, периферије свих влажних земљишта, те доњи делови бујица и урвина обрасли су врбом и тополом различитих врста, димензија и старости. Ове врсте дрвета пружају најзгоднији и најрентабилнији материјал за извршење горњих радова, јер не само што је тај материјал тако рећи на лицу места и не изискује никакве трошкове за транспорт и добаву, већ што је такође важно, подизање врбе и тополе може се извести садњом њиховог одрезаног грања и шибља онако без корена, садњом т. зв. резница различите старости, услед чега добије се на времену онолико, колико је резница стара, док трошкови гајења садница потпуно отпадају.

Дужност је пак сваког сопственика да припадајуће му неплодно земљиште учврсти и пошуми, односно да том делу мало воље, времена и труда жртвује, те рад природе и Државе не омета, већ помогне и убрза, јер му је то и од највеће користи. Треба имати у виду да везивањем и учвршћивањем несталних, те пошумљавањем влажних земљишта умањиће се опасности од: поплава, сурвавања камења са стрмих

обронака, потпуног огољења земљишта и т.д., док ће се повећати површине земљишта за пољску и (везивањем живог песка) шумску културу (исушивањем бара и мочвара и пошумљавањем врбом и тополом).

Према томе, удруженом снагом природе, Државе и појединаца, могло би се извести на веома рентабилан и брз начин и са веома малим трошковима (о чему ће и бити говора у овом чланку) сви горе наведени радови. — Све врбе (сем козје врбе, иве, Salix caprea L.) и све тополе (сем, јасине, трепетљике, Populus tremula L.) најспособније су за садњу резница, јер добијање биљака ових врсти из семена је веома тежак посао, док се њихове резнице примају лако.

Резнице се припремају на тај начин, да између здравих врба и топола одаберемо изданке од једне до три године старе, обично око 20—50 см. дуге и са дебљином која одговара тој старости.

Веома танке резнице не ваља узимати, јер се ломе и не дају се забадати у земљу.

Најповољније време за садњу резница јесте пролеће, али ако нема опасности од раних мразева, садња се може обављати и ујесен.

Најбоље је резнице сећи пред саму садњу, јер ће услед тога резнице остати здраве и неће се осушити. Али у случају ако је то немогуће, онда се резнице припремају и неколико месеци пре садње, само треба пазити да се не би резнице до садње осушиле или поквариле.

Обично се резнице секу од децембра до фебруара месеца. Резнице се слажу у снопове од по 30—50 комада (веће снопове не препоручује се правити, јер се лако упаљују). Снопови се повежу врбовим прућем и чувају тако да стоје усправно, да се не додирују, те да им дебљи крајеви буду горе окренути.

Снопови треба да буду мало растављени, а ако је време топлије онда се морају или закопати у земљу или метнути у воду.

Не ваља снопове слагати у накрст или држати у топлим просторијаиа да се не би осушили.

Само се резање резница врши обично виноградским маказама, које морају бити веома оштре да се не би резнице згњечиле.

Ређе се у ту сврху употребљавају нож или косир; кад су резнице јачих димензија прибегава се употреби и секире.

Пре него што ће се развити корење код резница, исте потребну воду за опстанак усисавају из земљишта својом доњом површином. Услед тога доњи крај резнице треба отсећи *косо* — да се добије што већа површина, преко које се врши усисавање — и *глатко* — да се та површина што јаче и на читавом пресеку приљуби уз земљиште из кога воду добије — да усисавање буде лакше и успешнпје.

Али да то примање воде (земљишних раствора) буде што потпуније, потребно је да пресек буде *свеж;* према томе, ако се резнице припремају благовремено, препоручује се пред самом садњом „освежити“ пресек, другим речима, потребно је поново отсећи доње крајеве резнице. —

Крајем марта, или почетком априла месеца, приступа се садњи.

На резницама је лако опазити пупољке, који су својим врховима окренути горњем крају резнице. На основу овог утврђеног правила разликују се: горњи и доњи крај резнице.

Код садње доњи се крај резнице закопа у земљу от прилике до $^2/_3$ дужине резнице али тако, да бар један пупољак вири напоље.

Није најбоље резнице „забадати“ у земљиште, јер се том приликом може позледити кора, услед чега се резница неће лако примити.

Најбрже, и са потпуно задовољавајућим успехом, изводи се садња резница „у рупе“, које се праве помоћу јако зашиљеног кола. Чим се резница метне у рупу иста се ногом пригази или се стисне поновним бодом са истом справом.

Ако је потребно засадити већу површину земљишта, већим бројем резница, а могућа је употреба плуга, онда се резнице саде на следећи начин.

У прву бразду, коју је повукао плуг, мећу се резнице тако, да својим врховима буду управљене у правцу друге бразде, коју има плуг тек да повуче. Приликом поновног проласка плуга земља из ове друге бразде подиже и усправља резнице тако, да исте остају притиснуте између прве и друге бразде.

Понекад могу се употребити резнице и много већих димензија од напред наведених. Тако, нису ретки случајеви успешног пошумљавања са резницама до 2 метра дужине и око 10 см. дебљине.

Овакве резнице најбоље је садити у јаме, које се ископају до 1 м. дубине. Коље (резнице) се мећe у јаме и лагано се затрпава *рахлом* земљом. Кад се јаме испуне, земљу свуда око кола треба добро ногама утапкати и полити (ако се садња обавља у суво доба). Земљиште између резница треба обилато нађубрити, што је врло важно, јер ђубре у овом случају, поред своје директне улоге, спречава испаравање влаге која је јако потребна резницама ради образовања корена.

Да се спречи појава младица по читавој дужини резнице, потребно је све пупољке очистити, оставивши неколико њих на врху резнице. Корисно је такође доњи део већих резница замотати у сламу или асуру, у сврху да се спречи образовање бочних изданака, односно да се спречи пренагло испаравање воде, чија се резерва у прво време не може лако надокнадити, јер тада резнице још немају корења.

Ђорђе Васкијевић.
шумарски инжињер.

Питања и одговори

Одговор на питање Дим. Ђ. Тошића, капетана у пензији — Пирот. На ваше овако опширно питање немогуће је дати детаљан одговор у оквиру овако ограниченог простора у Тежаку. Стога је најбоље да набавите књигу „Воћарство“ од г. Б. Тодоровића или *) г. Никетића, у којима је опширно о томе писано. Овом приликом, а према вашем положају, ја бих вам саветовао да одустанете од намере подизања мешовитог воћњака од свих побројаних врста воћака. Ово из ових разлога:

а) што све побројане врсте воћака свака за себе, за добро напредоване и добро рађање траже нешто различите положајне и земљишне прилике, а ваш положај земљишта не пружа то;

б) што нега и гајење овако разноликих воћака изискује више труда, времена, пажње и знања преко целе године;

в) што чување, берба, пренос, прерада и трговна плодовима такође изискује много и много више времена и рада преко целог лета и јесени, а све то умањује чисту добит.

Према овом најбоље би било да ви на том земљишту посадите једну, а највише 2—3 врсте воћака, и то оних које у вашој околини најбоље успевају и чији се плодови на вашој пијаци најрадије траже и највише плаћају. С погледом на сам ваш положај, по моме мишљењу, ви би на истом требали да посадите јабуке, шљиве и крушке. Остале врсте на оваком положају не успевају добро и не рађају. Ако усвојите овај савет, а пошто се претпоставља да је земљиште при врху положаја нешто сувље, а идући наниже све влажније, треба да садите овим редом: при врху положаја посадите крушке, јер оне својим кореном продиру нешто више у дубину земље, те могу боље да поднесу сувље земљиште. Ниже крушака посадите шљиве, и до њих јабуке. Ако је пак земљиште у погледу влаге на целом простору једнако, онда посадите тако, да вам са северне стране дођу јабуке, у средини крушке, а са источне шљиве.

Растојање редова и појединих воћака у радовима зависи од тога, да ли вам је земљиште са већим или мањим нагибом. Ако је нагиб већи, растојање може бити мање и обратно. Као правило важи, да јабуку и крушку треба садити на 8—12, шљиву 6—7 м. ред од рада, а тако и воћка од воћке у једном реду. Растојање пак између редова појединих врста треба да је нешто веће, а то је између последњих редова шљива и јабука и крушака и шљива 7—9 м. Само сађење најбоље је извести по могућству још јесенас. Али са успехом се може вршити и преко зиме и рано упролеће, само кад нема мразева и кад је земљиште за рад подесно. Да ли при сађењу треба ђубрити, то зависи од каквоће земљишта, да ли је јаче

*) Могу се обе књиге добити код Српског пољ. друштва.

или слабије. Ако је доста снажно, ђубрење може потпуно изостати. Напротив, ако је слабо, треба приликом сађења у јамић бацити 3—4 лопате ђубрета. При овом нарочито треба пазити да ђубре мора бити само потпуно згорело, и да не сме доћи непосредно на жиле саднице, но по среди јамића, т. ј. као други слој изнад жила и помешано са земљом.

За набавку потребног броја ових садница ако истих нема у вашем воћном расаднику, најбоље је да се обратите вашој банској управи, пољопривредном оделењу, и оно ће вам о томе дати обавештења.

Драг. Ј. Спремић.

Питање Матије Урошевића из Брестовца: Имам краву праве швајцарске расе; отелила је мушко теле 3. II. о. г., које је мерило 44 килограма.

Пре телења на 2—3 месеца почела је да сипље. Рачунао сам да је ово наступило услед крупноће телета, али је она и после телења ово продужила. Шта је узрок овоме и чиме се ово лечи?

Одговор: Оваква појава сипње је код крава ређа и састоји се у нагомилавању атмосферског ваздуха у режњићком и међурежњићком ткиву услед прекинућа у алвеоларним стенама—пухлицама. — Сваки јачи притисак ваздуха у плућима, нарочито када наступа изненада, може изазвати једно прснуће пухлица (плућних мехурића). Зато и наступа ова болест најчешће после грчевитог и напорног кашљања.

И прекомерно напрезање трбушних мишића приликом вуче тешког товара или приликом тељења или ждребљења, приликом повраћања, коначно и приликом обарања коња у сврху операција, може врло лако изазвати ову врсту сипње, када грло покушава да се ослободи веза и при томе напне све своје снаге. Даље појављује се ова врста сипње и код тркачких грла, а установљена је и код јаких удара у грудни кош.

Анатомске промене: испод плућне марамице и у плућном ткиву наиђемо на веће или мање ваздушне мехуриће, који природно отежавају правилно дисање. Ови мехури су често пута тако велики, да достижу величину дечије главе. Остало плућно ткиво изгледа иначе здраво. У појединим случајевима проширује се нагомилавање ваздуха и у средно-грудничко ткиво, па чак и у ткиво врата, груди и осталог тела.

Знаци: болест се одликује моментаним наступањем врло отежаног дисања, које се све више и више појачава. Болесно грло показује знакове угушења. Код говеда се поред набројаних знакова показује и једна поткожна надувеност. Кожа је затегнута и под притиском чује се јасно пуцкарање. Било је и оваквих случајева, где се је цело грло надувало и имало изглед једног великог јастука.

У тежим случајевима смрт наступа већ после 1—2 дана, док лаки случајеви завршавају повољно ресорпцијом.

Лечење: у првоме реду пружити болесном грлу потпун мир. Код јаког и грчевитог кашља давати болеснику средства која смањују болове. Разуме се, да треба у том случају питати за савет ветеринара, који ће преписати потребне лекове. Поткожну надувеност не треба лечити. Могло би се само лаком масажом убрзати разорпција. Отварање, пунктирање-отока избегавати због опасности инфекције.

Ф. М.

Књижевност.

Изашла је из штампе нова књига:

Повртарство *од Милорада П. Зечевића.*

Књига износи $6^1/_2$ штампаних табака велике осмине, са 50 слика у тексту и насловним листом у боји. Књига има четири дела: општи, посебни, болести и штеточине, чување и конзервисање плодова поврћа.

Ова изврсна књижица задовољава једну преку потребу: пропагира гајење поврћа, нарочито у малим сеоским газдинствима.

Данас, када се Немачка, Енглеска, Италија и др. индустриске државе из све снаге упињу да саме произведу кокош, јаје, воћку, па и велике количине поврћа за исхрану свога становништва, само да не би давале новац ван земље, ништа није природније него да и ми гајимо све што можемо да не би издали новац на страну. А *пољопривредна Југославија* увози годишње кромпира за 20 милиона, црна лука за 15 милиона, купуса за 6 милиона дин. и т. д. А баш повртарски производи под нашом климом и на нашем земљишту дају обилан принос и одличан квалитет.

Цена је књижици 12 динара, може се добити у свима књижарама и код Српског пољопривредног друштва.

Књижица је написана лаким стилом тако, да се сваки писмени пољопривредник може њоме послужити, те је као корисну топло препоручујемо.

М. М.

Некролог.

† Раде Н. Стефановић.

трговац и виноградар из Чачка.

На дан 9. фебруара тек. год. угасио се живот једног још доста младог, необично вредног и врло агилног човека и једнога великог поборника напретка пољопривреде у широј околини Чачка, а умногом и мимо ове. Тога дана умро је у 43 години свога живота Раде Н. Стефановић, трговац, извозник и одличан пољопривредник, а свакако најбољи виноградар међу виноградарима на подножјима Овчара, Јелице и Рудника.

† Раде Н. Стефановић.

И ако по школовању и занимању трговац, а по рођењу дете више варошких родитеља, Рада је ипак пољопривреда увек интересовала и увек је на њеном напретку и подизању радио, најпре посредно, објашњавајући се често и врло дуго са сељацима излажући им своје погледе за правилнији и рационалнији рад, а потом и непосредно, пошто је пре више од 10 година купио имање у историском Љубићу, на левој обали Мораве, преко од Чачка, у величини од око 10 хектара.

После куповине пољског имања покојни Раде је тек онда постао прави и одани пољопривредник. Подигао је на њему удобне стаје, саградио остале потребне зграде, обрадио и уредио запуштени воћњак и правилно подигао велики сор-

стиментски виноград, те је цело имање правило сасвим други утисак и служило за пример и углед целој околини.

Како је био врло бистар и проницљив човек, то је још од 1924 године почео да пропагира сађење винограда само са стоним сортама, наводећи као разлог да ће оне бити много рентабилније од винских, а и сам је на свом имању у истом смислу радио.

Као напредан виноградар и врло добар практичар добио је дозволу да може да производи и да продаје зреле калемове лозе, те је и на том пољу рада постигао врло завидне резултате и допринео ширењу гајења најбољих стоних сората грожђа, а нарочито сората афуз-али, краљевог дренка, хамбуршке тамњанике и др.

Први удари кризе и пада јачих фирми крајем 1926 године пољуљали су и фирму пок. Рада, али је он својом енергијом, неуморним радом, стварањем и штедњом, а нарочито стварањем на свом угледном имању изравњао своја дуговања, плативши веће суме за другога и своје новчано стање последњих година потпуно средио.

На прошлогодишњој изложби воћа у Чачку, приређеној приликом држања I Земаљског воћарског конгреса, пок. Раде је имао своје угледно одељење стоног грожђа у коме је сорта афуз-али била највидније истакнута, а цело одељење чинило врло пријатан изглед и један украс изложбе.

Као напредан пољопривредник покојни Раде је био редован члан Пољопривредне подружине и члан Млекарске задруге у Чачку и помагао је сваку акцију за напредак ма које пољопривредне гране и просвећивање народа.

Живот и рад пок. Рада, а нарочито његова енергија, истрајност и пожртвовање на послу, као и карактерне особине и штедљивост, могу да послуже за пример сваком, а нарочито пољопривреднику.

Слава и вечан помен пок. Раду. Нека му Бог подари рајско насеље, јер га је поштеним радом за добро човечанства, и ако за кратко време свога живота, ипак потпуно заслужио!

Бор. Љ. Нешић.

Записник

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 5. седнице, држане 1. фебруара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: С. Ратковић, М Николић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Д. Спремић, Др. М. Градојевић, Б. Ранковић, Т. Владисављевић, А. Рашковић и В. Матић и гости М. Ђ. Николић, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 84) Прочитан је и усвојен записник 4. седнице Управног одбора.

II 85) Примљен је знању записник 5. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 5. седнице финансиског одбора па је одлучено:

86) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

87) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 21.

88) Да се усвоји понуда бр. 420 за коричење деловодника, записника, Тежака и Службених новина.

89) Да се од Народне одбране откупи 200 маркице „Свој своме".

90) Да се г. Ј. Босиљчићу, члану управе Подружине у Сарајеву одговори на писмо и у исто време да се писмо у препису достави г. Ш. Бубићу на одговор.

91) Да се Подружини у Аранђеловцу одобри кредит у 25.000— дин. с тим, да га користи према броју чланова и кад исплати стари дуг.

92) Да се по акту бр. 462 не скида доплата, већ да се Календари траже натраг.

IV Прочитан је записник 5. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

93) Да се у будуће набавка робе врши у земљи, колико је год то могуће.

94) Да се по понуди бр. 8472, узме један плуг за мустру и свестрано испита на Бељу и Топчидеру.

95) Да се набави: по понуди бр. 491 суданске траве 500 кгр. по понуди бр. 497 калемарских ножева 1000. ком.

96) Да се по акту бр. 503 пошаље понуда за тражено семе.

97) Да набављачки и програмски одбор унесу у програм рада засебно поглавље о раду Трифолин станице.

V Прочитан је записник 5. седнице програмског одбора, па је одлучено:

98) Да се ученицима Домаћичке школе у Приштини поклоне књиге у вредности до 100— динара.

99) Да се нова Подружина у Ракарима прими у састав пошто је испунила све услове с тим, да јој се тражи да накнадно пошаље још по 5— дин. од члана, пошто је послала само по 20— динара од члана.

100) Да се извести Подружина у Рибнику, да се с обзиром на штедњу не може послати делегат на њену скупштину.

VI 101 По питању претреса буџета и програма рада за о. г. одлучено је, да се одложи претрес за специјалну седницу, коју сазвати за 3. о. м. у 17 часова.

102) По питању претреса извештаја о раду Друштва у прошлој години одлучено је, да извештај проуче и ставе евентуалне измене и допуне поједини ужи одбори.

Саопштења и предлози:

VII 103) По предлогу г. С. Ратковића, члана Управе, да се у Правилнику о друштвеним службеницима унесе и оцене „врло добар“, одлучено је да се предлог усвоји.

104) Прочитано је писмо Ректора Универзитета, да су друштвене награде по 1000— дин. о Св. Сави добили студенти г. г. Душан М. Станковић и Петар Суђић. Одбор прима знању.

105) Прочитан је поздравни телеграм са годишне Подружине из Сенте. Одбор прима знању са: Живели!

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

КАЗАНЏИСКА РАДЊА

МИЛАНА В. ЛАЗАРЕВИЋА — Београд

РАДЊА И РАДИОНИЦА КРАЉА АЛЕКСАНДРА 36

Препоручује г.г. произвођачима. пића, подрумарима. кафеџијама и др. велики избор

КАЗАНА ЗА ПЕЧЕЊЕ РАКИЈЕ

покретних и непокретних сопствене израде. са умереним ценама. Примају се и наруџбине. Нарочито се препоручује велики избор

ГОТОВИХ ФИЛТЕРА ЗА ФИЛТРИРАЊЕ ПИЋА

у разним величинама, који филтрирају од 500 до 5.000 литара дневно Исти филтери су сопствене израде и много су практичнији и издржљивији него страни. Имамо за исте азбест за пречишћавање, а цене су много јефтиније. У исто време мењамо нова сита, за која се даје дугорочна гаранција.

Примају се и поруџбине а либерује се на уречено време.

ЈУГОСЛОВЕНСКА ПЧЕЛАРСКА ИНДУСТРИЈА

Л. РИЦМАН НОВИ ВРБАС

Фабрика пчеларских прибора, вештачког саћа, кошница. Тражите још данас илустровани ценовник, који се шаље бесплатно.

НОВЕ КЊИГЕ

Резидба винограда, друго допуњено издање, потпуно упутство за правилно одгајивање облика и подешавање родности винове лозе *Цена 6.— динара.*

Винарство, за школе и народ. Спремљено је и биће ускоро дато у штампу *шреће издање* допуњено и из основе прерађено, тако да ће бити од интереса и за оне који већ имају ранија издања ове књиге. Продајна цена биће 36 динара, а у претплати 30 динара. **Примају се и огласи.** — Обавештења о условима оглашивања у овој књизи као и слање новца за претплату врши се на адресу писца: *Божидара Ђ. Ранковић,* шефа за виноградарство и воћарство Министарства пољопривреде или *Српског пољопривредног друштва Немањина ул. бр. 15 — Београд.*

Цене пољопривредних производа, на дан 24. марта 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	200—210
Српска 72-73, 2-3% Сава	190—200
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	195—205
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	192—205
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	190—200
Бачка Срем 76 2%	217—225
Банат. 76, 2%	217—225
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	60—63
Банат. пар. Вршац	60—63
Срем,	64—67
Срем, пар. Инђија IV, V,	70—76
Срем, пар. Инђија V	72—78
Српјан. пар. Пожаревац н. пр.	65—70
Лађа Дунав, нов сув	68—72
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	116—130
Сремски 2% без вр. утов. ст.	110 | 120
Бачки 2% без врећа утов. ст.	110—120
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	118—125

Суве шљиве

Обична гарнит.	310—315
70/75	420—430
80/85	340—350
95/100	300—310
110/120	290—300

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8.50—9
„ средње	7.00—7.50
„ лаке	7.00—7.50
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.75
„ III	2—2.75
Краве I кл.	3—4
„ II	2·55—2.75
„ III	1.50—2
Овце	1.20—1.50
Живина	10—16
Јаја	40—45
Маст	12 50-13.50
Сланина	9—10
Млеко кравље	2.25—2·50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	60— 67
Мек. вагон Београд, са врећ.	65— 72
Кукољ самлевен, Београд	60— 70
Кромпир,	65— 80
Црни лук	40— 50
Бели лук	300—400
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	180—182
4% Аграрне обвезнице	23— 30
7%. Инвестициони зајам 1921	— —
Аграрна банка	191—192

АФУЗ — АЛИ

Ожиљених калема на разним подлогама, по 1.—, 1.50 и 2.— дин. комад.

Тражите бесплатан ценовник.

Овлашћени лозни расадник,

Раде Стефановића, Чачак,

ПОСЛЕ НЕВРЕМЕНА
помоћ скоро тренутна

Кишовити дани, промочене ципеле, влажно одијело, знак опасности. Прехладе, заглуха, реуматизам, ишијас. Болови по читавоме тијелу, прса затрпана, загушљивост.

Утажите тај неугодан осећај. Намажите са СЛОАН-ОВИМ Линиментом. Гриje, олакшава загушљивост, уклања болове.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове

Одобрено од Мин. социјалне политике и народног здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. год.

Рад I Земаљског воћарског конгреса
ОДРЖАНОГ У ЧАЧКУ ОД 27—28 ОКТОБРА 1932 ГОД

Изашла је из штампе књига *Рад I Земаљског воћарског конгреса,* у којој се налазе стручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су дугогодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25 дин.

Пошто је књига штампана у ограниченом броју примерака, то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и у напред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, — Немањина улица број 15

ЦЕНОВНИК СЕМЕНА

за пролеће, које се може добити код Срп. пољ. друштва у Београду

Бели багрен, за пошумљавање	20.—	дин. кгр
Гледич, за живу ограду	15.—	. .
Пролетња грахорица (на 100 кг. Дин. 2,50 на мање	3.—	. .
Мухар на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	. .
Сточни грашак на 100 кгр. дин. 1.80 на мање	2.—	. .
Суданска трава, на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	. .
Сточна репа, црвена или жута, на 50 кг. дин. 8.50 на мање	10.—	. .
Бела репа – угарњача	20.—	. .
Енглеска трава, на 100 кгр. дин. 12.— на мање	15.—	. .
Соја—пасуљ	4.—	. .
Конопља домаћа, за влакно	6.50	. .
Олајна репица	4.—	. .
Репа шећерна	10.—	. .
Ливадска смеша трава, према земљи и положају	20.—	. .
Инкарнатска детелина	10.—	. .
Црвена детелина пломбирана и атестирана	16.—	. .
Луцерка „	18.—	. .
Бела детелина „	35.—	. .

За семе дивљег воћа и поврћа, цене на захтев.

Све су цене необавезне, важе док садашња партија робе траје. Семе је *првокласног квалитета*, а нарочито луцерка и детелина, које су на сопственим машинама чишћене и декускутиране. *Поручбине* чинити *благовремено*, најбоље још *одмах*, како би роба могла да се пажљиво и на време експедује. Све се цене подразумевају *франко магацин*, С. п. д., од којих Подружине и чланови имају уобичајени попуст. Подружинама које имају уредан кредит и обвезницу. роба се шаље без новца, отворено, док сви остали треба да пошаљу новац *унапред*, приликом поручбине, ако се роба шаље *поштом*, иначе *пола вредности унапред*, ако се шаље лађом и *железницом*. Поштарина и експед. трошкови иду на терет купца. При поручбини увек означити *шачну адресу*, место, пошту и најближу жел. или паробродску станицу. Робу која иде поштом, нарочито из дањих крајева, поручивати увек на 5, 10, 15 и 20 кгр. јер се тако и поштарина рачуна: на пример, ако се поручи преко једног кгр. плаћа се као за свих 5 кгр. ако се узме преко 5 кгр. плаћа се као за свих 10 кгр. и т.д.

Новац слати обичном поштанском-чековном уплатницом, на рачун бр. 50350, а *на полеђини* увек означити зашто се новац шаље. Посебно писмо није потребно.

Српско пољопривредно друштво.
Немањина 15, Београд
Телефони: Канцеларије 20-302, магацин 27-702

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановић
Београд — Крал. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 8. Београд, 15. АПРИЛА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Будимо спремни да дочекамо сушу.

Тако нам поручује пре 3—4 године један школовани агроном, препоручујући нам: 1) дубоко јесење орање; 2) пролетњу и летњу обраду земље и 3) употребу вештачких гнојива.

Све су ово *редовне* радње које условљавају обилатији жетвени принос. Оне уз то заједмчавају *обичну влагу*, која је потребна за пораст усева. Али оне не могу заједмчити већи степен влаге, потребне *сушнога* лета. За сушна лета је безусловно потребно *наводњавање* и *орошавање*. Зато су вâде редовна појава у неким крајевима Јужне Србије, око Јастребца и т. д. Јер је тамо лето сушно готово сваке године. Али онамо, камо нису редовно лета сушна потребно је извести систем наводњавања и орошавања, да не би усев од неба зависио, пошто би га могли наводњавати и орошавати кад се год за то укаже потреба.

На жалост, ми том систему још нисмо пришли, и *зато нам је жетвени принос тако слаб, и зато нас године често оману*. Међутим, са наводњавањем и

орошавањем би постизавали врло обилат жетвени принос који би *редовно* прегонио 20 товара, а код рационалне обраде земље и код њезинога гнојења, жетва би догонила и 30, 40 и 50 товара.

Зато смо ми условљавали давање позајмица онима који су оскудни с храном, да *прво* ископају вâде за наводњавање својих њива, ливада и пашњака, па тек онда да им се позајмице дају. Међутим, закон којим је помоћ регулисана, није ту обавезу поставио, идући на тај начин на руку нашем народном нераду, због чега нам и сиромаштво долази.

А кад већ држава није законом тај услов поставила, који би се тако најпре и најпотпуније извршио, онда нам остаје само давање савета, који није обавезан и који ће се, на ступњу нашем на коме смо, тешко и веома ретко послушати, остаје нам да кумимо и преклињемо сељака, ради добра његова сопственога, да бар сад, накнадно, ископа ваде и њима вади воду до својих њива, ливада и пашњака и да ту воду наводи чим му суша отпочне досађивати, како би имао снопове теже, откосе пуније и воће једрије. А већ је нарочито после дуготрајне кошаве наводњавање насушна потреба.

Додуше, наш се сељак ни субјективно ни објективно није развио до тога степена, да овај савет послуша. Он је још на ономе ступњу, на коме се очекује *наредба*. Зато он на пример гази блато и заглибљује своју стоку и уместо да сам оправља свој друм, он псује власт што не наређује оправку друма! Такав је он и у погледу пољопривредних напредака, уколико тих напредака има, *заслуга је пијаце*, а не закона и власти, које трпе страховиту заосталост сељакову, а ништа не предузимају за његов напредак. Зато смо на жалост упућени да непрестано апелујемо на сељака и његову увиђавност да заосталост напушта и да пође путем напретка. А како он то неће никако учинити, док му се бар примером не претходи, то самим Богом преклињемо државне економије и обласне самоуправе, да на имањима, која су њиховом старању

поверена, изводе ове ваде и врше наводњавање. Многе од тих установа би могле набавити и пумпе за орошавање усева.

Осим тих државних и обласних економија, и приватни би имаоци имања, који желе да примером претходе својој околини, извођењем система наводњавања и орошавања, бар са 30 од сто подигли своје жетвене приносе и поред благословеног примера, што би га својој околини пружили, још и приход свој знатно увећали и обогатили се.

Ми на те појединце, који су у овоме смислу, не свеће које горе под столом, већ со соли земљине, и апелујемо, очекујући њихове благословене примере. Јер ће тек њихов пример, кад већ нема закона, који би регулисао ту *јавну* обавезу, учинити сељаке опрезним и спремним да дочекају и *предупреде* сушу.

д. л.

Какво је стање на селу - узроци сељачких задужења.

Сељак је задужен, то сви знамо. Дугује на првом месту најближем имућнијем комшији. О томе дугу зна само кредитор и дужник. Оваква задужења су са врло високим интересом. То су прави зеленашки дугови, јер се плаћа грош на банку месечно. Сељак је дужан и дућанџији, бакалину и мануфактуристи. Дужан је и занатлији. Задужен је и код новчаних завода, код свих где је био у могућности да добије кредит. Код свих ових кредитора, интересна стопа је тако велика, да пољопривредни продукти у које су уложене узајмљене суме, не могу да донесу ни толико, да се отплата и интерес регулишу. Чак се једва и интерес отплаћује.

Шта је натерало пољопривредника да се толико задужи?

На питање није тешко дати тачан одговор, поготову нама који смо у непосредном додиру са сељаком.

Наш је сељак по свршеном рату дошао у напуштен и руиниран дом. Међутим, у већини случајева он је

дошао из крајева где пољопривредници лепше живе и рационалније раде. Да би свој живот побољшао, прва му је брига била да своју стару и нехигијенску кућу замени пристојном зградом. Зато после рата видимо на све стране где народ уместо старих дашчара блатом улепљених, подиже нове лепе куће циглом озидане, простране и удобне. Та обнова коштала је доста скупо и већина сељака при оваквом зидању морала је да се задужи. То су прва задужења, због којих је сељак морао да закуца на врата новчаног завода. Има их доста који су та своја прва задужења давно отплатили, али има и таквих, који непрестано по мало отплаћују, а никако да се откаче банке и менице.

Пошто су после рата пољопривредни продукти били веома скупи, то се већини сељака отворио апетит за куповину земље. Цена земљи тако је скочила, да се један хектар плаћао по 40.000 динара. Сељак у место да добивени новац улаже у рационалну обраду и у набавку боље стоке, или напослетку у штедњу, јер је заиста сваком претицало за штедњу, он је за мале парцелице мршаве земље давао немилице. Није жалио ни да се задужи да купи неколико ари земље. Отишао је у банку, дао меницу и повукао новац, али је морао да плаћа такав интерес, да је морао да све своје продукте даје у отплату. У том моменту почињу, услед хиперпродукције, цене осетно да падају и дужник, и поред најбоље воље, не може да се одужи. Има случајева да је због једног, на тај начин купљеног хектара, отишло по 3—4 хектара очевине. Ето једне крупне грешке у коју је наш пољопривредник упао, па се сад очајнички бори.

За женидбу такође је наш сељак немилице бацао своју имовину. Познате су свадбе на селу. За једну свадбу трошило се по 5—6 хиљада, а тај новац често је узет на меницу. На селу је утакмица ко ће више да баци и потроши. Само да се каже како је тај домаћин богат. Наш је сељак волео да изиграва надувеног богаташа, иако то ни издалека није могао да буде. После такве свадбе, поред тога што остане пу-

стош на газдинству, обично остане по нека хиљада на меници.

Утрошено је много и за удају. Сељак мало отреситији желео је да своју ћерку уда за трговца, занатлију, званичника или чиновника, главно тамо где она не мора да копа, јер је копање за наше модерне сељанке тако одвратан посао, да је свака од тога бежала. Уз овакву ћерку мора да буде и добар мираз. Сељак даје, али и тада иде у банку и диже на меницу, јер не воли да због тога прода хектаре и да синове осиромаши. Чекаће се жетва, метар пшенице биће и идуће године 400 динара, па ће се лако вратити. Нико није рачунао да цене могу пасти. А данас такви дужници нису у стању ни интерес да плате. Због модерног зета мора да се испашта. Вршаће машине, стругаре, млинови и воденице били су идеал сваког пољопривредника. Са тим машинама мислио је сељак стиче се брзо и лако. То је ишло тако далеко, да у сваком селу видимо 7—8 вршалица, по два млина и т. д. Али су ове ђаволје машине тако скупе, да су оне отада на лицитацијама промениле неколико газда. Једна вршалица или две, које су прве стигле у село, и рентирале су се, али после само су упропашћивале сопственике. И ту је рачуница нашега сељака била погрешна.

Најзад политика, која је после рата била тако уносна и рентабилна, тако је ухватила корена у селу, да место доброг радина и разумног сељака среташ налицканог сељака са свим могућим новинама под пазухом, где бистри политику. Појаве се избори, кандидати, стварају се странке само да се сви могу кандидовати. После избора, поред разочарења, празан амбар и чардак, празна стаја. Отишло све за агитацију, остале само менице.

И чести спорови, настали од ината, упропашћивали су сељака. Ко је томе крив, то остављам празно. То бар свако зна.

Док се то све одигравало, из године у годину продукти су нагло почели да падају. Рачуни сваког сељака су подбацивали. Уз то понека и неродна година, суша или град. Напослетку хиперпродукција у целом

свету, тако да се не може да нађе купац за наше продукте, па макар их ми давали и у бесцење.

Штитаста ваш је дошла да упропасти дотада јаке шљиварске крајеве. Од најбогатијих наших крајева стварају се услед овог инсекта пасивни.

Њихова земљишта, добра само за шљиву, претворена у ораницу, дају само веома слабе приносе. Место старих, подижу се нови шљиваци, али треба чекати неколико година док не почну доносити приходе.

Све ове чињенице јасно говоре због чега је настало тешко стање не селу. О моди, која се је већ укоренила у селу, као и о дукатима нећу ни да говорим, сложићу се с тим, да је то морало да буде, јер је и село у еволуцији, и оно мора да има својих новина. Боље би било да су те новине настале у новим методама рада на њиви, у воћњаку и винограду, него што су у белилу, руменилу, свили и дукатима.

Нису сви сељаци дужни. Има их који никоме не дугују. Оваквих има и међу сиромашнијим и имућнијим пољопривредницима. Њима је лако. Они се много не секирају што је прасе 40 динара а во 600. Они су и стим задовољни. Једина им је брига да плате држави порезу, која није тако велика да се не може отплаћивати. Ако не може да купи гуњ и опанак, он крпи да га дупло носе. Свео је и остале потребе, које у вароши купује, на минимум и њему није тешко. Али због тога страдају трговци и занатлије и уопште варошки сталеж, те се може рећи да је њима данас најтеже. Немају они својих потрошача.

Не треба бити ни велики песимиста, код нас барније нико гладан, јер и таквих имамо око нас.

Миливоје Н. Лолић.

Треба ли нашу пољопривреду механизовати?

Почетком марта ове године изишао је у једном престоничком дневном листу чланак у коме је било речи о овом питању. Непознати писац испричао је у томе чланку како су амерички фармери помоћу машина успели да знатно смање производне трошкове пше-

нице. Он нам надаље прича и о огромној фарми совјетске владе у којој се сви послови свршавају машином, између којих не изостају чак ни авиони. И из свега тога писац изводи закључак да и нашу пољопривреду ваља преудесити на бољи и јевтинији рад машинама, ако не желимо да заостанемо за тим, по његовом мишљењу, напредним пољопривредницима.

У истом престоничком листу могли смо пре неколико дана видети слику како амерички фармери проливају млеко, само да га не би морали продати јевтиније него што би они хтели.

У више махова прошлих неколико година могао се је међу публикацијама знанственог института једнога од наших пољопривредних факултета читати рачун којим се хтело доказати, како су цене пољопривредних производа за толико и толико мање од производних трошкова, да пољопривредник неминовно мора пропасти. По том рачуну могло би се тачно одредити и време када ће та пропаст доћи. Али она није дошла, и неће.

Могао бих навести још читав низ сличних написа у нашој дневној штампи, за које се све може рећи, да ни најмање нису од користи нашем пољопривреднику. Насупрот томе у нашој дневној штампи врло су ретки такви написи, из којих би пољопривредник могао да научи нешто корисно, па да у свом раду буде напреднији и бољи. Непојмљива је ствар зашто је тако, али ипак — тако је. Кад би наши дневни листови барем десети део оног простора што га поклањају разним криминалним вестима, поклонили добрим, поучним написима намењеним пољопривреднику, они би учинили много добра. Не могу они да се због тога извињавају да је то надлежност и дужност наших стручних листова, јер стручних листова имамо сразмерно врло мало, и већина њих су органи разних пољопривредних институција, које би сваком оном биле благодарне, ко би им помогао у послу ширења просвете међу нашим пољопривредницима, а не да би гледале у њему некаквог конкурента. Број примерака свију

наших стручних листова заједно не достиже број примерака само једнога осредњега дневнога листа. Кад би и дневни листови доносили савремене и добре струче написе из пољопривреде, не би то нипошто било на штету ширења стручних листова, већ сигурно на корист, јер би читалац једнога стручног написа тражио касније и стручни лист и књигу, да у њима нађе више поука о ствари за коју га је заинтересовао дневни лист.

Али док дневни листови тако не чине, нека барем не чине ни оно што би пољопривреднику могло да буде од штете. Такав један чланак је на пример и онај што сам га споменуо у уводу овога свога написа, којим нам се препоручује механизација пољопривреде, т.ј. што јача употреба машина у пољопривреди.

Колико зла су индустриске машине донеле милионима људи у свету, то ће нам бити јасно ако мало размислимо о данашњој кризи, којој је незапосленост један од узрока и последица.

Много зла донела је човечанству и прекомерна употреба машина у пољопривреди. Ми ћемо тако сигурно доживети један класичан пример за ову тврдњу баш у неуспеху настојања совјетске владе, да огромне фарме обделава искључиво машинама. Безглаво је и глупо уводити машине тамо где стотине милиона радних руку немају посла. Глупо би било то све кад би те машине и бадава радиле, а поготово је то глупо када њих ваља купити, „хранити“, дворити, поправљати, и то све за скупе паре; глупо би било то и у случају кад би за њихово искоришћавање постојали и у пољопривреди онако повољни технички услови какви постоје у индустрији. Ово питање желим баш да обрадим у своме чланку.

Машина у индустрији ради под кровом, заштићена од сваке непогоде и незгоде, тачно избалансирана и непомично узидана на своме месту. Материјал који она треба да прерађује њој се приноси и она њиме бива послуживана.

Пољопривредникова машина у већини случајева стално мења место. Њу покрећемо и приносимо ка

материјалу који треба да се преради. Узмимо за пример жетелицу. Колико потреса има она при томе да издржи и колико непредвиђених сметњи да преброди, то знаде сваки онај који је једанпут њоме радио. Тако је са већим делом свију пољопривредних машина, а само је мањи број оних које раде на месту и којима се материјал за прераду приноси, као што је на пример код вршалице.

Зато су услови за добро искоришћење машина у пољопривреди уопште много неповољнији него у индустрији, па технички правилно расмотривши ово питање, све пољопривредне маишне поделићемо у две групе: у оне *што раде на месту*, и у оне *што раде у покретању*. За прве су услови искоришћења повољнији, за друге су неповољни. Ови услови одређују напредном пољопривреднику да машине прве групе може да набавља и веће и крупније, *најбоље задружним путем* за послугу већега броја газдинстава, а машине друге групе да бира — ако не може без њих да буде — у што мањим облицима, да буду што покретљивије на терену и да се што боље прилагоде теренским неједнакостима и препрекама.

Осим ове прве лекције о машинама треба да научимо још једну. Све машине делимо у двоје: у *машине које дају снагу* (то су мотори), и у *машине које свршавају посао прерађивања материјала* (то су машине у ужем смислу речи). На пример кад човек тестером струже дрво, он на тестеру преноси своју снагу, покреће је и у покрету тестера свршава посао. Кад волови вуку плуг, предају они један део своје снаге плугу и тиме се свршава посао обртања земље. Кад моторна машина вуче плуг, и она му предаје један део своје снаге да се свршава посао орања. Мотори су: пољопривредник и његова дружина, радне животиње у газдинству, те разни машински мотори (парни, бензински и т. д.). Прво двоје, човека и запрежне радне животиње зовемо именом *анимални мотори*, моторне машине зову се именом *механички мотори*.

У пољопривреди се употребљују све три врсте мотора. Најстарија је употреба човекове радне снаге. За њоме је дошла употреба снаге домаћих жвотиња, и тек најзад употреба снаге машинских мотора.

Употребу машинске радне снаге изазвала је потреба, и то прво тамо, где човек и домаће животиње нису више били у стању да сврше све послове у газдинству, дакле: *у великим газдинствима*, у онаквим где се производи много више него колико је самоме поседнику газдинства потребно за исхрану његове породице. Ако су још у његовоме газдинству прилике такве, да је надница скупа и да се држање радне стоке не исплаћује, јер се други сточни производи (н. пр. млеко) могу скупо продати, онда је јасно да ће такав велики пољопривредник, који претежну већину својих производа износи на пијацу, наћи можда бољег рачуна ако уместо радних волова храни краве музаре, а испомаже се радном снагом машинских мотора, које „храни“ угљем, бензином, нафтом, дрвом и т. сл. — Ако он уме да своје машине подеси баш према своме газдинству, и ако је он сам, као и његови млађи, вешт у раду машинама, можда ће бољег рачуна налазити него раније док је радио ручном и запрежном радном снагом.

Али, шта се овакав пример тиче наше пољопривреде? Ми смо хвала Богу земља малих поседа, у многим случајевима тако малих, да их и самом својом ручном радном снагом и снагом чланова своје породице можемо савремено обрадити. Па зар тим и таквима газдинствима треба осим добрих алатки још и којекаквих машина оне врсте које се рачунају у појам механизације газдинства! Не и нипошто не. Не треба нашим газдинствима више машина па да буду оплемењени наши пољопривредни производи, већ нама треба да у газдинствима лично више радимо, и да тај наш рад буде свестан, предан и искрен, увек управљен циљу : *да племенити наш рад треба да ствара племените, квалитетне производе.* Нека велики поседници у свету својима машинама производе што јевтиније жито. То нама неће шкодити ако ми будемо

на пијаце износили племените производе, већ ће нам само користити, јер ће потрошачи који имају јевтин хлеб лакше моћи куповати наше воће, јаја, маст итд.

Ми треба у нашим газдинствима да будемо стално запослени, и да имамо у виду, да је највећа срећа стално имати посла.

У нашој лепој Отаџбини пружена је могућност претежно највећем делу нашега народа да обрађује и милује своју земљицу и једе свој „хлеб насушни". Речи из Светог писма: *у зноју лица свога јешћеше хљеб свој"* нису никаква клетва ни казна, већ једна велика национално - економска истина. Благо онима за које те речи данас вреде.

К. Поповић.

Биљне болести и штеточине.

Кудељица — конопљина смрт.

У крајевима где се много гаји конопља може се често сусрести биљни наметник — водњача (воловод, кудељица, конопљанка, латински Orobanche ramosa), који поред конопље напада још и дуван. Немачки народ назива ову паразитску биљку „Hanftod", што у тачном преводу одговара наслову овог чланка, показујући од како велике штете иста може бити по конопљу.

У једном од главнијих наших конопљарских реона — лесковачком, налазио сам њиве на којима је конопља готово сасвим била уништена од овог опасног наметника, а вероватно има је и у другим местима где се конопља гаји, па зато ће бити од користи да се шири кругови земљорадника упознају са овим паразитом, са начином његовог живота и са мерама потребним за његово сузбијање.

Водњачу је лако познати. То је до 30 см. висока биљка са дебелом и сочном стабљиком, прљаво зеленкасто жуте боје и са малим љуспицама место лишћа, а јавља се она увек близу конопљине или дуванске стабљике, јер црпи из исте хранљиве сокове помоћу својих органа за сисање, хаусторија, са којима се она чврсто припија за корење корисне биљке.

Биљка нападнута од овог паразита не развија се нормално, а може и сасвим сасушити се.

Водњача се размножава семеном, које се ствара у малим чаурицама и које је тако ситно и лако, да се може преносити са заражене њиве на суседне помоћу ветра, што доприноси необично брзом ширењу ове штетне биљке. Стварање семена код водњаче тако је обилно, да по тврђењу неких стручних писаца на једном хектару заражене површине у 10 см. дебелом слоју земље може бити 3—8 милиона семенака. Семе водњаче задржава клијавост до 8 година и ниче само у случају ако дође у додир са кореном конопља или дувана, пошто је за развијање клице потребан извесан хемиски надржај од стране корена поменутих културних биљака. Ова околност не сме се никако испустити из вида, јер непојављивање водњаче у каквом другом усеву који долази после конопља или дувана могло би дати повода да се те културне биљке доведу на исту њиву и сувише рано, када семе паразитске биљке није још изгубило клијавост, па дошавши поново у додир са кореном конопља или дувана, оно би изникло, оштетило усев и отежало сузбијање паразита.

Водњача се највише јавља на оним местима, где конопља не заузима одређеног места у плодореду, већ се стално гаји на једној истој њиви, која се зове конопљиште. На конопљиштима у околини Лесковца овај паразит тако је раширен, да сам око једне конопљине стабљике набрајао 5—6 паразитских биљака, али и оне њиве на којима је конопља долазила први пут, нису биле сасвим слободне од водњаче, што се објашњава употребом нечистог семена.

Већ на основу онога што је речено о начину живота и размножавања водњаче, може се разумети шта је све потребно за сузбијање исте. Најпре, треба употребљавати за сетву апсолутно чисто семе. Ако пак семе потиче из места које је сумњиво у погледу чистоће од семена водњаче, потребно је исто пред сетву потопити у ½% раствор плавог камена, који у овој концентрацији није шкодљив за семе конопља, а код семена водњаче убија клицу.

У случају пак, да се је водњача већ појавила на њиви у малој количини, може се помоћи чупањем паразитских биљака пре сазревања семена истих. Кад је пак њива јако заражена семеном водњаче, остаје последњи и најсигурнији начин сузбијања наметника, а то је увођење конопље у плодоред тако, да иста нити дуван, не би долазили на исто место раније него после 6—8 година.

Л. Мавајев,
професор.

Сточарство.

Наша домаћа кокош.

Ми данас имамо разноврсних раса живине, а нарочито кокошака у свима крајевима наше државе. Свака покрајина има заступљену ову или ону расу живине, која се према месним приликама прилагодила, а која се постепено свуда уводи.

На живинарским изложбама које су приређене у току прошле године могла се видети живина разноврсних сојева, добра и лоша, крупна и ситна, за месо крупне, за носиво јаја итд., било је чистих и мешавина (мелеза) али нигде нисмо видели изложену нашу домаћу кокош, а то је велика штета да и она на тим изложбама није заступљена, јер она служи за производ бољих и племенитих сојева, па било чистих или мелеза.

Наша домаћа кокош заслужује сваку пажњу, она нам је досада донела силне милијарде, а она је добра носиља, добро лежи на јајима, а ваљада једна од најбољих водиља пилића и чувара док су они мали и изложени разним нападима као: од врабаца, сврака, пацова, орлова и других. Наша домаћа кокош чува своје малишане и води борбу са нападачима само да очува пилиће. Код племенитих сојева тога све нема; ако је добра носиља, она неће да се разлеже, и неће на јајима да лежи, и ако лежи то траје 5—6 дана и онда оставља јаја и одлази са осталом живином. Друге пак мало носе, треће неће ни да чују за пилиће, и ми би досада остали без живине да нам није наше домаће кокоши.

Чудо је једно како не умемо да чувамо, негујемо и полако поступно поправљамо нашу домаћу кокош, која има све добре стране, сем што није тако крупна, а све остало не уступа ни другим сојевима живине.

Наша домаћа кокош није нека нарочита чиста раса живине, него мешавина разних раса и сојева, те је у једноме јату има у разним бојама, али су све већином задржале своју првобитну одлику. По нашим селима се виђају многе мешавине, али свуда преовлађује наша домаћа кокош.

Откако је после ратова отпочела велика трговина са живином и јајима, наш сељак мало више обраћа пажње живини, и ми данас читамо статистику извоза живине и јаја за које се сваке године узима по неколико стотина милиона динара. И зато ми скрећемо пажњу свакоме, да и надаље гаји и чува нашу домаћу кокош, јер је она добра, корисна и рентабилна, са малим задовољна, не тражи велике неге и новчане издатке; а да је поступно полако и опрезно укрштамо са племенитим расама ради још бољег носива и крупноће и укусног меса.

Ми нисмо противници модерног живинарења, али морамо полако ново уводити, а старо чувати, јер томе нас учи наша

ПОЉОПРИВРЕДНА ШКОЛА

прошлост, где се дуги низ година само врше испитивања и разни експерименти, који нам на жалост нису дали ништа позитивно, а данас су времена озбиљна и тешка и ми више са озбиљним стварима не смемо експериментисати и доводити народ у заблуду. Ми данас хоћемо само чисто, јасно и сигурно, нема више пара за бацање, и зато је наша жеља да се нашој домаћој кокошки поклони већа пажња на избор за приплод и носиво јаја, на бољу негу и храну, а свакако укрштањем са племенитим расама добићемо оно што нашој кокоши недостаје.

Писац ових редова имао је прилике да разгледа поједине модерне живинарнике и живину у њима, и дошао је до закључка, да се данас не може и не сме препоручити нашем земљораднику, из разлога што се сада не исплаћује, јер уложени капитал у зграде и живину никада се не може исплатити, пошто се живина данас у трговини продаје на кило, а не по раси, и по цени од 7—10 д. 1 кграм. Може бити да се још некако и исплаћује онима који продају живину за приплод по 150—400 дин. 2 кокице и 1 петлића, али тога у трговини нема, него 3 кг. × 8 = 24: 3 × 24 = 72 дин.

Маша Тодоровић.

Винарство.

Уклањање из вина вишка сумпорног диоксида.

Г. Богдан С. Шулејић из Крњева, упутио нам је ово питање:„ Пре него што сам сипао ширу у бурад, ја сам јако сумпорисао бурад, па ми сада вино има јаку сумпорну миру. Молим за одговор како да уклоним из вина ту миру.“

Ако се шири или вину дода више сумпорног дима или научно речено сумпорног диоксида било сагоревањем сумпора било помоћу калијум метабисулфита или на који други начин, тај вишак може се уклонити овако:

Ширу, односно вино треба претакати више пута и са што већим додиром ваздуха, т. ј. *проветравати* је што јаче.

Ово проветравање постиже се пуштањем шире, односно вина, да из каце или бурета истиче кроз славину у што јачем млазу и да се тај млаз разбија у капљице. Зато се испод славине, а у каци за претакање, испречи једна чиста даска о коју ће се разбијати млаз који истиче из славине. Затим се преточена шира или вино из каце пумпом или шафољима враћа у кацу, односно буре, али тако да пада у њу са што веће висине.

Може се десити да се рђавом применом сумпорисања појави у вину мирис на покварена јаја, услед тога што се у

вину ствара сумпор водоник (H_2S), т. ј. смрдљиви гас, исти онакав, какав се ствара у покваренom јајету. И тај мирис може се из вина уклонити јаким проветравањем.

Ако се једним проветравањем, односно претакањем из вина не уклони задах на сумпор-диоксид или на сумпор-водоник, онда претакање са проветравањем треба понављати све дотле, док се не постигне повољан резултат.

Ако проветравање само за се не помогне, онда се вино може претакати преко листића бакра или се употребити нарочита хемиска средства, али како ове радње забрањује наш Закон о вину, то се оне изузетно могу употребити само по дозволи ваше надлежне Енолошке станице, која се налази у Топчидеру.

Бож. Ђ. Ранковић.

Домаћинство.

На шта треба обратити пажњу при састављању јеловника.

При састављању јеловника домаћица мора да води рачуна, да јој јеловници буду храниви, разноврсни и јевтини. Под јеловником подразумевамо три главна оброка: доручак, ручак и вечеру, и два споредна: ужину пре и по подне. Оне се обично дају деци или болесницима, који се опорављају, ретко ко од одраслих их узима.

Наука је доказала, да између хранивих материја постоји један стални утврђени однос, који је неопходно потребан за правилну исхрану, тј. између беланчевина, масти, угљених-хидрата, хранивих соли и витамина. То значи, да се о овом утврђеном односу тих хранивих материја мора водити рачуна при састављању јеловника. Ми ћемо засада те односе објаснити само толико, да ако је ручак богатији беланчевинама, било биљном или животињском, ако се на пр. има за ручак месо, пасуљ или грашак, неко тесто са сиром и др., вечера може бити сиромашнија беланчевином, тј. може бити неко јело без меса, нпр. паприкаш од кромпира без меса или качамак са млеком и др. У оваквој вечери су заступљени више угљени-хидрати. Ако неког дана у јеловнику има мало беланчевине, онда се та разлика може надокнадити другог дана, или има мање угљених-хидрата, соли, витамина, може се та разлика надокнадити у јеловнику идућег дана. Када се тако саставља јеловник, значи да се води рачуна о његовој хранивости. Зато је најбоље да домаћица саставља јеловник за целу недељу дана. Тада ће имати преглед, шта треба да кува у току те недеље. Домаћица на селу може га саставити онда, када има зато највише времена, нпр. недељом после подне.

Осим хранивости при састављању јеловника води се рачуна, да он буде и разноврстан, то јест, да у њему буду заступљене разне врсте меса: говеђе, свињско, пилеће, рибље, јаја, сир, масло, затим поврће: пасуљ, грашак, сочиво, боб, печурке, кромпир, пиринач, зеље, спанаћ, кељ, келераба, карфиол, зелена салата, цвекла, шећер, лимун, воће и др., а при том да јеловник буде јевтин, да домаћица не потроши више, него што има за исхрану породице. У овоме ће успети само тако, ако има своју градину, која јој даје разноврсно поврће, гаји сама живину, од које добива јаја и месо за исхрану, гоји свиње за маст, месо и прерађевине меса, гаји краве, козе или овце од којих добива млеко и прерађује га у масло и сиреве. На овај ће начин тежакова домаћица доћи до јевтиних и по квалитету добрих намирница. Домаћин обрађује поље, те ће имати пшеничног и кукрузног брашна за исхрану своје породице.

Јеловници се састављају према годишњем добу. Они су углавном двојаки: летњи и зимски. Летњи јеловници су богатији биљном беланчевином, свежим поврћем и воћем, мање се употребља свињско месо и маснија храна зато, што смо казали, да се топлота у телу и ствара од масти. Међутим, ваздух је лети топлији, па нам није потребна толика топлота тела. Зимски су јеловници богатији маснијом храном, у којој има више свињска меса и прерађевина, сланине, масти, нешто конзервисаног поврћа, купуса, бораније, парадајза, пасуља, кромпира, паприке остављене у туршији. Зимска храна мора бити маснија стога, што је телу потребна већа топлота, јер је ваздух хладан.

Осим тога за правилну исхрану потребно је, да оброци буду довољни за све, то јест да домаћица скува онолико, колико је потребно да сви укућани буду сити. До тога ће доћи посматрањем и искуством. Није добро да укућани после јела (ручка и вечере) остану гладни нити је пак добро, да јој јело преостаје, и да се остаци скупих намирница дају живини или свињама, или пак се оставе за сутрадан, па да се употребе за јело, ако их је могућно сачувати у добром свежем стању. Због тога је за препоруку домаћицама, да приликом справљања јела измере бар главне намирнице као: маст, брашно, кромпир, пасуљ, месо, и др. и да при јелу обрате пажњу, на то, да ли су сви укућани имали довољно, па ако јесу, да узима толико намирница, колико је потребно, а не више. На овај начин се избегне расипање намирница, што је штета за кућу и домаћинство, јер у кухињи има увек разноврсних отпадака, као нпр. (љуске јајета, љуске кромпира, разни отпаци зеља, салате, купуса и др.), који се могу искористити на тај начин, што ће се употребити за исхрану свиња или живине, зечева.

Осим тога домаћица мора да подешава јеловник према пословима које врше укућани. У времену, када се обављају тежи сеоски послови, домаћица нека спрема храну која даје више снаге за рад, као нпр. пасуљ с месом, кромпир са месом, грашак са месом и др. јер се само храном може снага надокнадити. Није добро што неке домаћице у времену када се врше тешки сеоски послови, дају укућанима киселицу и пројо, нпр. за време орања, сејања, окопавања, вршидбе и тд.

Исто тако домаћица мора да обрати пажњу и на здравље укућана. Не сме се здравим и болесним дати једна иста храна. За болесне треба увек засебно спремити према упутству лекара нпр. млеко, чај, какао, пире од кромпира или грашка, спанаћ, пиринач са млеком, грис са млеком, лаке чорбе од меса или без меса и т.д.

Затим домаћица треба да пази и на доба старости укућана. Деци одраслој као и одраслима да кува јаку и сварљиву храну, када раде тешке физичке послове, а старим људима храну, која се лакше вари, јер је желудац код старих људи ослабио, не може да лучи толико сокова за варење. Њима давати млека, јаја, мање сира, пилећег меса куваног или печеног, кромпира, спанаћа, пиринча и друге намирнице које се лако варе.

Домаћица мора да даје храну укућанима увек у одређено време. Утврђени ред у исхрани укућана има велике вредности за њихово здравље, јер нити су добре велике паузе између оброка, пошто се много огладни, па се тада једе без мере више него што треба и лако се оптерети желудац, услед чега се лако и оболи, нити је пак добро сваки час јести, јер се и ту изгуби мера и желудац се квари. Зато је најбоље овакав ред у давању хране укућанима: лети доручак у 7 часова, ручак у 12, а вечера у 19·30; зими доручак у 7 часова, ручак у 12, а вечера у 18·30; између 9 и 10 часова пре подне и 15 и 16 дати ужину. За ужину се може дати парче хлеба и сира, хлеб са маслом, хлеб са медом, хлеб са пекмезом и по које воће, обарена јаја.

На овај ред се научи наш организам и не може да се изгуби мера у јелу, тј. не можемо се прејести, а тиме смо здравље сачували. Осим тога врло је добро са васпитне стране за децу и остале, да се уче реду. Домаћица у кући врши много послова, а сваки посао у кући или око куће (хране живине, стоке, и др.) има своје одређено време и поремећај реда у исхрани укућана изазвао би поремећај реда и у свима осталим пословима. Најзад домаћици је потребно и сваког дана по 2—3 часа одмора. Зато су дужни сви укућани да слушају и поштују утврђени ред у исхрани. У већим породицама и заједницама само тако и може да живот буде сношљивији, ако

је извршена правилна подела послова, и ако се домаћици омогући, да послове у кухињи свршава на време. Како се налазимо још у хладно доба, то ће идући пут бити говора о јеловнику са примером и описом како се поједина јела кувају и колика је количина намирница потребна за справљање истих за шест особа.

Н. Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Из атара села Заслапа извире мала ријека звана „Заслапница“ и тече покрај села Заслапа, па кроз сусједно село Нуро. Село Нуро користи ову воду за натапање својих њива има 55 година. Водовод-канал је засјечен далеко од извора око 500 метара ниже. Досада је село Нуро користило поменуту воду за натапање и сматрало да им је нико не може одузети. Сад село Заслап засјекло је, наврнуло поменуту ријеку са самог извора и хоће да натапа своје њиве, — не обазирајући се ништа на право и интересе села Нура, говорећи, да је то њихова својина, пошто извире из њиховог атара. Воде нема за обадва села, јер село Нуро има посушне земље, коју у недостатку поменуте воде не може топити.

Да ли на основу закона селу Нуру остаје поменута ријека као влаштина стечена у времену од 55 год. за нататање баштине или село Заслап полаже на њу право зато, што извире из њиховог атара?“

Сава Ковачевић.

Одговор: У конкретном случају може се одговорити, да се право службености, ако је река јавно добро, не може стећи дугогодишњом употребом, што се вода узимала и наврталa, уколико то не би имало опасности за ток воде и њених обала.

По § 340 г. зак. свака службеност или се оснива на закону или уговору или последњој вољи. Такође се службеност прибавља застарелошћу, ако је прибављена по правном основу и на закони начин. Према томе није довољно да се нека службеност врши извесно време, већ је нужно, да се ово вршење задобије на закони начин, и ако онај који се њоме користи од части или у целини не може искоришћавати своја добра — имања ускраћивањем тога вршења у овом случају одузимањем воде. Тражи се још и то, да су се корисници ове службености увели у јавне интабулационе књиге у ком би случају могли сваког искључити, па и сељане Заслапа, што корисници села Нура нису учинили, а то у овом случају не може ни бити. Да су сељани села Нура испунили овај законски услов, не би ову воду могли тако искористити,

да штету због тога трпе земље села Заслапа, не користећи се том водом.

Из питања је јасно, да су два интереса у сукобу. Наш грађански закон, ни ма који други специјални закон, питање натапања и употребе воде није нигде довољно обрадио, нити су пак такви односи регулисани, већ су ова питања узгредно само додирнута.

Сељани села Нура не могу се користити наведеном дугогодишњом употребом, са разлога што то своје право нису стекли по неком правном основу или на закони начин.

Општа седница Касационог Суда ово је питање расправила на тај начин, што је нашла, да вода из извора, који се налази на нечијем земљишту сматра се, да док се на тој земљи налази, својина је господара те земље. Задобити неко право на тој води или службеност, може се конституисати само по пристанку господара тога земљишта. Како је у питању вода која извире у атару села Заслапа, то на њу према наведеном сељани села Заслапа имају прече право и чим су га почели искоришћавати, самим тим могу из овога права и сваког трећег искључити, па и сељане из села Нура.

Како је у питању вода, која би имала да служи натапању њива два села, то би било препоручљиво, да се постигне неки компромис између оба села и то тако, да по корисној употреби ове воде могло би бити довољно воде за оба села, а тај компромис — споразум, најбоље ће се постићи добром вољом и саглашношћу корисника — сељана и једног и другог села.

М. Ђурђевић.

Питање: Недавно сам приметио код своје живине једну врсту болести, која се јавља у врло акутној форми. Неких особених знакова, ја као лаик за те ствари нисам могао ни да запазим сем: наглу промену и одмах ускоро наступа смрт. Пуким случајем сам дошао до заиста доброг лека а то је: узео сам пшеницу и потопио у кречно млеко, да постоји једно 10 минута па после им дао да поједу и приметио сам да је то силно помогло.

Једну другу врсту болести исто код живине, а која се јавља у хроничној форми излечио сам на следећи начин: На 50 комада живине узео сам 5—6 главица белога лука, смешао то са 1.5 воде, онда лук у води добро пропрао; воду оцедио и у ту воду закувао кукурузно брашно, додао једну кашику сумпорног цвета, праха, и дао живини.

При секцији сам приметио на џигерици при пресеку неки бео прах.

Грех би био када ову ствар не би дао у јавност, јер заиста на овакво јетвин начин једино се исплати живини притећи у помоћ. Од Вас тражим као од стручних људи, да

констатујете ове две болести и с тиме допуните овај мој чланак од кога ће заиста пољопривредник имати користи.

Војимир Јефтовић, из Доње Трепче.

Одговор: Податци, које нам пружа горње питање одвише су оскудни и недовољни за постављање тачне диагнозе болести код означене живине. Још понајпре би могао човек помислити да је овде по среди *колера* пернате живине, сходно једном једином податку, који нам је стављен на расположење, наиме, да је приликом секције нађен у цигерици угинуле живине један бео прах, боље речено песак. У осталом колера перади може да буде и акутна и хронична, што се исто подудара са опажањима, које је учинио одгајивач.

О тој болести доста је досада написано; тако и у прошлогодишњем Пољопривредном календару, где може одгајивач наћи потребне податке и упуте и сравнити своја опажања са у календару изнесеним излагањима.

Одгајивач наводи неки домаћи и прост начин лечења болести код пернате живине. Морам одмах да напоменем, да су и други одгајивачи и љубитељи пернате живине, махом нестручњаци, прибегли истом начину лечења, можда само у другој форми, али са истим лековима. Познато је уопште, да су ти народни лекови, тако да их назовем, као на пример лук, креч, сумпор и т. д. врло често употребљавани за лечење разних болести не само код стоке већ и код људи. Сећам се врло добро, како је Мајка, кадгод сам одбијао храну, која је била мало више зачињена луком, приговарала: „Једи, сине, неће ти шкодити“. Знај да је најбоље средство против глиста. У нашој кући је отац држао увек у приправности кречну воду помешану са неким зејтином за којег сам доцније сазнао да је то био ланени. Тим су леком мазали опекотине а његово одлично дејство осетио сам и ја. Заиста та смеса јесте још данданас једно од најбољих, ако не најбоље средство против опекотина и изгоретина.

Лукац, и бели и црни још данданас наш народ употребљава противу глиста код домаћих животиња, дајући га сецканог у храни. У исту сврху даје и пресан кромпир.

Медицина не оспорава лековито дејство горњих средстава и служи се и сама њима, наравно код извесних болести и у правилним дозама. Јер неправилна примена тих лекова могла би имати кобних последица по здравље, па чак и по живот болесника, јер неки од тих лекова нису баш толико наивни, како то некојима изгледа и могли би веома лако нанети организму теже озледе.

Негашен креч на пример дејствује на кожу и слузокожу нагризајући одузимањем воде. То је вероватно већ сваки на својој властитој кожи осетио. У ветеринарској медицини при-

мењује се не толико често код такозваног рака жабице или копите. Зато је његова примена у раствору било сам, било у вези са другим лековима врло често, а нарочито код паразитарних оболења коже, као код шуге и т. д. Његова особина да уништава заразне клице је опште позната и примењује се на сваком кораку и у свакој кући. На споре прострела и на бациле туберкулозе креч не дејствује.

Негашен креч, ако се употребљава против унутрашњих оболења ствара тешке упале стомака и црева са чиревима, док кречна вода, долазећи у додир са слузокожом и евентуално чиревима дејствује стежући и ублажава секрецију. Зато се и употребљава као затворно средство код разних пролива. Даје се живини једна чајна кашика. Против надима код говеда кречна вода даје одличне резлутате. Дајемо оболелом грлу на сваки четврт сата по једну литру до потпуног оздрављења. Сем тога кречно млеко служи као противотров код тровања оштрим киселинама. Употребљава се и код омекшавања костију и т. д.

Да је мешавина од једнаких делова кречне воде и лаженог зејтина одлично средство против опекотина казали смо већ горе.

Кречну воду справљамо ако један део гашеног креча помешамо, растворимо у сто делова обичне воде. Пре употребе морамо добивени раствор процедити кроз парче платна, филтрирати.

Према томе видимо, да је употреба креча разнолика. Употребљавамо га и у прашку, и као кречну воду, и као кречно млеко, било у размеру 1:3 као густо кречно млеко, било као житко кречно млеко у размеру 1:20 воде. Његова главна одлика јесте, да је веома јевтин и да се може свуда добавити.

Сумпор (сумпорни прашак). При унутрашњој апликацији (давању) сумпор пролази већим делом нерастворен кроз цео цревни тракт и при томе надражује цревне слузнице. Једно делимично растварање бива само у танким цревима. Животињи, која је намењена за клање не би требало давати сумпор у већим дозама, јер се онда на месу осећа јак мирис на сумпор што чини месо неприкладним за људску исхрану.

После прелаза у крв дејствује сумпор исто овако као и арсеник, појачавајући секрецију, лучење жлезда, (црне цигерице, цревних жлезда, коже и бронхија), због чега се и употребљава код домаћих животиња, које дају мало млека. Даље дејствује сумпор и као пластикум, пошто је он неопходно потребан за хемиску изградња беланчевина тела.

У осталом се и употребљава у првоме реду за спољне болести и нарочито болести коже паразитарне природе и чини

главни састојак у мастима, линиментима, које примењујемо против шуге.

Примењен код хроничних поремећаја у органима за варење даје врло добре резултате, тако исто и кад крвних болести и код конституционалних оболења.

Доза за живину јесте 0.05—0.1 грам.

Вероватно, да је одгајивач предложеним начином лечења болести код пернате живине имао извесног успеха или како он наводи одличног, јер смо из горе изложеног могли видети, да сви ти лекови имају извесно лековито дејство код разних оболења, једино ако се правилно примењују. Али било би прерањено и рискантно овај начин лечења препоручити као сасвим сигуран.

Пуштамо и питање и одговор у јавност! Можда ће још који од одгајивача и љубитеља живине изложеном нешто додати из свог практичног искуства.

Ф. М.

Књижевност.

Воћке и воће
за школе и народ

—■—

ТРЕЋИ ДЕО
Берба и употреба воћа — са 89 слика — Цена 40 дин.

Господин Благоје Д. Тодоровић, наш пољопривредни ветеран, прећашњи дугогодишњи професор, директор пољопривредних школа и начелник Министарства пољопривреде, издао је ових дана и трећи део своје велике и потпуне књиге *„Воћке и Воће“*.

У првом делу било је детаљно описано *производење воћака*, у другом *подизање и нега воћњака*, а сада је у овом трећем делу обрађена *берба и употреба воћа*. На овај начин добили смо целокупно дело *„Воћке и Воће“* које износи тачно 1000 штампаних страна.

Пружајући нам ово своје дело г. Тодоровић је испунио један племенити задатак, који је себи био поставио и на чијем је извршењу истрајно и упорно радио, не користећи, под своје старе дане, одмор толико заслужен плодним и опште корисним радом од пуних четрдесет година.

У овом свом трећем делу *о берби и употреби воћа* писац нам на лак и за свакога разумљив начин даје упуте: о берби, чувању, паковању и преносу свежег воћа; конзервисању и сушењу воћа; кувању компота, разних слатка, укуваног воћа, као и готовљењу воћних сокова и сирупа од појединога воћа;

затим, даје нам упуте о справљању: пекмеза, мармеладе, воћних пихтија, готовљењу шећерног воћа од појединог воћа; поред овога опширно је обрађено справљање јабуковаче (вина од јабуке) и справљање вина од јагодичастог воћа (вино од малина, рибизла, купина, огроза, јагода и боровница), а описане су и најважније болести вина (мастиљавост, цикнулост, вински цвет, тегљивост вина, мутно вино). Исто тако, обухваћена су сва потребна обавештења о справљану сирћета, печењу ракије од разног воћа и прављењу ликера од природног воћа и од есенције воћа, као и о изради воћњике (воће у туршији).

Као што се из означених поглавља види, ова књига *о берби и употреби воћа* послужиће врло корисно не само нашим стручним пољопривредним школама, среским пољопривредним референтима и особљу бановинских и среских расадника, већ и свима многобројним нашим воћарима и домаћицама како на селу, тако и по градовима, којима су свима савети и упути о преради, чувању и што рационалнијем искоришћавању и уновчавању воћа неопходно нужни. Ти су нам савети исто тако нужни и ради употребе воћа у нашој исхрани, што је и са хигијенског гледишта потребно.

Познато пишчево име, његов дугогодишњи рад на подизању и унапређењу пољопривреде, његова стручност и његова велика пракса и широко искуство, најбоља су препорука ове тако корисне и потребне књиге.

Књига се може добити код писца, Вукова улица бр. 2 — Земун, и од „Студентске штампарије“ — Крагујевац, а и преко Српског пољопривредног друштва, Немањина 11 — Београд.

Ник. Ж. Петровић.

Наше шумарство и ловарство.

Ових дана изашла је из штампе књига под горњим насловом, коју је написао инж. г. Баранац Слободан, саветник Мин. шума и рудника у Београду.

Књигу је прегледала нарочита стручна комисија Министарства шума и рудника и исту најповољније оценила, што се види из њеног реферата оштампаног у почетку књиге.

По мишљењу ове комисије књига је врло подесна за пропагирање шумарства нарочито у ширим ,сељачким слојевима народа, те је као таква прва књига ове врсте у земљи.

Нема ни једне гране народне привреде, која толико захтева популарисање у народу као што то тражи шумарство, у које је сврхе ова књига нарочито подесна и то утолико пре што пропагира шумско задругарство и оснивање шумских задруга.

Шумско задругарство у другим државама (Русији, Чехословачкој. Румунији, Француској и др) је већ на завидном ступњу развоја, међутим код нас (изузимајући неколико шумских задруга у Словеначкој) оно је у своме повоју и на томе се има тек радити.

Зато без ове књижице не би смела бити ни једна задруга, пољопривредна књижница, подружина Српског пољопривредног друштва, нити искрени поборник задругарства и наше народне привреде уопште.

Књига садржи 110 страница обичног октавног формата са 52 слике у текст, уписаном латиницом, а цена јој је 20 динара.

Повереници добијају 20 динара на име награде за сваких продатих пет комада књига.

Ко од г. г. жели примити се повереништва око растурања ове књижице у народу, нека се обрати писмом или картом писцу инж. г. Баранцу Слободану, саветнику Министарства шума и рудника у Београду, са назначењем колико комада књиге жели да му се пошаље.

Законодавство о задругама Краљевине Југославије објављено је у две књиге у познатој *збирци задружних закона*.

Прва књига садржи: Закон о задругама за целу Југославију, повластице за задруге, Закон о земљорадничким и занатским задругама за територију Србије и Црне Горе, Закон о задругама (трговачки закон) за територију Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање, одобрење за оснивање задруге, задруге према новом Закону о радњама, Закон о течевинским и господарским задругама за Босну и Херцеговину, Закон о привредним и господарским задругама за Далмацију и Словенију.

Друга књига садржи: Закон о здравственим задругама, правилник о упутствима и објашњенима за извршење Закона о здравственим задругама, Закон о задругама за пољопривредни кредит, Закон о задругама државних службеника, Правилник о употреби фонда за помагање задругарства и снижавање каматне стопе, који се налази код Аграрне банке, Закон о аграрним задругама (заједницама) и Закон о насељавању јужних крајева.

Цена је свакој књизи динара 25., а у фином повезу динара 45. Поручује се код *Збирке задружних Закона*, Београд, Хилендарска ул. 32/IV/14.

Белешке.

Крчење родних хибрида винове лозе у Савској бановини. Према извештајима Банске управе Савске бановине, по виноградима те бановине пре 1 јануара 1932 год. било је 73.343.385 чокота родних хибрида винове лозе.

Како ови хибриди не служе за справљање добрих вина, већ напротив убијају добар реноме нашем вину, справљеном од домаћих племенитих сората грожђа, и како је потребно, нарочито у времену постојеће тешке винске кризе, да се производи квалитетно грожђе и вино, — то се родни хибриди постепено крче из винограда и замењују окалемљеном лозом од одабраних сората. Због тога се број чокота родних хибрида по свима виноградима постепено смањује, а увећава број чокота оплемењене лозе од одабраних сората. И после 1 јануара 1932 год. укупан број чокота родних хибрида по виноградима Савске бановине био је 59.431.762, што значи да је у 1932 год. у Савској бановини искрчено 13.611.623 чокота, а на место те лозе или је засађена одабрана окалемљена лоза, или су засађене воћке, или земљиште употребљено за друге културе.

Кречење хибрида винове лозе врши се стално, а постепено и по виноградима осталих бановина. Банске управе и остали надлежни фактори, у општем интересу, потпомажу кречење тих хабрида на тај начин: што њиховим сопственицима објашњавају штетност од даљег гајења те лозе; што им у замену за искрчено чокоће од хибрида издају бесплатно или по сниженој цени окалемљењу лозу одабраних сората, а онамо где лоза не успева добро, саветује се гајење какве друге културе, која ту добро напредује; што се гајење хибрида и продаја вина од ове лозе забрањује законским мерама, јер вино од хибрида не само што убија добар глас и цену природном вину од домаће лозе, већ је шкодљиво и за здравље потрошача.

Постојећа винска криза натерала је извесне виноградарске државе, да обрате највећу пажњу на производњу квалитетног грожђа и вина и да не допуштају непотребно подизање нових винограда. Тако је Законом 14 јуна 1928 године у *Грчкој*, од 12 априла 1932 години у *Португалији* и од 22 априла 1932 години у *Румунији* забрањено свако ново сађење винограда, без нарочитог одобрења.

Закон од 13 септембра 1932 год. у *Шпанији* ограничује сађење винограда само не на земљишту где ниједна друга рентабилна култура не може да дође.

Закон од 4 јула 1931 год. у *Француској* забрањује сопственицима који имају више од 10 хектара винограда да саде још.

Закон од 4 маја 1929 год. у *Мађарској* дозвољава сађење само на терену песковитом, неподесном за друге културе.

Закон од 2 септембра 1932 год. у *Италији* забрањује продају вина испод 10° за црна, а испод 9° за бела вина.

Н. Ж. П.

Записник

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 6. седнице, држане 3. фебруара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, А. Рашковић В. Матић, М Николић, Н. Петровић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 10) Узет је у претрес предлог буџета за о. г. па пошто су измењене извесне позиције, одлучено је да буџет прихода и расхода буде 759.400— динара.

107) Затим је приступљено претресу програма рада за о. г. па пошто су у нацрт унете извесне измене и допуне, то је одлучено да овако гласи:

Програм рада

Српског пољопривредног друштва за 1933 годину.

У смислу чл. 2. Правила и чл. 8. Пословника Српског пољопривредног друштва, Управни одбор прописује следећи програм рада за 1933 годину.

I У васпитно пропагандистичком правцу.

1) Преко својих подружина, редовних чланова, чланова Управе, друштвених чиновника и преко свога органа „Тежака" и других издања, и откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за савршеније газдовање у пољопривредној производњи.

2) Друштво ће путем предавања и растурањем летака, плаката и брошура, а и посретством својих чланова интелектуалаца радити на подизању стручног образовања пољопривредника, на развијању моралних особина код својих чланова и на развијању међусобне љубави, поверења и исправности.

3) Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важнијих пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде и на заштићивању оправданих интереса опште приватне иницијативе за подизање пољопривредне производње.

4) Друштво ће радити на извршењу расписаних стечаја за напредније начине рада, а по потреби расписивати нове стечајеве.

5) Друштво ће своје подружине и државне и бановинске установе и органе помагати, како у инструктивном тако и у материјалном погледу, у раду на приређивању пољопривредних изложба и сајмова.

6) У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког подмлатка, Друштво ће помагати акцију својих подружина, државних и бановинских установа и органа у организовању и обављању домаћичких курсева.

7) На захтев својих подружина и самоуправних установа, Друштво ће помагати приређивање и обављање курсева из оних пољопривредних грана, за које се потреба буде указала.

8) Преко својих редовних чланова, чланова Управе, постојећих подружина, друштвених чиновника, државних и самоуправних органа, учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и других пријатеља пољске привреде и њеног напретка, Друштво ће радити на оснивању нових пољопривредних подружина и пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина.

9. Ради тешње везе у раду између Друштва и напред поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати њихов рад и давати инструкције, уносити вољу и љубав према циљу и задатку њиховом, као и ради регулисања материјалних односа.

10) У циљу унапређења квалитативне и квантитативне производње, прераде и уновчавања разних пољоприв. производа, Друштво ће радити да се оснивају одговавајуће подружине, задруге и удружења, а у првом реду за воћарске, повртарске и сточарске производе.

11) Ради пропагирања боље и рационалније исхране стоке, Друштво ће радити на ширењу гајења пићних биљака, подизању, вештачких ливада и бољем неговању ових.

12) Друштво ће у своме дому одржавати пољопривредну књижницу и читаоницу и ову снабдевати одабраним домаћим и страним делима.

13) Друштво ће допунити збирку модела воћа, основати колекцију разнога семена, средстава за уништавање биљних болести и штеточина, израдити моделе важнијих сората грожђа, затим разне статистичке диаграме и моделе справа који недостају и тако припремити и допуњавати материјал за оснивање пољопривредног музеја.

14) У циљу пропаганде за сузбијање биљних и сточних болести и штеточина, Друштво ће радити преко својих по-

дружина и чланова и помагаће сваку државну, бановинску и приватну иницијативу на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху.

15) У циљу ублажавања пољопривредне кризе, Друштво ће свима својим моћима и средствима помагати квалитетну производњу пољопривредних артикала и што боље уновчавање ових.

16) Друштво ће предузимати и помагати сваку иницијативу која буде предузимана у циљу подизања животних потреба и хигијенске исхране народа, пропагирајући што већу потрошњу воћа и грожђа у свежем и конзервисаном стању.

17) Ценећи важност сађења оплемењених воћака дуж путева и железничких пруга, Друштво ће са своје стране помагати надлештва и органе који на томе раде.

18) Друштво ће и даље настојати и радити на томе, да пољопривредници добију што савршеније справе и материјал, ради чега ће претходно вршити испитивање њихове каквоће и ваљаности за наше прилике.

19) Друштво ће се старати да се закључци и одлуке, донесене на његовим конференцијама, конгресима и т. д. приводе у дело и да се рад ових по могућству публикује.

II. У пословно-посредничком правцу.

20) Друштво ће набавити пољопривредне справе и алате, најбоље разно семе, вештачка ђубрива и др. материјал и помоћна средства за унапређење пољопривредне производње и и ове раздавати народу.

21) Друштво ће радити и помагати да се производња и селекција разног семена ратарских усева, пићних биљака и приплодне стоке уведе и поставити на здрав темељ код нас, не само ради подмирења домаће потребе него и за извоз.

III. У произвођачком правцу.

Да би се производња семена луцерке и црвене детелине повећала у народу ради задовољења унутрашњих потреба и ради извоза у иностранство, чиме би се у ово тешко доба кризе поправила рентабилност наше пољопривредне производње, Друштво ће настати:

22) Да предавањима, поучним летцима, плакатама, и преко Тежака пропагира у народу сејање луцерке и црвене детелине ради производње семена, које би Друштво откупљивало од народа, првенствено од својих подружина и чланова по повољној пијачној цени и које би за потребе произвођача пречишћавало.

23) Да пољопривредника поучи гајењу луцерке и детелине, сређивању семена од истих и производњи семена.

24) Да преко својих подружина и чланова тако организује откуп семена луцерке и детелине, да произвођачи добију што већу корист.

25) Да Трифолин станица, својина Министарства пољопривреде, инсталирана у згради друштвеној, још интензивније ради у овој години, да би се потпуно искористио њен пуни капацитет.

26) Да умоли бановине и Министарство пољопривреде да у пропаганди и откупу семена потпомогну овај користан посао, пошто средства друштвена нису довољна за то.

27) Да предузме мере за обезбеђење новчаних средстава за откуп што већих количина натуралног семена, било код бановина, којима би семе за раздавање народу било потребно и којима би се семе за одговарајућу суму новаца вратило по наплати режиских трошкова, било код других новчаних или извозних установа.

28) Да се Трифолин станица одржава у потпуно исправном стању уредним радом.

29) Да се установи амортизациони фонд, у који сваке године уносити 10% од чисте добити Трифолин станице.

30) Да ако се потреба покаже постави сталног служитеља и руковаоца станице, који би се плаћали на рачун станице.

III. Остали радови Друштва.

31) О годишњем збору Друштво ће по могућству приредити какво популарно предавање или конгрес.

32) Друштво ће радити на прибављану свега што је потребно да се приступи подизању друштвеног дома.

33) Поред изложеног, Друштво ће предузимати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе друштвеним правилима, а који ће допринети постизавању циља и задатка Друштва.

34) Друштво ће сарађивати са Министарством пољопривреде, банским управама и разним другим пољопривредним и привредним установама и удружењима.

108) Прочитано је писмо г. М. Н. Белобрка, архитекте, којим извештава да је Суд општине београдске вољан да одобри парцелацију друштвеног имања и просецање улице под условом, да Друштво упути у Општину свога претставника који ће да потпише пристанак да Друштво уступа земљиште за улицу бесплатно. Одбор одлучује, да у Општину иде г. Др. Т. Митровић ппретседиик, да у име Друштва потпише изјаву према датим му инструкцијама.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. априла 1933 г.

Пшеница

Србијанска 75-76, 3% Дунав	165—180
Србијанска 72-73, 2-3% Сава	160—175
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	170—180
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	165—180
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	165—170
Бачка Срем 76 2%	182—190
Банат. 76, 2%	180—187
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	55—60
Банат. пар. Вршац	56—60
Срем,	57—63
Срем, пар. Инђија IV, V,	60—67
Срем, пар. Инђија V	62—48
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	60—67
Лађа Дунав, нов сув	63—67
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београ.	100—115
Сремски 2% без вр. утов. ст.	105—110
Бачки 2% без врећа утов. ст.	100—110
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	100—120

Суве шљиве

Обична гарнит.	310—315
70/75	420—430
80/85	340—350
95/100	300—310
110/120	290—300

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	550—600
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	9—9.50
„ средње	8—8.50
„ лаке	7.50—8
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.75
„ III	2—2.75
Краве I кл.	3.50—4.50
„ II „	2.50—3
„ III „	1.50—2
Овце	1.20—1.50
Живина	10—16
Јаја	38—42
Маст	12.50-13.50
Сланина	10—11
Млеко кравље	2.25—2.50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50— 57
Мек. вагон Београд, са вреће.	55— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	50— 70
Црни лук	25— 25
Бели лук	315—365
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	182.50-183.50
4% Аграрне обвезнице	31—31.50
7%. Инвестициони зајам 1921	42—43
Аграрна банка	191—192

НОВЕ КЊИГЕ

Резидба винограда, друго допуњено издање, потпуно упутство за правилно одгајивање облика и подешавање родности винове лозе *Цена 6.— динара.*

Винарство, за школе и народ. Спремљено је и биће ускоро дато у штампу *треће издање* допуњено и из основе прерађено, тако да ће бити од интереса и за оне који већ имају ранија издања ове књиге. Продајна цена биће 36 динара, а у претплати 30 динара. **Примају се и огласи.** — Обавештења о условима оглашивања у овој књизи као и слање новца за претплату врши се на адресу писца: *Божидара Ђ. Ранковић,* шефа за виноградарство и воћарство Министарства пољопривреде или *Српског пољопривредног друштва Немањина ул. бр. 15 — Београд.*

РЕУМАТИЗАМ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања-одмах продире гриje и умирује. Не трпите-имајте увијек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932 г.

Рад I Земаљског воћарског конгреса

ОДРЖАНОГ У ЧАЧКУ ОД 27—28 ОКТОБРА 1932 ГОД

Изашла је из штампе књига *Рад I Земаљског воћарског конгреса,* у којој се налазе стручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су дугогодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25 дин.

Пошто је књига штампана у ограниченом броју примерака, то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и у напред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, — Немањина улица број 15.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ВИНОВУ ЛОЗУ, ВОЋКЕ, ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ БЛАГОВРЕМЕНО ПРСКАТЕ ПРОТИВ РАЗНИХ ШТЕТОЧИНА И БОЛЕСТИ АКО ЖЕЛИТЕ ДА ИМАТЕ ДОБАР ПРИНОС.

ВИНОВУ ЛОЗУ

најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат АРЗОЛУ против прве генерације грожђаних мољаца и препарат СУЛФАРОЛ против оидијума — пепелнице.

В О Ћ К Е

прскајте 1% раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарат АРЗОЛУ против јабукове и крушкове пипе-цветождера, јабуковог и крушковог црва и гусаница које нагризају младе плодове и ластаре. - Против коврчавости листа на бресквама, кајсијама и шљивама; монилије, илутавости и трулежи младих плодова употребљавајте препарат СУЛФАРОЛ.

ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ

прскајте само са препаратом АГРИТОКС против лисних ваши, гусеница и других штеточина.

УПОТРЕБЉАВАЈТЕ ДОМАЋЕ ПРЕПАРАТЕ И ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*
Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановић
Београд — Крал. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 9. Београд, 1 МАЈА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Уредништу листа или Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

59. Редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва

У 65 години живота и рада Друштва одржан је 26. марта ове године 59. редовни годишњи збор његових чланова и делегата друштвених подружина. Збору је присуствовало и рад његов до краја са пажњом пратило 101 редовних чланова и 95 подружинских делегата из Дунавске, Дринске, Моравске, Вардарске и Зетске бановине. Поред ових присуствовали су раду збора до краја и г.г. Изасланици г. Министра пољопривреде, Главног задружног савеза и др. и већи број гостију.

У традицији је ове наше најстарије хумано-културне установе, да рад на њеним годишњим зборовима тече у потпуном реду и достојанствено, а за последњих неколико година ово се нарочито истиче и из године у годину све јаче манифестује. Рад овогодишњег збора

је тако видно посведочио једнодушност и слогу присутних у оцени рада Друштва у прошлој и предлозима за рад у овој години.

Пре прелаза на дневни ред на предлог претседавајућег, послат је поздравни телеграм Његовом Величанству Краљу Александру Првом као највишем Заштитнику Друштва и највећем поборнику напретка свеколике пољопривреде. Телеграфски је поздрављен и Министар пољопривреде г. Јурај Деметровић. За овим је претседник збора и Друштва г. Мирко Миљковић претставио збору г г. изасланике и госте, захвалио се присутнима на обилној посети, која сведочи да рад Друштва јако интересује пољопривреднике, јер су уверени да ће их он одвести ономе где ће прву братску помоћ и искрену стручну поуку наћи. У свом даљем говору и излагању г. Претседник је у главним линијама јасно истакао прошлогодишњи плодан и користан рад Друштва за напредак пољопривреде и побољшање стања и живота пољопривредника. Нагласио је важне економске моменте у прошлој години и старање Друштва да својим члановима и свима осталим пољопривредницима помогне и олакша им тешко издржљиво стање настало због опште, а посебно и нарочито због пољопривредне кризе. „Целокупан рад Пољопривредног друштва био је прожет највећом жељом, да у овој тешкој пољопривредној кризи користи што више пољопривредницима помажући их морално и материјално“.

„У опште, рад Друштва у прошлој години био је активан и ликвидан. Радило се средствима скромним која су му стајала на расположењу. Сви су послови обављани у Друштву на начин како се ради у угледној домаћинској кући без рекламе, извештаченог величања и сензација, старајући се увек, да се очувају углед и светле традиције ове најстарије и најкорисније културне организације, коју њени неуморни творци основаше пре 64 године под именом Српско пољопривредно друштво“. Ова два одељка из говора г. Претседника

одржаног при отварању збора, јасно карактеришу искреност у излагању рада и старање Друштва за опште добро.

Завршући овај говор г. Претседник је огласио отварање 59. редовног годишњег збора и пре прелаза на следећу тачку дневног реда дао је реч изасланику г. Министра пољопривреде, г. Василију Величковићу, секретару, који је у кратком али лепом говору испоручио поздраве и лепе жеље г. Министра за успешан и плодан рад Друштва и у будуће, обећавајући његову моралну и материјалну помоћ за сваку корисну акцију.

Дискусија о извештајима Управног и Надзорног одбора о раду у 1932. години и стању друштвене имовине вођена је добронамерно и потпуно лојално од стране говорника, иако је било оправданих и неоправданих замерки и примедаба, на које су следовали одговори и обавештења.

Од важности је да се истакне, да је збор једногласно поздравио говорника у дискусији о извештајима, који је нагласио неминовну и неодложену потребу оснивања пољопривредних комора, које ће интересе пољопривреде и пољопривредника узимати у оправдану заштиту и стављати их у исти ред са интересима осталих друштвених класа и занимања.

После краће дискусије поводом извештаја збор је рад Управног и Надзорног одбора у 1932 години једногласно примио и дао им разрешницу, па су потом једнодушно и сложно брзо једна за другом свршене остале тачке дневнога реда, међу којима и избор ранијих чланова Управног и Надзорног одбора, који су акламирани и за наредни период остали на истим положајима.

Како је дневни ред био исцрпљен око 11½ часова, то је г. Претседник предложио збору да се отвори слободна дискусија о томе: шта би требало предузети, па да се послови у Друштву отправљају на опште задовољство.

У плодној дискусији по овом питању узело је учешћа 17 говорника, који су дали значајне податке о

тешким приликама због кризе и корисне примедбе на досадањи и предлоге за будући рад Друштва. Нарочито су пали корисни предлози и мишљења о оснивању пољопривредних комора, о васпитно-пропагандистачком раду, о квалификацијама и избору почасних и редовних чланова, о оснивању пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина, о сарадњи са задружним савезима и задругама и т. д. и т. д.

Кроз рад овогодишњег збора друштвеног провејавали су једнодушност, слога и поверење, а то су добри весници боље будућности.

Н.

Проблем лесковачког конопљарства.

Конопљарство у околини Лесковца одавно је било једна од најважнијих привредних грана. Развитак лесковачке индустрије и трговине, који задивљује својим необично брзим темпом, у узрочној је вези са гајењем конопља у овоме крају.

У раније доба Лесковац је био чувен далеко изван граница српске државе због своје кудеље и ужарија, који су се продавали не само по читавом Балканском Полуострву, већ и у Малој Азији. Код лесковачких трговаца живе још и сада успомене на оно златно доба, када су се лесковачка кудеља и ужарије извозили у Бугарску, Грчку и Немачку, где је лесковачка кудеља помешана са лаженим влакном чинила успешну конкуренцију талијанској кудељи, најбољој у свету.

У последње време прилике су се много измениле. Извоз кудеље из Лесковца у току последних седам година показивао је сталну тенденцију опадања, са чим је упоредо ишло и смањиваље површине засејаване конопљем.

Критично пак стање лесковачког конопљарства не испољава се само у смањивању извоза кудеље у стране државе, већ такође и у томе, што иста својим квалитетом не може више задовољити ни домаћу ужарску

индустрију. Карактеристична, а у исто време и достојна жаљења је чињеница, да велика и модерно инсталирана кудељара г. Илића у Лесковцу, иако се налази у центру чувеног конопљарског реона, приморана је сваке године за потребе своје фабрикације узимати бачку кудељу, иако иста услед своје зелене боје не претставља баш првокласну сировину.

Иако су на могућност пласирања лесковачких кудељних производа у великој мери утицале различите прилике у трговачкој политици држава увозница, ипак треба признати, да код тога није остао без извесног утицаја и квалитет самих производа, како се је то показало на домаћој пијаци.

На квалитет конопљиног влакна у првом реду утичу пољопривредно-технички моменти производње конопља и прерада истог.

Чак и одличан квалитет талијанске кудеље објашњава се према Херцогу* у већој мери рационалним начином прераде, а нарочито повољним саставом микрофлоре талијанских вода у којима се та конопља мочи, него од особина саме биљке. Најважнији узрочник пектинског врења у талијанским водама, Bacillus felsineus, издвојен је и размножава се у чистим културама у Италији и Немачкој ради вештачког „пелцовања“ вода у којима се конопља мочи.

Природни услови за успевање конопља у околини Лесковца повољни су. У овоме крају преовлађује тип рудог земљишта (гајњача), као и генетички младе смоничаве земље, које се ту на појединим местима јављају, а веома су подесне за гајење конопља.

Континентална, источна клима овог краја одликује се додуше прилично сувим летњим месецима, али неповољан утицај недостатка влаге у вегетационо доба да се рационалном обрадом земље свести на минимум.

Али културни услови за растење конопља у овоме крају нису нимало повољни. Обрада земље, ђубрење, плодоред, производња семена и сетва, све то, будући

---

* Dr. R. O. Herzog: Technologie der Textilfasern. V. Band, 2. Teil.

испод средњег степена интензивности, одлучно утиче на производњу конопља, на квантитативну као и квалитативну вредност њених производа.

Гајење конопља на сталним конопљиштима, где се иста често пута непрекидно сеје у току од више деценија, имало је за последицу јако ширење инфекционних болести и паразита, од којих су најгори: рак (Sclerotinia Libertiana), нарочито готованка кудељица (Orobanche ramosa), које сваке године јако оштећују конопље смањујући принос и текстилну вредност влакна. Необично јако ђубрење конопљишта стајским ђубретом (до 600 товара по хектару), које је овде уобичајено, не само што није рационално у том погледу, што услед недостатка ђубрета у овдашњем сељачком газдинству доводи у питање одржавање плодности земље на целом једном имању, већ управо је штетно с обзиром на то, да и сувише јако ђубрење конопља азотним ђубривима, без упоредне употребе калијевих и фосфорних, неповољно утиче на производњу влакна, умањујући принос и чврстину истог.

Заједничка сетва конопља за влакно и за семе, како се иста врши у овоме крају, није у стању дати ниједан нити други производ најбоље каквоће.

Производња пак семена игра у конопљарству много већу улогу, него што се обично мисли. Запажено је у Немачкој, да талијанско конопље показује знаке дегенерације много брже, ако се семе производи при густој сетви конопља. Чак и код гајења ниског конопља, чије семе дозрева и код густе сетве, потребно је по тврђењу Херцога с времена на време употребљавати семе добивено од ретко посејаних биљака, да не би трпела производња влакна.

Прерада конопља у околини Лесковца врши се такође на најпримитивнији начин; оно се и сувише дуго мочи („премочује се“) у текућој, често пута мутној води, влакно се јако гњечи на примитивној, т. зв. врањско лесковачкој трљици, кудеља се не гребена, јер, пошто је премочена, она се лако кида и код гребенања већи део исте одлазио би у кучину.

Према томе, може се са пуно разлога тврдити, да права вредност лесковачке кудеље засада се још не зна, она чека још свог испитивача, који ће изрећи свој прави суд пошто буду испуњени услови, од којих квалитет влакна зависи.

Лесковачко конопље има добре морфолошке особине и што је нарочито важно, оно претставља продукат дугогодишње аклиматизације, што се никако не сме заборавити, када се зна да је конопље биљка која при промени места брзо дегенерише.

Какву вредност лесковачка сорта има за свој крај може нам приближно показати искуство других држава у подизању њиховог конопљарства.

У Сев. Америци, где је уведено кинеско конопље, према Dewtey-у сваке десете године набавља се оригинално семе из Кине, јер после десетогодишњег гајења у Америци исто конопље у толикој мери дегенерише, да његова култура постаје нерентабилна. За време рата у Немачку је било увезено семе белгијског, руског, турског и мађарског конопља, али све су те сорте у току времена изгубиле своје карактеристичке особине и претвориле су се у прилично изједначену немачку сорту.

На основу изнесеног може се створити закључак, да проблем лесковачког конопљарства није и сувише комплициран. Али захтева енергичних подухвата да би се могао решити.

Селекција домаће сорте, побољшање пољопривредне технике и рационална прерада конопља, организована на задружној основи, могли би знатно допринети обнови лесковачког конопљарства.

Л. Мазајев,
професор.

Ратарство.

Гајење сунцокрета (Helianthus annuus).[1]

Сунцокрет је пореклом из Америке, и то из држава Мексика и Перу. У Европу су га пренели Шпањолци и први пут је гајен у Шпанији. Из Шпаније сунцокрет је пренесен у

[1] Одгдовор на питање г. Јова Дарашког земљор. из Бијељине.

остале европске државе, и то најпре у Француску, а затим у друге државе. Данас се сунцокрет гаји готово у свима јужнијим државама Европе. У прво време сунцокрет је гајен као украсна биљка, а кад су упознате његове корисне особине, почео се је гајити као њивски усев. У нашој Држави гаји се у малој мери, обично по баштама, њивама засејаним кукурузом. Гдегде гаји се у нешто већим размерама.

Гајење сунцокрета врши се ради производње сточне хране и производње семена, од кога се добија уље. Ипак главни циљ гајења је за производњу уља. Сунцокретово семе садржи од 25—30% уља. Уље од сунцокрета употребљава се за људску исхрану, и у том погледу претставља врло укусно уље, а затим у индустрији за производњу боја. Отпаци, који заостају при производњи уља (уљане погаче), претстављају врло добру сточну храну и сматрају се као јака беланчевинаста храна, те се стога препоручују за исхрану крава музара, младе стоке која расте, живине и др. стоке. Уљане погаче садрже:

Воде	Беланчив. мат.	Без N. мат.	Масти	Целулозе	Мин. матер.
9·3%	35·3%	23·5%	13·4%	10·5%	8%

Поред уљаних погача за сточну храну примењују се стабла са лишћем, и то поглавито у ансилираном стању — укишељеном — а у крајевима оскудним у шумама стабла се употребљавају за огрев. Пепео који се добија приликом сагоревања сунцокретових стабала служи за производњу поташе, која се употребљава за фабрикацију сапуна, или за ђубрење земље — као калијево ђубре. У последње време у Америци сунцокретова стабла примењују се за фабрикацију првокласне хартије.

Сунцокрета има многобројних сората, али се све оне према крупноћи зрна и употреби могу разврстати у три групе: ситнозрне или уљасте, крупнозрне или сточне, и прелазне, које могу служити и једном и другом циљу. Ситнозрне сорте одликују се ситним зрнима (семеном), беле боје, али могу бити и другим бојама обојена. Садржај уља у семену ситнозрних сората креће се од 29—32%. Крупнозрне и прелазне сорте садрже 21—29% уља.

Услови успевања. Сунцокрет успева у топлијем поднебљу. Умерено топла и сунчана лета необично му пријају. Благодареће јако развијеном корену, који дубоко продире у земљиште, добро подноси сушу. Нарочито су отпорне према суши ситнозрне сорте. Али сунцокрет подноси добро и влагу, али не влагу из атмосфере — кишу — већ из земљишта. — Ова способност сунцокрета долази због тога, што преко лишћа може велика количина воде да испари. Отуда се сунцокрет убраја у групу биљака, помоћу којих се може изводити исушивање земљишта. У погледу земљишта сунцокрет захтева

дубоке, умерено растресите и влажне, плодне и са умереним садржајем креча земље. Али може успевати и на тешким и влажним земљама. Песковите земље нису подесне за гајење сунцокрета, као суве и мало плодне. Наша Држава с обзиром на природне прилике: климу и земљиште, веома је погодна за гајење сунцокрета, а нарочито њени северо-источни, источни и југо источни крајеви.

Обрађивање и ђубрење земље. Напред смо напоменули да сунцокрет има корен, који дубоко продире у земљу, те стога обрађивању земљишта треба поклонити нарочиту пажњу и изводити га што је могуће дубље. Обрађивање треба извести још с јесени, ради скупљања влаге за потребе усева преко лета. И ђубрење земљишта мора бити за сунцокрет обилато. Сунцокрет производи велику количину надземне масе, те му је за изграђивање исте потребно доста хранивих материја. Од свих ђубрива за ђубрење земљишта за сунцокрет највећи значај имају вештачка ђубрива, и то првенствено калијева, а затим фосфорна, нарочито ако се сунцокрет гаји на тежим земљама. Стајско ђубре ређе се примењује за сунцокрет, изузев на лаким и песковитим земљама, јер изазива разграњавање стабла, што има за последицу смањивање жетве у зрну. Азотна вештачка ђубрива такође се не употребљавају за сунцокрет, или ако се употребљавају — онда у мањим количинама, из истих разлога као и стајско ђубре. Према томе, најважнија ђубрива за сунцокрет су калијева и фосфорна. Од калијевог ђубрива треба употребљавати 40% калијеву со у количинама од 300—400 кгр. по ха., а од фосфорних — суперфосфат од 200—300 кгр. по ха. Ако се за ђубрење употребљавају стајско ђубре и чилска шалитра, онда стајско ђубре треба употребљавати у количини од око 20000 кгр. по ха., а чилску шалитру од 75—100 кгр. по ха. За ђубрење сунцокрета од азотних ђубрива боље употребљавати амонијум сулфат, него чилску шалитру, јер он дејствује, постепеније, те не изазива велику бујност. Амонијум сулфата за 1 ха. потребно око 100 кгр.

Плодоред. Гајење сунцокрета мора бити обавезно у плодореду. Плодоред за сунцокрет треба тако подесити, да се сунцокрет не враћа на исто земљиште бар за 6 година. Увођење и гајење сунцокрета у плодореду потребно је с једне стране да би се отклонило једнострано исцрпљивање хранивих материја из земљишта — нарочито калијума — јер сунцокрет јако исцрпљује земљу, а с друге стране да би се спречило ширење биљних болести и штеточина, које могу узети тако велике размере, да униште усев. У плодореду сунцокрет може доћи после сваког усева.

Сетва сунцокрета изводи се с пролећа, и то што раније јер није тако осетљив према хладноћи. Најбоље је сејати сун-

цокрет у марту месецу. Сетва се може изводити: омашке (на сачму), на редове и оцаке-кућице. Сејање сунцокрега на оцаке-кућице треба поглавито и примењивати, јер оваква сетва дозвољава да се површинско обрађивање изводи прашачима и стоком, затим се штеди на семену и избегавају се трошкови око разређивања. Обележавање кућица најбоље је извршити маркером (браздачем) шпартањем њиве уздуж и попреко. Растојање између кућица креће се између 70/50 или 80/50 см. У сваку кућицу треба ставити 2—3 семенке на дубину од 3—5 см. За сетву једног хектара потребно је око 15 килограма семена.

Гајење сунцокрета састоји се у окопавању, прашењу и разређивању усева, затим у закидању заперака на стаблу. Окопавање сунцокрета изводи се пошто усев израсте до 10 см. висине. Ово окопавање треба да буде што дубље, да би се што боље корови сузбили. Даље гајење састоји се у прашењу ради чувања влаге и сузбијања корова. Са првим прашењем треба извести и разређивање усева, тако да у свакој кућици остане по једна биљка. Прашење треба изводити прашачима и стоком, јер јевтиније кошта, него ручном снагом. У току лета треба извести најмање 2 прашења. Закидање заперака — односно бочних изданака, врши се према потреби али обавезно, ако се они појаве; јер ови изданци утичу те се не могу добро да развију цветови на врху стабла, што има за последицу смањивање жетве.

Берба сунцокрета изводи се пошто семе сазри. Зрео сунцокрет познаје се по томе, што жути листићи око цвета увену, а семе у главици отврдне. Берба сунцокрета може се изводити на два начина: сечењем главице (цветови) са већом или мањом дршком или сечењем стабла до земље заједно са цветовима. У првом случају везују се по неколико цветова заједно, а затим се ове везе обесе да се суше на каквом промајном, али заштићеном од птица месту. У другом случају стабла са цветовима слажу се у облику купе да се суше на самој њиви. Први је начин бољи од другог, јер се постиже боље и лакше сушење. Пошто се цветови осуше, онда се отсецају са стабла, ако су сушена заједно са њима, а затим врше. Сува стабла треба употребити за огрев, а пепео који се добија од њих за ђубрење њива, нарочито оних на којима ће се идуће године гајити сунцокрет. У случају, када су цветови одвојено сушени, онда стабла, пошто су још довољно сочна треба исецкати и ансилирати их, било засебно или са зеленим кукурузом, и употребити за сточну храну.

Вршидба сунцокрета може се изводити на неколико начина: руком, млатилима, крушачима за кукуруз и вршалицама за жито: ручним, стоним или парним и најзад нарочитим вршалицама за сунцокрет. Ручном снагом — трљањем цвет

о цвет — и млатилима вршидба се изводи када су у питању мање количине сунцокрета. Веће количине треба вршити на крушачима за кукуруз и вршалицама за жито.

Специјалних — нарочитих вршалица за сунцокрет код нас нема и ретко су где у употреби. Оне се састоје из једног ваљка са дрвеним зупцима. Али пошто се сунцокрет може вршити на крушачима за кукуруз или вршалицама за жито — подешавањем растојања између бубња и подбубња (корпе), то и нису потребне нарочите вршалице за сунцокрет.

Приноси сунцокрета крећу се између 1000—2000 кгр. семана и 3000—5000 кгр. стабла по хектару.

Сунцокрет има својих болести и штеточина. Од биљних болести и штеточина сунцокрет нападају: рђа (Puccinia helianthi), водоловац (Orobanche kumana) који живи као паразит на сунпокрету, затим сунцокретов црв (Hemeosoma Nebbulela). Као најважније мере у борби са овим штеточинама и болестима сматрају се: обавезно гајење сунцокрета у плодореду, као што смо раније напоменули и гајење сората отпорних према овим штеточинама. У борби противу рђе препоручује се потапање семена у 1% раствор плавог камена (на 100 л. воде 1 кг. плавог камена) или у 0·30% раствор формалина (на 100 л. воде 300 гр. формалина). У раствору плавог камена семе треба држати 3—6 часова, а у раствору формалина 3—4 часа.

Трговина сунцокретом. Семе од сунцокрета код нас се увози поглавито из иностранства: Аустрије, Мађарске, Немачке и Румуније. Извоз је код нас веома слаб. Цене сунцокрета у прошлој и ранијим годинама кретале су се између 2—2.50 дин. по килограму. Главни купци сунцокрета су индустриска предузећа у Загребу и по градовима преко Саве и Дунава. Обавештења о фирмама које купују семе од сунцокрета можете добити од трговачких комора у Београду и Загребу.

Ing. **Властимир Ђорђевић,**
проф.

Повртарство.

Јагода.

Јагода се размножава бокорењем врежа које израстају из биљке јагода, пужу по земљи, тамо пуштају жиле, бокоре се и укорене. Код добре неге јагода вреже и бокори јављају се већ у мају и после бербе. Крајем јула и августа око свакога бокора има доста младих садница, које служе за размножавање. Земљиште на коме се размножавају саднице јагода мора бити трошно, влажно и чисто од корова. Кад на врежама израсту бокори са првим листићима и закаче

се за земљу својим жилама, ваља их укопати у земљу и одржавати влагу у њој да се корен брже развија. Када се бокори добро укорене, могу се вреже пресећи и бокори одвајати, па се после у августу пресађују на стално место. Ако се желе добити јако развијене саднице, онда се ради овако: или се ограничи број седница на врежи од једне биљке, а остало се одмах сече и уклања, или се врши претходно пресађивање (пикирање) садница на засебну лејy чим се ожиле на врежи. Ово пресађивање врши се на растојању 15 см. и ту се негују до сађења на стално место. Нега се састоји у заливању, прашењу и сенчењу. Успех овога расађивања зависи од времена када се оно врши. Ако се врши лети да се добију саднице за расађивање у августу, топло летње време може да нашкоди младим биљкама при пресађивању. Зато се овај рад обавља или рано изјутра или доцкан увече. Поред овога врши се сенчење пресађених јагода помоћу крупног грања или нарочитим асурама на стелажама.

За сађење на стално место земља мора бити добро обрађена, најмање на дубини једнога ашова и добро нађубрена добро згорелим ђубретом или компостом. Спремљено земљиште подели се на леје подешене за лакше заливање и јагоде се саде на растојању 50—60 см. ред од реда и 40—50 см. бокор од бокора. Ако бокори садница нису пикирани једанпут, добро је да се при сађењу у једну јаму мећу по две саднице на даљини 10 см. Корен се ореже оштрим ножем и сади се садиљком. Ако су саднице пикиране и имају добро развијен корен, саде се у јамиће. После сађења залива се, а место око бокора покрије ситним згорелим ђубретом и компостом.

Јагоде се саде улето у августу, ујесен у септембру — октобру и упролеће. Када се сади у августу, онда је најбоље да се саднице припреме пикирањем чим су за то способне. За ово сађење бира се време хладно, а ако се такво време не може постићи, онда се сади увече или изјутра. Ако се саде своје саднице, онда се оне ваде онога дана када се расађују, преносе на место и одмах расађују; ако се саднице купују, онда се пре сађења корен умочи у смесу од глине, воде и крављег ђубрета. Саде се под канап у јамиће, направе чаније, залију водом, а када вода усахне, покрије се ђубретом да се задржи влага. Ујесен се саде обично сорте, које доцкан дају саднице. Али ако се мора садити ујесен, онда је најбоље ако се саде пикиране саднице и покрију сламастим ђубретом да се осигурају од мраза преко зиме Код ова два начина сађења јагода, следеће године улето дају род. Кад се сади упролеће, сађење треба вршити што раније, ако време дозволи, да се искористи влага у земљи за укорењавање би-

љака; сади се као и у августу; залива се после сађења без обзира на довољно влажну земљу, јер ово заливање има главни задатак да се земља приљуби уз корен биљке.

Даља нега јагода састоји се у прашењу, окопавању, заливању и уклањању врежа, које израстају из биљака одмах у првој години, на којима се развијају нове биљке. Окопавање се врши три пута: прво рано упролеће, друго после бербе, а треће ујесен. Поред тога праши се и чисти од корова.

Уклањање врежа, које израстају из корена најважнији је рад. Ако се овај рад пропусти само једне године, јагоде се згусну, плодови су ситни, а још једна таква година, па јагодњак постане само један зелени покров на земљи, који не даје никакав род.

Ради чувања плодова важан је рад да се земља под јагодама покрије, нарочито око корена, чистом сламом, сеном или лишћем када плод заметне. Могу се исто тако плодови постављати на нарочите подупираче од дрвета.

Берба јагода врши се када су плодови зрели у суво и прохладно време, најбоље рано изјутра. Баштенске јагоде беру се са дршкама, а шумске без дршке. За транспорт јагоде се беру на 1—2 дана пред пуно дозревање.

После бербе јагода у јагодњаку се врши још један важан рад, а то је уклањање непотребног лишћа. То је важан рад. Упролеће се јагоде развијају јако и дају већи број лишћа, које у лето почиње да се суши, трули и сместа развићу нових листова. На овим старим, сувим и трулим листовима развијају се болести. Такви се листови ломе када се беру јагоде. Зато се после завршене бербе ови листови удаљују као и сви они који се могу уклонити, а да то буде од користи за биљку. Исто тако удаљују се и цветне петељке. Кад се овако уради мање се развијају вреже и биљке постају развијеније.

Милорад П. Зечевић.

Сточарство.

Једна важна мера за унапређење нашег сточарства.

Питање спречавања сточних заразних болести од великог је значаја по унапређење нашег сточарства. О томе питању расправља се готово на свима скуповима пољопривредника, јер им заразне болести наносе врло осетне губитке.

Пошто сам у ближем додиру са нашим пољопривредницима; увек сам био обавештен о томе: какве болести владају у околини; какве су штете оне нанеле; и да ли је било све предузето на време за спречавање истих. Приметио сам, да спречавању ширења разних заразних болести сметају често

пута неразумевања појединаца, те се само по себи намеће обавештавање самих пољопривредника. Али обавештавање сваког пољопривредника, па чак и онога у удаљеним местима, немогуће је за кратко време. А болест не чека, она се шири свуда и штету од ње осећа прво наш сточар.

Познато је, да се строгим ветеринарско-полицијским мерама и благовременим цепљењем наше стоке може спречити ширење заразних болести. Али у многим местима, нарочито удаљеним планинским, која су искључиво сточарска, нема марвеног лекара који је надлежан да то врши, или ако га и има у некој вароши или варошици, то је толико удаљено, да и поред све своје добре воље марвени лекар не би могао свугда и на време стићи. А поред тога има много и много случајева, када сточар уопште и не јавља о појави неке заразне болести код његове стоке и то или из страха, да не чује други, или из уверења да ће болест проћи сама по себи, или из немања новца за плаћање марвеном лекару, или је узрок томе најзад и сама удаљеност од места где станује марвени лекар.

Стога сам дубоко убеђен, да би се могло помоћи у борби против заразних болести, увођењем млађег ветеринарског особља, које би се на специјалним практичним курсевима, сточним клиникама и амбулантама потпуно спремило и оспособило да укаже прву помоћ стоци нашег пољопривредника и у најудаљенијим местима и у свако време дана и ноћи.

Па који би младићи били згодни за тај посао? Имамо их код нас много, који су већ теориски, а делом и практично поучавани из науке марвеног лекарства. То су сви наши свршени ђаци нижих пољопривредних школа, који се делом враћају после свога школовања на своја имања, а делом се прихватају разних послова, који никакве везе немају са њиховим школовањем. Они би се могли искористити за тај рад и уверен сам, да би се са много воље и разумевања прихватили овог посла.

Наш пољопривредник — сточар, имао би од њих велике користи. Они младићи, који после свог школовања остају на своме имању, могли би уз то бити корисни и за околину, спасавајући стоку од заразних болести, надуна, тежих случајева порођаја и др. А они свршени ђаци нижих пољопривредних школа, који имају мало имања, а могли би његову обраду оставити на другог члана своје породице, могли би ићи на рад и у друге срезове, општине и села.

Та велика мрежа млађег стручног особља за спасавање наше стоке од заразних болести и уопште од тежих случајева обољења стоке, помогла би и контролном раду у регистровању ширења разних болести у разним местима и ми бисмо увек имали тачне податке о здравственом стању наше

стоке у целој земљи, јер би се та лица налазила по општинама, селима, и на лицу места, те би у свему била обавештена сваког часа.

Неко ће замерити, да указивање праве помоћи болесним животињама није лак посао и да за то треба нарочитих способности, времена, школа и др. При лечењу људи ми имамо много млађег стручног особља, а зашто да немамо и при лечењу наше стоке. Сваки човек може бити оспособљен за овај или онај рад, ако га добро научи и практично се спреми.

Могу бити и замерке, да је опасно давати у руке оваким младићима вакцину и серум, јер ће неправилним радом нанети још веће штете. Истина је, али ја говорим о тим младићима, који су већ практично научени и испитани у раду.

Сваки би од њих имао на селу сточну апотеку, са главним лековима, серумима и вакцинама и био би сваки час готов на посао.

Моје је мишљење, да само издржавање ових практичних стручњака не би коштало много, јер би саме општине сигурно помогле издржавање тих људи, који су сваког часа спремни да помогну њиховој оболелој стоци и то, давањем бесплатног стана, хране и неке мале новчане награде. Контролу над радом ових стручњака практичара требало би поверити среским марвеним лекарима, који би им давали потребна наређења и упутства.

Ако не за сву нашу домовину, а оно бар за чисто сточарске крајеве увођење овог стручног млађег особља било би од велике практичне и економске вредности.

проф. **Б. П. Сивицки.**

Воћарство.

Јабука.

Подунуо ветар, снег за снегом оде,
Са врхова снежних набујале воде.
Из долине тамне сива магла креће,
Кроз продоље модро шарени се цвеће.

Крај шљивика родна зарудела трава,
Вредан ратар воће плеви, окопава.
Искривљено стабло око кољa веже,
Остареле гране тестерицом реже.

У јабуке младе испод самог брега,
Побелела круна као груда снега,
Препуна је цвета бела и румена,
Повила се грана росом орошена.

Под лиснатом круном од зелена свода
Савиле се гране од препуна рода.
И кад ветар крене, када заклопара,
Преломи се грана са врх стабла стара.

Када цврчак мали зацврчи у страну,
Кад опече сунце о Петрову дану,
Зарумени стидно ситна петровача,
О Илину дану жута илињача.

А у позну јесен када зајесени,
Ђулабија где где, лако порумени;
И док врело сунце по потесу шара,
Митровка се нише, узрела кожара.

Павле Милошевић.

Јагодичасто воће.

За трговину је врло значајно воће, *огрозд* и *рибизла*. Ово се воће једе не само свеже, сирово, већ и прерађено и нарочито прерађено на разноврсне начине; од тога се воћа праве слатко, сирупи и т.д., све до самих мармелада.

Али се такође на разноврсне начине прерађује и друго јагодичасто воће, како оно које се нарочито гаји, тако и оно, које се узбира без икаквог труда око његова гајења. Тај је случај *с јагодама,* и питомим и крупним, тако исто и с оним дивљим и ситним, *с боровницама,* које расту у планинама и у дубодолинама, које се у Чешкој и нарочито гаје и за њезине се производе, и суве, и у пекмез прерађене и у сируп припремљене, и т.д., узимају из иностранства многи милиони. Исто се ово може рећи и за *купине,* које се могу прерадити у многе артикле и од којих се у нас врло радо израђује слатко; затим и за *малине,* чији је сируп изврстан напитак и које се могу на разноврсне начине прерадити. Овде долазе у обзир и *дренъине,* а такође и *шпурци* (шипци), од којих се израђује врло леп пекмез и т.д. Исти случај је и са осталим многобројним јагодичастим воћем, које може сваке године доносити обилате приходе.

А ти приходи су за нашу трговину врло значајни. Кад би све то и друго јагодичасто воће *сваке* године прерађивали, и то прерађивали на *разноврсне* начине, могли би се добијати *само од тих прерада* добри милиони динара.

Зато је потребно привићи сељака на извесне прераде и привићи га, нарочито за збирање тога воћа и на продају мањим индустриским продуцентима, који би садање стање прераде подигли на виши ступањ и с тим прерадама отпочели у свету трговати.

Тек кад би те прераде јагодичастог воћа постале трговински артикал, од њега би ваљде имала и земља и сељак у првом реду, који не допушта данас да јагодичасто воће збирају чак ни Цигани, већ само — Циганке!

Дотле је дошао један артикал, који би иначе могао постати *национални* артикал и то врло — уносан!

Д. Л.

Родне и неродне године код воћака.

Врло често налазимо воћке које у једној години и сувише роде, а у другој остану опет потпуно без рода, па доцније ово своје неправилно рађање скоро правилно задржавају. Исто тако могу се видети и воћке, али ређе, које само делимично роде, т.ј. род понесе само известан број грана, а други остане јалов и роди тек идуће године тако, да на једној и истој воћки имамо у исто време родни и неродни део.

Појава наизменичног рађања воћака највише се јавља код јабука, али није ретка ни код крушака, а може се приметити и код коштичавог воћа, а највише код бресака. Обично се на овакво неправилно рађање не обраћа довољна пажња и многи мисле да је за рађање воћака потребан једногодишњи одмор, па се задовољавају са родом сваке друге године.

Ако мало изближе посматрамо и испитујемо ово рађање сваке друге године, уверићемо се брзо, да је горње мишљење погрешно и неоправдано. Плодови код воћака које су прородиле увек су ситнији, не могу потпуно сазрети, немају потребну боју и арому, једном речју од мање су вредности него плодови воћака које рађају правилно сваке године. Поред овога, а под иначе истим условима, понесу воћке, које сваке друге године рађају, просечно мање рода, него воћке које сваке године само умерено роде. Овакве се воћке у родној години обилно прероде и тако изнуре, да нису у стању да прикупе довољну количину резервне хране за будући род. Ово се испољава и у томе, што лишће у родној години остаје дуго на дрвећу, а то је ипак сигуран знак да дрво не може да сазри како треба. Због тога нас нимало не изненађују опажања Hooker-ова као и других, да воћке које наизменично рађају, обично упролеће неродне године слабије терају него у родној години, у којој имају да образују и развију велики број цветова. Код оваквих воћака није уопште могућ правилан пораст и то како је у родној тако и у неродној години. Стога је јасно и разумљиво, да баш слабе воћке највише нагињу овом неправилном рађању.

За свакога, а нарочито за воћаре је од велике користи, да подесним мерама овакве воћке претворе у редовно рађајуће, а наша је опет дужност да те подесне мере и методе

тражимо. Тако, ми смо у стању, да нарочито код ниских воћака спречимо у родној години прекомерно рађање на тај начин, што ћемо им покидати један део цветова или младих плодова и тиме им омогућити поред образовања доброг плода и образовање нових цветова. Утицај ове мере кидања добро је стручњачки проучен и утврђен. **Ervert** је 1915 године код једне 45 то годишње јабуке покидао све цветове и постигао тако потпуну промену у рађању: воћка је још у истој години образовала безброј цветних пупољака, док би без ове мере понела само велику количину плода. *Roberts* 1920 године је наиме утврдио, да се само уклањањем цветних пупољака, воћке приморавају на образовање цветова, а не и кидањем младих плодова. *Auchter* и *Schrader* 1923 године дошли су до истог резултата.

Као културна мера у великом обиму ова манипулација нема практичног значаја и ми смо принуђени тражити нове методе и начине да би ово неправилно рађање претворили у рађање сваке године. Према испитивањима *Roberts-овим* сигуран преокрет у рађању може се постићи једино подесним орезивањем воћака. Један од америкаиских истраживача исекао је у зиму пред неродном годином (у којој воћка остаје јалова) многе мале гране и гранчице са својих неправилно рађајућих воћака. На тај начин изазвао је стварање нових грана, на којима се током лета нису могли образовати никакви цветни пупољци или у врло незнатном броју, али зато је стварање ових било обилно у идућој години, у којој би, према ранијем неправилном рађању, изостало свако образовање цветова. Ово се такође да постићи и ваљаним подмлађивањем воћака, које је и иначе за слабе воћке скоро увек на своме месту.

Један други пут предложио је Hooker 1925 год. Он је ђубрио своје неправилно рађајуће јабуке азотом и то увек у септембру. Воћке су почеле брзо да напредују. Плодно дрво је појачано и постепено оспособљено да и у родним годинама може образовати цветне пупољке за будући род. Али је најбоље да се ђубрење воћака предузима само ујесен или упролеће неродне године, јер би ђубрење воћака богато окићених цветним пупољцима још више повећавало родност, а тиме и склоност ка неправилном рађању.

Међутим, изгледа да ће се најбољи успех моћи постићи ако се обе методе комбинују. Дакле, слабе воћке са променљивим рађањем, имају се у зиму пред неродном годином како треба подмладити и ову манипулацију у идућем пролећу потпомоћи ђубрењем у коме треба да преовлађује азот. Тако ћемо постепено добити воћке које имају и правилан пораст и задовољавајућу плодност, које су дакле у ономе стању, које је *Poenicke* означио као „физиолошка равнотежа."

Са немачког превео,

С. Радић.

Домаћинство.

Како домаћица може да спреми јело за недељу дана.

Да би домаћице имале тачан преглед јела које треба справљати за недељу дана, прилаже се следећи јеловник.

Дани и датум	Доручак	РУЧАК	Ужина	ВЕЧЕРА	Примедба
понед. 17.IV.933	млеко са хлебом	парадајз чорба са ноклама, паприкаш од кромпира са сув. месом	хлеб са кајмаком	чорба од резанаца, резанци са сиром	
уторак 18.IV.933	"	чорба од зелени, кисео купус са свињским месом, палачинке	хлеб и сир	рестован кромпир са кобасицама	
среда 19.IV.933	"	пасуљ са куваном сланином, киселе паприке	хлеб са пекмезом	пасуљ са сланином, кисели краставци	
четвртак 20.IV.933	бела кафа са хлебом	живинска кисела чорба, паприкаш од живинског меса са кнедлама јабуке	хлеб са пекмезом	кнедле од сира, јабуке	
петак 21.IV.933	чај и хлеб са пекмезом	чорба од пасуља, запржена зејтином, посна сарма, јабуке и шљиве	хлеб са пекмезом	посан ћувеч и кис. паприке	
субота 22.IV.933	млеко са хлебом	чорба од кромпира, ћуфте у парадајз сосу	хлеб са кајмаком	фран. кромпир (кромпир са обареним јајима)	
недеља 23.IV.933	бела кафа са хлебом	говеђа супа са резанцима, поховано пилеће месо, пире од кромпира, кисело тесто са орасима.	кисело тесто са орасима	бела кафа са кис. тестом.	

Парадајз чорба се кува овако: направи се запршка од јеловне кашике масти, када се маст загреје, дода се две кашике брашна, затим се непрестано меша док брашно не порумени, а тада се додаје једна главица црног лука ситно исецканог, а када се и лукац упржи, сипа се парадајз из флаше (у величини 1 литра) дода се шоља воде, посоли се и кува док не проври, а тада се додају кнедле за чорбу. Кнедле се праве овако: разбије се једно јаје, добро размути, дода се мало соли и чаша воде, а затим 4—5 кашика брашна, добро се умути, тако да се направи густо тесто. Када чорба ври, малом кашиком се ваде кнедле и спуштају у лонац. Кнедле се познају да су куване по томе што су меке.

Чорба од зелени кува се овако: за 6 особа узме домаћица 1—2 корена шаргарепе, першуна, целера ½ кг. слатка купуса, 6 младих кромпира исече се на четвртасту парчад, ако се има 1—2 главице исече келерабе и карфиол, све то стави у лонац и налије 2 литра воде и кува се 1½ сат. Затим се направи запршка. Једна кашика масти добро се загреје и дода се 2 кашике брашна, када се брашно упржи да буде мрке (браон боје), дода се црвена паприка за пола кафене кашике, а када и то порумени разблажи се хладном водом и сипа у лонац у коме је зелен и стави се на штедњак да проври, пошто се по укусу посоли. Пре изношења на сто, у чинији се размути једно јаје, две кашике киселог скорупа (повлаке, кајмака) и полако се сипаћом кашиком сипа у чинију, да се беланце не прогруша али чорба не сме бити врућа, јер ће се беланце прогрушати.

Живинска кисела чорба се кува овако: очишћено и уређено пиле ила кокош исече се на парчад, стави се у лонац од 2—3 лит. и наспе се вода да месо огрезне у њој. После једног сата кувања дода се 2 корена першуна, целера, главица црног лука, неколико зрна крупна бибера. После пола часа прави се запршка као и код парадајз чорбе, само се дода мало црвене паприке. Чорба са запршком се кува 15—20 минута, затим се лонац измакне да се чорба сталожи. У чинију, пре изношења на сто, умути се једно жуманце и 2 кашике павлаке, затим се сипа чорба у чинију и дода месо. Овако се исто кува јагњећа и телећа чорба. (Чорба се може закиселити осим павлаке сирћетом или лимуном. То зависи од укуса.)

Чорба од пасуља за 6 особа: очисти се 250 грама пасуља (или једна шоља од беле кафе), добро се опере и стави у лонац, налије се 1·5 л. воде да се кува. Када пасуљ проври, дода се главица исецканог црног лука, неколико зрна бибера, 2—3 листа лорбера и кува се док пасуљ не буде мекан. За време кувања долива се топлом водом, да добијемо чорбе за

6 тањира. Када је пасуљ куван прави се запршка од зејтина као и за остале чорбе, разлика је само у томе, што се уместо масти употреби зејтин; 2 јеловне кашике зејтина довољне су за запршку. Пасуљ се соли када је куван.

Чорба од кромпира за 6 особа: довољна је кашика масти која се стави у лонац, када се добро загреје дода се кашика брашна, мало се пропржи и дода се 6 комада очишћеног и на коцке исеченог кромпира. То се пржи и меша варјачом, затим се дода 2 главице исецканог црног лука, када се пропржи дода се мало црвене паприке и налије се 4—5 л. воде. Вода се може одмерити шољом. За 6 особа 6 шоља воде и 1—2 додати на укуваваље. Затим се исече першун (лишће) и дода неколико зрна бибера и остави се на штедњаку да се кува. Ова се чорба зачини јајетом и сирћетом, или павлаком као и живинска чорба, пре изношења на сто.

Бела говеђа чорба (супа) за 6 особа 1.5 кгр. меса. Најбоље је од средине леђа говечета или од репа, од врата није добро, јер је чорба (супа) мутна. Месо се опере и у комаду се кува Налије се 2 литра воде и кува се један сат на тихој ватри. Пену не треба скидати, јер у њој има минералне соли. После једног часа кувања, додати зелен и то: 2 корена першуна, мркве, паштрнака, парче целера, главицу црног лука, добро опрати љуску од јајета и у чорбу ставити; ово се чини зато, да буде јача, јер љуска јајета садржи креч у себи; затим се може на ренде истругати шаргарепа и мало пропржити на масти и додати, да би чорба имала лепшу боју (у место шафрана). Чорба се соли по укусу. То се све кува сат и по. Када је кувано, лонац се измакне на крај штедњака, да се чорба стиша, затим се у други суд процеди кроз решетку један део чорбе и понова се стави на штедњак да ври Када је проврело додају се резанци или који други додатак у чорбу.

Резанци се прове овако: на једно јаје дода се 3—4 кашике фина брашна без соли, јер со отпусти тесто) замеси се тврдо и без воде и развија се оклагијом. При развијању се пази, да кора буде округла и танка као хартија. Мало се просуши, сече на кајишеве широке 3—4 см. и реже се на резанце, танке као оштрица ножа. Кора се не сме пресушити, јер се тада ломи. Кора од добивеног јајета, употреби се за укувовање два пута, дакле једна половина довољна је за једанпут на 6 особа.

Варива: *Паприкаш с кромпиром се кува* овакво: За 6 особа очисти се 1.5 кгр. — 2 кгр. кромпира, исече се по дужини на четири дела. У шерпу се стави добра варјача масти, када се загреје, дода кашика брашна да се пржи, када је упола упржено брашно, дода се 3—4 главице црног исец-

каног лука, затим припремљен кромпир, и када лукац порумени, дода се мало црвене паприке. Сад се налива чорбом од куваног сувог меса али се пази, да није преслана. Ако је много слана дода се 1—2 кашике, а остало се налије водом. Суво месо се посебно кува, зато што треба много више времена него за кромпир. За 6 особа је 600 грама сувог меса.

(наставиће се) **Ђуровић.**

Рад Срп. пољопр. друштва.

Предавања о грожђаном мољцу.

На основу одлуке Управног одбора Друштва од 29. марта тек. год. предузете су и извршене све потребне припреме за држање предавања о грожђаном мољцу и мерама и средствима за његово сузбијање, и то 13 у Гроцкој, а 14 т. м. у Смедереву.

Пољопривредни референти среза грочанског и подунавског на молбу Друштва Бр. 2706 од 4 т. м. извршили су претходне припреме за држање предавања, доставили распис Друштва општинским судовима, позвали виноградаре да предавање саслушају и постарали се за локале у којима ће се предавање држати.

Пољопривредни референт среза подунавског г. Ђорђе Ничота уложио је сав труд и добру вољу у настојавању да се сви послови око припрема за предавање у Смедереву правилно изведу, те је исто у сваком погледу потпуно успело.

Наша Пољопривредна подружина у Смедереву са својим претставницима и функционерима помагала је г. Ничоти око припрема за држање предавања и позива виноградара да у што већем броју дођу.

Предавање у Гроцкој одржано је у сали црквене куће, а у Смедереву у великој сали првостепеног суда. У Гроцкој је предавање саслушано са великим интересовањем врло пажљиво од око 100 слушалаца, сопственика винограда из места и околних села. Г. свештеник, парох грочански, показао је нарочито интересовање и среском пољопривредном референту г. Срећковићу помагао у припремама.

Предавање у Смедереву саслушано је са истом пажњом и интересовањем као и у Гроцкој од преко 200 слушалаца, чију су огромну већину чинили пољопривредници, сопственици винограда из главних виноградарских села среза подунавског. На предавању су били претставници наших подружина из Ковине и Удовица; као и претставници обе виноградарске задруге из Смедерева.

Оба предавања према поменутој одлуци Управе одржао је г. Др. Павле Вукасовић, биолог Централног хигијенског

завода у Београду. Г. Вукасовић је предавања са потпуним успехом, излагао показујући лептире мољаца у лабораторијуму изведене и средства за њихово уништавање. Предавач је нарочито настојавао да слушаоцима истакне и сугерира потребу практичних и јевтинијих начина борбе противу штеточине, као што су: обавезно и јаче но обично загртање чокота с јесени; паљење притака на пламену или потапање у у врелу воду и др. у циљу уништавања луткица из којих се легу лептирови. Од средстава за уништавање гусенице, црва, мољаца, предавач остаје при употреби арсенових соли, које треба додавати при сваком прскању по 200—500 грама на 100 литара бордовске чорбе и при јачој навали штеточине извршити и 2—3 запрашивања њима, слично запрашивању винограда сумпарним прахом противу оидиума. При прскању и запрашивању обратити пажњу да се гроздови течношћу потпуно облију, а прахом свако зрно запраши.

Увод у предавање у Гроцкој, упознавање слушалаца са акцијом Друштва и са предавачем учинио сам ја, а у Смедереву претседник наше подружине г. Милутин Гец.

После одржаних предавања изјављена је захвалност Друштву и предавачу на овој корисној акцији, а у исто време и жеља, да Друштво изда једну малу практичу поуку било у виду брошуре било у виду плаката о сузбијању грожђаног мољца, који је јако загрозио виноградима у Подунављу и Банату.

Пошто сам ја отишао пре дана предавања у Гроцку у циљу завршних припрема за предавање и обнављање подружине у Гроцкој, то сам са среским пољопривредним референтом г. Радованом Срећковићем дошао до споразума, да он са сарадницима обнови подружину у Гроцкој с тим, да та нова подружина прими на себе обавезу да дуг раније подружине исплаћује Друштву постепено.

Бор. Љ. Нешић.

Свима пољопривредним подружинама.

I

Поводом стављених примедаба о извршивању пошиљака разних поруџбина од Друштва, као и поводом изјава појединих делегата и претставника неких подружина на овогодишњем збору друштвеном, да им се роба шаље неблаговремено, а понекад им стиже и у неисправном стању, а у жељи да се све оно што кочи рад и изазива неповерење одмах от-

клони и сузбије, Управни одбор Друштва у седници својој од 12. т. м. одлучио је, *да се свима Подружинама стави до знањан да у току године слободно и без икаквог зазирања чине и стављају примедбе и предлоге за правилнији рад.*

II

Један од великих извозника пољопривредних производа из наше државе известио је Друштво, да би Швајцарска република од нас увезла веће количине кукуруза по најповољнијој цени, али за то тражи да се из Швајцарске у нашу Државу увезе око 150 бикова сименталске расе, који се имају употребити искључиво за расплођавање — за приплод. Бикови би коштали плаћено на најближој железничкој или паробродској станици око 5 000 динара комад. Бикове могу да купе како појединци тако и друштва, удружења, подружине, задруге и општине.

Извештавају се подружине о овоме с тим, да са истим упознају своје одборе као и општине, па Друштву најдаље до 1. маја т. г. поднесу извештаје хоће ли који појединац или установа да купи ког бика.

Друштво је тражило помоћ за појевтињавање бикова, па ако исту добије оно ће је на подружине у исте сврхе разделити.

Бр. 3074. **Српско пољопривредно друштво.**

Свима пољопривредним подружинама.

Да би Друштво могло да изради план и програм пропагандистичког *рада у овој години, потребно је да све подружине најдаље до 10. маја о. г.* поднесу извештаје из којих треба да се види следеће:

1. Да ли је Подружина у своме програму рада за текућу годину предвидела и њена скупштина одобрила прирећивање и какве пољопривредне изложбе и када исту намерава и где да приреди.

2. Да ли је потребно, да се у рејону те подружине с обзиром на потребе у том крају одржи неколико практичних пољопривредних предавања, а нарочито о биљним болестима и штеточинама и њиховом сузбијању, и о конзервисању воћа и поврћа за зимску исхрану.

3. Је ли потребно да се приреди и обави какав курс за обуку сеоских младића, а првенствено синова подружинских чланова и из које пољопривредне гране према потребама тога краја.

4. Је ли подружина предвидела извођење какве екскурзије, у које крајеве наше Државе и у ком циљу иста треба да се изведе.

5. Са каквим средствима подружина располаже за обављање кога било од побројаних послова и колика јој је помоћ зе исте потребна.

Моле се све подружине које хоће ма шта да раде на пропаганди, да на горња питања до одређеног рока неизоставно одговоре. Подружине које не поступе по овом наређењу неће имати право доцније да траже помоћ за ма какав рад на пропаганди, јер ће се сва средства распоредити.

Све подружине треба да приме на знање, да је рад на пропаганди и просвећивању народа, ако не важнији, а оно исто толико важан као и рад на снабдевању.

Бр. 3075. **Српско пољопривредно друштво.**

Записник

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

7. седнице, држане 6. фебруара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник Управног одбора М. Миљковић, чланови Управног одбора: Д. Спремић, А. Рашковић, Н. Петровић, С. Ратковић, М Николић, В. Матић и Н. Белобрк, претседник Надзорног одбора А. Поповић, чланови Надзорног одбора: М. Поповић, М. Дуњић, М. Илић и М. Гец, и редовни чланови: Др. В. Стојковић, Ј. П. Јовановић и С. Ђорђевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I

109) *Г. Претседник* саопштава да је од Министарства пољопривреде примљен нацрт закона о пољопривредним друштвима на мишљење, и да је Друштво од подружина тражило примедбе. Пошто је питање врло важно, то је сазвата ова шира седница и моли да се изнесу мишљења.

Г. А. Поповић моли, да г. Др. В. Стојковић начелно саопшти мотиве који су га руководили за израду овог пројекта

Г. Др. В. Стојковић објашњава, да је поменути законски пројекат израдио с обзиром на данашње прилике и потребу за јаче груписање пољопривредника, које им намеће данашња пољопривредна криза, а у циљу да се удруженом акцијом пољопривредника допринесе његовом бржем просвећивању у циљу јачег оспособљавања у раду и привреда коју води, већем смањењу производних трошкова у пољопривредној производњи и бољем уновчавању пољопривредних производа, како би се пољопривреднику осигурала пристојна зарада за његов уложени рад и капитал. Према циљевима који се желе груписањем постићи, удружења пољопривредника могу се поделити у три групе: а) удружења којима је циљ просвећивање и васпитање, чине просветно - васпитна пољопривредна друштва, б) удружења којима је циљ организација разних послова, чине пословна пољопривредна друштва или задруге, в) удружења којима је циљ заштита и одбрана интереса пољске привреде, чине пољопривредне коморе. Закон о пољопривредним друштвима не постоји, осим у извесним покрајинама, али потпадају под друге ресоре, а овим пројектом циљ је да се сва пољопривредна друштва подведу под један закон и под један ресор. При изради нацрта користио је правила разних пољопривредних друштава и страним законодавством. При изради пројекта тешкоћа му је задавала питање продаје производа, што је дало повода овдашњем Савезу српских земљорадничких задруга, да пројект у целости одбаци. Моли, да се при оцени нацрта не пренагли, већ да се према потреби исправи и допуни.

Г. А. Поповић, благодари г. Др. В. Стојковићу на обавештењу и налази да је предлог закона користан, само га треба према потреби изменити и допунити. Његово је мишљење да продају производа треба оставити савезима земљорадничких задруга.

Г. Др. В. Стојковић објашњава, да се продаја производа код пољопривредних друштава разликује од продаје код задруга. Друштва би требала производе чланова да продају, не мешајући их, да се зна чије је шта, док задруге продају мешано. Продајом производа друштва долазе до извесних средстава, јер не могу да чекају само субвенцију.

Г. С. Ђорђевић, поздравља доношење овог закона, јер је потребно да се садашње шаренило среди. Кад буде постојао закон онда ће и друштва да уживају извесан кредит, пошто постоје на закону којим добијају извесну стабилност. Али налази да је закон нејасан. Нејасан је у одредбама које се односе на морални и материјални кредит, као и у потврђивању правила. Правила Савеза треба да потврђује Министарство пољопривреде, јер не знамо каква све админи-

стративна подела може настати и онда би настало питање ко је надлежан за потврду правила. Такође се не треба држати старе формуле да члан мора да има 21 годину старости, јер онда не могу да постоје Омладинске пољоприредне дружине, које треба да прихвате рад старијих. Даље, није предвиђено да и женске могу бити чланови. Затим у чланство треба примати и осуђене људе. Из закона треба изоставити одредбе које говоре да један део имовине мора бити у државним или државом гарантованим хартијама, јер би се друштвима умањио капитал за рад. Међутим, треба предвидети резервни фонд. Што се тиче продаје производа то треба прецизирати и предвидети да се продаја може вршити само члан ких производа. Такође је потребно предвидети, да све повластице које се у будуће буду давале, неће се негирати.

Г. Ј. П. Јовановић, слаже се и не са г. С. Ђорђевићем, јер чим је Мин. пољопривреде тражило наше мишљење значи да тражи нашу сарадњу. Треба истаћи да се закон не односи на земљорадничке задруге, пошто оне имају засебан закон. Пројект закона о пољопривредним друштвима, не предвиђа довољно иницијативе ни у здравственом, ни у просветном, ни у пољопривредном погледу, стога је потребно да се законом призна друштвима иницијатива да чине предлоге по сили закона с тим, да се таквим предлозима поклања пажња.

Г. М. Гец, друштва играју врло велику улогу, нарочито у будућности и у васпитном погледу, али у вези са нечим реалним, т. ј. са набављачко-посредничким радом, зато је треба нарочито у закону нагласити. Такође је корисна одредба о продаји производа својих чланова преко друштва, иначе је опстанак друштва у питању с обзиром на садашњицу. Налази да је пројекат добар, само су потребне мање допуне.

Г. Б. Нешић, мишљења је, да би овим законом требало исправити чл. 19 закона о унапређењу, којим је чланом забрањено ср. пољопривредним референтима да активно сарађују у пољопривредним подружинама.

Г. Др. В. Стојковић, одговара на примедбе и објашњава да је организација савеза према бановинама добра, јер је према садашњим приликама и таква је жеља изражена. Што се тиче пунолетства чланова то је потребно с обзиром на одговорност, а омладинске дружине неће бити самосталне установе, већ уз подружине. Такође се ни осуђена лица не могу примати у чланство, јер пољопривредна друштва имају други задатак а не на поправку осуђених лица за која постоје друге установе. Слаже се, да се установи и резервни фонд као и да се ублаже одредбе које говоре о улагању фондова код државних и државом гарантованих банака. Што се тиче

продаје производа свијих чланова и то не може боље да се објасни и да се повуче граница између друштва и задруге. Измена чл. 19. закона о унапређењу пољопривреде, не може да се унесе у овај закон.

Г. Претседник: Захваљује се говорницима и изјављује да ће Друштво у смислу изнетих мишљења учинити предлог Министарству пољопривреде.

Г. А Поповић моли, да се поведе и специјална дебата, како би се по потреби код сваког параграфа учинила измена и допуна, јер је то боље и тачније, него да се на основу начелне дебати чини предлог Министарству. Одбор усваја овај предлог.

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

ЈАЈА ЗА НАСАД

од белих Вијандота импортираних из Енглеске од J. H. Dowden and Son, одличних за укрштање са домаћом кокошком. 2.50 д. по комаду франко Београд,

О. К. Београд Зрињског 60.

НУДИМ

Већу количину првокласног сена „мухар“ на продају.

ВАСА БУНДА

из Ковина у Банату

Цене пољопривредних производа, на дан 22. априла 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	185—195
Српска 72-73, 2-3% Сава	180—190
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	187—195
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	180—190
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	185—190
Бачка Срем 76 2%	215—220
Банат. 76. 2%	215—220
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	54—58
Банат. пар. Вршац	54—58
Срем,	60—66
Срем, пар. Инђија IV, V,	62—68
Срем, пар. Инђија V	60—65
Српски пар. Пожаревац н. пр.	60—67
Лађа Дунав, нов сув	— —
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	105—110
„ „ „ вагон	105—115
Сремски утовар. станица	100—110
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	100—115
Сремски 2% без вр. утов. ст.	105—110
Бачки 2% без вреће утов. ст.	100—110
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	110—120

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	550—600
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—9
„ средње	7.50—8
„ лаке	7.50—8
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.75
„ III	2—2.75
Краве I кл.	3.50—4.
„ II „	2.50—3
„ III „	1.50—2
Јагањци	4—5
Живина жива	10—11
Јаја	38—42
Маст	12.50-13.50
Сланина	10—11
Млеко кравље	2.25—2.50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са вреће Срем, Бачка	50— 57
Мек. вагон Београд, са вреће.	55— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	50— 70
Црни лук	25— 25
Бели лук	315—365
Сено	— — —
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	197—199
4% Аграрне обвезнице	23—23.50
7%. Инвестициони зајам 1921	42—43
Аграрна банка	194—195

НОВЕ КЊИГЕ

Ревидба винограда, друго допуњено издање, потпуно упутство за правилно одгајивање облика и подешавање родности винове лозе *Цена 6.— динара.*

Винарство, за школе и народ. Спремљено је и биће ускоро дато у штампу *треће издање* допуњено и из основе прерађено, тако да ће бити од интереса и за оне који већ имају ранија издања ове књиге. Продајна цена биће 36 динара, а у претплати 30 динара. **Примају се и огласи.** — Обавештења о условима оглашивања у овој књизи као и слање новца за претплату врши се на адресу писца: *Божидара Ђ. Ранковић,* шефа за виноградарство и воћарство Министарства пољопривреде или *Српског пољопривредног друштва Немањина ул. бр. 15 — Београд.*

ЦЕНОВНИК СЕМЕНА

за пролеће, које се може добити код Срп. пољ. друштва у Београду

Бели багрен, за пошумљавање	20.—	дин. кгр.
Гледич, за живу ограду	15.—	„ „
Пролетња грахорица (на 100 кг. Дин. 2,50 на мање	3.—	„ „
Мухар на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточни грашак на 100 кгр. дин. 1.80 на мање	2.—	„ „
Суданска трава, на 100 кгр. дин. 2.50 на мање	3.—	„ „
Сточна репа, црвена или жута, на 50 кг. дин. 8.50 на мање	10.—	„ „
Бела репа - угарњача	20.—	„ „
Енглеска трава, на 100 кгр. дин. 12.— на мање	15.—	„ „
Соја—пасуљ	4.—	„ „
Конопља домаћа, за влакно	6.50	„ „
Олајна репица	4.—	„ „
Репа шећерна	10.—	„ „
Ливадска смеша трава, према земљи и положају	20.—	„ „
Пасуљ градиштанац за семе	3.25	„ „
Црвена детелина пломбирана и атестирана	16.—	„ „
Луцерка „ „	18.—	„ „
Бела детелина „ „	35.—	„ „

За семе дивљег воћа и поврћа, цене на захтев.

Све су цене необавезне, важе док садашња партија робе траје. Семе је *првокласног квалитета,* а нарочито луцерка и детелина, које су на сопственим машинама чишћене и декускутиране. *Поручбине* чинити *благовремено,* најбоље још *одмах,* како би роба могла да се пажљиво и на време експедује. Све се цене подразумевају *франко магацин,* С. п. д., од којих Подружине и чланови имају уобичајени попуст. Подружинама које имају уредан кредит и обвезницу, роба се шаље без новца, отворено, док сви остали треба да пошаљу новац *унапред,* приликом поручбине, ако се роба шаље *поштом,* иначе *пола вредности унапред,* ако се шаље лађом и *железницом.* Поштарина и експед. трошкови иду на терет купца. При поручбини увек означити *шачну адресу,* место, пошту и најближу жел. или паробродску станицу. Робу која иде поштом, нарочито из даљих крајева, поручивати увек на 5, 10, 15 и 20 кгр. јер се тако и поштарина рачуна: на пример, ако се поручи преко једног кгр. плаћа се као за свих 5 кгр. ако се узме преко 5 кгр. плаћа се као за свих 10 кгр. и т.д.

Новац слати обичном поштанском-чековном уплатницом, на рачун бр. 50350, а *на полеђини* увек означити зашто се новац шаље. Посебно писмо није потребно.

Српско пољопривредно друштво.
Немањина 15, Београд
Телефони: Канцеларије 20-302, магацин 27-702

БОЛОВИ ЛЕЂА

зауставите их

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ надвладава болове, умирује брзо те се осећате угодно. Нетом Вас болови нападну, лагано намажите, без утрљавања, мало СЛОАН-ОВЕ масти. Продире и умирује болесне делове и мишиће и убија болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против крстобоље, реуматизма, ишијаса, болова дисторзије и контузије и против свих врсти болести мишића

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932 г

Рад I Земаљског воћарског конгреса

ОДРЖАНОГ У ЧАЧКУ ОД 27—28 ОКТОБРА 1932 ГОД

Изашла је из штампе књига *Рад I Земаљског воћарског конгреса,* у којој се налазе стручни реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима воћарске науке, који су дугогодишњим искуствима проверавани и примењивани у пракси, те се може препоручити свима стручњацима, практичним воћарима и стручним школама.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25 дин.

Пошто је књига штампана у ограниченом броју примерака, то је потребно раније се пријавити, назначити број примерака, и у напред послати претплату.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, — Немањина улица број 15.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ВИНОВУ ЛОЗУ, ВОЋКЕ, ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ БЛАГОВРЕМЕНО ПРСКАТЕ ПРОТИВ РАЗНИХ ШТЕТОЧИНА И БОЛЕСТИ АКО ЖЕЛИТЕ ДА ИМАТЕ ДОБАР ПРИНОС.

ВИНОВУ ЛОЗУ

најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат АРЗОЛУ против прве генерације грожђаних мољаца и препарат СУЛФАРОЛ против оидијума — пепелнице.

В О Ћ К Е

прскајте 1% раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарат АРЗОЛУ против јабукове и крушкове пипе-цветождера, јабуковог и крушковог црва и гусеница које нагризају младе плодове и ластаре. - Против коврчавости листа на бресквама, кајсијама и шљивама; монилије, плутавости и трулежи младих плодова употребљавајте препарат СУЛФАРОЛ.

ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ

прскајте само са препаратом АГРИТОКС против лисних ваши, гусеница и других штеточина.

УПОТРЕБЉАВАЈТЕ ДОМАЋЕ ПРЕПАРАТЕ И ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*
Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановић
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 10. Београд, 15 МАЈА 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Наша напредна сеоска газдинства.

Код нас се може наћи понеко село, које својом напредношћу потврђује важност пољопривредне просвећености.

Једно од таквих села је Наково. Оно се налази око 8 км. удаљено од Велике Кикинде. Иако су привредне, теренске и климатске прилике једнако повољне, као и у селима најближе околине, Наково је далеко одмакло богатством од осталих околних села, захваљујући већој просвећености и вредноћи њихових грађана.

Пре него што смо стигли у Наково, чуо сам, да је то село узор од напретка. И заиста, чим се уђе у село, може се видети какви су пољопривредници тамошњи. — Улице чисте, украшене са по два дрвореда са обе стране. Они су подигнути од правилно однегованих стабала дрвећа, која су окречена, што још лепше изгледа. Кад смо прошли кроз село и видели како је

оно уређено, колико је се то споља могло видети. Тада смо отишли у унутрашњост једног газдинства, где смо стекли још веће дивљење. Ред на дворишту, у стајама, шупама, подрумима и др. приказује њихову уредност и вредноћу. Ред у собама, намештају, исхрани и у хигијени приказује степен њихове образованости.

Пошто смо обишли стаје, сместишта сточне хране и шупе, прешли смо у подруме. У једноме је вино и ракија, а у другоме разне градинарске биљке утрапљене. Ту су се налазиле и две гомиле кромпира — ситни и крупни. То је кромпир за семе одабран. Он је одабран по крупноћи. Онај нешто крупнији треба да се употреби за семе.

Али то још није све. Ми морамо да вршимо одабирање према јачини клице. Одабрани кромпир за семе, који је по крупноћи подељен, остави се да проклија, па се према тој њиховој вегетативној способности, која се види према јачини клице, врши поновно издвајање кромпира за семе. Кромпир, који има танку и дугачку клицу није за семе и не треба га употребљавати.

Пре узети и ситнији кромпир, који има снажну и дебелу клицу. То је доказ његове вегетативне енергије и будућег обилатог приноса. Што је он остао ситнији од онога, кога сада избацујемо као семе, то су неповољни утицаји разних околности на његов развитак, а не слаба животна способност.

То је најсигурнији начин избора семена кромпира за сетву. Кромпир са танким клицама ни у ком случају не употребљавати за сетву. Ову реченицу нарочито подвлаче. Домаћица, да би нам то у своме енергичном разговору боље објаснила, каже: „Ситан кромпир, са крупним клицама је сличан маломе али вредноме човеку, који много више привређује него што на први поглед изгледа. А крупан кромпир са танким клицама је сличан великоме али лењом човеку“.

Ми о овоме нисмо нигде прочитали или чули, већ у пракси испробали и утврдили. Видели смо да одабирање семена за сетву има великог утицаја на принос, в нарочито код кромпира. Поред тога, што је испитиаање вредности семена путем клијања најсигурније, оно

има још и ту важност, што се може искористи при раној производњи крмпира. Код исклијалог крмпира се према крупноћи клице изврши избор семена, па се даље остави, да се клице још више развију и тако са клицама на њиви или градини изврши сетва у одређено време.

Тиме је много времена уштеђено, јер је искоришћено време за клијање крмпира онда, када он није смео бити на пољу. И кад временске прилике дозволе изнесе се у поље, изврши сађење и он тада само настави развијање.

Објаснише нам даље о гајењу још неких градирских биљака, о чему нећемо ништа напомињати. Само ћемо рећи, да се код тих пољопривредника има шта и да види и чује и да се диви њиховој спреми и вредноћи.

Напослетку смо видели напуњене полице теглама прерађеног воћа. Да би нам вино, које је на кушање донесено, пријатније било, донесено нам је слатко од лубеница, компот од сувих шљива, мармелада од тикава и малина. Кад смо изражавали мишљење о донесеним стварима на кушање, кажу нам они: „Ми ћемо вам веровати, да вам се те наше воћне прерађевине свиђају, само тада, ако ви једете а не само кушате.

Тако смо се ми на имању Јована Калеса уверили, да и код нас има врло напредних сеоских газдинстава, где човек ради и живи као један прави културан човек. А скуп свих таквих пољопривредника сачињава богато и по уређености гласовито село — Наково.

Стеван Јешић.

Ратарство.

Корисне справе.

Савремена земљорадња данас тражи, да земљорадници, који имају већу површину земљеза обраду, имају и савремене справе, алате и машине, које му убзравају рад, смањују веће издатке, па и сам принос увећавају.

Ближи се време када ће настати прво косидба ливада, па онда жетва усева, а један и други посао стиже у доба када се има доста и других послова, а који такође не трпе одлагање, те ако се не употребе корисне справе, послови се неће моћи на време свршити, а може врло лако и ружно време да настане, и онда мора доћи и штета.

Данас су времена озбиљна и прилике тешке, па да се не би зло догодило, налазимо за потребно да земљорадницима укажемо сада на време потребу набавке тих корисних справа, које ће свакоме пружити веома видне користи.

Ми смо у једном свом чланку преко Тежака обећали да ћемо по реду и сезони радова приказивати читаоцима те корисне справе, па зато и чинимо сада ово.

Косачица за траву није више ретка справа у народу, и о њеном раду и користима које она даје данас зна већи део земљорадника; они су је видели када коси, па и само њено руковање које је просто и лако схватљиво.

Ливадска косачица и сама техничка израда тако је удешена да се може лако и брзо свако у руковању научити, са мало воље и пажње.

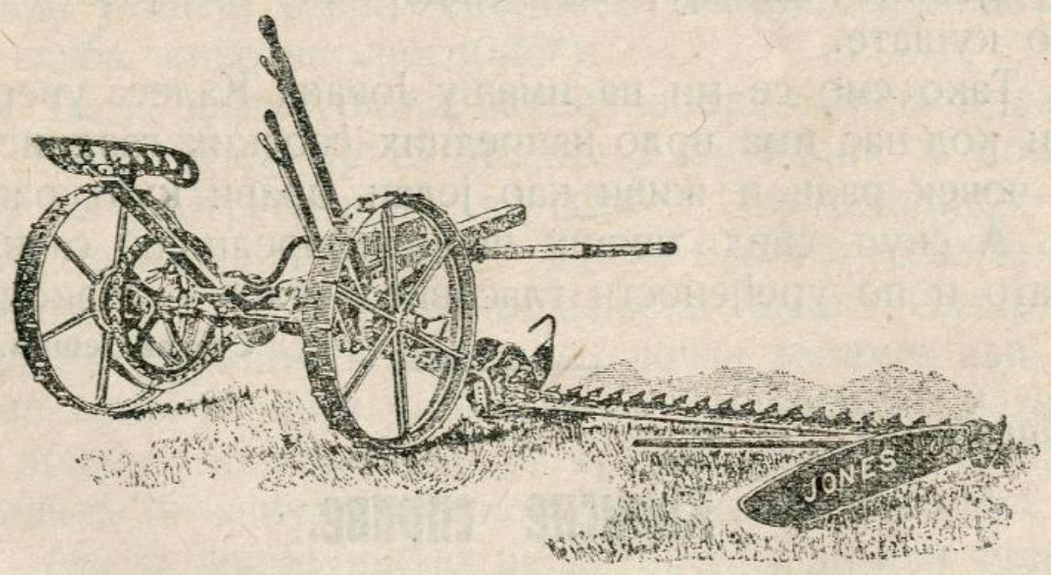

Сл. 20. Косачица.

Слика 20. показује нам ту корисну и практичну косачицу, а које данас нису тако ни скупе као некада.

Са оваком косачицом, добром запрегом и радном снагом дневно може да се покоси од 4—5 хектара ливаде; а трава пада у танак откос, те се брзо и лепо суши.

За жетву пшенице, јечма, овса и ражи данас се употребљава жетелица, која само жање и слаже на руковет, а раденици после иду и везују у снопове и смештају у крстине.

И жетелица спада у веома корисне справе, данас је у народу доста распрострањена, јер се земљорадник уверио о њеним користима које пружа у доба највећих и најтежи пољских радова. А што је најважније њена употреба убрзава жетву, која се врши за неколико дана и отклања сваку опасност од непогоде.

Хиљадама има примера да је град потукао у појединим крајевима усеве само зато што је са жетвом одоцњено, а онима који су пожњели град није могао штете да начини. Због тога сваки данас треба и мора и да мисли на те зле последице које долазе баш онда када се нико и не нада.

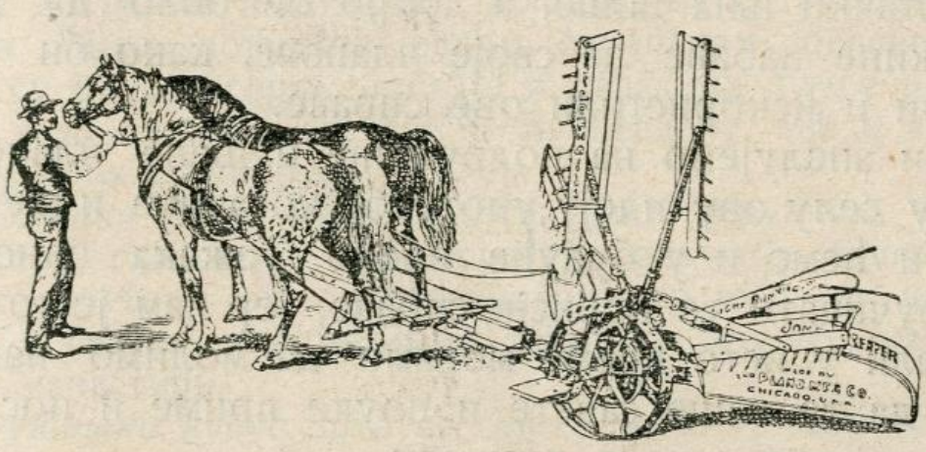

Сл. 21. Жетелица.

Ми овде нећемо да наводимо све те примере, али прошле године десило се у једном селу да је град падао баш у доба када је жетва била на измаку, и они који су жњели жетелицом на време су постигли и средили жетву, а они који су српом жњели нису могли да постигну, те им град све потукао и ни зрно нису могли прикупити.

Штета коју је град причинио била је на стотине хиљада, а да је било 4—5 жетелица, све би било срећено

и штете не би било бар на пшеници — хлебу, који је већ до руке дошао. Све ово знају и патили су земљорадници, и ми зато саветујемо да одмах о овоме промисле и набаве ове корисне справе.

Слика 21. показује нам ову тако корисну и практичну справу, којом као што смо казали може сваки да рукује, само мало више воље и пажње. Са добром запрегом и добром радном снагом може се дневно 4—5 хек. пожњети и средити.

Жетелице-везачице нису за препоруку услед техничке сложености, са којом мора да рукује стручни мајстор, а треба имати и радионицу за оправку. Како све ово скупо стаје задржимо се само на овој жетелици, која се на пракси годинама показала као солидна, практична и корисна.

Српско пољопривредно друштво има на своме стоваришту косачица и жетелица, и ми свакоме препоручујемо да се непосредно или преко подружине у свом месту обрати са поручбином, и набави сам или ортачки њих више, а добро би било да и саме подружине набаве за своје чланове, како би се сви уверили и искористили ове справе.

Ми апелујемо на подружине и њене чланове да шире у селу ову идеју употребе косачица и жетелица.

Ми ћемо и у будуће преко Тежака износити и препоручивати те корисне справе, јер нам је то и дужност, али у исто време морамо да молимо наше читаоце, да те наше савете и поуке приме и послушају нас да то све у дело приведу.

Наши савети и поуке биће корисне само тако, ако нас читаоци послушају, а требали би, јер ми 40 година радимо на пракси и све што на пракси стекнемо лично да је добро и корисно, препоручујемо свакоме, а од праксе боље школе нема. Знање се стиче на пољу рада, па и ми се држимо тога начела.

Стараћемо се да и у будућим чланцима све по реду прикажемо земљораднику те корисне справе, и да припомогнемо колико до нас стоји, да и ми пођемо путем напредних држава.

Косачица и жетелица су веома корисне справе, постарајте се те их набавите, па ћете се сами о томе још летос уверити при раду. Свака добра и корисна справа није скупа.

Марко-Маша Тодоровић,
економ.

Повртарство.

Из старе материјалне културе.

Купус. Наше домаће сорте купуса падају у очи и препоручују се особито ове:

Српски мелез, округла, особито чврста сорта, са мало руменкастом главицом. Ова се сорта најрадије гаји у Србији за зимницу, и зато је позната још из старине. Кад је реч о овој сорти, вреди саопштити и овај податак: „Једно страно изасланство, које је 1572 год. са *Давидом Угнадом* на челу путовало из Беча у Цариград, одмарало се 18 маја те год. у Параћину. Тога дана учинише посланику подворење три српска монаха из манастира Раванице. Они му поднеше као дар печено јагње, *неколико главица кисела купуса* и једну мешину с вином“ [1]). Ово „неколико главица кисела купуса“, које су дотрајале и до друге половине маја, те се могле као *угледан* поклон понудити једном европском посланству, извесно су од ове сорте, која је и данас на гласу и од које готове јело не само свечари о Ђурђевдану, већ и домаћини о самој копњи кукуруза.

Велешки бели купус, са врло лепом, крупном, округлом и чврстом главицом; сад чувена сорта код баштована, а извесно сачувана још од старине, кад су је у тим крајевима гајили у својим повртњацима тамошња крупна властела и чувени манастири.

Футошки купус, што се гаји у Футогу, селу близу Новог Сада. Како су то село знатним делом населили Немци, извесно су они при досељењу своме и ову сорту купуса донели, јер је врло слична данас чувеном ерфуртском купусу.

Сочиво. За доказ да су у старини манастири гајили сочиво, па то вариво и у народу распострли, имао је доброту г. Светозар Ђорђевић, народни посланик, саопштити ми овај податак:

У подножју Јастрепца, у селу Вукањи, сеје се сочиво, које мештани зову *лећа.* Ранијих година сејало се много више и сејала га је скоро свака кућа.

---

[1]) Rad J. A. CXII, 217.

Сељаци су сви старински, досељеници, једни из врањског округа, други из Пчиње, а један мањи део из Загорја (околина Белоградчика).

Како су у околини Врање и у Пчињи били знаменити манастири с великим братствима, сасвим је сигурно да су они сочиво гајили, па су од њих гајење тога варива и сељаци попримали и донели га и у подножје Јастрепца, кад су се, негда, овамо преселили.

Д. Л.

Биљне болести и штеточине

Грожђани мољац и његово сузбијање.

Постоје два грожђана мољца: пепељасти *(Polychrosis botrana)* и жути (*Cochylis ambiguella).* Оба су лептирићи и развијају се на исти начин као и сви остали лептири: лептирице носе јаја из којих излазе гусенице, гусенице се претварају у луткице када потпуно израсту, а луткице дају наново лептириће. *Гусенице мољца су познати црви у гроздовима.*

Жути мољац је стари гост наших винограда, али сада ретко наноси веће штете и о њему нећемо ни говорити. Напротив, пепељасти мољац последњих година све се више шири и прети да постане највећа штеточина винограда, као у неким другим земљама. Прошле године по 50, 70 и 80% бербе било је уништено у многим смедеревским виноградима.

Лептирићи пепељастог мољца дуги су око 5 до 6 м.м. (сл. 22 бр. 1 и 2), а раширених крила мере око 11 до 13м.м. Они се у нашим крајевима јављају обично три пута годишње: пре или за време цветања лозе; за време шарка и пред крај зрења. Али ова три нараштаја понајчешће нису јасно одељена и од раног пролећа до бербе налази се штеточина у винограду у свим стањима свога развића (као јаје, гусеница, лутка и лептирић) и само с времена на време лептирићи се јављају у већој мери. Главни узрок ове нередовности у развићу и појавама мољца је врло јака осетљивост штеточине спрам топлоте, те ће се после благих зима и на присојним местима лептирићи много раније јављати, а за време топлих лета гусенице и лутке много брже развити.

Лептирићи лете поглавито у сутон, а по влажном, топлом и облачном времену и преко дана. Лептирице носе јаја с пролећа понајчешће на пупољке и петељке гроздова, а касније на сама зрна; изузетно носе и на осталим деловима лозе. Јаја се јасно виде и голим оком и личе на врло ситне љуспице седефасте боје.

Гусенице су врло хитре, зеленкасте, мрке или жућкасте боје и потпуно израсле мере од 8 до 11 м.м. дужине. С пролећа живе у самим пупољцима или између њих, а касније између младих, ситних зрнаца обавијајући их својом паучинастом прећом и хранећи се њима. Понекад нападају и петељку и упропасте цео грозд. Паучина у грозду, сасушени цветови и зрнца лако одају присуство штеточине и када га има у малом броју (сл. 22 бр. 4 и 5).

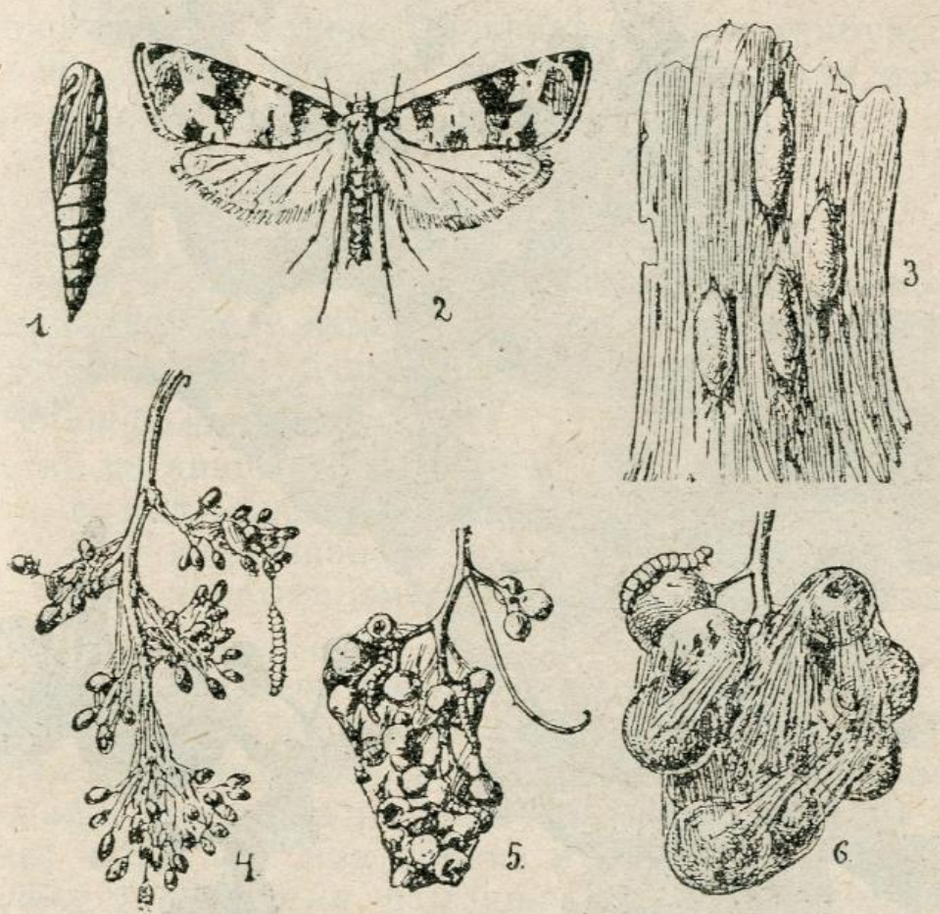

Сл. 22. Пепељасти грожђани мољац: 1. лутка и 2 лептирић јако увеличани; 3. кора са чаурама; 4. и 5. гроздићи нападпути од гусеница упролеће; 6. део нападнутог грозда улето.

Када зрнца израсту, гусенице живе у њима, буше их и обично свака гусеница нападне по неколико зрна, нарочито ако је време влажно (сл. 22. бр. 6). Заражена зрна осуше се и поцрне ако је време сухо, а ако је влажно, труле или се уплесниве. За време зрења плесан се лако преноси са заражених зрна на здрава, те се и слабо нападнути гроздови делом или сасвим претварају у безобличне громуљице збијених, плеснивих зрна — и мали број гусеница може тако да произазове пропаст целе бербе (сл. 23 бр. 1.)

Када гусенице израсту, обично напуштају грозд и одлазе у разне заклоне да опреду малу чауру и претворе се у њој у луткицу мрке боје и дугу око 3 до 4 м.м.; ређе, при сухом времену и у сасушеним зрнима грозда претварају се у лутке.

Преко лета гусенице се учауравају у најразличнијим заклонима (испод кора, у пукотинама притака, сухом лишћу и трави итд.) док ујесен *одлазе поглавито под кору чокота и притака и у пукотине притака,*

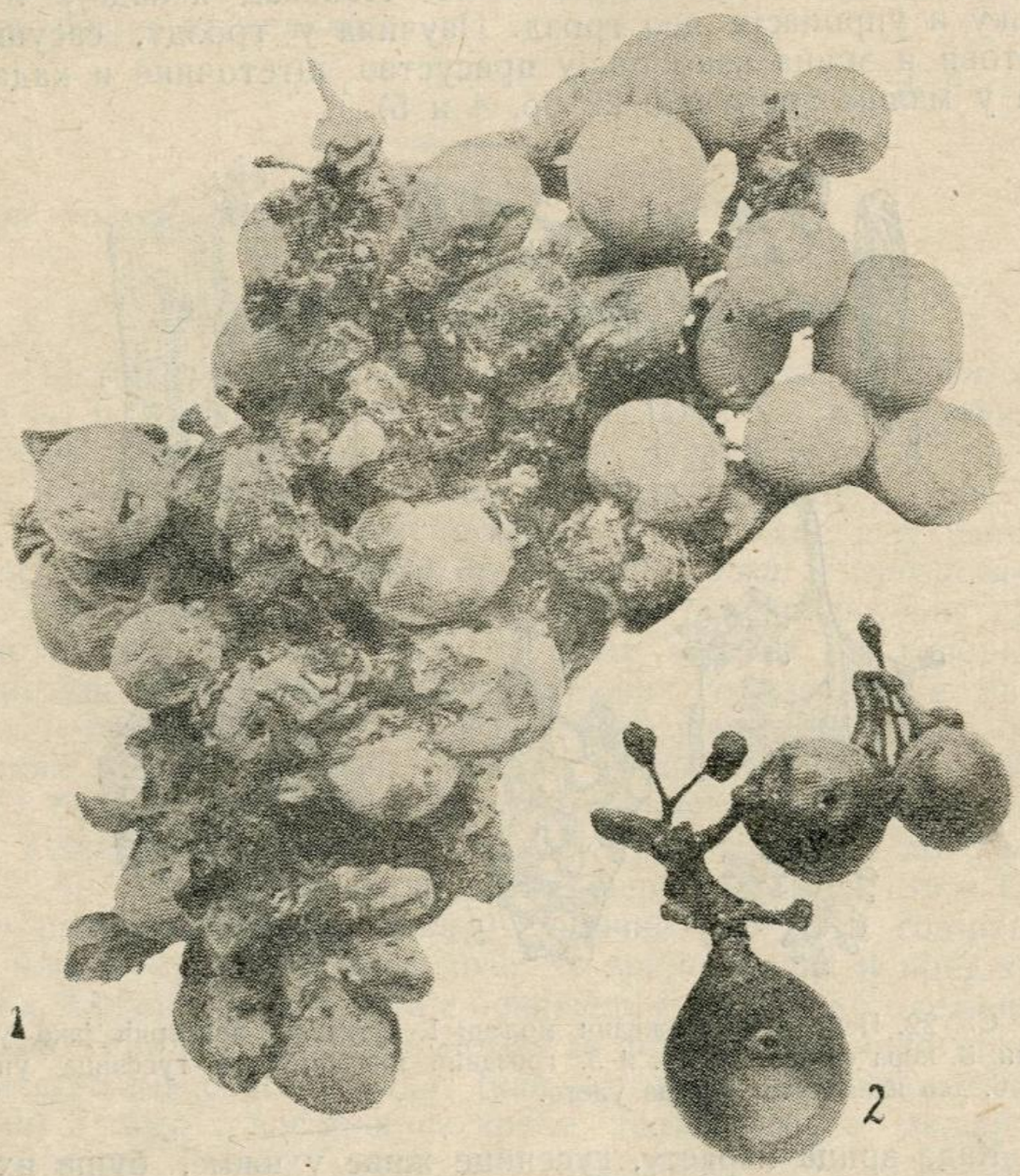

Сл. 23. Грозд заражен пепељастим мољцем: 1. на скоро зрео грозд напала је зелена плесан и уништила га; 2 појединa заражена зрна са отворима које су гусенице избушиле (из књиге Die Rebschädl. — Bekämpfungsmitt. — Höchst a. M.)

Често се и за време бербе у гроздовима налази већи број гусеница. Већина од њих се однесе са грожђем у просторије у којима се вино справља и у њима остају и презимљују ако нису убивене за време муљања: мањи број гусеница напушта гроздове још у винограду и у необраним гроздићима довршавају своје развиће ако нису сасвим израсле. *Дакле за време борбе не смију се остављати у винограду мали, недозрели гроздићи, а за време прераде грожђа све гусенице које се приметне морају се убијати.*

Од мољца нарочито страдају сорте са густим, збијеним гроздовима, а штета је тим већа што су пролећа кишовитија и хладнија, те је развиће гроздова успорено. Влажно и топло време у току лета и јесени врло је повољно за развиће мољца, јер га убрзава, и множење штеточине, јер продужава живот женака и повећава три до четири пута број снесених јаја.

Покрај лозе грожђани мољац може живети и на купинама, орловим канџама и у плодовима још неких других, ређих биљака.

Поједине сорте лозе (тамјаника, мускат хамбург и друге миришљаве сорте) нарочито су јако нападнуте и изгледа да оне привлаче лептирице својим мирисом.

Сузбијање штеточине.

Од многобројних начина за сузбијање штеточина засада се најбољи састоје у зимском уништавању лутака и уништавању гусеница у току пролећа и лета.

I Уништавање лутака.

Лутке се уништавају за време зиме када се налазе:

а. под корама чокота

б. у пукотинама и под корама притака

в. у просторијама у којима се грожђе и вино прерађује.

Лутке под корама чокота уништавамо најбоље добрим раним загртањем чокота дебелим слојем земље. Оне не подносе дуготрајну влажност, а сем тога загртањем се остварују најповољнији услови за развиће нарочитих гљивица (плесни или буђи) којих има под корама и које убијају лутке.

Лутке у приткама најлакше се уништавају ако се са притака најпре скине кора и спали, а затим се притке напале на пламену или замачу у кључалу воду (води се може додати 100 до 200 гр. кристалне соде). При прегледу притака, да би се утврдило да ли су заражене, обично се за врло честа гнезда паукова мисли да су чаурице штеточине. Гнезда паукова су од беле, светле паучине разноликог облика, која се лако лепи и у њима је мали паук; чаурице штеточине су од чврсте, више мање прљаве паучинасте преће и у њима је мала луткица.

Штеточине које презимљују у разним просторијам а за прераду грожђа и вина уништавају се најлакше када се с пролећа јаве као лептирићи. Све ове просторије треба да су снабдевене вратима и прозорима који се добро затварају и у току пролећа морају бити затворене, а лептирићи, који се скупљају на прозорима, убијају се.

11. Уништавање гусеница.

Уништавање гусеница с пролећа и у току лета засада је најважнија мера борбе против штеточине. Нарочито је важно уништавање гусеница у току пролећа, док су у својим прећама између зрнаца, јер су тада највише изложене дејству разних средстава. Касније, када живе у самим зрнима могу се једино убити ако се зрна затрују, те су приморане да једу отров продирући у њих.

против гусеница употребљавају се:

1.— *средства од бухача* која дејствују додиром и за људе су сасвим безопасна. Она су засада и сувише скупа;

2.— *разни екстракти дувана* који дејствују додиром на јаја и гусенице; трују гусенице и удаљују лептире, а за људе се сматрају као мало опасни. Добре екстракте дувана засада немамо у нашој земљи;

3.— *средства са арсеновим солима,* која трују гусенице. С обзиром на своју цену и активност, ова средства долазе међу најчешће употребљавана и сузбијање штеточине се поглавито помоћу њих спроводи. *Али пошто су сва арсенова средства отровна, смеју се употребити само до појаве шарка* када зрно почне да мења боју и да зри) и за време употребе морају се предузети потребне мере предострожности: *не сме се јести и не треба пушити,* а *по свршеном послу руке се морају добро сапуном опрати а одело очистити. Средства се морају исто тако код куће увек под кључем чувати.*

При разумној и пажљивој употреби, средства са арсеном су потпуно безопасна.

Од разних арсенових средстава најбоља су она која садрже нерастворљиве кречне и оловне арсенијате. Она се продају у нашој трговини под разним именима: арезин, арсола, гралит, меритол итд. и могу бити комбинована и са бакром као на пример носпразен итд.

Арсенова средства употребљавају се за прскања и за запрашивања. Запрашивања имају извесна преимућства над прскањима: непотребна је вода; нема справљања; прах боље продире у међупросторе зрнаца, боље се распоређује и боље прианја те је и успех услед тога бољи.

Арсенова средства за прскања употребљавају се у води или, боље у бордовској чорби. У првом случају служе само за прскања гроздова против гусеница мољца; у другом, за прскања и гроздова и лишћа против мољца и пламењаче. Течности за прскања справљају се када се води или бордовској чорби дода 200 до 600 грама арсеновог средства и добро измеша. Колико тачно треба додати појединих средстава назначено је од стране фабриканата на омотима, у којима се средства продају.

Арсенова средства за запрашивања налазе се већ справљена у трговини и употребљавају се слично сумпорном праху, то јест само их треба насути у запрашивач и прашити њима гроздове.

Прво прскање или прво запрашивање треба извршити на неколико дана после највећа лета лептирића или највећег броја снесених јаја, да би грозд био затрован пре но што се највећи број гусеница излеже.

Највећи број лептирића може се приближно одредити ако се у сутон посматрају њихови ројеви или, боље, помоћу храњивих замки. Хранљиве замке справе се када се неколико чанака са отвором од око 30 см. поставе на разна места у винограду и у њих успе вински талог разблажен са 10 до 20 пута водом и мало сирћета. Својим мирисом ове замке привлаче лептириће и сваког јутра треба их обићи, повадити упале лептириће, променити или досути течности, ако је потребно. Када број ухваћених лептирића почне да опада, треба почети са прскањима или запрашивањима.

Друго прскање или запрашивање треба извршити на 10 до 14 дана после првог, а по потреби, ако увек у гроздовима има гусеница или се примећују јаја и лептирићи, *извршити и остала прскања или запрашивања на 10 до 14 дана размака све до појаве шарка*, после кога је употреба арсенових средстава забрањена.

Да би се избегло одређивање времена прскања или запрашивања, које је у пракси скопчано са тешкоћама, да би се сузбијање штеточине упростило и учинило јевтинијим, врше се сада обично истовремена сузбијања и штеточине и пламењаче. Обичној бордовској чорби додаје се одговарајућа количина арсенових средстава и при прскањима нарочита се пажња обраћа гроздовима, да буду добро окупани течношћу. Да би се ово постигло, за време прскања лишће се мора уклањати, или још боље, сувишни листови који заклањају грозд откидају се. Откривање гроздова врши се постепено у току пролећа, скидајући лист по лист, да сунце не би спржило зрнца.

Истовремена прскања против штеточине и пламењаче врше се: прво прскање мало касније но уобичајено прво прскање само против пламењаче, када ластари имају око 20 см. дужине; друго и трће прскање када и уобичајено прскање против пламењаче, дакле пре и после цветања. Ако се за време првог прскања лептирићи нису појављивали, не треба против њих ни прскати.

Ова три прскања морају се обично допунити запрашивањима, нарочито у годинама јаких зараза. *С обзиром на јачину заразе врши се једно до три запрашивања: прво, између првог и другог прскања* (нарочито ако прво прскање није из-

вршено услед касне појаве лептирића); *друго, између другог и трећег прскања,* обично при свршетку цветања лозе, и *треће, после трећег прскања, у почетку шарка.*

Против каснијих појава гусеница засада немамо ниједно погодно средство, али добро извршено сузбијање гусеница до шарка сачуваће виноград од даљих напада штеточине.

Непотребно је говорити да уколико је сузбијање општије тим се постижу и бољи резултати. То не значи да појединци не могу спасти своје винограде ако их бране, али трајни, одлични успеси постижу се само добро организованом, општом, заједничком борбом, која је уосталом и много јевтинија.

Д-р **П. Вукасовић.**

Сточарство.

Одређивање година старости код коња.

Неоспорно је, да могу коњи достићи старост од 56 година. По спољашним знацима не би могли тачно утврдити старост коња, али можемо бар отприлике установити, да ли је дотично грло још ждребе, да ли је млађе грло, да ли је старије или сасвим старо.

Знаци који говоре за то, да је дотично грло још младо, јесу: високе ноге код ждребета, округло, испупчено чело (зечја глава), кратка грива, оскудан гребен и т. д. док код старих грла примећујемо поједине беле длаке на челу, на слепоочници, упале слепоочнице, обешене усне, оштре ивице вилица и т. д.

Утврдити тачно године старости могуће је једино помоћу крштенице. Како претежни део коња тај документат нема, прибегло се је већ у прастаро доба процењивању старости по зубима и по променама на зубима, ослањајући се на чињеницу, да коњ у току свога живота зубе мења и свакодневно таре приликом узимања хране — жвакања. Али и ово процењивање не мора бити апсолутно тачно, јер има извесних индивидуалних варијација.

И поред овога овај је начин још најсигурнији и даје још понајбоље резултате, куд и камо сигурније но утврђивање старости по дебљини доње вилице, по окоштању рскавица између појединих репних пршљенова или по наборима око ока; све ове методе без икакве практичне вредности.

Коњ има у горњој и доњој вилици по 6 секутића, укупно 12, кутњака има и горе и доле на свакој страни по 6, укупно 24, мушка грла поред тога још 4 очњака што износи укупно 40 зуба код мушких животиња, а код женских 36.

За утврђивање старости до извесног доба служе првенствено секутићи. Они су поређани спреда и у полукругу усађени у вилицама. Деле се на средсредне (штипци), на средње и на крајне секутиће.

Сваки се зуб састоји из два дела: једног ван вилице — круне — и другог усађеног у вилици — корена. На самој површини круне налази се једно удубљење, зубна јама, које временом нестаје трењем зуба при жвакању. Ове зубне јаме дају нам најбољи ослонац за процењивање старости бар до извесног доба. Ове су јаме на секутићима доње вилице око 6 мм. дубоке, док њихова дубина на секутићима у горњој вилици износи око 12 мм. Услед трења дубина јаме смањује се годишње за око 2 мм. у почетку нешто више, таке, да јаме на секутићима доње вилице нестану после 3 године, док оне на секутићима горње вилице након 6 година. Иза њих остаје само траг, ожиљак.

Зуб расте просечно годишње 3 мм. Толико се отприлике годишње и троши трењем приликом жвакања. Услед тога површина трења зуба у току времена добија разне облике, уколико се више приближује корену. Ти разни облици служе за одређивање старости у одрасло доба, када су јаме већ излизане.

До 12 година површина трења зуба има попречно јајаст облик, од 12—17 година округао, од 19—24 године троугласт, а од 24 године навише уздужно јајаст облик.

Углавном у животу коња разликујемо четири периода. Коњ као ждребе (од рођења до 4 године), младо доба (4—6 год.), одрасло доба (6—14 год.) и доба старости (од 14 год. па навише).

При процењивању старости морамо да водимо рачуна и о дужини секутића. Нормална дужина секутића јесте 16 мм. Ако је она већа или мања, онда се за свака 2 мм. рачуна по једна година више или мање. Сем тога велики утицај на трење зуба има и сама храна, па треба и о томе повести рачуна.

Одмах по доласку ждребета на свет, у 1 или 2 недељи ничу средсредњи секутићи — млечњаци. С 2 месеца ничу и средњи секутићи, а са 8 месеци и крајни секутићи. Тако има ждребе у старости од 8 месеци све секутиће — млечњаке и I. II. и III. преткутњак. У доба старости од 10—12 месеци избије I. прави кутњак, у старости од 1—2 године II. прави кутњак, док III. прави кутњак избија у старости од 3—4 године.

Процена старости код ждребета у доба од 9 месеци па до 2 и по године доста је компликована и изискује доста искуства. Главне промене на секутићима — млечњацима у то доба јесу: за годину дана тару се средсредњи секутићи и до 2 године крајни секутићи. Од две и по године даље је процењивање једноставније, јер почиње период мењања зуба.

Са две и по године мењају се средсредњи секутићи — млечњаци, са три и по године средњи, а са четири и по године крајни секутићи — млечњаци. Тако има коњ у старости од 5 година све сталне зубе. Очњаци ничу са три и по године. Разлика између сталних зуба и млечњака је тако упадљива и позната, да није потребно нарочито објашњавати.

Како је већ напред напоменуто, коњ у старости од 5 година има све сталне зубе. Од 5 година даље бива процењивање по променама на самим зубним јамама на секутићима и појавом разних облика зубне површине трења.

Са 6 година нестаје јама на средсредњим секутићима доње вилице, са 7 година на средњим секутићима, са 8 година на крајним секутићима у доњој вилици.

Са 9 година нестаје јама на средсредњим секутићима горње вилице, са 10 година на средњим секутићима, са 11 година на крајним секутићима у горњој вилици.

Од 11 година па навише утврђивање старости јесте доста компликовано и врши се на основу промена облика зубне површине трења.

У старости од 12—14 година површина трења на секутићима у доњој вилици има округао облик. Округао облик тих површина на секутићима у горњој вилици показује нам да је дотично грло старо 15—17 година.

Коњ у старости од 18—20 година има троугласт облик зубне површине трења на секутићима доње вилице, у старости од 21—23 године исти облик на секутићима у горњој вилици.

Од 24—29 године наступа облик уздужно јајаст.

Природно да важи све ово напред речено за коње са нормалним зубником. Међутим, има случајева где и најбољи стручњак и познавалац коња не може тачно просудити старост дотичног коња. Има наиме коња са потпуно неправилним зубима, или неправилним положајем зуба. Има даље коња са тврдим зубима и т. д. Велики број коња има ту рђавуману и навику, да гризе јасла. Разумљиво је, да је код њих зубна површина трења сасвим измењена и због тога тачно процењивање старости готово онемогућено.

Несавесни људи — у првом реду трговци стоком, прекупци, цигани и џамбаси, служе се приликом продаје својих коња једном недозвољеном и незаконитом радњом, да би своју стоку што боље уновчили. На вештачки начин изврше они извесне промене на зубима, према томе како то њима иде у рачун. Од старијег коња направе млађег и обрнуто како то њима треба. Лаик веома лако упадне у ту клопку, док стручњаку не може да подвали. Зато би требао одгајивач при куповини коња повести и о томе рачуна и приликом куповине посаветовати се са стручним лицем.

(наставиће се).

Ф. М.

Кад воћу треба обратити пажњу у крушевачком крају.

Кад сам пре четрнаест година дошао на окружну пољопривредну изложбу, коју је приредио и држао пок. Вељa Витоpовић, пале су ми у очи не само красно грожђе, одлична пшеница, изврсни јечмови, разно конопље, међу њима „јунарке“, изврсни лан, дивна свила итд. итд., већ и нарочито изванредно воће, које је потсећало, да је ту становао и господарио славни Цар Лазар. Јер су несумњиво, још његов расад биле и *пољошке* и *шетовке* и *маслинке*, и многобројне друге јабуке и крушке, које су засађиване и размножаване на царскоме феуду и доношене са разних страна царства.

Још тада сам видео и осетио, како на феудне заостатке Цар Лазареве треба обратити необичну пажњу и како на воће његово треба гледати као на прави извор богатства.

Несумњиво је да нам Жупа даје изврсно грожђе, и да би, са мало више мара и труда, дала и изврсна вина. Мора се зато обратити врло *велика* пажња нашем подрумарству и неговању једног изванредногa вина, каквога Жупа може да даје и каквога је негда и давала, па сам га добро однегованога још пре тридесет година пио код једнога попа из Трнаве, а многу је хвалу односило и вино са Ушћа!

Али, при свем томе, воћу Цар Лазареву треба обратити свеколику пажњу, дакле оно није испропадало и замењено сортама, које се царским сортама ни принети не могу. Потребно је зналачки заћи по старим феудима Цар Лазаревим и тражити његове сорте, прицепљивати их и размножавати свуда, куда воће може успевати. И оно воће, које се могло пре четрнаест година на изложби видети, може се и сад наћи и на његовом размножавању живо настати. Тако би крај неколико година имали изванредно добро воће, по брежуљцима, вододеринама и уопште по оним тачкама земљишта које нису за друго обделавање, а за воће би душу дало.

Тако би од тог Цар Лазаревог воћа добили изванредан већи принос, него што га може дати винова лоза. Уосталом, принос од винове лозе и од воћа био би двојином већи принос.

Да ову тему изаберемо за своје обрађивање потстицаја смо нашли у ономе изванредно финоме воћу Цар Лазаревом, а непосредног повода нам је дало и „Воћарство“ од г. Милутина Никетића, проф. Средње пољопривредне школе у Ваљеву.

Ову би књигу требао да има сваки земљорадник и сваки воћар, јер би им она служила као најбоље упутство за гајење и неговање воћа и за збирање богатих прихода од њега.

То нарочито важи за негдашње Цар Лазареве феуде и за богатство које је у тим феудима он оставио, те их турска најезда ни за четири стотине година није могла сатрти, већ нам је многу његову оставштину и после дугога ратовања предала у наслеђе.

Осим тога, треба имати на уму да су уз маслиново уље манастири, нарочито за зачин, употребљавали у исхрани, тискали (цедили) уље и из разноврсног семена. Као најфиније им је уље било *цеђено* из ораха — пошто су имали читаве шуме орашја — какво се још негде тиска у Јужној Србији па и у Западној. Г. Срета М. Аџић, професор, имао је доброту саопштити ми још један податак из својега краја, који то место потврђује: „И у Трстенику и у Врњцима се (1863 г.) цедио зејтин из орахове језгре, и употребљаван као постан, тј. допуштân је за јело свагда, чак и кад је маслинов зејтин био уз пост забрањен“· Овај је факт врло карактеристичан с обзиром да је овај заостатак из близине Цар Лазареве престонице и значајног манастира Љубостиње; другим речима као да су и у средњем веку на двору владалачком и у манастиру употребљавали орахово уље не само као једно од најфинијих, већ и зато што се оно могло уз храну узимати и у дане кад се чак ни маслиново није сматрало за довољно посно!

Потребно је на сваки начин уз остало воће подићи и горостасно орашје, које ће нам земљу чувати од обурвавања и доносити многоструке материјалне користи,

И воће се размножава у фебруару најдаље у почетку марта.

У дане, у које нема земљорадник никаквог ситнијег посла, треба заложити све своје старање, да што више воћа размножимо!

Д. Л.

Конзервисање воћа и поврћа.

Економско-хигијенски и васпитни значај конзервисања воћа и поврћа.

Исхрана у породици врло је важна, о њој се старају и човек и жена. Човек прибавља средства за живот путем свога рада, а жена добивена средстава распоређује. Да би прибављање и распоређивање средства за живот ишли упоредо, потребан је не само рад, већ и штедња на једној и на другој страни.

Док човек привређује ван куће, жена ради и распоређује у кући, а њен рад је исто толико користан и од вредности по заједницу као и човеков.

Жена-домаћица свакодневно се стара, како ће и на који начин постићи да исхрана буде правилна, т. ј. да је храна хранљива, разноврсна и јевтина. Овим се осећа код ње тежња за примену основног принципа привредног живота, да вредност правилне исхране буде већа од уложеног новца за исту.

Жена-домаћица има врло много разноликих намирница за исхрану у позно пролеће, улето и с јесени. Зато ту прилику добра домаћица треба да искористи.

Како ускоро наступа то време, на тргу ће се појавити разноврсно поврће и воће, а како је због тога нагомиланост и њихова цена мала то и сиромашније домаћице могу постепено остављати по коју теглу воћа и поврћа за зимску исхрану.

Важност конзервисаног воћа и поврћа за зимску исхрану састоји се у томе, што домаћица није принуђена да зими кува. На пример: кромпир, пасуљ, купус и парадајз; има и другог поврћа: грашка, бораније, карфиола, модрог патлиџана, шпаргле, црвеног патлиџана не само процеђеног, него и приправљеног за ђувеч, затим — целог за салату, остављеног на разне начине у туршији; а такође паприку, краставце и цвеклу и др. Овим се постиже то, да је зимска исхрана разноврсна а јевтина, разуме се, ако се узме у обзир отплаћивање тегли за неколико година. За наше прилике ово је од великог значаја у економском смислу.

Важност конзервисања воћа и поврћа је још у томе, што са мало труда и знања добивамо јевтине конзерве. Овај посао је лак и забаван, особито за женску омладину, поглавито при раду у групама, јер наступа утакмица, ко ће лепше и боље сложити у тегле воће и поврће. Наравно, уз то се код омладине развија воља за рад у кући, дати јој могућност да се корисно запосли, те да се не навикава на сувишне разоноде или забаве.

Осим ове васпитне стране, конзервисање воћа и поврћа има свој хигијенски значај. Кад се за ово узима најбоље воће и поврће, домаћице га само приправљају, стављају у чисто посуђе. Добро конзервисано воће и поврће мора се и добро чувати, а тиме је домаћица осигурала разноврсну исхрану породице.

Узимајући у обзир наведени значај конзервисања воћа и поврћа, Српско пољопривредно друштво намерно је да отвори течај за овај посао. Он би трајао од маја до октобра т. г. односно према доспевању воћа и повћа на тржиште. Течај ће се одржати у просторијама Друштва, Немањина ул. бр. 15. Курсом ће руководити стручна наставница, а под контролом чланова Управног одбора Српског пољоприв. друштва.

Рад на курсу ће бити теориско практичан.

Воће и поврће конзервисаће се методом стерилизације.

Воће ће се прирећивати: у компоте, пекмезе, слатка, мармеладе, џемове, густе сокове, сиреве (од гуња), течне сокове итд.

Од поврћа ће се консервисати: боранија, грашак, карфиол, лист: винове лозе, першуна, целера и мирођије; црвени и модри патлиџан, краставци, цвекла, јургети, тиквице, купус и др.

Домаћице се могу пријавити за овај курс и спремити целу зимницу за своју кућу под руководством стручне наставнице. Материјал и тегле домаћице ће саме набавити, пошто конзерве воћа и поврћа остају њихова својина. Друштво даје дрва, послугу за грубе послове и сноси све режијске трошкове. Према броју пријављених кандидаткиња за конзервисање на пр. трешања вишања јагода и другог, биће подељене на групе за рад. У једној групи највише може бити 10 тј. десет пре и десет по подне. За рад са поврћем поступиће се такође.

При упису кандидаткиња ће изјавити, коју врсту воћа или поврћа жели да научи конзервисати, како би се могао направити распоред рада на течају. За сваку врсту воћа или поврћа имућније кандидаткиње плаћају Српском пољопривредном друштву по 5 дин. дневно за огрев и остале режијске трошкове, а сиротне неће плаћати ништа. Упис ће се вршити од 1 до 30 маја т. г. у друштвеној канцеларији.

Домаћинство.

Готовљење јела.

Пасуљ са сланином. За 6 особа за ручак и вечеру очисти се 1.2 кгр. пасуља, опере се добро и налије водом, затим се исече 1—2 главице црног лука, који се кува са пасуљем заједно. Пасуљ у кувању навире и мора се додавати топла вода. Када пасуљ проври, исече се шест парчади суве сланине, која се опере у топлој води, и стави се у лонац, да се кува. Када је и сланина кувана, направи се запршка (али само са једном кашиком брашна, јер је пасуљ сам по себи већ брашњав) затим се соли и поново се кува са запршком пола часа. Уз пасуљ се увек даје и салата од киселих паприка, краставаца, цвекле. Ако неко не воли пасуљ нагусто, већ редак, онда је довољно 1 кгр. пасуља за 6 особа за два оброка.

Пилећи паприкаш се овако кува: за 6 особа довољна је једна већа кокошка која се очишћена и уређена исече на комаде; у шерпу се метне варјача масти, и када се она

добро угреје дода се месо, да се попржи; за време пржења се по који пут промеша и дода мало воде. Месо се пржи 15-20 минута, па се онда дода 3-4 главице ситног исецканог црног лука само по дужини, и то се пржи још неко време, па се затим додаје мало брашна и црвене паприке. После кратког времена пржења налива се топлом водом и посоли се. Вода се налије толико, да месо огрезне у њој, затим се остави на штедњак, да се кува.

Кнедле за паприкаш припремају се на овај начин: за 6 особа се умути 2 јајета и нешто воде и соли, са 6-7 кашика брашна, тесто да буде густо и да не остану у тесту грудвице од брашна, већ да је тесто потпуно изједначено. Затим се стави лонац на штедњак са 1.5 литра слане воде да проври, и када вода ври, малом кашиком се ваде кнедле и оставе се да се кувају, све док не буду меке. Затим се ваде и додају у паприкаш и заједно са месом износе на сто.

Кисео купус се кува овако: за 6 особа 1 кгр. за 1 оброк рибаног купуса или главица купуса метне се у шерпу и налије водом. (Ако је много кисео претходно се опере из 1-2 воде.) У шерпу се ређа ред купуса ред сировог свињског меса; које се кува док не буде меко. У купус се дода неколико зрна бибера, неколико листа лорбера ради укуса. Када је месо кувано, прави се запршка као и за остала варива, затим се кува са запршком још пола часа. Купус се проба, да ли је доста слан, а ако није онда се соли пре запршке по укусу. У купус се може додати нешто пастрме и сланине.

Рестан кромпир се припрема овако: за 6 особа обари се са љуском 1.5 кгр. кромпира. Када је куван, очисти се и исече на кругове, затим се метне кашика масти да се угреје и једна главица ситно исецканог црног лука и мало се попржи, па се дода припремљен кромпир и све добро помеша и још мало се пропржи. Затим се исече 6 парчади суве кобасице (600 грама) и попржи и да се уз кромпир са киселим паприкама или којом другом салатом.

Кнедле од сира справљају се овако: за 6 особа довољно је 600 грама белог меког сира, 4 комада јаја, кашика масти и 8 кашика гриза, мало соли, све се то замеси у тесто од кога се праве лоптице, које се кувају у кључалој, сланој води. Да су куване познају се по томе што су меке кад се расеку. Затим се у шерпу стави добра варјача масти и када се загреје, дода се 2 кашике презле. Она се добро пропржи, да порумени, а кнедле се ваде из кључале воде, односно процеди се кроз ђевђир, и стављају се у презлу, где се још мало пропрже и износе се на сто сасвим топле. Презле се добију од отпадака хлеба, добро осушенога, стуцаног у авану а просејано кроз сито.

Посна сарма прави се овако: за 6 особа довољно је једна већа главица киселог купуса, са које се поскидају листови. Са листова се исече тврди ред. Затим се приправи шерпа и метне се уместо масти 2 кашике зејтина и када се добро загреје ситно се исеку 2 главице црног лука, а када он порумени дода се мало паприке и бибера, а затим 600 грама опраног пиринча посоли се и поклопи па се пропржи десетак минута. Затим се пиринач налије топлом водом, да се прокува и тада се може додати ситно исецканог першуна (ако га је домаћица оставила). Када је пиринач упола куван прави се сарма. На један лист стави се једна кашика пиринча, на мање листове нешто мање. Сарма се завија овако: рашири се лист купуса по длану леве руке, малом кашиком се на средини листа стави приправљен пиринач, затим се десном руком превије десна страна листа, па се лист низ длан савије, а крајеви леве стране листа добро се затисну унутра. Сарма се ређа у лонац или шерпу тако, да се остави места и када пиринач набубри. Она се налива топлом водом и када проври направи се запршка као и за остала варива, само у место масти употреби се зејтин.

Постан ђувеч се кува овако: за 6 особа се очисти 7-8 главица црног лука, он се исече на листове, посоли се и метне у шерпу, у којој се загрејао зејтин. Када је лук порумењио, дода се 1 кгр. очишћених и на дуж исечених кромпира и 6 кафене шољице опраног пиринча, затим мало паприке и бибера. Све се то пропржи и налије се куваним парадајзом зими (1 фл. од $^3/_4$ литре, а лети се 1 кгр. парадајза сировог исече на парчад и дода се нешто воде, па се ставља у штедњак да се испече.

Н. Ђуровић.

За напредак пољопривредних књижница и читаоница.

Да би се пољопривредним књижницама и читаоницама осигурао напредак и користан рад у народу, одржан је састанак делегата пољопривред. књижница и читаонице 27 марта ове год. у дому Друштва. Пошто је било довољно делегата конференција је претворена у скупштину. Задатак скупштине био је: да се измене и допуне правила и да се нађе пут и начин за успешан рад ових корисних народних установа. Користећи ову прилику ја сам предложио начин за материјално подизање, који читаоница коју ја претстављам, примењује у своме раду. Предложио сам да пољопривред. књижице и читаонице организују једну групу лица за давање претстава и приређивања концерата, као што моја читаоница у Крнулама

има дилетантску позоришну дружину и малу музичку групу, која је од прихода од претстава и концерата добила доста прихода. Навео сам да моја читаоница има и свој пространи дом, сагрђен приходима читаонице и добровољним прилогом мештана, која нам служи за све хумане циљеве. У њему се приређују претставе, концерти и игранке, да читаоница од тога има довољно прихода и обезбеђење своје будућности и извршење програма рада. Поводом овога саопштења настало је врло велико интересовање и код браће делегата и код поштованог претседништва, те су ме засули питањима: н који смо начин успели да саградимо дом и створимо све друго. Одговорио сам да је то постигнуто само добром вољом

Сл. 24. Чланови дилетантске позоришне дружине Пољопривредне књижнице и читаонице у Крнулу у комаду „Ђидо".

и сложним радом приватне иницијативе. Највеће интересовање свих присутних изазвала је моја изјава, да смо уз месојеће ове године дали врло успешну претставу *„Ђидо"*, слику из сеоског живота од Јанка Веселиновића, нашег неумрлог књижевника, која нам је донела леп приход у ово тешко доба. Када сам напоменуо да у претставама суделује и женскиње, једни су ово примили с одушевљењем, други су мало зазирали и запиткивали, да ли је могуће да наше женскиње учествује у претставама. Ради тога, а и да припомогнем осталим нашим чланицама да савладају тешкоће на које се наи-

лази, мислим да ће корисно послужити слика дилетантске дружине која приказује лица из комада „Ђидо“, јер је и нама доста допринела једна слика из једног илустрованог часописа, која је приказала дилетантску позоришну групу са села. Запазио сам да су тешкоће једне те исте свуда. Наш сељак, када му поменете да би требао да одобри својој кћери да учествује у оваквим претставама, не само да неће да дозволи, него то прима као увреду и понижење, и додаје: „Зар са мојим дететом да се води комендија“. Тако већина у селу мисли, да позоришна претстава није културно просветни приказ, већ неки циркус, како га понеки у селу зову.

Ми смо пребродили тешкоће и извели смо на позорницу и женскиње. Са успелом претставом, коју приказасмо, наша је читаоница и материјалне помоћи постигла у селу и околини и велики моралан успех. Саветујемо нашим чланицама — читаоницама, да ради успеха пођу истим путем. У прво време треба придобрти женскиње за играње у позоришним комадима и то мужа и жену, браћу и сестре и даље сроднике. Позоришне претставе давати из сеоског живота, јер је приступачно нашем селу, а код женскиња ће изазвати потстрек за народну ношњу, одвраћајући сеоски свет од модернизовања помоћу страног платна и свилених дроњака, услед чега ће настати мир у кући. Уколико наш свет буде скромнији, утолико ће стварно бити културнији и паметнији, па ће полако ишчезнути и болест звана криза.

Радити на напретку пољопривредних књижница и читаоница, чији је циљ народно просвећивање и пољопривредно стручно образовање, значи уносити у наше село бољу и срећнију будућност.

М. М. Малешевић,
претсед. Пољопр. књижн. и читаонице
Крнуле.

Питања и одговори.

Питање: Молим Пољопривредно друштво, да би ме што пре преко Тешака известило, од чега се на говедима створи големи број грчиња и чиме се исти могу излечити. Ја имам једног јунца од 2 године старости. По њему имаде толико много тих грчиња да су један до другога по целим леђима од кукова па све до плећке и само што се њихови отвори нису састали. Притискивањем велики сам број повадио али није вајде, једнако их имаде. Шта да радим, бојим се да ми јунац да угине од ове напасти.

Здравко Бојовић,
земљорадник из Такова.

Одговор: Поменуту болест проузрокује *говеђи ширкаљобад-*, који рои месеца јуна, јула и августа и слаже у то време своја јаја на длаку говечета. Из јаја излегу се личинке угрци, који се, како то неки тврде заједу кроз кожу у поткожно ткиво. Много вероватнији је други начин, наиме да стока сама језиком скине поменуте угрке са своје длаке те на тај начин угрци улазе кроз уста у цревни тракт и одавде дуж крвних судова у поткожно ткиво, где сачекају своју зрелост, да би онда напустили кроз кожу своје првобитно становање.

На месту, где се у поткожном ткиву налазе ти угрци примећујемо на кожи један чворић величине лешника, па чак и врапчег јајета. У средини чворића налази се мала рупица из које се цеди извесна слузаво-гнојна материја. Ове рупице се све више проширују, док није постигнута ширина, која је довољна, да угрци могу да излазе. После њиховог изласка рупе се у току неколико дана саме затворе.

Поједини угрци не могу нанети никакву штету организму, док у већим количинама стварају мршавост и општу слабост код говечета. Поред тога и кожа губи много у вредности.

Лечење: Угрке истиснемо. По потреби проширимо рупицу ножем, да би угрци лакше изашли. Има одгајивача, који мисле, да могу болест излечити на тај начин ако рупице премажу смолом, катраном, терпентиновим или рибљим зејтином, због чега угрци морају да угуну. Тачно је, да угрци након тога угину, али је тај поступак неумесан па чак и шкодљив. Мртви угрци дејствују сада као страно тело, надражују поткожно ткиво и стварају гнојења. На тај начин се болест само компликује.

У циљу заштите препоручљиво је: пре поласка на пашу истиснити све угрке и уништити их. Говеда на паши свакодневно добро тимарити, како би се четком скинула јаја са длаке. Упутно је даље да се свако грло и сваког дана пре поласка на нашу намаже нечим смрдљивим што обаде одбија од говечета, те према томе не може снести јаја на говече. У ту сврху можемо да се служимо чајем од пелена или ораха, раствором лизола или креолина и т. д. Добра је и смеса од дуванове воде са мало лоја и петролеја.

Ф. М.

На ваше писмо од 20-IV-т. г., част ми је дати следећи одговор:

Питање: г. Милутин Рајнић из црноборског Салаша послао је неколико струкова балурке на којима се појавила

болест „рђа“ и пита да ли ова болест има какве везе са „рђом“ на пшеници, која је прошле године толико оштетила и заплашила наше земљораднике.

Одговор: Стварно, послати струкови носе на себи први, пролећни облик рђе, кога сачињавају гомилице уредоспора жуте боје готованске глѣивице проузроковача рђе. Међутим, појава рђе на балучки нема никакве везе са сличном болешћу која се може појавити на пшеници и осталим житарицама, јер рђу на пшеници изазива сасвим друга готованска глѣивица. Ипак присуство рђе на балурки има извесног значаја, јер показује да су временске прилике врло повољне за развој ове болести, те се са оправданом бојазношћу може очекивати и изобилније развиће рђе и на другим биљкама, па и на житарицама.

Влажно и хладно пролеће је било и прошле године главни узрок оној катастрофалној појави рђе на пшеници. Ако нам и ово пролеће не буде боље, онда се може очекивати да ће рђа и ове године учинити своје.

Др. Млад. Јосифовић.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва.

8. седнице, држане 7. фебруара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник У. о. М. Миљковић, чланови У. о. С. Ратковић, А. Рашковић, Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, Н. Петровић и Б. Ранковић, претседник Н. о. А. Поповић, чланови Н. о. М. Дуњић, М. Поповић и М. Илић, редовни чланови: Др. В. Стојковић, М. Ж. Николић, Ј. П. Јовановић, Б. Штављанин, С. Ђорђевић и Др. А. Ђаја.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 110) Г. Претседник отвара седницу и саопштава да је на реду претрес у појединости нацрта закона о пољопривредним друштвима. Позива секретара да чита параграф по параграф, чланове моли да где нађу за потребно предлажу измене и допуне.

Пошто је на тај начин претресен цео законски предлог и унете потребне измене и допуне, претседник саопштава да ће се у смислу донетих закључака учинити предлог Министарству.

Са овим је седница закључена.

9. седнице, држане 8. фебруара 1933. год. у друштеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: М. Николић, С. Ратковић, В. Матић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић и Н. Петровић и редовни чланови: М. Ж. Николић, Д. Николајевић и С. Милинковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 111) Прочитани су и усвојени записници 5, 6, 7 и 8 седнице Управног одбора.

II 112) Прочитан је записник 4 седнице Надзорног одбора, као и извештај о раду у прошлој години. Одбор прима знању.

III 113) Примљен је знању записник 6 седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 6 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

114) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

116) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 28.

116. Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

117) Да се прими знању стање дуговања подружине и установа.

V Прочитан је записник 6 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

118) Да се понуда бр. 705 упути Банској управи на Цетињу у вези њеног тражења бр. 282.

119) Да се по понуди бр. 704, набаве 3 подривача и 1 прашач.

120) Да се по акту бр. 706, пошаље понуда.

121) Да се по тражењу бр. 725, понуди семе по 15.65 дин. с тим да се посреднику призна 1% провизија.

VI Прочитан је записник 6 седнице програмског одбора па је одлучено:

122) Да се жалба бр. 586 остави у акта пошто је неистинита.

123) Да се народној књижници и читаоници поклоне књиге у вредности до 100.— динара.

124) Да се главним вршиоцима послова у подружинама исплати у име награде за рад у подружини у 1932 год. по 3 дин. од члана, ако су подружине испуниле све обавезе према Друштву. У будуће да се ова награда рачуна по 2.— дин. од члана, пошто је чланскиулог смањен.

125) Да се Пољопривредној подружини у Пироту изда 900.— динара на име помоћи за калемљење воћака по брдским селима и за предавања, а Подружини у Вишеграду изда такође 900 динара за воћарско калемарски курс.

126) Да се М. Мајданац из Мајдана, прими за такмичара по расписаним стечајима за напредније начине рада.

127) Да се нова Подружина у Кусићу, прими у састав пошто је испунила све услове по правилима.

Саопштења и предлози

128) Прочитан је поздравни телеграм са скупштине Подружуне у Ђураковцу. Одбор прима знању са живели!

129) Г. Председник саопштава да је прочитао извештај подружина, којима је дато бесплатно семе пиħних биљака и за вештачке ливаде. Из извештаја се види да су пољопривредници веома задовољни успехом. Поводом тога предлаже да се замоли Министарство пољопривреде, да и ове године да помоћ, као и да се ступи у споразум са Банском управом у Нишу, да на своме добру производи семе пиħних биљака и ливадских трава, које би Друштво откупљивало. Одбор усваја предлог.

1930) Г. В. Матић, члан Управе саопштава да је у име Друштва присуствовао конференцији за установљење Међубалканске дирекције за пољопривредни кредит. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

НОВЕ КЊИГЕ

Ревидба винограда, друго допуњено издање, потпуно упутство за правилно одгајивање облика и подешавање родности винове лозе *Цена 6.— динара.*

Винарство, за школе и народ. Спремљено је и биће ускоро дато у штампу *треће издање* допуњено и из основе прерађено, тако да ħе бити од интереса и за оне који већ имају ранија издања ове књиге. Продајна цена биће 36 динара, а у претплати 30 динара. **Примају се и огласи.** — Обавештења о условима оглашивања у овој књизи као и слање новца за претплату врши се на адресу писца: *Божидара Ђ. Ранковић,* шефа за виноградарство и воћарство Министарства пољопривреде или *Српског пољопривредног друштва Немањина ул. бр. 15 — Београд.*

Цене пољопривредних производа, на дан 9. маја 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	185—195
Српска 72-73, 2-3% Сава	180—190
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	197—200
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	180—190
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	185—195
Бачка Срем 76 2%	210—215
Банат. 76, 2%	207—215
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	58—62
Банат. пар. Вршац	60—64
Срем,	62—67
Срем, пар. Инђија IV, V,	64—68
Срем, пар. Инђија V	66—70
Српјан. пар. Пожаревац н. пр.	66—70
Лађа Дунав, нов сув	— —
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	100—110
„ „ „ вагон	100—115
Сремски утовар. станица	95—100
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београд.	100—110
Сремски 2% без вр. утов. ст.	90—100
Бачки 2% без врећа утов. ст.	100—110
Бачки и срем. 2% пар. Београд.	100 110

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	— — —
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	8—9
„ средње	6.50—7
„ лаке	6 50—7
„ мршаве	7—10
Волови I кл.	4—5
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3.50—4.
„ II	2—2.50
„ III	1—1.50
Јагањци	4—5
Живина жива	10—11
Јаја	32—35
Маст	12 50-13.50
Сланина	10—11
Млеко кравље	2.25—2·50
Млеко овче	2.50—2.75
Сир српски	10—12
Кајмак	22—28

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	55— 60
Мек. вагон Београд, са вреће.	60— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	40— 80
Црни лук	40— 50
Бели лук	— — —
Сено	45— 55
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	188
4% Аграрне обвезнице	23—23.99
7%. Инвестициони зајам 1921	42—456
Аграрна банка	198—200

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

ЦЕНОВНИК

сеоонских потреба, које се могу добити са стоваришта Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина ул. бр. 15. Телефон стоваришта 27702.

Најбољи немачки прашачи и огртачи, марке „Бавариа“	580.—	Дин.
Сточна вршалица, са сламотресом и геплом, комплетна	4.500.—	„
Ветрењаче домаће, веће, са 6 сита	1.250.—	„
„ ЦИКЛОН, веће, са 6 сита, са пропелером .	1.250.—	„
Косачице за траву „Мелихар“ 4.200.— комб. и за жито	5.000.—	„
Жетелица — везачица, марке „Боле“, немонтирана .	16.000.—	„
„ руководачица „ Амби, Кнотек, Мелихар Диринг и Хава	6.000.—	„
Најбоље, штајерске косе	40.—	„
Ков за косе (чаканац и бабица, Дин. 15 — Гривне за косе са кључем	10.—	„
Прскалице за лозу, Нехвилова „Аустрија“ . . .	520.—	„
„ „ „ оригинал Верморел „Еклер“ . .	550.—	„
„ „ „ „ „ПЛАЦ“ . . .	600.—	„
„ „ „ „ Идеал — француске .	500.—	„
„ „ „ домаће марке „Илинка“ . . .	450.—	„
Запрашивачи домаћи, ручни	70.—	„
„ Вермолер „Торпиљ“, лењни . . .	400.—	„
Семе мухара на мало 3.— Дин. на 100 кгр. .	2,50	„
„ суданске траве „ „ 3.— Дин. на 100 кгр. .	2,50	„
„ летње репе, беле, угарњаче, сеје се после жетве јечма	20.—	„
„ енглеске траве, на мало 15.— на 100 кгр. .	12,—	„
ПЛАВИ КАМЕН, гарант. 98—99%, у врећама од 100 кграма; марке „ЗОРКА“: На мало, испод 100 кгр. Дин. 6,50, од 100 до 1000 кгр. Дин. 6,30, преко 1000 кгр.	6,20	„
РАФИЈА, МАЈУНГА ЕКСТРА, бела, дугачка, на мало 19.— на целу балу	18.—	„
Сумпор у праху 5.— на јути 10.— на азбесту . .	20.—	„
Желатин за бистрење вина Ia Дин. 70.— IIa . .	50.—	„
Сириште „Биљана“, у течности боца од 1/2 л. Дин. 12,50 боца од 1 литра	22.—	„
Сулфарол на 1/2 кгр. Дин. 22.— на килограм ,	40 —	„
Арзола „ „ „ „ 22.— „ „ . .	40.—	„
УРАНИА — ЗЕЛЕНИЛО на килограм	70.—	„
Дунавски екстракт, у бурадима од 200 кгр. Дин 6.— у кантицама од 5 кгр.	8.—	„
Гума за калемљење лозе на зелено	100.—	„
Манила за везивање снопова (клубе око 2,50 килограма) ком.	40.—	„
Маказе за шишање оваца ком.	20.—	„
Тегле за конзервисање воћа и поврћа стерилисањем, са херм. затвором: од 2 л Дин 20.— ниске, Дин. 18 високе, од 1 лит. 14.— од 1/2 л. Дин. 12.— комплетно, тегле за мед, са металним поклопцем на шраф од 1 кг. Дин. 9.— од 1/2 кг. .	7.—	„
Рез. гуме за тегле (за све четири врсте) ком. . . .	1.25	„

Цене су необавезне, а важе франко друштвени магацин.

НАПРЕГНУЋА

брза помоћ

Безодвлачно грijање. умирујуће дјеловање СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА доноша Вам брзо удобност и помоћ. Продире у кожу без утрљања. Дјелује изравно на узрок болова, на узнемирене мишиће и рањене дјелове. Брзо умирује болове.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа, дисторзије и контузије и против свих врста болести мишића.

Добива се у свим ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Одобрено од Мин. социјалне политике и народног здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. год

ТЕЧАЈ КОНЗЕРВИСАЊА ВОЋА И ПОВРЋА

Српско пољопривредно друштво у Београду отвара течај за конзервисање воћа и поврћа за наступајућу сезону. Течај ће се одржати у друштвеним просторијама. — Немањина ул. бр. 15. Рад је на течају теориско-практични.

Упис почиње 1. маја и траје до 30. маја закључно. При упису кандидаткиња изјављује коју врсту воћа и поврћа жели да научи конзервисати, а за сваку плаћа друштву 5 дин. дневно ако је имућнија, а сиромешне неће ништа плаћати. Ова сума се плаћа за дрва, послугу, употребу посуђа и справа за конзервисање и др.

Кандидаткиње набављају воће и поврће, као и тегле, пошто конзерве остају њихова својина.

УПРВА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ВИНОВУ ЛОЗУ, ВОЋКЕ, ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ БЛАГОВРЕМЕНО ПРСКАТЕ ПРОТИВ РАЗНИХ ШТЕТОЧИНА И БОЛЕСТИ АКО ЖЕЛИТЕ ДА ИМАТЕ ДОБАР ПРИНОС.

Зато на време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате:

АГРИТОКС

препарат пиретрина, није отрован и са сигурним успехом убија све врсте лисних ваши, гусенице и остале штеточине на виновој лози, воћкама, поврћу и цвећу.

АРЗОЛД

чисто арсеново средство за прскање винове лозе, воћака и ратарских усева против: **грожђаних мољаца, јабуковог и крушковог црва, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина које нагризају плодове и зелене делове биљака.**

МОЛЕКС

арсенов препарат за **запрашивање винове лозе против грожђавих мољаца,** *нарочито за време цветања винове лозе.*

СУЛФДРОЛ

препарат колоидалног сумпора у води лако растворљив за прскање винове лозе, воћака, поврћа и цвећа против: **оидијума-пепелнице, плесни, коврчавости листа, монилије итд.**

ТУТОКИЛ

комбиновано средство бакра, арсена, и колоидалног сумпора **за једновремено прскање против болести и штеточина.**

ПОМАЖИТЕ ДОМАЋУ ИНДУСТРИЈУ!

„БИЉАНА“ А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*
Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановић
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 11. Београд, 1 ЈУНИ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Просветимо земљорадника

Земљорадник треба да је најпросвећенији, стручно најспремнији, јер има да се бори са разним незгодама, са природним силама које су сваке године различите.

Што се обраде земље тиче, пољопривредник треба да је прави мајстор, као оно добар пекар, који зна да изради добар хлеб, додавши квасца и соли по укусу потрошача, и сачекав да тесто надође да би га размесио. Тако исто и земљорадник треба да зна, кад му ваља земљу радити, па онда да је ради, а када томе није време, иако је дошло одговарајуће годишње доба, што но кажу вакат, боље је да је не ради, већ нека гледа други посао, него да је глиба сувише влажну или да преврће читаве суве громбе. У првом случају упропашћује земљу, а у другом упропашћује алат, стоку и себе, а земљи не користи. Сем тога, треба познавати и плодност земље. То се најбоље постиже честим обилажењем посејане њиве и посматрањем би-

ђака како на којим местима напредују. На оним местима, на којима поједине биљке по своме порасту заостају иза осталих, значи да је земља мршава и слабо плодна. Та места треба утувити или видно обележити, па по скидању усева поправити плодност ђубрењем стајским и вештачким ђубривом. Дукчије речено, треба познавати своју земљу, бити снабдевен солидним знањем, па и материјално.

Као што рекох, земљорадник има да се бори са великим силама неумољиве природе, са сушама, кишама, ветровима, провалама облака, поплавама, са градобитинама, са раним и позним мразевима и снеговима, са разним штеточинама и болестима и људи, и биља и стоке, да се у томе врзином колу не би могли снаћи ни философи ни велики учењаци. Знати гајити разна жита, воће, поврће, лозу, све врсте стоке итд., значи бити добро снабдевен знањем за све ове специјалитете, одбранити их од природе, људи, штеточина и болести, јер је скоро сва имовина земљорадника преко целе године под отвореним небом и незаштићена.

Остале гране људске делатности, поред тога што су под кровом, једноставније су, простије су, и шта више добро разрађене, да дотични занатлија има увек посла. Ја шта би било да је неком срећом пољопривреда бар толико разређена колико оне много простије делатности! Разуме се да би тада рапидно кренули напред, и на здравом темељу пољопривреде могле би се даље разрађивати све остале радиности. А овако темељ несигуран, слабо везан, па се и цела зграда љуља и несигурна је.

Ми смо млад народ, самосталан, иако одавно памтимо, па немамо шта да измишљамо и проналазимо, те у томе дангубимо. Ако је до тога, нека на томе пољу раде Никола Тесла и Михајло Пупин и други њима подобни, а ми да копирамо колико иде одмакле народе, браћу Чехе и друге, и да се користимо њиховим искуством.

Како нас је време мало прегазило, кренимо оданде где смо стали, па отварајмо течајеве, курсеве, специјалне и опште ниже пољопривредне школе. У Зетској бановини нема на жалост ниједне пољопривредне школе, а биле би потребне најмање три, и то за ратарство, сточарство и за јужно воће. Течајеви су врло корисни, те их треба стално преко зиме обављати, и то према потреби пољопривреде у појединим крајевима. После тих курсева не треба одмах очекивати уочљив успех, јер је тешко пробијати лед и сузбити велику заосталост, а у јужним крајевима наше државе још је све у повоју. Поред тога и године су несигурне, сушне, и неродне, кризе велике, па све иде на руку иначе великом застоју, али се на томе не сме остати, већ се мора напред и очекивати боље дане. Домаћички течајеви неопходно су потребни за женскиње, које треба да води кућу, подиже подмладак и помаже мушкарцима у привређивању. Само би ове домаћичке курсеве требало допунити и кројењем, јер досада је то био велики њихов недостатак. Било је женскиња које заврши курс, а не уме да сашије најобичнију кошуљу, блузу, сукњу итд., што једној сељачкој кући највише треба.

Наша је дужност да свима силама порадимо на просвећивању земљорадника, јер као што видесмо, од њега се много тражи. А поље просвећивања нашег сељака обимно је, јер је он неписмен, оскудан, слабог стручног знања, слабо се храни, рђаво спава, стан му је нехигијенски, већина дужна (због куповина девојака које плаћају по 4000—10.000 дин и више ка да жене синове, и због разних других дација). Нашим земљорадницима треба пружити што пре просвету и то што крађу. Пољопривредне референте, специјалисте за поједине пољопривредне гране, потребно је имати што више у сваком крају, који би обавезно ишли по селима и на лицу места поучавали и упућивали земљораднике у рационалан рад, па ће успех сигурно доћи.

М. Стојичевић.

Лечимо се јер још није касно!

14.000.000. — дин. у сребру даје се иностранству само за рафију, а у нашој земљи производи се канап, који је бољи и јевтинији од рафије.

Све до појаве филоксере на виновој лози, наш виноградар, баштован и др. вршили су везивање лозе и осталих културних биљака ликом.

Лика је се добијала од липовог дрвета, кога је у оном времену било у изобиљу, а нарочито по селима. Како је лика била врло незгодна за рад, врло рђаво ољуштена од неискусних и несавесних произвођача, па и доста скупа, нарочито после нестанка шуме, — дрвета од липе, онда се морало прибећи рафији, као најјевтинијем материјалу за везивање поменутих биљака.

Први пут рафија је употребљена у Смедереву у току 1883. год, у винограду Г. Пере Дамјановића, трг. овд. који је исту купио у Панчеву. Грешно би било не поменути заслугу овог ретко вредног виноградара и воћара, који је много допринео доношењу из иностранства најлепших сората воћа и лозе, као и пољопривредних справа и алата.

Током идуће, 1884 године, вредни виноградар Г. Дамјановић, купио је већу количину рафије у Монпељеу (Француска) и извесну количину уступио је ондашњем држав. лозном расаднику у Смедереву, да изврши пробу и утврду њену вредност. Од тога доба па све до данас, наш виноградар и баштован, употребљавају рафију као материјал који је досада био као најјевтинији и најбољи.

Прошле, 1932. године, вршио сам опите у повереном ми расаднику, овде у Смедереву, везивањем америчке лозе у матичњаку и винограду, и тада упоређивао вредност досадање употребе рафије, и вредност канапа, који се досада код нас у врло малој количини употребљавао при везивању горе поменутих култура.

После најсавесније испитаних резултата дошао сам до закључка, да се на једном броју чокота, где се употреби један килограм канапа за везивање лозе

и то једне висине и дебљине, на истом тако бројеном стању чокоћа, мора употребити један и по килограм рафије.

Када се сада узме, да један килограм канапа стаје 13.50. — дин. и то франко Смедерево, а један килограм рафије 17, — дин., то значи да је везивање канапом јефтиније за неких 90% од везивања рафијом.

Кад се затим овоме дода, да је рад канапом за 10% бржи, и да никаквих отпадака и растурања нема, као што је случај са рафијом, као и да је канап јачи од рафије за 30% и при највећим ветровима дрешење чокоћа апсолутно је немогуће, онда се позитивно може рећи, да је рад са канапом са 100% бољи и кориснији од рафије.

По статистичким подацима, којима располаже Министарство пољопривреде за 1931. годину, према засађеним површинама под окалемљеном лозом на америк. подлози излази, да наш виноградар и др. годишње, с обзиром на то да се рафија производи ван наше земље, даје иностранству ништа мање од 14.000.000. — дин. у сребру годишње за куповину рафије.

Ако би пак наш виноградар и остали оставили досадању употребу рафије и почели у будуће употребљавати само канап, који се у врло великим количинама производи у разним крајевима наше државе, онда би у нашој земљи остали свих горе поменутих 14.000.000. — дин. у сребру, јер би отприлике половину од те суме узели произвођачи, а другу половину уштедели виноградари и други, који би употребљавали канап за везивање лозе и других културних биљака.

Од колике би ово користи било по наше виноградаре, није потребно нарочито истицати, када се зна, да је код нас производња грожђа и сувише велика, а продаја недовољна, те се због тога, како вино тако и грожђе даје тако рећи у бесцење, т.ј. много испод његове стварне вредности.

Бојазан је да фабрике не подигну цену канапа како је то код нас уобичајено. Но надати се да то ипак неће учинити, јер крајње је време да се оканемо једном за свагда старе праксе, јер она нас скупо кошта, имајући у виду да се многи предмети свакидашње потрошње, и најпрече потребе, у великим количинама увозе у нашу земљу и да су овде у питању не само милиони већ и читаве милијарде новца.

Продаја поменутог канапа врши се у клубадима од две стотине педесет грама једно клубе, мотано машином у виду крста. Приликом употребе канапа треба наћи клубету крај у средини клубета са унутрашње стране, а са спољне стране закачити парче канапа и везати око себе тако, да клубе буде на трбуху радника, и тако се врши одмотавање и везивање лозе и других културних биљака. Везивање се обично врши на замку, те зато треба пазити, да замке буду што краће, како би се канап што мање трошио.

Колика је благодет и олакшица учињења у раду, нарочито нашем виноградару проналаском ове врсте канапа, увериће се сваки заинтересовани. Зато се лечимо, јер још није касно.

Ант. А. Антонијевић,
Управник Банов. лоз. расадника
у Смедереву.

Ручни прашач.

Мало времена нас одваја од настајања великих пољских радова, да и сами не знамо куда ћемо пре.

Према оваквом стању и нешто задоцнелом пролећу, морамо бити спремни и у сваком послу вредни и пажљиви, те да на време редом послове свршавамо. А да би све то могли постићи, ми морамо имати добре справе и алате и све то да је увек у исправном стању. Данас више но икада морамо водити строго рачуна да имамо што бољи — практичнији и јевтинији пољски алат и справе, да би што боље искористили и на време послове свршили.

Земљорадња је једна врста заната, па да би ми могли овај занат обављати, морамо имати и добар алат, јер и сама пословица вели: „Без добра алата нема заната“. И зато је нама намера да нашим читаоцима „Тежака“, а и свима осталим скренемо пажњу на све те добре и корисне справе и алате које треба земљорадник да има.

Засада да поменемо „ручни прашач“.

Сл. 25.

Као што нам слика показује, ручни прашач је проста, јевтина и врло корисна справа, којом се може у ово доба великих пољских радова доста послова посвршавати са мало радне снаге. Прашач је врло лак и погодан, те може један човек или жена, као што се на слици види, њиме да ради у башти; њим се лако изводи прашење шећерне репе, па и свих осталих усева, који су посејани на разрађеној земљи.

Како ми данас имамо масу земљорадника који своју земљу рационално обрађују, овај је прашач за сваку препоруку. Он има и друге добре делови као што су сечива, ножеви, који иду кроз земљу лаки и уски, те се земља не нагомилава и не омета рад, а ножеви се могу у башти или на њиви наоштрити турпијом на-

рочито спремљеном за то, те се при раду не мора дангубити и ићи ковачу да их оштри.

Велики број земљорадника зна и познаје ову корисну справицу, ручни прашач, па нам је намера да сада на време пружимо ову малу опомену и поуку да се овом справом користе.

Ова справа толико је корисна и практична, да треба да је има свака кућа, јер се њена вредност ис плати прве године рада. Ко жели да је набави нека се одмах обрати Српском пољонривредном друштву у Београду, са поруџбином или преко своје подружине ако је има у селу или околини.

Ми смо увек истицали, да се сваки земљорадник, који хоће да има добар и корисни алат и справе, увек обраћа на Српско пољопривредно друштво, јер оно већ толики низ година набавља и снабдева најбољим справама и алатима.

О ручном прашачу, његовој употреби и користима које доноси, сваки ће се сам при раду уверити и као што рекосмо, за једно лето он ће остати бесплатан. Његова употреба на пракси се показала као веома практична и корисна, и ми га свакоме препоручујемо и саветујемо да га што пре набави и овог лета искористи.

Маша Тодоровић,
економ.

Ратарство.

О селекцији уопште.

(Из рукописа мога довршеног дела „Селекција стрних жита“).

Последњих година често се у нашој стручној штампи чују и спомињу речи; селекција, селекционисано семе, селекцијске станице, као и речи: селекционисана стока, задруге за селекцију стоке и т. д. —

Под појмом селекционисаног семена или стоке има се увек претстава о нечем што је боље од онога што је дотле у неком крају постојало.

Како сам и сâм селекционер жита, то сам се овим латио да напишем нешто о селекцији, а у циљу, да шире кругове наших пољопривредника укратко упознам са суштином те ствари, како би се у њима створио прави појам за правилну оцену његове важности и вредности, и како би и неки између њих покушао да се и сам позабави овим послом ма и у најскромнијој форми. Ово потоње износим зато, што је у послу око селекције додуше од највеће важности теориско знање и познавање ствари, али што су поред знања за успех у послу безуветно потребни још и природан дар и способност за опажање, које често пута може у великој мери да поседује и онај који није пун теорије, а који могу да недостају и најученијем теоретичару.

Шта значи реч селекција? Тачно преведена она значи *одабирање*. Кад се из нечег што постоји узима оно што нам изгледа да је боље од осталога, то је онда *одабирање*, или како се у науци каже *селекција*. Тако је то код биљака и код стоке.

Познато је свима нама, да су већ наши стари од најдавнијих времена добро пазили да за приплод одабирају најбоље животиње. И у природи међу дивљим животињама стално се врши селекција, најјача мушка животиња не да слабијима да оплођавају женке, већ своје право јачега искоришћује за себе. У много мањој мери постојала је раније код нас селекција семена, и уколико је уопште нешто урађено, било је то бесвесно, и врло мало (н.пр. да се семе за сетву боље редило, или да се изрођено семе мењало и т. сл.). И тако су с непознавања суштине овога посла и наша жита све доскора у многим крајевима остала онаква каква су била и пре више стотина година, или су у последње време још и покварена тиме, што смо бесвесно тражећи нешто боље, доносили са стране семе (ово исто важи и за расплодну стоку) чију вредност и подесност

за наше прилике нисмо претходно испитали и утврдили. Нарочито много грешено је у погледу тога у сточарству, где смо искварили стари домаћи материјал хотећи га „оплеменити“ страним расама, а да претходно ништа нисмо учинили да упознамо и оценимо вредност онога што смо имали. И са житом пошли смо у новије време истим трагом, и данас се — нажалост — може већ утврдити, да смо покварили квалитет наше старе пшенице која је у иностранству увек налазила купце. Покварили смо још раније и квалитет нашег старог, одличног кукуруза, уводећи разне зубане, чије је брашно као главна храна великог дела нашег народа много лошије него што је било брашно наших старих домаћих сората. Нема сумње да нас на страни купци наше пшенице и кукуруза због тога са ценама добро шишају, и да нам за сву нашу робу, па и ону одличног квалитета, плаћају само цене одмерене према нашој лошијој роби. Осим тога ми смо увођењем касно зрелог кукуруза зубана увелико нашкодили и нашој пшеници, која иза каснога зубана долази врло касно у земљу, што се онда свети и у мањој количини приноса, а још више у лошем квалитету.

Према томе, што сам овде изложио, разумећемо једну важну поуку: *да селекција и оплемењивање нису исти појмови, иако је обојима крајњи циљ да дају племените производе.*

Селекцији је задаћа, да из оног што у неком крају на лицу места већ постоји, узме нешто што је најбоље, и да то најбоље размножи, чувајући га од сваког мешања са стране, па да се тако добије нешто што је за прилике онога краја, где је селекција извршена, боље и вредније, него што је било оно што је дотле тамо постојало. Селекција је дакле одабирање бољега и излучивање лошијега.

Оплемењивање је посао код кога се оно што од старине у неком крају постоји, меша и пари се нечим страним, за које се мисли да је боље од старога, како би се тим парењем добили производи који треба да су бољи од старих. Ако нови производи испадну за-

иста бољи, онда се каже да је старо новим оплемењено. Оплемењивањем се без сумње могу постићи и ванредни успеси, ако је онај који се тим бави срећне руке, ако тачно познаје како вредност старога неоплемењенога материјала, тако и новога којим хоће стари да оплемени. Иначе код тога посла може да буде и и неуспеха, и ово се такође често догађа. Ми се у овој расправи нећемо више много осврtати на то право оплемењивање, већ ћемо се забавити само селекцијом. Селекција је уосталом и онако нужна, претходна радња оплемењивања, и та радња код нас још није извршена, због чега је селекција за нас важнија него оплемењивање. Пређимо тиме на саму селекцију.

Ако уђемо у неко поље, засејано на пример пшеницом, па пажљиво посматрамо поједине биљке, ми ћемо приметити да међу њима има већих или мањих разлика. Наћи ћемо их са дужим или краћим класом, са већим или мањим бројем класића, са већим или мањим бројем зрна у класићима; биће их различне боје плевица, неке ће имати дуже, неке краће или никакво осје; биће их са дугачком или са кратком сламом, са широким или са узаним листовима; наћи ћемо их које су заражене рђом, и на којима је рђе мање или нимало; биће их које су већ сасвим зреле, и које су још зелене, итд. —

Мислим да ће свакоме бити јасно да све те различне биљке нису и од једнаке вредности, већ да су неке између њих вредније, а неке мање вредне. И мора нам у памет доћи помисао: не би ли наша њива донела већи принос ако би на њој расле све само онакве биљке, које се нама чине да су боље од осталих? Одговор на то може да буде позитиван, али може да буде и негативан. Зависи то од тога, хоћемо ли погодити да изаберемо заиста најбољу биљку која на око изгледа да је најбоља, а у стварности то није. А баш таквих привидно добрих биљака на свакој њиви више је него оних које су заиста добре. Њих ћемо лако наћи на пример на рубовима њиве; затим у удо-

њицама где је земља влажнија и плоднија; надаље на ђубревитим местима где је лежала рпа гноја или где је пала балега животиње која је земљу радила. Свуда на оваквим местима услови за растење биљака повољнији су од просечних, и зато се биљке што тамо расту боље развијају. Али оне се тиме нису ништа промениле за своје потомство, и њихови потомци, гајени на обичној земљи, неће бити онако бујни као што су били њихови родитељи који су нарасли у преко мере повољним приликама, Овакве — утовљене — биљке зовемо *модификације*. Њихове на изглед промењене особине **не наслеђују се на потомство**. Зато је, кад се врши селекција и одабирају прве биљке, безузетно потребно избегавати на њиви окрајке њиве, ђубревита места, удолице, и уопште сва места где је земља различна од просечног квалитета дотичне земље, — јер свуда на таквим местима расту биљке које су модификације, дакле, које су само на око боље, а у стварности то нису.

Но ако по њиви претражимо и она места где је земља свуда сасвим једнака, ми ћемо тамо наћи биљака које се разликују од осталих просечних. Ове биљке — уколико нам се причине да су боље — треба узимати, јер оне стварно могу да дају и потомство себи слично. Па ако смо погодили да одаберемо такве биљке, и ако их каснијих година размножавамо, пазећи на то да се потомци сваке поједине биљке размноже одвојено, непомешани с потомцима других биљака, то онда од најбољих биљака можемо произвести семе које се зове селекционисано семе.

Како су на њиву доспеле те промењене биљке? За модификације чули смо да су постале због промењених услова живота на месту где расту и да су се утовиле (исто тако могу оне под погоршеним условима и да закржљаве). Оне друге биљке, које своје промењене особине могу да преносе и на своје потомство, ми ћемо овде звати именом *мутације*, иако мутације нису и једина врста оваквих наследних промена код

биљака. Мутације се појављују у природи без утицаја човековог, проузроковане различним, нама још непотпуно познатим и објашњеним узроцима.

(наставиће се)

К. Поповић.

Из старе материјалне културе.

Уров Под тим именом је у јужној Србији и позната *грахорица*. Оно је прво име старије овоме усеву; у старим српским споменицима је писано оуровь, што значи: *оброк*[1]), извесно по томе што је на оброке даван стоци.

Уров се понегде још назива *оров, ров* и *борчак*.

Памук. У Европи се памук отпочео прести и ткати још од X века. У нас је он, у средњем веку, извесно доношен у готовим ткивима; није међутим сасвим искључена могућност да је и непрерађен набављан, па је у домовима госпоштине преден и ткан.

Сад се, као што је познато, памук засијава и гаји и у јужној Србији. Откад се гаји — не може се лако утврдити; Хаџи Калфа вели, до душе, да је памук најчувенији производ Битоља[2]), то би значило да се он отпочео давно тамо производити, кад је у Хаџи Калфино време доспео де се сматра најчувенијим производом.

У оним нашим крајевима, у којима се гаји, памук има и чисто наше народно име; *бубаћ*,[3]) *бобаћ* и *бобач*. Као да би народно име говорило за то, да је гајење памука у нашим крајевима отпочело пре доласка Турака; иначе би Турци доношењем биљке донели и њезино туђинско име, као што су овамо севернije, камо биљка није гајена све до краја XVIII века, за кудељу и конац од ове биљке донели и оставили азиско име: *памук*.

---

[1]) Ст. Новаковић: *Примери*

[2]) *Лапчевић Наша стара пољопривредна култура,* стр. 30.

[3]) Бор. Милојевић: *Јужна Македонија,* 120

Ориз се у Кини гаји од пре 5000 година, у Италији се почео гајити 1594, у Милану и Млетцима 1599 године. Откад се у нас почео гајити, тешко је утврдити. Али, како се у оним крајевима, у којима се гајио, звао *ориз* а не *пиринач,* и како се и сад тако зове онамо камо се гаји, изгледа да се на Балканском Полуострву гајио пошто је примљен преко Италије. Негда је гајен у великим пространствима око Ниша,[4]) на простору између Сталаћа и Багрдана,[5]) на Доњем Дунаву[6]). У алексиначкој „равници код села Тешице до *Шаревца*, има место које се зове *Оризиште*. Ту причају да је у старо време сејан пиринач. И сад се, веле, познају ваде куда је навођена вода на те усеве".[7])

Хаџи Калфа за Пловдив вели: „Земља уоколо веома је родна, и особито успева пиринач, који се одавде износи и троши све до Београда. Државна каса има на годину на 4 милиона аспара дохотка од самог пиринча".[8]) Тако исто констатује да „јужно и источно од Драме добро роди пиринач",[9]) да „у пољима јужно од Сера роди изврстан пиринач"[10]) и да око Пера „има доста поља за сејање пиринча" и да су „и воће и пиринач подједнако изврсни у овоме крају".[11])

Влага.

Одличан чланак господина Д. Л. који је под насловом "*Будимо спремни да дочекамо сушу*„ изишао у 8 броју Тежака, потстакао је мене да напишем ову кратку расправу, а са жељом да њоме допринесем што бољем упознавању важности влаге за исход наших жетвених приноса. Свуда у свету влага је један од најважнијих чинилаца за исход жетве. Код нас њена је важност управо пресудна. Разуме се зато да је за нормалан ток наше пољопривреде од огромне важности да наши пољопривредници ову ствар тачно познају, јер само онда они ће бити у стању да своје послове у циљу осигу-

---

[4]) Вл. Карић: *Србија*
[5]) М. Ђ. Милићевић: *Кнежевина Србија.*
[6]) Ј. Панчић: *Из природе.*
[7]) М. Ђ. Милићевић: *Кнежевина Србија,* 782.
[8]), [9]), [10]) и [11]) *Споменик С. К. А.* XVIII, 29, 34 и 41.

равања влаге подешавају свесно, и тиме се у великој мери ослободе многи ћудљивости наше климе, која је данас пресудни господар стања наше пољске производње.

Најлакше упознаћемо се са тим предметом на једном конкретном примеру. У ту сврху поставићемо питање:

Колико кукуруза може да роди на једном хектару земље?

Ми би исто тако питање могли поставити и за пшеницу, као и за сваку другу биљку. Али ја сам за пример узео кукуруз, јер је то крупна биљка с много мањим бројем струкова на хектару него што их има пшеница, па ће нам рачун бити лакши и прегледнији.

Да одговоримо на постављено питање прво ћемо утврдити: за колико струкова кукуруа има места на једном хектару земље, па да они један другоме не сметају, већ да се могу добро развити и донети нормалне плодове? Узевши у обзир прилике какве владају у северним крајевима наше државе (н. пр. у Војводини, Мачви и сл.) и узевши у обзир средње велику сорту кукуруза (н. пр. златни зубан), може се рећи: да на једном квадратном метру имају доста места три биљке, на једноме хектару земље 30.000 биљака. Ми треба да се потрудимо да их правилно посејемо на израчунатим отстојањима. Могу то да буду н. пр. по 3 струка у оџаку на отстојању од 1 метра, или по *2* струка у оџаку на отстојању од 80 сантиметра, или по 1 струк у оџаку на отстојању 70 X 48 сантиметара. Посао је лакши ако су по 3 струка у једноме оџаку на већем отстојању, него ако је по 1 струк на мањем отстојању. За исход жетве углавном све је исто, само ако је увек тачно рађено. — Осим што треба наше биљке да правилно посејемо, треба и да их добро однегујемо и очувамо од штеточина. На питање: може ли се то постићи? — одговор мора да буде: може. То је сасвим у нашим рукама, треба само хтети и умети. Узмимо, ми смо се потрудили и постигли успех који се скоро потпуно приближује рачуну да на хектару буде 30.000 струкова кукуруза у правилном склопу биљака, где су све једна од друге подједнако размакнуте и нигде једна другој не смета.

После свршене копње ми ћемо већ имати да одговоримо на друго питање: колико клипова кукуруза можемо очекивати са тога поља?

Од чега ће зависити одговор на ово питање? Од тога: како ће биљке заметнути плодове и како ће се ти плодови развити и колико ће нарасти. На ово питање сваки пољопривредник одговориће нам: да заметање плодова зависи од тога је ли пред отсецањем пала добра киша; а колики ће они нарасти, па да опет зависи од тога је ли чешће преко лета бивало кише. Тек на другоме месту пољопривредници ће споменути снагу земље и је ли она била нагнојена или

није. Скоро никада неће спомињати топлоту, сем ако су месеци мај и јуни били хладни, па је усев у растењу заостао.

Овакав одговор тачно одгорара нашим приликама. Топлота, иако је она врло одлучујући чинилац за добар пораст биљака, нас много не занима, јер је њено подешавање према потребама усева ван домашаја наше могућности. Ми можемо да чинимо само толико: да време сетве и растења усева подешавамо по искуству према нормалним климатаким приликама које владају у некоме крају. Иначе смо према свима нередовним приликама потпуно немоћни. Зато и код расправљања овога питања топлоту можемо пустити сасвим из вида.

Много је занимљива, али сасвим тачна појава да наши пољопривредници више таксирају влагу него земљину снагу. Ми још право и не познајемо вредност гноја. Ово долази прво отуда, што ми — приписујући то нашем недовољно савршеном раду — ваљда још никада и нигде с наше земље нисмо ни добили оне највеће жетвене приносе; и друго, што ми имамо размерно доста већ од природе богатих земаља које све стоје под пресудним упливом недовољне количине влаге у доба вегетације, која количина није каткад довољна ни за добивање слабога жетвеног приноса, па се право дејство гноја много пута не испољава онако како би се испољавало у добрим приликама и при доброме раду, свесно подешаваном за добивање великог жетвеног приноса. Код нас нису ретке године, којих на добо гнојеној земљи не само да не уроди више кукуруза него на негнојеној земљи већ раније подгори и остане јалов. Па иако је непаметно тврдити да је биљна храна за добивање жетвенога приноса мање важна него влага, код нас је ипак тако, јер храна без влаге много не вреди.

Вратимо се сад нашем питању о броју и величини клипова. Узмимо као нормалан случај да ће на свакоме стаблу бити по један клип, то би их на хектару било 30·000. — У врло повољним приликама може једно стабло да донесе и по два и по више клипова, и укупни број тада се огромно повећава. У неповољним приликама може много биљака да остане јалових и број клипова да падне и испод половице броја 30·000. — Исто тако стоји и са величином клипова. У нормалним приликама нарасту клипови толики, да се са три клипа добије пола килограма зрна. У повољниним приликама могу клипови да буду и доста већи, на пример да четири или пет клипова дају килограм зрна. У лошим приликама, иако су заметнути клипови, остају малени, тако да их каткад за килограм зрна требамо и до десет. У нашем примеру за случај који смо узели као нормалан, *требало би да са хектара земље добијемо 50 товара зрна.* У повољном случају тај број могао би да се попне и на 100 товара. У неповољном случају пада

он на 15 товара. Скокови су дакле огромни, и ми видимо да ти скокови углавном зависе од две ствари: *од нашег рада* и од *влаге*. Ако сада још помислимо да се наши стварни приноси кукуруза држе сне најниже границе од 15 товара, онда би требало да нам једном сване пред очима, па да порадимо и потрудимо се да будемо бољи. Да будемо пријежнији и пажљивији код послова око припреме земље, сетве и неге усева, јер је то потпуно у нашој руци. И да се боље побринемо да усеву осигурамо потребну влагу. И то може да буде много више у нашој рупи него што ми то данас умемо да држимо. Да ту ствар научимо и јесте сврха ове расправе.

(наставиће се)

К. Поповић.

Ливадарство.

Површинско побољшавање природних ливада.

Унапређење нашег сточарства и ратарства — ових двеју међусобно зависних грана — са данашњом производњом сточне хране — не може се замислити. Природне ливаде као најважније површине за производњу сточне хране и са којих се углавном потребе у истој подмирују, јер других површина готово и нема — пошто је производња сточне хране на њивама код нас у малој мери заступљена — дају мале приносе — свега 14—18 товара сена по ха. — и сточну храну слабе каквоће. Са овако малим приносима, који се добијају са природних ливада — наше сточарство не може ни бројно ни квалитативно напредовати, а следствено томе и ратарство — јер нема довољних количина стајског ђубрета, без кога се плодност оранице не може одржати на потребној висини. Узрок овако малих приноса са природних ливада треба тражити у томе, што се природним ливадама у погледу обрађивања, ђубрења и неге не обраћа готово никаква пажња. Да би приносе ливада подигли и поправили каквоћу сточне хране, а тиме поставили сигурније темеље нашем сточарству и ратарству, и допринели што скоријем унапређењу ових двеју грана, неопходно је потребно да што пре приступимо побољшавању природних ливада.

Побољшавање природних ливада може бити двојако: површинско и основно. Површинско побољшавање природних ливада — као што сам назив каже, јесте побољшавање, које се изводи по површини ливада — дакле без уништавања до-

тадашњег травног покривача. Основно пак побољшавање природних ливада састоји се у томе, што се ливаде разоравају, ради потпуног уништавања травног покривача, у циљу подизања новог, сејањем семена од корисних трава. Према томе, основно побољшавање природних ливада није ништа друго — до подизање нових — вештачких ливада.

Површинско побољшавање ливада треба изводити на оним природним ливадама, које су још у снази, наиме, чији су приноси још добри, и на којима коровске биљке нису заступљене у великој мери. Иначе на слабим — пропалим и закоровљеним ливадама — треба изводити основно побољшавање.

У овом чланку говорићемо о површинском побољшавању природних ливада.

Површинско побољшавање природних ливада може се изводити на следеће начине:

1. само дрљањем ливада;
2. само ђубрењем ливада;
3. дрљањем и ђубрењем ливада;
4. дрљањем и потсејавањем трава.

1. *Површинско побољшавање природних ливада само дрљањем.* Дрљање као начин побољшавања природних ливада у већини случајева показује слабо дејство, како на повећање жетвених приноса, тако и на каквоћу — односно ботанички састав — трава. Напротив, каткад утиче и неповољно, управо дејство дрљања утолико је слабије, уколико је ливада — на којој се изводи — више запуштена. Дрљање ливада треба изводити с јесени и с пролећа, помоћу ливадских дрљача.

Утицај дрљања на побољшавање природних ливада види се из ниже изложених података добивених огледима код нас и у иностранству.

При Средњој пољопривредној школи у Ваљеву, у току 1930 године извршени су огледи о утицају дрљања на повећање жетвених приноса на природној ливади, која се налази на месту зв. „љубостиња“ и том приликом добивени су следећи резултати:

1. недрљана парцела дала је 3.600 кгр. сена по хектару
2. дрљана „ „ „ 3.740 „ „ „ „

Из предњих података видимо, да је у овом случају дрљаље као начин побољшавања ливада показало корисно дејство, али слабо — наиме принос је на дрљаној парцели био већи за 140 кгр. сена по хектару или 3.7%.

Према подацима једног другог огледа извршеног у Русији у току 1926 и 27 год. на Гривцеској ливадарској општ-

ној станици, само дрљање је као начин побољшавања природних ливада утицало неповољно, како на приносе, тако и на ботанички састав трава. (Луговодство: В. И. Иванов стр. 249).

	принос		бот. састав трава			
	По хектару у кгр.	Вишак или мањак (+ или -) 4% по ха	Киселе траве 4%	Граминеје 4%	Легуминозе у %	Траве ост. фамил. у %
Природна ливада	2070		4	71	8	17
Дрљана	1914	— 76	2	64	7	27
Дрљана и ђубрена К. Р.*	3024	+ 46.1	2	59	25	14
Ђубрена К. Р.	3150	+ 62.6	2	62	25	11

Посматрајући податке напред изнетог огледа видимо, да је дрљање неповољно утицало на висину приноса — принос је мањи за 7.6% — и на батанички састав трава — т. ј. количина корисних трава: граминеја и легуминоза се смањила а количина трава осталих фамилија — које се у ливадарству као коровске биљке сматрају — повећала.

Из предњег можемо извести закључак, да дрљање као начин побољшавања природних ливада, када се само за себе изводи, показује слабо дејство, а каткад и штетно утиче.

2. *Побољшавање природних ливада само ђубрењем.* Ђубрење као начин побољшавања природних ливада показује много јаче и корисније дејство на природне ливаде, како на приносе тако и на батанички састав трава, него дрљање само за себе, као што нам показују подаци горњих огледа. Ђубрење ливада врши се обично вештачким ђубривима: фосфорним, калијевим и кречиним. Стајско ђубре — нарочито незгорелије — ређе се употребљава за ђубрење ливада, с тога што ливадска земљишта обично садрже довољно органских материја, а затим стајско ђубре, када се растура по површини — као што је то случај при ђубрењу ливада, не може показати онакво дејство, као кад се заорава. И азотна ђубрива ређе се примењују за ђубрење ливада; прво зато што су скупа, те се не исплаћују, а друго, ливадска земљишта, као што смо напред напоменули, садрже довољно органских материја — хумуса — које служе као извор азота

* К значи калијумова 40% со; Р значи суперфосфат

за траве. Стога се препоручује чешће обрађивање и ђубрење ливада кречом да би се потстакло брже разлагање органских материја, а тиме и обезбеђивање трава азотом. Азотна ђубрива за ђубрење ливада треба употребљивати само на лаким и песковитим земљама—оскудним у органским материјама.

Од калијевих ђубрива употребљавају се за ђубрење ливада сирове и концентриране калијеве соли, а од фосфорних: суперфосфат и Томасово фосфорно брашно. Калијева ђубрива треба растурати с јесени, и то сирове калијеве соли у количинама од 400—600 кгр., а концентриране од 200—300 кгр. по хектару. Суперфосфат се растура с пролећа од 200—300 кгр. по хектару, а Томасово фосфорно брашно с јесени, пошто се фосфорна киселина из овога теже раствара у количинама од 400—800 кгр. по хектару. Што се тиче креча — он се употребљава за ђубење у количинама од 400—500 кгр. по хектару сваких 4—5 година.

3. *Поршинско побољшавање природних ливада дрљањем и ђубрењем.* Овај начин по своме утицају на побољшавање природних ливада сличан је претходном. Дејство овога начина побољшавања ливада види се из података напред изнесеног огледа, као и података из огледа изведених при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву. По првом огледу дрљање и ђубрење утицало је добро како на повећавање приноса/ ливада, тако и на батанички састав, т. ј. приноси су за 46.1% били већи, а количина корисних трава нарочито легуминоза повећала се за 17%, док се количина трава осталих фамилија смањила за 6%.

По подацима огледа изведених при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву у 1930 год. дејство дрљања и ђубрења било је следеће*:

		Принос по ха.	Вишак у %
1.	Контролна парцела	3.600 кгр.	——
2.	Дрљање и ђубрење N.**	5.100 „	41.7
3.	„ „ „ P.	4.900 „	36.1
4.	„ „ „ томас. фосф. браш.	4.630 „	28.6
5.	„ „ „ K.	4.500 „	25.0
6.	„ „ „ N+K+P	5 200 „	44.0
7.	„ „ „ стајским ђубретом	4.200 „	16.6
8.	„ „ „ N+K.	4.400 „	22.3
9.	„ „ „ N+P.	4.900 „	36.4
10.	„ „ „ кречом	4.500 „	25.

Из предњих података видимо да је дрљање и ђубрење у свима случајевима показало корисно дејство. Највеће дејство показала је комбинација ђубрива (N+K+P), затим чил-

* Сва су ђубрива растурана у пролеће и то: К и Р. по 300 кгр. по хектару, чилска шалитра 200 кгр., Томасово фосфорно брашно 400 кгр. а креч 300 кгр.

** N=чилска шалитра.

ска шалитра (N), па суперфосфат (P) и Томасово фосфорно брашно. Калијум је такође добро дејствовао — његово је дејство било јаче од стајског ђубрета. Креч је показао исто дејство као и калијум. Стајско ђубре је најслабије дејство показало.

4. *Површинско побољшавање природних ливада дрљањем и потсејавањем трава.* Успех овога начина побољшавања природних ливада зависи умногом од тога, да ли је правилно извршен избор трава за потсејавање. За сетву се мора узети семе од оних корисних ливадских трава, које с обзиром на природне прилике: климу и земљиште, могу на дотичном месту најбоље успевати. Стога избору трава треба поклонити нарочиту — пажњу. Да би се пољопривредници снашли у овоме питању — најбоље би било, да се за савет обрате стручњацима који ће им препоручити траве за сејање.

Потсејавање ливада може се вршити с јесени и с пролећа. Да ли ће се потсејавање вршити ујесени или упролеће зависи од климатских прилика. У крајевима са блажијим зимама и сувљим пролећем, потсејавање треба изводити ујесен, и обратно, у крајевима са оштрим зимама, упролеће. Сетва семена од трава врши се руком, а количина смена одређује се према томе, да ли је травни покривач на природној ливади гушћи или ређи. Ако је трава по ливади ретка — онда треба узети веће количине семена. Пре сетве ливаду најпре треба подрљати, затим извршити сетву, па опет ливаду подрљати. Дрљање пред сетву и после сетве изводи се да би се земља растресла и тиме створили што повољнији услови за клијање и ницање семена.

Дрљање са потсејавањем трава, као начин побољшавања природних ливада, у већини случајева показивао је слабо дејство — управо дејство је било утолико слабије, уколико је природна ливада више била запуштена. Али зато следећи начин побољшавања природних ливада: дрљањем, ђубрењем и потсејавањем трава показује много боље дејство. Дејство дрљања и потсејавања трава само за себе као и са ђубрењем види се из ниже изложених података (Луговодство: В. И. Иванов, стр. 252.)

	Приноси по ха.	Вишак у % по ха.
1. Природна ливада	753 кгр.	——
2. Дрљање и ђубрење К. и Р.	2080 „	176
3. Дрљање и потсејавање трава	1114 „	49
4. Дрљање, ђубрење К и Р и потсеј. трава	2784 „	270

5. *Подвршинско побољшавање ливада дрљањем, ђубрењем и потсејавањем трава* претставља један од најбољих начина побољшавања природних ливада, те га стога треба и примењивати. Утицај овога начина види се из података напред изнетог огледа.

Из досада реченог видели смо, на које се све начине може извести површинско побољшавање природних ливада и какав је утицај појединих начина на висину приноса и батанички састав трава, а сада да кажемо које начине треба примењивати. Од свих напред поменутих начина, као што нам подаци извесених огледа кажу, најбољи су следећи: побољшавање ливада ђубрењем; дрљањем и ђубрењем; дрљањем, ђубрењем и потсејавањем трава. Овај последњи је најбољи. Остала два начина: дрљање само за себе и дрљање са потсејавањем трава. — показују слабије дејство — те их стога не треба ни примењивати.

Властимир Ђорђевић,
проф.

Сточарство.

Моја крава

Једном ми се пожали деда Будимир, како мора да прода своју краву, јер му не даје доста млека, а и ретко му се тели. Не даду му, вели, душмани. Набацују чини, и зато му крава нема доста млека, па и оно што има не ваља; нема боју чистог млека, у варењу се квари, у сирењу оде све у сирутку, па и оно мало сира што се добије, опет не ваља. Жена му ишла код врачара и врачарица; они јој чиња раша чињавали, па слаба вајда. Бацили су јој, вели, на краву, када је после сунчевог заласка прешла преко једне раскрснице, сплачину и покварено јаје, а од тих чина мучно се рашчиња.

Тако он. А ја сам опет друго знао о његовој крави. Он је рђаво хранио, а још горе чувао и пазио. Зато се реших да је купим за себе, и поред његове жалбе и покуде. И купих је.

Крава је била неугледна, мала, цгољава и мршава, те зато није никако обећавала да ће бити млечна и добра. Суседи ми се већ потсмеваху како ћу да их потопим млеком и сирутком. Али ја сам волео моју кравицу. Лепо сам с њом поступао и добро је чувао и неговао, па ми се брзо поправила. Тимарио сам је редовно, држао у чистој и видној, увек проветреној стаји, хранио је добром храном и појио чистом водом, све у одређено време, па ми је зато давала све више и све боље млеко. Ако бих је хранио сувом храном, ја сам јој то мешао и удешивао као мајка детету. Кад бих је изводио на пашу, опет бих јој свако јутро давао зоби, јарму или мекиње, а увече сена. Нарочито сам је чувао од буђаве и покварење хране. Затим бих јој давао поред шаше, сена, сламе

и репе. То бих све прво на сечки ситно исецкао, па бих све то измешао, и тако давао. Тако ми се крава била толико поправила, да је не би човек познао. Ни она мршава и цгољава кравица ни дај Боже. Отелила ми је теле од пробраног државног бика. Даје ми доста и доброг млека, и за теле и за мене.

Чуде се људи, како се ова моја крава поправи и промени, па ће неко од њих рећи:

„Храна на уста улази. Каква је равница, таква је и ведрица. Каква је подина, таква је и плодина. Прво треба имати шталицу, па тек онда кравицу... Нема чиња, а чињарице лажу“. Ево доказа баш код ове краве.

Ст. М. М.

Прерада воћа.

Ракија.

Историски етнографски и економски прилог.

Трговци — привредници, народни посланици предложили су једном: да се на *штиритус* удари већа посредна пореза, како би се на тај начин отворио пут *ракији*, те да ракиски крајеви, који чине готово целу западну Србију, добију могућности да ракију продају и да се у оскудној години спомогну.

Интересантно је на овоме факту констатовати, да ту бригу за нашега сељака нису показали толики посланици сељаци и *интелектуалци*, показали су је само посланици *трговци*, који пред очима имају *цео* привредни преглед и који су *умели* и *могли* уочити једну народну нужду. Нека је овај моменат само доказ о томе, да привредно активни људи имају великога смисла за привредни парламентарни рад, а да тога осећаја апсолутно немају бескласни и привредно неактивни људи. У томе погледу као пример нека послужи *једини* раднички посланик, који је врло усрдно и енергично заступао класне интересе своје класе, докле остали, који су билии бескласни и ванкласни, нису ничије интересе ни заступал!.

Али, кад је већ реч о ракији, онда је у реду споменути: да се она у старим српским споменицима не спомиње још ни за доба краљева, ни за време царева, ни у периоду деспота. Стари српски споменици бележе вино и пиво: вино је, зато што су виногради били ретки и имали су их владаоци, крупна властела и манастири, било на цени; пиво је, погла-

вито справљано у епископијама и манастирима. Ракија се ни под тим ни под другим именом не спомиње у споменицима.

Они, који нису имали ни вина ни пива, обично ситна властела, слободни људи и имовно јачи себри морали су се задовољити другим пићем. То је винош, чорба која је справљана од шљива, па, можда, и замедљавана као што се сад зашећерава, и остављена да се слегне и тек тада употребљавана за пиће.

Ја сам на *винош* наишао у нашим скорашњим споменицима *(Протокол магистрата шабачког)*; наишао сам га у Хомољу, Темнићу и Левчу (у издању наше Академије Наука), па сам га констатовао у својој књизи *Воћке, воће* и *воћарство*.

Ракија није у нас била позната све до доласка Турака; они су донели и њу и арапски јој је назив ракија. Ми смо покушавали да јој дамо своја имена: *палинка* и *горинка*. Прво су јој име прихватили Мађари и Румуни, друго Бугари; ми смо, ипак, и на крају крајева, задржали арапско име, једним делом и зато, што смо ми врло доцкан прихватили печиво ракије. У нас су, као што се може закључити читањем *Старих српских записа и натписа* од Љубе Стојановића, прво манастири, кад су осиромашили услед турске пљачке, отпочели подизати *шљивике* крајем XVII века и тек тада се прихватило печива ракије ради продаје Турцима, да би се тим дохотком издржавали. Па чак и тада нису имали својих *казана* за обављање тога посла, него су их, по гласу *Старих српских записа и натписа*, писанијом набављали. Отуда, што је то био специалан алат туђинског порекла за справљање пића, које нам је туђинац донео, и име му је туђинско: *казан*, за разлику од нашег *котла*.

Што се тиче печива ракије — данас је то економско сува штета. Шљиве треба употребити *искључиво* за готовљење *јестива*: пекмеза, мармаладе, колача сувих шљива итд. Ракију од њих пећи нема смисла, јер би се она сва попила *у земљи*; за шљиве претворене у *јестива* добићемо извозом новац из иностранства. Само мала количина шљива може се употребити за коњак, који је изврстан, као што један руски писац, којега сам у своје време превео, тврди.

Уосталом, шпиритуља ракија је од *свих* осталих пића најмање шкодљива, па се стога, препоручује чак и *пре* ракије испечене од шљива. На конгресу хигијеничара и физиолога 1894 године је утврђено: да се пићем уносе у организам извесни састојци, који су савршено несварљиви у желудцу, те се из црева луче у крв, а из крви се по крвним судовима праве од њих наслаге, које, потом изазивају пуцање крвних жила. По мишљењу тога конгреса, у том погледу је најопаснији ликер, затим вино, потом ракија печена из воћа, а је опасна шпиритуља.

У нас се међутим, са давањем концесије за фабрику шпирта отишло врло далеко; уместо да се подигну ситне фабричице шпирта, које би се доцније развијале у све веће, и уместо да се те фабрике разместе по разним тачкама наше земље, особито по оним у којима рђаво цереалије успедвају, а кромпир би изванредно добро рађао, дата је конконсеција *једној* великој фабрици, па и то са иностраним капиталом, те је спречила развитак домаћих првобитних индустрија.

Таквоме предузећу одиста не треба дати *никакве* заштите, јер оно не претставља добитак у национално — економском погледу. Штета би била, кад би уза њ' пропале и наше ситније фабрике шпирта, које чине напредак економски у сравнењу с тим предузећем.

Д. Л.

Домаћинство.

Готовљење јела.

Француски кромпир. За 6 особа обари се 1·5 кгр. кромпира у љусци, затим се очисти и исече на колутове. Тада се обари тврдо шест комада јаја, очисте и исеку на колутове. Затим се у шерпу загреје добра кашика масти и ставља се ред кромпира, ред јаја, док се не утроши сав припремљени материјал. Одозго се ставља 1—2 кромпира. Затим се прелије повлаком и једним јајетом, посоли се и пече се у штедњаку. Уз овај кромпир могу се јести и суве кобасице.

Похована пилећина справља се овако: За 6 особа очисти се и уреди млади пар пилића (ситнеж, крила, шије, главе, ноге, бупци и цигерица се обично узимају за чорбу — супу) и изреже се на комаде, па се опере, посоли и оставља да мало постоји, затим се припреми брашно у тањиру, а у другом се разбије 2 комада јаја, а у трећем се приправе презле и поступа се овако: свако парче меса ваља се прво у брашно, затим у јаја и најзад у презле, затим се ставља у шерпу, у којој је загрејана маст, пржи се дотле док не порумени.

Добивену ситнеж од пилића домаћица може да употреби идућег дана или истог за чорбу (супу), која се исто кува као од говеђег меса.

Резанци са сиром се праве овако: За 6 особа узме се 300 грама брашна и 2—3 јајета и дода се мало воде, да се тесто замеси. При развијању коре, поступа се исто као и када се праве резанци за супу, само ови могу бити нешто мало дебљи. Затим се приправи слана кључала вода, у којој

се резанци прокувају. Када су скувани, процеде се кроз ђевђир, исперу хладном водом, па се онда загреје кашика масти у шерпи и додају се резанци. Сир се издроби и промеша кроз резанце. Од воде, у којој су се кували резанци, може се направити чорба на тај начин, што се спрема запршка као и за сваку чорбу, може се додати мало зелена першуна. Запршка се налије том водом и када се прокува, добије се добра чорба. Мало се може одвојити резанаца да се укува у чорбу.

Пире од кромпира се справља овако: За 6 особа 1·5 кгр. кромпира се обари без љуске, затим се од кромпира направи каша, мало осоли и дода шоља млека. Овако спремљен кромпир може се дати уз поховано пилеће месо, или уз печено месо. (Уз пире од кромпира може домаћица испржити цела јаја по 2 ком. на особу. — и може имати врло хранљиво и јевтино јело.)

Тесто: палачинке. За 6 особа узме се 250—300 грама брашна и 2 комада јаја и две шоље млека. У лонцу се разлупају два јајета: дода се припремљено просејано брашно, млеко и мало се посоли. Затим се направи житка каша у којој не сме бити грудвица од брашна. На штедњаку се спреми тигањ, који се увек подмаже машћу и када се она добро угреје, сипа се пола кашике каше у тигањ. Како је тесто житко, расплине се у танку кору, и када је доња страна ове коре печена, онда се окрене друга, а када је ова печена, кора се из тигања ставља у тањир, док се све тесто не утроши. Када смо готови са печењем палачинака, онда се свака премаже пекмезом било од шипака, шљива, кајсија и др. или се посипају само ситним шећером, то зависи од укуса, завију се у трубу и сложе у чинију и посипају се одозго ситним шећером. Палачинке се могу прелити и млеком или слатком повлаком, само се тада слажу у шерпу и мало се морају запећи у рерни.

Кисело тесто са орасима. Подмеси се за 1 дин. квасца (купљеног у дућану) са шољом млаког млека и 2 коцке шећера и 4 кашике брашна. Када је квасац готов, у вандлу се просеје килограм брашна, дода се квасац, разбије се три јајета, настружке кора од лимуна, дода мало масти, а тесто се замеси зашећереним млеком. Добро се измути и остави у вандли да кисне. Тесто је готово када су шуплике у њему; затим се на дасци ваља, направе се пошире две јуфке, које се филују самлевеним орасима и истуцаним шећером, затим се у тесто посипа маст загрејана, завија се у трубу и ставља се у плех. Одозго се тесто исто мало премаже загрејаном машћу. Тесто мало постоји у плеху, а затим се пече у рерни. Домаћица мора пазити за време печења теста на ватри да јој тесто не изгори.

Када је тесто печено, оно се попрска мало хладном водом и покрије чистим убрусом, да јој горња кора буде мекша. Када се тесто расхлади, сече се на једнаку парчад од 1—2 см. широку и посипа шећером у праху. Ово кисело тесто може се филовати самлевеним маком и шећером или пекмезом од каквог воћа.

Бела кафа се кува овако: За шест особа стави се лонац воде од пола литре да проври, па се затим дода комад франкове кафе-цигуре-и кашика млевене кафе и остави да поново ври, а када је проврела измакне се лонац, да се кафа сталожи. На сваку шољу млека сипа се пола кашике за сипање кафе. Млеко са кафом ослади се по укусу, са 2-3 коцке шећера, за 6 особа, треба 1.5 л. млека.

Чај се кува овако: Према броју особа приправи се и вода за 6 особа, шест шоље воде и једна-до две на укувавање у један чист лонац, који се само за чај употребљава. Када је вода проврела прави се есенција на тај начин, што се у чисту шољу стави чај отприлике колико се може ухватити између три прста и налије се кључалом водом, па се затим поклопи, али и та шоља стоји на штедњаку 5-6 минута. Затим се у сваку шољу сипа по мало есенције—то зависи од укуса хоће ли се јачи или слабији чај—и налива се одмах кључалом водом. У чај се ставља парче лимуна, а шећер се додаје по укусу.

Исписани јеловник за недељу дана домаћици треба да буде окачен о зид поред штедњака. У рубрици „примедба" уноси домаћица промену, која би могла наступити у јеловнику, само зато, да би идуће недеље при састављању водила рачуна о њој.

Н. Д. Ђуровић.

Народно здравље.

Лечење мишићне узетости после дечје парализе[1]

Према опису болести код детета је највероватније заиста била дечја парализа. Лекари у болници су покушали сасвим исправно лечење како се предузима у овој болести, кад дође до узетости. Али лечење траје врло дуго и мора се стрпљиво све покушати. Лечењем се може постићи доста, бар уколико се тиче поправке узетих удова, у неким случајевима чак се може постићи и потпуно излечење.

У стању, у коме се сад налази дете, треба предузети све мере, да се мишићи узете ноге не сасуше и не усахну.

---

[1] *Одговор Милошу Р. Цветковићу-Блазнава*

Ово се постиже стрпљивим, свакодневним и опрезним масирањем. Може се трљати и ракијом. Испочетка треба ово чинити без јачег притиска и гњечења, нежно. Већ после четири недеље откако је наступила узетост треба почети и са вежбањима мишића. То се чини тако, што старији изводи с узетим удом врло опрезно и нежно разне природне покрете, на пр. подизање ноге у вис, савијања у колену, савијања у стопали. И ове радње се изводе постепено, најпре 3-4 пута дневно, по 4-5 или мање покрета, а затим се поступно повећава број покрета. Води се рачуна да се мишићи много не заморе. У исто доба и дете се упућује да се креће и ради оштећеним мишићима, да само вежба ногу активним покретима у савијању и испружању у свима зглобовима. Ова вежбања су потребна и да би се спречило кочење неког зглоба. Из почетка је најбоље да се ова савијања и скупљања у зглобовима изводе у топлој води. Дете се стави у топло купатило, па му старији диже, спушта и савија ногу у свима зглобовима. После тога дете се остави да се одмори.

Поред овога детету треба давати што јачу храну, нарочито млека, бели смок, јаја, поврће и воће, да би што више снаге добило, те да се опораве оштећени живци и мишићи. Препоручује се још и купање у топлим купатилама с морском сољу, а добро ће чинити и купања у младом ораховом лишћу.

Потпомаже опорављење стално бављење детета на чистом ваздуху, нарочито на висини, у шуми. Исто се тако препоручује и море.

Излечење или поправљање одузетих удова постиже се и електричном масажом, гимнастиком и добром исхраном. Напослетку постоји и нарочито тако звано ортопедско лечење. За ово мора се дете упутити у нарочиту болницу. У Београду у Општој државној болници постоји и ортопедско одељење са лекарима специјалистима, који се баве овим нарочитим начином лечења. У Краљевици на хрватском приморју постоји и нарочито лечилиште, где се лече обољења ове врсте. Пошто се тамо примају поглавито деца са туберкулозним обољењима костију, деца која не болују од те болести могла би се водити у Краљевицу и становати у приватним становима, а лечити се по упутствима лекара специјалиста из лечилишта. Држи се да је за ова обољења Краљевица врло подесна.

Свакако да се не могу очекивати брзи успеси, али се још мање сме запустити болест и напустити стрпљиво лечење чак иако не изгледа да има успеха, јер ако се болест запусти дете мора остати вечити богаљ, мишићи ће му усахнути и осушити, а живци изумрети. Ако се стрпљиво све ове

мере предузимају и стално изводе поправиће се узетост бар толико, да ће се дете моћи служити узетим удовима. Исто тако неопходно је потребно да дете прегледа и одреди лечење и лекар специјалиста за ортопедију.

Dr. С. Иванић.

Питања и одговори.

Одговор: на питање Радивоја Иконића, Санад, Банат. У мојој књизи *„Резидба винограда“* не препоручујем већу дужину усправне кордунице од 2 м. за покривање зидова због тога, што ако се пусти већа дужина од 2 м. онда доњи кондири закржљају и пропадну. Али је ту у књизи даље речено да се лозом могу покрити зидови и преко 2 м. висине, рецимо, 4 па и више метра, само за покривање горње површине зида треба стабло чокота оставити без кондира до висине од 2 м., па тек од ове висине образовати кондире за покривање те горње површине. Али ово покривање зидова лозом врши се у трговачком циљу, односно у циљу да се рационално искористи површина зида и да се добије што више и што бољег рода. Међутим, са чардаклијама је нешто друкчије. Ту се овде онде уз кућу или на засебном месту у башти посади понека лоза, која се пусти да расте у вис до под кров, а одатле пак да иде водоравно око куће више као украс или због хладовине. Кондири на род на усправном делу чардаклије остају само кратко време, док се лоза не повије да расте водоравно, а чим се повије, онда се кондири образују на томе водоравном делу. Број кондира и на чардаклији у почетку није велики. Али доцније како чардаклије обилно расту саме за себе и имају доста светлости, сунца и места за гранање жила у земљи и стабља над земљом, оне ојачају много, те могу онда носити на себи и исхрањивати велики број кондира, односно много грожђа и покривати знатно велике површине. Али то тек бива, понављамо, после читавог низа година, за које је време чокоће које је покривало зид на начин како ми препоручујемо, дало редовног свог рода укупно много више него чардаклија, пуштена да се слободно развија.

Божа Ђ. Ранковић.

Чачанска пољопривредна подружина актом својим бр. 96, од 14-III-1933 год. тражила је обавештење о томе: Више чланова, а нарочито Божа Ружић, жалио се, да су шумски зечеви у току зиме уништили неколико хиљада калемова у њиховим приватним расадницима. Пита се, коме се треба обратити за учињену штету.

Одговор: На основу § 54. зак. о лову, чијем имању прети штета од дивљачи, то је лице овлашћено своје земљиште оградити, гонити дивљач са свога имања, плашити је ватром и галамом, помоћу нарочитих стражара и т.д.

Штету коју дивљач нанесе по воћњацима, вртовима, расадницима и т.д. закупац лова само у том случају надокнађује, ако се докаже, да је сопственик тога расадника предузео све као добар домаћин за заштиту младица, и то на тај начин; што је расаднике и вртове оградио 2 м. високом оградом, кречењем стабала и младих воћака, постављањем плашила и нарочитих стражара или омотавањем сламом младих воћака до 1.50 м. у висину.

Ако све напред није од стране власника оштећених расадника учињено, да би се расадници од дивљачи сачували, према наведеном законском пропису не могу ни тражити ма какву накнаду штете.

М. Ђурђевић.

Одговори на питања Мијајла Милојевића и Дебелнице, среза тимочког:

I. За вијоке није прописана цена. Вијоке од семијона можете добити од Дирекције средње пољопривредне школе у Букову, а ту ћете, вероватно моћи добити и вијоке од жилавке, па и од мускат хамбрга. Али како је за жилавку извор Херцеговина, а за мускат хамбург Смедерево, то вијоке од прве можете потражити од Бановинског лозног и воћног расадника у Љубишком, а од друге код Бановинског лозног расадника у Смедереву. Жилавка је пре десетак и више година засађена у Букову и ту је дала врло добре резултате. Са њим су задовољни и многи од оних који су је доцније из Букова пренели у свој крај, па ће се вероватно и у вашем крају показати као добра.

II. Да вино не повуче много танина из комине, најбоље је још при муљању грожђа одвојити из кљука шепурину. Одредити у напред тачно колико ће дана остати вино на комини у једној књизи и за целу земљу није могуће. Просечно се узима да је довољно да црно вино од почетка бурног врења буде са комином свега 14 дана, па затим да се оточи. Ако се шепурина одвоји раније од кљука, а грожђе је било здраво, онда време лежања на комини можемо продужити још за који дан, највише до 20 дана, нарочито ако хоћемо да добијемо јачу црну боју. Ово је само опште правило, а сваки виноградар према свом запажању и кушањем младог вина има да одреди тачно докле ће држати дуго вино на комини.

III и IV. На ова питања одговорено вам је раније.

V. Да шира остане слатка и да не преври, има сем пастеризације још неколико начина, на пр. филтрисање кроз Zeitz-ов ЕК филтр, при чему се из шире уклањају све гљи-

вице алкохолног врења и болести, те ако се тако филтрисана шира чува у стерилисаним боцама она неће моћи да преври. Ово је најбољи начин, али је сам апарат врло скуп и чување стерилисане шире изискује много предострожности, а то све поскупљује производ. Од препарата који се препоручују у најновије време за стерилисање шире, т.ј. за убијање у њој свију живих клица, најбољи је натријум бензоикум или друкчије речено бензоат соде. Али како употребу овог средства наш Закон о вину и Закон о надзору над намирницама за живот још не дозвољавају, то се засада ово средство може применити само за ширу, која ће се трошити у кући, а не и стављати у промет. Довољно је 0,4 до 0,5 грама ове соли на литар шире, с тим, да се дода шири одмах чим је оцеђена, т.ј. пре него што је почела да превире и да се доцније чува у хладном подруму. О овоме питању било је више пута речи у „Тежаку“ из ранијих година, на пр. од 1930 г.

VI Цена селекционисаних квасних гљивица унеколико се мења сваке године. Средња боца квасца довољна је за 1000 до 2000 hl.

VII. Калијум металбисулфит у таблетама скупљи је двапута од обичног калијум метабилсулфита, стога га Српско пољопривредно друштво и не набавља, јер је и обичан калијум-метабилсулфит, кад се тачно одмери и добро чува од ваздуха, врло добар. Друштву се досада није нико жалио на каквоћу метабилсулфита који оно продаје. Ако сте ви имали рђаве резултате са њим, томе није био узрок рђав метабилсулфит, него је вероватно ту била по среди рђава употреба, односно недовољно претакање сумпорисане шире, ма да и у то сумњам. Ако је ваше вино повукло мирис на сумпор, много је вероватније, да је то због тога, што је сумпор унет у буре односно у вино било са грожђем које је било сумпорисано против оидијума, а још вероватније ако је при закаћивању буради са запаљеним сумпором нека кап сумпора пала на дуге бурета.

VIII. Ово последње од ваших питања, која се односи на виноградарство и винарство, т.ј. како се асталске сорте вивное лозе калеме на дуд, могло је да озостане, нарочито од стране једног свршеног ђака Виноградарско-воћарске школе у Букову, јер су такви и слични покушају калемљења разнородних биљака беспослица, нарочито кад имамо добре и многобројне подлоге из истог рода, као што је случај са виновом лозом. Ако две биљке и ако разног рода, али са неком сличношћу сокова, расту једна поред друге у земљи, па засечемо стабло једне и друге и засечена места увежемо, може се десити да оне срасту, па доцније једну од њих мо-

жемо при земљи састругати и она ће продужити дуже или краће да живи на оној другој биљци. Али то нема никаквог практичног значаја.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питање: Молим за одговор чиме се лечи свраб у ушима, из којих услед чешања роси, па се ранице после засуше, а свраб и даље траје.

Радивој Иконић.
Санад (Банат).

Болест у ушима како је описана може доћи иако има вашију у коси, а и од друге нечистоће. Најбоље би било да лекар прегледа болесницу и одреди лек.

Иначе се може покушати лечење жутом преципитатном машћу која се добива у апотеци. Треба 2—3 пута дневно замотуљак вате намазати том машћу и тај замотуљак ставити у уво.

На чистоћу главе обратити пажњу и добро је испрати сапуном и топлом водом.

Dr. **Ст. Иванић.**

Пољопривредна подружина Мишљеновац—Кучево пита: „Колониста који добије имање, имали бесплатан подвоз до места, где је добио имање и колико пута, да ли има бесплатан подвоз за сеобу породице и после колико година добивено имање постаје његова својина, којом може слободно руковати.“

Одговор: Добровољац приликом свога пресељења из места становања, до места где му је земља додељена, добиће од Министарства саобраћаја бесплатан подвоз за себе и породицу, као и за сав живи и мртви инвентар на свим друштвеним железницама и бродовима чл. 6.

Убашчинити се може одмах, а у својину прелази после пет година, ако је додељена земља државна, а ако је приватна својина експроприсана, убаштинити се на оваквом земљишту моћи ће, тек по исплати исте од државе и кад му држава убаштињење осигура, а све с претпоставком, да се је колонист на овом земљишту населио.

М. Ђурђевић.

Питање: Александар Вељковић, пољопривредник пита да ли могу комшије да посаде багрем око његовог винограда само за то да му праве хлад и да би га на тај начин оштетили, и да ли имају права или не.

Одговор: У нашем грађанском праву о штети се говори у § 800 грађ. зак. Под штетом се разуме сваки уштрб било на имању, праву или личног оштећеног, а ко би је причинио

мора је оштећеном надокнадити, а ако би се доказала кривица учиниоца онда ће одговарати и за изгубљену добит.

У горњем питању комшије могу на свом имању границом посадити багрем, али само као ограду, тј. тако да винограду хладом не чини штету. У противном ако је овим нанета штета, имате против својих комшија право подићи тржбу и тражити од суда да их својом пресудом осуди, да накнаде причињену штету сађењем овог багрема, чију ће те висину путем вештака доказати.

М. Ђурђевић.

Одговор на питање г. Драгомира М. Животића, земљорадника из с. Ореовице.

Пиревина (Triticum repens) је једна врло досадна коровска биљка коју је тешко, када се рашири, уништити. Тешкоћа њеног уништавања долази отуда, што се она размножава не само семеном већ и вегетативним путем, т.ј. помоћу подземних стабала. Пиревина образује у земљи подземна стабла, у која скупља резервну храну, помоћу које се развијају надземни органи: стабло и лишће. Борба са овим коровима који се размножавају вегетативним путем, па према томе и са пиревином изводи се т.зв. изнуравањем. Изнуравање пиревине састоји се у томе, да се из подземних стабала утроши сва резервна храна с једне стране, и да се не дозволи њено нагомилавање с друге стране. Да се то постигне препоручује се да се надземни органи: стабло и лишће чешће, управо чим избију на површину униште копањем. На овај начин резервна храна из подземних стабала биће исцрпљена, а нова се не може образовати, пошто нема надземних органа, помоћу којих се ова резервна храна једино може створити. Таквим радом пиревина ће ишчезнути. Приликом копања треба све делове пиревине пажљиво прикупити и спалити их, пошто и најмањи део њеног подземног стабла, ако остане у земљи или на површини, понова даје нове биљке, подмлађује се.

Поред честог копања у борби са пиревином препоручује се још и дубоко орање на 25 см. и то не преко лета или с пролећа, већ у позну јесен, када престане вегетација. Овим дубоким орањем учиниће се, да подземни органи и надземни делови затрпају дубоко, услед чега не могу понова терати, већ ће иструлити.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Одговор на питање г. Ђорђа Г. Бошковића, чл. Пољ. подружине из Гораждевца код Пећи.

У нашем народу постаје многобројна сујеверја, па и сујеверје да не треба сејати усеве кад је нов месец, нити пак

вршити берbу, ако није пун месец. Ова суjеверjа немаjу ни какве основе, те с тога о њима не треба водити рачуна. Све пољопривредне послове изводите на време без обзира на месечеве мене, па се не плашите ничега и постићи ћете лепе успехе. У пољопривреди врло важну улогу игра извођење сваког посла на време.

Ing. **Вл. Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Рад Српског пољопр. друштва.

Нове пољопривредне подружине.

Последице пољопривредне и опште кризе осећају се на све стране, али се оне највише осећају у пољопривреди, а нарочито у пољопривредним и задружним организацијама. Због великог пада цена пољопривредних производа, а одржавања па чак и подизања цена индустријских и монополских артикала неопходно потребних за живот, пољопривредник нема могућности да уредно одговара својим обавезама, да даје уделе, чланске улоге и отплате повучених кредита, што највише погађа и те његове установе и његов економски и социјалан положај. Због свега овога и задружни полет и свака друга приватна иницијатива у погледу организовања пољопривредника па и оснивање наших подружина ослабили су. Кад бисмо били довољно искрени, морали би да признамо да нам је бројно стање свих приватних, пољопривредних и задружних установа и удружења и њихових чланова у прошлој и у овој години опао за 20—25%. Још би се и могло рећи да број организација није за оволики број опао, али проценат опадања чланства у њима може да буде само већи. Организација често само на хартији постоји, а кад се загледа у њено пословање и биланс онда се тек види, колико је њена делатност слаба а егзистенција несигурна.

Због свега овога и оснивање нових и одржавање постојећих подружина Српског пољопривредног друштва и броја њихових чланова у прошлој и овој години показују опадање, ма да су рад и биланс Друштва потпуно активни и да Друштво у данашњим приликама даје својим подружинама кредите у справама, семењу и др. материјалу под најповољнијим условима или боље рећи под тако повољним условима под каквим ниједна друга установа не даје.

У овој 1933. години заведене су у друштвени регистар као новоосноване пољопривредне подружине у овим местима;

1. *Јерменовцима среза вршачког, бановина Дунавска,* са 42 члана. Подружина је основана иницијативом и настојањем друштвеног редовног члана г. Душана Ћирића, среског пољопривредног референта у Вршцу. Подаци о избору управног и надзорног одбора и њиховом конституисању недостају.

2. *Козељу среза качарског, бановине Дунавске,* са 28 чланова. Подружина је иницијативом г. Саве Башкаловића, студента права и његових сарадника, основана 10 IX 1932. год. али је по њеној молби регистрована у 1933. години.

На поновној годишњој скупштини њених чланова одржаној 26-II тек. год. изабрана је управа у коју су ушли за претседника г. Здравко Илић, за потпретседника г. Никодин Матић, за секретара г. Сава Башкаловић, студ. права, за благајника г. Добромир Башкаловић и за чланове: г. г. Петар Ђурђевић, Обрад Павловић, Михаило Петровић, Борисав Аџић пољопривредници и Драг. Којић, учитељ. За претседника надзорног одбора изабран је г. Војин Стојановић, а за чланове г. г. Илија Ковачевић и Милисав Секулић.

3. *Божурњи срез опленачки, бановина Дунавска,* са 21. чланом. Подружина је основана 8. јануара тек. год. заузимањем г. Димитрија Спасића, учитеља у истом месту и његових сарадника млађих и трезвених пољопривредника г. г. Милана Живановића, Ратка Јовановића и др.

На дан оснивања изабран је управни и надзорни одбор и то: за претседника Управног одбора г. Љубисав Стевановић, за потпретседника г. Ратко Јовановић, за секретара г. Димитрије Спасић, учитељ, а за чланове г. г. Светолик Чолић, Драгољуб Павловић, Чедомир Чолић, Драгослав Јанковић и Живко Филиповић, пољопривредници из Божурње. За претседника надзорног одбора г. Љубомир Чолић, а за чланове г. г. Милан Живановић и Чедомир Павловић, пољопривредници.

4. *Ракарима среза колубарског, бановине Дринске,* са 22 члана. На оснивању подружине највише је радио г. Владан Радојичић, угледан пољопривредник и већи број његових сарадника махом млађих људи. У управни одбор изабрани су: за претседника г. Владан Радојичић, за потпретседника г. Драгиша Стојановић, за секретара г. Ратко Ускоковић, за благајника Богољуб Павловић, а за чланове г. г. Владан Поповић, Иван Поповић, Стојадин Марић, Драгиша Панић и Раденко Степановић. У надзорни одбор изабрани су за претседника г. Драгомир Дикић, а за чланове г. г. Добривоје Благојевић и Петроније Јевтић, сви пољопривредници из Ракара.

Записник

59. редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва, држаног 26. марта 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни:

а) Управни одбор: г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, Т. Владисављевић, М. Николић, А. Рашковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, С. Ратковић и Б. Ранковић 11

б) Надзорни одбор: чланови: г г. М. Илић, М. Поповић и М. Гец 3

в) редовни чланови 101

г) изасланици подружина 95

д) остали чланови и гости 36

Свега 246

Збору је претседавао претседник М. Миљковић.

Записник је водио секретар М. Дамњановић.

I. *Г. Претседник* констатује да има довољан број присутних чланова, па отвара збор у 9 часова овим речима:

Господо и браћо пољоприврнднци,

Срећан сам што ми је са ваше стране додељена ретка част, да са овога угледног положаја, на коме сам вашим поверењем пуних шест година, могу и на овом свечаном скупу поздравити вас добродошлицом и пожелети срећан и успешан рад.

Али мислим да ћу и овом приликом бити само тумач срдачних и топлих жеља и осећаја дужности свију вас, ако користимо ову прилику и пре но што приступимо ма каквом раду на данашњем збору, *посветимо* наше прве мисли уз осећај топле захвалности највишем Заштитнику Српског пољопривредног друштва, Њ. В. Краљу Александру Првом, као носиоцу беспрекорних и великих напора у раду на унапређењу свих привредних грана и целокупне пољопривреде.

Предлажем да у овом смислу пошаљемо поздравни телеграм Њ. В. Краљу.

Збор прихвата предлог и кличе: Живео Њ. В. Краљ! — Секретар чита телеграм који гласи:

Његовом Величанству Краљу Александру I

Београд.

Српско пољопривредно друштво са својим члановима сакупљеним на 59. редовном годишњем збору, хита да пре почетка рада у дубокој поданичкој оданости и верности поздрави Ваше Величанство као свога највишег Заштитника, са нај-

срдачнијим жељама за дуг и срећан живот Вашег Величанства и целог Краљевског Дома.

Председник
Српског пољопривредног друштва,
Мирко Миљковић.

Исто тако предлажем да се пошаље поздравни телеграм г. Министру пољопривреде, који се стално интересује за рад Српског пољопривредног друштва, указујући му своју моралну и материјалну помоћ.

Збор и овај предлог прихвата са узвиком: Живео Г. Министар пољопривреде! Секретар прочита телеграм ове садржине:

Господину Јурају Деметровићу,
Министру пољопривреде

Београд.

Пољопривредници, сакупљени на 59. редовном годишњем збору Српског пољопривредног друштва, сматрају за особиту част да Вас поздраве и изјаве Вам своју захвалност на свеколиком помагању Друштва и на великом труду и неуморном раду око унапређења пољопривреде.

Председник
Српског пољопривредног друштва,
Мирко Миљковић.

Затим г. Претседник претставља збору изасланика Г. Министра пољопривреде, г. Василија Величковића, секретара, изасланика Главног задружног савеза г. Владимира Илића, као и Комесара Управе града Београда г. Обрадовића, па наставља говор овим речима:

Господо и браћо пољопривредници,

Отварајући 59. год. збор Српског пољопривредног друштва, изјављујем пре свега захвалност, како члановима друштва и изасланицима пољопривредних подружина, тако и осталим угледним гостима на овој лепој посети, што је доказ да пољопривреднике рад Српског пољопривредног друштва јако интересује, јер су уверени да их друштвени рад води онамо, где ће прву братску помоћ наћи.

Српско пољопривредно друштво за све 64 године свога културног и хуманог рада под врло тешким приликама радило је: да пољопривредника поправи, да га поучи бољем и савршенијем раду и да га снабде јевтиним потребама за јевтину производњу. Оно је много урадило на томе пољу и мора се признати да је то био тежак али благодаран посао.

Ма да Српско пољопривредво друштво поред других установа много утиче на образовање пољопривредника: растурањем корисних књига, приређивањем предавања и изложаба које много користе народу, ипак је све то недовољно, јер треба радити јаком удруженм снагом. Зато треба подружине

и појединци да се прибију уз своју матицу — уз Пољопривредно друштво, како би се постигао што вређи успех на корист пољопривреде.

Нашем пољопривреднику једини је спас у пољопривредним удружењима и задругарству. У тим економско снажним установама и појединац постаје моћан чинилац који креће и регулише производњу у циљу веће добити. — А кад се једном постигне да сви земљорадници буду удружени, нестаће пољопривредне кризе.

Прошла година мало је одмакла од претпрошле рђаве године. Пшеница је подбацила због болести рђе са 50, а у многим крајевима и 60%. Добра берба кукуруза донекле је овај мањак накнадила. Оскудица у сточној храни стална је појава. Сточна храна скупа а стока јевтина.

Имали смо поплаве. Имали смо сталну борбу са сточним заразним болестима. Имали смо огромне штете од града, од штеточина, нарочито скакаваца.

Имали смо катастрофални губитак стоке због оскудице у сточној храни.

Владала је глад у пасивним крајевима.

Ситуација наших пољопривредника и данас је необично отежана разним мерама европских индустриских држава, да што више произведу аграрних производа и тиме што више смање увоз ових из аграрних држава.

Целокупан рад Пољопривредног друштва био је прожет највећом жељом да у овој тешкој пољопривредној кризи користи што више пољопривредницима, помажући их морално и материјално.

Управа Друштва посветила је у прошој години нарочиту пажњу свом *идејном раду*. Две веома уносне пољопривредне гране *воћарство* и *виноградарство* налазе се у изузетно тешком положају. Пољопривредно друштво потпомогнуто од г. Министра пољопривреде приредило је у септембру у Смедереву *Земаљску конференцију виноградара са изложбом грожђа*, а у октобру и *Земаљски воћарки конгрес у Чачку са изложбом воћа из целе земље*. На овим састанцима узели су учешћа наши признати стручњаци и искусни практичари из целе Југославије, и после дуже дискусије и споразумевања донесени су важни закључци који су публиковани у друштвеном издању које је ових дана изашло из штампе.

Како смо у сталној оскудици сточне хране, то је Друштво у прошлој години поклонило озбиљну пажњу подизању вештачких (њивских) ливада. У том смеру Друштво је раздало јачим пољопривредним подружинама и угледним пољопривредницима смесу семена ливадских трава и семе од суданске траве. Из добивених извештаја успех је потпун, а финансијски ефект нарочито код суданске траве веома задовољавајући.

Друштво је развило у прошлој години нарочито *успешну пропаганду* за што јачу производњу пићних биљака *откупом семена од ових* (луцерке, црвене детелине, еспарзете, јесење и пролећне грахорице и мухара) по најповољнијој пијачној цени и то првенствено од пољопривредних подружина — њених чланова — чланова Пољопривредног друштва, па онда од других лица и установа.

Док су ово семе страни агенти раније куповали код нас по 3—4 динара кгр. извозили непречишћено у Мађарску, Аустрију и Немачку, па отуда враћали пречишћено у нашу земљу под страним именом и по цени 18—20 динара килограм. Друштво је својом пропагандом успело да се непречишћено семе у прошлој години плаћало до 10 дин. кгр. и приличне количине пречишћеног семена извозило у иностранство.

Што је Пољопривредно друштво успело да изведе овај замашан и користан рад има да благодари г. Министру пољопривреде и Дунавској бановини, који су Друштву ставили на расположење машину „Трифолин", на којој се пречишћава семе луцерке од вилине косице (кускуте), која је инсталирана у просторијама Српског пољопривредног друштва.

Уопште, рад Друштва у прошлој години био је активан и ликвидан. — Радило се средствима скромним која су му стајала на расположењу. Сви су послови обављени у Друштву на начин како се ради у угледној домаћинској кући без рекламе, извештаченог величања и сензација, старајући се увек да се очувају углед и светле традиције ове најстарије културне организације, коју њени неуморни творци пре 64 године основаше под именом Српско пољопривредно друштво.

Браћо пољопривредници,

На крају ових својих кратких излагања чиним још ову напомену:

Вас има на овом збору из разних крајева наше домовине и од вас се очекује поред добронамерне критике на годишњи извештај о раду Друштва од које друштвена управа не бежи, да овом приликом чује од вас мишљење како да се савладају тешкоће у које су наши пољопривредници запали, погођени дуготрајном пољопривредном кризом.

Оглашавам да је 59 годишњи збор отворен и молим да се пре преласка на дневни ред изаберу три члана за бројање гласова и оверу записника. По жељи збора кандидује г. г. Срећка Милинковића из Г. Милановца, Душана Тошића из Сопота и Живојина Никодијевића из Аранђеловца. Пошто је збор прихватио кандидацију, то их позива да заузму места код претседничког стола, па затим даје реч изасланику г. Министра пољопривреде.

Г. В. Величковић, изасланик г. Министра пољопривреде, поздравио је збор овим речима:

Поштована и врло цењена скупштино,

Дозволите ми да вам пре почетка вашег данашњег рада испоручим поздрав Господина Министра пољопривреде као и његову искрену жељу да ваш данашњи задатак успешно изведете.

Молим вас да ово интересовање Господина Министра за ваш рад, изражено у ово неколико пригодних речи, схватите не само као знак пажње, него и као једно заслужено признање више са најмеродавнијег места за рад установе, чији сте ви чланови.

Јер Српско пољопривредно друштво већ деценијама спроводи један користан и плодан рад за народ и кроз народ преко својих подружина, рад на просвећивању и унапређењу нашег села путем ширења стручних знања и уношења неопходних средстава за потребе напредне пољопривреде.

Тај рад схваћен у целини, даје установи Српског пољопривредног друштва значај једне велике народне тековине и незаменљиве иницијативе.

И зато када сви данас под изузетно тешким приликама за нашу пољопривреду имате не само да подвучете и продискујете биланс рада ваше установе у току претходне године, него и да у главним потезима поставите смернице рада за наредну годину, искрена је жеља Господина Министра, да се у свима тим задацима унесе што више одушевљења, преданости и исправног схватања, имајући при том, као и досада, стално у виду потребе које кроз ваш рад диктирају виши интереси наше пољопривреде и напретка нашег села.

Тако гледајући на ваш рад, молим вас да верујете да ће Господин Министер као и досада и у овој години указати своју подршку и помоћ Српском пољопривредном друштву.

Завршавајући поздрављам учеснике збора са: Живели! Збор се такође одазва са: Живели Г. Министар и г. Изасланик.

II *Г. Претседник* износи на претрес извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу, извештај о стању целокупне друштвене имовине и извештај Надзорног одбора. Пошто је збор изјавио жељу да се извештај не чита, јер су га сви благовремено добили и прочитали, то Претседник предлаже да се прочита само извештај Надзорног одбора, из кога ће се видети пословање Управе у прошлој години. Пошто је збор усвојио овај предлог и пошто је секретар прочитао извештај Надзорног одбора, то г. претседник моли да се јаве говорници за реч. Збор решава да није потребна дискусија, пошто је сагласан са радом Управе и извештај акламацијом усваја.

Г. А. Гагић, изасланик Подружине из Рибарске Бање, изјављује у име своје Подружине да се потпуно слаже са

радом Управе, јер је био активан, и сагласан је да се извештај акламацијом прими. Али моли, да се у будуће поклони више пажње васпитно пропагандистичком раду, јер је то главни задатак Друштва. Зато што се томе раду у прошлој години поклонило мање пажње, престало је више подружина са радом, јер нису упућиване. Осим тога, у прошлој години Друштво је ишло раме уз раме са Министарством пољопривреде, међутим оно може и треба самостално да иступа и да указује на рђаво извођене планове у Министарству пољопривреде, чиме би доказало да будно прати напредак пољопривреде и да упућује на плански рад, јер у Српском пољопривредном друштву има стручњака чије је знање за поштовање.

Г. М. Стојићевић, изасланик Подружине из Ђураковца (Метохија), испоручује поздрав своје Подружине и изјављује да су задовољни са радом Друштва. Али жали се, што је смањењем чланског улога од 40 динара на 30 смањена и сума која је ишла у корист подружина, од 10— динара на 5—, па моли да се то исправи и подружинама остави по 10— дин. од члана, као што је то и раније било. У његовом крају има доста људи који би хтели да буду чланови подружине, али нису у могућности да плате чланski улог. Даље, замера што је роба код Друштва скупља, а често не одговара мери, па моли да се на то обрати већа пажња. По резолуцији донетој на прошлогодишњем збору не види се да је штогод урађено, па моли да се резолуција поново узме у рад и нарочито покрене питање за установљење Пољопривредне коморе.

Г. Др. Т. Митровић, председник С. п. д. одгорава г. Гагићу да је Друштво радило и у васпитно-пропагандистичком и у набављачко-посредничком правцу. У васпитно пропагандистичком правцу радило се и непосредно и посредно, а с обзиром на могућност и кризу која влада. Баш због тешког стања које влада не само код нас, него и у целом свету, набављачко-посреднички рад не би могао да се ограничи, јер шта би било са толико оскудних земљорадника да им Друштво не пружи потребе за пољопривредну производњу, на бескаматни почек за годину и више дана. Обнова подружина у прошлој години није могла да се обави са разлога што извесне подружине нису показивале даљег интересовања, а код извесних обустављен је рад што су им воће биле премештене. Ми утичемо колико је год могуће да подружине обнове рад, али је њихова већа дужност да о томе воде рачуна и не чекају да се на то нагоне. Због тога свакидашњег обнављања подружина, ми сад проучавамо начин да подружине буду сталне установе, а то је могуће с обзиром на велики број редовних чланова којих имамо у народу, чија је дужност да буду чланови подружине. Што се тиче рада Ми-

нистарства пољопривреде, ми смо са садашњим Г. Министром врло срећни били и ми смо са њим задовољни. Министаство се труди да сагласно ради са Друштвом и сваку његову акцију помаже и морално и материјално. — Што се тиче захтева г. М. Стојићевића, да се подружинама остави од чланарине по 10— дин. од члана, то и поред најбоље воље није могуће, јер Друштво има много веће радове и трошкове но једна подружина. По прошлогодишњој резолуцији рађено је по свима тачкама од којих су неке повољно решене, а неке чекају на боље прилике. Питање оснивања Пољопривредних комора покренуло је Друштво још пре двадесет година и може рећи да је закон готов само се очекује да се прими и приведе у дело. Што се тиче примедбе, да је роба код Друштва скупља, то је могуће, јер Друштво мора да обрати пажњу на квалитет, а осим тога подвозни трошкови на мало, много повећавају цену роби; но и поред свега тога треба имати у виду, да Друштво даје робу подружинама на бескаматни кредит за 1—2 године.

Г. Јеврем Марковић изасланик Подружине из Трстеника, моли да се обрати пажња на цену плавог камена, који се у месту продаје јевтиније, и да Друштво испослује подвоз у пола цене.

Г. Др. Т. Митровић, председник, објашњава да то долази отуда, што трговци купују плави камен на вагон, па су им трошкови мали, а поружине од нас купују на 50 и 100 кгр. те тиме несвесно повећавају режијске трошкове, услед чега им плави камен доће скупљи. Кад би и подружине узимале плави камен од нас на вагон, оне би га имале јевтиније но што га продају трговци. Повластицу на подвоз у пола цене за сада није могуће добити; Друшто је то покушавало неколико пута, али без успеха.

Г. Председник, саопштава да нема више пријављених говорника и моли за одлуку о извештају. *Збор једногласно прима извештај Управног и Надзорног одбора са рачуном прихода и расхода и стањем целокупне друштвене имовине. У исто време даје разрешницу Управном и Надзорном одбору.*

III. *Г. Председник*, износи на претрес буџет прихода и расхода за ову годину, који има да важи од 1 јануара о. г. Моли да се говорници јаве за реч. *Збор решава да дискусија није потребна, пошто су сви буџет проучили благовремено и прима се онако како је предложен, с правом вирманисања између појединих партија и позиција.*

IV. *Г. Председник*, саопштава да је на реду решавање о писменим предлозима. Међутим, пошто таквих предлога нема, то се по овој тачци нема шта да решава. Збор прима знању.

V. *Г. Председник*, моли, да се сад приступи избору чланова Управног и Надзорног одбора, на место оних који

по правилима иступају. *Збор једногласно одлучује да се избор не врши већ да остану исти чланови у Управном и Надзорном одбору.*

Г. Председник, се захваљује збору на поверењу и саопштава да остају и за идући двогодишњи период ова господа: *у Управном одбору*: г. г. претседник Мирко Миљковић и чланови: Александр Рашковић, Никола Петровић, Сава Ратковић, Драгутин Спремић, и Никола Белобрк, а у *Надзорном одбору*: г. г. претседник Алекса Поповић, и чланови Милан Дуњић, и Милош Поповић,

VI. *Г. Председник* моли да се приступи избору почасних и редовних чланова, према списку који је сачињен у смислу Пословника. Позива секретара да прочита списак. Секретар чита:

Списак

лица, која Управни одбор С. п. д., предлаже 59. редовном годишњом збору за избор за почасне и редовне чланове, на основу мишљења Конференције свих секција од 13. марта 1933. г. и своје одлуке од 15. марта 1933. г.

I. За почасне чланове:

1). Благоје Д. Тодоровић, начелник Министарства пољопривреде у пензији, из Београда.

2). Алекса Љ. Поповић, начелник Министарства пољопривреде у пензији, из Београда,

II. За редовне чланове:

1). Данило Швабић, земљорадник из Врбице,

2). Ранко Качаревић, школовани економ из Винче-Топола као угледнији пољопривредници и активни сарадници Подружнине.

3). Милан Новичић, економ из Бабе,

4). Божидар Николић. економ из Губеревца,

5). Љубисав М. Сарић, економ из Дучине,

6). Радован Борикић, економ из Неменикућа,

7). Витомир Константиновић, економ из Неменикућа,

8). Божидар Јовковић, економ из Поповића,

9). Љубомир Константиновић, економ из Поповића,

10). Живојин Марковић, економ из Раниловића,

11). Александар Мирковић, претсед. Општине из Раље,

12). Радојица Срећковић, економ из Ропочева,

13). Милутин Радојевић, економ из Ропочева,

14). Милоје П. Вулићевић, економ из Ропочева,

15). Љубисав Петровић, економ из Сибнице,

16) Милоје Станисављевић, економ из Сибнице,

17). Милисав Милисављевић, економ из Стојника,

18). Добросав Секулић, опанчар из Лисовића,

19). Миодраг Стевановић, трговац и Лисовића, сви као најбољи сарадници Поружине;

20). Аксентије Ј. Гагић, учитељ у Рибарској Бањи, као оснивач и секретар Подружине,

21). Милојко Бугарчић, пољопр. из Кулиноваца,

22). Др. Драги Аћимовић, лекар из Чачка,

23). Радослав Гавровић, претсед. општине у Чачку, одлични сарадници Подружине и вредни пропагатори пољопривреде,

24). Милорад Новаковић, земљорадник из Читлука, сталан члан Подружине и угледан пољопривредник,

25). Божидар Поповић, секретар Подружине у Вишеграду,

26). Душан Јовановић, благајник Подружине у Вишеграду, врло активни сарадници Подружине,

27). Живорад Р. Михаиловић, чинов. привредник у Куманову, секретар Подружине и врло вредан и способан радник,

28). Ђурђе А. Јовановић, свештеник у Мојсињу,

29). Бошко В. Милошевић, земљорадник из Прислонице, дугогодишњи чланови Подружине и угледни пољопривредници,

30). Борислав Брадић, директор Н. пољопр. школе у Шапцу,

31). Тадија А. Поповић, суплент Н. пољопривередне школе у Шапцу,

32). Милан Шарац, учитељ из Мишара,

33). Илија Малетић, пољопривредник из Мајура, као активни сарадници Подружине,

34). Атанасије П. Митић, претседник општине у Малчи, вишегодишњи претседник, надзорног одбора и угледни пољопривредник.

15). Милош Николић, пољопр. из Бершића,

36). Димитрије Смиљанић. пољопр. из Такова,

37). Милорад Филиповић, пољопр. из Љутовнице,

38). Милорад Стругаревић, пољопр. из Бруснице,

39). Војислав Миловановић, пољопр. из Грабовца,

40). Радомир Нешковић, пољопр. из Бруснице,

41) Милорад Савићевић, пољопр. из Мајдана, вредни и напредни пољопривредници и дугогодишњи чланови Поружине

42). Тодор Николић, свештеник из Лалинаца, оснивач Подружине и члан управе.

43). Никола С. Марковић, пољопр, из Свилајнца,

44). Стојан Т. Николић, пољопр. из Свилајнца, стари и заслужни чланови Подружине и добри пољопривредници,

45). Чедомир Милић, пољопр. из Рудника, дугогодишњи претсед. Подружине и угледни пољопривредник,

46). Адем Зековић, помоћник. ср. пољопр. референта из Истока,

47). Тома Терзић, општ. благајник из Ђураковца.

48). Милош Божовић, учитељ из Ђуракоца,

49). Војин Миковић, пољопр. из Ђурковаца, оснивач Подружине и добри пољопривредници,

50). Фрања Милер, ср. ветеринар у В. Градишту, дугогодишњи претседник Подружине.

51). Миле Настић, кафеција из Јагодине,

52). Момчило Симић, пољопр. из Јагодине,

53). Михајло Јефтић, пољопр. из Лознице, дугогодишњи чланови,

54) Блажа Стефановић, кафеција из Крагујевца,

55) Радојица Ђорђевић, пољопр. из Дивостина, угледни пољопривредници и чланови Подружине,

56) Никола Поповић, пољопр. из Зворника, оснивач и претседник Подружине,

57) Станоје Станковић, професор Н. пољопр. школе у Зајечару,

58) Петко Ц. Николић, економ из В. Извора,

59) Драгољуб Васић, учитељ Н. пољопр. школе у Зајечару,

60) Ђорђе Антић, економ из В. Извора, стални чланови и агилни сарадници Подружине,

61) Др. Салих Ућварлић, секретар М. пољопривреде у Београду,

62) Сретен Д. Костић, ср. пољопр. референт у Трстенику,

63) Лазар Милошевић, начелник М. саобраћаја у Београду,

64) Новак Кузмановић, пољопр. из Д. Горевнице ср. љубићски,

65) Петар Божидар, општински чиновник из Сенте,

66) Петар Бела, учитељ у Ковину,

67) Радован Т. Јанковић, учитељ Н. пољопр. школе у Александровцу кр.

68) Сава Нурић, угледни пољопривредник из Душановца—Скопље,

69) Тихомир Димиресковић, учитељ у Неготину кр.

70) Боривоје Мојсиловић, пензионер у Неготину кр.

71) Андрија Азарјански, ср. пољопр. референт у Младеновцу,

72) Боривоје Трнавац, свештеник у Рибнику,

73) Вуле Вујачић, управ. банов. расадника у Рачи краг.

74) Милоје Ж. Сретеновић, пољопр. из Михаиловца смед.,

75) Светислав Маљуга, ср. пољ. референт у Урошевцу,

76) Љубомир М. Милетић, пољопр. из Кусића, пож.

77) Миливоје Михаиловић, учитељ у Рибнику,

78) Никола Рајнфелд, ср. пољ. референт у Панчеву, сви као активни сарадници Друштва,

79) Стеван Нешић, генерал у пенз. из Београда, активан пољопривредник,

80) Мирко Ђорђевић. судски пристав у Београду, врло вредан сарадник Тежака,

81) Здравко Поповић, земљорадник из Шума-Ивањица, напредан пољопривредик и одушевљени пчелар,

82) Јован Дулић, директор Н. пољопр. школе у Пожаревцу,

83) Владимир Мартиновић, чиновник Пољопр. огл. и контролне станице у Топчидеру,

84) Даница Аранђеловић, чинов. Пољопр. оглед. и контролне станице у Топчидеру,

85) Виктор Немчанин, инспектор М. пољопривреде, у Београду,

86) Звонимир Вишњић, секретар М. пољопривреде у Београду,

87) Србољуб Тодоровић, чиновник М. пољопривреде у Београду,

88) Др. Мориц Финци, чиновник М. пољопривреде у Београду,

89) Др. Павле Квакан, управник банов. добра „Добричево“, из Ћуприје,

90) Вукашин Тоскић, управник Енолошке станице у Вршцу,

91) Владимир Миловић

92) Милоје Ристивојевић, школов пољоприв. из Бобовца

93) Драг. М. Лекић, учитељ Н. пољопр. школе у Александровцу кр.

94) Јован Ђ. Мијалковић, учитељ Н. пољопр. школе у Пожаревцу,

95) Милисав С. Митић, ср. пољ. референт у Владимирцима,

96) Јанко С. Миљковац, пољопривредник из Владимираца,

97) Стеван Мирковић, учитељ из Рињака, сви као дугогодишњи подружински чланови,

98) Живојин С. Ђурић, пољопривредник из Забрдице,

99) Ранисав Малешевић, пољопривредник из Дружетића,

100) Милан С. Митић, трговац из Ваљева, активни чланови подружине, угледни пољопривредници и пријатељи земљорадника,

101) Владан Радоичић, пољопривредник из Омашнице,

102) Душан М. Ристић, пољопривредник из Омашнице, чланови оснивачи и угледни пољопривредници,

103) Гмитар Мијатовић, пољопр. и претседник Подружине из Азање.

Г. Претседник пита збор, да ли прима предложена лица за почасне и редовне чланове? *Збор једногласно одлучује да се сва предложена лица приме за чланове* и поздравља њихов избор са: Живели!

VII

Г. Председник саопштава да је дневни ред исцрпљен, али пошто је тек 10.½ часова, то предлаже да се поведе реч о томе: шта би требало предузети па да се послови отправљају на опште задовољсто. Моли, да се говорници јаве за реч.

Г. М. Јов. Илић, изасланик Подружине из Владимираца, честита новоизабраним члановима на избору, али жали што већи број редовних чланова занемарује своје дужности према Друштву и подружинама и налази да је то злоупотреба части која им је избором указана. Зато предлаже, да онај редован члан, који узастопце три године не плати чланси улог, да се брише из чланства. Збор предлог прихвата пљеском и узвицима: тако је!

Г. Стеван Грчић. изаслник Подружине из Старог Бечеја, моли да се мало више поклони пажња и Војводини и да се тамо држе предавања и курсеви.

Г. Љуба Лалевић, изасланик Подружине из Пећи, објашњава да је погрешно схваћен говор г. М. Стојићевића, који је о истом питању говорио и прошле године, али не види се да је по томе ма шта учињено. Пољопривредне коморе су потребне, јер треба да стоје на бранику пољопривреде, и о њих има да се разбију сви који су против села и сељака. Кад се реши питање Пољопривредних комора, онда су решена и сва друга питања.

Г. Радомир Нешковић, изасланик Подружине из Г. Милановца, каже да је његова Подружина предложила да се издејствује за земљораднике бесплатно путовање у напредније пољопривредне крајеве, јер кад такву повластицу уживају разна туристичка, певачка, музичка и слична друштва, право је да је уживају и земљорадници. Понова моли, да се Друштво заузме да и земљорадници добију бесплатну вожњу макар једанпут годишње,

Г. Председник објашњава, да је Друштво радило на томе и екскурзије земљорадника могу да путују у 1/2 цене. У. М. саобраћаја врло су штедљиви, нарочито према Друштву.

Г. Тихомир Кузмановић, изасланик Подружине из Краљева, каже, да његова Подружина ове године није никог предложила за редовног члана, јер у Краљеву има редовних чланова који не само што нису чланови Подружине, него јој и темеље подривају. Не спори вредност оних који су бирани за редовне чланове после годину-две дана рада на пољопривреди, али има и таквих чланова, који ништа не раде. Моли, да се обрати пажња на то, који ће бити изабран за редовног члана, да се не догоди да буде више редовних чла-

нова, но чланова у подружинама. Моли да се у том погледу сузбије несвесан рад извесних подружина и да се добро оцењује који ће бити примљен за редовног члана, разуме се, имајући у виду и моралне квалификације. Што се тиче чланарине, налази да није велика и противан је свакој жалби у том правцу. Даље моли, да Друштво више сарађује са Главним савезом српских земљорадничких задруга и да више обрати пажње произвођачким задругама. Још моли, да се у будуће не деси, да у исте дане држе зборове и Друштво и Главни савез.

Г. Др. Т. Митровић, председник, захваљује се говорнику и слаже се да треба обратити пажњу на избор редовних чланова. Што се тиче рада Друштва са Главним савезом, оно чини све да односи буду искрени и на корист пољопривреде. Дан годишњег збора Друштво је раније одредило.

Г. Др. Радивоје Лазић, изасланик Подружине из Сенте, каже, да пољопривредну производњу треба пропагирати и у квантитативном и у квалитативном правцу, ма да су многи против квантитативне производње. Моли, да Друштво не сарађује само са Министарством пољопривреде, него и са Министарством војске, нарочито што се тиче стоке. Министарство војске треба да купује стоку за своје потребе од народа, што би за народ било од велике користи. Захваљује Друштву што се по предлогу његове Подружине регистровало код Уреда за Контролу за извоз стоке, али пошто се од подружина које желе да учествују у извозу стоке тражи да положе по 25.000 динара кауције, што оне не могу да учине, то предлаже да само Друштво врши извоз. То би имало утицаја и на одржавање подружина, иначе чланови иду тамо где ће имати користи.

Г. Милинко Лазић, редован члан из Вртиглава, жали се на општинску трошарину која је толико велика, да сељак нема рачуна да продаје, јер нема никакве користи. Један његов комшија продао је теле за 80 динара, а општина му је узела 45 динара! Моли да се томе питању посвети довољна пажња.

Г. Миливоје Стојићевић, изасланик Подружине из Истока (Метохија), објашњава да није говорио против величине чланског улога, него против поделе истог, тј. он је предлагао да се подружинама остави од сваког уписаног члана по 10 динара, а не по 5 динара како је на прошлом збору решено.

Г. Витомир Видаковић, изасланик Подружине из Пожеге ужич. поздравља збор у име своје Подружине и изјављује жељу, да се његовом воћарском крају поклони потребна пажња, јер код њих има толико јабука, колико их нема ни један крај. Кроз кратко време биће код њих на 10.000 ва-

ћона јабука, што технички неће моћи да се изведе и воће ће отићи у бесцење. То питање проучавала је њихова Подружина, па је решила да оснује Воћарску задругу, која би имала главни задатак да регулише продају. Поводом овога ускоро ће сазвати скупштину, па моли да Друштво упути свога изасланика — стручњака, који би у томе послу помагао. Осим тога, моли Друштво за дејство, да им се уступи земљиште у близини пруге, које је својина Министарства саобраћаја, на коме би земљишту подигли потребне зграде.

Г. Добросав Рашић, изасланик Подружине из Рудника, моли да Друштво штампа у Тежаку упуство за вођење пољопривредног рачуноводства, јер им је то врло потребно.

Г. Аксентије Гагић, изасланик Подружине из Рибарске Бање, противан је да се Друштво упушта у трговину стоком пошто је то клизав терен. Друштво треба да се више посвети васпитно-пропагандастичком раду и оснивању Омладинских дружина, чији чланови временом имају старије да замене.

Г. Др. Радивоје Лазић изасланик Подружине из Сенте, није мишљења предговорника, да Друштво ради само у једном правцу, јер се из правила види да треба да ради у оба правца. Друштво треба једног члана потпуно да изгради, тј. не само да га научи да производи, него да га научи и да производ уме да прода, јер пољопривреда без трговине ништа не вреди.

Г. Милутин Гец, изасланик Подружине из Смедерева, ако посматрамо рад Друштва, долазимо до уверења да постоји извесна магловитост у извесним стварима, а то ће рећи да треба јасније израдити програм рада друштвеног. Из досадашњих говора види да многи мешају подружине и задруге, и то такође иде у прилог његовог опажања да Друштво свој програм рада треба јасно да обележи. Што се тиче извоза стоке треба га организовати тако, да се не падне у грешку, јер и Главни савез српских земљорадничких задруга, који има читав кадар чиновника и више средстава, чини грешке. Што се тиче материјалне стране, Друштво мора однекуд да црпе средства, да би могло да ради у васпитно-пропагандистичком правцу, тј. главни задатак треба да му буде просвећивање и подизање земљорадника у напредној пољопривреди и материјалном јачању. Дакле, данас кад постоји подела рада, настао је моменат да Српско пољопривредно друштво реорганизује свој рад. Али то је питање врло тешко и тражи извесну студију, зато моли да Друштво у току ове године, размисли о овоме.

Г. Др. Људевит Прохаска, редован члан из Београда, изјављује, да говори као члан Друштва, а не као начелник

Министарства пољопривреде. Кад је наишао чуо је да се говори о Омладинским дружинама и зато хоће и он о томе да говори. Ове године долазио је један брат Пољак, који се задивио нашим здравственим задругама, али и ми смо се задивили радом њихових омладинских дружина, којих има око 60.000. Те дружине путем такмичења одгајују производе и стоку и имају одличне резултате. Али њихови чланови нису најбољи они, који постигну најбоље резултате у раду, него они који су у исто време и дружељубиви. Препоручује, да се у том правцу и код нас ради, а добра воља може све да учини. Даље, осврће се на производњу пиħних биљака која је изведена преко Друштва, а из помоћи Министарства пољопривреде и каже да су постигнути резултати сјајни и да је постигнутим радом врло задовољан.

Г. Душан Живановић, редован члан из Сарајорца, жали што на овоме збору нису и претставници Министарства финансија и Министарства саобраћаја, да чују тешкоће које владају у народу. Они би вероватно да су се овим упознали друкчија решења доносили. Моли да се у будуће и они позивају на збор. Жали што ни у једном пољопривредном листу није писано о предавању брата Пољака, о коме је говорио г. Др. Прохаска.

Г. Ранко Циврић, редован члан из Умке, жали се на београдску трошарину која је врло висока и на рђавој основи постављена. На пример, од млека се тражи да има 3.4% масноће, што је апсолутно погрешно. Та је масноћа врло висока и зато Министарство пољопривреде треба да предузме извесне кораке у том правцу. Тако исто и трошаринска тарифа је несразмерна и често пута пољоприрреднику ништа не остане од продатих производа. Моли да се ове грешке објасне на надлежним местима и тражи исправка.

Г. Претседник саопштава да више нема пријављених говорника и да се више нико не јавља за реч, стога се учесницима збора захваљује на труду и сарадњи, а нарочито говорницама на лепим предлозима, који ће се проучити и по њима учинити даље шта треба. Затим, закључује збор у 12 часова.

Секретар,
М. В. Дамњановић, с. р.

Претседник,
Мирко Миљковић, с. р.

Оверачи записника:
Срећко Милинковић, с. р. **Жив. Никодијевић,** с. р. **Душан Тошић,** с. р

Цене пољопривредних производа, на дан 26. маја 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	185—195
Српска 72-73, 2-3% Сава	180—190
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	190—200
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	185—195
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	185—195
Бачка Срем 76 2%	210—215
Банат. 76, 2%	207—215
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	60—64
Банат. пар. Вршац	60—64
Срем,	62—67
Срем, пар. Инђија IV, V,	64—68
Срем, пар. Инђија V	66—70
Српјан. пар. Пожаревац н. пр.	65—68
Лађа Дунав, нов сув	68—70
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	100—110
„ „ „ „ вагон	100—115
Сремски утовар. станица	95—100
Узана пруга	95—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	100—110
Сремски 2% без вр. утов. ст.	90—100
Бачки 2% без врећа утов. ст.	90—100
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	100—110

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	— — —
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6.50—7
„ лаке	6 50—7
„ мршаве	8—10
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3.50—4.
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	3—4
Живина жива	9.50—10.50
Јаја	34—37
Маст	12.—12.50
Сланина	8—9
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	3.30—3.50
Сир српски	9—11
Кајмак	20—25

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50— 60
Мек. вагон Београд, са вреће.	60— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	— — —
Црни лук	— — —
Бели лук	— — —
Сено	45— 55
Слама	— — —

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	195—199
4% Аграрне обвезнице	26—27
7%. Инвестициони зајам 1921	45—46
Аграрна банка	219—222

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

КОНКУРС

На основу решења Господина Бана III Бр. 2395 од 30-III-1933 г. расписује се конкурс за директора и једног професора бановинске Специјалне пољопривредне школе за јужне културе „Тополица“ — Бар и 5 стручних учитељица и то: 2 за Домаћичку школу „Брезовик“—Никшић, 2 за Домаћичку школу на Његушима и 1 за Специјалну пољопривредну школу „Тополица — Бар.

●

Кандидати за мјесто директора и професора морају имати факултетску спрему и положени професорски испит за ниже пољопривредне школе.

●

Да су у државној или бановинској пољопривредној струци провели у служби најмање 6 година од којих најмање 2 године при некој пољопривредној школи.

Да добро познају виноградарство и воћарство.

●

Изабрани кандидати имаће плату према Закону о чиновницима грађанског реда.

●

Кандидаткиње за мјеста стручних учитељица морају имати вишу учитељску домаћичку школу и најмање 2 године државне или бановинске службе.

●

Прописно таксирану молбу са свима документима по Закону о чиновницима грађанског реда послати најдаље до 15 јуна 1933 године.

●

Доцније приспјеле молбе, недовољно таксиране и без докумената, неће се узети у поступак.

●

Од стране Краљевске банске управе Зетске бановине Пољопривредно одјељење III Бр. 2395/33 од 12/V 1933 г.

УКОЧЕНИ ЗГЛОБОВИ
брзо се умире

Без одуговлачења можете брзо да се ријешите болова и укочености у зглобовима и мишићима. Употребите лагано мало СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА - без ушрљавања, без чекања. Одмах ћете осјетити његово топло умирујуће дјеловање Болова нестане.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, крстобоље, ишијаса, болова леђа дисторвије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свима ЉЕКАРНАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ
одстрањује болове.

Одобрено од Мин. Социјалне Политике и Народног Здравља С. бр. 4497. од 15. марта 1932. г.

ТЕЧАЈ КОНЗЕРВИСАЊА ВОЋА И ПОВРЋА

Српско пољопривредно друштво у Београду отвара течај за конзервисање воћа и поврћа за наступајућу сезону. Течај ће се одржати у друштвеним просторијама. — Немањина ул. бр. 15. Рад је на течају теориско-практични.

Упис почиње 1. маја и траје до 10. јуна закључно. При упису кандидаткиња изјављује коју врсту воћа и поврћа жели да научи конзервисати, а за сваку плаћа друштву 5 дин. дневно ако је имућнија, а сиромешне неће ништа плаћати. Ова сума се плаћа за дрва, послугу, употребу посуђа и справа за конзервисање и др.

Кандидаткиње набављају воће и поврће, као и тегле, пошто конзерве остају њихова својина.

УПРВА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ЦЕНОВНИК

севонских потреба, које се могу добити са стоваришта Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина ул. бр. 15. Телефон стоваришта 27702.

Најбољи немачки прашачи и огртачи, марке „Бавариа“	580.—	Дин.
Сточна вршалица, са сламотресом и геплом, комплетна	4.500.—	„
Ветрењаче домаће, веће, са 6 сита	1.250.—	„
„ ЦИКЛОН, веће, са 6 сита, са пропелером	1.250.—	„
Косачице за траву „Мелихар“ 4.200.— комб. и за жито	5.000.—	„
Жетелица — везачица, марке „Боле“, немонтирана	16.000.—	„
„ руковедачица „ Амби, Кнотек, Мелихар Диринг и Хава	6.000.—	„
Најбоље, штајерске косе	40.—	„
Ков за косе (чаканац и бабица, Дин. 15.— Гривне за косе са кључем	10.—	„
Прскалице за лозу, Нехвилова „Аустрија“	520.—	„
„ „ „ „ „ПЛАЦ“	600.—	„
„ „ „ „ Идеал — француске	500.—	„
„ „ „ домаће марке „Илинка“	450.—	„
Запрашивачи домаћи, ручни	70.—	„
„ Вермолер „Торпиљ“, лењни	400.—	„
Семе мухара на мало 3.— Дин. на 100 кгр.	2,50	„
„ суданске траве „ „ 3.— Дин. на 100 кгр.	2,50	„
„ летње репе, беле, угарњаче, сеје се после жетве јечма	20.—	„
„ енглеске траве, на мало 15.— на 100 кгр.	12,—	„
ПЛАВИ КАМЕН, гарант 98—99%, у врећама од 100 кграма; марке „ЗОРКА“: На мало, испод 100 кгр. Дин. 6,70, од 100 до 1000 кгр. Дин. 6,50, преко 1000 кгр.	6,40	„
РАФИЈА, МАЈУНГА ЕКСТРА, бела, дугачка, на мало 19.— на целу балу	18.—	„
Сумпор у праху 5.— на јути 10.— на азбесту	20.—	„
Желатин за бистрење вина Ia Дин. 70.— IIa	50.—	„
Сириште „Биљана“, у течности боца од ½ л Дин. 12,50 боца од 1 литра	22.—	„
Сулфарол на ½ кгр. Дин. 22.— на килограм	40.—	„
Арзола „ „ „ „ 22.— „ „	40.—	„
УРАНИА — ЗЕЛЕНИЛО на килограм	70.—	„
Дунавски екстракт, у бурадима од 200 кгр. Дин 6.— у кантицама од 5 кгр.	8.—	„
Гума за калемљење лозе на зелено	100.—	„
Манила за везивање снопова (клубе око 2,50 килограма) ком.	40.—	„
Маказе за шишање оваца ком.	20.—	„
Тегле за конзервисање воћа и поврћа стерилисањем, са херм. затвором: од 2 л Дин 20.— наске, Дин. 18 високе, од 1 лит. 14.— од 1|2 л. Дин. 12.— комплетно, тегле за мед, са металним поклопцем на шраф од 1 кг. Дин. 9.— од 1|2 кг.	7.—	„
Рез. гуме за тегле (за све четири врсте) ком.	1.25	„

Цене су необавезне, а важе франко друштвени магацин.

ЗА ЦЕЛУ ПОРОДИЦУ

19.-

Vrsta 4431-00

Лака дечја ципела за свакодневно ношење по топлим данима. Направљене су од платна са гуменим ђоном.

39.-

Vrsta 2942-00

Прозрачне и лаке сандале са креп-гуми ђоном. За топле сунчане дане неопходно потребне.

45.-

Vrsta 3222-00

За немирне дечаке полуципеле од смеђег бокса са јаким гуменим ђоном. Врло издржљиве. 35—38 Дин. 59.—

ДЕЧЈЕ ЧАРАПЕ:

високе памучне . . .	Дин, 8., 10., 12
кратке кончане . . .	Дин. 7., 9.
спорт	Дин. 10., 12.

ЖЕНСКЕ ЧАРАПЕ:

свилене најфиније	Дин. 29.
свилене Вискоза	Дин. 25.
свилене	Дин. 19.
флор ла	Дин. 19
памучне	Дин. 15.
памучне нормалне	Дин. 9.
спорт, кончане	Дин 10.

МУШКЕ ЧАРАПЕ:

кончане и полусвилене . . .	Дин. 15.
египатски памук десиноване . .	Дин. 10.
полусвилене	Дин. 7.
јаке памучне	Дин. 5.

Бата

49.-

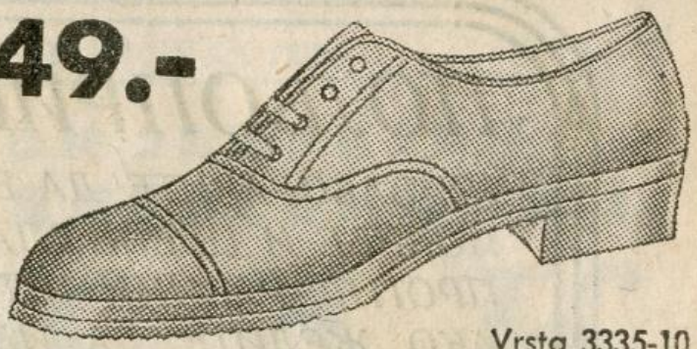

Vrsta 3335-10

Женске сиве платнене полуципеле са гуменим ђоном. За лепе сунчане дане.

69.-

Vrsta 3925-03

Чврсте ципеле од црног бокса са јаким гуменим ђоном. За шетрапац и свакодневно ношење.

89.-

Vrsta 2945-11

Ципеле од жутог бокса. Практичне и елегантне. Исте оваке од лака за недељу и празник за цену Дин. 99.—

49.-

Vrsta 4467-29

За рад у пољу код росе, и за сваки рад који захтева чврсту а ипак лагану ципелу. Ове наше спортске од платна са јаким гуменим ђоном. Женске Дин. 39.—, дечје Дин. 35.—

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ВИНОВУ ЛОЗУ, ВОЋКЕ, ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ БЛАГОВРЕМЕНО ПРСКАТЕ ПРОТИВ РАЗНИХ ШТЕТОЧИНА И БОЛЕСТИ АКО ЖЕЛИТЕ ДА ИМАТЕ ДОБАР ПРИНОС.

Зато на време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате:

АГРИТОКС

препарат пиретрина, није отрован и са сигурним успехом убија све врсте лисних ваши, гусенице и остале штеточине на виновој лози, воћкама поврћу и цвећу.

АРЗОЛА

чисто арсеново средство за прскање винове лозе воћака и ратарских усева против: **грожђаних мољаца, јабуковог и крушковог црва, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина које нагривају плодове и зелене делове биљака.**

МОЛЕКС

арсенов препарат за **запрашивање винове лозе против грожђаних мољаца,** *нарочито за време цветања винове лозе.*

СУЛФАРОЛ

препарат колоидалног сумпора у води лако растворљив за прскање винове лозе, воћака, поврћа и цвећа против: **оидијума-пепелнице, плесни, коврчавости листа, монилије итд.**

ТУТОКИЛ

комбиновано средство бакра, арсена, и колоидалног сумпора **за једновремено прскање против болести и штеточина.**

ПОМАЖИТЕ ДОМАЋУ ИНДУСТРИЈУ!

„БИЉАНА" А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*

Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановић
Београд — Крал. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 12. Београд, 15 ЈУНИ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Наводњавање.

У „Тежаку“ је досад више пута истицано питање наводњавања њива и осталих површина, и препоручивано нашим пољопривредницима да изводе наводњавање свуда где је могуће, те да на тај начин сачувају своје усеве од сигурне пропасти. Нема сумње, наводњавање за нашу државу, а нарочито за поједине њене сушне крајеве, претставља једно веома важно питање — управо животно питање, те му стога треба поклонити што више пажње. Али наводњавање, иако само по себи претставља најсигурнији и најефикаснији начин за обезбеђење усева потребном водом за време суша, ипак има мање више ограничену примену. Ова ограниченост примене наводњавања долази поглавито отуда, што његово извођење зависи с једне стране од природних услова, а с друге стране што је оно скопчано за изграђивање извесних објеката и инсталација, за чије је подизање неопходна како стручна спрема, тако и материјални издаци. Да би се наводњавање могло

извести, неопходно је потребно, да у првом реду постоје извори воде, (реке, потоци, језера и т. сл.), одакле ће се извесна површина снабдевати потребном водом, а затим је потребно, да се вода из извора доведе до места, где ће се изводити наводњавање. За ово довођење воде потребно је израдити, према томе, да ли се вода доводи са веће или мање даљине; или, да ли се вода може довести природним падом или не, читав низ инсталација: канале, бране, пумпе, пропусте и др. Наш пољопривредник, као ситан поседник, са распарчаним газдинством, а затим економски слаб, нарочито данас, није у могућности да изводи наводњавање у ширем обиму, па и онда када је довођење воде доста лако. Једино они пољопривредници могу се користити благодетима наводњавања, чија се имања или поједине парцеле налазе непосредно уз речне обале или какве друге изворе воде. Иначе, остали пољопривредници, а ових има много више, наводњавање својих њива не могу изводити. Стога питање наводњавања у ширем обиму код нас не може решити сваки пољопривредник за себе, већ би ово питање требало решити на други начин. Може бити да би се ово питање повољно решило удруживањем пољопривредника у задруге или слична удружења. Изгледа ми да би се оснивањем задруга за наводњавање, са државном помоћи, на пољу наводњавања много учинило.

Ни на овом месту нећемо се упуштати дубље у расматрање, на који би начин требало приступити извођењу наводњавања у ширем обиму код нас, већ ћемо прећи на једно друго важно питање, које се само по себи намеће, а то је, да ли се наши пољопривредници, када нису у могућности да изводе наводњавање могу борити са сушом, и да ли за ту борбу постоје средства и мере? На ово питање можемо слободно одговорити: да могу, и да за то постоје средства и мере! Данашња наука и пракса располажу са доста сигурним средствима и мерама за борбу против суше, и ова су средства и мере у пракси показала добре резултате. Од свих средстава и мера којима се у борби против суше служимо, заслужују нарочиту пажњу следећа:

1 гајење усева отпорних према суши;

2 конзервисање (чување) влаге у земљишту одговарајућим обрађивањем земљишта;

3 гајење озимих усева са кратком вегетационом периодом у сушним областима и

4 пошумљавање терена сушних области.

1 Гајење усева отпорних према суши. Сви усеви за своје развиће не захтевају исте количине воде, већ се у том погледу битно разликују, као што се то види из података о транспирационом количнику (количини воде потребне за изграђивање јединице суве материје). Ево какав је транспирациони коефицијенат за најважније усеве:*

Пшеница	390	Просо	190
Јара раж	349	Кукуруз	240
Овас	474	Луцерка	539
Јечам	470	Сорго	212

Као што се види из горњих података, све биљке не захтевају за своје развиће исте количине воде, те с тога у сувим крајевима треба гајити оне усеве, који захтевају мање воде. Од ових усева за сушне крајеве нарочиту пажњу заслужују: раностасне и средње сорте кукуруза, затим сирак и просо, мухар и суданска трава. Ова последња има нарочити значај, када је у питању обезбеђење домаћих животиња потребном храном, те је стога у сушним крајевима треба гајити као најважнију пићну биљку.

2 Конзервисање (чување) влаге у земљишту одговарајућим обрађивањем. Обрађивањем земљишта може се умногом постићи чување влаге у земљишту, а тиме и сузбити штетан утицај суше. Када се земљиште обрађује ујесен и остави да лежи преко јесени и зиме у отвореним браздама (неподрљано), тада ће се вода која долази јесењим кишама, као и вода постала топљењем снега, оцедити у дубље слојеве земљишта, где ће се сачувати од испаравања. Разуме се да ово јесење обрађивање — односно орање треба изводити

*) А. Г. Герасимов: Обшче Земледелие стр. 14

по могућству што дубље. Пролетње орање у сушним крајевима треба обавезно избегавати.

Поред тога за успешно чување влаге у земљишту неопходно је потребно још одржавати површину њива у растреситом стању, што се постиже: дрљањем, прашењем, окопавањем и др. мерама.

3 Гајење озимих усева. Познато је да се озими усеви развијају у оно доба године, када има обично довољно влаге, а то су јесењи и пролетњи месеци и први летњи месец. Стога озимим усевима суша не може нанети никакве штете, те их треба у сушним крајевима првенствено гајити. Нарочито у сушним крајевима треба гајити озиме пиљне биљке: оз. грашак и грахорицу.

4 Пошумљавање терена сушних области. Улогу шума у регулисању влажности појединих крајева није потребно нарочито истицати, пошто је ова улога свима добро позната. Ипак примера ради изнећемо утицај шума на ублажавање штетног дејства суше. У јужним бескишним (сувим) степама Русије*), наиме у округу бабровском, извршено је у времену од 1893—1905 г. пошумљавање терена на површини од око 1000 хектара. Пошумљавање је изведено храстом, кленом, брезом и жутим багреном. Шума је подизана у појасевима (пантљикама) ширине 40—60 м., са растојањем између појасева од 400—600 м. Ове површине између појасева шума (400—600 м.) обрађиване су, и на њима су гајени усеви. После 25 година, када је шума одрасла утврђено је:

а) да је количина годишњих водених талога на пошумљеном терену у времену од 1919—1922 год. била за 55 м.м, просечно већа, него на непошумљеном терену;

б) да је испаравање влаге из земље на пошумљеном терену у овом истом периоду времена било за 233 м.м. просечно мање, него на непошумљеном терену, и најзад

*) Проф. А. Д. Дубах: Селвскохозајствепаја Мелиорација стр. 203.

З да је влажност ваздуха у времену април-септембар, за исти период времена, била за 0·4% већа него на непошумљеном терену.

Ове три чињенице довољне су да нам истакну велики значај шума на ублаживање суше.

Какав је пак утицај показало пошумљавање на жетвене приносе види се из ниже изнесених података добивених у сушној 1921 год.

Врста усева	На пошумљ. терену	На непошумљ. терену	Разлика
Раж по хектару	890 кг.	230 кгр.	660 кгр.
Овас „ „	1070 „	430 „	430 „
Луцерка (сено) просечно за 1919—21 г. по хек.	3000 „	1000 „	2000 „

О корисном утицају пошумљавања терена на ублаживања штете од суша има још много примера. Овде ћемо изнети још један са Краснокутског опитног поља бивше Саратовске губерније. Ево какве је резултате показало пошумљавање. Ови подаци показују просечне приносе за 6 година),

Врста усева	На пошумљ. терену	На непошумљ. терену	Разлика
Оз. раж по хектару	1580 кгр.	1420 кгр.	160 кгр.
Оз. пшен. „ „	790 „	490 „	300 „
Јара „ „ „	790 „	630 „	160 „
Пићно биље по хект.	2560 „	1960 „	600 „

Из предњих података видимо да је пошумљавање на ублаживање штетног утицаја суше, па према томе и на повећавање жетвених приноса, показало врло добре резултате. Стога сматрам да и код нас у борби са сушом, а нарочито тамо где није могуће наводњавање, треба почети са пошумљавањем. Напред изнесени примери довољни су да нам истакну значај шума за сузбијање суша.

Властимир Ђ. Ђорђевић, проф.

О селекцији уопште.

(свршетак).

Има још једна могућност да се биљке промене и стекну нове наследне особине. То су *комбинације*. Комбинације настају кад се цвет једне биљке оплоди прашком из друге биљке, исте врсте, али различних особина. Тада настаје потомство које каснијих година испољава читав низ различних особина својих родитеља, и каткад покажу се и такве нове особине, које ниједан од прародитеља није показивао. Комбинације настају у природи или без икаквог утицаја човековог, као што то бива код оних биљака чији цвет мора да се оплођава прашком из цвета друге биљке (нпр. код ражи, код кукуруза и т. д.). Но оне могу ипак да настану и код оних биљака које се у нормалним приликама оплођавају прашком из истога цвета, као што је код пшенице, јечма и овса. Још сигурније настају комбинације утицајем човека, када овај изводи вештачко оплођавање биљака, што је могуће извести чак и између разних врста.

За селекцију долазе у обзир првенствено оне мутације и комбинације, које су постале у природи без утицаја човековог. А пошто су од почетка њиховог постојања протекле можда и хиљаде година, то можемо да разумемо оно шаренило, које се показује вештом оку на некој њиви, на којој расте нека стара домаћа „неоплемењена“ сорта пшенице. Такво поље често је пута прави мајдан где можемо наћи све што требамо.

За добар успех селекције веома је важно **да селекционер зна шта хоће.** Погрешно постављеним циљевима селекције може се учинити и врло много штете, и покварити оно што се је хтело поправити. Тако је нпр. у Немачкој, где има врло много селекцијских газдинстава, опште позната појава, да је селекцијом раније знатно покварен квалитет домаће пшенице, која је постала неупотребљива за мељаву, јер су сви селекционери настојали само да добију типове који

дају велики принос, а занемарили су квалитет. Друга опасност, кад се селекционише само на велики принос, јесте та, што су такве сорте у јакој мери подложне великим скоковима и падањима приноса, који су скокови овисни од климатских прилика појединих година. Доживео сам нпр. случај да је на мојем опитном пољу таква једна сорта пшенице (Викторија) по величини приноса једне године била између четрдесет сората на првом месту, а већ наредне године међу последњим. То је за пољопривредника свакако врло опасно. Зато ја препоручујем да селекционер (нпр. селекционер пшенице) одреди себи ову задаћу: да селекцијом из наше домаће пшенице изнађе и размножи оне типове, који дају добар квалитет; који у просеку од више година дају сигуран принос, ма он и не био апсолутно највећи, али да је свакако већи од приноса старе сорте из које су биле узете прве биљке.

Обзиром на овај циљ ја сам себи створио претставу слике и прилике оне идеалне биљке, која би по моме мишљењу задовољавала то под нашим климатским приликама и под техничким условима и могућностима какве ми можемо усеву да пружимо нашом земљом, гнојењем, предусевом, и нашим радом уопште. Ја од такве идеалне биљке тражим:

да је отпорна против студени,
да је отпорна против жеге,
да је отпорна против рђе,
да је отпорна против полегања,
да се одвише не бокори,
да је ранозрела,
да у класу има зрна једра, што једначнија и стакласта.

Биљка која је снабдевена овима особинама пружа јако јемство за сигуран принос и за добар квалитет. Ако таква биљка има још и нешто крупнији клас, и у њему нешто крупнија зрна, то се тиме и величина приноса још знатно диже. Али ипак у погледу крупноће зрна не треба претеривати, јер међу крупнозрним

сортама има доста таквих, чији се квалитет не може мерити са квалитетом ситнозрних пшеница.

Настаје сад питање: има ли таквих идеалних биљака, и где их можемо наћи? На то може се одговорити: њих има, и то у свакој доброј старој домаћој сорти, јер ту је природа можда стотинама и хиљадама година стварала мутације и комбинације, које сад треба само извадити, размножити и испитати јесу ли оне вредније од оне мешавине — старе сорте — из које смо их узели.

Кад би нам срећом пошло за руком да нађемо баш најбољу биљку, то би нам посао био врло лак. Њена зрна требало би само одвојено посејати и размножити, па да се већ за неколико година добије вагон семена. Али, врло је мала вероватност да би и најискуснији селекционер био те среће; већ много је вероватније *да ту најбољу биљку никад нећемо наћи,* па смо задовољни, ако истражујући велики број биљака које смо на њиви одабрали — нађемо између њих ипак једну која је боља од свију осталих. Да њу нађемо потребно је дакле да се испитују потомства великога броја одабраних биљака. Што већи је тај број, то већи је посао око извођења селекције, али то већа је и вероватноћа да ће се наћи нешто што је заиста добро.

Из напред наведенога можемо закључити, да се посао селекције дели у две важне радње и то:

1.) одабирање биљака на њиви (у истину то је права селекција), и

2.) размножавање селекционисаних биљака и испитивање њихове вредности.

К. Поповић.

Улога креча у повртарству.

Повртарство је облик рада у земљорадњи, који највише захтева добро и правилно обрађено питање каквоће земљишта и хранивих састојака у њему. Ако

се овом питању не обраћа довољно пажње и не ствара се довољна резерва у хранивим материјама у земљи, не могу се постићи добре користи од повртарства; могу се чак имати и штете.

Висока хранива вредност земљишта од великог је значаја у земљорадњи, а још већег је значаја у градинарству, особено у повртарству. Потреба високе храниве вредности земљишта у једном повртњаку објашњава се тиме, што се на једној површини земљишта могу гајити на смену неколико повртарских биљака и скидати неколико берби благодареħи кратком вегетационом периоду. И већ самим тим довољно је јасно да се земљи одузима велики део резерве у храни и да то одузимање треба накнадити. Поред тога велики део повртарских биљака осетљив је према особини земљишта и садржини хранивих материја. Ако се о овим околностима не води брига, биљке се слабо развијају и дају мали принос.

Поред других хранивих састојака у земљи потребних биљкама и креч је неопходан и незаменљив.

Од колике је важности креч у повртирству може да послужи однос потрошње креча појединих биљака за њихово развиħе. Тако у току године на површини од 100 кв. метара утроше креча:

купус бели 4,280 кгр.
„ црвени 3,070
пасуљ приткаш 1,280 кгр.
пасуљ чучавац 0,690 кгр.
келераба 1,020 „
кромпир 9,500 „
разне салате 0,250 „
спанаħ 0,240 „
воħке 2,000 „

Просечни губитак креча у повртњаку може да се рачуна на 6 кгр. на 1 ар. Као што се види губитак је доста велики.

Земља се осиромашава кречом утолико више уколико се на њој гаје биљке, које потребују више

креча за свој живот и уколико је земља била сиромашнија у кречу пред сађење биљака. Недостатак креча у земљи мора се попунити. Ово се мора учинити утолико пре, кад знамо да је улога креча у животу биљака многострука: служи за развиће биљке и плодова, за растварање хране у земљи која се тешко раствара, неутрализује киселине у земљи; потпомаже благородним бактеријама у земљи да брже разлажу материје за образовање угљене киселине; затим корисно дејствује при образовању азотних соли у земљи; најзад врши корисну улогу поправљања физичких особина земљишта и претставља основни материјал да се сва остала ђубрива могу правилно да разложе у земљи. Само у заједници са кречом остала ђубрива могу да покажу своја дејства.

Зато ђубрење кречом у повртњаку треба да се врши по мало, чешће или сваке треће године.

На хектар се узима око 2000 кгр. и та му је количина довољна за три године, која се ујесен или зими растура на поорано земљиште кад је време тихо, и тако остави преко зиме, а упролеће заоре или прекопа.

Милорад П. Зечевић.

Влага.

(свршетак)

Шта је влага? Овим именом зове се она вода, која се налази прожмана у горњим слојевима земље, одакле је корење биљака упија. Та вода од огромне је важности за исхрану биљака, јер биљке могу да узимају само у води растворену храну, и то тако јако разводњену, да на 2 до 3 дела хране долазе 997 до 998 делова воде (2 до 3‰ раствор). Из тога следи да биљке за трајање свога растења требају врло велике количине воде. Стварно и јест тако, и истраживањима је утврђено да биљка, док изгради 1 килограм суве материје, потроши 300 до 400 литара воде. Из тога се може израчунати колико би воде потрошио н. пр. усев кукуруза у напред наведеном примеру за мали, нормалан и велики жетвени принос. Узмимо случај са 15 товара зрна. На

оволику количину зрна отпада поприлици још 40 до 50 товара шаше и корења. Рецимо да је целокупан принос суве материје 50 товара. Да произведе толики принос, усев кукуруза потрошио би са хектара земље 50 пута 300 до 400 товара воде, т. ј. 15000 до 20000 товара. За нормалан принос од 50 товара зрна требало би 50000 до 66000 товара воде, а за велики принос од 100 товара зрна требало би 100000 до 130000 товара воде. Намеће се питање: одакле толика вода?

Вода доспева у земљу у облику воденог талога. Количина воденог талога што падне на земљу у главним пољопривредним пределима наше државе износи годишње око 600 литара по квадратном метру површине т. ј. око 60.000 товара по хектару земље. То би било довољно за нормалне жетвене приносе (н. пр. за 50 товара кукуруза) кад би целокупна та количина воденог талога послужила усеву. Међутим, у стварности збива се сасвим друкчије. Прво треба имати на уму да један—већи—део воденога талога пада на земљу у касну јесен и преко зиме, дакле у време када на њој нема усева, или ако га има, када он због зиме не расте, него мирује, па не троши расположиву влагу. А само један мањи део годишњег воденог талога пада у летњим месецима када је земља обрасла усевом. Тај летњи талог зове се вегетацијска вода, а онај први зове се зимска вода. Разуме се да је вегетацијска вода за усев важнија, јер њу усев може потпуније да искористи пре него се она на друге начине за усев изгуби. Где у некоме крају за трајање вегетације пада киша у честим размацима времена, али не у великим количинама наједанпут, тамо је усев најбоље обезбеђен влагом и најмање се влаге губе другим путевима. На жалост, код нас у многим крајевима наша клима доноси баш обрнуто: да је најмање воденог талога у најважнијим месецима вегетације, а највише да га је у зимским месецима. Па и ако падне киша улето, то она пада у ретким размацима времена, али онда обично у великим количинама, колике усев не може брзо да искористи, па се та киша добрим делом за усев изгуби. Зато је за наше прилике од једнаке важности, како вегетацијска, тако и зимска вода.

Ми ћемо сада да расмотримо шта бива са оном водом коју усев не може одмах да искористи, као што је зимска и преобилне количине вегетацијске воде и у случајевима јаких летњих киша.

Један део те воде отиче површином, ако је положај земље нагнут, и слива се у потоке и реке. Један део испарава се са земљине површине и враћа у облику водене паре у ваздух. Улето и за ветровитог времена испаравање је веома јако. Један део оцеђује се у земљу и прожима њене

честице, задржавајући се међу њима у облику влаге. Постепено влага се спушта све на дубље, док се на извесној дубини не сабере толико, да она створи водене жиле и подземну воду. Ова подземна вода, ако је на већој дубини од $2^1/_2$ метра, скоро је сасвим изгубљена за биљке. Вода која се је задржала у горњим слојевима земље у облику валаге, изложена је непрестаним променама и покретањима. Придолазе ли одозго веће количине воденог талога, то се влага креће од површине према дубини земље. Ако пак за дуже времена не пада на земљу киша, с површине земље ветри један део влаге у ваздух и горњи слој земље се исушује. А да би се накнадио губитак изветрене влаге, из нижих слојева пење се влага према површини. Како видидимо, ствар у погледу влаге није тако проста, и може се сматрати да је земљина влага свакога дана, а лети и свакога сата, у друкчијем стању. Да се ипак нађе нека мера за приближно мерење способности неке земље за упијање и задржавање влаге, у новије време узима се да је за снабдевање биљке водом меродаван само онај слој у коме је биљка раширила своје корење. Једногодишње биљке пуштају у нормалној доброј земљи своје корење до 180 см дубине. Ако им се на мањој дубини штогод препречи, не иду дотле. Таква препрека може да буде на пример зачепљени слој оподзољене земље, који често пута налазимо већ у мањој дубини од 1 метра, или стена у брдским крајевима где је земља сасвим танка. Зато ни подземна вода, ако је дубља од $2^1/_2$ метра, уопште не долази у обзир за снабдевање једногодишњих биљака водом, јер из подземне воде диже се влага само на 30 до 80 см. висине. Али ако је подземна вода близу површине земљине и на домашају корењу биљака, као што је на пример у Холандији, онда је усев потпуно снабдевен влагом и тамо нема никада суше, ма и за дуго времена не било кише. Зато холандска пољопривреда и стоји у читавоме свету по величини жетвенога приноси на првоме месту.

Да би се упростило израчунавање земљине влаге, узима се данас у науци као приближно тачно, да на сваких 10 см дебљине слоја земље може по квадратном метру површине да стане 10 до 22 литара влаге која је употребљива за биљке.

У песковитоме слоју 10 литара, у иловачи 25 литара, у глинуши 20 литара, у песковитој глинуши 15 литара.

На основу тога пољопривредник може сам за своју земљу доста тачно да испита како у њој стоји ствар са влагом. Он има копањем јаме да утврди: 1) до које дубине иде у његовој земљи корење једногодишњих биљака, и 2) какви су слојеви земље до те дубине, да ли је иловача,

глинуша, песак, и т. д. — Из овог двога лако се може израчунати колико воде може дотична земља да држи у себи у облику влаге. Рецимо он је нашао да корење иде до дубине од 180 см, а слојеви да су: 40 см глинуша, 40 см глинуша с песком и 100 см песак. За оваку земљу може се сматрати да је способна да држи у себи: 4X20+4X15+10X10= свега 240 литара влаге по квадратном метру површине, која влага може биљци да послужи за снабдевање водом. Оволика количина воде била би довољна већ за производњу жетвеног приноса од 20 товара зрна по хектару, само кад би ми свуда имали такву земљу у којој корење може да се без запреке шири до дубине од 180 см. Али ми је немамо свуда. Немамо је тамо где је земља танка, а немамо је на много места ни тамо где је земља дебела, али оподзољена, зачепљена згуснутим слојем ситних делића, кроз који слој корење биљака не може лако да продире. Из овога разлагања научићемо: да за величину неког имања није једина мера број његових хектара, већ да је подједнако важна мера и дубина слоја добре земље.

Друга важна ствар за осигурање влаге јесте: да пољопривредник, обрађујући своју земљу, увек има у виду очување влаге као један од најважнијих циљева његовога рада. Земља треба да је увек у таквоме стању, да је способна што брже да упија воду, а што теже да испушта влагу. Разумним обрађивањем то се у великој мери може постићи, а како се то постизава, описаћу у засебном напису о обрађивању земље обзиром на чување влаге. Засада споменућу само толико, да ми у свима нашим крајевима, где само имамо довољно дебелу земљу, морамо из зиме изићи са толиком залихом зимске влаге, колико одговара горњем рачуну, само ако би главно обрађивање земље (дубоко орање) било свршено до зиме, и ако упролеће не би земљу превртали. Једним орањем добро влажне земље упролеће губе се из сваког квадратног метра површине 30 до 40 литара влаге, а неокопавањем усева и другим неким непаметним радовима губе се исто толико, и још више. Кад би се на све то пазило, ми би у већини случајева могли да на дебелим земљама и без нарочитог заливања усева пролазимо доста добро, особито пак оних година кад се и преко лета налази чешћих киша. Није тако и на танким, и на оподзољеним дебелим земљама. Такве земље премален су резервоар за довољну количине влаге, и ту или мора преко лета да пада киша сваки други-трећи дан, или би их морали заливати у дане када засуши. Оподзољене земље и поред њихове дебљине исто су што и танке земље. И њима треба честих летњих киша, или их ваља заливати. Њих би могли и поправити ако би разрушили оподзољени слој. Врло лако и врло

добро може се то постићи експлозивом, или честим гајењем детелина и других истрајних биљака чије дебело корење иде дубоко у земљу. Разуме се, оподзољене земље ваља у исто време и лечити, да се уклоне узроци оподзољавања, а то се постизава гнојењем земље кречом и добрим сточним и зеленим гнојем.

Ако би сад, пошто смо се боље упознали са земљином влагом, хтели да одговоримо на питање: треба ли наше земље да заливамо?, то би за највећи број наших газдинстава одговор био позитиван, т. ј. он би гласио: треба, и то:

свуда тамо где су земље танке, где су оподзољене, где су одвише оцедне (посак), где су сушна лета, и где преко године не пада довољно воденог талога;

затим и свуда тамо где су земље богате, па се од њих могу захтевати и много већи жетвени приноси него што их оне данас дају само због немања довољне количине влаге;

најзад и свуда тамо где се код обрађивања земље не води довољно рачуна о најбољем чувању и сабирању влаге, с којом појавом се срећемо скоро у свима нашима газдиствима.

Значи дакле, да би заливање усева било код нас безусловно најбољи лек за лечење свих недостатака наше кише, наше земље и нашега рада. И зато треба тежити да се за то искористи свака прилика.

Сматрам потребним да овде споменем и још једну ствар. Као год што је штетно свако „премало“, исто је тако штетно и свако „одвише“. И код заливања треба пазити на праву меру, и не претеравати преко стварне потребе, јер претерано заливање може да има и врло тешких последица: испирање корисних земљиних састојака и одношења ових у дубину, дакле прекомерно штетно исцрпљивање земље. Зато и овде важи оно златно правило: *у свему мера.*

К. Поповић.

Сточарство.

Коју расу свиња да гајимо?

Овакво питање нам постављају врло често. На то питање данас није нимало лако дати један потпун и свима задовољавајући одговор. Питање расе код данашњих и опште пољопривредних, а и тржишних прилика врло је тешко решити. У најскоријој прошлости прилике за држање свиња у овим крајевима биле су посве друкчије од данашњих*. Прилично

*) За прилике у Шумадији.

сачуване шуме све до рата пружале су бесплатно хране свињама скоро за половину године, од Митров-дана до Ђурђевдана. Непрегледни шљивари и воћњаци уопште служили су за исхрану свиња преко лета пашом, а ујесен својим плодовима. Били су то мање више једноставни услови, али је и држана свиња била више једноставних особина. Данас је готово у потпуности нестало оних више једноставних услова за држање свиња, а нема никаквих поузданих знакова за какав одређени правац у погледу избора расе. Један од најглавнијих услова код избора расе за гајење јесте данас тржиште. Оно је међутим врло непостојано. Колико јуче тржиште је тражило меснату свињу са мало масти али првокласним месом. Прилично благостање потрошачких маса омогућавало је подмирење потребе за машћу маслом, које се производи у све то већој количини и по све нижој цени, док је масло са здравствене стране далеко препоручљивија храна од свињске масти. Погоршане привредне прилике у последње 2—3 године повратиле су опет, али изгледа само привремено, предност раса свиња за маст, али је та предност посве несигурна и везана више локално. У догледно време те прилике могу се исто тако променити и поћи путевима који су се за тржиште наших свиња указивале само две-три године раније.

По данашњем, и ако је нестало оних природних услова за држање свиња, овдашњи сељак по садашњем тржишту био би упућен да ипак држи коју од простијих пасмина. Међутим, то је ипак готово немогуће и баш због промењених услова за држање ове домаће стоке. Наиме, нестанком шуме, која ја пружала један део хране бесплатно, нестанком воћњака који су као нузгредну добит пружали јевтину пашу и храну свиња, тежак је принуђен да у колико гаји свиње да ове држи данас на зиратном, ограниченом простору, где или животаре и више гладују или се пристојније хране, у ком случају њихово држање знатно стаје. Тежак уколико год је душеван решава се за држање посве ограниченог броја свиња и које настоји да држи како треба. Таквоме пак никако се не исплати држање макаковних грла. Свиња кад се већ храни готовим и из руке, мора и својим сојем да буде таква, да ту храну чим боље исплати, т. ј. да сама и својим подмлатком чим пре пружи користи.

Како су данас прилике за држање свиња доста разнолике, колико по условима самог гајења, толико и по питању њихова тржишта, излази да се питање расе никако не би могло решити једном расом, већ најмање са две. Наиме, једном од више неоплемењених раса и једном од племенитих, која би се прилагодила домаћим приликама и условима гајења. По првом

избор би имао пасти или на стари шумадиски сој**) од кога се нађе још нешто чистокрвних запата или на увођење монголице и у ове крајеве. По другом од племенитих раса морао би се узети у обзир најпре беркширски сој.***) Ово за то што су још пре рата исте свиње увожене у Поморавље, где су укрштане са домаћим врло успеле, па су и данас доста распрострањене и радо гајене.

Проф. **М. Ж. Калановић.**

Процењивање старости код говеда.

Са 3—4 недеље ничу сви млечни секутићи и млечни претkутњаци — I. II. и III; са 6—8 месеци I. кутњак — I. молар —, са 15—18 месеци II. кутњак — II молар —. Са 18—24 месеци избије први стални секутић, са 2—2 и по године избије други стални секутић, III. кутњак — III. молар — и стална два премолара. Са 1 и по — 3 године избије трећи стални секутић и са 3 и по до 4 године последњи—четврти стални секутић. Код јуница, које су одмах после полне зрелости остале стеоне — 1 и по година—пробијање сталних зуба обично мало задоцни.

Утврђивање старости код старијих крава по прстенима на роговима је опште позната ствар. Збир прстенова на рогу са додатком од 2 год. даје године старости.

Код оваца и коза.

У старости од 5 недеља ничу сви млечњаци. У старости од три до шест месеци први кутњаци. У старости од девет до дванаест месеци други кутњаци; у старости од дванаест до осамнаест месеци избију први стални секутићи, у старости од деветнаест до двадесет и четири месеци ничу трећи кутњаци и други стални секутићи. У старости од двадесет и један до тридесет месеци ничу стални преткутњаци, у старости од тридесет до тридесет и три месеци избију трећи стални секутићи, а у старости од три до три и по године ничу стални четврти секутићи.

Код свиња.

Одмах код прасења имамо млечне очњаке и трећи млечни секутић. У старости од три до четири недеље избију први млечни секутићи, између два и по и три месеца избије други млечни секутић. У старости од два до дванаест месеци избију

**) Одлика: гргурава длака, сива или врана, или ластаста (леђима врана трбухом бела); папци и губица врана;

***) Одлика: длака врана, права, ретка; губица и ноге до кичице беле.

млечни преткутњаци, од 7½—9 месеци пробију стални трећи секутићи и стални очњаци. У старости од пет до шест месеци избију први кутњаци, у старости од једанаест до четрнаест месеци стални први секутић. У старости од тринаест до четрнаест месеци ничу стални преткутњаци, у старости од тринаест до осамнаест месеци други и трећи кутњак, а у старости од седамнаест до осамнаест месеци избију стални други секутић и.

Код перади.

Довољно је да умемо разликовати младу и стару живину. Сасвим млада живина има једва приметну мамузу. Код једногодишњих је мамуза отприлике 15 мм. дугачка, код двогодишње живине 25 мм., код старе живине 60 мм. па и више. Расе са голим ногама имају дуже мамузе. Од друге године даље мамузе се искриве. Код штројених певаца престаје пораст мамуза.

Кокошке обично немају мамузе. Има међутим сасвим старих кокошака са необично развијеним мамузама.

Код младе живине креста је танка и глатка, тако исто и љуске на ногама су глатке и сјајне, док су код старије живине рапаве.

Стари ћурани имају дугачке залиске и рапаве ноге. До 2 године старости ноге су црне боје, прелазе доцније у светлију боју, док су код сасвим старих животиња боје црвене.

Код младих гусака и пловки можемо душник на његовом улазу у грудну шупљину утиснути, што значи да је мекан, док је то код старијих животиња немогуће.

И код осталих животиња, које служе за људску исхрану као на пр. код риба, ракова дивљачи, каменица и т. д. можемо донекле по извесним знацима утврдити њихову старост, али је то за нас од мање важности, па зато нећу ни да износим.

(крај)

Ф. М.

Домаћинство.

Конзервисање трешања, вишања и јагода.

Како већ доспевају трешње, јагоде и вишње, то могу домаћице и по коју теглу овог воћа да оставе за зимску исхрану породице. Ово се воће може прерадити као слатко, компот, а вишња и јагода као пекмез.

Слатко од трешања и вишања приправља се овако: одабира се зрело, крупно, неубијено воће. Опере се у више вода, загим се очисти од коштица. Сируп се спрема тако, што на 1 килограм воћа узме се и 1 килограм шећера. На

ту количину шећера дода се 3 чаше воде. Шећер се укува толико, да буде густ као мед, а да је довољно укуван познаје се по томе, што се кашичица тог сирупа ставља на тацну, да се расхлади, иако се на њему ухвати скрама, онда је добар. Тек тада се додаје воће да се кува. Истовремено на 1 килограм исцеди се један лимун, а један се исече на колутове и дода се шипка ваниле због мириса. Додавањем воћа у сируп он се разблажи и мора се поново укувати, док не буде густ као мед. Проба се врши на начин већ описан. Када је слатко скувано, уклони се са штедњака и док је још вруће скида се пена. Она се мора потпуно скинути, да нам не би остао сируп мутан. Затим се шерпа са слатким покрије чистим, мокрим убрусом, и остави да стоји 10—12 часова. За овим се сипа у чисте искуване тегле и повезује пергамент хартијом или се ставља у „Rex" тегле, и држе се на сухом, промајном месту.

На исти начин кува се и слатко од вишања, само с том разликом, што се не додаје лимун, јер оне имају природну киселину. Најбоље је слатко од вишања званих: „марела".

Слатко од баштенских и шумских јагода.

Одабирање јагода врши се као и код трешања и вишања. Очисте се од петељака и оперу у више вода. Затим се преко опраних и спремних јагода поспе 4—5 кашика шећера у праху и на 1 килограм воћа исцеде се четири лимуна. Суд са воћем покрије се чистим, сухим убрусом и остави да стоји 4—6 часова. Затим се спрема сируп. На један килограм баштенских јагода прави се сируп од два килограма шећера — а за шумске 3 кгр. Овде се не додаје ни лимун ни ванила при додавању воћа у сируп. Цео поступак при кувању јагода је исти као и код трешања и вишања.

Компот од трешања и вишања се спрема овако: припремљено воће се одабере, очисти од петељака и опере у више вода. Затим се ређа у стерилизовану теглу, али тако, да остане 2—3 см. празног простора. Налије се сирупом, који се кува по вољи. На 4 литра воде дода се 1 килограм шећера, а ако ко воли слађе, може на 4 л. воде 2 килограма шећера. За оно воће, које садржи већу количину шећера у себи, довољна је сразмера 4:1, а за киселије воће може се справљати слађи сируп. За компот није потребан сируп густ као мед, већ да се шећер добро укува, отприлике 20—30 минута да кључа. Сируп се налива хладан. При наливању треба на сваку теглу од 1 литра запремине додати једну јеловну кашику лимунског сока. На запремину тегле од 2 литра — две кашике, од три литре — три кашике и т.д. Затим се „Rex" тегле затварају и кувају се у „Rex" лонцу по 25 минута на температи од 80° С. „Rex" лонац после тога времена уклонити са штедњака, али тегле не треба вадити док се не расхладе.

Компот од јагода се на исти начин спрема као од трешања и вишања.

Пекмез од вишања. Одаберу се зреле вишње, оперу се у неколико вода, а затим очисте од коштица и пасирају. На један килограм испасираних вишања додаје се 1 килограм шећера. Направи се сируп као за слатко, па се тек онда додају пасиране вишње. Никакав се мирис не додаје, а пекмез се кува на јакој ватри, непрестано мешајући. Готов је онда, када се одваја од дна суда у коме се кува.

Пекмез од јагода. Одаберу се само зреле јагоде, очисте се од петељака, оперу се у неколико вода. Затим се пасирају. Да би сачувале боју и мирис на 1 килограм пасираних јагода дода се 4—5 кашика шећера у праху и исцеди се два лимуна, па се покрије чистим салветом или убрусом. То стоји 2—3 часа. За то време приправи се сируп. На 1 килограм пасираних јагода килограм шећера, а цео остали поступак је исти као и код пекмеза од вишања.

Пекмези уопште, па и од вишања и јагода, остављају се у чисте стерилизоване тегле још док су врући. При сипању пазити да стакло не прсне и да не остану празни простори у теглама. Затим напуњене тегле пекмезом ставити у рерну од штедњака да се мало ухвати кора, а када се изваде из рерне, повезују се чим се расхладе или се ставља гума и поклопац „Rex“ тегле.

Све врсте пекмеза морају се чувати на сухом месту.

Н. Д. Ђуровић.

Рад Срп. пољопривредног друштва.

Нове пољопривредне подружине.

У 1933. год. основане су нове подружине у овим местима:

5. *У Кусићу, среза рамског, Дунавске бановине* са 24 члана. У овом селу постојала је раније пољопривредна књижница и читаоница, чији су чланови, а нарочито њен књижничар и благајник г. Љуба Милетић, поодавно желели и настојавали да поред пољопривредне књижнице и читаонице оснују и пољопривредну подружину у циљу снабдевања својих чланова разним пољопривредним потребама, па су ту своју жељу остварили и подружину основали 5. фебруара тек. год. Изабрали управни и надзорни одбор и конституисали су се овако: претседник управног одбора г. Борисав Б. Стевић, потпретседник г. Михаило М. Илић, секретар г. Љубомир М. Милетић, благајник г. Чедомир Ј. Живановић и чланови г. г. Љубивоје А. Стојадиновић, Сава Б. Стевић, Милисав Аврамовић, Јован С. Живковић, Драгољуб Ж. Пауновић и Ми-

ленко Б. Спасојевић; претседник надзорног одбора г. Владимир Ј. Илић и чланови г. г. Гаврило М. Игњатовић и Гаврило Т. Милић.

6. *У Почековини, среза трстеничког, бановине Моравске.* Подружина је основана трудом и радом г. г. Игњата Николића и Василија Николића пољопривредника из Д. Рибника и већег броја њихових сарадина из истог места и околних села. Оснивање подружине извршено је 15 фебруара тек. год. На дан оснивања уписало се 24 члана.

Изабрани управни и надзорни одбор конституисали су се овако: претседник управног одбора г. Василије Николић, потпретседник г. Настас Вељковић из Д. Рибника, секретар г. Милан Кузмановић, деловођа општине почековачке, благајник Душан Симић, пољопр. из Д. Рибника, чланови г. г. Милутин Гашић, Радован Вукчевић, Благоје Аћимовић, Миодраг Алексић, Светомир Радосављевић и Сава Думановић; за претседника надзорног одбора г. Игњат Николић и чланови г. г. Рајко Цветковић и Богомир Пуношевац.

7. *У Ореовици, среза моравског, бановине Дунавске.* На оснивању пољопривредне подружине у Ореовици највише су труда уложили г. г. Никола Линчевски, ср. пољопр. референт у Жабарима, Тома Д. Јанковић, Драгомир Ј. Стојадиновић и др. угледни пољопривредници из Ореовице. Подружина је основана у недељу 26 фебруара тек. год. и на дан оснивања се уписало 38 пољопривредника из истог села. За управни одбор изабрани су; за претседника г. Драгомир Ј. Стојадиновић, за ппретседника Богдан С. Марковић, за секретара и благајника г. Тома Д. Јанковић и за чланове г. г. Милован Марковић, Илија Обрадовић, Живан Д. Јовановић, Станоје Ђорђевић, Костадин Г. Николић, Драгомир Минић и Андреја Р. Милојевић. У надзорни одбор за претседника г. Богољуб Г. Минић и за чланове г. г. Чедомир С. Матић и Милован Ђорђевић.

8. *У Страгарима, среза трстеничког, бановине Моравске.* На оснивању подружине у Страгарима радио је као покретач идеје претседник пољопривредне подружине у В. Дренови г. Живојин Ј. Ћосић са сарадницима из реда млађих и отреситих пољопривредника из Страгара. Подружина је основана 27 фебруара тек. год. са 23 члана. У управни одбор изабрани су за претседника г. Светислав Недељковић, за ппретседника г. Драгомир Јанићијевић, за секретара-благајника г. Душан Мијатовић и за чланове г. г. Светислав Томашевић, Радош Миладиновћ, Ранко Ракић, Богомир Агатоновић, Бранко Брзаковић и Драгомир Арсић. У надзорни одбор за претседника Душан Атанасковић и за чланове г. г. Милан Миличевић и Чедомир Мишић.

9. *У Прокупљу, за срез добрички, бановине Моравске.* Подружина је основана настојањем и заузимањем г. Драгутина Јовановића, пољопривредног референта среза добричког, који је одмах по доласку на службу у срез добрички у јулу 1932 год. почео да спрема терен за оснивање подружине, јер је био убеђен, да ће помоћу ове пропагандистичке установе најпре постићи успех у раду на стручном просвећивању народа и снабдевању његовом разним потребама, а тиме и на унапређењу свих пољопривредних грана, што је и сврха његовог звања и положаја.

Подружина је основана у недељу 12 марта тек. г. у присуству великог броја пољопривредника из среза добричког, што је дало доказа да наш народ са села још воли и цени људе који се искрено о његовим добру старају и установе у које се нада да му даду поуку и помоћ у снабдевању. На дан оснивања подружине уписало се 50 чланова са уплаћеним улогом, а већи број се уписао с тим, да улог доцније плати, пошто нису били тачно обавештени да собом улог од 30 динара понесу.

У управни одбор изабрана су ова лица: за претседника г. Секула Добричанин, окружни прота у пензији, за ппретседника г. Петар Ранчић, за секретара и благајника г. Драгутин Јовановић, срески пољопривредни референт, и за чланова г. г. Вељко Тројановић, Миливоје Милић, Чедомир Крстић, Никодије Смиљковић и Владимир Стевановић.

За претседника надзорног одбора изабран је г. Милоје Ж. Вучковић, окружни економ у пензији, а за чланове г. г. Петар Миљковић и Драгутин Цакић.

Оснивању Подружине присуствао је и изасланик Српског пољопривредно друштва г. Борисав Нешић, инспектор за подружине.

Н.

Свима пољопривредним подружинама.

Скреће се пажња свима пољопривредним подружинама друштвеним, а нарочито онима које или већ имају или желе да имају кредит код Друштва, да овај распис и наређење до краја пажљиво прочитају.

1. Има неколико подружина које траже и захтевају од Друштва да им на кредит шаље справе семе и др. материјал, а никакву исправу, обвезницу ни меницу на робу коју траже, не шаљу за обезбеђење и покриће и поред одредбе по чл. 3. правила подружинских, где је јасно прописано како се врши снабдевање на кредит. Неке од подружина се љуте зашто им се роба не шаље, зашто им се нешиљањем робе

изјављује неповерење и т. д. Због лошег искуства са неким подружинама у будуће се ниједној подружини без исправе за покриће кредита ништа од робе не може слати.

2. Већи број подружина које уживају кредит код Друштва, за последње три године врло неуредно плаћају своја дуговања, па захтевају да им се рок за исплату продужава и стари дуг преноси из године у годину и урачунава у кредит у наредној години. Оваквим радом срља се у пропаст и у место помоћи дужницима, њима се стварају све тежи услови за одужење. Да би се ово избегло, у будуће се ниједној подружини кредит у новој години не може одобрити ако дуг из прошле године није исплатила.

3. Неке подружине уживале су прошле или претпрошле године кредите по правилима, па ове године исте нису обновиле нити су шта предузеле да дуг исплате, заклањајући се за прописе Закона о заштити земљорадника, што је и неисправно и непоштено, јер Друштво није давало на кредит новац са зеленашким интересом, већ смо робу за одржавање имања и берићета без икаквог интереса. Да би се овој нечасној шпекулацији стало на пут, одлучено је, да се све обвезнице и менице подружина које своје кредите нису замениле новим обвезницама, односно меницама у овој години, предаду друштвеном адвокату ради наплате судским путем.

4. И ако је и правилима и садржином обвезнице предвиђено да се добијени кредит исплаћује тромесечно и да се цео износ његов има да исплати до 1 децембра оне године у којој је дат, ипак многе подружине о овим прописима слабо воде рачуна, па врло мало, а неке нимало не шаљу на име тромесечних отплата, и ако знају да Друштво само за готов новац своју робу купује, а нарочито плави камен, рафију и семе од луцерке и црвене детелине.

5. Многе подружине слабо воде рачуна о роковима исправа, обвезница, или меница, које су дале за обезбеђење и покриће кредита и ретко исплату дуга изврше о одређеном року. Нехатношћу у овом погледу и тражењем да се рок исплате продужава, отишло се тако далеко, да су са исплатама заостале многе подружине, јер дуг нису враћали ни они чланови, који су били увек у могућности да то учине. Да би се овоме стало на крај, одлучено је, да се свака исправа, обвезница или меница ма које подружине она била, онога дана када њен рок буде истицао, предаје друштвеном адрвокату ради наплате судским путем.

6. Поред изложеног било је и таквих случајева, где су чланици подружински као благајници и руковаоци подружинском имовином наплатили од чланова веће суме њиховог дуговања, па новац нису слали Друштву у отплату дуга, већ су се наплаћеним сумама служили и за своје сврхе их употре-

били. Друштво ће овакве случајеве и у будуће енергично сузбијати и старати се да кривци искусе најстрожију казну по закону.

7. Има подружина, које имају доста велике суме свога сопственог капитала, а од Друштва траже и узимају робу на кредит, свакојако са жељим да не повлаче капитал уложен у новчаним заводима. Ово не би требало да буде из много разлога, те је желети да подружине које имају готовине и у свом сопственом интересу и у интересу Друштва робу купују за готов новац.

Дугим проучавањем и свога сопственог стања и стања својих подружина, Управни одбор Друштва дошао је до закључка, да би ова стара и угледна установа, ако би се рад њених подружина продужио са овако неуредним радом и аљкавим испуњавањем обавеза према њој, дошла у немогућност да својим подружинама и члановима указује потребну помоћ и поуку, што би за нашу заосталу пољопривреду била огромна штета и што се ни у ком случају не може и не сме дозволити.

На седници Управног одбора Друштва од 31 маја о. г. одлучено је, да се овај распис и наређење достави свима пољопривредним подружинама, да се оштампа у Тежаку и да се по њему у будуће у раду имају придржавати и Друштво и његове подружине.

Бр. 4101.
31-V-1933 год.
Београд

Управа Српског пољопривредног друштва.

Питања и одговори.

Питање: Молим стручњаке у том Друштву да ме обавесте: моја једна крава болесна је од пре месец дана, једе добро, прежива, пије воду, има уредну столицу. Има изгледа по томе да није слаба. Знаци оболења: стење, јечи, нарочито кад иде, тешко се диже кад легне. Откако је болесна све на једну меру, нити боље нити горе. Кад иде низбрдо више јечи и тешко иде.

Драгослав Којић, Славковица.

Одговор: Према добивеним подацима, од којих су најважнији јечање, стењање краве приликом устајања и терања низбрдо могло би се закључити, да је поменута крава са храном прогутала какав страни предмет: клинац, иглу, парче жице, плеха или тако нешто, а који се предмет сада налази у првом или другом делу стомака и проузрокује болове.

Краве које болују од горње болести показују извесне болне промене као на пр. неједнако преживање, с времена

на време малу надувеност, предњим ногама стоје широко, дисање је неправилно, нарочито приликом лежања.

Најупадљивији знак за горњу болест јесте *стењање*, који је нарочито изражен после храњења или појења, даље приликом устајања и када се болесно грло тера низбрдо, уопште приликом сваког мало већег напора. Код стеоних крава, које болују од горње болести, стењање је нарочито упадљиво.

Ако притиснемо краву на доњи део тела, отприлике тамо где се завршава грудна кост, или ако притисак извршимо на леђима, стењање се нарочито испољава.

Ако је крава нахрањена, ако је стомак пун, ако краву терамо низбрдо, онда црева више притискују на страни предмет и изазивају бол и јечање. Код терања низбрдо притисак је смањен и према томе и болови.

Док се страни предмет налази још у стомаку има неколико смисла, да се предузме лечење. Болесника треба најпре добро прочистити — алое 50 гр. —, смањити му храну, не терати низбрдо, а сем тога у штали подићи лежиште под предњим ногама тако, да болесник са предњим делом трупа стоји више.

Ако је страни предмет пробио стомак па кроз пречагу ушао у срчану кесу, онда је свако лечење узалудно и болесно грло треба што пре заклати.

Ф. М.

Одговор: на питање г. В. Ступара о бојама цвета и мирисима код биљака:

Различите боје цветова, плодова и осталих органа код биљака долазе од једне материје, која се налази у ћеличном соку, познате под именом. „антоцијан". Антоцијан је једно хемиско једињење из групе гликозида без азота. Он има особину да мења боју, према томе какве је реакције ћелични сок. Тако, ако се антоцијан налази у неутралном раствору ћеличног сока, боји цвет виолетном бојом; у киселом црвено, а у врло слабо алкалном плаво до зелено. Према томе, да ли ћелични сок садржи много или нимало киселине, или можда само трагова алкалија, утолико се тон боје мења. Како пак свака биљка ствара према својој природи одређену реакцију ћеличног сока, чиме се уједно објашњава многострука шароликост боја код биљака у природи.[1])

Зелена боја код биљака долази од хлорофилних зрнаца, а жута од гликозида „антохларе", који се такође налази у ћеличном соку.

Што се тиче мириса, који дају биљке — односно њихови поједини органи: цветови, лишће, стабла и др., он до-

[1]) По Малишу: Анатомија биљке.

лази од миришљавих материја, које се луче из биљака. У биљним ткивима налази се жљездасте ћелице, појединачно или у групама, из којих се излучују миришљаве материје у међупросторе у ткивима, које ми, када миришемо цвет или који други орган, осећамо.

Поред миришљавих материја. из ових ћелица излучују се и др. материје као: смоле, уља, гуме и т.д.

Боје цветова, као и мириси, нису без значаја за биљке. Сама природа обдарила их је овим особинама, јер оне помоћу ових разноврсних боја и мириса привлаче инсекте, који врше оплођавање њихових цветова, или излучивањем одвратних и отровних материја одбијају своје непријатеље.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
проф.

Питање: Шта је узрок те се отсечено дрво жижљиви; да ли треба дрво сећи у нарочитим данима да се не жижљиви?

Тимотије Радовановић,
Прислоница, п. Прељина.

Одговор: Дрво у кућевној грађевини жижљиви се редовно, ако је сечено док је било у соку и ако је употребљено сирово. Од жижљивости се најбоље сачува грађа сечена месеца децембра и јануара, кад сокови у дрвету мирују. Сем тога, грађу не треба сећи ни за време месечеве „младине". Како се буково дрво најтеже суши, то је оно највише и подложно жижљивости. На ово треба особито пажњу обратити. Стога осечену и израђену грађу и у ова два зимска месеца треба сложити подигнуто од земље и сваки комад један од другог, да буде растављен тако, да га ветар са свију страна може неко време пре употребе просушити. Ако би се букова стабла, у хитној потреби за грађу, морала сећи (обрати) и под листом, онда оборена за то не треба одмах кресати од грана, већ оставити га онако читаво, неокресано и цело са шумом, да тако постоји подуже време, како би се испаравањем кроз лишће и влага из њега најбоље могла удаљити. Али с овим сушењем буковине не треба ни претеривати, јер се она, као потпуно сува, опет тешко прерађује. Нити се може лако исушити, нарочито она страна буковог дебла која лежи на земљи.

Јов. М. Јекић.

Сдговор: на питање Симе Бркића из Јелошиноваца, Сански Мост.

1. — Ако је заиста утврђено, да код коза влада сточна заразна болест ПРОСТРЕЛ и то у стационарној — одомаћеној

— форми, онда лежи једини спас у томе, да се благовремено изврши заштитно пелцовање и то барем на 14 дана пре изласка на пашу. Пелцовање извршити по методу Собернхајм — симултано са доцепљењем ради постигнућа што дуљег имунитета.

Када се на паши или у штали десио већ који случај сумњивог или установљеног оболења, односно угинућа од прострела, онда вршити пелцовање из нужде. Симултана вакцина доцепи се онда после 4—8 дана, а доцепљивање вакцином „Д“ може се вршити после даљих 10—15 дана.

Подвлачим, да пелцовање може вршити са успехом једино ветеринар.

2. — Полни нагон код пастува појављује се већ са 2 године старости, али није препоручљиво да се он већ у то доба употребљава за приплод. Пастуви тешких раса могу се припуштати за опасивање у старости од две и по године, лаки пастуви, а то је вероватно овде случај, у старости од 3—5 година.

3. — Кукуруз јесте врло добра зрнаста храна за коње, али више као храна за гојење. Несумњиво је, да је он једна од најбољих замена за овас. Нарочито услугу чини код слабих, мршавих и изнурених коња, првенствено у зимско доба, јер јачом продукцијом топлоте уравнотежава телесну топлоту, чији је губитак у хладним данима нарочито повећан.

Најбоље кукуруз давати у 1/3 оброка чврсте хране, да избегнемо превелику гојазност.

Може се хранити у целим зрнима у сваком случају ако зрна нису одвише тврда и ако коњи имају добре зубе.

Ф. М.

Одговор на питање Тимотија Радовановића: Муљање грожђа мора да се врши пажљиво тако, да се шепурина и семенке не кидају и дробе. Ово је потребно стога, што и шепурина, а нарочито семенке, имају у себи много опорих материја, танина, смоластих и др. материја, а шепурине уз то и материје које имају сви зељасти делови биљке, па ове материје могу прећи у ширу још за време муљања, а нарочито за време врења црних вина и његовог лежања на комини. Таква вина добила би нарочити укус, односно опорост на шепурину, који би му умањио вредност.

Заиста се препоручује кад се муљање врши нарочитим справама и муљачама, да ове буду тако подешене да гњече само пуцад од грожђа, а никако не и семенке и шепирину. У ту сврху све боље муљаче снабдевене су нарочитим завртњима помоћу којих се ваљци, између којих се врши гнечење грожђа, могу по потреби размакнути и приближити.

Бож. Ђ. Ранковић.

Белешке.

Један апел свима пољопривредним стручњацима и јавним радницима.

На првом националном задружно-трезвеном конгресу о грожђу и воћу као храни, која ће се одржати од 24 до 27 септембра 1933 године у Београду, имају се одржати ова предавања:

1) Економска и хигијенска вредност воћа и безалкохолних сокова од воћа и грожђа.

2) Задружна индустрија за безалкохолну прераду воћа и трезвени покрет.

3) Важност потрошње свежег воћа и грожђа у борби против алкохолизма.

4) Конзервисање свежег воћа и грожђа.

5) Справљање и конзервисање слатког вина.

6) Справљање слатке јабуковаче (без алкохола).

7) Задружно сушење шљива.

8) Задружна продаја воћа и грожђа.

9) Справљање пекмеза и компота и других безалкохолних производа.

10) Пропаганда за јачу потрошњу свежег воћа, грожђа и осталих безалкохолних производа:

I

а) Улога и важност штампе,

б) Улога школе.

в) Улога задружних и пољопривредних организација.

II

а) Дани и недеље грожђа.

б) Дани и недеље воћа.

в) Дани и недеље слатког вина и слатке јабуковаче.

Позивају се сви пољопривредни стручњаци и остали јавни радници (лекари, професори, учитељи и практичари — узорни виноградари и воћари и др.) да изаберу себи по једну од горе именованих тема и пријаве своја предавања Београдској задрузи за безалкохолну прераду воћа у Београду, Краљице Наталије 45.

Рок пријаве је до 15 јуна 1933 године, а обрађено предавање има се послати Задрузи најдаље до 15 августа 1933 године.

Из канцеларије Београдске задруге за безалкохолну прераду воћа, Бр. 64 од 12 маја 1933 године.

Извоз кромпира у Чехословачку. Краљевска банска управа Дунавске бановине актом III. Бр. 23673 од 16 маја 1933 године доставила је Друштву акт Министарства пољопривреде са наредбом владе Чехословачке републике, у којој су изложене мере противу рака на кромпиру као и услови за извоз кромпира из наше Краљевине у Чехословачку.

Ово се доставља заинтересованима ради знања.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва 10. седнице, држане 15. фебруара 1933. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: В. Матић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, М. Николић, Б. Ранковић, С. Ратковић, Др. М. Градојевић, Н. Белобрк, Н. Петровић, и А. Рашковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 131) Прочитан је и усвојен записник 9 седнице Управног одбора.

II 132) Примљен је знању записник 7 седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 61 и 62.

III Прочитан је записник 7 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

133) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

134) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 32.

IV Прочитан је записник 7 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

135) Да се набави по понуди бр. 915, маказа за шишање оваца 300 ком. ако их да по предложеној цени, по понуди бр. 839 потребна количина карбокримпа, ако се закључи продаја по акту бр. 706 и по понуди бр. 923 потребна количина цианамида пошто се претходно изврши анализа. Понуде бр. 736, 877 и 906 да се одбију пошто нас не интересују.

136) Да се усвоји предложени ценовник семена за пролетњу сезону.

V Прочитан је записник 7 седнице програмског одбора, па је одлучено:

137) Да се комплетирају књиге по 16 комада у комплету од оних које Друштво има за бесплатно раздавање, па да се раздају подружинама, читаоницама и др. установама, које се обраћају за поклон.

138) Да се одобри акција г. Д. Милића из Сарајева за оснивање друштвених подружина у Дринској бановини с тим, да претходно издејствује одобрење од бановине.

139) Да се г. Р. Радојичић, члан надзорног одбора Подружине у Голобоку упути, да надзорни одбор поступи по правилима.

140) Да се Ж. Радојевић из Вапе, прими за такмичара по расписаним стечајевима за напредније начине рада, и уведе у списак такмичара.

Саопштења и предлози.

141) По позиву Српске краљевске академије на парастос њеним добротворима, одлучено је да иде г. претседник.

142) По извештају г. В. Матића, члана Управе, да је присуствовао скупу за Међубалканску конференцију, одлучено је, да с г. В. Матићу призна на име трошкова 60 динара.

Са овим је седница закључена.

11. седнице, држане 22. фебруара 1933 год. у друштвеном дому у Београду

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови Управе: В. Матић, М. Николић, С. Ратковић и Т. Владисављевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 143) Прочитан је и усвојен записник 10 седнице Управног одбора.

II 144) Примљен је знању записник 8 седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 69.

III Прочитан је записник 8 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

145) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 — динара.

146) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 34, а одбије по предметима бр. 35 и 38. У исто време овлашћен је финансиски одбор, да у будуће може одобравати испоруке на привремени кредит оним установама, које својим обавезама уредно одговарају.

147) Да се одбије молба бр. 977 за помоћ, пошто се нема буџетске могућности.

148) Да се Подружини у Мојсињу одобри кредит у 10 000.— динара с тим, да користи према броју чланова и пошто исплати стари дуг.

IV Прочитан је записник 8 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

149) Да се стара хартија од Тежака, које има 486 кгр. продаје по 1.50 дин. килограм.

150) Да се по реферату бр. 1021, набави 100 комада алки за бикове.

151) Да се по понуди бр. 976, прими у продају метиљин, пошто се дистол више не израђује.

152) Да се по понуди бр. 961, купи 500 кгр. семена по 4 динара.

153) Да се по тражењу бр. 1117, испоручи одмах тражено семе с тим, да се одмах набави још 7000 кгр. грахорице.

V Прочитан је записник 8 седнице програмског одбора, па је одлучено:

154) Да се Пољоприв. књижници и читаоници у Здравчићима и Царевцу, поклони по једна колекција књига.

155) Да се молбе подружина у Крагујевцу и Лапову, којим траже оснивање тријерских станица, препоруче Министарству пољопривреде.

156) Да се по молби бр. 990, не може узети учешћа на изложби, пошто је рок за пријаву исувише кратак.

157) Да се Друштво учлани у уред за контролу за извоз живе стоке, са уписом од 25.000.— динара, како би и чланови наших подружина добијали дозволе за извоз.

158 Да се одобрава Подружини у Прељини, да са седиштем пређе у Мојсиње.

159) Да г. Д. Спремић, члан Управе, иде на годишњи збор Подружине у Владимирцима, као друштвени изасланик.

160) Да се прими знању одговор Трговачке коморе, да се слаже са друштвеним програмом рада и да ће водити рачуна о друштвеним потребама кад буде имала средстава.

Саопштења и предлози.

161) Прочитан је поздрав са скупштине Подружине у Кладњу. Одбор прима знању са: Живели!

162) Г. претседник саопштава да је био на парастосу добротвора Академије наука. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

СОПСТВЕНИЦИМА ПАРНИХ ВРШАЛИЦА

Нуди се специјалиста-мехрничар за оправку и рад са вршалицама у току целе сезоне. Оправке врши са гаранцијом. Обратити се на адресу:

Луј Пелерен (за Николу Гореса) Београд, Ломина ул. 5.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. јуна 1933 г.

Пшеница

Српијанска 75-76, 3% Дунав	185—190
Српијанска 72-73, 2-3% Сава	180—185
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	190—195
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	185—190
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	185—192
Бачка Срем 76 2%	207—215
Банат. 76, 2%	205—210
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	60—64
Банат. пар. Вршац	60—64
Срем,	62—66
Срем, пар. Инђија IV, V,	———
Срем, пар. Инђија V	65—70
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	67—70
Лађа Дунав, нов сув	69—72
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	95—105
„ „ „ „ вагон	95—105
Сремски утовар. станица	90—100
Узана пруга	90—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	100—110
Сремски 2% без вр. утов. ст.	90—100
Бачки 2% без врећа утов. ст.	90—100
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	100—110

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	— — —
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	7
„ лаке	6—6.50
„ мршаве	10
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3.50—4.
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	2—3
Живина жива	10—15
Јаја	35—48
Маст	12.—12.50
Сланина	8—9
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	3.30—3.50
Сир српски	9—11
Кајмак	20—25

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50— 57
Мек. вагон Београд, са вреће.	57— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	——100
Црни лук	55— 60
Бели лук	— — —
Сено	50— 60
Слама	25 - 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	195—195
4% Аграрне обвезнице	- — —
7%. Инвестициони зајам 1921	43—44
Аграрна банка	218—218

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА ВИНОВУ ЛОЗУ, ВОЋКЕ, ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ БЛАГОВРЕМЕНО ПРСКАТЕ ПРОТИВ РАЗНИХ ШТЕТОЧИНА И БОЛЕСТИ АКО ЖЕЛИТЕ ДА ИМАТЕ ДОБАР ПРИНОС.

Зато на време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате:

АГРИТОКС

препарат пиретрина, није отрован и са сигурним успехом убија све врсте лисних ваши, гусенице и остале штеточине на виновој лози, воћкама поврћу и цвећу.

АРЗОЛА

чисто арсеново средство за прскање винове лозе воћака и ратарских усева против: **грожђаних мољаца, јабуковог и крушковог црва, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина које нагривају плодове и зелене делове биљака.**

МОЛЕКС

арсенов препарат за **запрашивање винове лозе против грожђавих мољаца,** *нарочито за време цветања винове лозе.*

СУЛФАРОЛ

препарат колоидалног сумпора у води лако растворљив за прскање винове лозе, воћака, поврћа и цвећа против: **оидијума-пепелнице, плесни, коврчавости листа, монилије итд.**

ТУТОКИЛ

комбиновано средство бакра, арсена, и колоидалног сумпора **за једновремено прскање против болести и штеточина.**

ПОМАЖИТЕ ДОМАЋУ ИНДУСТРИЈУ!

„БИЉАНА" А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*

Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановић
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 13. Београд, 1 ЈУЛИ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Производња семена луцерке и детелине.

Гајење детелине код нас је врло добро распрострањено. Већи број земљорадника данас има своја луцеришта и детелишта за исхрану стоке, а и за сено када су кишне године. И брдски крајеви после рата почели су увелико да гаје луцерку и детелину, јер су увидели колике и какве користи оне дају.

Сваки, који ма и најмању површину има засејану детелином и луцерком, увидео је благодети које оне дају, и како се са малог парчета земље могу да исхране по две кравице и 5—10 брава свиња са мало воље и труда.

Поред ове користи које имамо од зелене хране као и сена, можемо имати и трећу, највећу корист од производње семена, које се сваке године може добити са истог земљишта и без икакве штете по детелину и сено.

Нама овде није намера да говоримо о гајењу детелине, о томе је било доста чланака у „Тежаку“ и

ми данас верујемо да нема земљорадника који не зна те добре стране. Али како се приближује време када треба да се семе од детелине прикупља, ми овде хоћемо свакоме да укажемо на то овом поуком, да се искористи и овај принос који је доста завидан.

Производња семена од детелине је један прост и одличан рад за свакога, и са мало труда и воље може се увећати принос са свог имања. Овај се рад овако обавља:

Прва детелина с пролећа никада се не оставља за производњу семена, она се коси за сено. Када се прва детелина покоси, онда се друга детелина оставља да цвета и да се семе лепо развије и дозри. И када дозри, онда се српом или руком ујутру рано или пред вече, када је стабло влажно, упола пожање, иста се у чаршаве или џакове износи и оставља на суво и промајно место да се неколико дана просуши и што боље у мехуни дозри. Да је семе зрело може се познати по боји и чврстини; мора да је чврсто и жуто.

Када је све ово овако урађено, онда се семе на мушеми или чистом месту млатилом омлати ако је мала количина, ако има више може се на вршалици лепо и лако уредити и семо остане чисто и здраво. У смедеревској Јасеници и Поморављу свуда семе оврше вршалицом, јер се добије чисто семе и мало се растура.

Као што рекосмо, за производњу семена се оставља друга детелина, од ње се добије доста и доброг семена првог квалитета. Има их који остављају и трећу, но то семе није добро и није за трговину, те ми никоме то и не саветујемо.

Пошто је семе прикупљено, остатак детелине се покоси до земље, детелиште се лепо грабуљом очисти и после неколико дана одмах почне да расте нова детелина.

Овако прикупљено семе треба чувати на сувом и оцедном месту, а најбоље је мање количине чувати у чабру или кади, а веће количине у бачви, која мора бити сува, и оставити врата и горе отвор да има промаје у качари и магази.

Један хектар детелишта може да да семена просечно од 300—500 кгр. и ако је цена средња, 6 дин. 1 кгр., што чини 300×6=1800 динара — више приход поред 3—4 откоса сена или зелене хране за стоку.

Да би земљораднике што боље о овоме уверили, ми ћемо овде навести неколико истинитих примера из прошле 1932 године, у којој су вредни земљорадници са мало труда и рада узели на овој кризи и оскудици знатне суме новаца, те је писац ових редова узео њихова имена и податке о проданој количини семена и узетом новцу.

Стева Гитарић, земљорадник из села Добрава код смед. Паланке, прошле године произвео је 1.460 кгр. семена од луцерке, и исту продао трговцу у Паланци по 6,50 дин. 1 кгр. и узео 9075 динара; а има детелиште велико 5 хек., велико имање, добру и вредну задругу. А да је сачекао бољу цену која је ишла до 10.50, он би узео 15.225 динара.

Други један земљорадник са мало земље из Азање, Јов. Поповић, произвео 135 кгр. семена и продао по 9.50 динара 1 кгр. и узео 1.282.50 динара. Он има мало земље и детелиште $^3/_4$ ланца; искористио три добра откоса сена и семе, те му се принос увећао за 100%.

Трећи сељак, Лазар Тирнанић, из села Крњева, земљорадник, са свог детелишта произвео је 743 кгр. семена луцерке и сачекао последњу цену 10.50 дин. за 1 кгр. и узео 7.791.50 динара. И он има лепо имање и добру задругу, и има детелиште око 2 хек.

Ова три примера су довољна свакоме да увиди колике користи сваки може добити од производње семена од луцерке и детелине. И када би нам простор листа дозволио, ми бисмо могли навести још стотине примера из осталих села: Милошевца, Сараораца, Лозовика, Осипаонице и других у старом смедеревском округу, где се у последње време јако развија воља за овај нови земљораднички приход са имања.

У овој години Српско пољопривредно друштво вршило је откуп семена од луцерке и детелине, па

ће свакако и у будуће. Оно највише плаћа, и зато се свакоме препоручује да овај савет и поуку прими и примени још овог лета, а то је почетком месеца јуна или при крају истог ако време буде било повољно.

Тражња семена од луцерке и детелине и на страним тржиштима у последње време велика је, те су врло добри изгледи за наступајућу сезону куповине семена, и ми треба још сада да о овом послу добро размислимо, и што више семена у овој години прикупимо, да њиме подмиримо своју домаћу потребу, да не увозимо, већ да извозимо и узмемо за семе више милијуна динара, да не дајемо другоме наше злато, па ће нам све ићи боље и згодније.

Сваки треба да јави Друштву када произведе семе од луцерке, и да избегава продају сензалима и посредницима, па ће га Друштво обавестити о цени.

Воља и рад све стварају.

Марко Тодоровић.

Важност конзервисања поврћа.

Српско пољопривредно друштво приређује у Београду практичне курсеве о конзервисању воћа и поврћа. Поздрављајући овај корак Пољопривредног друштва, износимо важност конзервисања поврћа са гледишта прилика и потреба у нашој држави.

У питању правилне и рационалне исхране, поврће заузима прво место после хлеба код свих слојева народа. Зато све државе, које се баве проблемима исхране широких народних маса, посвећују велику бригу градинарству, а нарочито повртарству. Висока здравствена вредност поврћа, која је позната одавна, упућује све савремене мислиоце на ову страну: на што шире гајење поврћа; на што већу употребу у исхрани и на чување и конзервисање поврћа за употребу у оном времену, када га нема у слободној природи. У оним земљама, у којима су широке народне масе упознате са великом вредношћу поврћа у исхрани, примењују се све методе

науке, које су досада постигнуте, да се храном у поврћу могу користити најшири слојеви преко целе године, тј. и у оно време кад овакве хране нема и кад је скупа.

Али код нас ово питање ни издалека није постављено на своје место, као што је то случај у другим земљама. Широке народне масе код нас нису упознате од колике је вредности поврће у исхрани. Зато је употреба поврћа у исхрани ограничена. Поврће се употребљава у исхрани само за време вегетације и жетве, а то време траје приближно 4 месеца у средњем, а 6 месеци за јужне крајеве. Ако се оно употребљава у исхрани и после овога времена, онда га употребљавају само имућни људи, док су економски слабије класе ретко у могућности да га купе, јер је скупо и то баш у оно време када је поврће најпотребније, а то је у зимско доба, кад се једе тешка, јака и концентрисана храна. Отуда и имамо овакав однос у употреби поврћа у исхрани према другим народима. У нормалним приликама и код правилне и рационалне исхране један човек треба да утроши за своју исхрану 270 кгр. поврћа на годину. Становник Југославије потроши годишње просечно 67 кгр. поврћа, становник Русије 54 кгр., Немачке 115 кгр., Америке 164 кгр., Француске 150 кгр. Паризлија једе 328 кгр. поврћа на годину или око 900 грама дневно, а Београђанин 95 кгр. на годину.

И сами произвођачи поврћа врло ретко имају овога увек у исхрани, јер обично оно што не употребе у исхрани за време жетве, труде се да уновче, а оно што се не уновчи, пропада, јер не знају да га сачувају за оно време кад га нема у башти.

Зато је потребно у времену сезоне, кад поврћа има доста, кад не може све да се употреби за исхрану и кад не може повољно да се уновчи, да се остави за оно време кад овога нема и кад је скупо. То се постиже рационалним чувањем поврћа у свежем стању или прерађивањем поврћа у такво стање, да се дуже и лакше може сачувати, али тако, да у том чувању за-

држи што већу особину и вредност свежег поврћа, а уз то да је лако пријемљиво од стране организма. То се постиже *конзервисањем.*

За конзервисање хране постоје извесна знања до којих се дошло путем науке и праксе. *И данас, ни привредна ни здравствена политика једне државе не може да се води савремено, ако њени грађани нису упознати са знањем о чувању продуката хране и ако се то знање не примењује онако како су га наука и пракса пружили.* Знање о чувању продуката хране, тј. о конзервисању треба да је дубоко укорењено у широким слојевима народа, да би благотворне користи овога у исхрани осетили у оно време кад поврћа нема у башти. Јер то знање и методе чувања производа хране, које се данас примењују у свима напредним државама, довеле су до широке међународне трговине. Коме већ од нас није познато да данас океански бродови, који су снабдевени хладњачама и вештачким хлађењем ради чувања продуката хране, да ти бродови снабдевају Европу милионима килограма свеже конзервисаног овчијег меса из Аустралије, свежом говеђином из Аргентине, свежом рибом из Гренланда и плодовима воћа из Америке. Тако ради Америка и друге државе, које примењују методе конзервисања, а колико тек милиона килограма плодова поврћа и воћа и других производа хране пропада у оним земљама, у којима се мало познају користи и методе чувања производа хране путем конзервисања, па у првом реду код нас.

Ето, зашто је у нашој земљи, која има огромно природно богатство и велики извор поврћа и воћа, од велике важности чување хране путем конзервисања, да би на тај начин ушли у ред економско јаких држава и у ред оних држава које ове производе искоришћују у пуној мери не само у исхрани свога становништва, но и за извоз у оне земље, које немају тих услова које имамо ми, те су принуђене да се снабдевају из других земаља.

Зато корак Српског пољопривредног друштва о практичном курсу о конзервисању поврћа и воћа треба

примити као једну неопходну меру и поздравити овај рад са жељом, да се овај курс пренесе и у друге центре наше државе, као врло користан, нарочито за радничке реоне.

Милорад П. Зечевић.

Три корисне справе.

Ми данас имамо доста примера да многи земљорадници не могу да сврше нужне послове само зато што немају довољно справа, те да ураде на време и да од тог посла имају користи. А нарочито сада услед ових дуготрајних киша послови се сустижу, те ће бити врло тешко све послове савладати у пољу и у винограду, воћњаку, башти, па и пчеланику.

Услед велике влаге неминовно појавиће се пероноспора и то у већој мери, па онда вероватно и „оидијум“ на грожђу, и за све ово треба имати прскалицу своју сопствену и запрашивач, и чим време дозволи и настане потреба, одмах прскати и запрашивати сумпорним цветом.

Сл. 26

Прскање и сумпорисање винограда не може и не сме се одлагати, ови се послови раде да се спречи долазак болести,

а када она дође и узме маха, онда се тешко спречава; и због тога је потребно да сваки има прскалицу и запрашивач, који ће се свакоме исплатити прве године употребе, јер ће сачувати лозу и род од сигурне пропасти. Тражење ових справа на услугу од комшије или кога другог, никоме се не може препоручити, јер сада су оне свакоме потребне.

Данас се не може одобрити напуштање винограда да пропадну услед наше немарности, а када се зна да виноград без прскања и сумпорисања не може да опстане и доноси користи, онда се мора одмах сваки постарати да има ове корисне справе.

Ми данас имамо ваздан разних система прскалица, и због тога ми овде желимо да сваког упозоримо да набави само најбоље, јер ће нам оне бити најјевтиније зато што су добре и дуготрајне.

Засада су најбоље и на пракси опробане: Нехвилова „Аустрија“ и „Верморел“, чије су и цене према приликама повољне.

Слика 26. показује нам ту најбољу прскалицу у раду, а која је досада многима добро позната.

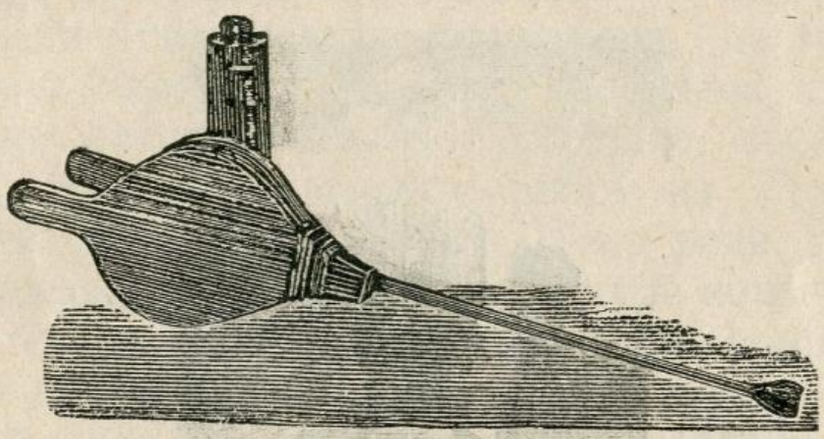

Сл. 27

Слика 27. показује нам запрашивач за сумпор као један од најбољих, који је исто тако добар и практичан за рад.

И као исто тако корисну справу желимо да прикажемо пчеларима справу за цеђење — вађење меда из кошница, а да се саће не квари. То је „центрифуга“.

Слика 28. показује нам ту справу која је веома корисна и свакоме пчелару за препоруку, па било да је сам набави или њих више. Цеђење меда на овој справи је савремено, јер се добије мед чист и бистар, а саће пчелама сачува да оне не морају поново дангубити да га израде, већ одмах га пуне медом.

Сваки ко је ма и једном видео цеђење меда на овој справи, довољно му је да отуда увиди користи, јер као што

рекосмо, добије се више лепог и чистог меда који се увек може лако и по доброј цени уновчити.

Српско пољопривредно друштво све ове справе има на своме стоваришту у Београду и продаје их по врло повољ-

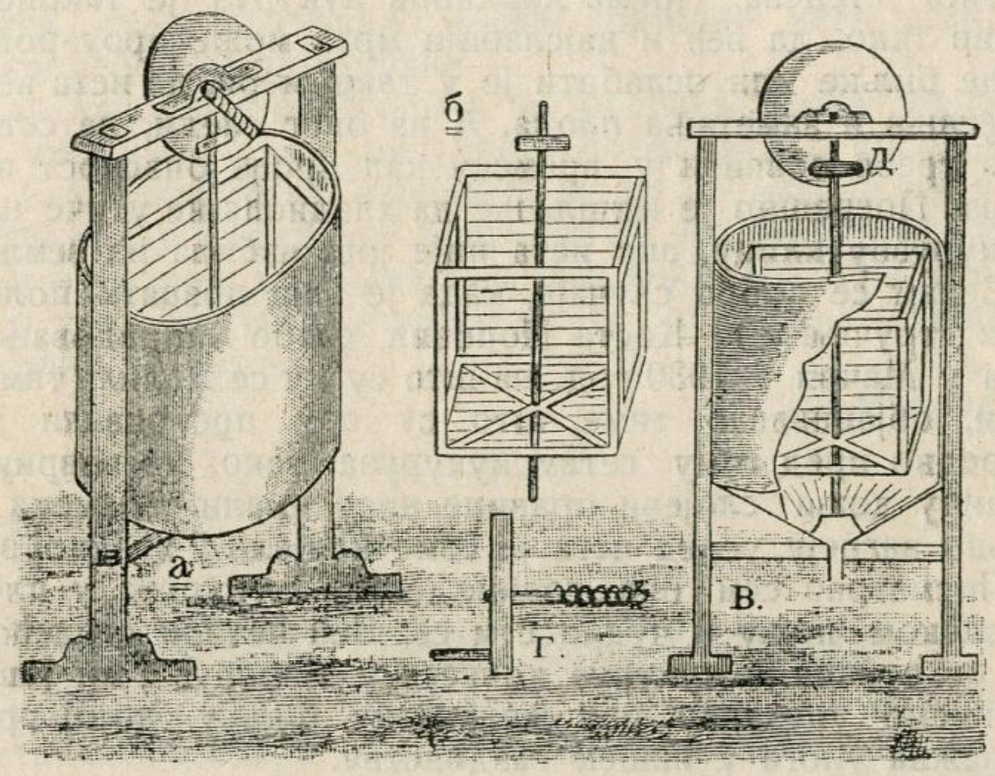

Сл. 28

ним ценама, те се свако може снабдети било непосредно код Друштва или преко своје пољ. подружине. Сада је време да то свако уради.

Марко-Маша Тодоровић.
економ.

Некукурузна година.

Сваки неуспех у своме газдинству наш сељак објашњава на свој нарочити и врло једноставан начин. Подбаци ли му у приносу конопље он не размишља много о узроцима, него се задовољи жалбом на неконопљану годину. Узрок слабом роду кукуруза он види у некукурузној години, а не у своме погрешном начину рада. Већ сада, у почетку вегетационе периоде, ми који газдујемо у лесковачком пољу, морамо бити начисто са тим, да је пред нама једна некукурузна година са свима нежељеним последицама које она собом носи, а која међутим не долази услед некаквих необичних временских појава, већ једино од наше немарности и непокоравања природним законима.

Кукуруз, који је пореклом из крајева са суптропском и тропском климом Јужне Америке, има највеће захтеве у по-

гледу топлоте од свих жита. За клијање кукурузног семена потребна је минималиа температура од 8—10°Ц., што значи да кукуруз треба сејати онда, кад се земља загреје до тог топлотног степена. Према хладноћи кукуруз је такође врло осетљив тако, да већ и најслабији мраз може проузроковати угинуће биљке или ослабити је у такој мери, да иста не дође до цветања и заметања плода. А из овог следи, да сетву кукуруза треба обавити у времену кад прође опасност позних мразева. Погрешно је мишљење да хладноћа не утиче штетно на кукурузну клицу, ако иста није још избила из земље.

Сећам се добро случаја, када је наш познати пољопривредни стручњак, г. Коста Поповић, слабо напредовање кукуруза у Мачви у 1930 год. на што су му се жалили тамошњи сељаци, објашњавао тиме, што су они преоравали земљу непосредно пред саму сетву кукуруза тако, да изврнути на површину доњи слојеви оранице нису имали времена да се довољно загреју, услед чега је семе клијало у хладној земљи.

Посматрао сам ове године сетву кукуруза у плодном лесковачком пољу и чудио сам се. Већ четири столећа протекла су откада је кукуруз донесен у Европу, а ми још и до сада нисмо упознали ову деликатну биљку, којој припада тако важна улога у нашем газдинству.

Средином месеца марта наступило је било лепо, топло време и поједини су сељаци без дугог оклевања приступили сетви кукуруза. Затим је дошао хладни талас пропраћен снегом који је ову прерану сетву омео, али иста је опет са већом журбом и енергијом отпочела чим се је снег отопио и поново наступили топли дани тако, да је сетва кукуруза већим делом била обављена до 10 априла. Од 10 до 13 априла падала је јака слана, а 20-ог хладан северни ветар наговестио је приближавање новог хладног таласа.

Температура је нагло опала и у току пет дана, од 22 до 26 априла непрестано је падала јака хладна киша, која је на крају прешла у снег. У том времену посејани кукуруз имао је већ клицу дугачку око 1 см., коју је за читаво ово време квасила хладна кишица и вода од растопљеног снега. После тога наступило је сунчано топло време, на површини земље створила се је дебела кора, коју ослабела клица није могла лако да пробије, а пошто је услед пораста температуре почело јако испаравање воде, то се је клица *у земљи* упарила. На двадесети дан после сетве кукуруз је почео да клија, али клијање је било веома неједнако и младе биљке избијале су на површину са жутим врховима листића, по чему се одмах могло видети да је усев оштећен од наглих промена температуре и не даје повода очекивати добру бербу.

Треба признати да рана сетва кукуруза у оме крају има смисла због суше која може рано наступити и понекад даје

добре резултате, али треба памтити да прерана сетва увек је скопчана са опасношћу измрзавања или оштећења усева од хладноће, па зато онај који ризикује мора имати припремљено семе како би могао сетву кукуруза према потреби поново извршити, што је свакако мање убитачно него зими оставити стоку без зрнасте хране.

Али иако нам ова година не обећава добру бербу кукуруза, она нам пружа могућност посматрања, упоређења и поуке. Сетва кукуруза извршена је у три маха и ми у лесковачком пољу имамо три врсте сетве: прерану, рану и нормалну, и зато онај који има очи нека види, упореди и извуче поуку о томе, да свако прекршивање природних правила закона тешко се свети.

Л. Мазајев.

Биљне болести и штеточине.

Црв у плоду гусеница јабучног лептирка.*

Сузбијајте црве у плодовима. Већ сада често отпадне половина плодова пре но што сазру и међу заосталим ретки су здрави, а из године у годину штеточина ће бити све чешћа, све опаснија. Упознајте штеточину, започните борбу против ње, јер се са црвљивим плодовима не може на траг изаћи.

Шта је црв у плодовима?

Најчешћи црви у плодовима су гусенице малог јабучног лептирка (научно име Carpocapsa pomonella). Они су нарочито чести у јабукама и крушкама, а налазе се и у шљивама, дуњама, кајсијама и орасима. Лептирићи (сл. 29.) се јављају нарочито с пролећа и средином лета, али их има и у остало доба и заражавају плодове од зачећа, па све док не сазру. Лептирићи носе јаја на цвет или касније на плодове, као и на околне гране и лишће. Из јаја излазе за недељу-две гусенице и продиру у плодове и то с пролећа понајчешће кроз чашицу плода, а касније на месту где се два три плода додирују. Гусеница остаје у плоду док не израсте, избуши га и испуни изметом (бр. 3.), а затим одлази у разне заклоне да се учаури и претвори у лутку, која убрзо даје наново лептирића. Црвљиви плодови обично отпадају, а ако остану на грани они сазревају пре осталих и брзо труну.

Штеточина презимљује као гусеница у малим, белим чаурицама (бр. 4.) обично на самој воћки, у старим корама или

---

* Прештампан летак издан од Централног хигијенског завода — фитопатолошки отсек.

другим пукотинама грана и стабла, а ређе у оближњим заклонима, као што су: ограде, гомиле исечених грана, коров итд. Многе гусенице заостану у јабукама и после бербе, довршавају своје развиће, напуштају их и зимују у разним склоништима, у којима се плодови чувају, те лептирићи из њих могу с пролећа заразити околне воћњаке.

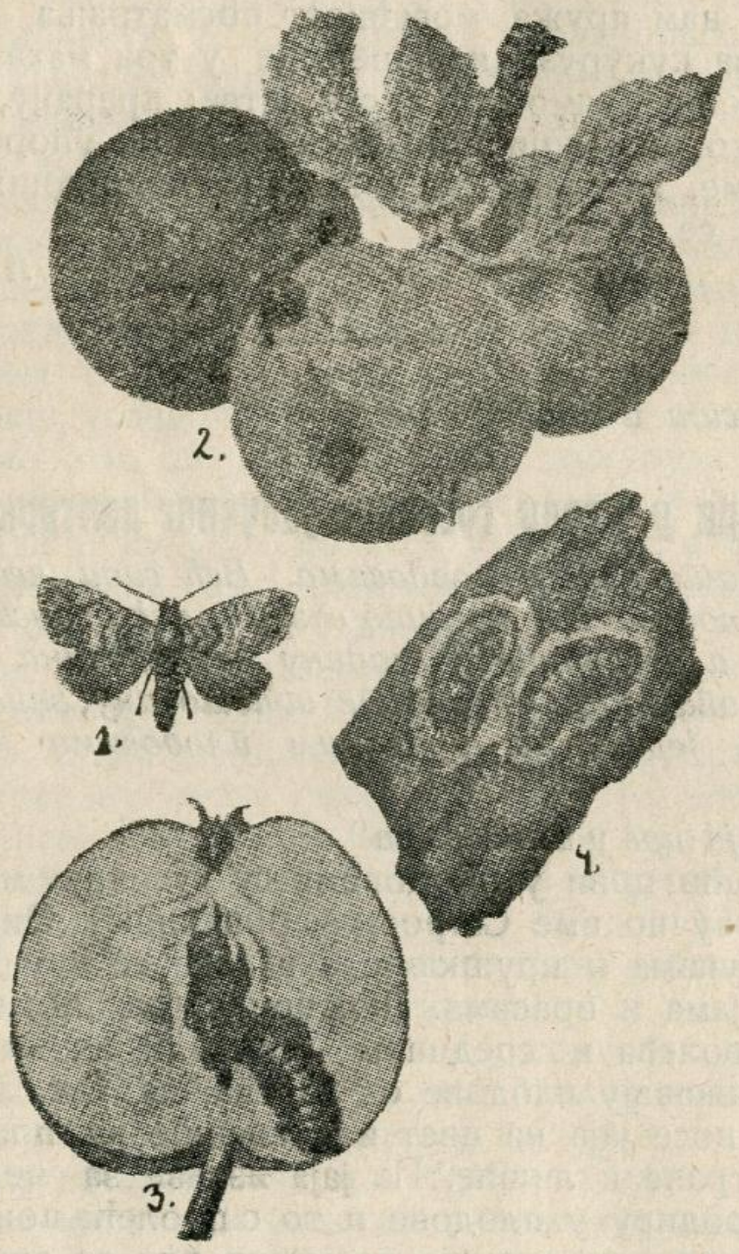

Сл. 29. Јабучни лептирак: 1. лептирић; 2. заражене јабуке; 3. црвљива јабука са гусеницом; 4. гусенице у чаурама под кором.

Како се сузбија штеточина?

Да би се штеточина сузбила, морају се воћке најпре добро неговати. У току зиме треба:

1 исећи суве гране, проредити круне, очистити стабла и дебље гране од маховине и старих кора, испрскати стабла и дебље гране раствором неког воћног карболинеума;

2 прекопати и иситнити земљу испод круна воћака, а по могућству преорати и цео воћњак.

На овако неговним воћкама, црв у плоду најсигурније се сузбија ако се воћке прскају арсеновим средствима у тску пролећа.

Арсенова средства налазе се у трговини под разним именима и треба их увек набављати преко задруга. *Сва арсенова средства јаки су отрови и са њима се мора врло пажљиво поступати:* чувати их под кључем; не јести и не пушити за време справљања средства и употребе; по свршеном послу опрати прскалицу далеко од бунара или чесме и добро опрати руке сапуном.

Арсенова средства употребљавају се за прскања воћака у води или, још боље, у обичној бордовској чорби, пошто се тада покрај црва сузбијају и болести воћака, нарочито плеснивост и краставост плодова. На 100 лит. течности узима се 300 до 600 гр. средства (тачна количина назначена је за средство на омоту суда у којем се продаје). Потребна су два до три прскања:

прво, одмах после цветања;

друго, на две до три недеље после првог;

треће, (у случају јаких навала) на пет недеља после.

После овог рока средства са арсеном не смеју се више употребљавати, да би се отров спрао са плодова пре но што сазру. Мале воћке могу се прскати обичним прскалицама; за прскања великих воћака потребне су велике воћарске прскалице са јаким млазом. За време прскања плодови морају бити окупани течношћу, а нарочито чашица плода, да би гусенице продирући у плод наишле свуда на отров.

Ако се прскања не могу извршити, онда применити ове мере против штеточина:

1 чим се први црвљиви плодови примете, протрести сваких неколико дана гране, покупити одмах отпале плодове у неки суд, и ако се не могу искористити, дати стоци да их поједе, или их бацити у јаму с осоком, или уништити заједно са гусеницама на неки други начин. Говеда, свиње и овце у воћњаку радо траже и једу отпале црвљиве плодове;

2 средином лета обвити стабла воћака, на висини човечијих груди, педаљ широким слојем дрвене вате, сламе или сламним ужетом и добро привезати. Ови појаси послужиће као заклон гусеницама и у току зиме треба их покупити и спалити.

Домаћинство.

Општа упутства за рад у остављању зимнице.

Пре сваког посла домаћица треба да направи план рада, то значи, да распореди време и посао тако, да не трчкара за сваку ситницу у раду од једног оделења до другог, било

то при кувању јела, мешењу т еста, остављању зимнице, уређењу и чишћењу соба, при раду у градини, у млекари и т. д. Добра домаћица пре вршења каквог већег посла размисли, којим ће редом послове изводити и раније припреми потребне ствари за сваки посао.

Једна од дужности домаћице јесте и остављање зимнице за исхрану породице. Посао захтева нарочиту чистоту и тачност у извођењу свих радова. Због тога је потребно да домаћица посао врши у чистој кухињи, да има очишћен штедњак и сува дрва, чист сто и судове као: тегле, гуме, поклопце, канап или пергамент хартију за везивање непатентираних тегли, ножеве за чишћење и сечење воћа и поврћа, решеткасту кашику, шерпу за искуавање тегли и једну за барење воћа и поврћа, суд за прикупљање отпадака, чисте крпе за брисање посуђа, затим воће или поврће, шећер, со, сирће и воду, и једну ванглу за потапање воћа и поврћа. Затим домаћица ложи ватру у штедњак и ставља шерпу с хладном водом и теглама да се искувају. Овде је добро претходно прегледати тегле, да ли су без мехура у стаклу и да ли је довољно јако стакло, да може издржати и 15 минута у кључалој води. Најбоље су тегле за овај посао "Rex". Не употребљавати тегле које имају мехуре у себи и танко стакло. Док се искувавају тегле, загрева се и вода за барење воћа и поврћа, и домаћица врши одабирање воћа и поврћа по зрелости, крупноћи и одбацује оно што је покварено, уцрвљано, поломљено. Затим га опере, повади кошчице или исече петељке и бари у кључалој води онолико, колико је потребно за то воће или поврће.

Одмах се затим потопи у хладну воду, а из воде се вади и ређа у искуване тегле. Ово слагање воћа и поврћа у тегле зависи од укуса саме домаћице, њене вештине и стрпљења. Пошто је сложено налива се било сирупом од шећера или пресолцем од воде, сирћета и соли.

Тада се тегле затварају или повезују и ређају у лонац за кување. Према томе какво је воће и поврће у теглама, толико се дуго времена кува. У пракси се показало као врло добро, што је и за препоруку, да се тегле не ваде из воде пре него што се вода у лонцу расхлади. При вађењу тегле прегледати да ли су исправне, затим их опрати или обрезати пергаменат, ако су њиме повезане, па их онда оставити на стално место до употребе.

Остављање лишћа винове лозе за зиму.

Пре првог прскања винове лозе одабере домаћица 4—5 стотина комада лишћа, а може и више ако јој је већа породица од 6 чланова, а затим га опере у више хладних вода и дршке пресече. По 15 комада листова поређани једно на друго, са-

вијају се у трубу као палачинци тако, да се сваки пети лист посоли. Овако увијано лишће винове лозе ређа се у искуване тегле, остављајући 4—5 см. празног простора. Тегле се ничим не наливају, јер лишће пусти довољну количину воде. Тегле се добро затворе и оставе се на хладном, промајном месту. Са овим је посао завршен.

Пре употребе домаћица треба да држи лишће 1—2 часа у топлој води, како би се отстранила сувишна со.

Остављање грашка за зиму.

Свеже обрани грашак звани „крунац" очисти се од махуне. Домаћица одабере само здрава зрна, а црвљива и покварена одбаци. Затим припремљена зрна бари 10 минута у сланој, кључалој води, у којој има нешто мало лимунтуса. Из кључале воде зрна се ваде решеткастом кашиком и стављају у хладну воду. Зрна се ређају у искуване тегле и при овом раду се такође одбацују раздробљена и покварена зрна. У теглама се оставља празан простор 4—5 см.

Када су тегле напуњене, наливају се кључалом водом и то на 1 литар запремине дода се 2 кашике шећера у праху, 1 кашика истуцане и просејане соли и 1 кашика исцеђеног лимуновог сока. Вода мора бити изнад грашка 2 см. Сад се тегле добро затворе да ваздух не улази, и тада се стављају у суд за кување. Домаћица на селу суд може обложити сламом и поређати тегле, а и њих међусобно одвојити сламом. Када први пут вода у суду прокључа суд се измакне на крај штедњака и тек после пола часа поново се враћа на штедњак да опет вода проври. Тако се поступа и по трећи пут, а када вода прокључа и трећи пут, суд са теглама се скине са штедњака и оставе се дотле тегле док се вода не расхлади потпуно.

Тегле се при вађењу прегледају да ли су потпуно исправне, а тада се очисте од сламе и остављају на сухо, промајно место све до употребе.

Н. Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Молим Друштво за савет преко Тежака, шта да радим са травом *„јежевицом"*, коју сам посејао на једној својој њиви, па је услед ових киша полегла по земљи, јер је израсла скоро 2 мет. високо.

Чедомир Петровић,
економ из Лапова.

Одговор: *Јежевицу*, која је полегла, не можете подићи. Постоји могућност да се сама подигне. Ако се не подигне, не преостаје ништа друго, до да је покосите и утрошите за исхрану стоке у зеленом стању, или да је осушите у сено. Другог начина нема.

Ing. Вл. Ђ. Ђорђевић,
проф.

Питање: Андрија Прелић из Јежевице, срез трнавски, приметио је на својој луцерки у почетку априла црвене бубе по целом луцериште. По скинутом првом откосу јавиле су се њихове ларве у грдним масама и потпуно уништиле луцерку. Приметио је да буба и њена ларва нападају само луцерку и ни једну више биљку, па чак ни црвену детелину или дивљу ливадску детелину, ма да је у непосредној близини има, па и по неки струк и у луцериште.

Прве појаве ове бубе примећене су пре три године и од тада има буба у све већој мери. Моли за обавештење преко Тежака о овој буби и њеном сузбијању.

Одговор: Буба на коју се жали г. Прелић зове се научним именом *Phytodecta fornicata*, а народног имена нема, јер је скорашња штеточина у нашој земљи, те смо је назвали луцеркина буба. Она то и јесте уистини, јер као што је то лепо приметио г. Прелић, напада луцерку и бојати се да ће је из године у годину бити све више, уколико се и култура луцерке буде ширила. Само још једна биљка у нашој земљи може јој послужити за исхрану према мојим истраживањима — то је тако звана дуњица (*Medicago lupulina*) са жутим цветом, која расте у дивљем стању по ливадама и крај путева.

О штеточини постоји један опширнији чланак у Пољопривредном гласнику за 1931 год., бр 9. стр. 7. Уопште штеточина је слабо проучавана иако наноси у многим јужним земљама Европе велике штете. Предвиђајући да ће једнога дана буба постати опасан непријатељ луцерке и у нашим крајевима, почели смо је проучавати већ од пре три године и ускоро ће изаћи један опширан рад о њој. Засада ево укратко како буба живи:

Одрасле бубе (сл. 30.) са црном главом и црвеним телом на којем се виде јасно 10 црних пега, јако личи на бубамару и многи и мисле да је једна бубамара. Она се јавља са првим лепим данима пролећа, пошто је зиму провела у земљи, и одмах започиње да се храни луцеркиним лишћем. Оплођене женке носе јаја на лишће, обично у групама од по неколико заједно. Поједине женке чуване у соби снеле су по хиљаду и више јаја, што чини приличан број. Из јаја за недељу-две излазе ларве потпуно црне боје. Оне су много опасније од

одраслих јер су прождрљивије. Док су мале једу само лист, а када одрасту нападају и саме стабљике, нагризају их или их прегризу упропашћавајући цео горњи део. Ждерући стално ларве избацују и врло велике количине измета, упрљају биљке, те их стока нерадо једе или, ако се њима храни, може чак и да оболи.

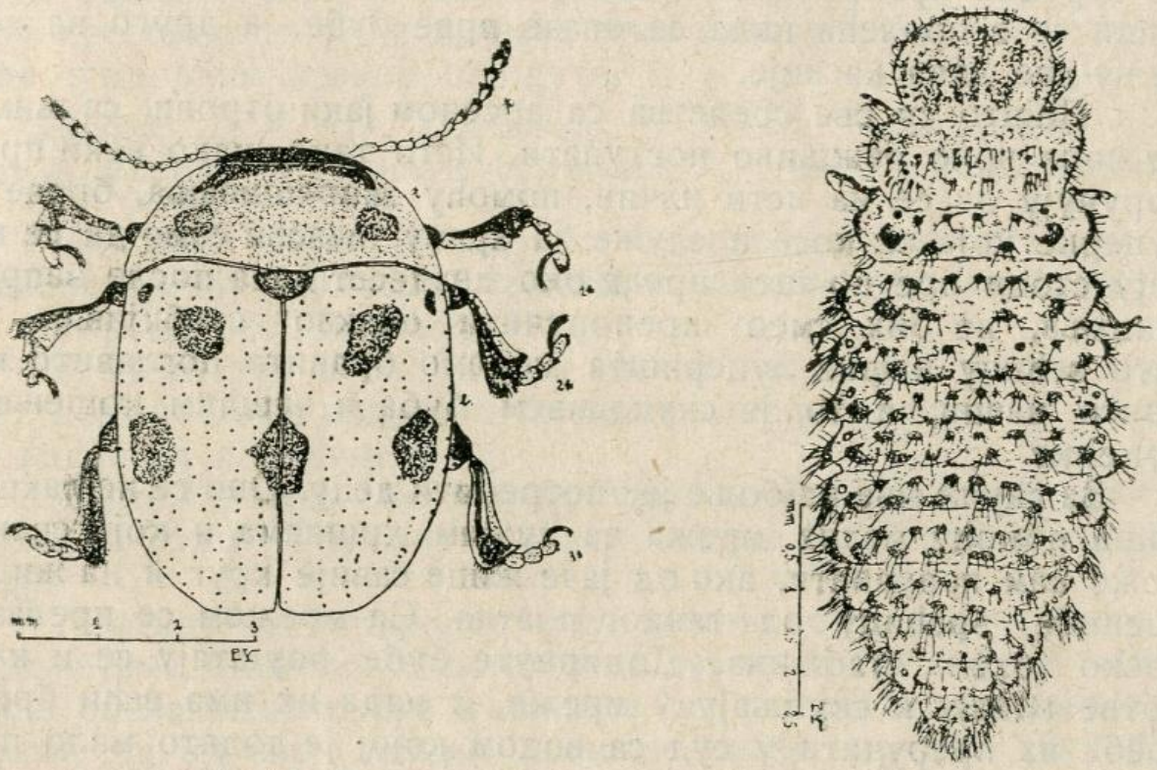

Сл. 30. Луцеркина буба: одрасла ларва и буба.

Уколико ларве расту, постају све отвореније жућкасте боје. Потпуно одрасле ларве мере од 8 до 11 м.м. дужине (сл. 30.) и имају на телу велики број брадавичица са црним длачицама. Оне одлазе у земљу, претварају се у лутке и за отприлике недељу дана лутке дају наново одрасле, које се на луцерки јављају обично почетком лета. Али ове бубе не спарују се и не множе се више, већ остају на биљци само две до три недеље. хране се лишћем, а затим се повлаче у земљу и остају у њој све до идућег пролећа. Као што се види, у нас постоји срећом само један годишњи нараштај, али пошто женке могу дуго да живе и да носе јаја, по два до три месеца, и он наноси довољно штете да буба заиста претставља праву напаст за луцерку и можемо се плашити да ћемо у будуће имати у њој једног опасног непријатеља. Нарочито крајеви у којима се луцерка гаји за семе страдаће много од њених напада.

Као што се види, штеточину морамо сузбијати само у пролеће и почетком лета, а затим ће сама ишчезнути. У крајевима где се луцерка гаји само за семе, сузбијање је олакшано тиме, што можемо употребити врло активна средства са арсеном, која се употребљавају у воћарству за сузбијање

црва у плодовима или у виноградарству против црва у гроздовима. Ова се средства могу добити у трговини под разним именима и са њима се врше запрашивања или прскања. Запрашивања су боља и дају врло добре резултате, а врше се помоћу нарочитих запрашивача, и то најбоље по роси, да би се отровни прах задржао боље на биљкама. Прво прашење врши се с пролећа када се опазе прве бубе, а друго на недељу-две дана касније.

Пошто су сва средства са арсеном јаки отрови, са њима се мора врло пажљиво поступати. Исто тако, иако неки препоручују да се на исти начин, помоћу запрашивања, бране и луцерке које се косе и служе за храну, пазећи само да се не дају стоци пре но што прође око двадесет дана после запрашивања, не бих смео препоручити овакво сузбијање. И зато већину наших луцеришта морамо бранити поглавито на други начин, а то је скупљањем буба и чешћим кошењем луцерке.

За скупљање најбоље је употребити децу. Оно се најлакше врши помоћу малих мрежа на дужим дршкама и које сваки може сам направити, ако од јаче жице савије круг и на жицу прешије врећицу од танког платна. Са мрежом се прелази преко врхова стабљика. Додирнуте бубе опуштају се и као мртве падају и скупљају у мрежи, а када их има већи број, треба их преручити у суд са водом којој је додато мало петролеума или, боље, у мали џак, па када се скупљање сврши, убити бубе потапајући џак у кључалу воду и бацити их живини.

Кошењем уништавају се сва јаја и највећи део ларава, јер чим лист провене оне га не могу више јести. Само да ларве не би отишле на кошевину и на њој сачекале нов пораст, мора се откос одмах покупити и изнети из луцеришта. Пошто и у том случају један део ларава и, нарочито, одраслих остаје у пољу, да би се уништили, требало би тада покошена луцеришта запрашити неким арсеновим средством у праху. Резултати би морали бити одлични. Запрашивања би се тада могла брзо и лако обавити, мале количине средстава биле би довољне да се добро запраше заостали делови луцерке и затрује сва храна штеточине. Сем тога не би било никаквих опасности за стоку јер отров не би ни доспео на нов откос.

Пошто бубе добро лете, а и саме ларве су доста хитре и могу да превале велике даљине, потребно је да и сузбијање буде што општије, да би и резултати били што бољи.

Др. П. Вукасовић.

Питање: Народна читаоница из Браничева упутила је Друштву ово питање:

„Част нам је умолити цењено Друштво, да нам у наредном броју листа „Тежака“ одговори на следеће питање:

„Многи наши чланови жале се да им се за време цветања лозе не оплоде гроздови довољно, те остану неродичави а у много случајева и све опадне. Шта је потребно предузимати да се опадање спречи? Да ли је потребно засумпорисати гроздове пре цветања и да ли неће тако рано запрашивање гроздића сумпорним прахом шкодити?

Секретар, Књижничар, Претседник,
Сава М. Костић. **Жарко Д. Селаковић.** **Свет. Ј. Милутиновић.**

Одговор: Појава на коју се односи питање назива се у виноградарству *реуљавост* (*ометање плода*) *код винове лозе.*

Узроци реуљавости су:

а) Непотпун и неправилан склоп цвета, у коме се случају цвет не може правилно да развије и цветни прах не може да падне на плоднице ит.д.

Сорте грожђа, које имају овуману зову се *реуљаве.* Такве су сорте: Реуљава шасла, Мадлен, Анжевин, Багрина и др.

Противу ове природне реуљавости код грожђа, ако и када је има, можемо се помоћи на тај начин, што ћемо пажљиво обележити чокоте и ластаре, на којима се ова мана појавила, па од њих нећемо узимати калем-гранчице (вијоке), већ ћемо потребне калем гранчице за калемљење лозе узимати са оних чокота, на којима се реуљавост није показивала. На тај начин нећемо овуману ширити.

б) *Хладноћа и киша у времену цветања лозе.* Да би се оплођавање цвета извршило правилно, потребна је доста велика топлота — од 25—30° — а ваздух да је више влажан са слабим ветром, који цветни прах односи са једног на друге цвет. Нагло падање температуре у времену цветања лозе шкоди оплођавању цвета и заметању плода. Нарочито кише спирају цветни прах и велики део овога односе, чиме се омета правилно и потпуно оплођавање цвета; цвет се изјалови, осуши и опадне и не заметајући род. То је углавноме и разлог што се без нужде не препоручује прскање винове лозе противу пероноспоре у времену када је лоза у пуном јеку цветања.

Што се пак тиче запрашивања лозе сумпорним прахом, онда када је лоза у пуном јеку цветања, запажено је и утврђено, да то запрашивање потпомаже оплођавање цвета.

Међутим запрашивање лозе пре цветања ове (како питање гласи) у погледу потпомагања оплођавања цвета не би ништа вредело.

в) *Сувишна бујност или сувишна слабост чокоћа.* Ако је виноград сувише бујан, па било отуда што је земљиште

сувише плодно, поћубрено и влажно, било отуда што је виноград окалемљен на јакој подлози америчке лозе (као што су Рупестрис ди Лот и Мурведер х Рупрестрис № 1202, засађени на плодном земљишту) или, најзад, било отуда што је чокоће орезано на сувише кратке кондире, онда се појављује реуљавост (изјаловљавање цвета). У таквим случајевима, да се избегне реуљавост, потребно је вршити високу резидбу, резати на дугачке кондире и лукове, а ако се то није учинило, онда вршити заламање ластара пре цветања лозе. Поред тога за сађење лозе на плодном земљишту узимати за подлогу оне америчке сорте подлога, које су слабије бујности, што ће одредити срески пољопривредни референт, према каквоћи земљишта, а виноград засађен на плодном земљишту не ћубрити или га ћубрити само онолико, колико је потребно и када је потребно и то фосфатним ћубривом (суперфосфат) које потпомаже родност лозе.

Напротив, ако је сувишна слабост чокота узрок реуљавости, онда се може помоћи ћубрењем, ниском резидбом и избором бујнијих подлога америчке лозе.

Н. Ж. Петровић.

Питање: Молим за одговор како се конзервише боранија.

Мил. Милојевић.
из Дебелице.

Одговор: Конзервисати воће и поврће значи сачувати га за дуже време тако, да се може употребити за исхрану. Овај посао тражи велику чистоту и тачност у раду. Нарочито се пажња мора обратити на боранију, грашак, карфиол, шпарглу и тиквицу, а од воћа на кајсију и брескву, јер се у пракси показало, да се њихове конзерве најтеже одржавају.

Најбоља боранија по врсти јесте: париско злато (жута), махуне има јако дуге, а затим вишњева — зелена, а за остављање мора бити још свежа, млада и сочна. Пре но што се приступи раду припреме се судови, поврће и остали метеријал. Од судова потребне су две шерпе, једна за барење а друга за потапање бораније у хладну воду и један суд за искувавање тегла и гума, а ако остављамо боранију у непатентираним теглама, онда морамо спремити пергамент хартију и танки канап. Затим припремамо боранију и парадајз.

Припремљена бораннја одабере се (покварена, натрула се одбаци.) Затим се очисти од петељака (стабљика) у више вода се опере, може се сећи уздуж и попреко или оставити целе махуне. Ово се ради по укусу домаћице. За време чишћења бораније стави се суд са водом да се кува и то на 10 литра воде дода се 100 грама соли или 4 јеловне кашике и

1/2 литра сирћета, а у посебном суду се искувавају тегле, без обзира да ли су патентиране или не. Тегле се положе у чист суд, налију се хладом водом, која се постепено загрева и кад прокључа вода, тегле остану још 15 минута у њој. Пре него што се ставе тегле у воду за искувавање, домаћица нека их добро прегледа; тегле не смеју да имају ни најмањи мехур у себи, јер како се почну загревати, оне ће прскати. Ово је врло важно и зато се при куповини мора још обратити пажња на то а сем тога морају се куповати тегле које могу високу температуру издржати..

Чим је прокључала вода, са додатком соли и сирћета, одмах се бари боранија. Десет минута јој је довољно, и одмах се из кључале воде потапа у хладну зато, што јој се враћа првобитна боја. Затим се ређа у тегле по укусу домаћице. Може украсити лишћем целера или першуна, које се такође обари у кључалој води и потапа у хладну. Лист се рашири по стаклу са унутрашње стране тегле, а боранија се ређа. Није лепо да домаћица напуни теглу боранијом без икаквог реда. У свакој тегли мора да остане празан простор 4—5 см.

Када је са пуњењем тегли посао завршен, тада се тегле наливају скуваним и процеђеним парадајзом 2 см. изнад бораније. На сваки литар запремине тегле дода се 1 кашичица млевене соли. Затим се тегле повезују ако су непатентиране; пергамент хартија се покваси и двоструко ставља на теглу, а канапом се 5—6 пута чврсто обавије тегла и завеже. Остављање бораније у оваквим теглама није тако сигурно, јер ако се не повежу добро ваздух улази и поквари боранију.

При затварању патентираних тегли пази се да гума добро лежи на рубу тегле, тада се ставља поклопац и затварач.

Конзерве се стављају у суд за кување, налију се водом 2—3 см. изнад њих и кувају се 1 1/2 сат. Не ваде се из суда, док се потпуно не расхладе.

Конзерве се морају чувати у сувим хладним одељењима, која ће се с времена на време ветрити.

Н. Д. Ђуровић.

Записник

1. скупштине Савеза пољопривредних књижница и читаоница, држане 27. марта 1933. г. у дому Српског пољопривредног друштва у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе Т. Владисављевић и М. Николић и 22 изасланика, свега 26 лица.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

Г. Претседник у 9 часова отвара конференцију и каже да је претвара у скупштину, пошто има довољно изасланика да може пуноважно да решава. Питање оснивања пољопривредних књижница и читаоница решавано је на брзину, па је дошло у делокруг рада Српског пољопривредног друштва, са онако гломазним одбором разних државних установа и приватних организација, с којима се уопште није могло радити. Једно то, а друго немање средстава, много су ометали рад овога Савеза. Стога је и сазвана ова скупштина, да се донесе закључак о будућем раду. Но пре него би се прешло на дискусију, моли да се изаберу три лица за оверу записника. Пошто га скупштина овлашћује да он предложи овераче, то кандидује г.г. Ђорђа Дамњановића из Лапова, Стеву А. Стевановића из Здравчића и Арсенија Ристивојевића из Белог Потока, коју кандидацију скупштина усваја. Затим моли да се саслуша извештај о досадањем раду. Позива инспектора да прочита извештај. Инспектор чита:

Извештај

о раду Савеза пољопривредних књижница и читаоница у 1929, 1930, 1931 и 1932 години.

Савез је основан 1929. године, а рад његов на оснивању пољопривредних књижница и читаоница и њиховом снабдевању књигама и др. потребама почео је од дана потврде правила од стране г. Министра пољопривреде, од 1 маја исте године.

У 1929. г. основано је пољопривредних књижница и читаоница 22, у 1930 г. 25, у 1931 г. 34, у 1932 г. 18 и у 1933 г. до данас 9, те их сада има по регистру 108 од којих је по правилима ликвидирала само једна у селу Трнави, среза дежевског.

Рад Савеза како у унутрашњем пословном тако и у пропагандистичком раду није био онакав какав је требао да буде и какав је очекиван по духу његових правила. Нарочито рад средишног одбора није давао готово никакве резултате јер се није могао никако да сазове у седницу и састави потребан кворум за решавање. Ово не треба приписивати у грех појединцима већ искључиво непрактичном и сложеном саставу овога одбора по чл. 2. правила. И извршни одбор Савеза одржавао је своје седнице благодарећи само томе што су његову већину сачињавали претседништво и чланови Управног одбора Српског пољопривредног друштва, те су једино они редовно у седнице долазили.

Извршни одбор Савеза отправљао је све редовне и хитне послове без обзира на рад средишног одбора. Немогућношћу сазива и састава средишног одбора за решавање у многом је ометан и задржаван рад и извршног одбора. Да се извршни одбор није у границама могућности старао да се најнужнији текући послови отправљају, живот и рад установе би се угасили.

За све време рада од 4 године средишни одбор је држао само једну своју седницу, а извршни одбор је држао 10 седница, на којима су донесене одлуке о пословању и уопште о примању у састав Савеза нових књижница и читаоница до 1931. године. У 1931 години донесен је нов закон о народним школама, по коме је Министарство просвете узело на себе рад и старање око одобравања рада и потврде правила свих државних и приватних хумано-културних установа које раде на васпитању и просвећивању народа, па и пољопривредних књижница и читаоница. Од 1931 г. до данас улога Савеза спала је на посредовање између новооснованих пољопривредних књижница и читаоница и Министарства просвете око потврде правила и на снабдевању књижница и читаоница књигама и другим потребама према материјалним средствима којима је располагало.

Савез је у раду новчано помогнут од Краљ. банске управе у Новом Саду са сумом од 50.000— динара у 1930 г. од Српског пољопривредног друштва са 15.000— динара у новцу и књигама. У књигама и часописима Савез је добијао помоћи од Министарства просвете, Министарства пољопривреде, Народне банке, Удружења југословенских агронома, Друштва „Просвете“ из Сарајева, Друштва „Привредник“, Главног задружног савеза, Кола српских сестара и Друштва „Село“.

Краљевска банска управа Дунавске бановине дала је помоћ Савезу с тим, да се цела сума у 50.000— динара употреби за набавку књига и др. потреба за пољопривредне књижнице и читаонице, које се на њеној територији налазе, те је Савез од исте суме набавио 20 комада ормана чехословачког типа и исте комплетирао са по 84 примерка одабраних, поучних пољопривредних књига у тврдом повезу.

Од горе побројаних установа Савез је добио на име помоћи 2041 примерак разних књига, часописа и листова, исте комплетирао и раздавао пољопривредним и народним књижницама и читаоницама бесплатно. Поред ове помоћи Савез је откупио већи број књига из помоћи од Друштва и др. прихода и ове такође бесплатно раздавао. Тако је од почетка оснивања Савеза до данас бесплатно раздато преко 3540 примерака поучних пољопривредних књига, часописа и листова.

Савез је пољопривредне књижнице и читаонице снабдевао преко Српског пољопривредног друштва разним потребама и књигама и за готов новац кад је се која и зашта обратила.

Укупна примања по дневнику касе од оснивања до данас износе 111.899.— динара, а издавања 110,856.50, те се готовина у новцу данас налази у 1.042.50 динара.

Из овога кратког извештаја Савеза види се, да се у раду уопште није постигао никакав нарочити успех и повољни резултати, те би замерка за исти на први поглед била оправдана, али када се има на уму, да Савез за непуне четири године свога рада ни пет пара није издао на плате особља и друге личне издатке и трошкове, онда би свака замерка била н неумесна и тешка за оне који су у Савезу без икакве награде скоро пуне четири године предано радили, налазећи да уложени труд и време жртвују за добро пољопривредника и напредак пољопривреде.

Износећи скупштини овај свој извештај извршни одбор Савеза моли је, да исти прими и донесе потребну одлуку, како ће се у будуће радити, па да се пољопривредне књижнице и читаонице одрже и умноже, и да корисно послуже стручном и општем просвећивању пољопривредника и побољшању живота на селу.

Г. Председник, скреће пажњу скупштини, да је Српско пољопривредно друштво било остављено само себи, као што се из извештаја види. Пољопривредне књижнице и читаонице добро су примљене у народу и могу много да му користе. Али, на овом послу не може да се ради са пуним полетом, јер је врло велика оскудица у материјалним средствима. Наша је жеља да чујемо од скупштине на који начин да се организујемо и свој рад са успехом проширимо у народу, друго, шта смета ширењу пољопривредних књижница и читаоница у народу, и треће, како да се материјално помогнемо.

Г. Ђорђе Дамњановић, изасланик из Лапова, објашњава да њихова пољопривредна књижница и читаоница добро стоји, јер има и пара и намештаја, а чланарина се уредно уплаћује. Код њих је постојала и народна књижница и читаоница, која је ликвидирала и оставила око 800.— дин. готовог новца. Та готовина треба да припадне пољопривред. књижници и читаоници, али не могу да је добију, јер не знају где је уложна књижица. Народна интелигенција т.ј. учитељи и свештеници слабо сарађују у народним просветним установама. Они су молили Министарство просвете да нареди учитељима да сарађују на овоме послу, а они су одговорили да не знају да постоји Пољопривредна књижница и читаоница! Народ радо чита књиге и тражи их. Ср. пољоприв. референт код њих није

никад долазио и он им је непознат. Што се тиче нацрта нових правила, сагласни су са њим и примају га.

Г- Стева А. Стевановић, изасланик из Здравчића, каже да је њихова пољоприв. књижница и читаоница основана уз помоћ задруге, пошто је Народна књижница и читаоница ликвидирала. Учитељ им је врло марљив и добар и упућује их у послу. Он им је основао и позориште, па их је водио и у околна села где су такође играли. Али млађи људи слабо се интересују за стручне књиге, па би требало обратити и набавити мало и забавних књига, помоћу којих би се привукли на читање.

Г. Милош Николић, члан Управе С. п. д. објашњава да и у његовом селу постоји просветни дом са купатилом и књижницом, али омладина радије чита романе но стручне књиге.

Г. Арсеније Ристивојевић, изасланик из Белог Потока, потврђује да је и код њих исти случај и да се најрадије и највише траже криминални романи и новине. Но у последње време порасло је интересовање за стручне књиге; а долази им пољопривредни референт, те им држи предавања. Што се тиче материјалне помоћи, могло би се утицати на општинске пољопривредне закладе, да у своје буџете уносе извесну помоћ за пољоприв. књижнице и читаонице, јер од саме чланарине не могу да опстану. Ср. пољоприв. референт, који у среском пољоприв. одбору прегледа буџете општинских пољоприв. заклада, могао би увек да контролише да се у буџете уноси на име те помоћи бар по 500·— динара.

Г. Љуба Тадић, председник ср. пољопр. одбора из Тополе, захваљује се предговорнику на покретању овог питања о помоћи читаоницама, које су веома значајне за народно просвећивање. Даље, објашњава да буџете пољоприв. заклада одобрава Банска управа, и да с тога преко њих треба дејствовати да се ова помоћ уноси у буџете општинских пољоприв. заклада под нарочитом позицијом. Што се тиче висине ове помоћи, не треба је прецизирати, већ треба оставити увиђавности појединих општина.

Г. Бранислав Павловић, изасланик из Крваваца, мишљења је, да је много боље до се означи сума односно проценат на ову помоћ, јер ако се остави слободној увиђавности може се десити да се предвиде неке незнатне суме.

Г. Тима Владисављевић, члан управе С. п. д. налази да је боље предвидети проценат, јер би то служило банским управама као директива.

Г. Љуба Тадић, председник ср. пољопр. одбора из Тополе, није зато да се проценат прецизира, али може да се изјави жеља да се у буџет унесе једна стална помоћ.

Г. Арсеније Ристивојевић, изасланик из Б. Потока, објашњава, да се по закону у општинску пољопривредну за-

кладу уноси 10% од општинског буџета. Али данас услед кризе од тога се отступило и његова општина већ 2—3 године не уноси у пољопривредну закладу више од 2%. Зато је боље тражити, да се у буџет закладе уноси извесна сума на име помоћи пољоприв. књижницама и читаоницама, рецимо 300—500 — дин. према јачини дотичне установе.

Г. Председник, не слаже се са предлозима за помоћ читаоницама, пошто је уверен да ће такав захтев наићи на отпор у дотичним одборима, где ће се рећи: какве пољоприв. књижнице и читаонице, кад ми немамо ни хлеба. С тога је мишљења, да се у почетку саме пољопривр. књижнице и читаонице старају о своме одржању, док надлежни не увиде њихову корист и не поведу рачуна о њиховом опстанку. У крајњем случају сада би се могла тражити помоћ за одржање постојећих пољоприв. књижница и читаоница, па доцније кад се увиди њихова корист, и за оснивање нових.

Г. Бора Нешић, инспектор С. п. д. мишљења је, да пољоприв. књижнице и читаонице треба оснивати при пољопривредним подружинама и земљорадничким задругама, јер им се на тај начин осигурава као нека сталност. Осим тога, у заједници са тим установама, пружа им се и прилика за снабдевање и кредит са потребама за пољопривредну производњу. Слаже се, да у читаоницама има и забавних књига. Што се тиче наше интелигенције на селу, она се слабо интересује за народно просвећивање, и зато се треба старати да у таквим установама раде синови из народа, јер ће бити сигурнији и успех и сталност читаонице. Моли, да се у том смислу поведе дискусија.

Г Љуба Тадић, председник пољопр. одбора из Тополе, мишљења је, да би се могло у споразуму са Мин. просвете наћи начин, да сеоска интелигенција ради у пољоприв. књижницама и читаоницама, јер је то у осталом њен позив и дуг.

Г. Димитрије Станојевић, изасланик из Лугавчине, објашњава да је предлог г. Тадића умесан, али није од помоћи. Њихова пољоприв. књижница и читаоница жалила се Мин. просвете на њиховог учитеља, па и ако му је наређено да са њима ради, опет је остало на старом.

Г. Јован Живковић, изасланик из Кусића, такође се жали на учитеља, који хоће њихову пољоприв. књижницу и читаоницу да растури, и ако има 60 чланова, па да их преведе у Народну књижницу и читаоницу, која има једва 15 чланова. Моли да се узму у заштиту и да се помогну у одбрани.

Г. Арсеније Ристивојевић, изасланик из Б. Потока, мишљења је, да предлог г. Нешића односно оснивања читаоница при задругама није изводљив зато, што се код задруга

не плаћа члански улог. Једино би то могло да се изведе тако, ако би се читаонице оснивале на задружној основи или, ако би платиле члански улог одједном за свагда. Ако би се ово некако решило, онда би било решено и питање њихове сталности.

Г. Миливоје Малешевић, изасланик из Крнула, објашњава да су они подигли дом сопственом радном снагом и да су створили дилетантску позоришну трупу и тамбурашко друштво, од којих имају леп приход за издржавање своје пољопривредне књижнице и читаонице. Разуме се, да чланови и поред тога плаћају чланski улог. Не слаже се са предлогом предговорника да се чланski улог плати једном за свагда, већ моли да остане како је и досада било.

Г. Председник похваљује рад пољопр. књижнице и читаонице у Крнулама и поставља питање, да ли би се могло из прихода читаоница које имају добре приходе, да створи фонд из кога би се помагале све читаонице, а нарочито оне које су оскудне. Затим прелази на питање нових правила, чији је пројекат у своје време достављен на мишљење свима читаоницама. Нарочито скреће пажњу, да пројекат предвиђа заједнички рад пољопривредних књижница и читаоница са омладинским пољопривредним дружинама. Моли за мишљење о пројекту правила.

Г. Бранислав Павловић, изасланик из Крваваца, поново објашњава да учитељи и свештеници нерадо сарађују у оваквим установама и оне су остављене саме себи, па цео рад падне на покретаче идеје, односно на једног човека. Он је створио земљорадничку задругу, па затим читаоницу, и ако се сад припоје читаоницама и омладинским пољопривред. дружинама, настаје бојазан да ће дотично лице бити преоптерећено послом, нарочито што са омладинским дружинама треба радити и на терену.

Г. Борислав Нешић, инспектор С. п. д. објашњава да деца на селу кад изађу из основне школе, престају даље да се образују и убрзо све забораве. Зато је потребно да се и она скупљају и поучавају за будући живот, за који су циљ најподесније омладинске пољопривредне дружине у вези са пољоприв. књижницама и читаоницама разуме се, да цео рад не падне на једног човека. Но омладинске пољопривредне дружине нису обавезне и оне би се оснивале тамо где су потребне. Моли да се пројектована правила усвоје.

Г. Председник објашњава, да би омладинске пољопр. дружине користиле читаонице и практичне радове изводиле на основу онога што су у књигама прочитали, а воћа би их

у томе само упућивао. На тај начин стварала би се интелигенција на селу, а то је био циљ при пројекту нових правила и стога моли да се пројекат усвоји.

Г. Претседник предлаже да се у пројекат правила предвиди и помоћ од пољопривредних заклада, јер нам је дужност да се свима силама старамо за подизање просвећености на селу.

Г. Претседник слаже се са предлогом г. претседника и предлаже да се у правилима предвиди образовање фонда из прихода оних пољопр. књижница и читаоница, које имају нарочите приходе нпр. од позоришта, концерата и т. д. Из овог фонда имале би да се помажу оне пољопр. књижнице и читаонице које су сиромашне, односно које не могу приходе да створе, па макар им се помоћ давала у виду позајмице.

Г. Бранислав Павловић, изасланик из Крвавица, моли да се у правилима унесе допуна, да на скупштини могу да учествују сви они који су у прошлој години били чланови.

Г. Стева А. Стевановић, изасланик из Здравчића, налази да таква допуна није потребна, јер онај ко хоће да учествује у раду скупштине, може да плати улог за један месец, што чини свега један динар, дакле, није обавезно да се плати улог за целу годину одједном.

Г. Арсеније Ристивојевић, изасланик из Белог Потока, моли да се у правилима предвиди, да члан омладинске пољопривредне дружине може бити лице старо од 10—21 годину.

Г. Димитрије Станојевић, изасланик из Лугавчине, предлаже да се чланski улог за омладинске пољопр. дружине изједначи за све на 12 — дин. годишње.

Г. Претседник саопштава да се више нико није јавио за реч, па пита скупштину, да ли прима предложени пројекат правила са допунама које су на данашњој скупштини пале. Скупштина једногласно решава да се правила приме са изменама и допунама које су данас учињене.

Напослетку закључује рад скупштине у 12½ часова и захваљује се делегатима на активној сарадњи.

Цене пољопривредних производа, на дан 23. јуна 1933 г.

Пшеница

Српска 75-76, 3% Дунав	195—200
Српска 72-73, 2-3% Сава	185—190
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	200—205
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	190—195
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	195—200
Бачка Срем 76 2%	207—215
Банат. 76, 2%	205—210
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	63—66
Банат. пар. Вршац	65—68
Срем,	68—70
Банат пар. Вршац VI	67—70
Срем, пар. Инђија V	68—70
Српјан. пар. Пожаревац н. пр.	73—77
Лађа Дунав, нов сув	71—73
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд, лађа	95—105
„ „ „ „ вагон	95—105
Сремски утовар. станица	90—100
Узана пруга	90—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	100—108
Бачки 2% без врећа утов. ст.	160—108
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	110 - 120

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	— — —
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6.50—7
„ лаке	5.50 - 6
„ мршаве	8—10
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3.50—4
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	2—2.50
Живина жива	9—13
Јаја	35—40
Маст	12.—12.50
Сланина	9—10
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	3.30—3.50
Сир српски	9—11
Кајмак	20—25

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50— 55
Мек. вагон Београд, са вреће.	57— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	100—150
Црни лук	120—125
Бели лук	— —
Сено	50— 60
Слама	25— 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	198—200
4% Аграрне обвезнице	— — —
7%. Инвестициони зајам 1921	44.50—44
Аграрна банка	223—225

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО У БЕОГРАДУ

продаје плацеве на своме имању у Немањиној ул. бр. 11—15

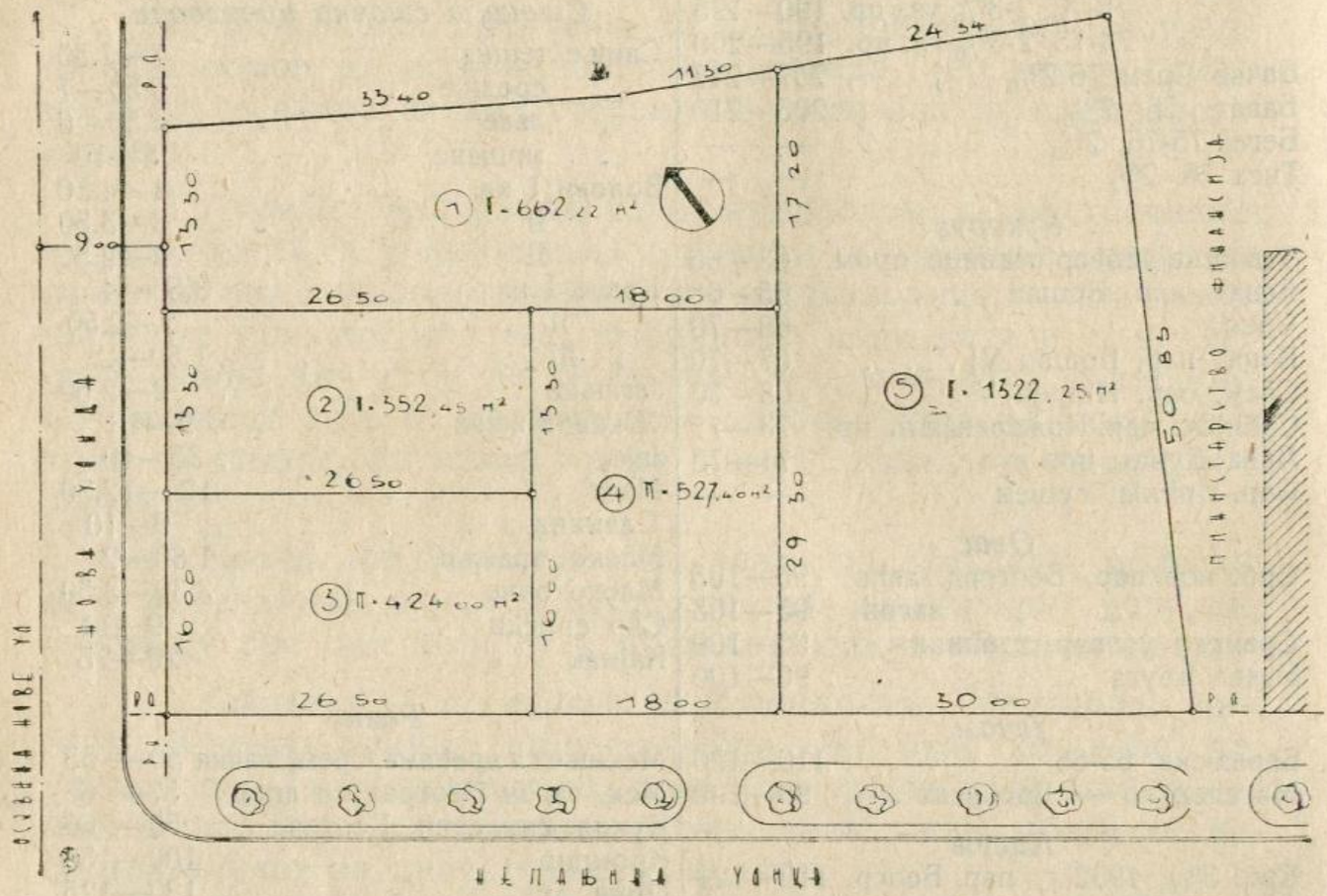

Сва обавештења даје Српско пољопривредно друштво,
од 8—12 и од 16—18 часова, или на телефон 20-732

Изашле су из штампе књиге:

Рад I Земаљске конференције о грожђу

држане у Смедереву 25 и 26 септембра 1932 г.

Књига износи 6 штампаних табака, а цена јој је 8·— дин

Рад I Земаљског воћарског конгреса

држаног у Чачку 27 и 28 октобра 1932 г.

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25.— дин.

У овим књигама налазе се реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима науке и на основу дугогодишњих искустава, те су за препоруку свима стручњацима, практичарима и стручним школама.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

РЕТКА ПРИЛИКА ЗА НАБАВКУ ПАРНИХ ВРШАЛИЦА

Продају се две гарнитуре (дреш Стандард, локомобила Ланц од 5 К. С.) врло јефтино и под повољним условима.

НАЈБОЉЕ ЕНГЛЕСКЕ ЖЕТЕЛИЦЕ РУКОВЕДАЧИЦЕ, познате марке Џонстон и Massey Harris, по Динара 4800·— и 5400·— комад само за готово.

ЛАКЕ РУЧНЕ ПЛАНЕТЕ, по опису у Тежаку Бр. 11 (и по слици) по Дин. 120.— комад.

ЗАПРЕЖНЕ ВРШАЛИЦЕ, са сламотресом и геплом, по Дин. 4500·— комплет.

СЕМЕ МУХАРА, на мало 3·— дин. кгр. на 100 кгр. 2,50 дин. кграм;

СЕМЕ РЕПЕ УГАРЊАЧЕ, динара 20·— од 1 кграм.

ГУМЕНЕ ПАНТЉИКЕ за везивање зелених калемова дин. 100·— за кграм.

ПАТЕНТ ТЕГЛЕ, са херметичким затвором од ½ 1 и 2 литра по динара 12·— 14·— 18·— и 20·— комад.

ТЕГЛЕ ЗА МЕД од ½ и 1 кграма по динара 7·— и 9·— комад.

ЦЕНЕ СУ НЕОБАВЕЗНЕ, а важе франко друштвени магацин.

На робу која се узме на кредит, не даје се никакав попуст, почев од 1 јула ове године.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина ул. 15.

Оглашујте

у

ТЕЖАКУ

ВИНОГРАДАРИ!

Усљед честих киша и велике влаге, на виновој лози појавили су се у већој мери ГРОЖЂАНИ МОЉЦИ и ОИДИЈУМ, који ће нанети велике штете и знатно умањити бербу грожђа.

Да би сачували Ваше винограде и добили што већу бербу грожђа, употребите што пре **опробане и сигурне препарате :**

ПРОТИВ ГРОЖЂАНИХ МОЉАЦА :

За време цветања, **а то је време сада,** винову лозу што боље запрашите, када је лепо и тихо време, са препаратом кречног арсена МОЛЕКС.

После завршеног цветања, винову лозу, **а нарочито гроздиће,** испрскајте што боље са препаратом кречног арсена АРЗОЛА, који се може додати бордовској чорби за једновремено прскање против пероноспоре и грожђаних мољаца.

Ако се усљед кише не могу употребити Арзола и Молекс, испрскајте што пре само гроздиће са препаратом пиретрина АГРИТОКС, који ће грожђане мољце УБИТИ за неколико минута.

ПРОТИВ ОИДИЈУМА:

После цветања винову лозу испрскајте са препаратом колоидалног сумпора СУЛФАРОЛ, који је у води лако растворљив и може се додати бордовској чорби за једновремено прскање против пероноспоре и оидијума.

СУЛФАРОЛ појачава лепљивост бордовске чорбе на грожђе и лист. 1 кгр, Сулфарола замењује 10 кгр. сумпора у прашку

ТРАЖИТЕ СТРУЧНА УПУТСТВА И ЦЕНОВНИК НА АДРЕСУ:

Биљана А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД Прешернова 14

Све наше препарате продаје по фабричној цени:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 14. Београд, 15 ЈУЛИ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВР[illegible]ОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривр[illegible]ном друштву Немањина 1 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Општински путови.

Путови државни и бановински, који се израђују и одржавају на терет државног и бановинских буџета, ретки су, и мало их је према броју општинских путова, без којих се ниједна општина, па ни село не може замислити, а камо ли да постоји.

Државни и бановински путови и уколико постоје, наш пољопривредни сталеж њима се служи ређе, већином при пословима које обавља изван свога места. Своје готово свакодневне послове у селу и пољу обавља преко својих општинских путова за које се без претераности може рећи да су у врло запуштеном стању.

О уређењу државних и бановинских путова старају се државне и бановинске управе, па следствено томе о уређењу општинских путова, највише су дужне старати се општинске управе, а то им је и самим законом стављено у дужност. Помисао да се све општине повежу добрим државним и бановинским пу-

товима, као једном мрежом, добра је, али је јасно да је и неостварљива у блиској будућности, пошто би за ту сврху требало много велики капитали, те стога општ. управе без икаквог очекивања требало би с вољом енергично да настану на уређењу својих путова бар у онолико колико се то може.

Општинске путове, из стања у каквом су, подићи на бољи степен тешко је дело и неизводљиво потпуно без већих материалних жртава, али је познато да добра воља много може, па и овде добром вољом и јаком заузимљивошћу општинских управа може се много постићи. Када би се само претседник једне општине овим питањем мало позабавио и простудирао садање стање путова у својој општини, па онда себи да претстави слику путова какви би били после бар годину дана када би се он својски заузео за њихово уређење и кад би се одлучио на ово о чему је овде реч, не знам ко би доцније био више задовољан: да ли грађани што би имали далеко боље путове или сам претседник што је овај посао организовао и спровео. Претседнику би било потребно прво да се он лично одлучи на овај корак, па затим да лепим и умесним образложењем придобије вољу својих кметова и одборника, као његових помоћника и сарадннка, да донесу потребну одлуку, и кад се приступи радовима, да се први међу првима виде сви чланови општ. управе на послу, а ако се врши превоз неког материјала, опет напред да пођу кола општ. часника и одборннка, па ће грађани већ сами увидети правичност, те и они, који би хтели да изостају, заклањајући се за оправдан изговор: „Кад могу да изостану општ. часници могу и ја“, у овом случају не би имали никаквог изговора.

Осим овога пре почетка радова на оправци путова неопходно је потребно грађанима објаснити и лепо образложити, да не треба схватити да је оправка општ. путова као нека врста кулука, како се то обично код нашег народа каже, већ да је то један врло нужан и важан посао, те да радећи на оправци путова у својој општини, не би требало тај рад разликовати

од рада у своме дворишту, својој њиви или башти. Јер као што је добро уређена башта или њива појединца понос свих задругара и укућана дотичне задружне куће, а не само старешине кућног, исто је тако добро уређена општина са добрим путовима поносе свих грађана исте општине, а не само општинског старешине, па и благодети те уређености не уживају само старешине, већ сви чланови било општинске или кућне заједнице.

Овде је у неколико речено само о основној организацији овога посла, а при предузимању самога рада требало би у реду првих, предузети ово:

1. поред свих општ. путова с обе стране прокопати што шире и дубље, по могућству потпуно прописне канале, изузев случаја где је с једне стране терен нижи и нема потребе за канал;

2. пред сваким улазом у дворишта или друга имања с пута, треба преко канала направити прелазне ћупријице, са довољном висином да испод исте може вода несметано протицати, а никако не заравњивати канал ради прелаза. Потребно је напоменути да ће сви прелази-пропусти, на дужини једнога пута бити узалудни, ако само један једини не буде исправан, већ заустави воду, у ком случају она се мора излити на пут и проузровати квар пута;

3. сам пут уколико је могуће да не буде коритаст, већ местимична виша места на ивицама пута нивелисати-ископати тако подесно, да страна до канала остане поступно мало нижа од средине пута. Дакле настојати да пут буде довољно пупчаст, како се вода на њему не би задржавала, већ лако сливала у канале;

4. где су случајеви да поред пута постоје шуме или друго дрвеће доста често, те прави читав склоп и смета исушењу пута, нарочито где су путови уски, треба дрвеће проредити, па и оно што остане поткресати што више;

5. сужење пута које многи појединци чине поступно, сваке године неки по једну стопу, а неки понегде и више, треба најстрожије забранити. Кривце

за ова дела кажњавати, па на првом општ. збору—састанку, објавити грађанима која су лица за сужење пута кажњена и са колико, па њих поред казне и јавно укорети, а једновремено упозорити и остале на последице које их очекују ако овако поступе. Овакве казне не извршивати над осуђенима тако, да они одређени број дана затвора издрже у фактичном затвору, већ пресуде изрицати радом, па их онда за то време употребити на поправке путова. Код лица којима би ову казну власт заменила новчаном, опет ове суме специјално употребљавати за оправке путова;

6. у свакој потреби по овоме, затражити стручан савет и упуство од Среских техничких одељака, који ће се без икакве сумње радо одазвати овом позиву и учинити што до њих стоји, да се ови послови што правилније и стабилније изведу.

Ови радови у ова времена најбоље се спроводе заједничким радом, без деобе на деонице, као што је поступано код државних путова, почевши прво радове на најважнијим општ. путовима и на најбагашевитијим местима, па даље редом. Што се тиче чишћења канала, могла би се донети одлука, којом би се ставило у дужност оним лицима, која имају имање поред путова, да сваки поред свога имања прокопа потребан канал и да је дужан старати се да је исти редовно у исправном стању, те на тај начин опет би се постигло оно што се жели. Пошто је ово повећи посао и изискује доста времена, поред осталих кућевних послова, требало би оставити повећи рок око 3—6 месеци, али тражити с правом од грађана да се види после протеклог рока да је стварно нешто урађено. Овај предлог на први поглед могао би се назвати и неправичним стога, што има лица која немају никакво, или сасвим мало имања крај пута, те у овом случају не би у посао сви равномерно поднели труда. Али кад се узме у обзир, да лица која уопште имају више имања, да су и њихове потребе веће за што уређенијим путовима, а лица која такође имају повише имања али им је удаљеније од општ. путева, да увек улажу већи

напор и труд док у исто дођу, док лица, чија су имања поред путова, уживају те олакшице за лакши улазак у своја имања, па због путова им је и сама вредност земљишта знатно већа од земљишта беспутног, то се овај предлог може потпуно оправдано препоручити. У прилог овоме иде још и то, што се зна тачно да би сваки поред свога имања са више воље и труда одржавао канал него поред туђег имања. Уосталом, ово стоји општ. управама на расположењу, да бирају начин који се допада као најподеснији.

Лепо је речено, да све што је добро тешко се развија, па и ово уређење као неоспорно добро и врло корисно, не би се развило баш олако без повећег труда, али уколико би се више труда уложило, утолико би успех био више крунисан.

Арс. С. Ристивојевић,
деловођа општ. бело-поточке.

Ратарство

Сезам.

Sezamum indicum (orientale).

Од семена уљастих биљака, које увозимо ради вађења уља, и по количини и по вредности, прво место заузима сезамово семе. У 1930 год. увезли смо 6,714.108 кгр. у вредности 28,296.650 дин. Увозимо га из Грчке, Египта, Енглеске, Индије, Кине, Турске, Француске и Италије.

Већ по томе што је овако велика потреба у семену сезама у нашој земљи, довољно је јасна и важност ове биљке, па с обзиром на то што се сезам гаји у нас из давних времена у Јужној Србији, у околини Ђевђелије и Струмице, од великог је значаја да се побуди веће интересовање за његову јачу културу ради подмирења ових тако великих потреба. У том циљу износимо кратак опис и начин гајења сезама.

Постојбина је сезама Африка, али је у култури у Азији, Африци, Индији, Цејлону, на Јави, у Сирији, Египту, Персији, Палестини, Грчкој, Италији, Турској, Француској, Кавказу, Туркестану.

Сезам је зељаста једногодишња биљка. Расте високо 60—100 см. Сорте са слабијим гранањем расту високо, а сорте са већим гранањем расту жбунасто. Гране су маљаве или голе, зелене или црвене боје.

Сл. 31. Сезам.

Лишће је распоређено унакрсно, паровима наспрамно или наизменично; лишће је маљаво јаче или слабије; доње је лишће крупније са неправилним зупчастим ободом; горње је лишће мање и целцато. Боја цвета бела или слабо ружичаста. Цветови се развијају у пазуху лишћа и могу бити 1,2 или 3 цвета; и цвет је маљав. Цветање почиње са доњег дела биљке, и по мери цветања и дозревања плодова врши се неколико берби. Плод је чаура са две преграде у којима се налази доста семена (око 50-60 зрна). Чаура је састављена из два срасла листа, који на својим крајевима образују лажне преграде (без семена). Код сората које немају лажне преграде у чаурама, ове прскају и семе се осипа (испада) кад дозри. Бербом пре распрскавања отклања се осипање семена. Семе је слично семену лана, али се од овога разликује по мркој и шаренкастој боји.

С погледом на ове особине има много варијетета сезама. Ко жели да се упозна са тим разним варијетима сезама, може наћи у мом преводу с руског: *Варијетети сезама који се гаје у Туркестану*“, од Г. С. Зајцева, директора Фергонске селекционе станице.

Семе сезама садржи уље и садржина тога уља врло је значајна, јер износи 46-56%. Уље које се вади из семена сезама у великој је употреби у људској

исхрани, у медицини, у техници и у парфимерији за израду сапуна и глицерина. Семе сезама употребљава се и при мешењу хлеба за посипање пецива, на пр. ђеврека. Троп од семена (који остаје после вађења уља) употребљава се непосредно за људску храну (у Италији и Русији) или се од њега у смеси са шећером прави алва за јело, која је у употреби у Грчкој, Турској, Кавказу и Туркестану.

У култури сезам тражи плодну, довољно влажну и добро обрађену земљу. Најбоља је за њега земља нанос песка и глине, каква се обично налази у долинама река, али је неопходно присуство креча у таквој земљи.

У погледу ђубрења земље за сетву сезама, он долази у другој години после ђубрења свежим ђубретом, или после легуминоза, или после непосредног ђубрења, али са добро згорелим ђубретом или компостом.

Вегетација сезама траје 125—140 дана и по томе се дели на ране и позне сорте. Младе биљке сезама страдају од позних мразева, од хладног времена и хладних ветрова, те му је потребно заклоњено место. Због тога се и сеје нешто доцније — у мају или јуну, нарочито тамо где владају позни мразеви, или се расад производи у лејама па расађује на стално место. Пред сетву семе се потапа у воду ради бржег и бољег клијања. Сеје се на растојању 25—30 см међу редовима, на дубини 4—5 см. На хектар иде око 16 кгр. семена. Посејано семе клија после недељу дана. Кад биљке достигну пораст 12—15 см., проређују се на 25 см биљка од биљке и праши. Прашење је потребно чешће и понавља се 2—3 пута; најзад једно огртање, на случај недовољне влаге или суше залива се.

Кад биљке заврше вегетацију и лишће се осуши, а стабло у доњем делу почиње да жути, сезам је стасао за бербу. Берба се врши по мери цветања и сасрезавања у неколико пута, те може да траје месец дана. Ако се чека да потпуно сазри чауре се отварају и семе испада. Зато се берба врши на време, да се

сачува од осипања семена. Берба се врши сечењем стабљика српом или ножем, а код последње бербе сечењем косом или чупањем биљке из земље. Пожњевене биљке везују се у снопове, просуше се да махуне и семе дозре, па се после млаћењем истреса семе, очисти од плеве и отпадака, па се пушта у продају, или вади уље.

Са 1 хектара добија се 1200—1600 кгр. семена.

Милорад П. Зечевић.

Размножавање биљака резницама.

Размножавање биљака резницама најчешће се врши код ружа, разног дрвећа и украсног шибља и вишегодишњег цвећа. Код ружа и дрвећа оно се врши од краја маја па до саме зиме. Може се вршити и у зимско доба али само у стакленим кућама или ђубрењацима (топлим лејама).

Сл. 32. Гранчица са које се отсецају резнице; *a* означава где треба сећи за резнице.

Размножавање биљака резницама у летње доба врши се зеленим или полузрелим резницама, а јесен и зимско доба зрелим резницама.

Овај начин размножавања биљака (резницама) у великој је примени у данашње време, без обзира на примену калемљења, нарочито код гајења ружа, украсног шибља и другог декоративног дрвећа, јер даје врло добро резултате. Добри резултати се састоје у томе, што се биљке лако размножавају, што на овај начин размножаване биљке

обилније цветају и дају лепши цвет, особито извесне сорте ружа, као: полијанте, пењалице и парковске руже, и на крају, што се постиже успех у времену, јер се биљке добијају раније ради њиховог искоришћавања.

И код нас је све већи број љубитеља домаћих цветних башта и све већа је тражња украсног шибља и декоративног дрвећа, па би било корисно завођење што већег размножавања ових биљака резницама.

Пошто је сада време летњег размножавања биљака зеленим и полузрелим резницама, то износимо овај начин рада за читаоце „Тежака“, у жељи да буде од користи онима који се интересују за овај рад.

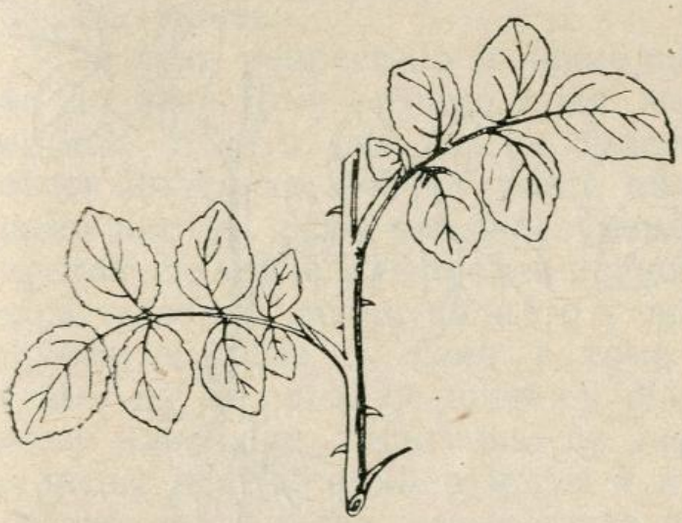

Сл. 33. Припремљена резница за прпорење у песак.

Сл. 34. Упрпорена резница у песку.

За разножавање (ожиљавање) биљака резницама ове се секу и забадају (прпоре) у земљу или песак где се оне ожиле. Земљиште или леје, где се резнице прпоре ради ожиљавања, мора бити припремљено пажљивом обрадом, а горњи слој земље, где се резнице прпоре, мора бити покривен ситним песком. Могу се правити и дрвени сандуци, постављати на земљу, напунити песком и у овај резнице упрпорити.

Са биљке, са које се узимају резнице ради ожиљавања, отсече се овогодишња гранчица (ластар) како то показује сл. 31. Кад се секу зелене резнице узимају се гранчице сасвим младе, а кад се секу полузреле узимају се гранчице на којима су цветови прецветали и опали. Са ових се гранчица отсецају резнице. Сечење резница врши се на местима обележеним са

а и косом цртом, тако да буду величине 10—12 см. и да на свакој резници буде најмање 2—3 окца у пазуху лишћа. При сечењу ових резница мора се пазити да се ово сечење врши оштрим и чистим ножем и да се сваки рез изведе косо испод окца. Вршни део гранчице, који је врло сочан, не употребљава се за резницу. Тако отсечену резницу показује сл. 33.

На овако отсеченим резницама не сме се удаљавати лишће, зато што оно служи као орган за хранење и за образовање калуса на расеченом делу из кога избијају жиле. Удаљује се само вршно лишће отприлике на половину лисне дршке, а доња лисна дршка отсече се до изнад окца. Тако спремљене резнице забоду се (упрпоре) доњим делом у земљу или песак једна до друге; а то значи да у песку трєба да буде само најдоње окце са кога је отсечена лисна дршка, као што показује сл 34.

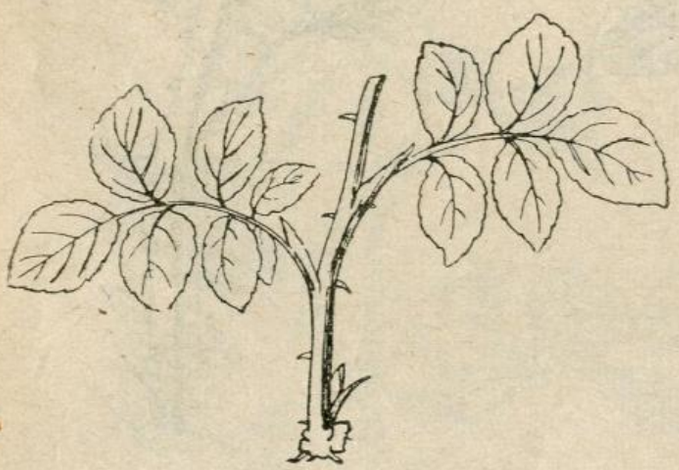

Сл. 35. Резница са образованим калусом у песку.

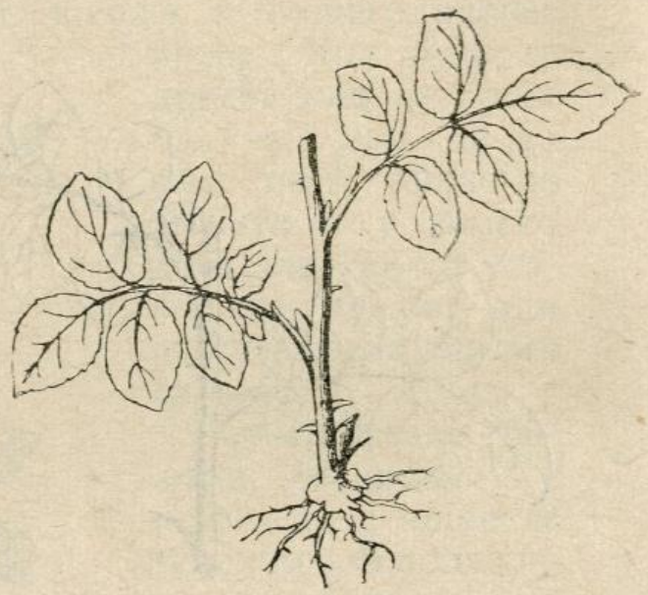

Сл. 36. Резница из чијег су калуса израсле жилице — ожиљена.

Овако спремљене и посађене резнице сенче се, орошавају, заливају и негују. Нега се састоји у уклањању пожутелог и опалог лишћа и плевљењу од корова. За две-три недеље резнице се ожиле. Најпре образују калус на расеченом делу, као што показује сл 35, а после образовања калуса избијају жиле у оном делу што је у земљи и младо лишће на горњем делу резнице као што показује сл 36.

Чим се резнице ожиле и укорене, пажљиво се ваде да се корен не оштети и пресађују на друго место на растојању да имају довољног простора за своје даље развиће.

Милорад П. Зечевић.

Биљне болести и штеточине.

Рђа на стрним житима.

(Из рукописа књиге „Стрна жита“)

Рђа је свакако највећи непријатељ стрних жита, и то како обзиром на квар што може да га почини, тако још више и обзиром на то, што до данас још не знамо како да се од ње поуздано бранимо и како да је искоренимо. То је дакле један подмукли непријатељ наших жита.

Штета коју нам рђа чини и у добрим годинама велика је. А колико може да нас оштети у неповољним годинама, видимо из тога, што ми право још и не слутимо колике приносе би нам давала стрна жита кад не би било рђе.

Многобројне врсте рђа уништавају зелене органа биљака наших жита на тај начин, што им разоравају ткиво и тиме проузрокују њихово превремено угинуће. Рђе можемо најбоље упоредити са туберкулозом људи и животиња. Рђа је туберкулоза биљака.

Наука непрестано и неуморно испитује како се рђе шире, но до данас још стојимо пред многом необјашњеном загонетком. И зато, све док не будемо испитали начин живота овога штетника, нећемо умети ни да се онако сигурно боримо против њега, као што умемо да се сигурно боримо нпр. против главнице, или против прашне снети. Данашња средства која употребљавамо (а и то у врло слабој мери) у борби против рђе сва су само у томе: да чинимо оно што мислимо да не погодује ширењу рђе. Но ипак сва ова средства мање или више несигурна су ако наступи време које годи ширењу рђе (на пример магла и иза тога топла влага), кад су нам после једне једине такве ноћи сва поља заражена и жетва добрим делом уништена. Зато ће онај човек који буде тачно пронашао како се рђа шири, и како је можемо сигурно уништавати, бити један од највећих људи што их је имало човечанство.

Стрна жита бивају нападнута од више различних врста рђе, које су додуше једна другој сличне, али је ипак свака од њих друга врста гљивице. Најраширеније врсте рђа јесу ове:

црна рђа — она напада пшеницу, раж, јечам и овас.
мрка рђа — она напада пшеницу.
жута рђа — она напада пшеницу, раж и јечам.
мрка рђа ражи — она напада раж.
патуљаста рђа — она напада јечам.
крунаста рђа — она напада овас.

Од свију побројаних рђа *најопаснија је жута рђа*, јер она не напада само лист и стабло, већ и клас — плевице, цвет и зрно; и осим тога она се — кад се је појавила — врло нагло шири. Зрно нападнуто жутом рђом смежура се и учмане.

Одбрана од рђе, како сам већ напред назначио, несигурна је, јер још не знамо како да се против ње боримо. Пољопривредник може да чини само онолико, да и сâм још не потпомаже њено јаче ширење.

Швеђанин Jakov Eriksson, један од најбољих истраживача рђе, препоручује пољопривредницима да се послуже овим мерама:

1) да не гаје стрна жита на влажним, засењеним и недовољно осушеним њивама;

2) да чине све што усеву помаже да се брзо развија и да рано дозри;

3) да под јара жита не гноје сточним гнојем, јер се тиме успорава дозревање, већ да стрна жита гноје оним вештачким гнојивима, која убрзавају растење и дозревање;

4) да стрна жита сеју по могућности само сејалицом;

5) да упролеће сеју што раније и да земља буде што боље припремљена;

6) да из близине житом засејане њиве отстрањују оне биљке, с којих рђа може да пређе на жито, а особито: зубачу, пасјачу, дивљу овсику и медицу, из близине јечма и ражи; француски љуљ, клупчасту оштрицу, лисичји репак, и смиље из близине овса;

7) да уништавају оне биљке на којима рђе живе у време док у пољима нема жита, а такве биљке јесу: жутика, махонија, пасји дрен, крковина, воловски језик. Ове се биљке не смеју наћи барем на 25 метара од житнога поља;

8) да не сеју ону сорту жита за коју знају да лако подлеже рђи, већ да бирају отпорне сорте. Данас већ има таквих сората (на пример Поповићева пшеница број 30 из Шапца била је како ми је јављено, прошле године између свију сората најотпорнија). Но пољопривредник ипак не сме да се ослони само на то што је посејао отпорну сорту, већ треба да пази и на све остале мере индиректног сузбијања рђе;

9) да се нипошто не узима за семе жито које је било у класу заражено рђом;

10) да се бира сорта жита која је тврда и на зими, која не полеже и која рано дозрева.

Проучавајући и мотрећи кроз дуги низ година ову ствар, нашао сам да су све од напред побројаних мера корисне, а нарочито пак ове: да се сеје доста рано; да се не сеје одвише густо; да се жито не сеје тамо где је сигурно да ће полећи; да се земља гноји под жито фосфатом и калијевим вештачким гнојивом; да се усев чисти од корова, што се најбоље постизава окопавањем и сејањем на оцаке. Као једно од најјачих средстава против рђе утврдио сам да је сорта жита. Зато сам се трудио да селекционишем такве сорте пшенице, које су отпорне према рђи, и успео сам у томе настојању. Под

именом П. 30 пуштена је ујесен 1931 год. у околини Шапца већа количина семена пшенице у народ. Ја сам морао напустити Шабац и прекинути тамошњи свој рад око селекције жита, но ја верујем да ће моји пријатељи, који су добили по већу количину моје пшенице, ово семе умети сачувати и размножити, како би се оно што брже раширило у свима крајевима. И у месту где сада боравим посејао сам нешто семена ове своје селекције. Ово је место удаљено од Шапца 500 километара, но ипак и овде остао је само усев моје пшенице поштеђен од рђе, у прошлој години, док су све остале пшенице нападнуте толико, да су неке оштећене и са 95% приноса. Сорта П. 30 положила је испит одлично. Зато ћу свој рад око селекције жита и у будуће наставити.

К. Поповић.

Рогачи на шљивама

— Батци, папуче, пасуљаре, киле, криваје —

Овим именима називају се унакажени плодови шљиве пожегаче, који су се ове године у неким крајевима појавили у толикој мери, да има стабала где је 100% плодова заражено. Због тога наши ће пољопривредници претрпети знатну штету, што ће им ове године утолико теже пасти, јер су их због рђавих временских прилика и иначе снашле многе недаће и штете. Зараза рогача опасна је још и зато, што се сада заражују грančице за идућу годину, ако се против тога за времена не предузму нужне мере одбране. То треба извршити што пре, јер ће иначе бити прекасно.

Заразу „рогача“ проузрокује гљивице звана Escoascus pruni. Она презимљује на шљивиним грančицама и у време цветања прелази на цвет. Из цвета не развије се нормалан плод, него унакажена месната творевина без коштице, која врло брзо расте и донесе на себи петељак који није друго но безброј нових клица гљивице. Тим клицама зараза се шири на здраве грančице, где развија своје ткиво (мицелиј), да идуће године опет пређе на цветове. Унакажени плодови „рогачи“ нису ни за какву употребу, они су здрављу врло шкодљиви, па не треба деци дозвољавати да их једу.

Сузбијање заразе рогача није лако, али је ипак могуће. Пре свега треба што пре скинути са стабала све рогаче. Исто тако треба скресати и јако заражене грančице. Рогаче и грančице ваља спалити. Осим тога добро је заражене воћке попрскати бордовском чорбом, што је корисно и због уништавања гљивица других разних болести шљиве. Преко зиме

треба стабла прскати воћним карболинеумом (н. пр. карбокримпом). Са заражених стабала не смеју се узимати калемгранчице.

Што пре се изврши овај посао, то успешнији ће он бити. Свакако требало би барем младе засаде шљива савесно спасавати од ове напасти.

К. Поповић.

Воћарство.

Да ли треба калемити шљиву пожегачу?

Приликом подношења свога реферата о подлогама шљиве I Земаљском воћарском конгресу у Чачку прошле године, дотакао сам се узгред овог питања, али по њему није ништа дефинитивно решено. Како је ово питање за будуће брже и сигурније обнављање шљивара врло важно, то сматрам да је сада доба које је најбоље за извођење самог калемљења, па је потребно да проговорим неколико речи и изнесем своје мишљење по истом.

Дугогодишње искуство свих воћара утврдило је да калемљена воћака брже, бујније, правије и лепше расте, брже се развија и достиже своју јачину и висину, као таква брже породи, боље рађа и крупнији род доноси. Све ово важи и за калемљену шљиву. Али ипак мало је поборника у нас који мисле да шљиву треба калемити, па чак и са меродавне стране изгледа ми да се калемљење нерадо одобрава. Зашто? Сигурно стога што је тако рећи хиљадугодишња производња садница шљива из изданка била добра, па се каже зашто и сада да се друкчије производи.

Да су прилике за добро напредовање шљиве данас као некада, а нарочито када би данас имали у изобиљу добар избор материјала за производњу садница као некада, онда збиља не би било ни потребно да се ово питање данас покреће. Али све се умногом изменило, и што је некада било добро, то данас није. Наиме, баш код гајења шљиве те су се прилике измениле, јер док су раније наше шљиве расле бујније, снажније, боље и чешће рађале, и достизале старост од 100 година, данас видимо како су и поред најбоље неге ипак кржљавије у порасту, ређе и мање рађају и не достижу ни трећину некадање старости. О узроцима тога не мислим сада говорити, само утврђујем чињеницу да је тако. Ово нам пак јасно каже, да данас морамо обратити много већу пажњу начину неге и одржавања шљива, па да од истих извучемо што већу корист. Другим речима, морамо на неки начин шљиву што више оспособити да и под овако погоршаним

условима за њено повољно развијање боље успева, рађа и што дужу старост доживи. Ово ћемо пак постићи бољом негом и добрим избором шљива познатог порекла, т. ј. да потичу само од здравих и добро рађајућих матичњака. А и једно и друго, по моме мишљењу, може се најлакше, најбрже и најсигурније постићи калемљењем.

Познато је истина да младица шљиве, произведена из изданка, нема добар и снажан корен — прандус — са довољно здравих и добро развијених жила и жилица и као таква даје и слабу будућу садницу, која има да се кроз цео свој век бори са разним незгодама у животу. Отуда већ видимо да се као добри одгајивачи морамо постарати да такву младицу на првом месту на неки начин оспособимо, т. ј. да јој појачамо корен, а тиме и способност и отпорност. То се може најбоље и најсигурније постићи добром негом и калемљењем, јер се калемљењем знатно утиче на јаче и брже развијање корена. Зашто? Зато, што се при калемљењу одузима стабло већим делом, па и цело старо дебло. Тим одузимањем старог дебла, свеколика храна коју младица црпи помоћу корена из земље на изградњу и одржавање дебла, за извесно време троши се на појачање самог корена и на тај начин корен се брже, боље и јаче развије, а то је оно што се жели постићи. И најзад, позната је народна пословица која каже: Какав отац такав син, каква мајка таква кћи". Ова пословица у свему и потпуно важи и за шљиву, а то је: какав смо изданак узели, да ли од добрих, здравих и добро рађајућих стабала са крупнијим плодом или од слабих, закржљалих и слабо рађајућих, па према томе таквом и успеху имамо се надати. Према томе, треба при том избору ових изданака да нам је тако рећи света и прва дужност да изданке узмемо само од здравих и добро рађајућих стабала, ако желимо себи сигуран успех осигурати. Али сад настаје питање можемо ли то учинити, како и на који начин? У данашње доба, после катастрофалне пропасти тако рећи наших најбољих шљивара и појединих стабала, готово је ретко наћи одгајивача који би могао и то само лично за себе одабрати и произвести потребан број добрих младица изданака. Све остало је у немогућности и под сумњом. Па шта да се ради? Да купимо од другог. Јест, али је у данашње оскудно доба тешко наћи добрих и ваљаних садница. Шпекуланти ову оскудицу искоришћавају за своје добре зараде, нудећи робу сваком без обзира да ли је она добра или не. И ово као и напред наведено може се лако и брзо са највећом сигурношћу отклонити само ако изданке, било да смо их сами произвели од сумњивих стабала или их набавили из друге руке, сигурном калем гранчицом окалемимо. Код младица произведених из коштица исти је случај. Ове младице и поред најбољег гајења врло споро расту, јер им је

потребно 7—8 па и више година гајења у растилу, док не достигну довољну јачину и висину за сађење на стално место. Па и поред овог немају лепо, право, здраво и добро разьијено дебло, па ни саму круну. Што је још главније, у већини случајева нисмо сигурни да ће овакве будуће шљиве донети плод онакав какав су имале њихове матере. Према томе и њих морамо на неки начин оспособити да брже, боље и правилније расту, а нарочито да нам сигурно добро рађају и доносе само добар плод. И овде је калемљење најбољи и најсигурнији начин за то. Јер калемљењем се уклања старо дебло, а ново се образује од калемљене калем гранчице, које се брзо и правилно развија и као таково за много краће време достиже у порасту довољну јачину и дебљину за сађење на стално место.

Помоћу калем гранчице без сумње преносе се најсигурније особине здравља и доброг рађања шљиве од које је узета та калем гранчица, а коју можемо увек лако и сигурно изабрати.

Као што видимо, све су ово укратко речено јасни и јаки разлози да шљиву уопште треба калемити, како ону произведену из изданака, тако нарочито ону произведену из коштице. И зато пре но што наступи најподесније доба за калемљење шљиве, а то је август и септембар месец, велим, будимо спремни и калемимо младице шљиве произведене из изданака и коштица.

Д. Ј. Спремић.

Домаћинство.

Конзервисање грашка и шпаргле.

Конзервисање грашка захтева нарочиту пажњу с обзиром на то, што се тешко одржава у добром стању.

Пре свега треба одабрати млада, свежа, зрела и цела зрна, па их онда обарити у кључалој сланој води.

Барење грашка траје 5, а највише десет минута, т.ј. у колико су зрна грашка млађа и свежија, утолико се брже баре. Кад се зрна обаре, ваде се решеткастом кашиком и потапају се у хладну воду. За овим се слажу у искувану теглу, а при ређању треба имати на уму да зрна грашка, по величини, боји и зрелости буду једнака, јер конзерва треба да има леп и спољашни изглед.

У теглама се остави празан простор од 2 до 3 см., а затим се зрна наливају чистом кључалом водом тако, да вода буде за 1 см. изнад грашка.

На запремину тегле од 1 литра дода се јеловна кашика соли и лимунове киселине и две кашике истуцаног шећера. Обично се тегле за овим затварају пергамент-хартијом и канапом, а рекс-тегле гумом и поклопцем. Овако спремљене и затворене тегле искувавају се у рекс лонцу три пута по цео сат до 100° Ц., или у обичном лонцу три пута да проври и да се сваки пут кува по један сат на поменутој температури[1])

Кад се лонац трећи пут скине са штедњака, треба оставити у њему конзерве све док вода не постане млака, па тек онда вадити конзерве, обрисати их и оставити на сухом, промајном месту до употребе.

Овај начин се у пракси показао као најбољи и најсигурнији од свих начина.

Конзервисање шпаргле. Кад се хоће да конзервише шпаргла, обари се млада, зрела и свежа шпаргла, па се стабљике очисте од целулозе тако, да се не повреде цветови. Задебљани делови шпаргле баре се у кључалој сланој води 5 минута. Овде треба имати на уму, да се при барењу свежањ држи руком тако, да се најпре баре задебљани делови 5 минута, па се онди шпаргла окрене тако да се обаре и цветови, чије барење траје, пошто су нежнији, 3 минута. Кад се шпаргла извади из кључале воде, она се потопи у хладну воду, одакле се вади и ређа у искувану теглу. При стављању шпаргле у тегле задебљани делови су окренути доле, а цветови горе. За овим се налива чистом кључалом водом тако, да ова буде један см. изнад шпаргле.

Кад се све то учини, треба на 1 лит. запремине тегле додати кашику лимунске киселине и 1 кашику соли. Најзад, кад се све то учини, тегле се затворе и искувају. Поступак је исти као и код конзервисања грашка.

Н. Д. Ђуровић.

Питања и одговори:

Питање: Претседник пољопривредне подружине Ракари-Мионица, пита: да ли је и каквим законом регулисана општ. мерина по варошима; какве и колике таксе могу наплаћивати при продаји пољопр. производа; да ли су произвођачи обавезни мерити на општ. вагама и ако то они не би; да ли се мора платити мерина када се роба товари у вагон и мера изврши на станици и следује ли тој општини, када роба није предата у тој општини?

Одговор: Према закону о општинским мерилима — кантарима — све што се у јавном саобраћају прода по тежини

[1]) Значи чим лонац проври треба га пустити на тој температури један сат, па га онда измаћи да се вода расхлади; а чим се расхлади поново га метнути да се кува. Тако чинити три пута.

више од 25 кгр. или литара мора се измерити на општинским вагама, и зато мерина плати и то по врсти робе, па и пољопривредни производи, за које се плаћа мерина, — према врсти и нарочитим смањеним таксама, за мерину продату ма у чију корист.

По чл. 7 зак. о општинским мериналма, роба која се предаје железници на возидбу и на станици мери, не подлежи никаквом плаћању општинске мерине, и ако се железничка станица налази у реону дотичне општине. Мерина на овако утоварену робу мора се платити у оној општини, где се ова роба има продати, изузимајући ако је роба намењена за извоз у иностранство. Мерина се плаћа једном за свагда. Добивеним признаницама доказује се да је мерина већ једном плаћена. Ово је врло важно за робу која долази из иностранства преко царинарница, где се ова мерина наплаћује и признаницама доказује и по другим општинама да је мерина на ту робу плаћена.

Што се тиче висине саме таксе за мерине и она је законом регулисана, па се не може ни повишавати без одобрења управних власти.

Општински кантари — мерила — установљени су само у корист продаваца, да би се сачували од несавесних купаца и рђавих — нетачних — вага, па према томе и од штете, коју би продавци од таквих вага имали. Добивеном признаницом за измерену робу доказује се стварна тежина робе, коју купац у тој тежини мора да прими, јер је то продавцу званичан документат, којим се у конкретном случају има послужити.

Што се тиче ступања на снагу новог закона о општинама за Краљ. Југославију, он је ступио у живот за све општине, сем за варошке општине тачно побројане у закону, за које још важе стари закони о општинама.

М. Ђурђевић.

Питање: Посејео сам бостан по детелишту, и појавили су се жути или гвоздени црви и нагризају биљке. Постоји ли какво средство против црва, којим би се спречили да нагризају младе биљке и да не штете њиховом развићу?

М. Ј. Вуксановић.
Гор. Слатина.

Одговор: О жутим или гвозденим црвима наћи ћете опширна обавештења у чланку објављеном у Тежаку за 1932 год., бр. 10, од 15 маја, под називом „Жути или гвоздени црви".

Сузбијање ових опасних штеточина није лако, и добро обрађивање земље, дакле дубока орања, честа окопавања и прашења итд. су једна од најсигурнијих средстава против

њих. Нарочито изорана луцериште, детелиште и ливаде, морају се добро обрађивати у току две три године да би се растерали црви, који су се у њима сакупили, пошто су ово културе врло јако од њих нападнуте и увек јако заражене. Зато и све што се на оваквим свеже изораним земљама сади, обично страда од црва и, нажалост, иако се много што шта препоручује против штеточине, мали је број сигурних средстава.

Да би сачували ваш бостан покушајте овај начин одбране кога много препоручују немачки стручњаци: исеците старе кромпире на котуре дебеле 2 до 3 см., забодите у сваки штапић и закопајте 5 до 8 см. дубоко по два, три или више у сваки оџак. После два до три дана извуците пажљиво кришке и све црве, које нађете на њима или у њима, пажљиво покупите и уништите, а кришке наново закопајте. Изгледа да се на овај начин и јако заражене земље могу очистити од црва.

Препоручују се и отровни мамци за црве, који се праве када се са 10 до 15 кил. трица помеша 1 кил. неког од арсенових средстава, која се могу добити у трговини и служе за сузбијање штетних инсеката, или када се трице замесе са патоком. Затроване трице посипају се око стабљика биљака по земљи или још боље, стабљике се мало одгрну, поспу се трице, а затим земља врати на своје место. Разуме се да живина не сме да једе отровне мамце, јер се и сама може отровати.

Ако имате при руци вештачко ђубре амонијумов сулфат, направите од њега слаб раствор, узимајући отприлике 200 гр. на 100 лит. воде и са њим залите 3 до 4 пута бостан, остављајући три до четири дана размака између сваког заливања.

Као што видите, добрих и брзих средстава нема, али ако добро обрађујете земљу, за две до три године очистићете је од црва.

П. В.

Питање: у околини Бање Луке, а и од куће ми јављају исто, приметио сам да бостан лепо никне, али после неколико дана се спари, стабљика поцрни поврх оџака као да је неко писаљком око ње превуко и биљка угине. Пламењаче досада није било. Посматрао сам једног пољопривредника како већ три пута сеје и сва три пута лепо никне, али за неки дан све угине. Да ли би требало запрашити семе неким средством или прскати бордовском чорбом или другим препаратом оно што није пропало?

Добривоје Радојичић,
Бања Лука.

Одговор: Ваше запажање је врло интересантно, али и покрај марљивог описа, који показује да се за ове појаве ин-

тересујете, што је за сваку похвалу, још боље би било да сте послали једну или две биљчице, јер тешко је говорити о нечему што човек не види.

Према опису изгледа да је у питању болест „полегање клица“ која је врло честа влажних година. У оболелих биљака, на доњем делу стабљике, где избија из земље, јаве се најпре безбојна а затим мрка и црна места. Оболели део стабљике омекша и трули или се осуши, а биљчица полегне и угине.

Болест изазивају врло ситне, голим оком невидљиве гљивице, које живе у земљи на мртвим биљним деловима. Оне нападају биљке нарочито за време клијања, а понекад при јако влажном времену, и касније. Нарочито велику штету наносе у топлим лејама, док су на отвореном пољу обично мање штетне, сем у изузетним приликама, као што је овај горњи случај.

Против болести имамо мало средства када се јави, нарочито у пољу, и треба предузети све мере да се њена појава избегне. Најпре треба знати да када се болест на једном месту јави, она тако зарази земљу својим клицама да се затим из године у годину стално јавља. На тако зараженим местима не треба у току неколико година гајити купус, кељ, карфиол, разне репе и роткве, спанаћ, краставце, лубенице и диње, јер ће стално бити нападнути, нарочито за време влажнијих година.

Када се болест јави, заражене биљчице треба одмах ишчупати и спалити, а место и околне биљке добро и више пута испрскати обичном бодорском чорбом (са 2% плавог камена).

П. В.

Питање: Обрад Јошовић, члан Пољопр. подружине у Пећи, пита: да ли општински суд доносећи пресуду о накнади причињене штете неком пољском добру, треба и да досуди дневницу проценiоцима?

Одговор: По закону о чувању пољских имања чл. 10, сваки одговара за штету, коју учини другом на његовом пољском добру. У трошкове око процене штете спада попутнина и дневница вештака (чл. 11. пољ. зак.) која не сме бити већа од 3 динара, јер узевши у обзир да је вредност мала, то ни сами проценiоци не могу захтевати неку нарочиту награду-дневницу. Према изложеном, а на основу закона о чувању пољских имања, у сваком случају проценiоци имају право на ове трошкове, те је општински суд погрешио, што доносећи своју пресуду, криву страну није осудио на плаћање ове дневнице проценiоцима.

М. Ђурђевић.

Упутство

За практично усавршавање и специјализовање из воћарства, виноградарства, подрумарства и вртларства са повртарством, свршених студената агрономије и ђака средњих пољопривредних школа, издано од Министар. Пољопривреде бр. 31737/II од 18. V. 1933. год.

Тач. 1

У циљу практичног усавршавања и оспособљавања из воћарства, виноградарства, подрумарства и вртларства са повртарством, Министарство ће помагати свршене студенте агрономије и свршене ђаке средњих пољопривредних школа, да на практичном раду за време од године дана у најбољим бановинским и среским воћним и лозним расадницима и другим државним, бановинским, градским па и приватним установама, које се баве овим гранама пољске привреде, прођу кроз све стручне послове који се у овим установама обављају, а у циљу:

а) да све стручне послове на пракси изуче и оспособе се да их лично сами са успехом изводе и на друге путем предавања и демонстративних приказивања преносе;

б) да се нарочито и потпуно усаврше и оспособе у производњи свих врста садница племенитих воћака и лозе, као и осталог воћног и лозног материјала и уопште да се снабду свим практичним знањима и способностима за правилно, успешно и рационално руковање расадником и да им се створи воља и љубав за те послове и за унапређење пољопривреде уопште;

в) да се у установама где је заступљено винарство нарочито усавршe у овој грани привреде, тако да буду способни за самостално вођење подрума виноградарских задруга и других;

г) да се у енолошким станицама за испитивање вина упуте да практично врше анализе и истраживања како вина тако и др. пољопривредних производа, чија се анализа врши у тим станицама;

д) да се у специјалним школама за вртларство са повртарством, а нарочито у градским расадницима, који се баве производњом украсног шибља и дрвећа, оспособе да могу и сами самостално радити на овој производњи;

ђ) да се упознају са вођењем економских и рачунских књига и целокупне администрације дотичне установе.

Тач. 2

Управе расадника и других установа, где се свршени студенти агрономије и свршени ђаци средњих пољопривред-

них школа буду упућивали на практично усавршавање водиће строго рачуна, да се ти млади људи нарочито оспособе у следећим пословима:

1) познавању и прикупљању разног воћног семена, спремању воћног семеништа, сејању семена и производњи воћних младица;

2) познавању препоручених сората воћа и лозе; производњи, гајењу и познавању подлога америчке лозе и за калемљење воћака;

3) припремању материјала за калемљење воћака и лозе;

4) начинима калемљења и практичном извођењу усвојених начина калемљења воћака и лозе;

5) нези калемова и нези воћних садница у растилу;

6) сађењу лозе и воћака на стално место и обради воћњака и винограда; орезивању винограда; кресању воћака;

7) познавању болести и штеточина на виновој лози и воћкама (пероноспора, оидијум, блак-рот, грожђани мољац, штитасте ваш на шљиви, крвава ваш на јабуци, штитаста ваш на јабуци, јабучни смотавац итд,) и њиховом лечењу и сузбијање како у пракси тако и теориски;

8) руковању са справама и припремама средстава за сузбијање свију главних болести и штеточина винове лозе и воћака;

9) припремању и чишћењу винских судова, врионица и подрума; услови за правилно превирање шире; справљању стоних и десертних вина и грожђаних и воћних напитака без алкохола; конзервисању грожђа и воћа; сушењу воћа, нарочито шљива; прављењу пекмеза, компота мармаладе, печењу ракије итд;

10) нези и чувању вина; чувању воћа у воћним коморама; болести, мане вина; предохране и лечење; руковању подрумским справама;

11) рад са прашачем и виноградским плугом по матичњацима америчке лозе, виноградима и воћним растилима;

12) рад на изради културног плана за подизање једног воћног и лозног расадника, као и плана једне школске баште и приватног трговачког воћњака;

13) поверити стажисти да рукује практичним курсом за обуку сеоских младића ради којих је дотичан курс приређен, па га контролисати да он курсисте добро и правилно обучава;

14) Упутити га у вођење свију рачунских и економских рачунских и др. књига које се воде, па га контролисати да при вођењу тих књига не чини грешке;

15) Упознати га са током целокупне расадничке администрације.

Тач. 3

Ако се стажист налази на практичном усавршавању при којој енолошкој станици, а у близини се налази бановински или приватни воћни и лозни расадник, пољопривредна

школа или друга која установа, директор станице упућиваће стажисту за време најважнијих радова из виноградарства, воћарства и винарства у дотичну установу на практично упознавање радова из ових грана пољопривреде, уколико се са тим пословима не може упознати у самој станици.

У самој пак станици стажист ће вршити лично све стручне послове и анализе по упуствима директора станице.

Тач. 4

Стражисти који се буду усавршавали у вртларству, морају мануелно и лично обављати све радове како на производњи украсног шибља и дрвећа, тако повртарске почев од размножавања па до потпуног одгајивања и одбране од болести и штеточина свих вртларских производа, затим са паковањем, спремањем и износом тих производа на пијаце, односно чувања до продаје. Исто тако у установама где се поред предњих радова врши конзервисање воћа и поврћа, они ће се практично усавршавати и у овим радовима тако, да их доцније и сами могу вршити и изводити успешну пропаганду за те радње у народу.

Нарочиту бригу морају посветити сви стажисти да се на пракси усаврше у свима радовима у стаклари и топлим лејама, као и у њиховој изградни. Њих ће управник установе упућивати у самосталној изради планова за градске и приватне паркове и баште.

Тач. 5

Све напред побројане стручне послове стражист је дужан вршити лично и мануелно, да би се са њима до потпуности упознао, а не да врши само надзор или посматрања.

О свему што је преко дана радио дужан је редовно водити дневник, описујући поједине послове онако како их је изводио. Сваке недеље овај ће дневник стажист подносити управнику на оверу и евентуалне примедбе.

На крају сваког трећег месеца дужан је, преко управе установе, слати Министарству свој извештај, у коме ће навести и описати све радове које је радио и онако, како их је радио.

На економску страну сваког посла обратиће нарочиту пажњу и у својим извештајима цифрама износити коштање и рентабилност извођења појединих послова.

Управа установе достављаће службеним путем овај извештај Министарству — Одељењу за биљну производњу — са својим мишљењем, као и оценом о вредноћи и владању стажисте у току три месеца.

На завршетку праксе стажиста ће поднећи Министарству преко управе установе један општи извештај, у коме ће обухватити целокупан свој рад на усавршавању у дотичној установи. Установа ће овај завршни извештај доставити Министар-

ству са својим мишљењем и евентуалним примедбама и дати општу оцену о способности и владању стажисте.

Тач. 6

Стажиста је у дисциплинским погледу потпуно потчињен управнику установе. Он је дужан извршивати све наредбе управника уколико се односе на рад и његово практично усавршавање. Исто тако и о владању и понашању стажисте управник води рачуна и даје оцену. Стажист се из расадника не сме никуд и никад удаљити без одобрењи управника.

Тач. 7

Управник установе дужан је савесно уводити стажисту у све послове који су поменути у тач. 1 и 2 овог упуства као и у оне, који овде нису поменути а укаже се прилика и потреба да се стажиста и са њима упозна.

Министарство пољопривреде од своје стране водиће евиденцију о томе са каквом способношћу за рад стажисте излазе из појединих установа.

О приљежности у послу, љубави и вољи за послом, општој умешности, владању и понашању, као и о успесима у раду и администрацији дотичног стажисте управник ће водити евиденцију и на крају сваког трећег месеца подносити извештај Министарству.

Тач. 8

Ако стажист не буде хтео да ради у смислу овог упутства или ако се покаже немарљив, непослушан, непокоран, рђавог владања и т. сл., управник установе предложиће га Министарству да му се одобрена помоћ ускрати, као и да се о њему води рачуна да државну или бановинску службу не добије.

Тач. 9

На практично усавршавање Министарство ће у поједине расаднике и друге пољопривредне установе упућивати првенствено оне кандидате, који су са одличним и врло добрим успехом завршили школовање.

Материјалну (новчану) месечну помоћ Министарство ће им одређивати с обзиром на место у коме се установа налази као и с обзиром на остале услове за издржавање.

Тач. 10

Поред месечне новчане помоћи стажист ће у установи имати бесплатан стан (здраву, светлу собу са креветом, столицом. умиваоником и асталом), огрев, осветлење, а по могућству исхрану и постељне ствари.

У случају да се ове погодности не могу дати стажисти, управе установа од своје стране даваће му извесну новчану награду.

Тач. 11

За храну се брине сам стажист, али ако у једној установи има више стажиста, они могу образовати менажу и хранити се у њој. У том случају, а иначе, стажисти за своју исхрану добијају од установе све производе по истој цени по којој их добија и особље дотичне установе.

У случају да је стажист запослен у каквој пољопривредној школи, добијаће храну као и ученици школе.

Тач. 12

На завршетку практичног усавршавања стажисти добијају од управе установе при којој су се усавршавали уверења (по наплати прописне таксе) о успеху постигнутом за време усавршавања, као и о владању.

Тач. 13

Министар пољопривреде ће преко својих изасланика контролисати рад стажиста, уверавати се о њиховом раду и успеху и оцењивати њихову способност за стицање права на бановинску и државну службу.

Књижевни приказ

Благо наше пољопривреде.

Посебно издање Пољопривредног гласника. Наш уважени, веома агилни и истрајни колега по струци, предузимљив и проницљив Г. Dr. Емило Поповић—Пеција, власник и уредник нашег цењеног и јединог стручног часописа своје врсте „Пољопривредног гласника“, издао је ових дана још једно посебно издање тога заиста потребног и научног часописа. За тај посао, који није нимало лак нити јевтин, Г. Dr. Пеција је, како наводи у својој уводној речи истога посебнога издања Гласника, био побуђен тиме, што је „дуготрајна светска криза довела у веома тежак положај и нашу пољопривреду. И премда се већ у целом свету јављају извесни знаци побољшања прилика у понеким гранама привреднога рада, *ипак наилазимо још и данас, међу нашим пољопривредницима, а и у осталим сталежима на штету и ничим неоправдан песимизам у погледу стања наше пољопривривреде и њенога даљега развоја и напретка*“.

„Да би смо сузбили ову малодушност, а неосновано пољуљану веру у наш пољопривредни прогрес—вели даље г. Dr. Пецијa прирећујемо ово наше нарочито издање под насловом:“

Благо наше пољопривреде.

То нарочито издање „Пољоприрредног гласника штампано је на финој хартији, у формату обичног „Пољ. гласника“. Садржина његова је, као што ће читаоци „Тежака“ из ниже означених наслова увидети, веома важна и пробрана. Она је оваква: *Темељи наше пољопривреде: поднебље и земљиште*, од г. Александра И. Стебута, професора Београдског Универзитета; *Значај наше пољопривреде за народну привреду*, од г. Dr. Танасија Митровића, професора Београдског Универзитета ; *Производња и увоз наших пољопривредних производа*, од г. Dr. Славка Станића, секретара Трговинско-индустријске и занатске коморе у Н. Саду; *Наша пшеница* од г. Dr. Мирка Корића, директора Пољ. огл. и контралне станице у Осјеку; *Кукуруз, порекло, раширеност, значај му у свету и код нас*, од г. Мите Ђ. Николића, инспектора Мин. пољ. у пензији; *Значај културе дувана за нашу привреду*, од г. ing. Рудолфа Горника, управника Дуванске огледне станице у Прилепу; *За нашу културу опиумског мака—афиона*, од г. Dr. Благоја Рогановића, директора Огледне и контролне станице у Скопљу; *Шећерна репа у нашој привреди* од. г. ing. Емила Гураља, управника шећеране у Новом Врбасу; *Луцерка највеће благо наше пољорривреде*, од г. Мите Николића; *Конопља, као благо наше пољопривреде* од г. Јаше Јањића; *Наше уљано биље* од г. Милана Дуњића, начелника Пољ. одељења Моравске бановине у Нишу; *Уређење наших травника* ing. agr. г. Dr. Божа Турина, вишег пољ. саветника у Загребу; Г. Драгиша Арсић, ing. agr. професор и секретар Мин. пољопривреде: *Наш хмељ*; Dr. г. Павле Квакан, управник Бановинског добра Добричева: *Наша производња јечма*; професор Dr Винко Мандекић: *Важност културе кромпира за нас*; ing agr. г. Драгиша Николић: *Свињарство као благо наше пољопривреде;* г. Dr. Милан Грковић: *Наше говедарство и његов значај*; г. Мирослав Штајнхаус: *Коњарство у нашем пољопривредном газдинству;* г. ing. agr. Боривоје Атанацковић: *Овчарство као благо наше пољопривреде*; ing. agr. г. Васа Срдић: *Живинарство у нашој народној привреди;* г. Александар Г. Јовановић, директор Средње пољопр. школе у Ваљеву: *Наше свиларство;* г. проф. Dr. Сима Грозданић: *Пчеларство као значајна грана наше пољопривреде;* г. Ник. Ж. Петовић: *Воћарство као благо наше пољопривреде*; г. ing. agr. Вукашин Тоскић: *Наше рано грожђе*; г. ing. agr. Милутин Никетић: *Шљиве, наше народно богатство*; г. Јаша Јањић: *Наше по-*

вртарство; г. Станко Ожанић: *Важност јужних култура за наше Приморје и нашу Државу;* г. Милорад Зечевић: *Специјалне културне биљке у Јужној Србији;* г. Звонимир Хамперт: *Љековито биље у Југославији*; г. Здравко Талер: *Привредни значај нашег рибарства.*

Сваки од цитираних чланака документован је стварним подацима, а на крају свакога чланка побројана је целокупна наша позната литаратура, која се бави дотичном граном.

Налазећи да ниједан писмен, а нарочито још и школован пољопривредник, не би требао да остане без овог посебног издања „Пољ. гласника", ми га читаоцима нашег „Тежака" *најтоплије препоручујемо.*

Посебно издање *„Пољопривредног гласника"*. штампано у ограниченом броју, може се добити *од уредништва „Пољ. гласника" — Нови Сад.*

Н. Ж. П.

Записник

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 12 седнице, држане 1 марта 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутри г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Б. Ранковић, Т. Владисављевић и Др. М. Градојевић и редован члан М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 163) Прочитан је и усвојен записник 11. седнице Управног одбора.

II 164) Примљен је знању записник 9. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 83 и 84. У исто време решено је, да се у замену за једну страну друштвеног огласа штампаног у књизи „Резидба винограда" уступе писцу две стране за оглас у Тежаку.

III Прочитан је записник 9. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

165) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

166) Да се одобравају привремена кредитирања по предлозима бр. 41 и 42, а одбије по предлогу бр. 44.

167) Да се Подружини у Омашници одобри кредит од 20.000— дин. с тим, да га може користити према броју чланова и кад исплати стари дуг.

168) Да се предмет дуговања М. С. Поповића, срес. пољопр. референта из Никшића, достави Банској управи на надлежност.

169) Да се Подружини у Азању одобри кредит од 20.000— дин. с тим, да га засада може користити само у 3.900— дин. а остатак кад исплати дуг и с обзиром на број чланова.

IV Прочитан је записник 9. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

170) Да се по поруџбини бр. 1284, пошаље тражено семе, а по акту бр. 1252 упути понуда.

171) Да се изврше све набавке по предлогу бр. 39, осим по понуди бр. 1167, која да се одложи за идућу седницу.

172) Да се по предлогу бр. 1214, учини заједничка претставка М. пољопривреде против трговине непломбираним семеном детелине

173) Да се по тражењу М. трговине бр. 1326, упути од стране Друштва у комисију за испитивање прскалице, г. Б. Ранковић члан Управе, а по извештају бр. 1215 да се донесе одлука кад се изврши испитивање и на терену.

V Прочитан је записник 9. седнице програмског одбора, па је одлучено:

174) Да се по предлогу бр. 41. поклоне књиге означеним књижницама и читаоницама и да се молба читаонице у Кутошу упути Банској управи и замоли да јој да помоћ за држање курса за неписмене.

175) Да се одобрава Ђ. Вуксићу допуна молбе за такмичење по расписаним стечајима за напредније начине рада.

176) Да се Подружини у Краљеву одобри 500— дин. за држање калемарског курса.

177) Да се прими у састав нова Подружина у Почековини, пошто је испунила све услове по правилима.

178) Да се усваја предлог бр. 47, о утрошку кредита од 16.000— дин. за набавку семена пићних биљака и бесплатног раздавања члановима подружина.

179) Да на скупштину Подружине у Пожези уж. иде као изасланик и предавач г. Др. Т. Митровић ппретседник.

VI 180) По позиву Срп. краљевске академије на свечани годишњи скуп, одлучено је да иду г.г. М. Миљковић претседник и Б. Ранковић, члан управе.

181) Г. Д. Спремић, члан управе саопштава да је по одлуци друштвеној присуствоваво годишњој скупштини подружине у Владимирцима. Одбор прима знању с тим, да поднесе писмен извештај.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 10. јула 1933 г.

Пшеница

Србијанска 75-76, 3% Дунав	195—200
Србијанска 72-73, 2-3% Сава	185—190
„ 75-76, 2-3% гл. пр.	205—212
„ 75-76, 2-3% уз. пр.	200—205
„ 74-75, 2-3% гл. пр.	200—210
Бачка Срем 76 2%	225—230
Банат. 76, 2%	222—227
Бегеј 75-76, 2%	— —
Тиса 76, 2%	— —

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	68—70
Банат. пар. Вршац	70—72
Срем,	71—74
Банат пар. Вршац VII	72—74
Срем, пар. Инђија VII	72—75
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	78—82
Лађа Дунав, нов сув	78—82
Пар. Инђија, сушен	— —

Овас

Срб. нов пар. Београд. лађа	95—105
„ „ „ „ вагон	95—105
Сремски утовар. станица	90—100
Узана пруга	90—100

Јечам

Барањски 65-66	110—120
Македонско — Косовски	95—100

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	100—108
Бачки 2% без врећа утов. ст.	160—108
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	110—120

Суве шљиве

Обична гарнит.	— —
70/75	— —
80/85	— —
95/100	— —
110/120	— —

Ораси

Узане срб. у џак егал. по 50 кг.	— — —
„ босански.	— — —

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7.50—7.50
„ средње	6—6.50
„ лаке	6—6.50
„ мршаве	8—9
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	2—3
Живина жива	10—13
Јаја	38—42
Маст	12.50—12.50
Сланина	8.50—10
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	3.30—3.50
Сир српски	9—11
Кајмак	20—25

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50— 55
Мек. вагон Београд, са вреће.	57— 63
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	75—80
Црни лук	120—125
Бели лук	— — —
Сено	40— 50
Слама	25— 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	201—201.50
4% Аграрне обвезнице	26—26.50
7%. Инвестициони зајам 1921	45—45.50
Аграрна банка	220

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО У БЕОГРАДУ

продаје плацеве на своме имању у Немањиној ул. бр. 11—15

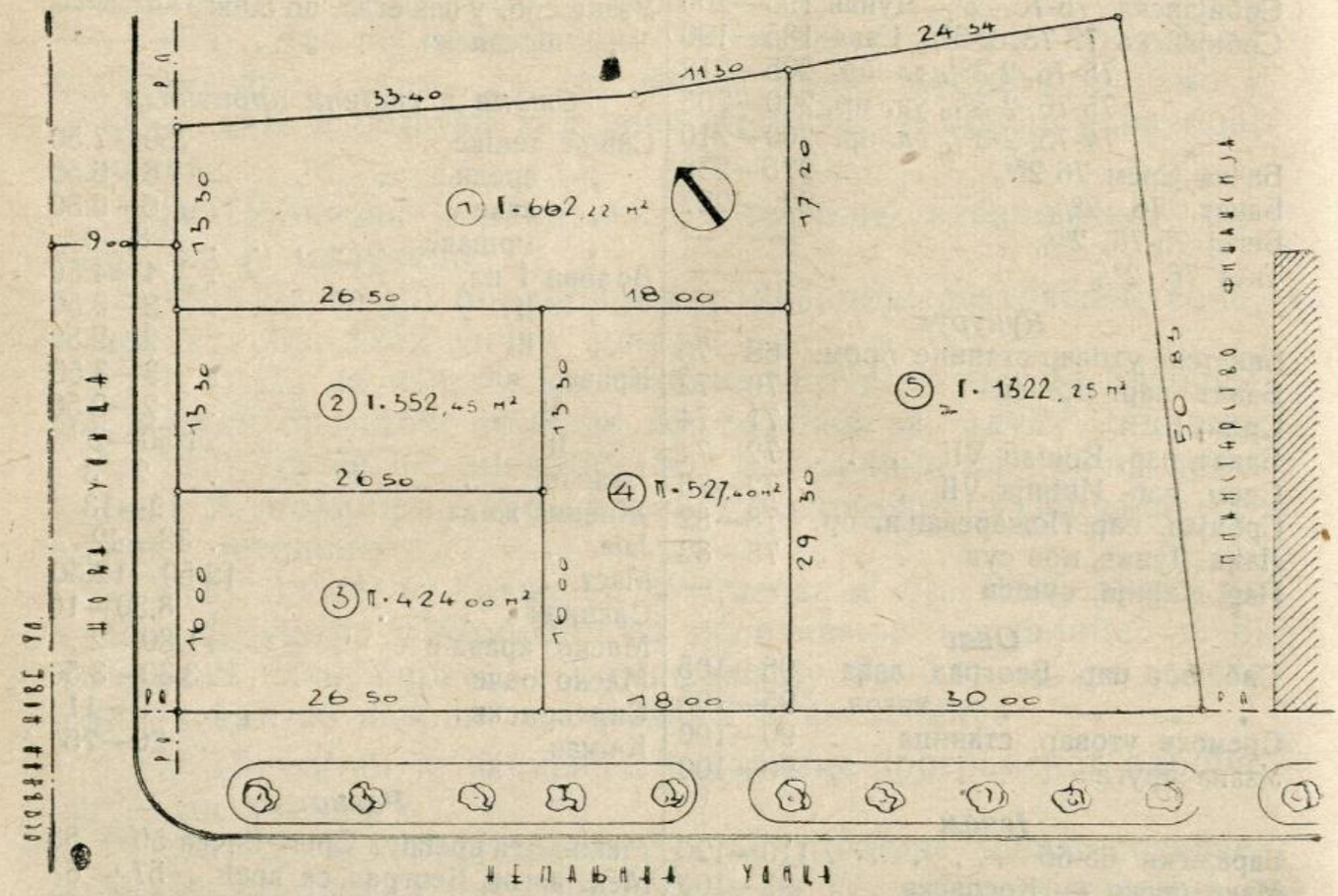

Сва обавештења даје Српско пољопривредно друштво,
од 8—12 и од 16—18 часова, или на телефон 20-302

Изашле су из штампе књиге:

Рад I Земаљске конференције о грожђу

држане у Смедереву 25 и 26 септембра 1932 г.

Књига износи 6 штампаних табака, а цена јој је 8·— дин

Рад I Земаљског воћарског конгреса

држаног у Чачку 27 и 28 октобра 1932 г

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25.— дин.

У овим књигама налазе се реферати наших најбољих стручњака, иврађени по најновијим проналасцима науке и на основу дугогодишњих искустава, те су за препоруку свима стручњацима, практичарима и стручним школама.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

РЕТКА ПРИЛИКА ЗА НАБАВКУ ПАРНИХ ВРШАЛИЦА

Продају се две гарнитуре (дреш Стандард, локомобила Ланц од 5 К. С.) врло јефтино и под повољним условима.

НАЈБОЉЕ ЕНГЛЕСКЕ ЖЕТЕЛИЦЕ РУКОВЕДАЧИЦЕ, познате марке Џонстон и Massey Harris, по Динара 4800·— и 5400·— комад само за готово.

ЛАКЕ РУЧНЕ ПЛАНЕТЕ, по опису у Тежаку Бр. 11 (и по слици) по Дин. 120·— комад.

ЗАПРЕЖНЕ ВРШАЛИЦЕ, са сламотресом и геплом, по Дин. 4500·— комплет.

СЕМЕ МУХАРА, на мало 3·— дин. кгр. на 100 кгр. 2,50 дин. кграм;

СЕМЕ РЕПЕ УГАРЊАЧЕ, динара 20·— од 1 кграм.

ГУМЕНЕ ПАНТЉИКЕ за везивање зелених калемова дин. 100·— за кграм.

ПАТЕНТ ТЕГЛЕ, са херметичким затвором од ½ 1 и 2 литра по динара 12·— 14·— 18·— и 20·— комад.

ТЕГЛЕ ЗА МЕД од ½ и 1 кграма по динара 7·— и 9·— комад.

ЦЕНЕ СУ НЕОБАВЕЗНЕ, а важе франко друштвени магацин.

На робу која се узме на кредит, не даје се никакав попуст, почев од 1 јула ове године.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина ул. 15.

Оглашујте у ТЕЖАКУ

ВИНОГРАДАРИ!

Да би сачували ваше винограде и добили што већу бербу грожђа, употребите што пре опробане и сигурне препарате:

АРЗОЛУ — препарат кречног арсена — за прскање винове лозе против друге генерације **грожђаних мољаца.** — Арзола се додаје бордовској чорби за једновремено прскање против грожђаних мољаца и пероноспоре.

СУЛФАРОЛ — препарат колоидалног сумпора за прскање винове лозе против **оидијума,** која се болест појавила у већој мери усљед честих киша и велике влаге. — Сулфарол је лако растворљив и може се додати бордовској чорби за једновремено прскање против оидијума и пероноспоре.

АГРИТОКС — препарат пиретрина — за прскање: винове лозе против **Грожђаних мољаца,** после 1 августа, када се више не смеју употребљавати арсенови препарати; воћака и поврћа против **разних лисних ваши и гусеница.** — Агритокс није отвован за људе и домаће живориње.

ТРАЖИТЕ СТРУЧНА УПУТСТВА И ЦЕНОВНИК

„БИЉАНА" А. Д. *БЕОГРАД, Прешернова ул. 14*
Телефон 20-380

Све наше препарате продаје по фабричној цени
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 15. Београд, 1 АВГУСТ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Да нам пољопривредне школе буду од веће користи.

Имали смо прилике да чујемо посредно било непосредно од родитеља наших ученика а и других приговоре, како данашња пољопривредна школа нити њихови бивши ученици, нити њихови родитељи као ни њихова околина, нема оне користи која се од њих очекивала. Каже се често нашем свршеном ученику да незна ништа, нити је чему вичан. Каже му то његов родитељ као и његов сусед. Откуда ти приговори и колико су они оправдани?

Морамо одмах рећи да нам овакви приговори долазе најчешће од особа слабо или никако упућених у рад и сврху делања ових установа. Још чешће нам ти приговори долазе од особа којима је у нарави да све багателишу и омаловажају. Овима последњима разуме се нисмо дужни одговора, ни објашњења, али би смо ради да учинимо неке напомене за оне остале.

Ми не ћемо да поричемо да су наше пољопривредне школе такве да им се може нешто и приговорити. Сама њихова организација а и њихов рад је природе да му особе нарочито лошег карактера или неупућене могу увек по што и примети. На срећу је тих установа, што су ти приговори најчешће по све неосновани. То се види и из ниже наведених примера околности у којима се ове примедбе баш и најчешће чине.

Дешава се на пример да поједини од родитеља доведу своју децу у школу а нису начисто ни сами са собом зашто их доводе и чему ће то што ће им деца у пољопривредној школи научити. Има међутима чак и таквих који се вајкају зар нису могли без тога? Наговорио их је веле економ, поп, учитељ или неки пријатељ, да дете даду у пољопривредну школу, премда њима лично није баш стало до тога. Дешава се чак да такви родитељи доведу дете у школу, направили доста трошкова док су га уписали, док су га опремили у свему што му треба, а кад у школу дођу остану ту са дететом по неколико сати каткад и данда пa се ипак не одлуче да дете оставе већ га врате кући. Лично предубеђење ових људи толико је јако да оно ипак превали над свима разлозима да дете у школи оставе. За одбрану од оних који су их у школу упутили, бављењем у школи стеку још пуно којекавих разлога којима се вазда бране и пред собом и пред другима зашто им дете није прошло и кроз пољопривредну школу.

Међу овима је и највећи број оних ђачких родитеља који не схватају довољно зашто су послали своје дете у пољопривредну школу и шта они треба да траже од свога детета, које је још у школи или исту већ свршило. Међу овима се нађе највише и таквих који из урођене заосталости не цене, не уважавају оно што им је дете у школи научило. По себи се разуме па је ово на њихову велику штету а још на већу штету детета које је у школи или исту већ свршило. Овде свакако треба разликовати две

врсте родитеља: једне који овакво чине из незнања и друге, који тако поступају вођени својом лошом природом да све багателишу и омаловажавају.

Стварно има више разлога, ако један наш ђак не да ништа од себе, па нити се сам користи оним што је научио, нити његова ближа или даља околина има какве користи од њега. Морамо одмах признати, да знатан број свршених ђака пољопривредних школа и нема могућности да код куће примени све оно што је научио. Томе је разлог материјално стање обитељи, који не дозвољава никакве поправке и ако је потреба за много чим да се поправи. (У томе свакако и наше садање пољопривредне школе имају свој велики недостатак, на име, да су основане махом назнатно великим поседима са одговавајућим скупоценим инвентаром). Лоше материјалне прилике не дају да се уведу нови напреднији начини рада, јер овај изискује бољу стоку, боље справе, боље семе, обртни капитал и друго.

Где је ово разлог може се некако и правдати ако је немогуће искористити стечено знање једног нашег ученика. Има међутим случајева где би се и нешто могли урадити на напретку обитељи, али су домаћи томе противни презајући од невештине или непоуздања у знање свога школованог члана. Према њему се у многој кући опходе с невером и сумњом за све оно што препоручује или предлаже да се учини. Не отурају му али и не усвајају предлоге, као говорећи чувај за себе што знаш. Није онда чудо што многи од наших ученика код таквих прилика занемари сав онај рад коме је у школи научен; помири се с тим да добар део тога и заборави и да би својима удовољио ради као и они.

Мали и управо минимални број је оних родитеља који су, још пре него што дете у школу пошаљу, прорачунали шта заправо хоће да им дете у школи научи, да то од свога детета у свакој прилици и захтевају; још и мимо тога да се с времена на време обрате и школи, лично и писмом, па изразе и своје

жеље у извесном погледу и обавесте се колико им је дете до тога момента у жељеном постигло. Исто тако мали је број родитеља који макар да се и не обраћају школи воде надзор и контролу онога што им деца знају. Не треба заборавити да штогод деца уче у пољопривредној школи да је то примењена наука и да што се данас научи може и треба да се и искористи.

Наш савет је родитељима да у свакој прилици виђења и састајања са својим дететом још док је у школи, исто преслишавају и пропитају за све научено, било да им је то потребно да одмах искористе било да своје дете контролишу. Ово треба по готову чинити после свршене школе. У свакој прилици и испред сваког рада који се мисли преузети треба своје дете припитати шта о дотичном послу и раду мисли. Ово без обзира хоће ли се његово усвојити или не. Кад се овакво саслуша мишљење свога детета треба разуме се обзиром на домаће прилике проверити колико је то прихватљиво и ако није образложити му зашто није, па онда учинити другаче. Овако чинећи детету се изоштрава ум и шири круг схватања. Оно се тако усавршава у оном што је учило, па ће му то за доцније и његов самосталан рад још и више користити.

Наши свршени ученици треба да користе не само себи и својима већ и средини у којој су. Данас су они слабо искоришћени и од своје околине из сличних разлога због којих се и њихови родитељи њима не користе. Неповерење је у какво корисно и вредно знање ових и ту је разлог. Школованих људи је данас на селу врло мало; поп и учитељ не стиже свуда а других људи је ретко. Културне потребе села међутим све су веће и село настоји разним начинима да се подигне; задруге свих врста, читаонице и разна друга удружења немогу без школованих људи а за све радове тих удружења и најповољнији су наши ученици. Ако средине схвате да за сва та удружења траже сарадњу и наших ученика, онда ће се из њих

и младих изградити најспособнији чланови и вође дотичним срединама. — Онда ће наши ученици бити не само од користи себи и својима него и средини из које су; онда ће они бити задовољни собом и дати од себе све што могу, па ће њима бити задовољни и они који су га у школу послали као и средина у којој су поникли. Онда ће сви бити задовољни пољопривредном школом као и школа њима за чије је добро и позвана да ради.

проф. **М. Ж. Калановић.**

Берба, паковање и продаја патлиџана.

Патлиџан врло брзо подлежи кварењу те га треба брати зрелог што пре, у што краћем времену и са много пажње. Берач патлиџана мора бити добро упућен у познавање послова око бербе и у познавању степена зрелости.

При сазревању патлиџан прелази разне ступњеве према којима се бере и они се означавају према бојама: зеленом, црвенкастом и црвеном.

Патлиџан још зелене боје је онај, код кога је сазревање започело, Зелене боје патлиџан сматра се да је способан за бербу и продају кад унутрашњост његова није чврста и сува већ пиктијастог састава и испуњава све шупљине одређене за семе. Кад се у таквом стању патлиџан обере, онда се дозревањем и црвена боја појави за време транспорта. Овако обран патлиџан издржи 7—8 дана. У практичном погледу овако стање патлиџана за бербу није поуздано. Један велики део овако обраног патлиџани пропада пре но што стигне на тржиште.

Између зелене и црвенкасте боје има још један ступањ, а који показује зоне разних боја, од жућкасте до бледо црвене и то се стање зове мало зрео патлиџан. У оваком стању обран патлиџан може да издржи пут 5—6 дана.

Црвенкаста боја, која показује појаву црвенила на спољној страни означава полузрео патлицан. Тако обран патлицан на путу заврши сазревање и добије црвену нормалну боју без помоћи светлости. Издржи пут 3—4 дана.

Црвен или потпуно зрео патлицан је онај који се оставља на стабљикама да потпуно сазри, т. ј. до тога степена док не достигне јасно црвену боју, а то значи кад су му спољашна опна и месо унутра потпуно црвене боје, сочно и укусно али плодови ипак чврсти. Овако обран патлицан треба отпремати на тржиште што пре које несме бити удаљеније од једнодивног пута.

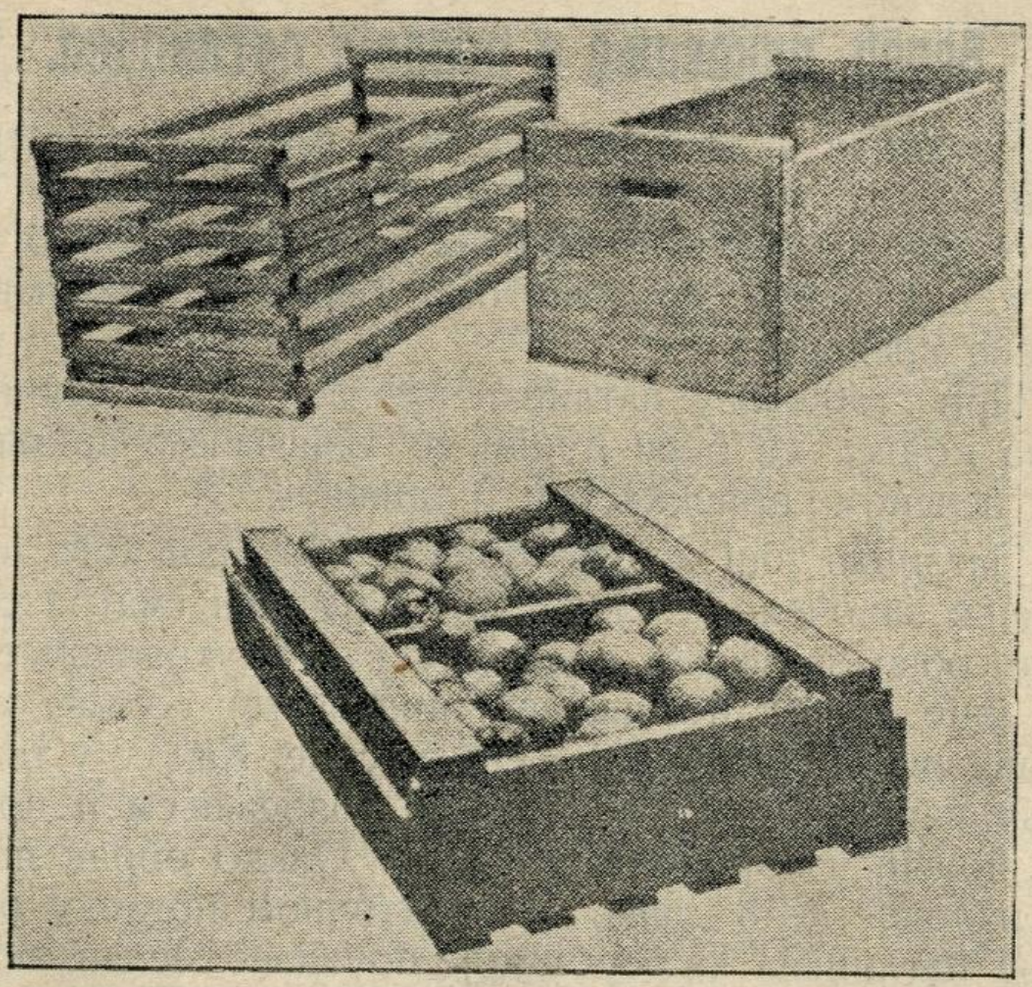

Сл. 37 Француски сандучићи за скупљање патлицана приликом бербе

Патлицан за транспорт у вагонима треба брати на неколико часова пред утовар.

Берба се врши просто и брзо, преко целог дана, али је најбоље ако се не бере по подне кад је сунчана припека. Бере се са дршком кад је за домаћу потрошњу а без дршке кад се износи на тржиште.

Бере се ножем отсецањем дршке до самог плода или се бере руком без помоћи ножа. Берба без помоћи ножа врши се овако: помоћу палца и кажипрста ухвати се за плод, тако да палац или кажипрст притисне стабљику на којој виси плод, сад се окретањем или увртањем дршке плод одваја (откида) од ње. На овај се начин патлиџан лако бере, па чак и кад је у зеленом стању, јер има један прстен који се налази између плода и стабљике и личи на колут жућкасте боје, и који се може видети кад се плод откине. Обим тога прстена може који пут да послужи као знак степена зрелости. Ако је прстен узан и прелази у зеленкасту боју обрани патлиџан треба шкартирати.

Обрани плодови скупљају се у корпе, дрвене сандучиће од дасака са рупама на чеоним странама које служе као дршке за лакши пренос, у сандучиће од летава или у судове од поцинкованог плеха, или најзад у корпе од прућа садржине 6—7 кгр. Главно је да унутрашња страна ових судова за скупљање обраног патлиџана треба да буде глатка да се избегне свака повреда плодова. Обране плодове патлиџана треба пажљиво поређати у судове; ако се рђаво поређају лако се оштете. При претоваривању из једнога суда у други треба поступати са што већом пажњом да се плодови не повреде. Да берач не би морао да носи пуну корпу или сандуче на удаљена месга ради преручивања, постављају се на крају редова сандучићи у које се преручује. Ако је зграда одређена за класирање и паковање у непосредној близини, онда се сандуци тамо постављају и патлиџан тамо преноси. Обрани патлиџан никад се не преноси просут у колима и кантама, јер се јако оштети.

Обрани патлиџан се сортира: по боји на зелен, полузрели са различитом навлаком боје и на црвен. По облику на: округли, овалан и пљоснат. По величини: крупни, са попречном размером 8 см; средњи 5—8 см: и мали (ситни) 5 см. По класама; на прву, другу и трећу класу; прва класа: плодови чисти, глатки, без ребара, пега и убоја, да нису смежурани, убијени, опр-

љени, плесњиви, трули. Могу бити плодови са мало израженим ребрима. Боје могу бити разне: црвене, розе и мрке, али не смеју бити мешане боје, затим морају бити обавезно подједнаке зрелости, али да нису презрели. Допушта се по тежини 5% плодова друге зрелости; друга класа: може бити плодова са сувим пегама задобијених од болести и то по три на плоду; затим може бити мало смежураних и деформисаних од гњављења; морају бити једнаке зрелости, а може бити 15% друге зрелости; трећа класа у којој може бити свеже смежураних 10% по тежини. Трулих несме бити; друге зрелости може бити 30%.

Паковање се може вршити на више начина: За дужи транспорт пакује се у корпе или сандучиће тежине 8—10 кгр., а ови после у један већи сандук у који могу да стану шест једно на друго. За мање даљине могу се употребити плитки сандуци у које се могу да сместе свега четири корпе или сандучета. Овако пакован патлицан може лако да се хлади, па је и штета од гњечења мања, а надгледање много лакше. Може се паковати и у ручне корпе са дршкама, па се покрију поклопцем од дашчица,

У Бугарској се патлицан за извоз пакује у сандучиће који имају размеру дужине 520 мм. ширину 330 мм. и висину 100 мм. тежине 1300 гр.

У Француској пакују у корпе од прућа са поклопцем.

Милорад П. Зечевић

Пчеларство.

О стварању паше за пчеле.

У нас из године у годину бива све више пчелара и све више пчела, али се са увећавањем броја кошница са пчелама не увећава сразмерно и пчелиња паша, већ се пчелиња паша још и смањује, па се због тога смањује и принос од пчела, а због тога може настати да и пчеларство почне опадати.

Животне потребе чине те се у нас шумарци крче, а ливаде и пашњаци разоравају, па претварају у зиратна зем-

љишта, а тиме се смањују пчелиња паша, а с тим и принос од пчеларства. Због тога, ако се хоће да има већи принос од пчела, онда је потребно старање за стварање, повећање или побољшање пчелиње паше, а то се постизава гајењем медоносног биља.

Медоносног биља има врло много врста; има медоносног дрвећа, медоносног шибља и медоносних зељастих биљака.

И медоносних зељастих биљака има много врста, али од највећега значаја су оне, које дају и добру и обилну храну за исхрану стоке и живине, а уједно и добру и обилну храну за пчеле, од које пчеле спривљају мед и восак. Па и све те биљке нису од подједнаке вредности.

У ред зељастих биљака, које дају и добру и обилну храну за стоку, а уједно и добру пашу за пчеле долазе све врсте детелине, али је за пчеларство од највећега значаја инкарнатска детелина.

Сл 38. Инкарнатска детелина.

Инкарнатска детелина (Trifolium incarnatum) је мало позната врста детелине у нас, јер се у нас и одвећ мало гаји, мада је ова врста детелине од великога значаја као пићна биљка, а за пчеларство је од особитога значаја.

Ова врста детелине одликује се од осталих у томе, што су све остале врсте детелине вишегодишње биљке, а ова врста детелине је једногодишња биљка.

Инкарнатска детелина може се сејати и у јесен и у пролеће. Семе јој је мало крупније од семена осталих врста детелине, и јако се бокори, па је стога не треба сејати много често. Ретко посејана даје више сена за исхрану стоке, а доноси и више цветова, у којима пчеле налазе богате изворе своје хране. Сеје се сама без смеше.

У јесен се сеје пред крај месеца августа или почетком септембра, а цвета крајем априла идуће године, а у пролеће сеје се у априлу, и онда цвета у месецу јуну, између цветања багрема и цветања липе.

Ова врста детелине мало се гаји у нас стога што је једногодишња, па јој се претпостављају остале вишегодишње врсте детелине. Уколико се у нас гаји сеје се у јесен, јер онда достиже свој пораст рано у пролеће, па кад се искористи за исхрану стоке, земљиште се преоре па засеје којим другим усевом, раним кукурузом или чиме другим.

Као сточна храна може се употребити и зелена и осушена.

Цветови су јој затворено црвене боје, и нису сабијени у главицу, као цветићи код осталих врста детелине, већ у клас. Цветићи се развијају и прецветавају поступно, па стога јој и цветање дуже траје.

На имању пољопривредне школе у Шапцу и на имању Огледне пољопривредне станице на Михајловцу код Београда, засејана је била прошле јесени, а цветала је од почетка маја до половине јуна. На пчелињаку Српског пчеларског друштва засејана је била у пролеће у месецу априлу, а цветала је при крају месеца јуна. За време цветања се на њеним безбројним цветовима види безброј пчела, колико се пчела не може видети на цветовима никоје друге медоносне биљке. За пчелара је права милина гледати читаве ројеве пчела на цветовима ове врсте детелине, слушати њихово умилно зујање, и посматрати њихов ужурбани рад без станка и одмори од зоре до мрклога мрака кроз више недеља!

Сеје се као и остале врсте детелине у добро уситњену земљу. Посејано семе треба завлачити да га земља покрије. Највише јој годи лака земља са довољно влаге, али добро успева готово и на свакоме земљишту.

Пољопривредници који гаје и стоку и пчеле треба да гаје и ову врсту детелине, која даје обилну храну и стоци и пчелама. Пчелари треба један комад земљишта да засеју у јесен а други у пролеће. Она засејана у пролеће почеће цветати кад прецвета она засејана у јесен, па ће онда пчеле имати и обилну и дуготрајну пашу, а пчелар довољнога приноса од пчела.

Због свега овога инкарнатска детелина препоручује се пчеларима као првокласна медоносна биљка, а која уз то служи и као одлична сточна храна.

Горушица (Sinapis) *Фацелија* (Phacelia) и *Ељда* (Polygonum) долазе такође у ред врло медоноснога биља, а служе и за исхрану стоке. Све ове три биљке лако и брзо ничу, и брзо расту. За 6 недеља од сејања достижу свој пораст и већ су у цвету. Због тога се могу сејати и у пролеће, и у лето, или више пута у току лета. Друга им је одлика у томе, што успевају и на најслабијој земљи, па се, због брзога пораста и што не захтевају јаку нађубрену земљу, могу с успехом гајити и као други усев на истоме земљишту, пошто се са њега скине први усев. Стога се оне могу засејати после жита на њиви у близини пчелињака пошто се стрњика заоре, и то на једноме делу горушица, на другоме фацелија, а на трећем ељда, а могу се као други усев засејати и на земљишту које је било засејано инкарнатском детелином пошто она прецвета. Све ове три биљке су врло медоносне, а засејане као други усев пружају пчелама богату позњију пашу.

Горушица кад почне прецветавати може се употребити за исхрану стоке. Сазрело семе од ељде је врло добра храна за живину. Фацелију стока не једе као суву храну, али је врло добра за силажу, а нарочито за исхрану крава музара, помешана са лишћем сточне и шећерне репе, и другим зељастим биљкама.

Горушица, фацелија и ељда, засејане као други усев не слабе јачину земље. Као лиснате биљке упијају азот из ваздуха и уносе га у земљу, а тиме се земља ојачава да на њој могу добро успевати други усеви после њих. У Словенији се ељда из године у годину редовно засејава на њивама после жетве жита, чије се семе употребљава и за људску храну, помешано са пшеницом.

Семе од инкарнатске детелине, горушице, фацелије и ељде може се набавити код Срп. пољопривредног друштва.

Јов. П. Јовановић

Шта треба да знају родитељи при неговању и васпитању деце.

Деца су у многоме слична својим родитељима, не само по изразу лица већ и по души, а понекад она личе и на своје претке, по очевој или мајчиној линији. У породицама се задржи некад за цео живот понеки телесни знак или нека душевна способност.

Осим облика тела и душевних способности, на потомство понекад прелази клица телесне и душевне болести. Телесна и душевна сличност врло често прелази са оца на кћер, са мајке на сина. Тако за великог немачког песника Гетеа кажу, да је имао песничке способности по мајци. Сличност

се некад наследи, или се васпитањем потомства изазову сличне особине. Таленат, т.ј. способност необичног запажања, разумевања и сликарског претстављања, није увек наследна. Има наклоности, које се не пренашају на децу, н.пр. оданост пићу. Али се код деце таквих родитеља јавља блесавост, неспособност размишљања, падавица, као и злочиначке наклоности. Значајно је да се у деце душевно оболелих родитеља јавља склоност к пићу.

Најчешће су душевне болести код деце: неспособност размишљања, блесавост и кретенство.

Слабомисленост се јавља у јако слабој памети, у тешком стварању претстава и у изазивању ових, затим у тешком стварању појмова и у површним и нетачним судовима.

Блесавост-идиотизам уопште се изражава у том, што се у души дотичног лица не могу створити претставе предмета и појава, нити пак судова о овима. Кад се неспособност мишљења споји са блесавошћу и са недовољним телесним развитком, онда се такво стање зове кретенизам. Ове болести могу бити наслеђене или се могу јавити као последица какве теже болести, као што су: падавица, болести мозга и нерава; оне се такође могу јавити и као последица блиског крвног сродства родитеља, ненормалног живота родитеља и др. Са наведеним појмовима везане су и веће бриге о дотичној деци. Према томе се при васпитању обраћа знатно већа пажња на овакву децу. Родитељи су дужни, да траже лекарску помоћ, а где се сами немогу снаћи, нити им помоћи, треба да их предаду заводима, где се специјално баве васпитањем слабоумне деце.

Али родитељи одмах треба по рађању детета да воде рачуна и о телесним и душевним особинама детета. Кад се дете роди нормално, родитељи треба да се брину о правилном развијању његова тела, од чега зависи и његово душевно напредовање. У противном случају извесне болести могу се јавити и као последица недовољне исхране било кад се хране мајчиним млеком, било кад пређе на обичну храну. Затим се закржљалост јавља и као последица недовољног кретиња на свежем ваздуху, као и претераног физичког вежбања; најзад због употребе алкохола (ракије, вина, јаког чаја и јаке кафе) и јаког сексуалног буђења. Ово последње највише долази због тога, што родитељи и старији укућани не штеде чедност код деце; деца виде примере; спавају сви у једној соби и на заједничкој постељи. Сем тога деца чују грубе изразе, грубо чулне садржине и т. д.

Родитељи треба да обрате нарочиту пажњу на телесно и душевно васпитање своје деце. Чим дете прохода, треба водити рачуна о том, да њихово кретање буде умерено. Мајка не сме приморавати своје дете да стоји, или да иде

пре него што само осети толико физичке снаге да може да устане, или пође неколико корака. Кад је мало одраслије, сеоско дете се може постепено уводити у посао, односно до четврте пете године даје му се неко занимање, где може да развије способности састављања целине из појединих предмета; напр. зами од дрвених исечака или од клипака (шапурака, окласица) праве колибице, кућице или друге грађевинске облике; девојчице нађу одговарајуће занимање: од разних платнених исечака праве марамице, сукњице, кошуљице и др., пеглају их на мањим дашчицама опет неком малом дебљом дашчицом, која треба да представља пеглу. У зимско доба: мушкарац се може изводити у поље, да види било орање њиве, било косидбу сена или окопавање кукуруза, као и друге послове. Код куће и девојчица и мушкарац могу се навикавати и на вршење лакших послова: храњење пилића и др. сличне домаће послове, који нису скопчани с опасношћу по живот, као напр. додиривање коња, волова и др. Кад су родитељи мало слободнији, дужни су показати деци и родитељску љубав и пажњу. Није довољно нахранити децу, него треба са њоме и разговарати; учити их, да причају о ономе, исто су видели и радили. И сами треба да им говоре о лаким стварима. Ако мајка или отац не знају ниједну лепу бајку или причу да испричају деци, могу они будити код њих интересовање и добра осећања причањем о својим пословима, о животињама, које су корисне и које треба гајити и т. д. Али увек треба имати на уму, да није добро причати деци о вештицама, плашити их вуковима и употребљавати погрдне и ружне изразе. Кад је дете са другом децом, треба га навикавати на друштвеност, будити код њега осећања другарства, као и способност одрицања се у потребним случајевима од ове или оне материјалне ствари у корист друга.

Заједничке дечје игре не смеју бити опасне и узбудљиве до заборава мисли о опасности овог или оног поступка н.пр., не треба им дозволити игре, за време којих могу бити телесне повреде и сличне појаве; најлепше су дечје заједничке игре — кола са певањем песама, за мушкарце могу бити и трчања до извесног места и др.

Дакле, добро је децу увек нечим запослити. Али при томе родитељи морају бити врло обазриви. Не смеју им давати одмах сувише тешке послове, који не би одговарали њиховој физичкој снази и узрасту.

Упоредно са физичком дечјом снагом треба да се развијају и њихове душевне способности. Зато родитељи треба да имају на уму, да вино, ракија и слична пића штетно утичу и на одрасле, а камо ли на децу. Пиће трује дечју душу и слаби њену енергију, способност мисли и осећања, а од овога се развије и блесавост, идиотизам, па и кретенизам, јер пиће

трује уопште млади организам и омета правилан развој. Исто тако штетно утиче на дечји мозак и мак, који неке мајке кувају и дају деци да пију, како би дете било мирније док оне врше извесне послове. Нарочито се то види код деце, кад пођу у школу. При учитељевом тумачењу оваква деца показују неспособност разумевања и отсуство интересовања, а затим испоље још мање способности личног излагања, или састављања. Родитељи треба да знају, да извесне болести могу да задрже и физички и духовни развој детета, као стомачна болест, катар, болести плућа, болести живаца. Зато су дужни да се увек обраћају у оваквим случајевима само лекарима, а никако врачарама и траварима.

Родитељи су дужни да строго прате развој и одраслије деце, јер често рђаво друштво омете развој природних способности. Неопходно је пазити на то, с киме се она друже, шта читају, чиме се највише интересују; ако у селу има биоскопа, или ако је близу место са биоскопима, треба увек проверавати садржину тих претстава. —

Највећу пажњу треба обратити на развој код деце, појма о моралу, т.ј. мисли о том, да увек, кад нешто чини, мисли, да ли је то добро, угодно Богу и корисно за друштво, коме дете припада. Нарочито је позвана мајка, да код детета развије осећања побожности, љубави према Богу, правди и према људима. Зато ова треба и сама да му служи као пример својом побожношћу и добротом. Недељом и празником, ако не могу и отац и мајка да пођу у цркву, отац је дужан да пође са дететом да и сам одмара своју душу од свакидашњих земаљских брига мислима о Богу и правди, и да детету омили црквена песма. Добри домаћин и родитељ греши и чини зло према породици и друштву, ако за време службе Божје седи у крчми. Мајка такође треба да нађе начина, како да посвршава кућевне послове и да пође с дететом у цркву. Иначе је она дужна, да зна бар јутарњу и вечерњу молитву, те и своју децу научи овим молитвама. Треба имати на уму, да се морал заснива на побожности да знање без морала не само нема вредности, него може бити и штетно по друштвени живот.

Наталија Д. Ђуровић

Питања и одговори.

Питање: Обрад Јашовић, члан Пољопр. подружине у Пећи пита: Да ли има право један поседник, који има 12—13 парцела по сеоском потесу распрскане и кад село погоди пољског чувара, да се издвоји од села и да не плати чувару, колико на њега пада?

Одговор: Општински чувари — пољаци — постављају се уопштем интересу сељана једне општине. По закону о чувању пољских имања чл. 12. пољске чуваре поставља и отпушта општинска власт. Примање се врши под нарочитим условима и то, да има 21 год. да није осуђиван за злочин и преступе из користољубља и да у опште постављени није осуђиван на затвор више од 6 месеци ма за какво кривично дело, а то ће рећи, да Закон захтева да ти људи буду у свему исправни — поштени — за службу, које се примају, јер општински чувари — пољаци — ступајући на своју дужност, полажу заклетву пред свештеником чл. 13. Зак. о чувању пољских добара.

Са свега напред изложеног ни један поседник једне општине не може се ослободити оног плаћања, које се односи на плату општинских чувара поља, па ма он имао свога чувара за своја пољска добра и овог већ плаћа. Установа пољских чувара поља, установљена је због оних слабијих поседника, који нису у материјалној могућности, да за чување свог имања узму и плаћају нарочитог чувара, па са овог разлога, а на основу наведеног закона, појединци се не могу издвајати и избећи обавезу плаћања ових пољака, у колико она на њих пада.

М. Ђурђевић

Питање: Молим стручњаке Друштва да ме обавесте какве мере треба предузети против кртице која сатире засађени кромпир од почетка па док исти сазри?

А. Јовановић, благајник општине вруточке.

Одговор: Овде је по среди заблуда. Права кртица, која прави кртичњаке, била је доиста раније оптуживана да једе мркву, репу, кромпир итд., али су сада ове оптужбе отпале. Један од природњака (Флуран) утврдио је, да ће кртица пре угинути од глади но што ће пристати да једе биљну храну, а други природњак (Вог) дисекцирао је многобројне кртице и никада никаквих биљних остатака није нашао у њиховом прибору за варење. Главна храна кртице су ларве разних буба и одрасле бубе, које живе у земљи, а нарочито бели црви, ларве гундеља, и ровци. Кртица исто тако врло радо једе и глисте, па и мишеве, гуштере и змије, чак и и отровне. Према томе она се сматра пре за корисну животињицу иако, када се намножи, наноси често велике штете у ливадама и градинама са кртичњацима или уништавајући корење биљака при копању својих ходника.

Али ако кртица не једе кромпир, један глодар живи у земљи слично кртици и наноси огромне штете где се намножи, то је слепо куче.

Овај опасни штеточина још је недовољно проучен иако је чест у нашим крајевима и из године у годину сатире лукац, кромпир и разно друго корење и где се намножи, земља се више не може ни искористити.

Слепо куче разликује се лако од кртице. Оно је веће од ње и пепељасте или жућкасто мрке боје сем главе, која је обрасла са стране оштрим беличастим длакама. У устима има несразмерно велике предње зубе секутиће, који служе за глодање.

Животиња живи у земљи. У тврђој, необрађиваној земљи налази се стан који се састоји из више одељења: мале, добро утапкане јаме са сухом маховином и травом која служи за становање и великог простора, који служи за оставу, и у којем се често може наћи по 100 и више кила кромпира, лука, и разног другог кртоластог корења. Најзад, од прве јаме води један други ходник у мали простор где животиња погани.

Овај овако сложени стан налази се на по 60 до 100 м. од њива или градина у које штеточина одлази да тражи храну. Ходници које животиња до њих копа шири су од кртичиних и већином близу површине, и пошто се земља над њима сасуши и испуца, лако се могу познати. И један од најбољих начина сузбијања је, да се ходници испресецају малим роговима, или открију на више места, а затим да се пажљиво мотри на њих. Слепо куче не трпи отворене ходнике и чим почне да их затвара, ископаги га са мотиком и убити.

Препоричује се исто тако да се на местима где се штета примети закопају у земљу крпе натопљене петролеумом или катраном и на тај начин штеточина одбије од култура. Препоручују се и разне замке, које служе за хватања пацова или кртице. Њих би требало наместити у раскопаним ходницима, а као мамац узети кромпир или лукац. Али пошто је животиња необично неповерљива, и има врло јако развијено чуло мириса, замке не треба додиривати рукама или навући рукавице.

Покушаји да се штеточина отрује не изгледа да дају добре резултате. Потребни су јаки отрови, као што су стрихнин или фосфор, њих је тешко или немогуће добити. При употреби ових отрова, са њима се натопе кртоле кромпира или, још боље ставе се у делом избушене кртоле или мркве, па се ове оставе на места где штеточина долази или у њене ходнике. Места увек треба обележити, да би се касније отров могао извадити и уништити ако га штеточина не поједе.

Поменимо још један начин одбране М Ж. Вучковића,* са којим је како каже постигао потпун успех у јако зара-

---

* Ради детаља видети Тежак бр. 24 од 16 децембра 1930 год.

женим земљама. Пошто је без успеха употребио разна средства, ископао је око градине од 10 ари, шанац дубок и широк око $^1/_2$ метра. Шанац је ископан у току зиме, јануара месеца и при копању избачена је земља на спољну ивицу, а унутрашња обала утапкана је и збијена помоћу ашова. Копање се мора извршити увек што раније, док се штеточина налази изван обрађиване земље, у својем зимовнику. И када с пролећа покуша да дође у градину, слепо куче наилази на шанац и пошто не трпи светлост, враћа се натраг, а ако упадне у шанац не може се дубоко укопати јер је земља чврста, па се лако примети, ископа и убије.

Разуме се да шанац треба чисто одржавати, избацивати ситну одроњену земљу, а обурвана места одмах поправљати. Иако је копање и одржавање шанца заметан посао, према писцу сав рад и труд је још увек ништаван у поређењу са огромном штетом које штеточине могу нанети.

П. В.

Одговор на питање М. Ј. Вуксановића из Гор. Слатине.

I. Најбоље је ради заштите коња од коњских мува, ако се делови тела око чмара и по трбуху намажу једним средством, који одвраћа муве на пр. 2% раствором креолина или лизола или 3% водом-екстрактом од дувана.

II Најчешћи разлози испуштају — екцему на коњскоме репу или гриви јесу: нечистоћа, прашина, блато, перут, запуштени кожни слој и зној, који лежи дуго на кожи. Ако падне на све ово још и киша, онда се затворе оне ситне рупице, које служе за транспирацију — дисање кроз кожу — па све ово ствара један испуштај, који код коња изазива свраб, због чега се животине чешу о ма шта било те на тај начин изазивају једну јаку упалу коже са свим рђавим и ружним последицама, како су на пример прелом појединих длака па чак и опадање длака. Кожа је на томе месту осетно дебела, упаљена, рапава, делом рањава и крвава па чак и гнојна. Длака је залепљена. У застарелим случај вима длака више не добија своју храну и почне нагло опадати и ускоро реп добије изглед једног мишјег репа што је једна врло ружна појава и рђава сведоџба за дотичног сопственика.

Ако на негу репа обраћамо довољну пажњу никад до те болести доћи неће.

Код застарелих и тешких случајева најбоље је ако длаку на томе месту ошишамо до саме коже и промењене делове добро оперемо млаким 2% раствором лизола или креолина и сапуном или сапуницом. Крвава места засолимо ма којим прашком за сушење — јодоформ, шкроб. — Ако постоји један, испуштај у јачем степену онда је најбоље, да дотично место

намажемо после прања једном смесом од 2 грама сублимата на 100 делова чистог спиритуса.

Повременим прањем водом и сапуном, свакодневним четкањем репа и гриве врло лако можемо избећи појави ове ружне болести.

Рад Срп. пољопр. друштва.

Годишњи извештај о раду Трифолин станица за пречишћавање семена луцерке и детелине у 1932 години.

О значају културе разних врста детелине, нарочито црвене (Trifolium pratense) и луцерке (Medicago sativa), није потребно нарочито говорити, јер су се о њеној користи уверили скоро сви наши пољопривредници, па ипак се ове тако корисне биљке не гаје у довољној количини и на оним површинама које би, по свом значају, ове културне биљке требало да заузимају.

У колико је гајење ових биљака распрострањено, оне служе, у великој својој већини, поглавито за зелену пиђу, то јест за храну стоке преко лета, док се један мањи део употреби за сушење, добијање сена, парочито од детелине, које је врло хранљиво под условом да се на време косидба обави и да се сушење сврши по лепом времену.

Значај културе луцерке, а нарочито црвене детелине у културном плану (плодореду) сваког газдинства, такође је од огромног значаја, јер се гајењем горњих биљака земља јача и поправља, а то је врло важна чињеница, кад се има у виду недовољна количина стајског ђубрета за гнојење оранице.

Развитак нашег сточарства у тесној је вези опет са гајењем детелине и луцерке, јер се рационално сточарство не да ни замислити без њих Упоредо са развитком гајења луцерке и детелине развијало се и напредовало ја и наше сточарство.

Као што је напред поменуто, површине под детелином и луцерком ни издалека нису онако велике, како то значај ових културних биљака заслужује. — Главни разлози су следећи: за време светског рата, а нарочито за време окупације, уништене су веће површине детелишта и луцеришта ради сејања кукуруза, пшенице и кромпира, а после рата оскудица доброг семена, његова висока цена и тешкоће око набавке доброг и здравог семена знатно су утицали на гајење детелине и луцерке.

По званичним статистичким подацима, у години 1931 имали смо под црвеном детелином 111.160 хектара, а под лу-

церком 72210 хектара или укупно 183.370 хектара. Црвена детелина највише се гаји у Савској бановини (око 57.000 хектара), док је луцерка најраспрострањенија у Дунавској бановини (преко 23.000 хектара). Најмање се гаји у Зетској бановини, где на обе врсте долази једва 930 хектара.

Из предњих се података види, да су крајеви у којима се ове биљке гаје у исто време и економски најнапреднији, а за добар део свог економског благостања имају да захвале на првом месту гајењу детелине и луцерке.

Ценећи огроман значај гајења луцерке и детелине по народно благостање, наше Министарство пољопривреде помаже гајење ових биљака свима средствима и у свакој прилици. Радећи активно на ширењу ових биљака, Министарство је запазило да је главна сметња напредовању и ширењу ових биљака, нарочито претходних година, врло скупо семе, затим тешкоће око набавке чистог семена, које нема *вилине косице* (кускуте), као и чињеница да *семе набављено са стране није увек било повољно за наше поднебље*, културе су страдале од мраза, кратко су трајале и давале су знатно мање приносе по хектару.

С друге стране, показало се да *ми у нашој земљи имамо довољно и доброг семена*, али да немамо потребне машине за његово чишћење, вејање и нарочито за декускутирање (одвајање крупнозно вилине косице), те је одмах предузело мере да се ти недостаци отклоне. — То је питање врло срећно решено набавком специјалних машина из Немачке, које служе за чишћење и декускутирање семена свих врста детелине и луцерке. То су тако зване *Трифолин машине*, које издвајају све врсте корова, а нарочито вилину косицу (кускуту), на најрационалнији и најсигурнији начин, помоћу магнета и т.зв. трифолин-прашка.

У току прошле године набављено је 6 комплетних инсталација (Трифолин машина) а смештене су, по једна: у Љубљани, при Банској управи; у Крижевцима, при Пољоприв. школи; у Броду на Сави, при Срескоj житарској задрузи; у Осеку при Пољоприв. огл. и контролној станици; у Вел. Бечкереку, при Банатском пољоприв. удружењу и у Београду, код Српског пољопривредног друштва.

При распореду ових инсталација, водило се рачуна о центрима гајења луцерке и детелине, као и о њиховој распрострањености, како би се машине најрационалније искористиле.

Резултат рада ових машина осетио се још у првој години јер, благодарећи с једне стране, доброј организацији и вођењу већине трифолин станица, а с друге стране свести и увиђавности наших пољопривредника, већ у првој години пречишћене су знатне количине семена детелине и луцерке.

Какве је резултате која станица показала види се из следећег прегледа рада њиховог у 1932 години:

Ред. бр.	СТАНИЦА	Врсте семена у кгр.				Примедба: отпадак чишћења у %
		луцерка	црвена детелина	инкарнат	Укупно	
1	Крижевци	1.638	7.225	—	8 863 кг	14%
2	Брод на Сави	2.663	13.177	—	15.840 „	17%
3	Осек	21.333	20.268	8.453	50.054 „	23%
4	Љубљана	—	40.000	—	40.000 „	18%
5	Вел. Бечкерек	21.485	12.756	—	34.241 „	35%
6	Београд	52.085	12.648	—	64.733 „	16%
		99.204	106.074	8.453	213.731 кг	

Скоро све пречишћене количине, са малим изузетком оних које су произвођачи чистили за своју употребу, прегледане су и пломбиране од стране држ. контролних станица и утврђено је, да је сво семе потпуно чисто и дескутирано. Било је свега два изузетка код Љубљанске станице, али се они не приписују самој инсталацији, већ некој техничкој грешци, која је отклоњена.

Из горњег прегледа се види, да је на свих 6 станица очишћено нашто преко 20 вагона семена, што је за почетак већ лепа цифра, као и то, да је најбољи успех показала Београдска Трифолин станица, којом рукује Српско пољопривредно друштво, наша најстарија пољопривредна установа.

Једногодишње искуство је показало, да је поред ових станица потребна добра *организација* рада, пропаганда за производњу семена, као и известан *капитал* за откуп и извоз робе.

У погледу извоза недостају податци од свих станица, али се зна да су В. Бечкеречка и Београдска станица већ у прошлој години извезле неколико вагона пречишћеног и пломбираног семена, што је свакако за похвалу.

Корист од Трифолин станица и њихове рационалне употребе очигледна је и ван дискусије. Помоћу ових станица може се подмирити целокупна потреба наше државе у чистом семену луцерке и детелине а поред тога, велика количина се може, по пристојној цени, и извести на страну, што ће знатно допринети јачању нашег платног биланса. Код продаје

чистог семена постиже се боља цена, што је несумњиво у интересу како појединаца-произвођача, тако и целине. Даље, произвођачи не треба да страхују да ли ће свој производ-семе моћи да пласирају и где, као што је то раније био случај кад су их странци уцењивали, узимали натуралну робу будзашто, па је после пречишћену опет код нас увозили и по скупе новце продавали.

Једна од важних чињеница је још и та, што смо већ у првој години рада ових станица успели да *увоз* семена детелине и луцерке *сведемо на најнижу меру*, јер је, по званичној статистици Дирекције царина увезено прошле — 1932 године свега 15.000 кгр. луцерке и разних детелина 89.237 кгр. што укупно чини *104.237*, док је на пример, у години 1925 увезено 580.572, а у години 1922 равно 718.861 кграм.

У накнаду за предњи увоз у прошлој години, који је, као што се види, минималан, ми *смо извезли:* семена *луцерке 132.744 кгр.* и семена *разних детелина 351,957* кгр. т.ј. укупно *484.701 кграм.*

С обзиром на засејану површину, предња количина извеженог семена луцерке и разних детелина може брзо, још у овој години, да се утростручи и желети је, у општем интересу, да се тај резултат и постигне.

На крају треба додати још и то: да капацитет Трифолин станица није ни приближно искоришћен, јер њих шест могу да очисте не 20, већ 90 до 100 вагона у једној сезони рада.

Као врло корисна мера за повећање производње семена детелине и луцерке, била би забрана извоза нечишћене робе. На тај начин би се произвођачу обезбедила боља зарада, боље уновчавање производа, а и наше би семе ишло под нашим именом, што до сада није био случај. Из горњих података се види да је у свему извежено, у прошлој години, нешто преко 48 вагона семена, док само постојеће државне Трифолин станице, не рачунајући ту и приватне, могу да пречисте дупло весу количину.

А. В. П.

Воћарско-калемар. курс у Горњем Милановцу.

Подружина је преко својих чланова и општ. судова у ср. таковском објавила приређивање тога курса, и исти је одржала од 2 до 9 априла 1933 године.

При отварању курса било се пријавило преко 35 сеоских младића готово све самих синова и чланова породице наших чланова. Услед неподесних временских прилика напољу које су владале тих дана и немања подесних ло-

кала за смештај ради преноћишта посетилаца, то је од пријављених одабрано и задржано њих 25 младића.

Посетилаца је било готово из свих општина среза, односно из целога рејона ове подружине.

За курс је Управни одбор подружине припремио и нарочити програм и по њему свршена и практична и теориска обука младића.

У главним потезима тај је програм обухватио поуке и савете из следећих послова:

Сакупљање свих врста воћних семена и чување, у случају да се не посеје у јесен. Припрема земље за семениште и сетва воћног семена. Време и начин сетве. Стратификовања.

Припрема подлоге и вијоке за калемљење воћа; начини калемљења; нега калемова. Сађење воћа са потребним објашњењима за избор положаја и земље за воћњаке ит.д.

Одбрана воћа и воћних плодова од разних и најчешћих болести и штетоћина и показан рад са најефикаснијим средствима за то.

Справљање калемарског воска

За овим је показано курзистима, како се и када сеју и како негују разне пићне биљке као: детелине, озима и пролећна грахорица; сточна репа, мухар, суданска трава и т. д. и користи од ових биљака по поправку земље (плодоред) као и по што бољу и обилнију припрему сточне хране.

Успех курса био је врло добар.

На завршетку курса и подели награда присуствовао је Управни одбор. Руковалац курса, управник бановинског расадника Срећко Милинковић са поучним предавањем поздравио је се са слушиоцима користећи и ову прилику да истакне пожртвовани рад Срп. пољопривредног друштва на народном просвећивању, што је на посетиоце оставило приметно пријатан утисак. Курзистима је препоручено да се са наградним предметима јаве општинској власти што ће надамо се у будуће знатно утицати као пропаганда за живот и рад наше Подружине и ових курсева.

Са жаљењем констатујемо да Г. Милановац нема фотографа, те се курс и рад на њему није могао снимити, што би корисно послужило као илустрација за наш лист „Тежак", па молимо да нам се не замери недостатак фотографије овоме извештају.

На завршетку овога извештаја молимо Управу Пољопривредног друштва да прими од Подружине и свих њених чланова захвалност на додељену јој помоћ.

Секретар
С. Милинковић

Претседник
Живојин Савић

Некролог.

† Михаило-Миша Ђорић.

Виши чиновник Народне банке — хонорарни књиговођа Српског пољопривредног друштва

Много је часова прошло како сам забележио наслов овога не само невеселог већ тужног и жалосног излагање, а нисам знао како да почнем да пишем о човеку, који је за више од шест година, од како сам имао срећу да се са њим упознам, сваким својим поступком показивао да је ненадмашан ни као стручњак, ни као службеник, ни као друг, ни као супруг и родитељ, нити по честитости и најлепшим карактерним особинама.

Сл. 39. † Михаило-Миша Ђорић

Млад, лепо развијен, деликатан, интелегентан и отмен а при том скроман и приступачан. Кратко речено златан човек. Чак је и овај израз „златан човек“ слаб да оцрта и претстави ваљаност и вредност покојног Мише Ђорића.

Увек при сусрету искрено и пријатно насмејан и јако пажљив. У излагањима искрен, логичан, концизан и јасан. У сваком моменту готов да да свако обавештење без икаквог оклевања. Ето такав је био до кобнога дана, до 15 јуна ове године, када је оперисан у санаторијуму „Врачар“ а већ 19

у 9 сати у вече испустио своју добру и племениту душу у најбољој физичкој и умној снази.

Последње три године жалио се на болове у десној горњој страни трбуха. Прошле и ове године болови су се с времена на време показивали ћудљивији и јачи те је поред бањског лечења, по савету лекара, пристао да се подвргне операцији, која се тако страшно и трагично завршила.

Шта тек треба да се каже о покојном Ђорићу као раднику и чиновнику. Ту је био не само ненадмашан већ и недостижан. Прави и савршен мајстор у своме занату. Приљежан, марљив и педантан, до скрупала савестан и исправан а уз то човек са јаким памћењем и најмањих ситница у службеним пословама. Његовој савршеној спреми и уредности у послу, ни најмање ситнице никад нису прошле незапажене.

Покојни Михаило ступио је на службу у Српско пољопривредно друштво крајем априла 1926 године, Послови у Друштву нису једноставни и шаблонски као у новчаним заводима већ су разнолики и сложени, јер се ради и са новцем и са робом, а и кредитни посао је последњих година био јако развијен. Све је то покојни Ђорић до најмањих ситница савлађивао тако потпуно и тачно, да се стање друштвене касе и свеколике имовине са многобројним фондовима могло да види у свако доба и сваког дана за најкраће време. Од дана његовога доласка на службу у Друштво, рачунска и материјална страна ове наше старе и угледне установе постала је потпуно сређена и уређена.

Покојни Ђорић није био само одличан чиновник установа у којима је служио, већ је био и одани пријатељ њихов. Све послове у Друштву отправљао је са таквом марљивошћу и савршеном тачношћу као да је своју сопствену кућу подизао и уређивао. Сваки успех у раду Друштва сматрао је и за свој лични успех, а кад се какав неуспех деси и ако га од његовог рада никад није било, он као члан дома и породице осећао је и делио моралне последице тога.

Због побројаних његових врлина сви смо га и чланови управе Друштва и ми чиновници нарочито и изузетно од осталих ценили и поштовали и поносили се што смо у својој средини за чиновника и друга имали једнога Мишу Ђорића.

Кад је болест покојнога Ђорића крајем марта ове године постала теже сношљива он је поднео образложену оставку на службу у Друштву. Ради карактеристике, како је он и колико ценио службу и рад у Друштву, наводим следећа три пасуса из те његове оставке, који гласе:

„.....“ С тога ми је част поднети Друштву оставку на место хонорарног књиговође, на којој сам дужности провео пуних 7 година и од које се, на жалост, врло тешко одвајам“.

„Ја сам се за сво време трудио да са своје стране учиним, да мој скроман рад буде од користи по интересе Друштва, а надам се да је о томе и Управни одбор могао стећи уверење. У колико сам се ја трудио, да од мога рада има користи Друштво, исто тако морам овде признати, да сам и ја од Друштва имао моралне и материјалне користи; да су ми чланови Управног одбора у свима приликама излазили у сусрет и према мени били нарочито пажљиви, те им овом приликом изјављујем моју најтоплију захвалност.

„Као што поменух у Пољопривредном друштву сам са задовољством првео пуних 7 година и *сасвим је природно, да сам га сматрао као нешто своје — рођено* а све особље и чланове управе као своје велике пријатеље, *те ће ми успомена на ту кућу остати вечито на срцу.....*".

Ценећи плодан рад покојног Ђорића у Српском пољопривредном друштву, чланови управног одбора уписали су га за члана добротвора Друштва и улог од 1000 динара положили каси друштвеној.

Још нешто у прилог величине покојникове. У најбурнијем и најсудбоноснијем времену за Краљевину Србију 1912—1914 године, по свршеној школи јављао се у војску као добровољац и у добровољачким одредима рок у кадру служио. Отступао кроз Албанију као роса млад, провео сво време на Солунском фронту и учествовао у многим окршајима и тешким моментима, а никад те своје националне заслуге нигде није истицао и са њима се хвалио.

По присуству многобројних пријатеља и познаника покојникових при погребу, међу којима је виђен и гувернер Народне банке г. Игњат Бајлони; по великом броју венаца положених на одар и гроб његов, као и по говорима његових другова и председника Српског пољопривр. друштва г. Др. Тасе Митровића, који се са покојником опростише, видело се колико је много цењен и поштован пок. Ђорић и како је неподељено мишљење о најлепшим и најплеменитијим особинама његовим које су га красиле.

Сахрана покојног Ђорића пошто је он био војни чиновник, извршена је са војничким почастима и војном музиком.

Покојни Ђорић рођен је 1893 год. Основну школу, четири разреда гимназије и државну трговачку академију свршио је у Београду. На службу у Народну банку ступио је 1913 год. и на истој до смрти остао. Својом одличном спремом и понашањем истакао се и убрзо после рата постао њен виши чиновник.

Српско пољопривредно друштво у почетку 1926 године обратило се Народној банци молбом да му једнога од својих чиновника препоручи за хонорарног књиговођу и она

је препоручила покојног Ђорића. Бољи се избор није могао учинити. Нека би дао Бог да ова наша народна новчана установа има још чиновника какав је покојник био.

Смрт покојног Ђорића велики је и ненакнадив губитак за друштво у опште и за установе где је служио, али је највећи губитак за његову ојађену и дубоко ожалошћену супругу и за његова три још незбринута синчића — три златне јабуке, који више никад неће осетити љубав и миловање супруга и оца и високу заштиту његову.

Слава ти Мишо Ђорићу и вечан ти помен међу нама. Људи твога карактера и понашања данас су као ваздух потребни. Мало си живео а много си урадио. За пример си служио и млађима и старијима. Слава ти!

Бор. Љ. Нешић.

Записници.

13. седнице, држане 8. марта 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, редовни чланови М. Николић, Д. Спремић, В. Матић, Т. Владисављевић, Н. Петровић, Н. Белобрк и С. Ратковић и гост редован члан М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 182) Прочитан је и усвојен записник 12. седнице Управног одбора.

II 183) Примљен је знању записник 13. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 89.

III Прочитан је записник 13. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

184) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1,000— динара.

185) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 48, а одбију по предлозима бр. 49 и 53.

186) Да се усвоје разлози подружина у Кавадару, Церовцу, Мионици, Гучи, Смедереву и Чифлуку, о немогућности исплате дуговања до извесног рока, а дотле да им се нов кредит не даје док стари дуг не исплате.

187) Да се тражи од Ср. начелства у Прељини да исплати дуг за семе гледичја.

188) Да се извести Н. пољопривредна школа у Александровцу Кр. да семе може добити са почеком од 2—3 месеца.

189) Да се депозит Подружине из Мрчајеваца, у 1552— дин. употребити у олакшање њеног дуговања.

190) Да се отпишу сумњива потраживања: од М. Селимбеговића 2000— дин. Подружине у Лесковцу 3000— дин. и крунски бон од 2.339.50 дин.

191) Да се одобре кредити по обвезницама подружинама: у Сврљигу, у Мишљеновцу, у Славковици, у Крупњу и у Гостивару с тим, да га користе према броју чланова, по одбитку дуга.

192) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно. Исто тако да се прими знању извештај о стању дуговања.

IV Прочитан је записник 13. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

193) Да се по понуди бр. 1506, набави по 10.000 кгр. грахорице и луцерке, по означеним ценама.

194) Да се по тражењу бр. 1532, понуди потребна количина семена по 16.85 дин

195) Да се понуда бр. 1587, држи у евиденцији.

196) Да се понуђена роба по акту бр. 553, не може да прими у комисион.

V Прочитан је записник 10 седнице програмског одбора, па је одлучено:

197) Да се нова Подружина у Ореовици прими у састав, пошто је испунила све услове по правилима.

198) Да се Читаоницама у Кучеву и Гор. Водичеву, поклони по један комплет књига.

199) Да се од И. Радовића тражи објашњење, зашто тек сада подноси пријаву за такмичење по расписаним стечајима за напредније начине рада, па према добијеном одговору да се донесе коначна одлука.

200) Да се В. Вујачићу секретару-благајнику Подружине у Рачи Краг. исплати 57.— дин. у име награде за рад у Подружини, пошто је Подружина уредно одговорила обавезама и рад обновила.

201) Да се Омладинској дружини у Гушевцу изда помоћ у 1000— дин. за екскурзију и тражи детаљнији план путовања.

202) По тражењу одбора за оснивање Подружине у Прокупљу, да се упути један изасланик, одлучено је да иде инспектор г. Б. Нешић.

VI Саопштења и предлози:

203) Г. претседник саопштава, да је са г. Б. Ранковићем, присуствовао свечаној седници Српске краљевске академије наука. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

14. седница држане 15. марта 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су приситни г. г, претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови Управе: Н. Петровић, Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Н. Белобрк и Б. Ранковић и редовни чланови: М. Ж. Николић и М. Симић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 204) Прочитан је и усвојен записник 13. седнице Управног одбора.

II 205) Примљен је знању записник 11 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 11. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

206) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

207 Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 66, и 74, а да се одбију по предлозима бр. 67, 71 и 73.

208) Да се по поднетим обвезницима одобре кредити подружинама: у Брестовцу 17.000— дин. у Љубовији 10.000— дин. у Кусићу 11.500— дин. у Врање 15.000— дин. у Трстенику 75.000— дин. и у Козељу 9.000 дин. с тим, да кредит могу користити према броју чланова и ако исплате стари дуг у колико га имају, а у смислу предлога финансијског одбора.

209) Да се не може дати помоћ по молби бр. 1690 пошто се нема финансијске могућности.

210 Да се усвоји молба Подружине из Голобока и причека са отплатом дуга, пошто је она предузела мере за наплату дуговања од својих чланова.

IV Прочитан је записник 11. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

211) Да се по поруџбинама бр. 1675, 1814 1815, изврши одмах испорука.

212) Да се усвоји понуда Подружине из Пожежене и откупи од понуђеног пасуља до 3000 кгр. по 2.50 дин. франко лађа Београд.

213) Да се по реферату бр. 1876, набави 50 кгр. азбеста и 100 кгр сумпора на азбесту.

214) Да се на писмо бр. 1807 одговори због чега је отежана продаја справа у садање време.

215) Да се на понуду бр. 1839 одговори, да се Друштво не бави продајом садница.

216) Да се по понуди бр. 1631, набави још 2500— кгр. селекционисаног семена жуте сточне репе.

V Прочитан је записник 11. седнице програмског одбора, па је одлучено:

217) Да се одбије молба Б. Савићевића из Мајдана, за такмичење по расписаним стечајима за напредније начине рада, пошто је рок пријаве био до краја пр. г.

218) Да се замоли Делегат М. пољопривреде, који буде ишао на међународну антиалкохолну конференцију у Паризу, да заступа и Друштво, а ако Министарство не би слало делегата, онда да се конференција поздрави телеграмом.

219) Да се молба Подружине из Љубовије спроведе М. пољопривреде, пошто Друштво нема могућности ни приближно да да довољну суму за наведени циљ.

220) Да се прими у састав нова Подружина из Страгара трст. пошто је испунила све услове прописане правилима.

221) Да се предлози Подружине из Ракара, не износе пред годишњи збор, пошто су претресана на Конференцији у Смедереву и Конгресу у Чачку.

222) Да се Подружини у Г. Милановцу да помоћ од 1.000— дин. у воћарском алату и књигама, за држање калемарског курса.

223) Да се г. Б. Петровићу из Бара изјави захвалност за агилну пропаганду за гајење суданске траве.

224) Да се по молби бр. 1859, не дају књиге док М. просвете читаоници не одобри рад.

225) Да програмски одбор изради нацрт правилника, по коме ће у будуће лица и установе стицати услове на чланство у Друштву.

VI 226) Прочитан је записник 14 седнице одбора за Воћарски конгрес, па је исти усвојен.

VII 227 Прочитан је записник 2. Конференције свих секција, па је такође исти усвојен пошто је утврђено која ће се од кандидованих лица предложити редовном годишњем збору за редовне чланове.

VIII Саопштења и предлози:

228 По предлогу г. ппретседника одлучено је да се за 28. о. м. 9 у часова сазове конференција Пољопр. књижница и читаоница.

229) По реферату инспектора за подружине, да је при суствовао оснивачкој скупштини Подружине у Прокупљу, као и да је ишао и код Подружине у Чифлуку ради наплате дуга, одлучено је, да поднесе писмени извештај и да тражи од Подружине из Чифлука око 5 кгр. француског кромпира ради анализе.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 23. јула 1933 г.

Пшеница

Србијанска 76, 2% Дунав нова	130—140
Србијанска 76, 2% Сава „	125—137
„ 76, 2% гл. пр. „	125—135
„ 76, 2% уз. пр. „	125—135
Бачка Срем 76 2% . . .	130—140
Банат. 76, 2%	127—135

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	69 72
Банат. пар. Вршац	70—73
Срем, ...	72—75
Срем, пар. Инђија VII . . .	72—75
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	75—80
Лађа Дунав	78—82
Лађа Сава	77- 82

Овас

Србијански нов	85—95
Сремски утовар. станица . .	80- 90
Узана пруга	80 90

Јечам

Барањски 65-66 нов	70—75
Македонско — Косовски .	60—65
Главна пруга	60—70

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	110—120
Сремски 2% без вр. утов. ст.	100 - 108
Бачки 2% без вреће утов. ст.	100 - 108
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	110 120

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6—6 50
„ лаке	5—5.50
„ мршаве	5—7
Волови I кл.	4.50—5
„ II	3 3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2 2 50
„ III „	1.50—2
Јагањци	2 - 2 50
Живина жива	9—11
Јаја	42—50
Маст	12—13
Сланина	8—9
Млеко кравље	1.80 - 2
Млеко овче	2.50 - 3
Сир српски	9 - 10
Кајмак	19 24
Кашкаваљ	10—17

Разно

Мекиње са вреће Срем, Бачка	45—50
Мек. обала Београд, без вреће.	50—56
Кукољ самлевен, Београд .	50— 60
Кромпир, ...	75—80
Црни лук	120—125
Бели лук	——
Сено	40— 50
Слама	25 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете .	216—216.50
4% Аграрне обвезнице .	34—35.50
7%. Инвестициони зајам 1921	45—46
Аграрна банка	216—220

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ У СТОВАРИШТУ СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Лаки ручни планет, по опису у Тежаку Бр. 11 (и по слици) по дин. 120.— комад.

Сточне вршалице. са сламотресом и геплом, по дин. 4500.— комплет.

Семе мухара, на мало 3.— дин. кгр. на 100 кгр. 2,50 дин. кгр;

Семе репе угарњаче, дин. 20. — од 1 кгр.

Патент тегле, са херметичким затвором од ½ 1 и 2 литра по динара. 12.— 14.— 18.— и 20.— комад.

Тегле за мед од ½ и 1 кгр. по динара 7 и 9 комад.

Врстачне сејалице од 12 реди, на кашике	Дин.	3000.—
„ „ „ 14 „ „ „	„	3100.—
Ветрењача домаћа, са 6 сита	„	1250.—
„ Циклон, мања, 800.—, већа . .	„	1250.—
Тријер Мароов, бр. 4	„	4400.—
„ „ „ 5 дин. 5500 и бр. 6 .	„	7000.—
Рез. цилиндери за Хајдеов тријер Ia . .	„	1200.—
Тријер Хајдеов, бр. I	„	2600.—
„ „ бр. V-I	„	4500.—
Тријер Мајеров, бр. 1½a	„	1800.—
Пресе за грожђе од 100, 200 и 300 литара запремине дин. 1.400.—, 1800.— и .	„	2700.—
Муљаче за грожђе, домаће дин. 850.—, Мајфартрве	„	1000.—
Широмер без термометра дин. 35.—, са термометром	„	60.—
Сумпор у праху, дин. 5.—, на азбесту .	„	20.—
Кали-метабисулфит у кристалу	„	30.—
Азбест најбољи, у пакетима по 1 кгр. . .	„	70.—
Желатин за бистрење вина у плочама . .	„	50.—
Желатин за бистр. белих вина, у листићима	„	70.—

Порзол у плеханим кутијама: ½ кгр. 20.— дин. 1 кгр. 36.— дин. 2 кгр. 70.— дин. и 5 кгр. 170.— дин. а на веће количине шаљемо оссбене понуде.

Цене су необавезне, а важе франко друштвени магацин.

На робу која се узме на кредит, не даје се никакав попуст, почев од 1 јула ове године.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

БЕОГРАД, Немањина ул. 15.

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети) и фусаријума на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, већ појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15—20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: **„БИЉАНА“ А. Д.**

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Изашле су из штампе књиге:

Рад I Земаљске конференције о грожђу

држане у Смедереву 25 и 26 септембра 1932 г.

Књига износи 6 штампаних табака, а цена јој је 8·— дин

Рад I Земаљског воћарског конгреса

држаног у Чачку 27 и 28 октобра 1932 г

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25.— дин.

У овим књигама налазе се реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима науке и на основу дугогодишњих искустава, те су за препоруку свима стручњацима, практичарима и стручним школама.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Краљ. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТ.

Бр. 16. Београд, 15 АВГУСТ 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32

Једна врло рана пшеница

Ранозреле сорте пшенице од велике су важности за нашу пољопривреду. То ће свакоме бити јасно ко само помисли на нагли прелаз од умерено топлог и влажног времена на жарке и суве дане, који прелаз код нас, као сигурно обележје наше климе, сваке године настаје крајем месеца јуна. Наступањем врућих и сушних дана пшенице брзо завршавају своју вегетацију, без обзира на то јесу ли дотле изградиле и испуниле зрно или нису. Што је у растењу напредније, даће боље принос и квалитет, што је окаснило даће очинке.

Има још један разлог због кога су ранозреле сорте пшенице за нас од велике важности. То је рђа. У годинама када се рђа појави њена инвазија настаје муњевитом брзином, тако рећи преко ноћи. И рђа, слично жеги и суши, јаче оштећује зеленије усеве него ли оне који су већ поодмакли.

Због ова два разлога сва настојања наших селекционара иду за тиме, да се одгаје ранозрели типови пшенице, Може се рећи да ће тим настојањима успети да се код појединих типова пшенице вегетација скрати за који дан, али то још није довољно. Не упуштајући се овде у опширније расматрање ове ствари са тачке гледишта саме селекције, мислим да нећу погрешити ако нагласим: да ће се главни основ за својство ранозрелости неке пшенице ипак најсигурније наћи у самој сорти, и да је од великн важности да прво изнађемо и испитамо такве ранозреле сорте, а онда да њих размножимо као такве, или да их употребимо за укрштање са другима роднијим али не тако ранозрелим сортама, и на тај начин да у потоње „убризгамо“ особину ранозрелости. На своме селекцијском пољу имам и ја неколико таквих ранозрелих сората. Једна између њих редовно искласа барем за 8 дана раније од свих осталих, али већ код цветања изгуби она неколико дана више времена него друге сорте. Све у свему та моја најранија сорта сазрева ипак раније него све друге сорте и најмање страда од жеге. Наглашујем да је постизавање ранозрелости један од најважнијих циљева мога селекцијског рада.

Изналажење једне врло ранозреле сорте. Велико је било моје изненађење и радост када сам ове године, обилазећи пред жетву озимога јечма њиве у атару места садашњег мог боравка (Огулин—бановина Савска, 340 метара над морем) наишао на прву жетелицу која је жњела — не озими јечам, већ потпуно дозрелу прекрасну пшеницу. У први мах нисам веровао својии очима. Али ипак, то је била права правцата пшеница (Triticum vulgare), једна белокласа бркуља нешто ситнијег али врло финога изгледа, чисте жуте сламе незаражене рђом, окрањих густих збијених пуних класова. Замолио сам сељанку да ми дозволи да наберем неколико струкова, што ми је она радо одобрила. Узео сам педесет биљака које ћу одлито размножити. Повезавши биљке у снопић отпочео

сам својим питањима да дознам како је сељанка дошла до ове пшенице. Њено просто причање за селекционера је врло драгоцено и за општу јавност интересантно. Рекла ми је, да она ту пшеницу сеје већ тридесет година у садашњем своме дому камо ју је донела од својих родитеља. А у њеном родитељском дому да се је ова пшеница гајила од памтивека, али не сама за себе, већ у смеси са озимим јечмом као „каришик“, што значи мешани усев. У стара времана чешће је бивало година кад је понестало хлеба, па је онда овај каришик, био први нови хлеб. Саму за себе почела је она гајити ову пшеницу на тај начин што је из тога каришика извадила баш педесетак најлепших класова, које је окрунила и добивено зрно посејала на комадићу земље, па из тога извела семе које већ тридесет година гаји, она једина у читавом селу. Још ми рече да је хлеб од ове пшенице бео као од „цвајерице“ (брашно бр. 2), да нарасте висок и да је врло укусан. Само од неколико година постала јој је пшеница „снитљива“, т. ј. она је заражена тврдом главницом, па не зна како да семе излечи, јер да само прање семена не помаже потпуно, Обећао сам јој, да ћу јој на јесен семе сигурно излечити од главнице, а зато да ће ми, кад жито овршн, уступити један килограм тога семена, што је она већ и учинила.

Док су сви остали пшенични усеви у атару мога места били тек у почетку жутога дозревања, ја сам већ имао килограм нове пшенице толико суве да би се одмах могла млети. Испитао сам њено зрно и нашао следеће:

Пола литра зрна важе скоро 45 декаграма. Хектолцтарска тежина му је дакле максимална, управо невероватно велика.

1000 зрна важе 30 грама, Значи да је по једна ситнозрна сорта.

По своме облику зрна су дугуљаста, не одвише испупчена (као што је н. пр. Манитоба), већ много слична аргентинским пшеницама.

Зрно је жућкасте боје, врло танке провидне љуске и стакласте језгре, што закључујем по томе што је зрно провидно.

У појединим класовима има просечно 30 зрна, у неком више, у неком мање.

Ова пшеница најранија је од свију пшеница које сам до сада видео. Њена ранозрелост по моме мишљењу потиче отуда, што је она можда стотинама годинама била гајена у смеси са озимим јечмом, па је природа по својим неумитним законима елиминирала све оно што није дозревало заједно са јечмом. А жена — ова вредна сељанка — и не знајући свесно шта чини, извела је из те смесе јечам и пшенице, и очувала семе, које може да буде не само интересантно за пољопривредну науку, већ и корисно за пољопривредну праксу.

Ето и опет једнога доказа да у нашим сељачким газдинствима има много скривених блага која би наши учени пољопривредници лако открили само кад би се мало више потрудили да мотре сељака, његов живот и рад.

К. Поповић

Сточарство.

Припрема сточне хране за зиму.

У последње време препоручује се припрема конзервисања зимске сточне хране, за исхрану стоке преко зиме.

Конзервисање зелене сточне хране претставља измену за наша сеоска газдинстве (мислим на крајеве предратне и Јужне Србије) а свакако као препорођај напретка пољопривредне производње на сеоским газдинствима. Конзервисање зелене сточне хране врши се у тако званим „силосима“, који се граде у земљи — копањем јама, неки употребљавају каце веће, а неки подижу модерне силосе зиданьем бунарском циглом или саливањем од обичног цемента. У силосиме коју стока као свежу нерадо једе, а као конзервисану

врши се конзервисање зелене сточне хране, једе врло радо.

Познато је, да се код нас врло слабо обраћа пажња на исхрану домаће стоке и искоришћавање сточне хране, која по обичају у току јесени пропадне, те се неискористи, као например: позна отава кишних година, вреже дулека, млади и зелени дулечићи, лишће репе, позне кукурузне сачме и остала зелена сточна храна. Међутим, сва та сточна храна може се са успехом конзервисати и тиме сачувати и искористити за исхрану стоке преко зиме, када је иначе нема на њивама и ливадама.

Не треба заборавити да од хране зависи правилан развитак и производна моћ домаће стоке, јер храна надокнађава материје, које се троше за одржавање живота и производњу. Из праксе је запажено, да прелаз са летњег храњења зеленом пићом на зимско храњење сувом храном — сеном — изазива поремећај у органима за варење код домаће стоке што се нарочито опажа у смањењу продукције млека код крава музара. Да би се то избегло, а и искористило, приступа се у напредним сточарским крајевима конзервисању зелене сточне хране, да прелаз са летњег храњења на зимско буде лак и неосетан.

Извршио сам неколико успелих опита са конзервисањем зелене сточне хране, те их овом приликом износим на јавност, да би упознао остале пољопривреднике са добивеним резултатима, како би и они отпочели примењивати на својим газдинствима.

Опитима у 1930 години утврдио сем, да се под нашим климатским приликама може са врло добрим успехом примењивати нов начин конзервисања зелене сточне хране справљањем топле силаже; то сам извео на следећи начин: Под силоса застро сам плевом житарица за 30 см. висине. Затим покошену свежу јесењу отаву сместио сам у силос за 1½ м. висине па површину застро плевом и оставио, да се загреје сама од себе до 45°C што сам утврдио топломером после 48 часова. Затим сам скинуо слој плеве са површине

и продужио са пуњењем другог слоја на исти начин, потом сам констатовао топлоту другог слоја и када је била 45°C наставио сам одмах са пуњењем трећег слоја поступивши као и са првим. После 48 часова од пуњења трећег слоја конститовао сам топлоту 50°C, па сам одмах пресовао гажењем, затим сам површину покрио плевом, а по плеви дао један слој иловаче за 10 см. дебљине. Иловачу сам набио добро да небиваздух улазио и кварио смештену храну.

Овако конзервисана зелена сточна храна остављена је на миру 6 недеља. После 6 недеља развршио сам силос и отпочео са употребом конзервисане јесење отаве. Конзервисану јесењу отаву стока је врло радо јела, нарочито млада грла и краве музаре.

За време извођења предњег опита, добацивали су ми суседи, па и најближи сарадници: „ала ћеш имати ђубрета од те зелени“, али када су на место неуспеха видели успех повукли су се са речима „наука побеђује“.

У току 1931 године ставио сам на расположење пуњење силоса и конзервисање зелене сточне хране мојим сарадницима, али пошто је година била сушна те отаве није било, а кукурузна сачма и друге пићне биљке нису биле спремане за пуњење силоса, те је постојала вероватноћа, да ће силос остати празан па су ми добацивали суседи, а и најближи сарадници: „Лако је бити економ када Бог даје, али буди економ када не да Бог“.

Да би се снашао и у овој неприлици обрао сам кукурузе у доба последњег зрења, јер је тада шаровина била у пола зелена. Затим сам одмах по брању кукуруза шаровину (кукурузовину) исекао сечком, помешао са врежама дулека и дулечићима и сместио у силос.

Када се процени, да је овим радом постигнут велики успех у искоришћавању сточне хране која би иначе пропала, а да није производња зрна кукуруза за људску и сточну храну смањена, онда се овај начин искоришћавања сточне хране, може најтоплије да препоручи и осталим пољопривредницима.

Корист од конзервисања полузелене кукурузовине (шаровине) у смеши са врежама дулека и младим дулечићима лежи баш у томе, што је то материјал, који обично у јесен пропадне, јер га стока нерадо једе, а када се конзервише стока све поједе. Ако томе додамо, да се кукурузовина (шаша) сушењем дрвени и испарава те тиме губи 30—50% од своје хранљиве вредности, онда је очевидна корист од конзервисања. Поред тога конзервисана храна има већу хранљиву вредност него неконзервисана, што се нарочито опажа на стоци кад се упоредно хране два грла, па једно храни сувом шаровином, а друго конзервисаном. Прво ће бити знатно мршавије од другог које се буде хранило конзервисаном храном.

Овај начин искоришћавања и припремања сточне хране има велики значај нарочито за мала сеоска газдинства, која су принуђена да на малој површини земље производе довољно хране за исхрану чељади и стоке.

Конзервисана зелена сточна храна може се употребљавати за исхрану стоке после извршеног превирања т.ј. када прође 6—8 недеља од дана смештања хране у силос.

При употреби конзервисане сточне хране — силаже — треба сило комору отворити, развршити и извадити количину, која је потребна за 24 или 48 часова, потом добро завршити развршену силажу и силос затворити. Тако треба да се поступа при сваком отварању силоса, да не би ваздух проузроковао кварењу конзервисане хране.

Пошто се на сваком пољ. газдинству производи разноврсна сточна храна, то при исхрани стоке силажом треба бар по један оброк давати друге хране, сена или сламе, а ако се стока храни само силажом не треба давати дневно више на једно одрасло грло краву или вола од 30 кгр., а јунадима у пола мање.

Агр. **Света Радојчић.**

Утовар поврћа у вагоне и шлепове ради преноса или извоза.

Сви природни услови за добру производњу поврћа у нашој земљи на нашој су страни, а исто тако све велике пијаце које траже производе поврћа у нашој су близини. И према томе питање наше производње поврћа и повољног његовог уновчавања могло би да нас радује и треба да нас радује. Међутим није тако. Напротив, оно нас забрињује, јер ма где се тај извоз поврћа упућивао, на наше унутрашње пијаце или иностране, народ и произвођачи трпе велике губитке, који не могу да се избегну све дотле, докле се у том преносу не заведу мере које су заведене код других западних држава. Те мере састоје се у сортирању, паковању и преносу поврћа до трга, јер се ови радови код нас крајње небрижљиво врше, што доноси велике штете и нашим пољопривредницима и нашој привреди. Не може се рећи која страна овога непознавања доноси веће штете; да ли рђаво или готово никакво сортирање, да ли рђав утовар у вагоне и рђаво поступање са поврћем приликом преноса до места продаје.

Добрим сортирањем успоставља се добра и солидна веза између произвођача и потрошача. Добро упаковано поврће не трпи механичке повреде и кварење, долази до места продаје у добром стању и лако се и без штете продаје. Али поред свега овога најважније је оно треће питање, питање преноса (транспорта). Неправилно поступање са поврћем приликом утовара у вагоне или шлепове и његовог преноса до места продаје у самом граду или на даљем путу резултат је великог кварења поврћа, који може да достигне 40—80%

Поврће је врло нежно, нарочито рано поврће, као и оно које се производи у топлим лејама, па ако се небрижљиво преноси оно се повреди и уопште оштети. У продаји такво поврће нема прођу. Повређено поврће брзо трули и то се труљење преноси на друго здраво поврће.

Кад наступи главна берба поврћа, нарочито купуса, лука и кромпира, оно се махом преноси у вагонима или шлеповима. Што је најглавније већином се пренос врши просуто у вагонима или шлеповима, без паковања.

Просуто поврће у вагонима може се преносити само у јесен, кад настане главна берба поврћа; на тај се начин може да преноси најбоље купус, кромпир и лук. Млад кромпир, цвекла, свежи краставци и разно зељасто поврће не сме се преносити просуто у вагонима, јер се много квари.

Поврће просуто у вагонима преноси се само док је још топло време т.ј. крајем лета и у јесен док не наступе мра-

зеви. У зимско доба, кад је време хладно, поврће просуто у вагонима не може се преносити и тада се употребљавају специјални вагони, који се загревају.

Вагони који се пуне поврћем за пренос без паковања, споро се пуне и споро се испражњују; а при његовом истовару, ма где се оно преносило, на пијацу или у магацине, мора се у већини случајева паковати, према чему овај начин преноса, није за препоруку.

Утовар поврћа у вагоне без паковања (просуто) мора се вршити по извесним прописима, да се у том послу постигну што бољи резултати а што мање штете. Утовар се врши овако: Пре свега одређене вагоне за утовар треба пажљиво прегледати, па кад се уверимо у њихову исправност добро се очисте. Нарочито се пажљиво морају очистити вагони у којима је пре тога био вршен пренос соли, шећера, минералног ђубрива и разних хемиских производа. Ако су вагони били сувише прљави, онда се морају опрати и осушити.

У летње и јесење доба, кад је потребна вентилација вагона ради одржавања каквоће поврћа, праве се отвори са супротне стране вагона или на крајевима, а морају бити најмање два отвора. На ове отворе, са унутрашње стране, мећу се решетке од танких дасака, да би ваздух могао лако да продире и да освежава вагоне за време транспорта. Решетка је потребна још и зато да се поврће кроз отвор не би крало.

У случају потребе допушта се вентилација вагона путем отварања нарочитик прозора на унутрашњој страни вагона. Ови се прозори отварају са дозволом железничких власти.

У Америци, ради боље вентилације, поред отвора са решеткама, приликом утовара купуса намести се по средини вагона, на патосу вентилатор од две даске у виду троугла, а из овога други вентилатори усправно од уковане и избушене три даске (у виду левка).

Кад се врши утовар поврћа ваља обратити пажњу на то, да се на поврћу не чине механичке повреде, т.ј. да се поврће не удара, не баца, не гњечи и не гази.

Пуњење вагона врши се од челних страна и завршава се постепено према вратима.

Кад се вагон пуни кромпиром или луком пуњење се врши из џакова или котарица из којих се кромпир или лук пажљиво просипа у вагон. Према степену пуњења са обе стране, од врата се постављају даске по којима иде радник који пуни вагон. Улаз у вагон затвара се или вратима или обичним даскама, које се намештају приликом пуњења вагона.

Купус се товари у вагон обавезно с руке на руку. Главице се не смеју бацати у вагон, јер се много убијају, наг-

њече, кваре се и опада лишће са њих. Ако нема довољно радника може се пунити из корпа.

За пуњење вагона краставцима и коренастим поврћем може се препоручити овај начин: После чишћења вагона под се застре једним слојем сламе. Даље вагон се подели на пет делова са четири попречне преграде. Преграде се праве од дасака, у висини 125 см. Даске морају бити суве, чисте, глатке и уопште такве да не могу да проузрокују кварење поврћа. У ове преграде сипа се поврће. Пуњење се врши прво у преграду 1 са обе стране једновремено (сл. 40). Кад се напуне прве преграде до висине даске, прелази се на преграде 2 са обе стране. Завршно пуњење врши са преградом 3, према вратима. Пуњење ових преграда врши се равно са ивицом даске и не изводи се врх. У летње време врата се затварају даскама решетасто, а у зимско доба затварају се чврсто, пломбирају и стави натпис „*затворено*".

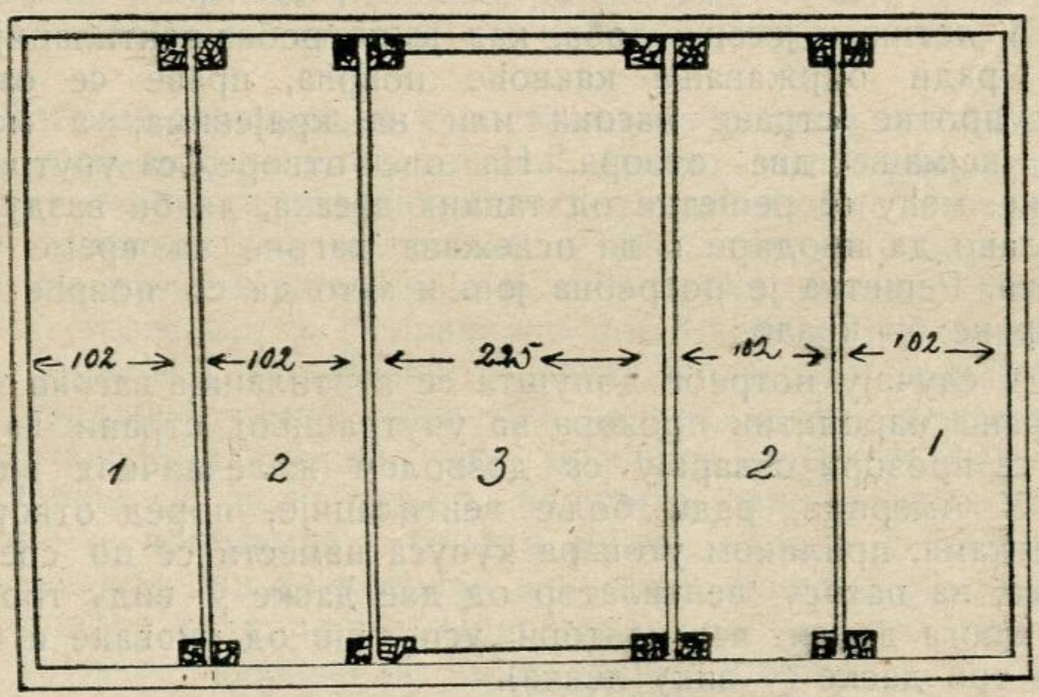

Сл. 40. Унутрашњи распоред вагона за утовар поврћа, са преградама.

За пренос кромпира и купуса у речним баркама, ваља пре свега дно и бокове барке опшити даскама да би поврће било заштићено од воде, која увек пролази и скупља се у баркама. Ако је барка већа и преноси се на дуже растојање, онда се опшивају и ивице барке ради осигурања од воде.

Пуњење барке поврћем врши се још пажљивије но код пуњења вагона.

Ради лаког и брзог пуњења и истовара вагона, а да се поврће мање квари пакује се у *џаковима или врећама од 50 кгр.* У оваквим џаковима пакују се: позни кромпир, купус у главицама, карфиол и све коренасто поврће. Позни купус и карфиол могу се паковати у џаковима од соли и у санду-

цима решетастим. *Џакови или вреће садржине од 30 кгр.* нарочито ако су ретког ткања који су добри за преглед робе, служе за паковање: краставаца, очишћене шаргарепе, цвекле, беле репе, броскве, лука црног и коренастог поврћа без зелених делова (першун, целер, паштрнак). *Сандучићи* запремине 50 кгр. за купус у главицама. *Сандучићи* од 8—10 кгр. за свеж црвен патлиџан. *Бурад* од 100-120 л. за кисео купус и краставац. *Котарице* од дашчица од 15 кгр. за ране краставце. *Санаучићи* решетасти од 3—5 кгр. за салату, спанаћ, свеже гљиве. *Корпе* од прућа врбовог за зелен лук, ране краставце и коренасто поврће из топлих леја.

Купус у џаковима не сме се товарити у вагон више од 8 тона, у сандуцима позни купус до 16 тона а рани купус 9-10 тона. Свежи краставци у џаковима товаре се у вагон на ближем растојању 160 џакова, а на даљем 120 џакова.

Бурад са киселим купусом и крастивцима намештају се у вагону једно поред другог са стране вагона мало одмакнуто од зида. Са стране слободног пролаза бурад се учврсте даскама да неби падала у кретању вагона. Могу се бурад постављати у два реда, а између редова даске да се бурад учврсте.

Милорад П. Зечевић

Воћарство.

Брање и паковање шљива.

С обзиром на велику важност коју је сирова шљива почела да заузима последњих неколико година у нашем извозу за иностранство као и велике користи које појединци и држава имају од истога, налазимо се побуђени да обајавимо ова кратка упутства о брању и паковању свежих шљива за извоз.

При састављању ових упутстава руководили смо се чисто трговачким обзирима, да би се овај наш артикал што боље опремио за извоз у иностранство и да би се исти што лакше пласирао и издржао страну конкуренцију. Како је страна публика данас јако размажена и има велике прохтеве у погледу избора воћа као и начина његовог паковања, потребно је, да наши извозници и произвођачи обрате што већу пажњу приликом паковања и брања наших шљива, да напрегнуто мотре на захтеве, жалбе и тражњу на појединим пијацама, те сталним смишљеним радом раде на побољшању квалитета наше шљиве, у чему им пружа велику помоћ наше Министарство пољопривреде енергично радећи преко својих расадника и

станица на побољшању крупноће и квалитета појединих врста шљива, чије саднице после раздају у народ.

Наша шљива пожегача, која се највише гаји код нас, има све особине добре шљиве за извоз у свежем стању, јер има чврсту кожицу, чврсто сочно месо, врло је укусна и пријатна за јело, уз то има леп изглед, који јој даје пепељак (маглица) којим је покривена, те је потребно још обратити сталну пажњу да се приликом извоза узима само здраво, крупно и способно воће за паковање, да би исто могло издржати транспорт и стићи у повољном стању до намењене пијаце.

Мало више труда и пажње ако се уложи приликом брања и паковања плода, увек ће се исплатити и постићи боља цена, него ако се иде на то, да се трговцу подметне рђава роба, јер штета коју ће овај претрпети погодиће и произвођача следеће године губљењем страних пијаца и смањењем тражње, а заједнички циљ требао би да буде стицање поверења страних потрошача за наше воће, и повећање нашег извоза.

У прошлој 1932 години извезено је из наше земље за 29 милиона сирове шљиве, по тежини око 29 хиљада тона, што заједно са сувом шљивом и пекмезом не претставља ни 10% од наше целокупне производње шљива у тој години. Како на страним пијацама наша шљива ужива леп глас са својих природно добрих особина, треба енергично радити на повећању извоза наше свеже шљиве, па макар и владале на истима ниск цене, потребно је одржати се и учинити све да наша свежа шљива постане неопходан артикал страних потрошача.

Ова упутства саображена су прописима Правилника о трговању и контроли свежег воћа, који је донет ради унапређења нашег извоза, те се и са те стране надамо да ће се припомоћи нашим произвођачима и извозницима, да лакше схвате поменуте прописе и тиме олакша донекле рад контролним органима приликом извоза за време сезоне.

Брање и паковање сирових шљива за извоз.

Почетак брања. Тачно време када треба почети са брањем свежих шљива, зависи од више околности, као, од врсте саме шљиве, положаја шљивара, да ли је исти окренут према сунцу, и од саме године, да ли је сушна или кишна. Наша најраспрострањенија шљива „пожегача“ најбоља је за извоз у свежем стању од свију осталих врста која се гаје код нас, због тога што иста има чврсто месо, јаку кожицу, месо се лако одваја од коштице, плод има леп изглед због тога што је покривен пепељком (плавом маглицом) ради чега се јако

цени на иностраним цијацама. Почетак сезоне брања шљиве пожегаче обично је другом половином месеца августа и траје скоро, са обзиром на сврху којој је намењена, до краја месеца октобра. Почетак сезоне брања свежих шљива требало би да одређују сваке године шљиварске комисије где их има, као и пољопривредни референти преко подручних општина. Стоне шљиве намењене извозу на веће даљине морају бити довољно зреле и чврсте:

1) Руком бране тако да задрже петељку (толерираће се 10% без петељке) као и пепељак без зелених мрља у јакој мери.

2) Свеже обрана шљива мора бити полу-зрела или зрела, т.ј. да је довољно укусна и пријатна за јело, а код пожегаче под притиском прстију да се коштица одваја од меса.

3) Шљиве морају бити још: свеже бране, суве, здраве и чисте без дефеката, пега од града и неналњечене, да би што лакше издржале превоз на веће даљине и изгледале што боље када се изнесу на тржиште.

Поред контролних органа који су постављени у нашим извозним центрима ради прегледа свежег воћа које се извози, много би могли да учине на побољшању квалитета наши срески пољопривредни референти ако би обилазили воћњаке за време сезоне брања и давали упутства и савете произвођачима и трговцима у погледу брања и паковања шљива.

Како треба брати стоне шљиве за извоз.

Да би осигурали и добили што боље цене за наше свеже воће на страним (као и домаћим) пијацама, исто се мора пажљиво обрати, савесно и поштено и привлачно упаковати. Сирове шљиве треба брати рано изјутра чим спадне роса и увече када захладни. Треба избегавати брање шљива за време велике дневне врућине, због тога што тако обран плод задржи у себи топлоту, која може штетно утицати на шљиве и изазвати превирање за време транспорта.

Шљиве треба пажљиво брати руком заједно са петељкама, то се постиже ако се једном руком држи грана а другом са палцем и кажипрстом одваја плод и лагано спушта затим у суд за брање. Приликом брања не треба: бацати обран плод са висине у корпу, трзати и свлачити под рукама, јер се на такав начин кожица плода најлакше озледи око петељке, што проузрокује брзо кварење и трулење упакованог плода. Нарочиту пажњу треба обратити при брању да се што мање скине пепељак са плода, јер исти не само што помаже шљиви да се што дуже одржи у свежем стању, већ јој даје леп и привлачан изглед, због чега је наша шљива цењена на иностраним пијацама.

Брање шљива треба вршити постепено како доспевају. Шљиве које су изложене више сунчаној страни треба прво почети па онда редом како доспевају. Ако је трговац узео башту ћутуре од произвођача, онда мора класирати шљиве зашто су које употребљиве као: стоне за извоз, за потрошњу, печење ракије и пекмеза.

Стона сирова шљива пакована у сандуке или штајгне мора бити: по боји и величини једнака, истог степена зрелости довољно чврста, да има петељке, пепељак да није скинут и да је потпуно здрава.

Презреле, зелене, озлеђене, напрсле, нагњечене, градо битне, са флекама и пегама, влажне и неједнаке не смеју бити мешане са добрим плодом у сандуцима, јер изазивају брзо трулење приликом транспорта и смањују квалитативну вредност извезене робе, која штети угледу наше шљиве на страним пијацама. Овде је потребно напоменути да донети Правилник о контроли извоза свежег воћа, чији прописи воде рачуна о свему напред поменутом приликом извоза, искључиво је састављен и донет у том циљу, да наше воће добије боље цене и заузме што боље место на светским тржиштима, те произвођачи као и извозници морају чинити све што до њих стоји приликом брања, паковања и преношења да се побољша квалитет и опрема свеже шљиве, јер је то у њиховом обостраном интересу. Шљиве треба брати пре потпуног сазревања, а то је: када у себи имају више шећера него киселине и кад под притиском прстију шљива прска и одваја се месо од коштице.

Судови и опрема за брање и преношење шљива.

За брање стоних шљива најпогодније су корпе плетене од прућа, које морају бити мањег обима око 10 до 12 кг. тежине, како би се могло што лакше руковати са истима. Корпе морају бити снабдевене јачим канапом одозго, са једном куком за вешање о раме или лестве. Исте треба да су добро исплетене и врхови прућа да су окренути на спољну страну како не би стрчали изнутра, јер могу лако озледити плод приликом брања. Оваквих корпи (кошница) треба имати већи број, тако да берачи не силазе и не дангубе него плодом пуне додају дечацима који послужују око дрвета, а друге празне примају и продужују рад. Американци за брање свежег воћа употребљавају металне кофе са избушеним дном или дрвене кофе са растављеним дужицама, које сматрају да су боље од плетених корпи због своје глатке површине где се не гњечи плод, и што дуже траје у употреби. При брању шљива употребљавају се обично двокрилне лествице, као и

једнокрилне које се прислањају уз дрво. Врло згодан тип лествица, једнокрилна лествица уз коју је причвршћен дрвени подупирач исте дужине при врху. Ове лествице су лаке за преношење и не коштају много да се направе.

— Наставиће се —

Домаћинство.

Конзервисање воћа.

1. *Слатко од кајсија.* Одабране и опране кајсије очисте се од љусака и коштица, расеку се на половане, па се стављају у кречну воду, где стоје 1 час. За овим се приправи шећер, т. ј. као и за свако друго слатко (узме се на 1 килограм воћа један килограм шећера). И кад се кајсије изваде из кречне воде и оперу у више чистих вода, стављају се у овај овако приправљени шећер, да се кувају, при чему се за време кувања исцеди у слатко лумун.

Проба, да ли је слатко готово, врши се као код трешања, вишања и др. слаткога.

Слатко од бресака приправља се и кува као и слатко од кајсија.

2. *Слатко од малина* приправља се овако: одабране и опране малине ређају се у чисту шерпу на редове, а између сваког реда сипа се шећер у кристалу тако, да се на килограм воћа употреби килограм шећера. За овим се исцеде у шерпу са малином два лимуна и дода чаша воде, па се слатко ставља на штедњак да се кува. Поступак при кувању, као и после кувања, исти је као и код сваке друге врсте слатког — вишања, трешања, кајсија и т. д.

3. *Компот од малина* приправља се овако: одаберу се и опере малина, затим се необарена ређа у искуваној тегли налива се сирупом од шећера, додаје се према запремини тегле на један литар једна кашика лимуновог сока. За овим се тегла затвара и кува на температури од 80° ц. четврт часа.

4. *Компот од кајсија* прави се овако: одаберу се зрела кајсија и очисти се од љуске и коштице и бари се овако приређена један минут у кључалој води, у којој се метне мало лимунтоса. За овим се кајсије ваде и мећу у хладну воду, па се одатле ваде и ређају у искуваној тегли. Најзад се наливају шећерним сирупом и додаје се једна кашика лимунова сока на један литар запремине тегле, па се тегла затвара и кува у рекс ланцу четврт часа на температури од 80° ц.

5. *Компот од бресака* кува се као и од кајсија.

6. *Пекмез од кајсија* За прављење пекмеза од кајсија треба пре свега одабрати само зреле кајсије, очистити их од љуске и коштица. За овим се оне процеде (пропасирају) кроз

сито и кувају се. На два литра течности од кајсија узима се килограм шећера и један лимун

Ово се све кува докле год се не згусне као пекмез од шљива.

За време кувања мора се стално мешати да не загоре.

Скуван пекмез сипа се док је врућ у искуване тегле, а ове напуњена стављају се у рерну да се на пекмезу ухвати кора.

Кад се сасвим расхлади тегла, онда се повезују и оставља се са осталим конзервама до употребе.

7. *Пе мез од бресака* кува се као и пекмез од кајсија с том разликом, што се на један литар течности дода један килограм шећера.

8. *Остављање вишања за зиму.* За остављање вишања за зиму треба одабрати зрело и добро по квалитету воћа. Са вишања се покидају петељке, па се онда ове ређају у стерилизовану теглу тако, да на сваки ред воћа дође одозго по једна кашика шећера. Тако се ређа воће и шећер до руба тегле с тим, да најгорњи део воћа буде покривен шећером. Најзад се тегла повеже пергаментом. Неки практикују да овако спремљене вишње оставе на сунцу да се заврши превирање. Сматра се, да је готово, кад се сок избистри. Али да би се скратило време, које је потребно за спремање, може се оваква тегла кувати на температури од 100° ц. до 10 минута, па се остави за зиму.

9. *Сок од рибизле* прави се овако: одаберу се најбоље рибизле, пропасирају се (процеде) на сито, па се добивени сок филтрира кроз филтарпапир на тај начин, што се од папира направе фишеци, који се метну у бокасте судове (флаше). Не сме се од једном сипати у фишек много течности. Сок се може и по други пут филтрирати. За овим се укува, узевши на један литар течности 1/2 килогрзма шећера, а може се додати и мало лимуна. Укувавање не треба да је сасвим густо, доста је да сок буде густ као шећер за слатко.

На исти начин се прави сок од малина и купина. Од остатка рибизле може се скувати пекмез на тај начин, што се томе дода још 1/3 свежег воћа.

Н. Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Одговор на питање Васиља Костића пољопривредника из Богојевца.

I. Принцип за добар одгој и правилно развиће јесте да теле према тежини добије свакодневно 5—12 килограма или литара млека. Телад коју нећемо да чувамо ни за приплод

ни за гојење можемо одбити после 3—4 недеље, иначе тек после 6—8 недеља.

Одбијање од мајке бива постепено, да избегнемо губитак телесне тежине. У место топлог, неоплављеног мајчиног млека можемо телету давати у току од првих 4—8 недеља постепено повећавајући оброк слатко оплављено млеко у размери 12—18 литара наспрам 10 литара неоплављеног млека. У исто време можемо давати као замену за млеко ланено брашно, прекрупу од овса, мекиње ит.д. као напој.

Напој припремамо из пола килограма ланеног брашна на 12 литара воде. Давање напоја у великим количинама треба избегавати јер стварају код стоке тако зване висеће трбухе. Ако дајемо телету 12—15 литара млека дневно онда је довољна количина од пола да један килограм горе наведене замењајуће хране а у времену од 10—26 недеља. Нема ли млека онда треба количину замењајуће хране повећати на 1—2 килограма.

Од 3 недеље даље телету давати добро сено, од 10—12 недеље сточну репу.

До пола године живота исхрана телета треба да буде јака и обилна, како би се на тај начин створила једна добра подлога за будуће развијање. По могућству требало би предњи начин исхране продужити до навршетка 1 године живота. Но како је оваква исхрана доста скупоцена можемо већ телад од 7 месеци пуштати на пашу те на тај начин смањити трошкове око исхране, јер код добре паше друга храна телету није ни потребна. Према томе најпогодније време телења јесте позна јесен до завршетка децембра месеца пошто оваква телад могу већ у мају месецу на пашу. Да треба телад за пашу припремити то је сваком одгајивачу добро познато.

Мушку телад, коју нећемо да чувамо за приплод најбоље је одмах у 6—8 недељи почистити. У то доба старости кастрација је најмање опасна, а месо задржи своју финоћу и сласт.

II. На друго питање са овако оскудним податцима тешко је одговорити, јер се кашаљ појављује код разних оболења заразне и незаразне природе. Можда лежи разлог томе кашљу у самом смештају или неправилној исхрани јер се често пута појављује кашаљ код младих прасади, која се држе у влажним и ладним-бетонираним-свињцима. Можда су посреди мале глисте, које се задржавају у душнику или плућном ткиву свинчета и изазивају један бронхиални катар, односно једну катаралну упалу плућа, можда се ради о свињској куги што је мање вероватно јер свињска куга обично не напада сасвим младу прасад.

Зато би требало позвати марвеног лекара, који би на лицу места утврдио болест и издао потребна упутства у погледу лечења и спречавања.

Ф. М.

Молим Вас за одговор на постављено питање. Имам једног вола па је пре три до четири месеца ударио главом о камен и то између ноздрве и ока па је сад почела да расте једна гука у величини човечије песнице. Познајем да га опако боли и тврдо је. Кажите ми шта да употребим да га излечим.

Мићун Бојовић,
апсолвент Н. П. Ш. Доња Трепча.

Одговор: Услед удара главе о камен — и то баш на месту, где кост није ни мало заштићена од спољних механичких утицаја — дошло је до упале покоснице, која се је доцније развила у једну мртву кост. Овакве појаве су првостепено код коња па и код волова врло честе и бивају највише на ногама и на глави, то јест на оним деловима тела, који нису никако или врло слабо заштићени мишићима. Ове упале су веома болне, невероватно осетљиве, тако да се у болесно место не сме ни дарнути, па често пута и неизлечиве и смањују сасвим радну способност дотичног грла.

Нарочито мртве кости у близини тетива и зглавкова веома су незгодне. Поред тога што смањују продајну вредност дотичног грла јер кваре лепоту дотичног грла, нарочито коња, оне онеспособљавају за дуже времена па чак и стално дотично грло. Најчешће наилазимо мртве кости код коња на цеваници, на кичичној кости и кичичном зглавку и као најопасније на крунскоме зглавку.

Има и мртвих кости, које ни мало не сметају радној способности било коња било вола јер се налазе на местима где у близини нема осетљивијих делова, који су у вези са покретима тела. Овакве мртве кости није ни потребно лечити сем у случају, да сопственик то нарочито жели из чисто естетских разлога.

Лечење треба предузети одмах док још постоји упала покоснице и не дозволити да дође до мртвих кости јер је онда лечење отежано.

У почетку оболења и док још постоји осетљивост и увећана топлота на томе месту употребљавати што чешће и што интензивније разна средства за лађење, као на пример лед, облоге од иловаче, ладна купања или поливања ладном водом. Доцније, када је болест узела маха служити се — овај

посао оставити ветеринару — живином машћу, или јодвазогеном, или свакодневним утрљавањем јодне тинктуре. По потреби и према природи оболења употребљавамо разне оштре масти. И горење усијаним иглама може бити од користи ако то ради стручно лице. Када све ово не помаже остаје једино и као последње средство сечење живца.

Има и мртвих кости нарочитог облика, које се могу отклањати оперативним путем помоћу длета или тестере.

У последње време појавило су се на тржишту разна тајна средстна за скидање мртвих костију под разним благозвучним називима и са сигурном гаранцијом, а при томе врло скупа. Од њих треба бегати јер њиховом употребом може врло лако да се изазове једно поновно запаљење са свим рђавам последицама. Мртва кост уместо да се скине постане све већа. Зато треба код појаве мртвих костију, а нарочито оних које утичу штетно на радну способност коња или вола питати за савет — и то благовремено — стручно лице и не упуштати се у неко лаичко лечење, које може бити само од штете.

У предњем случају није за препоруку, да се ма шта ради јер је мртва кост на томе месту потпуно нешкодљива, једино што даје ружну слику, што свакако код радног вола није од битне важности.

Ф. М.

Одговор: на питање Мирослава Николића из Попова: Од чега зависи количина млека код крава?

Познато је да количина млека зависи у првоме реду од развијености млечних жљезда и тек у другом реду од хране, неге и чистоће. Према томе морамо код одгајивања крава-музара-поред доброг избора крава за ту сврху поклонити највећу пажњу врсти и начину њене исхране.

Има ваздан знакова, који говоре за то, да је крава добра музара и о којима морамо повести рачуна приликом избора крава за приплод. Међу осталим знацима доле побројани јесу карактеристични: Велико виме, које се једнакомерно проширује напред и назад, са фином длаком, меком кожом, виме, које је после мужења спласнуто, са великим и дугачким сисама, јаким напуњеним судовима који доводе крв из вимена. Млечне шољице треба да су широке. Добродошле су и прекомерне сисе, знак да је виме буjно развијено. Раније се је много полагало на такозвано млечно огледало. Ова је теорија застарела и нема данас никакву практичну вредност више.

Даљи знаци јесу: танка, нежна и мека кожа, мека и сјајна длака, нарочито на ушима, трбуху, ногама, репу и кики,

благ израз лица, мала глава, фини и сјајни рогови, танке уши, витак врат, дугачко тело, дугачак и широки грудни кош, ребра прилично удаљена једно од другог, дубок трбух, широка крста, дугачак и танак реп ит д.

Храна је позвана, да у организму накнади губитак утрошених хранљивих материја, које се животом и радом стално троше. Она снабдева организам потребном грађом за обнављање утрошених материја и за продукцију снаге и топлоте.

Крава црпи своју храну поглавито из биљног царства. Ова храна садржи у себи:

1. — азотасте материје, које служе за обнову телесног ткива.

2. — безазотасте материје, које служе за продукцију топлоте, снаге и енергије.

3. — минералне материје, које доприносе изградњи костура и чине део оних материја, које служе за образовање мозга, кичмене мождине и крви, и

4. — воду.

Све ове хранљиве материје — разуме се у одговарајућим количинама — организам мора, да добије ако хоће, да се одржи у једној сталној кондицији.

Количина хранљивих материја које дајемо животињи зависи у првом реду од тога, шта ми захтевамо од те животиње. Другчија треба, да је храна за радну стоку, другчија храна за товљење, другчија храна за краве музаре.

Од крава музара тражимо што јачу продукцију млека, чији је главни састојак једна врста беланчевине, која се у науци назива казеин — сириште —. Према томе ту утрошену беланчевину треба надокнадити одговарајућом количином хране која је богата у беланчевинама.

У циљу постигеуња што веће количине млека треба краву да хранимо лако сварљивом храном, богатом у душику и води. Зато дајемо у првоме реду храну богату у сварљивим беланчевинама, како би продукцију млека одржали увек на истој висини.

Количину млека повећава: зелена храна, паша, кромпир, репа, влажне комине, даље храна богата у мастима — разне прекрупе зрнасте хране, — поред тога довољно воде, умерене количине соли и што је врло важно 3 пута дневно мужење.

Продукцију млека смањује: храна оскудна у хранљивим материјама, сиромашна у води и велике количине сламе.

Погрешно је мишљење, да ће крава у толико више давати млека у колика се више и боље храна у њу натрпа. Ово води једном некорисном расипању хране, јер би већи принос у млеку био сасвим незнатан и несразмеран напрам количини утрошене хране.

Количина млека зависи даље и од бременитости и старости краве. Лактациони период траје просечно од дана телења до дана пресушења млека — 300 дана. После телења продукција млека је највећа, након чега се по степену смањује од прилике по следећој таблици:

I. период	28 дана по 19	лит.	530 лит. укупно
II. период	90 дана по 11—12	лит.	1035 лит. укупно
III. период	182 дана по 6—7	лит.	1183 лит. укупно
Лактац. период	300 дана по 8—9	лит.	2738 лит. за год.

Рачунајући сада 65 дана без млека био би просечни принос млека 7—8 литара дневно.

Количина млека је обично највећа после 5—6 телења и смањује се постепено до 10. телења, када крава даје исту количину млека као и код првог телења. Са 13—14 телетом принос млека износи 1/4—1/5 од највише могуће количине млека.

Чисто држање крава и штале, вешто мужење, увек у становито време, добра нега коже, умерена топлота у одајама 15—18 степени Целзија, умерено кретање, појачавају продукцију млека.

Крава, која се после телења пушта под бика и остане стеона даје у првој половини бременитости редовну количину млека. После тога се днєвна количина млека нагло смањује и обично на 1—2 месеца пре телења сасвим престане.

Ако се крава при редовном храњењу и мужењу не пушта под бика или се пушта под бика али не остане стеона она може давати млеко и 2—3 године па и више без престанка.

Време трајања лактације зависи у првоме реду од врсте и каквоће хране. Дуготрајна лактација се појављује обично код крава које су мање гојазне, док се код дебелих крава убрзо смањује. Чим се крава почне да гоји, продукција млека се смањује.

Дуготрајна лактација се обично вића код крава које се држе стално у штали и искључиво због млека. Чим овакве краве својим дневним доприносом млека не покрију трошкове око исхране треба их продати или заклати.

Рачунски узето, крава која не може да да дневно више од 6 литаара млека — и ако би лактација код ње трајала не знам како дуго — није корисна и њено држање није рентабилно.

Ф. М.

Одговор: на питање Драгољуба Д. Павловића, економа из Бершића — Гор. Милановац.

Сасвим је погрешно мишљење, да овце преко зиме не треба појити, тим пре но што се стока преко зиме храни у

штали сувом храном — сеном, сламом, лишћем, зрном и т. д. — то јест храном, која не садржи готово никакву воду. Овце треба безувјетно појити 1—2 пута дневно према врсти хране чистом и свежом водом.

Ф. М.

Питање Светозара Лишанина из Тутића.

Приликом пописа земље 1884 год. мој пок. отац пријавио је на себе порез на зирантну земљу, шуму и пашњак у величини од 20 ектара, на коју и данас порез плаћа. Ово је уписано у пописну књигу „Б“ на страни 23. За време окупације, ова пописна књига је уништена, те не може уверење о својини да поднесе катастру. Међутим браћа од стричева ову исту земљу поделили су избраним судом и подносе пресуде потврђене од Окружног суда и траже да се упишу у катастарске књиге, а ми о овим пресудама ништа знали нисмо. Пита, где би могао наћи ову пописну књигу у којој је уписана ова његова земља још 1884 године.

Одговор: Књигу пописа из 1884 год. „Б“ једино можете наћи код среске пореске управе, па је тамо и потражите. Што се тиче садањег уписа у катастарске књиге неће се извршити, пошто је имање у спору, па с те стране ни ви ни браћа вам неће бити уписани до коначне одлуке суда или поднетих јачих доказа о својини.

Што се тиче наведене пресуде избраног суда поднете од стране браће вам од стричева, она мора да је заснована на неким јаким доказима. Деобари избраним судијама морају показати сва добра, која имају да се деле, као и пуноважне доказе о својини истих, на основу којих избране судије и своју пресуду доносе, а на основу којих је доказа Окружни суд и пресуду избраног суда потврдио.

Једино што би могли у случају да нема књига о којима је реч р питању, да тужбом тражите, да суд браћи наложи да вас не узнемиравају у државини, у ком случају ће морати они повести спор о својини, у коме ће те ви моћи помоћу сведока доказати да имање уживате више од 24 год. да сте га од оца наследили, а уверењем пореске управе доказати, да и данас на то имање порезу плаћате. Кад све успете доказати, доказаће те и то, да ваша браћа нису могли то имање ни делити пошто њино није ни било.

М. Ђ.

Питање: Имам ограду дугу 164 метара која је нападнута од штитасте ваши. Она преграђује њиву од младог шљивака па се плашим да ваш не пређе на њега и не за-

рази га. Шљивак сам прскао прошлог пролећа карбокримпом и на њему нема ваши. Шта бих могао да урадим и које средство да употребим да ограду очистим од вашију и спасем шљивак?

Драгомир Коцић
Земљорадник

Сурочево

Одговор: Требали сте назначити од чега је ограда, а најбоље да сте послали неколико старих штитова вашију или, боље, једну заражену гранчицу. Покрај шљивове штитасте ваши у нашим крајевима налазе се често још три врсте, од којих једна нарочито напада багрем, друга глог и трн, а трећа храст. Све ове три врсте могу да пређу и на шљиву, али обично не наносе штете јер се слабо на њој множе. Према томе, ако је ограда овим вашима заражена, нема опасности за шљивак. Напротив, ако се на огради налази шљивова штитаста ваш, мора се на сваки начин уништити и најбољи се успеси постижу зимским прскањима са воћним карболинеумима (карбокримпом или лосолом) а ако су вам они сувише скупи, јавите се ујесен Централном хигијенском заводу да вам се даду упутства за справљање једног много јефтинијег сретства.

Засада, преко лета, нема погодних начина ни средстава за сузбијање ваши, и једино што би могли учинити, то је да исечете и спалите ограду ако је без веће вредности. У осталом морате увек на то мислити, да ако на ограду иде шљивова штитаста ваш, мораћете је из године у годину прскати као и шљивак.

П. В.

Рад Пољопр. књижн. и читаоница

Развој и рад Здравчићске пољопривредне књижнице и читаонице.

Поводом чланка брата М. М. Малешевића претседника Пољопривредне књижнице и читаонице из Крнула, у „Тежаку" бр. 10. од о. г., налазим се побуђен, да и ја проговорим у неколико: о постанку и раду наше здравчићске Пољопривредне књижнице и читаонице.

Као што сам и на скупштини Пољопривредних књижница и читаоница 27-III т. г. у Београду рекао: живот, рад и напредак готово свих привредних, културних и др. установа и друштава основаних у селима, зависи од два-три лица, која те установе воде, зависи од вођтства којим правцем те установе упуте и како их пропагирају код народа у чијој средини

раде; т. ј. како делом и речју утичу на околину, увиђајући и доказујући потребе и корисности истих.

На врховима овога воћтства су готово највећим делом учитељи и свештеници, јер је то готово једина интелигенција, која непосредно општи са селом, те најбоље и познаје недостатке и потребе његове, као и правце којима треба делати.

У нашем месту постојала је Народна књижница и читаоница, али само на хартији. Неколико година није користила ником, и лежала је без икакве употребе. Нико се није интересовао књигама, јер нико није доказивао потребу, ни уносио корисне и стручне књиге, тог најближег, најевтинијег и најприступачнијег учитеља.

Прошле године основана је у нашем месту Пољопривредна књижница и читоница посредном иницијативом овд. учитеља г. Миодрага Верговића. Кажем посредном иницијативом зато: што је он пре оснивања ове књижнице и читаонице одржавао извесна предавања, и давао упута, о рационалнијем и савршенијем раду из појединих грана пољске привреде, па је сваком приликом упућивао да се људи-нарочито млађи-служе стручном литературом, у којој могу увек наћи потребне поуке и обавештења, без да се труде да иду даље стручном лицу. После живе речи, осетила се потреба за писаном речи, за књигом, и основана је Пољопривредна књижница и читаоница. Основали су је они који су се заинтересовали, и који су осетили потребу за то. Господин Верговић је редован члан ове установе, а није у управи исте, али се његов савет слуша и он даје упутства за рад. Оваквим његовим радом, даје се установи сигурна основа, да може радити и развијати се и без утицаја сеоске интелигенције, да у случају њенога отсуства или нехата може самостално делати.

Материјална страна установе обезбеђена је једино обавезним чланским улогом по један динар месечно од сваког члана. То се показало као недовољно. У састав књижнице и читаонице ушла је позорашна група „Здравчићани“ са својим инвентаром, те да би се тиме појачала материјална страна исти књижнице. Даване су претставе, играни су комади: „Девојачка клетва“ „Ђида“, „Шаран“, „Јазавац пред судом“, и т. д. Ивкову славу давали су чланови о слави овдашње Земљ. кредитне задруге „Три Јерарха“ ради увеселављања гостију и *као очиту слику народу, да види, шта нас на селу коштају славе; јер у нашем крају готово свака кућа одржи бар по једаред годишње „Ивкову славу“, и то не на позорници већ у својој сопственој кући.* За давање ове претставе, учитељ г. Верговић који је претседник Задруге, позван је у Одељак фанансиј. контроле и саслушаван, што је дозволио те је комад даван у Задружном дому, и то само због формалне стране, т. ј. што комад није пријављен и Одељку финан.

контроле, већ само полицији. У Задружном дому је и седиште Пољопр. књижнице и читаонице, а локал јој је Задруга уступила бесплатно.

Позоришна група чланови Пољопривредне књижнице и читаонице — давала је позоришне комаде у Пожези, Карану, Горобиљу и у месту. Приход је увек ишао у корист књижнице и читаонице но све ово било је недовољно.

Ми нисмо до сада имали толико вере, али смо се уверили да многим људима и установама ипак лежи на срцу, добро и напредак нашега села, што су и делом доказали.

Сл. 41. Позоришна завеса Пољопр. књижн. и читаон. у Здравчићу

Благодарећи труду и марљивости Управе ове књижнице и читаонице, а нарочито брата Љубинка С. Танасијевића претседника књижнице и читаонице — свршеног ђака ниже пољопривредне школе, који је остао на селу да ради своје имање — и који је не жалећи труда, лично писао свако писмо, са којима је се књижница и читаоница обратила свима државним, самоуправним, приватним, просветним културним и хуманим установама, као и неким угледним личностима, с молбом да јој притекну у помоћ са својим скромним прилозима у књигама, постигнут је леп одзив и готово сва друштва и установе, као и известан број личности — којима се обратио с молбом, схватајући важност и потребу овакве установе на селу, одазвали су се нашој молби и послали по известан број стручних и корисних књига, тако да сада наша Пољопривр. књижница и читаоница располаже са преко 360

комада разних поучних књига и велики број корисних часописа; а и даље пристижу све нови и нови дарови у књигама.

Поред одушевљења и личне захвалности од стране управе књижнице и читаонице својим дародавцима, и на овај начин изјављујемо своју најдубљу захвалност.

Ево тих племенитих дародаваца:

Витомир Видаковић прота и народни посланик, Суд општине здравчићске, Здравчићска земљорадничка кредитна задруга, уредништво Пољоприв. гласника-Нови Сад, Српско пољопривредно друштво и Савез пољопривредних књижица и читаоница, Среска пољопривредна подружнина-Пожега, Просветно одељење Дринске бановине, уредништво Живинарског гласника, Министарство просвете, Издавачка књижара Геце Кона-Београд, Издавачка књижара С. Б. Цвијановића-Београд, Издавачка књижара Томе Јовановића и Вујића-Београд, Народна банка, Савез српских земљорадничких задруга-Београд Државни хигијенски завод-Нови Сад, Школа народног здравља Загреб, Министарство пољопривреде (одељење за биљну производњу), Трговачка комора-Београд, Радничко јединство-Београд, Српска краљевска академија наука-Београд, Средишни одбор народне одбране-Београд, Милоје Д. Кузељевић-Београд (Кнез Михајлова 21), Драгиша Лапчевић књижевник-Београд, Јоца Тановић новинар-Београд, Централни хигијенски завод-Београд, Педагошка књижница Београд, Коло српских сестара-Београд, Краљевска банска управа дринске бановине и Главни задружни савез-Београд.

Нарочито г. г. Лапчевић, Тановић и Кузељевић истичу се у овоме, што сваком могућом приликом притичу у помоћ нашем крају, потпомажући нас на културном и материјалном подизању.

Дакле, на овај и овакав начин обезбеђена је будућност, и стављени сигурни темељи нашој Пољопривредној књижници и читаоници. Да ли ће се свака новооснована Пољоприв. књижница и читаоница моћи на овај начин обезбедити то је у питању. Зависи од метода рада и енергије Управа пољопр. књижница и читаоница, и ваљаног потстрека од стране сеоске интелигенције и других напреднијих људи са села, а исто тако и од наших хуманих, културних и др. установа као и од помоћи наших дародаваца.

Оснивање пољопривредних књижница и читаоница је нов покрет, који још нема утврђеног плана и метода рада по којима би се давала директива свима пољопривредним књижницама и читаоницама да једнообразно раде.

Овде би се могло послужити туђим искуством, н.пр. методом рада Гл. савеза срп. земљ. задруга. Правила Савеза

пољ. књижн. и читаоница могла би да буду слична правилима Гл. С. С. З. З., само са потребним изменама саображавајући их циљу једне и друге установе.

Поред овога било би потребно да Савез пољ. књижница и читаоница издаје један свој лист, као орган савезов, преко кога би се пропагирало оснивање нових пољопр. књиж. и читаоница, и третирало питање делокруга рада истих. Полемишући у овом листу изградио би се једнообразан метод рада у свима Пољ. књ. и читаоницама. Преко овога листа давала би се упутства и објашњења, питања и одговори. Пољопривредне би књижнице и читаонице биле обавезне да примају лист.

Настајати на сваки начин, да се уредно одржавају скупштине Савеза П. К. и Ч., да се омогући да свака књижница и читаоница може слати делегате. Да се за делегате упућују чланови, којима ове установе леже на срцу, и који разумеју важност и потребу истих. Апеловати на сеоску интелигенцију, нарочито на учитеље, да сарађују и на овом послу, јер они су пионири и задружног покрета, а они то хоће и разумеју. Неки су на скупштини говорили о неактивности појединих учитеља у овом правцу, но то су ретки случајеви. Истина је да овај ред интелектуалаца ради најтежи и најделикатнији посао у нашем народу.

Старати се да пољопривредна литература, која се преко пољопривредних књижница и читаоница убацује у народ, буде творевина стварних стручњака, да буде популарним стилом изложена, како би је народ лако схватио и практично примењивао. Писање да буде народним језиком — популарно — да се избегавају стране, непотребне фразе које код нашег слабо писменог народа праве само забуну.

Значај постојања и активног делања пољ. књиж. и читаоница многоструки је. Поред васпитног дела о уноснијем и савршенијем раду из појединих пољопривредних грана, утиче и морално на сеоску омладину, јер их ова установа окупља око једног корисног посла, где се међусобно упознавају и мењају мисли, а празником их одвраћа од бескорисног, па чак и штетног беспосличења.

Идеја око оснивања и развијања пољопривредних књижница и читаоница не треба да буде код покретача тренутни занос, већ на овом послу треба енергично и истрајно радити, а рад и правац којим ће ове установе делати сам ће се по себи указати.

Стев. А. Стевановић

Књижевни преглед.

Добровољачке борбе у Добруџи.

Под покровитељством *„Савеза ратних добровољаца Краљевине Југославије“* штампана је једна књига о борбама наших добровољаца у Добруџи 1916 год. Уводну реч у тој књизи дао је Главни Одбор Савеза ратних добровољаца.

Управа Српског пољопривредног друштва, придружујући се најусрдније апелу у тој уводној речи, најтоплије препоручује: да се чланови свих подружина и читаоница претплате на ту књигу, чија је цена само (5) пет динара.

Подружине и читаонице треба дописном картом да известе писца пуковника Данила М. Ненадовића, Сремска ул. бр. 6, Београд, колико књига желе набавити за своје чланове, па ће им писац послати, са плаћеном поштарином на доплату наручених најмање (15) петнајест књига.

Исправка. — У уводном чланку Тежака од 1 о. м. (бр. 15), у чланку *„Да нам пољопривредне школе буду од веће користи“*, изостављена је у трећем реду после речи школа, — реченица која гласи: и њени ученици не дају од себе оно што треба да дају, и како од тих школа....

Моле се читаоци да ову исправку приме знању.

Уредништво.

Записник

15. седнице Управног одбора Српског пољопривредног друштва држане 22 марта 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић чланови управе: М. Николић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Белобрк и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић,

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 230) Прочитан је и усвојен записник 14 седнице Управног одбора.

II 231) Примљен је знању записник 12 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 12 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

232) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

233) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 80, а одбију по предлозима бр. 86 и 88.

234) Да се на подлози обвезнице одобравају кредити подружинама у Сопоту, Почековини, Жуковцу и Азањи с тим, да се у кредит урачуна и стари дуг у колико га имају.

235) Да се Подружина у Голобоку причека извесно време за исплату дуга, пошто је предузела мере за исплату потраживања од својих дужника.

236) Да се усвоји предлог бр. 85, о регулисању повишица особљу, које је на то стекло право.

IV Прочитан је записник 12 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

237) Да се одобрава набавка означених количина карбокримпа, и конопљаног семена, пошто је извршена по поруџбинама.

238) Да се набави означена роба у означеним количинама, по предлозима бр. 53, 54 и 55.

239) Да се примају знању извештаји бр. 56 и 57, о очишћеним количинама семена луцерке и детелине.

240) Да магационар отидне у Пољопр. огл. и контролну станицу у Топчидеру и откупи семе које се продаје.

V Прочитан је записник 15 седнице програмског одбора па је одлучено:

241) Да се усвоји предлог бр. 64, о бесплатном раздавању семена Подружинама, из кредита Мин. пољопривреде.

242) Да се достава бр. 1966, пошаље Подружини у Пожези на извештај.

243) Да се Подружини у Сопоту изда помоћ у 1000 динара у роби, за држање калемарског курса.

244) Да се Савезу здравствених задруга, поклоне књиге по предлогу бр. 67.

Саопштења и предлози.

VI 245) Прочитан је акт Мин. пољопривреде којим извештава да је за изасланика г. Мин. пољопривреде на друштвеном збору, одређен г. В. Величковић, секретар. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 7. августа 1933 г.

Пшеница

Српијанска 76, 2% Дунав нова	110—120
Српијан. 76, 3—4% Сава „	110—120
„ 76, 3% гл. пр. „	108—115
„ 76, 3% уз. пр. „	107—112
Бачка Срем 76 2%	112—120
Банат. 76, 2%	110—120

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	64—68
Банат. пар. Вршац	65—70
Срем,	72—75
Срем, пар. Инђија VII	72—75
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	75—80
Лађа Дунав	72—75
Лађа Сава	71—75

Овас

Српијански нов	80—85
Сремски утовар. станица	70—75
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	70—75
Македонско — Косовски	60—65
Главна пруга	60—70

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	105—115
Сремски 2% без вр. утов. ст.	100—108
Бачки 2% без врећа утов. ст.	100—108
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	105—115

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6—6.50
„ лаке	5—5.50
„ мршаве	5—7
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—4
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	9—11
Јаја	35—44
Маст	12—13
Сланина	8—9
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	19—24
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	45—50
Мек. обала Београд, без врећ.	50—56
Кукољ самлевен, Београд	50— 60
Кромпир,	45—50
Црни лук	40—50
Бели лук	150—175
Сено	40— 50
Слама	25— 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	225—226
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	48—50
Аграрна банка	220—221

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

ЦЕНОВНИК

СЕЗОНСКИХ ПОТРЕБА, КОЈЕ СЕ МОГУ ДОБИТИ У СТОВАРИШТУ СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Лаки ручни планет, по опису у Тежаку Бр. 11 (и по слици) по дин. 120.— комад.

Сточне вршалице, са сламотресом и геплом, по дин. 4500.— комплет.

Семе мухара, на мало 3.— дин. кгр. на 100 кгр. 2,50 дин. кгр;

Семе репе угарњаче, дин. 20. — од 1 кгр.

Патент тегле, са херметичким затвором од ½ 1 и 2 литра по динара: 12.— 14.— 18.— и 20.— комад.

Тегле за мед од ½ и 1 кгр. по динара 7 и 9 комад.

Врстачне сејалице од 12 реди, на кашике	Дин.	3000.—
„ „ „ 14 „ „ „	„	3100.—
Ветрењача домаћа, са 6 сита	„	1250.—
„ Циклон, мања, 800.—, већа . .	„	1250.—
Тријер Мароов, бр. 4	„	4400.—
„ „ „ 5 дин. 5500 и бр. 6 .	„	7000.—
Рез. цилиндери за Хајдеов тријер Ia . .	„	1200.—
Тријер Хајдеов, бр. I	„	2600.—
„ „ бр. V-I	„	4500.—
Тријер Мајеров, бр. 1½a	„	1800.—
Пресе за грожђе од 100, 200 и 300 литара запремине дин. 1.400.—, 1800.— и .	„	2700.—
Муљаче за грожђе, домаће дин. 850.—, Мајфартрве	„	1000.—
Широмер без термометра дин. 35.—, са термометром	„	60.—
Сумпор у праху, дин. 5.—, на азбесту .	„	20.—
Кали-метабисулфит у кристалу	„	30.—
Азбест најбољи, у пакетима по 1 кгр. . .	„	70.—
Желатин за бистрење вина у плочама . .	„	50.—
Желатин за бистр. белих вина, у листићима	„	70.—

Порзол у плеханим кутијама: ½ кгр. 20.— дин. 1 кгр. 36.— дин. 2 кгр. 70.— дин. и 5 кгр. 170.— дин. а на веће количине шаљемо оссбене понуде.

Цене су необавезне, а важе франко друштвени магацин.

На робу која се узме на кредит, не даје се никакав попуст, почев од 1 јула ове године.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

БЕОГРАД, Немањина ул. 15

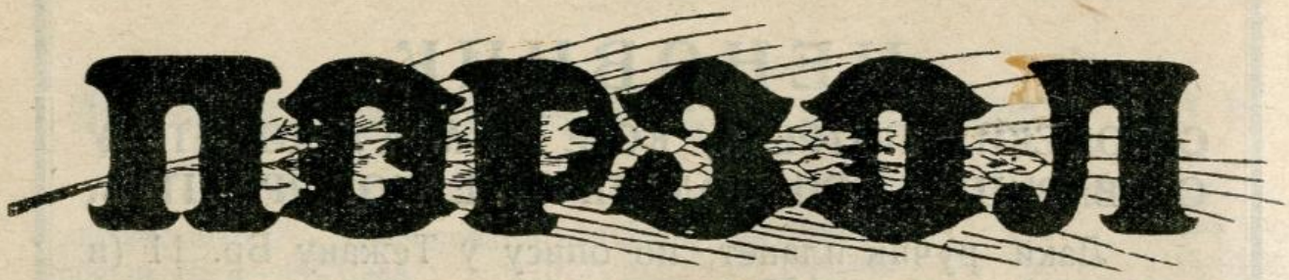

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети), фусаријума и рђе на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, већ појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15—20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: **„БИЉАНА“ А. Д.**

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Порзол се може добити код Српског Пољопривредног Друштва.

Изашле су из штампе књиге:

Рад I Земаљске конференције о грожђу

држане у Смедереву 25 и 26 септембра 1932 г.

Књига износи 6 штампаних табака, а цена јој је 8·— дин

Рад I Земаљског воћарског конгреса

држаног у Чачку 27 и 28 октобра 1932 г

Књига износи 22 штампана табака, а цена јој је 25.— дин.

У овим књигама налазе се реферати наших најбољих стручњака, израђени по најновијим проналасцима науке и на основу дугогодишњих искустава, те су за препоруку свима стручњацима, практичарима и стручним школама.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

Београд, Немањина улица број 15

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића
Београд — Крал. Наталије 12. — Тел. 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 17. Београд, 1 СЕПТЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. **МИРКО МИЉКОВИЋ**
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р **ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ**
Стојана Новаковића улица број 32.

Све у своје време.

Често чујемо жалбе земљорадника на беду, због чега једва живоаре од свог рада.

Шта је у ствари узрок тој беди? У већини случајева земљорадници сматрају да је узрок томе неродица, која долази или од рђаве године или од рђаве земље. Међутим није тако. Ако је година рђава или неродна, то не мора да буде из узрока што је земља изнурена и сиромашна, јер плодност земље није опредељена једанпут за свагда и пре дејства културног човека на њу. Плодност земље не зависи ни од елементарне јачине природе. Земља није неплодна нити је осиромашена изнуруношћу, него немар и незнање земљорадника учинили су и чине увек да и на плодном земљишту расте коров. Плодност земље, а са тим висина приноса и користи од рада на њој и благостање земљорадничког народа зависи од разумног и практичног вођења газдинства и од тачног испуњавања

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

на пракси утврђеног плана са правилним радом, пазећи, наравно, да се не уништава природно богатство земље.

Дакле, да би земљорадник од свога рада на земљи добијао могуће користи, он мора да зна и уме правилно да води своје газдинство, јер само правилна организација газдинства доноси користи, а рђава организација доноси сигурне губитке; он мора много да научи и испита и то подједнако колико у себи толико и у земљи и оно шта се од земље тражи као корисно. Зато се с правом каже: „боље је знати него имати.“

Али поред свега знања има нешто што је изнад свега тога, има нешто што је у сваком позиву, па и земљорадничком најважније, а то је: *све у своје време*. Ове речи много значе, много казују, много објашњавају и много поучнога садрже у себи.

Кад земљорадник добро изучи шта значи у његовом позиву „све у своје време“, он је онда изучио и то да је његов, земљораднички, рад непрекидна борба с природом и да он може и мора у тој борби да има извесног утицаја на природу; он мора да тежи да се ослободи извесне моћи природе, уколико она неповољно утиче на његов рад у земљорадњи. С друге стране, где то не може да постигне, где његов рад зависи од утицаја поднебља и временских прилика, т.ј. да уме да се спријатељи с природом, и њено суделовање у његовом раду обрне у своју корист. Јер кад човек оспособи себе и успе да се спријатељи с природом, он се онда удружио са најбољим помагачем у свом раду, помагачем који мирно, тихо и сигурно делује.

Који земљорадник тако ради „све у своје време“, тај постиже највеће користи од свога рада и никад се не жали на неродицу и сиромаштво. А који земљорадник у своје време не ради све опредељене радове у земљорадњи, тај задоцњава, томе је и жетва мала — томе је природа унапред пребрисан рачун и наду; тај се мора жалити на неродицу и трпети беду; тај ће једва животарити.

„Све у своје време“ важно је за земљорадника и са стручног и са техничког и трговачког гледишта, јер ко заборавља да овда-онда нешто важно запише, да своје књиге води уредно, да свршава радове и рачуне у право време и т д. тај неминовно мора имати губитак у свом раду.

Зато изреци: *„све у своје време“* треба посвећивати увек највећу пажњу, нарочито у земљорадњи, па у своје време ђубрити њиву, заоравати стрњику; у своје време вршити јесење дубоко орање, очистити воћке, проредити круне, окопати око корена, припремити семе за сетву, скупљати ђубре; вазда рано полазити на њиву, ливаду, у градину, у воћњак, виноград, пивницу, расадник, пчеланик, шуму, па ће онда где је досада рађао један струк рађати два, а тиме ће земљорадник постићи своје благостање.

Сноп је пао, а за косом и српом треба да иде одмах плуг у њиву. Са овим се отварају низ важних радова у земљорадњи, и ако се они на време не изврше, насигурно је да ће се умањити жетва и принос у идућој години, па ако такве године иду једна за другом, онда долази до тешких последица. Зато опет и опет понављамо не заборавити да треба радити *„све у своје време“*.

Милорад П. Зечевић.

Ратарство.

За боље гајење пасуља.

Кад сам пре неколико година на питање једнога Тежаковог претплатника написао одговор „О гајењу соје“, ја сам тамо нагласио, да је добро и корисно што се ми занимамо и за ову корисну биљку, али да ми имамо још једну врло важну нашу биљку чијем свесном гајењу не поклањамо довољно пажње. Та биљка је *пасуљ*.

Пасуљ је одлична људска храна, код нас и у страноме свету, па и тамо, где због климатских при-

лика не могу да га гаје. Пасуљ је добар извозни артикал. Разуме се — само пасуљ финог квалитета и доброг укуса, који се добро кува, и који човека не напиње. У интересу је наше исхране и нашег извоза да производимо само пасуље најбољег квалитета.

Не мање одлична људска храна јесте и пасуљ у зеленим махунама (бораниja). Пасуљ за производњу бораније успева и у севернијим крајевима, дакле и тамо где он више не може дозрети. Ови крајеви велики су потрошачи семена за производњу бораније, и мени је познато да су се велике иностране семенарске фирме у своје време спустиле све до нас да им ми производимо семе пасуља за производњу бораније. И поред добрих цена што су ове фирме плаћале за тај пасуљ оне су још увек налазиле велику зараду. Зато и овој ствари треба поклонити најбољу пажњу, исто такву као и производњи пасуља за потрошњу у зреломе стању.

Ако зађемо по нашим пијацама и пазарима, ми ћемо тамо наћи безброј најразличнијих сората пасуља — сваке боје, крупноће, облика и квалитета. Али ако би хтели купити само једну врећу пасуља једне исте сорте, тешко би је саставили на читавоме пазару. А то је баш велика штета по јачу трговину пасуљем, јер трговина — особито извозна — тражи само потпуно изједначену робу, и онај тип који је у неком потрошачком крају уведен. Друга јој роба не треба ма она била и најбоља.

Латио сам се посла да ово питање проучим. На недељном пазару места садашњега свог боравка нашао сам не мање од 35 сората пасуља! Од сваке сорте купио сам потребну количину, и све посејао на великом опитном пољу, водећи рачуна о свему ономе на што ваља пазити код извођења опита ове врсте. У план овога опита узето је поред свега осталог и испитивање квалитета производа (зрелог семена и зелених махуна) помоћу проба кувања, тако да ћемо — ако опит не буде ничим ометен — тачно знати шта је за овај крај најбоље за производњу зрелога пасуља,

односно бораније. Разуме се, резултати овог опита имаће првенствену вредност за овај крај, а за остале крајеве ово треба да послужи у првоме реду као потстрек да се свуда изводе слични опити. Можда ће такви опити ипак на крају сви заједно изнети по једну сорту као најбољу.

Мој овогодишњи опит, међутим, дао је већ у самоме почетку више занимљивих резултата.

На дан сетве (7/5) почела је падати киша која је, са малим прекидима, падала шест недеља. Температура земље и ваздуха била је мала и недовољна за добро ницање и пораст пасуља. Један део мога опитног поља био је два дана под метар високом водом. Због свега тога ницање пасуља било је споро и неједнако. Но ипак показале су се велике разлике међу разним сортама. Најизразитије испољиле су се ове појаве:

1) Беле сорте никле су лошије од сората загасите или шарене љуске. Лоше је никао и Тетовски бели из овде произведеног семена.

2) Ситносемене сорте страдале су више него сорте крупног семена. Најкрупнија сорта никла је са 99%, скоро потпуно.

3) Сорте које су повремено биле под водом све осим једне пропале су. Али та једна не само што није пропала, већ је после опадања воде порасла много бујније него на ономе делу поља камо вода није допрла. Из овога можемо извући врло корисну поуку да има и таквих сората пасуља које добро подносе краткотрајну поплаву, иако их већина од поплаве пропада. Ово свакако није без важности за крајеве који страдају од повремених краткотрајних поплава.

Изнео сам овај кратак извештај, у првоме реду са том жељом, да за гајење најбољих, али малобројних сората пасуља заинтересујем наше пољопривреднике, како би и они за своје крајеве извели сличне опите. У доба велике утакмице на тржиштима аграрних производа, могу се продати само најбољи квалитетни производи, онакви на какве је стомак потрошача навикнут. Ми о томе морамо да водимо рачуна.

К. Поповић.

Спанаћ.

Спанаћ је врло хранљив, па ипак поред свега тога он се врло мало употребљава код нас у исхрани. Хранљива вредност спанаћа цени се по садржини неких материја. Тако, један килограм спанаћа садржи 100 милиграма гвожђа и у том односу надмашује киселјак. Поред тога спанаћ садржи калијум, калцијум, фосфор, сумпор, а богат је са беланчевинама и витаминима. Као храна користан је и за децу. Нарочито је користан за децу која се одбијају од дојења и прелазе на другу храну, ако се помеша са мало крумпира. Није добар само за оне који болују од гихта.

Свака кућа која има ма најмање земље, треба да производи спанаћ за јело. Он се сеје у јесен и пролеће. За јесењу потрошњу сеје се августа па до септембра; за пролетњу потрошњу сеје се од фебруара па траје преко целог лета са размацима од 14 дана. Сеје се у добро обрађену и нађубрену земљу, у редове плитко. Берба спанаћа врши се или чупањем целе биљке или само откидањем лишћа. Пролетњи спанаћ даје само једну бербу, и брзо се развија у семе, зато се он сеје у размацима, и кад се бере чупа се цела биљка. Јесењи спанаћ бере се откидањем или отсецањем лишћа над површином земље, да се сачува срце и онда лишће поново избије. Кад се јесењи спанаћ овако бере добија се неколико берби.

Да се засеје један ар потребно је 500 гр. семена.

Милорад П. Зечевић.

Биљке за влакно.

Нажалост, ми имамо читавих области у којима се или никако или безмерно мало гаје биљке за влакно. А тај свет, ипак, треба да се одева, рубине своје треба да купује из иностранства, уместо да их сам справља.

Треба знати, међутим, да смо ми скоро сељачка и неразвијена земља; да издатци на рубине чине

с друге стране, оскудицу у подмиривању најосновнијих потреба, и да оскудица, која због тога долази, чини сељака неспособним за подмирење не само културних, већ и најнужнијих својих потреба. Јер је збиља страшна појава, да читаве области, као што су брегалничка и мостарска, дубровачка и сплитска, ни једно семе конопље не сеје, или сеју безмерно мало, као што је случај с областима: зетском, битољском, љубљанском, сарајевском и другим. А тај најсиромашнији свет, набавља, ипак, рубине из иностранства, у место да их сам справља, а новац приштеди за друге потребе своје...

Колико се мало гаји биље за влакно и колико се безмерно мало ово биље припрема и за домаћу употребу и за потребе фабричке, показује овај преглед по коме је 1927 год. произведено товара:

лана	12,249
конопља	32,355

Као што си види, та је производња права беда за овако пространу земљу, за становништво од 14.000.000 житеља, за употребе сваковрсних домаћих фабрика и за извоз, који би могао ићи у огромне размере.

Зато је једна велика потреба да се поклони изванредно велика пажња биљкама за влакно и да се, у томе погледу, развије једна несаломљива агитација. Јер, биљке за влакно нису само корисне за влакно које пружају, већ и са обилно семе из којега се цеди драгоцено уље.

Али је, збиља, најжалоснија истина: да производимо и сувише мало памука и да нам је његова производња у опадању, ма да се памук може гајити свуда по нашој земљи. Памук је толико наша потреба и он се из иностранства увози у бескрајним размерама и новчаним количинама, да је просто дивно чудо да се његовом гајењу не обрати довољна пажња. Међутим, и семе се изврсно може пласирати за цеђење уља.

Нажалост, ове биљке за влакно и уље су запуштене само стога, што се обратила пажња само на жито, ради сувога хлеба, којега ће сељачка породица просто

појести. А да треба платити порез и исплатити државне дажбине, бановинске и општинске, да треба набавити толике разноврсне потребе у кући, да треба издржати ђака у школи и војника у касарни, да треба дати лека болеснику и сахранити самртника, да треба прихватити одојче и издржати свадбу, да треба на хиљаду страна учинити издатака, — о томе наш сељак не води рачуна. А то је за њега права пропаст.

Ми налазимо за потребно да му овим путем скренемо пажњу и ради њега лично и ради успеха земаљскога.

Д. Л.

Воћарство.

Брање и паковање шљива.

(Свршетак)

Судови за примање шљива из судова за брање. Ако се паковање сирових шљива не обавља на лицу места у воћњаку, већ се шљиве преносе на место концентрације где се паковање шљива врши, потребни су судови за пренос шљива. Ови судови за пренос, у које се изручују шљиве из корпи за брање, не смеју бити сувише велики и кабасти, већ довољно широки да се корпица може спустити до дна у њих приликом изручивања, што се мора чинити лагано и пажљиво да се плод не убија и не гњечи. Пренос до места концентрације треба вршити у сандуцима од 20—25 кг. тежине, који су наковани са чела летвама испод којих су направљени прорези за руке. Ови сандуци су лаки за руковање и изручивање и мање се плод гњечи у њима него у котарицама. Сандуци се обично оставе при врху једно два прста празни, тако да се плод не би нагњечио када се исти сложе један на други у кола за пренос. Могу се употребити веће котарице за пренос шљива ако нема оваквих сандука. Пошто наши воћари немају кола са федерима то котарице треба метати на кола са којих је извађен под, на место кога су постављене две витке гредице или сирове облице да ублаже трцкање приликом превоза. Ако се употребљавају веће корпе за брање онда је најбоље непреручивати исте, већ плод пренети у њима до места концентрације, тиме ћемо избећи гњечење шљива и сачувати пепељак на плоду. Пренос шљива у овим сандуцима требао би да се врши од стране произвођача макар у близини наших извозних центара, где извозници

купују шљиве и пакују у својим магацинима. Ови сандуци нису скупи да се направе, а служе у употреби више година. Пренос до варошке пијаце или места где се паковање врши обавља се ноћу или рано изјутра по хладовини. Преко дана обране шљиве треба држати у хладовини под дрветом. Ако се паковање врши у самом воћњаку, ови судови нису потребни, пошто је најбоље директно изручивати корпе за брање, којих треба имати више, у штајгне или сандуке; на овај начин се избегава сувишна манипулација са шљивом при којој опада плавило са плода, а које је потребно очувати.

Берачи и надзор над истима. За брање шљива берачи су снабдевени лествицама и корпама, подељени у групе по двојица на дрвету, са упутством какве шљиве да беру. Берачи одабирају само здрав, довољно зрео и једнак по крупноћи плод; црвљиве, начете, зелене или презреле отресају или остављају на дрвету. Бераче треба плаћати надницом или на сат, а никако према набраној количини шљива. Ако се берачи плаћају према набраној количини, исти неће довољно обраћати пажње не квалитет плода, већ ће се трудити да само што више наберу.

Надзорник који води рачуна над берачима мора бити савестан и способан човек, као и познавати поверени му посао. Извозници и трговци морају обратити велику пажњу при избору човека коме ће поверити надзор над брањем и паковањем свежих шљива, јер ће од тога зависити успех предузетог посла. Најбоље је да тај човек коме се поверава надзор, има стручно образовање, ако не, онда потребно искуство у овом послу. Надзорник мора познавати све врсте шљива, које и кад сме брати, мора водити строг надзор над берачима да шљиве буду обране пажљиво и у стању повољном да би могле издржавати транспорт. Шљиве обране у сувише зрелом стању или зелене, показују да надзорник не зна свој посао или не води довољно рачуана над берачима.

Паковање сирових шљива за извоз. Пошто је са извозом свеже шљиве почето сразмерно од скора код нас, то овај посао још није довољно организован, и паковање се не обавља у за то одређеним магацинима, које захтева веће инвестиције, већ обично на лицу места по воћњацима. Паковање у воћњацима, ако је надзор проведен добро, даје добре резултате, јер се претурање и манипулација са шљивама смањује до минимума као и сами режијски трошкови, а пошто свеже обрана шљива не сме да се дуго задржава и мора бити одмах отправљена, јер је изложена брзом квару, постиже се велика уштеда у времену. У Америци где је шљиварска и воћна индустрија на врло високом ступњу, паковање се врши у нарочитим магацинима, где се шљиве доносе колима из воћњака

у сандуцима које смо описали раније. Овакви магацини могли би да се подигну и код нас у појединим извозним центрима од стране извозника трговаца, или на задружној основи од стране произвођача, за ближе околне крајеве, као што су Брчко, Ваљево, Чачак, Шабац итд. и могу послужити за паковање свих врста воћа. Користи од тога биле би велике, уштеда у инвестицијама, провело би се једнообразно паковање, и могли би се проучавати бољи начини опреме свежег воћа под надзором стручних лица. Код паковања у воћњацима поређа се десет сандучића или штајгни на простој тезги, затим како дечаци доносе корпе од берача, исте предају пакеру, овај прима корпу и изручује пажљиво танак слој у свих десет штајгни. На овај начин за пакера је много лакше да врши контролу плода који се показује и да одбаци зелене и презреле шљиве, што не би могао учинити ако од једанпут изручи корпу у један суд. Шљиве морају бити добро и чврсто упаковане да се у сандуку или штајгни не померају за време транспорта. Паковање мора бити у прописаним типовима штајгни и сандука, према земљи у коју се извози и како се паковање тражи. Шљиве у једном сандуку или штајгни морају бити: једнаке по зрелости, по чврстини, боји и крупноћи. Мешање шљива разних квалитета кажњиво је. Мећати одозго на врху боље шљиве да се побољша изглед а у средини и при дну гори и неједнак квалитет, мора се најстрожије забранити, јер се на тај начин убија углед и квалитет наше шљиве. Паковање свежих шљива мора бити у довољно чврстим сандуцима и штајгнама, како би исте могле издржати притисак у вагонима када се сложе једни на друге, поред тога ти судови морају бити слободни од страних мириса, и сграђени тако да дозволе кретање ваздуха (промају), као и привлачно и лепо бити опремљени. Према ново прописаним одредбама, паковање се има вршити само у одређеним типовима сандука или штајгни. Корист од типизирања је велик[illegible] е роба прегледнија (пошто у једном вагону сме бити само један тип паковања) и страни трговци знаће шта купују и шта им се гарантује. Нови прописани типови сандука и штајгни за извоз сирових шљива следећи су:

а) Италијанске штајгне, садржине цирка 10 кг. које морају бити прављене у следећим димензијама: димензија капка 45 × 32 цм. димензија дна 30 × 17 цм. висина штајне 18 цм. тежина штајгне максимум 1.20 кг.

б) италнјанске штајгне садржине цирка 16/18 кг. које морају бити прављене у следећим димензијама: димензија капка 50 × 35 цм. димензија дна 35 × 18 цм. висина штајгне без капка 22 цм. тежина штајгне максимум 2.20 кг.

в) холандиски сандуци велики, који морају бити прављени у следећим димензијама: димензија странице 52 цм. ди-

мензија чела 41 цм. висина сандука 10 цм. висина троугластих ногара 15 цм. тежина сандуке максимум 1.80 кг.

г) холандски сандуци мали, који морају бити прављени у следећем димензијама: димензија странице 50 цм. димензија чела 30 цм. висина сандука 10 цм. висина троугластих ногара 15 цм. тежина сандука максимум 1.25 кг.

Опште напомене.

Штајгне и холандски сандуци за паковање (шљива као и грожђа) смеју бити рађени само из јеловог и буковог дрвета. Извоз шљива и грожђа у штајгнама и холандским сандуцима рађеним од другог дрвета забрањен је. Дрво мора бити чврсто, бело, фино резано, без кончића или рендисано. Све врсте штајгни како за шљиве тако и за грожђе морају имати са обе стране у средини једну дашчицу у ширини 10 цм. на којој мора бити утиснут ужежен патпис латиницом „Југославија". Величина натписа мора бити 12 × 2 цм. Код холандских сандука тај натпис мора бити ужежен са обе стране чела. На корпицама плетеним од прућа тај натпис мора бити на горњем папиру. Холандске штајгне у специјалној луксузној изради могу бити комбиноване врбовим прућем, које мора бити бељено.

Све постојеће залихе штајгни и холандских сандука, као и врбових корпи могу бити употребљене за извоз воћа само до конца 1933 година, те у 1934. години дозвољен ће бити ихвоз шљнва и грожђа само у типизираном паковању. Израда штајгни и холандских сандука, од 1. априла 1933 дозвољена је само у типизираним врстама, а израда свих осталих врста паковања од тог дана забрањена је.

У штајгнама у којима је пакована шљива мора испод капка да буде постављен папир квалитета белог пергамента у димензији капка.

Милосав Ј. Самуровић

Сточарство

Крварење.

Често пута дешавају се код стоке несрећне повреде у вези са крварењем, било приликом рада непажњом саме стоке или тераоца, било сасвим случајно без ичије кривице. У таквим се случајевима сопственик налази у недоумици шта да ради кад треба повређеној стоци да укаже прву лекарску помоћ, која је у појединим случајевима пресудна за даљи развој болести па чак и за живот дотичног грла.

Нарочито код повреда са обилним крварењем сопственик се просто збуни када види онолику крв, мислећи, да ће грло изгубити сву крв, не знајући колику количину крви има животиња у себи и колико мора од те количине да изгуби да би наступила малаксалост или чак и смрт усљед губитка крви.

У бојазни, да му грло може угинути усљед губитка велике количине крви, хвата се за сламку и прибегава разним средствима и народним лековима за заустављање крви, који су већином без икакве користи и који могу болест само погоршати. Зар је редак случај, да сељак мође на крвавећу рану паучину, коломаз, па чак и крављу балегу. Јесте да тренутно на тај начин, зтустави крв, а како ће се даље развити овако загађена рана на то не помишља

Морам одмах подвући, да је претерана бојазан да може грло лако да изгуби сву крв. Губитак од 1, 2, 3, 4 па и више литара крви код коња или говеда не претставља још никакву опасност по здравље па чак и по живот дотичног грла, сем тога треба да прође извесно време док ова крв исцури из повреде, за које ће се време наћи ваљда начина да се крв заустави, ако није међутим сама престала да цури.

Да наведем само један случај који се у пракси врло често дешава и то приликом штројења. Крварења код штројења се увек дешавају, ми од тога не бегамо нити заустављамо мала крварења па чак и дозвољавамо да рана неко време крвари јер има својих разлога. Та су крварења већим делом незнатна и потичу из насечених кожних крвних судова и престају обично ускоро без туђе помоћи.

Дешавају се међутим и јача крварења, већином грешком оператора које улевају сопственику ако је присутан, велики страх и бригу. Неоправдан је тај страх и ако крварења потичу из јаких крвних судова у самој семењачи. Опитима је доказано да грло после штројења не може искрвавити па чак и у случају, да је цела семењача глатко пресечена. Што ми та крварења заустављамо, радимо само због умирења дотичног сопственика.

Колико крви има од прилике здрава животиња? Запамтимо просто рачуницу, да грло има петнаести део своје живе тежине крви; на пример коњу живој телесној тежини од 600 килограма има 600:15 то јест 40 килограма крви. Он треба да изгуби барем једну трећину од укупне количине — од прилике 13 литара па да би могле наступити неке извесне рђаве последице по његово здравље. Према томе је јасно, да су мања па и већа крварења готово безопасна и да је страх од искрварења готово у свима случајевима излишан.

Крварења има различитих и зависе од начина повреде крвних судова као и од величине и броја повређених крвних

судова. Крварења из нагњечених или подераних крвних судова увек су мања од крварења из засечених крвних судова.

У главном разликујемо три врсте крварења: 1. — капиларна крварења, то су крварења из најситнијих судова, 2. — артеријална крварења, крварења из артерија и 3. — венезна крварења, крварења из вена.

1. — Капиларна крварења су потпуно безопасна и престају сама без лекарске помоћи.

2. — Артеријална крварења су најжешћа. Код тих крварења је крв црвене боје и цури као из чесме, са јаким притиском, сразмерно раду срца. Количина крви зависи од јачине повређеног крвног суда или од величине повреде у самоме крвном суду.

Повреде крвних судова по дужини нису тако опасне као повреде крвних судова по ширини, пошто ове последње много зјапе и због тога отежавају спонтано заустављање крви.

3. — Венезна крварења су мање опасна, наравно ако нису повређене велике вене. Крв је затворене црвене или тамно црвене боје и цури једнакомерно из ране као из једног извора.

Чим крв излази из крвног суда и долази у додир са ваздухом она се згруша. Згрушена крв прекрије повређено ткиво и повређени део крвног суда, па се чак протеже у сам крвни суд у виду једног запушача и на тај начин заустави даље крварење. Рана престане да крвари без да је ма шта предузето. Ово је могуће само код повреде мањих крвних судова где крвни притисак није јак. Код артерија и већих вена то не успева.

Приликом јаких крварења, када је животиња изгубила већу количину крви појављује се ускоро разни болни поремећаји. Срце све више малаксава, пулс — било — је слаб, готово неосетљив, уши и ноге охладне, видљиве слузокоже побледе, дисање се убрзава. Грло клоне, тетура се, плаши се, час легне час опет устаје, наступа несвестица. Зенице се максимално проширују, грло у кратким размацима балега и мокри, крвни притисак се смањује, наступа општа слабост и напокон смрт. Било је и случајева, где је грло услед великог губитка крви изненада ослепело.

Крварења из малих крвних судова престају убрзо без лекарске помоћи. Можемо убрзати заустављање помоћу хладне воде, снега или леда, јер хладноћа стеже крвне судове.

Код већег крварења помажемо се на тај начин, што простом стежемо повређену жилу те на тај начин барем за извесно време зауставимо крварење док се не нађе неко боље средство. Даље, рану покријемо дебелим слојем вате, коју смо претходно натопили у раствор стипсе, сирћета, карболне киселине или још по најбоље у раствор гвозденог хлорида

— 1:3 воде. — Терпентинов зејтин је исто добро средство али изазива приличне болове у додиру са раном. Сва ова набројана средства имају ту особину, да брзо згрушују крв и стежу крвне судове као и само ткиво.

Средства, као туцан ћумур, спужва, арапска лепница — гума — стварају у додиру са раном са згрушаном крвљу неку врсту пасте која затвара рану и онемогући даље крварење. Овај начин заустављања загађује рану и употребљава се једино као народни лек.

Упутно је даље на крвавећу рану ударити један чврст завој преко слоја вате, коју смо претходно натопили у једно од горњих средстава. На тај начин спречавамо доток крви и постижемо престанак крварења. Завој морамо мењати најмање сваки трећи дан јер у вату упијена крв врло брзо трули.

Заустављање крварења усијаним гвожђем приступамо, тек кад сва остала средства, која нам стоје на расположењу не помогну. При томе је најважније, да гвожђе буде бело усијано, ако хоћемо да постигнемо жељени успех. Само црвено усијано гвожђе ништа не помаже. Хрђава страна тог начина заустављања крви лежи у томе што том приликом уништавамо и суседно здраво ткиво, због чега доцније наступа гнојење, које изискује дуже лечење.

Најсигурнији пак и најчистији начин заустављања крви, нарочито када су у питању велики крвни судови јесте подвезивање крвних судова. Чистим прстима или нарочитим инструментима, пинцетом или хваталицом повучемо озлеђени крвни суд из ране и вежемо га чистом свилом. У случају да не успемо да ухватимо крварећи крвни суд, онда великом иглом и свилом захватамо целу околину крвног суда и добро стежемо. Свила обично после 8-14 дана сама отпадне.

Код дуготрајних крварења препоручује се за болесника потпун мир, умерено хладне смештајне просторије и освежавајућа дијеталне храна. Код губитка веће количине крви неопходно је потребно, да се болеснику убризга већа количина физиолошког раствора кухињске соли од стране стручног лица. Благовремено уштрцавање физиолошког раствора соли спасава грло, коме би иначе претила опасност од угинућа услед великог губитка крви.

Овом приликом хоћу да се осврнем на једну одомаћену, али при томе врло рђаву навику код нашег сељака и одгајивача. Наиме на пуштање крви. Наш сељак у погледу пуштања крви не зна границе. Било да је грло заиста болесно, било да је здраво он пушта крв без обзира на природу болести и не водећи рачуна о последицама које могу наступити усљед безразложног пуштања крви. У главноме он је своје учинио, савест му је чиста и ако грло угине. Тако је морало бити то је његово мудровање. Ако грло случајно оздрави

— а вероватно да би оздравило и без пуштања крви — цео успех приписује пуштању погане крви.

На пролеће пушта крв да се стока не би разболела на паши, око Духова пушта крв, да избегне мокрење крви код коња и говеда и да крава не би дала крваво млеко.

Пре пуштања крава и кобила под бика односно под пастува пушта крв ради сигурнијег оплођења. Пре телења нож у руке па сеци, да би се крава лакше телила и т. д.

Чим грло показује ма које знаке оболења пушта се крв, не питајући се при томе, да ли по среди није каква заразна болест. Шта је даље постигао ако пушта крв код једног грла које је иначе слабокрвно. Да не говорим о осталим рђавим последицама, које могу наступити услед невештог, нестручног пуштања крви и услед прљавих и зарђалих ножева.

Обично се после пуштања крви ставља на рану паучина или се рана премаже коломазом па чак и крављом балегом. Шта се све не може изродити из тога?

Налбанти и надриветеринари, чије се знање састоји једино у пуштању крви и затрављивању врло успешно искоришћују нашег сељака и узимају за те њихове услуге добре паре.

И баш то пуштање крви, које некоји тако злоупотребљавају игра у ветеринарској медецини једно од најважнијих улога. Поједине болести могу се успешно лечити само тим начином — пуштањем крви. — Има болести, где једино благовремено и издашно пуштање крви може болеснику спасти живот.

Код којих болести треба да прибегнемо пуштању крви?

1. — Када су важни органи — срце, плућа, мозак — преоптерећени крвљу, то јест код навале крви у плућа или у мозак, даље код оболења срчаног мишића, код извесних упала плућа, упала мозга и можданице.

2. Код упале копите услед навале крви у копито. Пуштање крви мора се у предњем случају применити најдаље у току првих 48 сати, иначе је без користи.

3. Код тровање отровним гасовима — угљенмоноксидом угљеном киселином, сумпорводоником. — Набројани гасови спречавају крвна зрнца, да примају кисеоник из ваздуха и дн га предаду ткивима. Ткива не примајући кисеоник изумиру.

4. — Када хоћемо да смањимо крвни притисак.

5. — Задобивање крви у научне или у терапеутичке сврхе.

Несмемо пуштати крв:

1. — Кад постоји слабокрвност и

2. — Код заразних болести.

Количина крви коју можемо животињи одузети зависи од живе телесне тежине дотичног грла. Просечно се рачуна код коња 4—12 килограма, код оваца, коза и свиња од 300—1500 грама, код паса 30—500 грама.

Када се већ решимо да пуштамо крв, онда мора пуштање бити благовремено и издашно. То је главни услов без кога нема успеха.

Ф. М

Наша домаћа ћурка.

Пре него што почнемо говорити о нашој домаћој ћурки, налазимо за потребно да читаоце Тежака упознамо, да је наша домаћа ћурка пореклом из Америке, одакле је пренета у Европу 1516 године, и то прво у Енглеску, па онда у Француску па затим на Балканско полуострво.

Веће интересовање за размножавање ћурака отпочело је од 1570 године, јер се увидело да је њено гајење веома корисно добивањем меса, масти и перја.

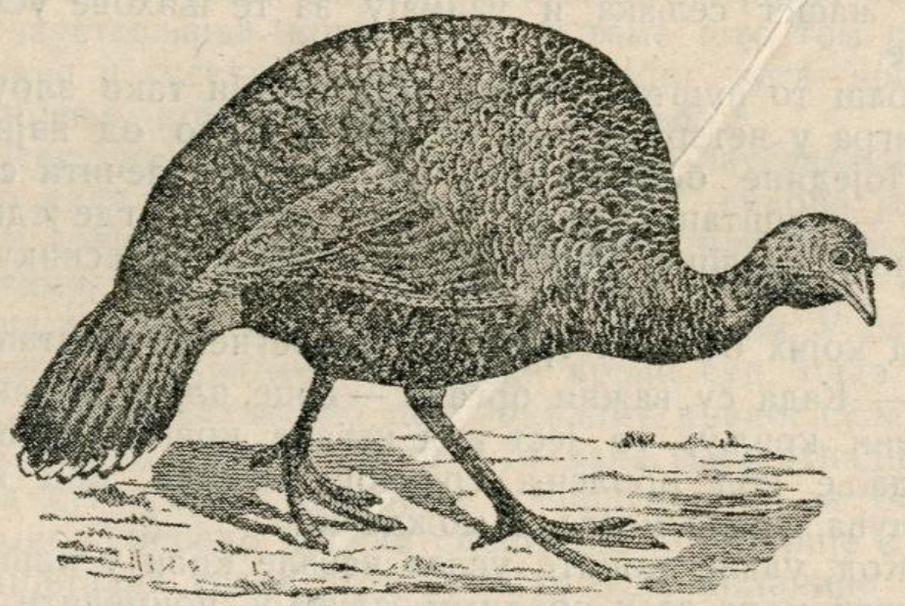

Сл. 42. Домаћа бронзаста ћурка

У оно, па и доцније доба гајење ћурака је нарочито било одомаћено на већим поседима, где је главни услов био велико поље и шуме где су ћурке несметано имале слободу кретања и у пољу хране у изобиљу. Са тих великих властелинских добара гајење је постепено пренето и у народ, услед чега се после врло брзо распространило, где се успешно развијало.

Енглези, Французи, Италијани и други народи у Европи, нарочито за њихов Божић много траже ћурке, јер им служи за печеницу, као нама печено прасе.

Гајење ћурака код нас је веома развијено, и на завидној је висини, али на жалост ми имамо крајева где се ћурка у

опште не гаји, као Црна Гора, Јужна Србија, Херцеговина па и већи део Словеначке, Хрватске и Војводине. Због тога нам је дужност, а и жеља, да овим чланком свакоме скренемо пажњу на овај споредни посао, али врло користан и рентабилан.

Наша домаћа ћурка бронзасте је боје, врло крупна, издржљива, месната и добра носиља, лепо лежи на јајима и одлично чува ћуриће.

Многи мисле да је бела ћурка боља од ове бронзасте; то њихово мишљење није тачно, јер оне су само у толико боље што имају бело перје које се радије за пуњење јастука употребљава. Са економске и финансијске стране најбоље је гајити само ову бронзасту ћурку, која се на сајмовима и живинарским изложбама са великим интересовањем тражи.

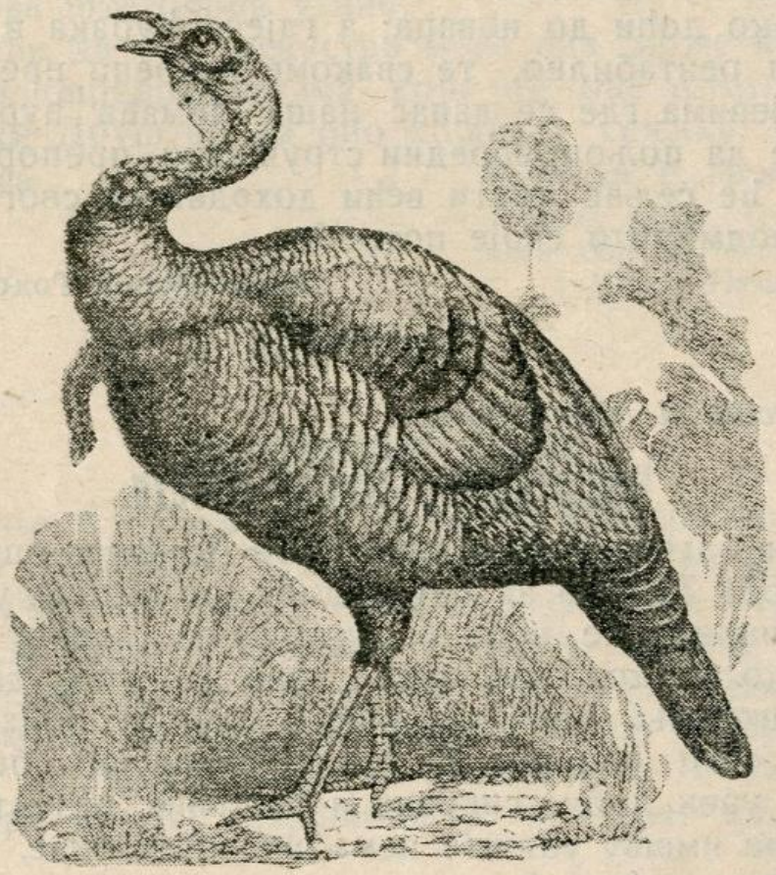

Сл. 43. Домаћи бронзасти ћуран

У месецу новембру, децембру па до некле и у јануару, треба доћи у Велику Плану и видети како се хиљаде ћурака купује од сељака, коље, сортира и пакује у сандуке за транспорт у иностранство.

Један наш сељак из Шумадије прошле јесени узео је за продате ћурке у Великој Плани и то:

12 комада ћурака мериле 56 кгр. × 13 дин. = 728 дин.
15 „ ћурана „ 78 „ × 12 „ = 936 „

Свега . . 1.664 дин.

На овој беспослици и великој кризи када један сељак узме само за ћурке ову суму новаца, који има свега 10 хектара земље, може пуно бити задовољан за свој труд и рад, јер данас само још живина има добру цену.

Ово је један споредан посао кога свака домаћица на селу зна, а који узгред поред других домаћих и кућних послова свршава уз помоћ деце, који чувајући у пољу стоку чувају и ћурке.

Ми овде немамо потребе да излажемо како се гаји ћурка, о томе има лепих књига које се могу добити код Српског пољопривредног друштва, наша је дужност да овим скренемо пажњу, да идућег пролећа, ко има услова за гајење ћурака, да је од сада гаји у већој мери, јер се њено гајење одлично исплаћује.

Времена су озбиљна и тешка, цене свему падају па се не може лако доћи до новаца; а гајење ћурака и остале живине је још рентабилно, те свакоме искрено препоручујемо.

У крајевима где се данас наша домаћа ћурка не гаји потребно је да пољопривредни стручњаци препоручују њено гајење, јер ће сељак имати већи доходак са свог имања, те ће лакше подмирити своје потребе.

Марко-Маша Тодоровић.

Биљне болести и штеточине.

Уништавање слепог кучета.

У вези одговора од стране тога Друштва оштампаном у 15 на стр. 551 Тежака за ову годину, по питању уништавања за пољопривреднике великог штеточине слепог кучета — кртова, како их код нас народ зове — хоћу да саопштим начин уништавања ових животиња помоћу ловачке пушке, који је мој отац још пре 25 година измислио, безброј пута испробао и увек добио сигурне и повољне резултате, усљед чега на моме имању уопште нема ове штеточине.

Поступак је следећи:

Наћи дрво дебљине штапа на једној страни рачвасто, одмерити за дужину пушке, од обараче до врха цеви и пресећи, па на врх дрвета причврстити од даске кружић пречника 5—6 см. отворити рупу на ходнику штеточине, узети пушку не много јаку, запети ороз, рачву од направљеног дрвета наслонити на обарачу, а дрво опружити уз цев пушке, уста цеви овлаш наслонити на кружић и спустити пушку на земљу, поставивши уста цеви са кружићем у отвор ходника. Уз потков кундака побити кочић да се пушка не би уназад измицала и причврстити је да се не би искретала, па се удаљити. Кад животиња опази да је ходник отворен јури да га

затвори, гонећи пред собом извесну количину земље. Чим дође на отвор упре у кружић дрвета испод цеви, чије рачве одгурну обарачу пушке у назад, пушка опали и штеточину убије.

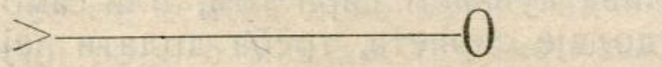

Сл. 44. Рачвасто дрво са кружићем.

Обично се дешава да штеточина дође после неколико минута, ређе после неколико сати, а врло ретко после 24 часа. Где их има више може их се и по неколико за један дан на овакав начин уништити.

У метку од пушке који се хоће за ово да употреби, може имати драмлија, а може и без ових, јер и од саме силе барутних гасова штеточина угине.

Налазећи да ово искуство мога оца може корисно послужити пољопривредницима који од ове штеточине трпе штете, молим Друштво да ово објави у Тежаку.

Врановина

Миладин Р. Милановић
претсед. општ. Полошке,
члан пољопр. подружине
у Новом Пазару.

Домаћинство.

Конзервисање поврћа.

Карфиол. Свако поврће, које се конзервише, треба да је свеже и одабрано. При конзервисању карфиола треба цветове рашчланити, па их обарити у сланој и кључалој води 5 минута. За овим се потапају у хладну воду и ређају се у искуваној тегли. Тегла се украшава лишћем целера, налива се кључалом водом према запремини тегле, и најзад се дода на 1 литар 1 кашика лимунске киселине и 1 кашика соли. Поступак при кувању карфиола је исти као код грашка и бораније.

Зелен (мрква, першун, целер) при конзервисању очисти се, исече на котуре, који се обаре 10 минута у сланој кључалој води. За овим се овако обарени котури потапају у хладну воду и ређају у искуване тегле. Најзад се све то залива кључалом водом, у коју су метнуте 2 кашике ситног шећера и једна кашика соли и лимунске киселине. Кува се на 100Ц. Овако спремљена зелен употребљава се за вариво.

Модри патлицан. Модри патлицан се може спремити или као ајвар, или пак за мусаку. *За ајвар* се спрема овако: припреме се зелена паприка и модри патлицан, који се баре у кључалој сланој води 15—20 минута; затим се потапа у хладну воду, чисти се и ољушти и најзад самеље. На 10

модрих патлиџана средње величине припреми се 100 комада меснатих печених бабура, које се такође самељу. Измеша се патлиџан са паприком, а по укусу се додаје исецканог белог лука. Све се то посоли и ставља у искувану теглу, па се онда налива куваним сирћетом, или само кључалом водом. Ако се не додаје сирћета, треба додати зејтина. Кува се као и бораниja, т. ј. три пута се скида и ставља да кључа.

Модри патлиџан за мусаку може се или барити, или пећи у рерни. За овим се очисти од коре и исече уздуж на кришке, које се ређају у искувану теглу. Кад се то учини, налива се кључалом водом и према запремини тегле додаје се лимуна и соли. А поступак при барењу је као код бораниje и грашка.

Паприка. Паприка се може спремити на 8—10 начина. Један од њих је овај. Пре свега се врши одабирање по крупноћи, зрелости и боји. Првокласне бабуре остављају се за туршију и баре се у кључалој води само 1 минут. За овим се потапају у хладну воду, па се ређају у искувану теглу тако, да дршке буду горе. Тегла се изнутра украшава лишћем од целера или першуна и налива се хладним пресолцем (узме се 10 л. воде, $^1/_2$ л. есенције и 100 гр. соли), па се сипа за 1—2 см. зејтина. Овакво спремљена туршија не кува се, али се у теглу ставља крупног бибера, очишћеног рена или мирођије.

Други начин справљања паприке за салату је овај: паприка се добро опере и исече на котурове, па се ови ређају у искувану теглу, а ова се изнутра претходно украси лишћем целера. Кад се тегла испуни котуровима паприке, налива се пресолцем, па се онда повади и бари 16 минута у кључалој води.

Трећи начин је следећи: одабере се првокласна бабура средње величине, широке и кратке, па се баре у кључалој води 3—4 минута, а из ове се потапају у хладну воду. За овим се нариба купус, према количини паприка, који се мало посоли и стоји тако 1—2 часа, да пусти воду. Спремљене бабуре се пуне тако спремљеним и нецеђеним купусом тако, да остане у њима за један прст празног простора. Овако напуњене бабуре ређају се у искувану теглу усправно, украсивши ову изнутра целеровим лишћем, наливају се пресолцем, па се најзад, дода 1—2 прста зејтина. Тегла се повеже и кува се 16 минута у кључалој води.

Четврти начин је овај: печене паприке, жуте или црвене боје, очисте се од љуске и од семена, као и од дршке. За ови се ређају у искувану теглу пљоштимице, па се преливају пресолцем и дода се мало зејтина. Тегла се добро повеже и не кува се.

Пети начин је овај: бабура се може приправити као ајвар, т. ј. одабере се месната бабура, испече се, очисти од

љусака, па се самеље са семеном и најзад се посоли и дода се мало зејтина, па се тегла повеже и кува 16 минута у кључалој води.

Шести начин је овај: бабуре се изаберу кратке, жуте или зелене, а чисте се од семена и поваде се из њих дршке, па се баре у кључалој води 5 минута. Из ове воде се потапају у хладну воду, а затим се из ове ваде и ређају у искувану теглу, стављајући их једну у другу — усправно. Затим се тегла налива кључалом водом и на сваки литар запремине тегле дода се једна кашика соли и лимунске киселине. Тако спремљена тегла се повеже и кува 16 минута у кључалој води.

Седми начин је следећи: Кад се хоће на велико остављање бабура за пуњење, онда се оне слажу у бурад овако: оперу се, очисте се од дршке, свака се унутра мало посоли, па се ређа једна уз другу у буре. Кад се буре напуни, покрије се чистом крпом па се лако притисне даском. Бабуре саме од себе пусте воду тако, да огрезну у води. И на тај начин се оставља бабура за трговину или за велике задруге.

Осми начин је овај: Бабуре се могу оставити целе за туршију, само се избуше плетећом иглом, за овим се ређају у искувану теглу, па се наливају благим сирћетом. Овоме се дода мало крупна бибера, или рена. Тегла се повеже и не кува се.

Девети начин је овај: бабуре се могу оставити заједно са краставцима. Све се то прво пробуши, па се обори у кључалој води 5 минута, па се потапа у хладну воду, а одатле се ређа у искувању теглу. У теглу се, најзад, дода крупна бибера и рена, па се налије пресолцем и зејтином; тако спремљена тегла се повеже и бари 16 минута у кључалој води.

Десети начин је овај: Очишћена печена паприка ређа се у искувану теглу, т. ј. треба да буде више редова паприке, а један ред исецканог белог лука: тако се пуни тегла, па се налије пресолцем и зејтином, повеже се и кува се 16 минута у кључалој води.

Н. Д. Ђуровић.

Народно здравље.

Нервоза*).

Овај код нас јако одомаћени назив не означава никакву одређену и посебну болест, него је више израз за скуп појава, које су последица нарочитог стања живчаног прибора.

*) Одговор на питање г. М. Настића, из Јагодине.

Ово нарочито стање живаца може се јавити као последица разноликих узрока. Може се јавити ако постоји нека друга болест. Код жена на пример нарочито стање живчаног прибора може бити последица неког оболења спољних органа, нарочито материце и јајника, а јавља се и код девојчица кад добију први пут женско време. Врло често жене пате од нервозе и пред женско време и за време његово. Нервоза долази и код малокрвних, затим код болесника од срца и крвних судова, после неких заразних болести итд.

Надаље нервоза је у многим случајевима, нарочито код оних који су иначе потпуно здрави, без икаквог оболења унутрашњих органа, последица нарочитог телесног састава. Живци су слабо издржљиви, лако попуштају, лако се замарају, брзо се исцрпљују. Таква лица су раздражљива, брзо се замарају, веома су осетљива, растројена су и не могу да раде. Пате од неодређене главобоље, осећају лупање и притисак у глави, неспособна су, да среде своје мисли, уображавају разне болести, плашљиви су, узнемирени, непажљиви.

Ако постоји оваква подлога у телесном саставу сваки узрок, који исцрпљује организам нарочито тешка телесна напрезања, губици крви, умни напори и сл. доводе до нервозног стања и претеране надражљивости. Код оваквих лица још из детињства се оцртавају знаци нервозе. Таква деца су ћудљива, немирна, раздражљива, немирно спавају, не могу да доручкују пред полазак у школу, лако се замарају непажљива су.

Нервозни болесници пате и од уобрежења да су болесни. Осећају болове у грудима, имају лупање срца, изгледа им да им мрави миле под кожом, осећају као неку грудву у једњаку. имају заптивање, осетљиви су на звук и светлост. Долази и до поремећаја у желудцу и цревима, јер ови органи не луче редовно сокове за варење.

Најважнији лек протав оваквог стања је довољан одмор. Болесник и сам мора да гони од себе мисли о болести, мора да се савлађује. Поред тога потребна су купања (лети у речној води), лаки спортови и кретања на чистом ваздуху. Нарочито повољно дејствују против нервозе пливање, веслање, игре, шетње. На нервозне особе неповољно утичу биоскопи и позоришта осим веселих и шаљивих комада. Нервознима појачавају болест алкохолна пића и дуван. Кафу и чај смеју употребљавати само у малим количинама. Изванредно добро помажу трљања хладном водом изјутра и увече пред спавање.

И неке бање могу помоћи овим болесницима. Буковачка бања код Аранђеловца је нарочито подесна са својим угљеним купатилима. Исто тако Брестовачка бања, Соко-бања, Прилике код Ивањице, Теслић, Рогашка Слатина, Добрња,

Римске Топлице, Топлице код Новог Места, Тополшица, Вараждинске Топлице, Дарувар, Крапинске Топлице, Липик, Сланкамен итд. Море није за нервозне, јер јако дражи. Висине нарочито у шумским крајевима врло добро помажу против нервозе.

Dr. Ст. З. Иванић.

Питања и одговори.

Одговор на питање г. Драгољуба Д. Павловића из Бершића.

Обавештења о свему овоме не могу се изложити у мало речи.

Пре свега врло је погрешан назив „Ђерзон кошнице модел Аце Живановића". Ђерзонових кошница или Ђерзонака у нас нема. Ђерзонке су кошнице немачкога система, којих све више нестаје и у Немачкој, а кошница модел Аце Живановића је кошница америчкога система. Ова два система разликују се у томе што се оквири у кошницама немачкога система ваде из кошнице позади или са стране, а оквири у кошницама америчкога система ваде се навише. Због тога је рад око пчела у кошницама америчкога система много лакши и бржи, стога се свуда, па и у Немачкој, све више уводе кошнице америчкога система као много практичније или погодније.

Цигла и цемент нису добар материјал за израду склоништа за пчеле. Цигла, цемент су, као и камен, добре топлоноше, а дрво је лош топлоноша. Због тога се цигле и цемент на летњој жези јаче загреју, а преко зиме су хладнији, но дрво, а ни једно ни друго није добро за живот и рад пчела. Због тога у склоништима пчела израђеним од цигаља и цемента бива преко зиме више влаге, а због тога и плеснивога сања, а сувишна влага у кошници преко зиме рђаво утиче и на здравље пчела. Због тога се таква склоништа за пчеле нигде не израђују, нити се то може икоме препоручити. Склоништа за пчеле (кошнице) најбоље је израђивати од чамових дасака 3—4 с. м. дебелих. Сви напредни пчелари у свима земљама на свету израђују кошнице за гајење пчела од дасака, у којима никад не бива ни одвећ топло ни одвећ хладно. Стога се и свакоме пчелару у нас може препоручити израда кошница од дрвене грађе.

Кошница према њиховоме склопу има једноспратних и вишеспратних. Све кошнице америчкога система новијега типа су вишеспратне. Кошница модел Аце Живановића је једноспратна. Све једноспратне кошнице имају високо-уске оквире, а све вишеспратне кошнице имају широко-ниске оквире у њима.

У свима напредним земљама, па и у нас, највише се употребљавају вишеспратне кошнице америкаиског система са широко-ниским оквирима у њима, т.ј. који су дугачки 40-43 с.м, а широки, односно високи, 20-25 с.м.

Најпогодније кошнице за рационално пчеларење, како с обзиром на живот и рад пчела, тако и с обзиром на рад око пчела, су двоспратне или вишеспратне кошнице америкаиског система, које се називају „стандард". Код ње су сви спратови једнакога облика и једне величине са једнаким оквирима у њима, а стављају се на покретну подњачу. Због тога спратови по потреби могу мењати место, т.ј. доњи спрат може се подићи горе, а горњи поставити доле, а исто тако се и оквири могу по потреби преносити из једнога спрата у други, а оба ова премештања су у рационалноме пчеларству често потребна ради регулисања живота и рада код чела.

Кошница оваквога система може се за модел набавити код Срп. пчеларскога друштва у Београду, а упутства за руковање овом кошницом, или за гајење пчела у њој, изложена су у јефтиној књижици „Напредно пчеларство, која се такође може добити код Срп. пчеларског друштва.

Јов. П. Јовановић

Одговор: на питање Милоја Т. Ђорђевића, из Белановице.

1 Кромпир је биљка која ствара у земљи кртоле, ради којих га и гајимо, а над земљом — односно врху стабла — плод. Образовање кртола у земљи и плодова на врховима стабла врши се на рачун хране која са ствара у стаблу и лишћу. У практичном погледу стварање плодова на врховима стабла не тражи се, већ се иде за тим да се добије што већа количина кртола у земљи. Отуда се закидање цветова, из којих се развијају плодови на врху стабла, препоручује, јер ће се храна која би се утрошила за стварање непотребних плодова, искористити за стварање кртола, па ће се према томе добити и нешто већи приноси кромпира. Но у пракси, нарочито када се гаји кромпир на великим површинама закидање цветова се не врши, пошто ова радња обично више кошта, него што је вишак приноса кромпира, те се не исплаћује. С тога је за препоруку закидање цветова код кромпира само онда, када се гаји на мањим површиндма.

2. Закидање врхова врежа код бундева препоручује се и треба га вршити, јер се у твм случају добијају не само већи приноси плодова, већ и крупније бундеве. Ово закидање врхова врежа треба изводити пошто се вреже потпуно развију, а никако пре. Поред врхова врежа, препоручује се још и закидање бочних изданака врежа као и позних цветова,

3. Закидање лишћа код сточне репе не треба вршити, пошто се у лишћу, као што је то познато ствара храна, која

се одатле преноси водом и нагомилава у корену. Према томе, ако се лишћа закида, стварање хране вршиће се у мањим количинама, па је природно да ће и приноси корена репе бити мањи.

Огртање сточне репе по правилу не треба вршити, али се може изводити. Сматра се да се при огртању репе добија нешто нежнија и сварљивија репа. Али ипак огртање репе не треба изводити, јер су трошкови око огртања обично већи, него што се добија на каквоћи, а уз то огртањем се губи влага, што је нарочито опасно у сушним годинама и када се репа гаји на сувим земљама. Огртање репе може се само изводити на претерано влажним земљама и кишовитих година.

Ing. **Властимир Ђ. Ђорђевић,**
професор

Одговор на питање Радивоја И. Иконића, из Санада (Банат), зашто му се нису примили калеми ружа, које је калемио у месецу мају.

Да сте описали начин вашег рада и да сте навели да ли сте калемили жбунасте или високостабласте руже, могао би се дати тачнији одговор зашто се калеми нису примили. Овако зашто се баш калеми ружа нису примили који су калемљени у месецу мају могу вам рећи ово:

По правилу, кад се руже калеме у мају—јуну, на отвореном пољу, на будно око, калемгранчице са којих се узимају окца за калемљења, секу се са оних летораста ружа на којима су се цветови потпуно расвецетали, или прецветали и већ опали. То је најсигурнији знак да су окца на леторасту довољна зрела и добра за калемљење и са таквих гранчица узимају се она средња окца, која су најразвијенија. Такве гранчице не значи да се морају добити баш у мају кад се каже да треба калемити у мају, већ се добијају онда кад даду прве цветове и ови опадну, а то зависи од временских прилика.

Пошто су ове године пролеће и лето били стално кишовити и хладни, то у мају нигде није било прецветалих ружа на отвореном пољу, са којих би се могло узимати калемгранчице, па је тај случај, свакако, и код ваших ружа са којих сте узимали калемгранчице у мају. Значи да ваша окца, која сте употребили за калемљење у мају нису била зрела и способна за калемљење и највероватније је, да је то узрок што се калеми нису примили.

Има још много других узрока због којих се калеми руже не приме, а то су: неповољно време кад се калеми (киша, јак ветар или јака сунчана припека); болести или штеточине на ружама које се најчешће јављају у мају, неразвијена, рђаво однегована и припремљена подлога, недостатак

сокова у подлози за време калемљења, рђаво везивање калема, неразвијено и зелено окце, неправилно и рђаво сечење окца, дуго чување сечених калемгранчица, које се спаре и изгубе сокове и животну енергију, онда није сигурно примање калема кад се при калемљењу прво вади окце па се чува док се не направи зарез на подлози и увлачи окце; кад се тако ради у том размаку окце се брзо спари (поцрни на сеченом делу), а то значи да је изгубило животну енергију; и најзад рђаво неговање калема нарочито ако се не залива кад је топло време да би сокови стално били у покрету, ради бржег и бољег примања калема, и кад се примљени калем на време не ослободи везе.

Милорад П. Зечевић.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 16 седнице држане 29 марта 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Д. Спремић, М. Николић, Т Владисављевић, С. Ратковић, Н. Белобрк Н. Петровић, Б. Ранковић и Др. М. Градојевић, и гост Владан Радојчић, претседник Подружине у Ракарима.

Претседавао претседник г. М. Миљковић,

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 246) г. Претседник: На почетку прве седнице после одржаног годишњег збора, ред је да се осврнемо на наш рад о коме је збор дао пресудну реч. Овогодишњи збор одудара од ранијих годишњих зборова. На овогодишњем збору брзо је исцрпљен дневни ред тако, да је остало доста времена за дискусију о предлозима појединих говорника из народа. Како на годишњем збору, тако и на скупштини Пољопривредних књижица и читаоница пали су веома корисни предлози. Из говора већине предлагача из народа, резултира: да ово Друштво треба да појача васпитну пропаганду у опште и преко Пољопр. књижница и читаоница, које су у народ добро примљене. Молим уже одборе, да овим предлозима при разради истих поклоне довољну пажњу и износе пленуму на решење. — Господо, за мене је као претседника, једно веома пријатно осећање чињеница: што су седнице Управног одбора и конференције биле пуне и добро посећене и никад се није

десило у овој години, да се седница није одржала због недоласка чланова управе. Код овако лепог интересовања чланова за друштвене послове и код овако примерне слоге у раду, морало је бити успеха. Ја Вам господо чланови управе, у име нашег Друштва и у име своје топло благодарим на успешном раду за добро пољопривредника. Уверен сам, да ћете и у овој години са неумањеном енергијом истрајати на овоме по народ корисном послу, и у то имепоздрављам Вас са: Живели! — Чланови управе примају предње знању и отпоздрављају г. претседника такође са Живео !

II 247) По питању поделе чланова Управе на уже одборе, одлучено је: да се остане при подели као у прошлој години.

III 248) Прочитан је и усвојен записник 15 седнице Управног одбора.

IV 249) Примљен је знању записник 13. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 108.

V Прочитан је записник 13. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

250) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

251) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 90 и 91.

252) Да се одобравају кредитирања по обвезницама подружинама у Кладњу, Ваљ. Каменици, Аранђеловцу, Рибнику, Брестовцу, Ђураковцу и Гостивару, а у смислу предлога бр. 92, 97 и 99.

253) По тражењу Пореске управе бр. 2141, одлучено је, да се порез на кућарину исплати.

VI Прочитан је записник 13. седнице набављачког одбора па је одлучено:

254) Да се понуда бр. 2285 за маказе, одбије.

255) Да се по понуди бр. 2121, набаве три сејалице.

256) Да се по понуди бр. 2236, набаве означене количине сиришта и карбокримпа, а остали препарати узимају по потреби.

257) Да се по реферату бр. 2519, набаве означене количине цакова.

258) Да се одбију понуде означене у предлогу бр. 65, пошто Друштво не интересују.

VII Прочитан је записник 13. седнице програмског одбора, па је одлучено:

259) да се одобрава распоред семена пићних биљака, за бесплатно раздавање подружинама, по предлогу бр. 68.

260) Да се по молби Подружине из Ракара бр. 2373, поклони 50 килограма карбокримпа.

261) Да се Омладинској дружини у Гушевцу, накнадно одобри још 500.— дин. на име помоћи за екскурзију.

262) Да се главним посленицима у подружини у Азањи не може да изда награда за рад у прошлој години пошто Подружина није испунила све услове.

263) Да се по молби бр. 2316, препоручи да оснују подружину или читаоницу.

264) Да се одобрава издатак 6 комплета књига и једног ормана, који су поклоњени пољопривред. књижицама и читаоницама.

265) Да се И. Радовић из Крнула, прими за такмичара по расписаним стечајима за напредније начине рада.

266) Да се нова подружина у Прокупљу прими у састав, пошто је испунила све услове по правилима.

267) Да се замоли г. Др. П. Вукасовић, да одржи у Смедереву, Гроцкој, Белој Цркви и Вршцу по једно предавање о сузбијању грожђаног мољца с тим, да му се призна дневница и путни трошкови као члановима управе.

VIII 268) По молби Завода за унапређење спољне трговине одлучено је, да се одобри да се у друштвеном двориштy изврши приказ белење ораха, али да потребну количину ораха Друштво не може дати јнр их нема.

269) Прочитана је оставка г. М. Ђорића, књиговође коју подносу због болести, па је одлучено, да се замоли г. Ђорић, да оставку повуче.

IX Саопштења и предлози.

270) Прочитани су многобројни поздрави примљени о годишњем збору. Одбор прима знању са Живели!

271) По питању штампања Рада I земаљске конференције о грожђу, одлучено је да се штампа у 2000 примерака, а штампање да се уступи штампарији „Скерлић“ по њеној понуди бр. 2556.

Са овим је седница закључена.

17. седнице, држане 5. априла 1933 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић чланови управе: М. Николић, Д. Спремић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Б. Ранковић и гост редован члан г. М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 272) Г. Претседник моли да се пре преласка на дневни ред, саслуша писмо В. д. Министра двора, које је добио као

одговор на поздравни телеграм упућен Њ. В. Краљу, са годишњег збора. Писмо гласи:

Београд, 28 марта 1933

Господине,

Његово Величанство Краљ, примио је поздравни телеграм са скупштине Српског пољопривредног друштва у Београду, и благоволео је наредити ми, да Вам изјавим захвалност.

В. д. Министар двора,
Ж. Антић

Господину Мирку Миљковићу, претседнику Српског пољопривредног друштва

Београд.

Одбор прима предњи одговор знању са: Живео Њ. В. Краљ.

II 273) Прочитан је и усвојен записник 16. седнице Управног одбора.

III 274) Примљен је знању записник 14. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 113 и 114.

IV Прочитан је записник 14. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

275) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

276) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 101.

277) Да се усвоји предлог бр. 102, и означене ствари уступе за 5000 динара.

278) Да се прими знању извештај о раду на наплати дуговања као и о суми наплаћеној у прошлом месецу.

279) Да се одобравају кредитирања по обвезницама, по предлозима бр. 104 и 105.

280) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

V Прочитан је записник 14. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

281) Да се по реферату бр. 2730, набаве означене количине семена.

282) Да се по понуди бр. 2680, узме једно буре трифолин смесе.

283) Да се по закључници бр. 2580, усвоји тачка 5, која се односи на цену плавог камена с обзиром на прим Народне банке.

284) Да се понуда бр. 2701, одбије.

285) Да се по акту бр. 2722, тражи од понуђача, да о свом трошку пошаље моделе понуђених справа, па ако су добре и погодне, онда преговарати о куповини.

286) Да се семе по акту бр. 2274, прода за 4277 динара.

VI Прочитан је записник 14. седнице програмског одбора, па је одлучено:

287) Да се по молби бр. 2550, не могу дати бесплатно књиге, а по молбама бр. 2530 и 2725 да се уступи по један комплет књига.

288) Да се по молби бр. 2578, преузме акција за пропаганду гајења уљаних биљака, али да се од молиоца тражи претходно цена по коју би семе откупљивали.

289) Да се по претставци бр, 2604, тражи скица амбара и вредност израде истог.

290) Да се молба бр. 2643 одбије пошто се за сада нема могућности, али да се израде три ормара за евентуалну продају.

291) Да се усваја предлог бр. 82, по коме би у будуће требало слати робу подружинама, као вагонску пошиљку.

292) Да се прима са захвалношћу 500 кгр. кукуруза који поклања г. Др. Драг. Грчић, јавни бележник из Шида и друштвени добротвор и да се исти разда подружинама бесплатно, по предлогу бр. 83. а г. Грчићу изјави захвалност.

293) Да се по претставци г. Ј. Јекића, у будуће тешње сарађује са Југословенским шумарским удружењем.

294) Да се усвоје услови за стацање права за почасно и редовно чланство.

295) Да се преставка бр. 2697, одбије, пошто се Друштво не може да веже за такав посао.

296) Да се преко Мин. саобраћаја издејствује за чланове Друштва и подружина, повластица за путовање, као што је уживају разна хумана друштва.

297) Да се од подружина тражи да у току године обавештавају Друштво о назгодама у раду и раду и да чине предлоге шта би Друштво требало да предузима у корист Друштва и подружина.

VII Саопштења и предлози.

298) Прочитан је поздравни телеграм са годишње Скупштине Нишке Подружине. Одбор прима знању са Живели!

Са овим је седница закључена.

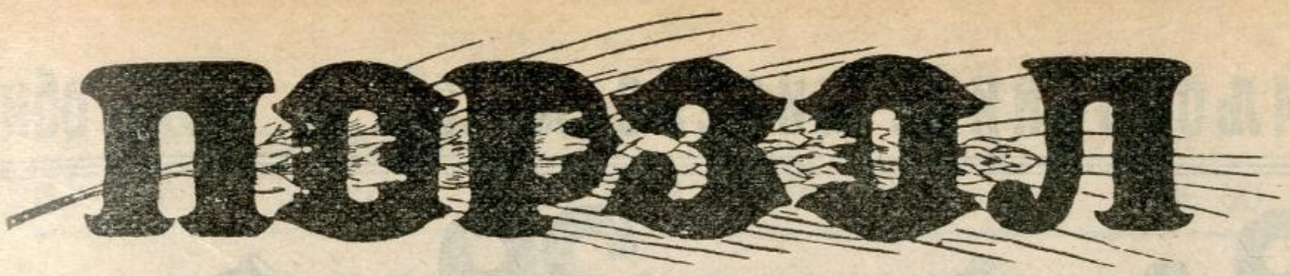

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети), фусаријума и рђе на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, већ појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15—20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: **„БИЉАНА“ А. Д.**

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Порзол се може добити код Српског пољопривредног друштва.

Цене пољопривредних производа, на дан 22. августа 1933 г.

Пшеница

Србијанска 76, 2% Дунав нова	95—100
Србијан. 76, 3—4% Сава „	95—100
„ 77, 3% гл. пр. „	90—100
„ 77, 3% уз. пр. „	90—100
Бачка 78 2%	95—105
Банат. 78, 2%	95—100

Кукуруз

Баватске утовар станице пром.	60—62
Банат. пар. Вршац	62—64
Срем,	63—67
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	65—70
Лађа Дунав	68—72
Лађа Сава	67—72

Овас

Србијански нов	60—65
Сремски утовар. станица	55 60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	95—105
Сремски 2% без вр. утов. ст.	90—100
Бачки 2% без вреће утов. ст.	90—100
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	97 - 105

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	5.50—6.50
Свиње лаке	5.50 - 6.50
„ мршаве	6—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—4
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	8—10
Јаја	35—44
Маст	12—13
Сланина	8—9
Млеко краве	1.80 2
Млеко овче	2.50 - 3
Сир српски	9—10
Кајмак	19 24
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	40—45
Мек. обала Београд, без вреће.	45—55
Кукољ самлевен, Београд	45—55
Кромпир,	45—50
Црни лук	40—50
Бели лук	150—175
Сено	40— 50
Слама	25— 30

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	243—246
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	— —
Аграрна банка	232—233

Земљорадничке ципеле за тебе и твоју обитељ

19.-

Vrsta 4431-00

За малу дечицу ове лаке ципеле од сивог, црног или смеђег платна са гуменим ђоном. У њима се дечија ножица може потпуно нормално развијати.

29.-

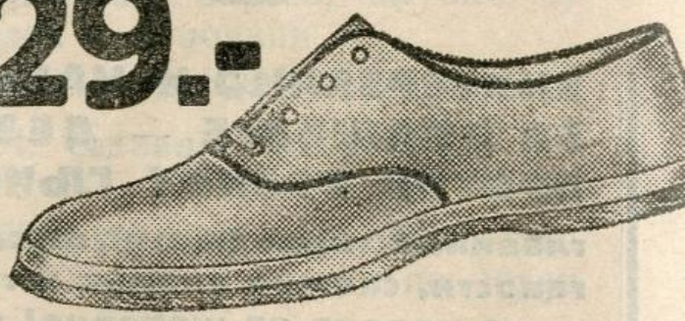

Vrsta 4435-

ДОМАЋИНУ удобне и лаке ципеле за одмор када свршава своје тешке послове. —

45.-

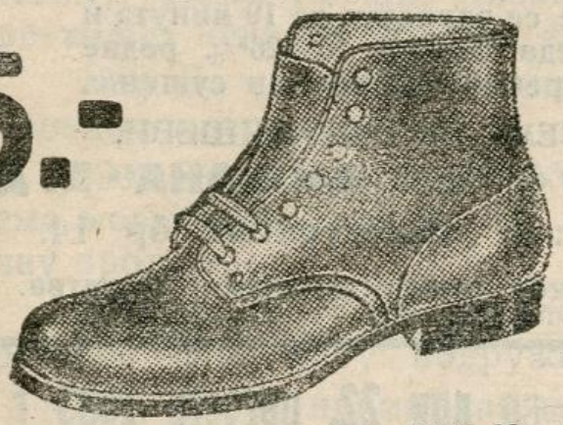

Vrsta 3162-00

Ево високе ципеле за сваки рад и штрапац од масне коже са јаким гуменим ђоновима. Ципеле које ће послужити добро, а које су јако јевтине. —

39.-

Vrsta 4467-

Земљорадниче ово су ципеле у којима амерички сел обавља све своје послове у пољу и код куће. Из ђене су од првокласног материјала са гуменим ђон

69.-

Vrsta 3925-05

Удобне полуципеле од јаког и издржљивог бокса са гуменим ђоном. Свакој газдарици и домаћици кад иде на трг. Исте оваке имамо и на шпангу.

ЖЕНСКЕ ЧАРАПЕ:		МУШКЕ ЧАРАПЕ:	
Кончане	Дин. 9.—	Памучне	Дин. 5.—
Памучне	Дин. 15.—	Свилене	Дин. 7.—
Свилене	Дин. 19.—	Флор	Дин. 10.—

79.-

Vrsta 0167-

Баканце од масне коже са чврстим вулканизиран гуменим ђоном. Подесне за рад на пољу, грађевина путевима и за сваки други штрапац.

Бата

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд — Краљице Наталије 12. — Телефон 20-7

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 18. Београд, 15. СЕПТЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Благоје Д. Тодоровић.

Велики добротвор Српског пољопривредног друштва.

Мало је још у животу људи који су почели свој стручан рад пре пола столећа, када је малена Краљевина Србија једном елитом државника, политичара и стручњака почела свесрдно радити на обнови земље, на јачању своје самосталности, на снажењу привреде и унапређењу пољопривреде. А још је мање људи који су целога свога живота остали верни својој струци, интересовали се за своје установе и целога свога живота остали верни сарадници њихови. То су биле драгоцене особине тих врсних људи, појачане још више чврстим карактером и некористољубивошћу, што би за данашње време било од неоцењиве користи по државу и народ.

Тако исто било је мало коло и људи који су радили на унапређењу пољопривреде од пре пола столећа, који су били окупљени скоро сви око Српског пољопривредног друштва, које је једино радило на подизању села и унапређењу пољопривреде и које је у маленој Србији играло улогу привредног савета. Сви ти људи, од којих је још само неколицина у животу, били су беспрекорно поштени и савесни људи који могу служити као узор данашњим генерацијама.

Један из тога кола наших старих пољопривредних стручњака је и Благоје Д. Тодоровић, који је још пре педесет година постао чланом Друштва и сарадником Тежака, који је кроз толики број година интензивно сарађивао у Друштву и у његовом раду, те Тежак сматра да му је дужност да забележи његову дарежљивост и пажњу према Друштву и пољопривреди.

Благоје Д. Тодоровић рођен је у Крагујевцу 15/28 марта 1859 год., где је свршио основну школу и пет разреда гимназије, а затим Земљоделско-шумарску школу у Пожаревцу. По завршеном школовању претписом Министра унутрашњих дела од 10 јула 1882 год. ступа у државну службу као практикант среза качерског, округа рудничког, а децембра исте године као практикант начелства крагујевачког. Претписом Министра народне привреде новембра 1883 г. постаје предавач Ратарске школе у Краљеву, а указом

од маја 1884 год. њен наставник. Писар Министарства народне привреде постаје 1891 год., а 1892 год. књиговођа Министарства војног. Октобра 1892 год. враћен је за наставника Ратарске школе у Краљеву, а 1895 год. улази у Министарство народне привреде као његов стручан економ I кл. Априла 1898 год. постаје секретар IV класе Министарства народне привреде, а 1899. г. стручни економ II класе истог Министарства. Указом од фебруара 1900 год. постаје секретар III класе Министарства народне привреде, а марта 1902 год. ванредан секретар II кл. истог Министарства и да врши дужност управитеља Ратарске школе. Фебруара 1905 год. постављен је за управитеља и професора Ратарске школе у Краљеву, а октобра исте године за државног економа округа врањског са седиштем у Лесковцу. Априла 1906 год. постављен је за управитеља и професора Ратарске школе у Краљеву, а марта 1910 год. за управитеља и професора Винодељско-воћарске школе у Букову. Маја 1911 год. пензионисан на основу § 70 Закона о чиновницима грађанског реда. Јануара 1914 год. постављен је за инспектора II кл., а јуна 1914 год. за инспектора I кл. Министарства народне привреде. Марта 1919 год. постављен је за начелника I кл. општег одељења, а фебруара 1920 год. за начелника I кл. административног одељења Министарства пољопривреде, на коме је положају пензионисан 26 септембра 1924 год. са трећом групом прве категорије у 65 год. старости. За време своје чиновничке каријере одликован је: орденом Св. Саве V, IV, III и II реда и орденом Белог Орла V реда.

Као и многи други наши јави радници и Благоје Д. Тодоровић јавља се први пут у Тежаку 1881 год., који је за оно доба био једини стручан часопис, и кроз пуне 52. год. остаје и његов сарадник. Поред Тежака он је сарађивао и на Пољопривредном гласнику Српског пољопривред. друштва, на Српским новинама, Трговинском гласнику, Пољопривредном гласнику (новосадском) и Пољопр. гласнику Министар. пољопривреде. Као добар познавалац пољопривредних прилика

предратне Србије и потреба нашег народа, Благоје Д. Тодоровић оставио је леп прилог нашој пољопривредној књижевности, која је ранијих година била врло оскудна, по чему је познат многим нашим стручњацима и пољопривредницима. Његови штампани стручни радови ови су: *Пољопривредно рачуноводство* за ниже пољопривредне школе, II издање Министарства народне привреде, 1893 год.; *За унапређење домаћег свиларства,* 1899 г., прештампано из Српских новина; *Познавање гусеница на лишћу воћака и како се уништавају,* издање Пожешке пољопривред. подружине, 1899.; *Воћке и воће за народ и школе,* издање Српске књижевне задруге 1899 год,; *Основи шумарства за ниже пољопривредне школе у Србији,* III поправљено издање Министар. народне привреде 1900 год.; *Велики или путнички скакавац,* прештампано из Тежака 1900 год.; *Предавање из свиларства за шири круг слушалаца,* прештампано из Тежака 1900 г.; *Гајење ниских воћака,* VIII практична пољопр. поука, издање Срп. пољопр. друштва 1901 год.; *Кратка поука о гајењу свилених буба,* IV издање Министар. народне привреде 1902 г.; *Прерада воћа за школе и народ,* Краљево 1902 год.; *Познавање природних појава и најважнијих ископа,* за ниже пољопр. школе, II издање Министар. народ. привреде 1903 год.; *Производење воћних садница за високе и осредње воћке,* I књ. Тежакове библиотеке 1912 год.; *Гајење пољских усева,* V практ. пољопр. поука (са П. Тодоровићем), II поправљено и допуњено издање Срп. пољопр. друштва 1920. год.; *О берби грожђа, прављењу и неговању вина са упутством у набавци и руковању справама за то,* III практ. пољопр. поука, издање Срп. пољопр. друштва 1904 год.; *Шумарство,* подизање, газдовање, нега и употреба шума, за ниже пољопр. школе 1923 год.; *Да човек дуже живи,* Мечниковљева теорија, издање Министар. народн. здравља, 1923 год.; *Воће и воћке,* I део, производење и нега воћака 1919 год.; II део, подизање и нега воћака, 1930 год.; III део, берба и употреба воћа, за школе и народ 1933 год.

У Српском пољопривред. друштву Благоје Д. Тодоровић ради и сарађује више од пола столећа на унапређењу пољопривреде и подизању самога Друштва, заједно са осталим врсним сарадницима његова доба. За редовног члана Друштва изабран је 27 децембра 1882 год., дакле пре 51 год. Према наређењу Министра народне привреде од 31 октобра 1895 год. упућен је на рад у Српско пољопривредно друштво, да као чиновник Министарства обавља све послове друштвеног секретара, на којој је дужности према уверењу изданом од стране Друштва 1897 год.; *„г. Тодоровић све послове отправљао тачно, савесно, искрено и у сваком погледу исправно, да је у том погледу заслужио сваку похвалу и свако признање Друштва“*. Био је више година и благајник Друштва, те су послови за време рада Вучка Богдановића и његовог правилно функционисали, а уведено је и сређено књиговодство. Дуго година био је Б. Тодоровић и члан Управе Друштва. За друштвеног утемељача уписао се 1924 год., којом је приликом уписао за члана утемељача и свога брата Јеврема, који је умро још као ђак Земљоделско шумарске школе и коме се Благоје заветовао да ће и сам завршити ту школу, што је и испунио. Благоје Тодоровић био је уредник Тежака 1896 и 1897 и Пољопривредног календара 1914. Почасним чланом Српског пољопр. друштва постао је избором 1932 год. у знак признања и великих заслуга стечених за Пољопривред. друштво.

У својој дубокој старости, благоје Тодоровић, иначе почасни члан Пчеларско воћарске задруге за округ моравски (1887), Пожешке пољопривредне подружине (1898), Удружења свештенства монашког реда (1910), не заборавља Српско пољопр. друштво у коме је провео најлепше доба свога дугог живота, већ му поклања своје књиге Воћке и воће I и II део у вредности за 140.000 дин. и на тај начин постаје *велики добротвор Друштва*, од које се суме има образовати фонд *„Персиде и Благоја Д. Тодоровића,* начелника Министар. пољопривреде у пензији, из чијег прихода

има да се штампају популарне књижице за народ и шаљу младићи на усавршавање из свих пољопр. грана.

Износећи животопис и рад Благоја Тодоровића и бележећи његову дарежљивост Друштву, Тежак из захвалности према своме сараднику и некадањем уреднику жели да се тиме његово име овековечи, да његово дело служи за углед данашњим пољопривредним генерацијама и као потстрек осталим члановима Друштва. Српско пољопривредно друштво жели своме добротвору да дочека да види у својој дубокој старости плод своје муке и труда, прву књижицу или првог свршеног питомца свога фонда.

Др. Т. М.

Искоришћавање зелених плодова патлиџана ујесен.

Ујесен, кад настану први хладни дани, у башти има још доста зелених плодова патлиџана. Прва слана убије све те зелене плодове патлиџана. Има више начина да се ти зелени плодови патлиџана искористе, пре но што их слана или мраз униште и те начине искоришћавања износимо.

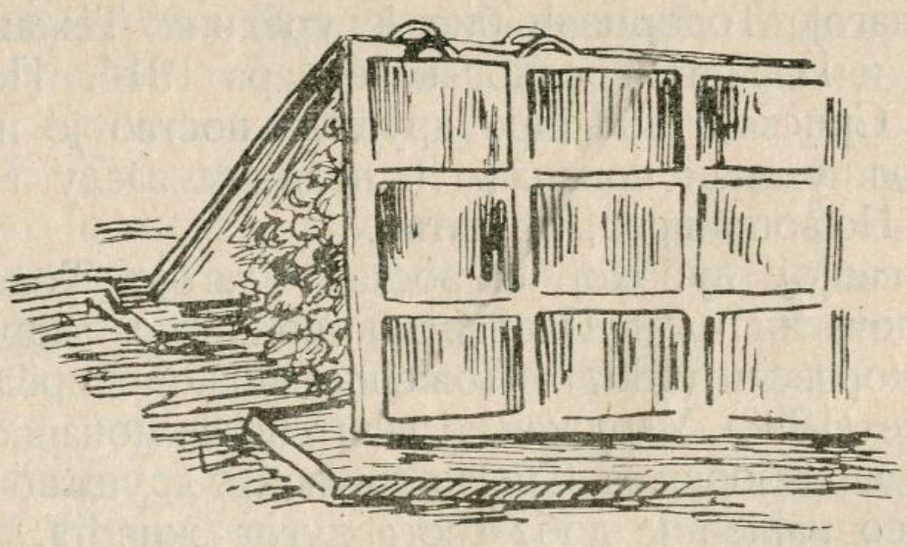

Сл. 46. Вештачко дозревање патлиџана под прозорима топле леје.

У првом реду чим наступи хладно време ујесен, тамо где има топлих леја, могу се биљке патлиџана у башти заклонити рамовима од топлих леја како то сл. 46 показује. Под заклоном ових рамова плодови патлиџана дозревају.

Или се ради овако:

Зелени плодови патлиџана оберу се док још није пала слана, и мећу у плитке сандуке, покрију застакленим рамом и остављају на сунцу. Ноћу се ови сандуци са патлиџаном преносе у кухињу на штедњак да се сачува топлота. Плодови постепено дозревају, не труле и добри су за употребу.

Уместо плитких сандука могу се употребити испражњене топле леје, где их има, у које се поставе даске или слама, па се поређају зелени плодови патлиџана дебљине 18—55 см. и покрију стакленим рамом.

Ако је сунце јако дању, стакло се премазује кречним млеком, или сенчи гранама.

Зелени плодови патлиџана везују се за дршке по два, па вешају на канап у топлој соби, ближе пећи која се загрева, где дозревају.

Ко има добар и сув подрум (а најбољи је подрум са каменим сводом) или сутерен, могу се у њему чувати биљке патлиџана са зеленим плодовима. Изваде се биљке патлиџана из земље са кореном, везују се по две и вешају о греде са окренутим кореном горе. На оваквим биљкама лишће се постепено суши а плодови сазревају. Овако зрелих плодова патлиџана може се имати до децембра. На овај начин чувања зелених плодова патлиџана најбољи резултати могу се постићи, ако се биљке са зеленим плодовима вешају у стакленим кућама над цевима за загревање, где постепено дозревају под дејством топлоте и светлости.

Могу се и овако чувати зелени плодови патлиџана. Пре слане или мраза оберу се зелени плодови са што дужом петељком. Обрани плодови оставе се три дана у хладу. За то време покажу се плодови који су подложни квару. Сад се одвоје потпуно здрави плодови, обришу сувом крпом, петељке се премажу воском на пресеку ако може, а не мора, плодови се увијају у свилену хартију, сложе у корпу или сандук, који су застрвени сламом или дрвеном вуном, оставе у подрум или друго погодно место у коме не мрзне и чувају. Овако спаковани и остављени зелени пло-

дови патлицана дозру око Божића, а могу да се сачувају и до половине фебруара. Свежи су и укусни за јело.

Зелени плодови патлицана, потпуно здрави, без петељке мећу се у тегле, земљане ћупове или чаброве, па се прелију сирћетом или пресолцем и чувају.

Милорад П. Зечевић.

Из старе материјалне културе.

Повртњаци. У извесним крајевима су још у средњем веку добро одржавани повртњаци (градине), у којима се гајило поврће потребно кући. Тих остатака, који врло јако потсећају на старо доба, и данас има у извесним крајевима: један податак о томе имао је доброту саопштити ми г. Светозар Ђорђевић, бивши народни посланик:

У планинском крају Јастрепца постоје повртњаци или како их мештани називају, *башче*, не само поред река, већ и на заравањацима брегова. Башче су ове ограђене врљикама или прошћем, и припадају појединим породицама, па се са деобом задруга и саме деле, те стога има кућа чије башче не захватају више од половине леје земљишта. Башче се ове сваког празника наводњавају, и то чине женскиње, које их том приликом плеви, окопава, расађује итд.

Све се ове башче *ђоре* с јесени, понеке и с пролећа, или се обично рано с пролећа гноје згорелим гнојем.

Има оваквих *башча* које су далеко у Јастрепцу и преко једног сата ода, а има их које служе само за једну врсту поврћа, па се по том поврћу и зову: *купусара и кромпирача*.

Ови планинци скоро никад не купују поврће у граду, већ га сами имају довољно и за летњу и за зимску потрошњу.

Интересантна је појава, да су у Јужној Србији „разне врсте поврћа знатно крупније него у средњоевропској

зони“[1]). То ће, извесно, долазити и са дужега лета, топлијега сунца и редовног наводњавања, које се тамо по традицији из старине, и сад обавља. А није искључено и да су добре сорте из наше старине сачуване и до данас, пошто су ти крајеви дуго били изоловани и нису семена набављали са стране, већ су чували оно што им је оставио средњи век, па понешто и од онога што су преци наши тамо затекли као наслеђе од староседелаца.

Вреди поменути да Вук у *Српском рјечнику* и ако има *поврће,* нема *поршњака.* Он има *врт,* као што се (врьтъ) назива у старим споменицима, и *градину,* што је, обоје називано у старим споменицима: врьтаградь (испльни врьтаградь быстрїихъ водъ[2]). *Повртњак* је, према томе, нова реч, која помало, али стално, потискује и врт и градину. Али су ова два назива, која су до пре 100 година била општа и која се и данас држе у забаченим и класичним крајевима нашим, одлучан доказ да је поврће у нас за средњега века гајено сигурно уза сваку кућу.

Гној и гнојење. И данас ће се у јужним крајевима нашим гнојена њива назвати *гнојница,* уместо *ђубре* рећи ће се *гној,* и уместо *ђубриште* казаће се *гнојиште.* У старим споменицама се помиње *гојна земља:* трьговаца не море бити и ино не иде, развъ мирноу и гоиноу земю; и трьговаь, не иде развъ где и гоина земла.

У старо време су њиве гнојене торењем; отуда стари споменици помињу и торъ и торове. Торење је доскора трајало у многим нашим крајевима; има места у којима тај начин гнојења земље још није престао. Торење је везано за доба кад су стада оваца престављала сточарство и кад је разоране земље било мало.

У крајевима оскудним стоком, сељаци се спомажу и на други начин да би нагнојили земљу; Вук у *Српском рјечнику* спомиње (лйстопа̂д у Рату ниже Дубр.), лишће са дрвећа, које се (онђе) купи и оставља, да се

---

[1]) Бор. Милојевић: *Јужна Македонија, 9.*

[2]) Ф. Миклошић, Monumenta serbica, 558.

њиме гноје њиве и винограде". Овај начин гнојења је познат и у другим неким крајевима нашим и врло старог је порекла.

Око Скопља и Ђаковице је гнојење земље навика која траје од старине; зато тамо сељаци купују у граду стајски гној и сепетима на магарићима га прегоне за гнојење њива.

Сад се у Немачкој (извесно и у другим земљама) постижу изванредно велики успеси течним амонијаком, који се фабричким путем припрема и за гнојење употребљава. Међутим, наш је народ одавна знао за изврсно гнојно дејство сточне (па и људске) мокраће, *осоке,* коју је употребљавао особито по повртњацима и онамо куда је засејавао бундеве.

Наводњавање. Наши стари су знали усеве наводнавати, ради чега су правили ваде и изводили водојажење[3]). Тога ради су и читаве реке искоришћаване; зато се на једном месту и вели: поле тоужде рѣкою наводнаваемо[4]).

О садањем наводњавању, које је наставак још средњовековне радње, био је добар г. Светозар Ђорђевић, бивши народни посланик, саопштити ми ове податке:

У већини села у подножју Јастрепца врши се наводњавање усева, пошто је земља посна и каменита, те се влага у њој дуго не задржава. Овог наводњавања има и у добром делу топличког округа.

Интересантно је, да се у више случајева вода спроводи из приличне даљине, те зато у изградњи *ваде* суделују сви, који се могу њом послужити. При наводњавању сваки има свој ред, који се строго одржава.

Има вада које припадају само извесним породицама, те чак носе и њихово име.

И за прављење *вада* има исвесних прописа; тако на пример, онде, где су прелази преко *ваде,* праве се мали мостови.

---

3) Моја: *Стара наша пољска привреда*

4) *Гласник Српског ученог друштва,* XI, 69.

Разваљивање вада сматра се за *грех*, а и кажњава се од општинских судова; одвраћање воде из туђе ваде на своју земљу сматра се за *крађу*. Провођење ваде је дозвољено не само преко сеоског, већ и преко приватног имања, само у том случају за штету, коју би вода из ваде учинила, одговарају они чија је вада. Стога, чим се примети да ће настати бујица, отварају ваду пре уласка у туђа имања и одвраћају у реку да се штета не би учинила.

Оваквих *вада* има старих и преко 100 година.

Трагови старог начина наводњавања су се још задржали на нашему југу: „у Меглену је наводњавање особито развијено; вода се разводи у њиве и оне се тако наводњавају“[5]).

Из Мисира је, (по извесним мишљењима из Азије), још у старини доспело на Балканско Полуострво наводњавање помоћу *витла, точка, чекрка, долапа*, на који начин се и данас још наводњавају баштованџинице. Тај начин наводњавања је познат био и у средњовековној Србији, јер су га Срби били затекли кад су се у ове крајеве доселили.

Две жетве. И у Северној Србији има случајева да се постигну две жетве: пошто се пожње озимо жито, узоре се њива и посеје се хељда, која истога лета сташе. Тај начин постизавања две жетве је извесно, сачуван из старине, кад се мало земље разоравало, а имало се потребе за већом количином хране. У новије време, као резултат нових привредних прилика, иза жетве се засејава мухар или кукуруз, да се у зеленом стању покоси, осуши и остави за исхрану стоке преко зиме.

У Јужној Србији и данас се сусрећемо са две жетве онамо, камо је, у средњем веку, иза жетве озимице засејаван просо. Тамо се данас крајем маја жање јечам и на истој њиви се сеје потом кукуруз, који сазрева у септембру“[6]).

---

[5]) Бор. Милојевић: *Јужна Македонија,* 118 и 119.

[6]) Бор. Милојевић: *Јужна Македонија,* 124.

Цвеће. У старим споменицима се често спомињу перивоји и цветњаци, који су одржавани и неговани за украс, за кићење, за разноврсне друге потребе, па извесно цвеће и за лекове. Примера ради треба навести да је за лек употребљаван и босиљак: босилокъ сѣрастворенїю причѣштаетъ се топлоте; пользуѣтъ жи воне его главе и срьдцоу и сънъ наводитъ. Сего же сѣме къ срьдъчнои болѣзни пользуетъ.

Цвеће се и сада употребљава, као што се и онда употребљавало не само у радости, већ и у жалости: на гробље доносе цвеће, често пута и стално засађују; има крајева у којима се цвеће раздаје за спомен покојника. Тај обичај постоји и у околини Београда, као што о томе и овај случај сведочи: 1 октобра 1913 године, после ручка, идем од куће у варош. Сусрете ме једна сељанка из околине Београда, забрађена црном марамом. Носи два букета јесењег цвећа, па ми један пружи:

— Изволте, господине. — Понуди ми жена просто, учтиво и срдачно.

Ја се, изненађен, стадох снебивати: жена ми непозната, а незнам ради чега ми цвеће нуди.

— Изволте, изволте, господине; то је за спомен моме мужу, који је у рату погинуо.

И ја примих букет, а она продужи пут. . .

Д. Л.

Биљне болести и штеточине.

Пивац*

Тако се зове штеточина, народним именом, а научно име рода коме припада је *Anisoplia*. Он је врло чест у свима крајевима где се стално стрна жита гаје и појединих година наноси огромне штете. Свака буба може просечно по 8 до 9 зрна на дан да уништи, а како остаје на класју недељама, читава поља су за кратко време упропашћена и место једрог, здравог зрна, све сам штури клас у вис штрчи.

---

* Одговор на питање Саве Радовића, свештеника из Шаловића — Бијело Поље.

Ове године скоро сви житарски крајеви били су заражени, па чак и у местима где га никада раније није било појавио се пивац, али срећом, штета није била углавном велика.

Одрасла буба је пупчастог тела и дуга 1 до 1,5 см. Глава и груди су понајчешће сјајно зелене боје, а горња чврста крила или покрилци, жућкасто су рђасти и понекад са мрким пругастим шарама. На телу, нарочито грудима, виде се врло ситне, жућкасте длачице.

Пивац се јавља јуна месеца на класовима, а чим зрно постане тврдо, буба ишчезава, спушта се на земљу и носи јаја. Иако буба може добро да лети, обично се задржава на истим њивама, и како на њима носи и јаја, поједина места нарочито су јако и из године у годину заражена.

Из јаја бубе брзо излазе мале ларвице, ситни црвићи црнкасте главе. Оне проводе две године у земљи док потпуно не израсту и за то време хране се жилицама разних биљака. И оне су дакле штетне, нарочито када се намноже у ливадама, где се земља не оре, а мање и у њивама.

На крају друге године ларве дају лутке, а лутке одрасле бубе које излазе почетком лета и нападају клас, као што смо већ видели.

Сузбијање ове штеточине није лака ствар, као уопште свих штеточина жита. Непосредна борба са њима даје уопште мало резултата, јер је тешко изводљива или је људи нерадо врше. На пример, против пивaца се препоручује скупљање одраслих буба, и то је још једна од најбољих непосредних мера против штеточине. За скупљање треба направити нарочице мрежице, то јест пришити на дебелу жицу у круг савијену кесу од танког платна, причврстити све на дужи, јачи прут и том мрежом прелазити преко класова. Чим се клас затресе или чим се буба додирне, она се отпушта и пада у кесицу, и после малог вежбања велики број буба може се за кратко време покупити. Када је кесица скоро пуна, бубе се преруче у мали џак, а када их има доста, џак се потопи у врелу воду и бубе тако убију. Оне се могу бацити за храну живини, јер их ова радо једе.

Скупљањем буба могу се постићи одлични резултати, само земљорадници не маре за овај посао, плашећи се исмевања, али се оно зато може одлично организовати са децом, која срећом имају друге појмове о поносу. Само да би било заиста добрих резултата, са скупљањима мора се рано почети, чим се бубе јаве, и понављати их стално, док буба има. И сем тога, а ово је врло важно, скупљања морају се вршити на што већим површинама, јер бубе лете и тако могу да са неочишћених њива прећу на очишћене. Дакле опште, заједничко и стално скупљање је једна од одличних мера, и у јако зараженим крајевима треба га организовати, било милом, било силом.

Остале мере које се примењују против штеточине, и помоћу којих је она и сузбијена у другим земљама, јесу добар плодоред и добра обрада земље, то јест заоравање стрњике и дубоко јесење орање.

Ми морамо бити начисто с тим да ћемо из године у годину све више страдати од штеточина и то из једног врло простог разлога. Свет се све више множи, из године у годину све се веће површине земље обделавају и место ранијих шума, ливада, пашњака и утрина, шире се сада њиве и воћњаци. Штеточине које их нападају имају хране у изобиљу, лакше се и брже множе и наносе све веће штете. И да би се од њих одбранили, морамо мењати старе начине обраде земље, користити се искуством других, напреднијих народа. Без доброг плодореда, најмање трогодишњег, као што ћемо видети, без неопходног заоравања стрњике и дубоког јесењег орања, не можемо се спасти од штеточина жита уопште, и из године у годину биће их све више.

Добром обрадом земље уништавамо јаја, ларве и лутке штеточина у земљи. Заоравањем стрњике лишавамо ларве хране средином лета када им је најпотребнија, и приморавамо их или да се раселе или угину. Плодоред има слично дејство. Као што смо рекли, одрасли пивац мора да се храни да би снео јаја и множио се, а он напада само стрна жита: раж, јечам и пшеницу. Пошто његова ларва живи две године у земљи, треба плодоред тако подесити да се на истој њиви неко од ова три жита сеје само сваке четврте године. На тај начин лишавамо бубе хране, те морају да одлазе.

Детаљније о плодореду, о избору култура итд. други позванији треба да говоре и упућују народ како и шта да ради, а напоменућу само још да је у јако зараженим крајевима потребно не само да се уведе неки плодорад, већ и уопшти, то јест да што већи број земљорадника гаји истовремено биљке које не служе за храну пивцу, те да бубе не могу да прелећу с њиве на њиву и увек доста хране нађу.

Dr. П. Вукасовић.

Пчеларство.

Јесењи радови на пчелињаку.

1. Чување празних готових сатова од квара.

Добро очувани празни готови сатови су од врло велике вредности за свакога пчелара, јер довољна количина добро очуваних празних готових сатова доприноси увећању приноса од пчела.

Сатове кваре и уништавају мољци, т.ј. црвићи који се изводе од јаја воштане лептирице, која се у науци назива Galleria mellonela.

За заштиту саћа од мољаца употребљавају се више средстава: сумпорова пара или испарења од нафте-бензола, циклона и арегинала. Али многи пчелари, а нарочито сеоски пчелари, немају свих могућности да се послуже овим средствима за чување саћа од мољаца, а она и нису неопходно потребна, пошто се празни готови сатови могу добро очувати и без употребе ових средстава.

Мољци нападају празно саће, кваре га и уништавају га само док траје топло време, а чим настане хладније време онда нити воштана лептирица сноси јаја нити се из њених јаја могу излећи црвићи. Зато пчелар мора да се марљиво стара да празне готове сатове очува од мољаца само за оно кратко време откад се из сатова истресе мед па док време не захлади, а то је у месецу августу и септембру, а у месецу октобру и даље до пролећа нема никакве опасности од мољаца.

Пчеле саме најбоље чувају и штите саће од мољаца. Зато се празни готови сатови могу добро очувати ако се предају пчелама на чување, а пчеле ће их добро очувати ако се празни сатови, код двоспратних кошница са једнаким спратовима, сложе у доњи спрат, а спрат са пчелама, у коме ће пчеле зимовати, постави изнад њега.

Празни готови сатови могу се добро очувати и онда ако се они сложе у празне кошнице, у ормане или у који празан простор на тавану или у шупи где има довољно промаје. Али и кошнице и сваки други простор треба да су добро затворени. Али је најглавније да се празни сатови не слажу један уз други или један на други, већ треба да су размакнути или одвојени за 3-4 сантиметра да мољчеви црвићи не би могли прелазити са једнога сата на други.

За време док не наступе хладноће треба сатове прегледати сваки 3 или 4 дан. Ако се нађе да су мољци напали на неки сат, треба га одмах очистити, ако је то могуће, иначе га треба уклонити па истопити, да мољци са њега не би прешли на суседне сатове.

Кад наступи зима преглед није више потребан, пошто се мољци за време зиме не множе, а кад упролеће време отопли, крајем месеца априла или почетком маја, онда започиње множење мољаца и настаје опасност да саће буде нападнуто од мољаца, али онда се очувани сатови додају у кошнице са пчелама ради проширења плодишта, и онда их саме пчеле бране и чувају.

2. Припремање кошница са пчелама за зимовање.

Кад се пред крај јесени заврши пчелиња паша, и кад пчеле немају више могућности да справљају више мед, онда настаје врло значајан посао за пчелара, а то је припремање кошница са пчелама да пчеле добро презиме и да из зиме изађу у доброме стању.

Да пчеле добро презиме и да дочекају пролеће у доброме стању потребно је: да у кошници има што више пчела, и да пчеле имају младу матицу и довољно хране. Због овога треба зазимљивати само јака пчелиња друштва, а слабија друштва спајати, сваку престарелу матицу заменити младом матицом, и свакоме пчелињем друштву осигурати довољну количину хране.

Да пчеле могу имати довољно хране треба у кошници пред зиму да има 12-15 килограма доброга меда. Ако пчеле немају довољно хране онда се пред крај јесени мора надокнадити прихрањивањем. У томе случају још пре но што време захлади пчеле се прихрањују укуваним сирупом од меда или шећера и воде. Свеједно је хоће ли се сируп справљати од меда или шећера. Ако се мед или шећер морају куповати, онда је боље употребити шећер, јер стаје јевтиније, пошто је шећер за прихрањивање пчела ослобођен од државне трошарине.

Ако се прихрањивање почне раније док је још лепо и топло време, онда се сируп справља од 1 килограма меда или шећера и 1.5 литра воде, а ако се прихрањивање врши доцније, онда сируп треба да је гушћи, и онда се узима 1 до 1.5 к. грам меда или шећера и 1 литар воде.

Ако време дозвољава онда се пчелама може додавати сваке вечери по $^1/_2$ литра или по 1 литар сирупа, а ако се с прихрањивањем закаснило, онда треба додавати по 2 литра сваке вечери.

Прихрањивање се сме вршити увече после заласка сунца, а нипошто дању.

3. Спремање добре пролећне паше за пчеле.

У крајевима где нема довољне пролећне паше за пчеле, разуман и марљив пчелар може да је створи, а сад је томе време.

Сеоски пчелари могу на лак начин осигурати својим пчелама добру пролећну пашу ако сад један комад земље у близини пчелињака поору и засеју *инкарнатском детелином*, а други *олајном репицом* (озимом).

Обе ове биљке долазе у ред најмедоноснијих биљака. Упролеће брзо расту и рано цветају, а у њиховим цветовима пчеле налазе богате изворе нектара од кога справљају мед.

Кад ове биљке прецветају земљиште се опет преоре, па засеје којим другим усевом. Уложени труд у то богато се награђује увећаним приносом од пчела, а осим тога од покошене инкарнатске детелине добија се доста добре сточне хране, а и семе од олајне репице може се добро уновчити.

Јов. П. Јовановић.

Виноградарство.

Може ли се алкохол у вину мерити градом*)

Пре свега да објаснимо, шта је то *град* или друкчије речено ареометар или густомер. Градом се зове једна затворена подужа цев, подешена тако, да кад се спусти у течност, она стоји усправно или, како се то каже плива. То се постиже на тај начин што град на доњем крају има једну лоптицу отежану мање или више живом или сачмом (оловом) према врсти течности коју треба да мери. Горњи део града, односно цеви, је издељен рецкама и рецке облежене бројевима. Ови бројеви показују густину оне течности у коју се спусти град.

Познато је да литар чисте, дестилисане воде на топлоти од 4° Ц. тежи тачно 1 кгр. Ако се у овакву воду спусти један град, он обично потоне само до броја 0, а може и до неког другог броја, према томе како је град рецкама издељен. Међутим литар неке друге течности, на пр. шире од грожђа, вина, ракије итд. не тежи 1 кгр. него више или мање. Ако се у неку од ових течности спусти њен град, он ће тонути плиће или дубље, него што је тонуо у води, према густини течности.

Уколико је течност тежа, односно гушћа од воде, утолико ће у њој град тонути плиће него у чистој води. Тако на пр. уколико једна шира има више шећера, т.ј. уколико је гушћа, тежа, утолико ће у њој плиће тонути град, овде назван широмер, и према томе, пошто шећер углавном сачињава густину шире, цени се колико у шири има шећера.

Уколико је течност лакша, односно ређа од воде, у толико ће у њој град тонути дубље него ли у чистој води. Тако на пр. уколико нека ракија има више алкохола, утолико ће у њој дубље тонути град, овде назван алкохометар, и према томе, пошто у ракији густина зависи само од количине алкохола, цени се колико у ракији има алкохола.

Али оно што је могуће за ширу од грожђа и за ракију, да ли је могуће и за вино, т.ј. може ли се густомером одре-

*) Одговор на питање г. Љ. Чачуге.

дити колико вино има алкохола? Одмах можемо одговорити: „не!“. Вино је течност врло сложена и уз то разноликог састава. То је раствор, односно мешавина воде и разних других састојака, од којих је најглавнији алкохол, па затим и органске, минералне киселине и њихове соли, глицерин и танин, а као споредни беланчевине, уља, остаци шећера и др. Од ових састојака неки су лакши од воде, као на пр. алкохол, а већина других су тежи од воде. Јасно је, дакле, да у једној овако сложеној течности, град, односно густомер, може да одреди само њену густину, односно специфичну тежину, али да из тога не можемо закључити, колико вино има алкохола. Град ће, истина, тонути дубље или плиће у вино уколико вино има више или мање алкохола, али исто тако тонуће дубље, односно плиће уколико вино има мање или више оних других састојака тежих од воде, односно од алкохола. Према томе може се десити да вино буде јако и врло јако у алкохолу, па да у њему вински град ипак тоне много плиће него у једном слабом вину, само ако је јако вино у исто време густо, а слабо вино недовољно густо. Тако на пример вински град може у једном врло јаком црном вину, које има доста танина, глицерина, остатка шећера и др. састојака, да тоне плитко и да покаже према томе врло мало алкохола, док у једном танком, слабом белом вину без екстракта, да тоне дубље и да покаже више алкохола него што га у ствари такво вино има.

Дакле, вински град, казујући нам густину вина, ретко, управо никад не може нам тачно показати колико вино садржи алкохола. Грешке могу бити толике да вински град јако вино може огласити слабим, а слабо јаким, ма да је ово последње ређе. А како је алкохол главни састојак вина, према коме се углавном одређује цена вину, то је вински град апсолутно неподобан за мереље алкола у вину. Зато се виноградари морају добро чувати винарских трговаца, који цене њихово вино помоћу града кога носе са собом. Тај град не казује ништа. Он обично служи винарском трговцу да помоћу њега узме од виноградара што јевтиније његово вино.

Тачно се може измерити количина алкохола у вину само тако, ако се из једне одређене количине вина, помоћу малог аламбика (казанче за печење ракије), издвоји из вина сав алкохол са једним делом воде, па се у тој ракији помоћу алкохолометра одреди колико има алкохола и тако изнађе у ствари количина алкохола која је била у вину. Још тачније се одређује количина алкохола у вину уместо мерењем алкохолометром, тако званим пикнометриским путем (мерењем дестилисане течности на ваги) и хемиским методама. Али ови начини мерења алкохола у вину, иако су го-

тово потпуно тачни, ипак нису за трговачку употребу него више за хемиску лабораторију, јер захтевају нарочите справе и рад траје доста дуго.

Зато су се винарски трговци и виноградари зауставили на једној златној средини, па су изабрали једну методу која је доста проста и брза, а која захтева само једну справу звану *ебулиоскоп*, помоћу које се приближно тачно, на десете делове од степдна, одређује количина алкохола у вину. Али пошто и ебулиоскопа има често пута нетачних, где грешка износи и до $^1/_2$ степена, то сваки ебулиоскоп треба да буде проверен од надлежне енолошке станице*) и да има своје уверење о тачности.

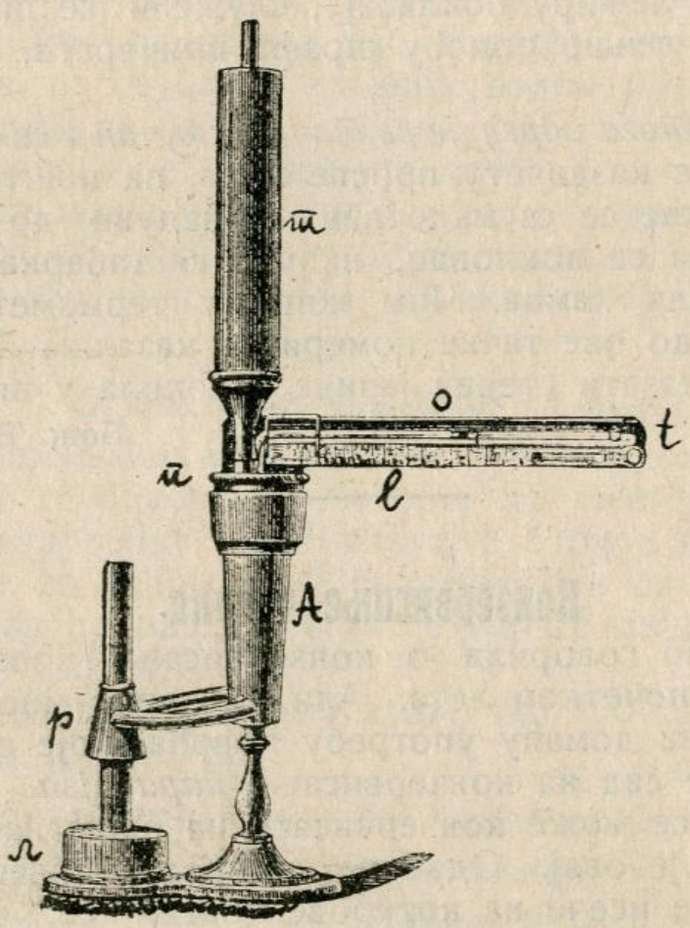

Сл. 47. Малиганов ебулиоскоп.

Ебулиоскопа има разних система, од којих је најраспрострањенији Малиганов ебулиоскоп. Овај ебулиоскоп састоји се из: 1) једног казанчета (А) које има унутра два прстена; доњи показује докле треба сипати воду, а горњи вино; 2) једне шпиритусне лампице (л); 3) једне табарчице — расхлађивача (т) и 4) једног повијеног терометра (t), причвршћеног за један гвоздени оквир (о), на коме се налази и један помичан лењир (l) са једном казаљком, а све то је везано за поклопац казанчета. (Види сл. 47).

*) има их у: Топчидеру, Букову, Вршцу, Загребу итд.

Рад са овим ебулиоскопом је овакав:

1. *Прво се одреди тачка кључања чисте воде:* отшрафи се поклопац (п) на казанчету, сипа се вода у казанче до *доњег* унутрашњег прстена, зашрафи поклопац, али не потпуно до краја. Запали се лампа и подметне под резервоар (р) који је у вези са казанчетом, те се у њему налази вода. Лампа загрева воду у резервоару, а тиме и ону у казанчету, те се жива у терометру почне пењати. Кад жива у терометру достигне сталну висину, т.ј. кад вода у казанчету почне кључати, онда се помоћу шрафа који се налази позади оквира лењир (l) помакне тако да се крајња тачка живе у терометру и нула на лењиру поклапају, служећи се притом казаљком. Затим се лењир помоћу шрафа причврсти, да буде непомичан.

2. *После тога одређује се тачка кључања вина.* Отшрафи се поклопац на казанчету, проспе вода, па пошто се казанче охлади, исплакне се са мало вина и напуни до горњег прстена; зашрафи се поклопац, напуни се табарка (т) хладном водом и запали лампа. Чим жива у термометру достигне сталну тачку, до ове тачке помери се казаљка и ова ће нам на лењиру показати степен јачине алкохола у вину.

Бож. Ђ. Ранковић.

Домаћинство.

Конзервисање поврћа.

Раније смо говорили о конзервисању воћа и поврћа, које приспева почетком лета. Али има врло много корисног и неопходног за домаћу употребу поврћа, које сад приспева. Задржаћемо се сад на конзервисању *парадајза.*

Парадајз се може конзервисати на више начина. Један од тих начина је овај. Одабере се зрели, црвени парадајз, опере се, па се исече на котурове, затим се ређају у чист суд тако, да се сваки ред посоли. Овако спремљен парадајз стоји 24 часа, а затим се вади и пасира (гњечи) на чисто сито. Течност, која се добије на овај начин, разлије се у плитке судове и суши се на сунцу. То се обично ради за време сунчаних дана.

Тако се добива такозвани екстракт (густиш) парадајза, који се ставља у искувану теглу и кува се до 100°Ц., т.ј док не прокључа, а ово траје 16 минута.

Овај начин је подесан због тога, што велика количина парадајза стане у теглу.

Други начин је конзервисање путем кувања.

Овде се такође врши претходно одабирање парадајза. Парадајз се очисти од зелених делова, сече се на кришке и

кува у казану. Кад се љуска уврне, парадајз се цеди (треба имати на уму да се парадајз кува без воде), па се поново кува и дода се неколико бабура, лишће целера и першуна. Овај састав се кува све док парадајз не буде сасвим густ. За овим се врућ сипа у јако загрејане боце, које се повезују бешиком, или запушачем и смолом, или пак пергаментом и крпом.

Тако спремљене боце са парадајзом остављају се у корпу да стоје 10—12 часова, при чему се корпа покрије ћебетом или неком топлом материјом.

То је тако звано кување парадајза у боцама.

Остављање целог парадајза у теглама.

Кад се хоће да остави цео парадајз, онда се одабере крупан плод, па се опере хладном водом и, најзад, се скине љуска. За овим се ређа у искувану теглу тако, да доњи део патлиџана дође горе, а петељка доле.

Тегла се може украсити целером, першуном или мирођијом. Најзад се налије у теглу пресолац од парадајза и дода се лимунове киселине и соли. Овако спремљена тегла кува се 45 минута.

Остављање парадајза за ђувеч.

При остављању парадајза за ђувеч треба да се одабере плод и узме се одабраних бабура, за овим се парадајз потапа у кључалу воду један минут, а бабуре два до три минута. Кад се то учини, ређа се парадајз и бабуре у искувану теглу цео или половине. Тегла се украси лишћем од целера, па се дода мало соли.

Овако спремљену теглу кувају до 100°Ц, т.ј. ставља се да кључа до 16 минута.

Остављање парадајза за свакодневну употребу.

При остављању парадајза за свакодневну употребу такође је неопходно одабрати плод, опрати и очистити од зелених делова. За овим се кува док се љуска парадајза не уврти или не скупи, па се цеди и поново кува све дотле док вода потпуно не испари. На овај начин остаје сам густиш парадајза, или екстракт, који се сипа у искуване тегле. Кад се тегле напуне и затворе, онда се оне поново кувају до 100°Ц., т.ј. кључају до 16 минута.

Стављање зеленог парадајза.

Конзервисање зеленог парадајза врши се на тај начин, што се плод одабере, опере и очисти од петељака, па се бари у кључалој води пет минута. Из ове воде се вади и потапа у хладну воду. За овим се ређа у искувану теглу, која се украшава лишћем целера или першуна. У теглу се додаје ради укуса мало крупног бибера и који комад рена.

Најзад се у теглу налије благог сирћета, мало соли (једно две кашике), повеже се тегла, и тако се остави за зиму. На исти начин се оставља зелени парадајз и у бурад, само што сирће мора бити много јаче и дода се 100 грама соли на запремину бурета од 10 литара.

Наталија Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Крава сименталске расе, 3 год. стара, с времена на време има крвављење из полног уда. Водила неколико пута и одмах после оплођавања избаци семе са напрезањем за избацивање. Добро је урањена. Крвављење се обично појави и примећује послє оплођавања. Крвављење се чешће појављује кад се крава храни дивљим травама на паши. При стајском храњењу детелином ређе крвави. Никако се није телила. Крвављење је нешто ређе од месечног. Све остало је код јунице нормално, правилно развијена и на пазару у Нишу била је једна од најбољих!

М. К.
из Облачине, срез добрички

Одговор: Овакав начин крвављења код крава наступа услед неких сметњи у полним органима — разна срашћења, бразготине итд. — или услед неких болних промена на јајницима.

Зато обратити се најближем ветеринару, који ће извршити преглед и наредити све што је потребно.

Ф. М.

Питање: Имају ли пчелари и какву повластицу на државним жељезницама за пренос пчела на пашу?

Ник. Скрбјанин.
Уб.

Одговор: Пчелари имају повластицу на државним железницама кад преносе кошнице са пчелама на пашу, а која се састоји у томе, што се подвоз плаћа по тарифи која важи за споровозну робу, а пчеле се отправљају на означено место брзовозно.

Према првобитном наређењу о томе, кошнице са пчелама могле су се преносити на пашу само теретним возовима, али је оно најновијим наређењем жељезничке дирекције измењено утолико, што је одобрено да се пчеле могу превозити и путничким возовима, по могућству ноћу.

Плаћање за превоз израчунава се према тежини и даљини, о чему се обавештења могу добити код шефа најближе жељезничке станице.

Ј. П. Ј.

Питање: Као члан сточарске задруге добио сам у октобру прошле године од бановине једну санску козу и јаре. Обе су се пролетос окозиле. Али она старија коза и поред мог доброг гледања поче нагло да мршави, нема апетит за јело. Стално јој крчи у гркљану. Кад сам је примио то се није примећивало.

Милоје Ђорђевић — Шутци.

Одговор: По свему изгледа да код козе постоје глисте у душнику или плућима, па можда и у стомаку и цревима. — Кашаљ, мршављење, немање апетита, крчање у гркљану говори за то.

Ова болест је доста опасна. Исход болести зависи од стања ухрањености и старости болесника, као и од количине глиста. Највише страдају од ове болетти козе и овце.

Лечење оставити ветеринару, сопственик нека само настоји да болесника одржи у доброј снази, дајући му добру и јаку храну, најбоље још прекрупу од јечма.

Тамо где је болест одомаћена препоручује се стајско хранење или ако то није изводљиво, онда избегавати заражена земљишта или стоку пре пуштања на пашу претходно нахранити сувом храном и напојити.

Ф. М.

Питање: Иво Радановић, из Петровца на мору — Бока — пита: Да ли постоји закон за помоћ пољопривредника када буде тучом оштећено његово имање?

Одговор: Ако би који крај пострадао од туче, као што је то код вас случај, онда према извештају начелника среза и среског пољопривред. референта, тучом оштећени могу тражити ослобођење од порезе за ту годину, а у сразмери причињене штете. Штету ће ценити процениоци, одређени од управних власти, уз садејство пољопривр. референта. Све ово зависи од нахођења управних власти, једино надлежних и позваних за ове случајеве, које своје извештаје о тучи достављају вишим властима.

Што се пак тиче саме помоћи, може се добити онда, када Народна Скупштина о њој реши или пак Мин. Савет донесе одлуку и нађе да је потребно, да пострадалим крајевима треба помоћи.

М. Ђурђевић.

Питање: Молим Српско пољопривредно друштво, да ме обавести преко Тежака о овоме:

Имам мушко теле старо 2 месеца, неговао сам га али је показивало застој у напредовању.

Последњи пут кад сам га обишао нашао сам у балези мноштво белих глиста, дужине око 10—20 сант.

Какво би се лечење могло предузети? Откуда му те глисте?

Александар Симовић
из села Добрача.

Одговор: Глисте у цревима појављују се готово код свију наших домаћих животиња, а понајчешће код млађих, било појединачно, било у виду заразе. Стока се разболи уношењем јаја глиста преко хране или водом и у стомаку и цревима развијају се јаја у глисте. — Ова јаја имају велику отпорну снагу према спољним утицајима и невероватну издржљивост. Са тим треба рачунати. Јаја од појединих глиста могу на пример у води живети до 5 година. Велика жега, односно зима може додуше да прекине на извесно време развијање тих јаја, али не може нипошто да их уништи и онеспособи. Зато је и разумљиво, да су поједине врсте тих глиста одомаћене само у извесним пределима, на пример на песковитом земљишту са барама, на земљишту са стајаћом водом, даље на влажним пашњацима ит.д.

Колико ће дуго трајати болест сасвим је неизвесно. Предсказивање — прогноза — је доста повољна. Обично наступа оздрављење чим се промени храна и приступи потребном лечењу.

Једино код младих јагањаца и прасади може болест узети рђав ток и нису ретки случајеви угинућа услед опште слабости.

Лечење морамо отпочети најпре једном дијеталном храном — трава, репа, добро сено или једнодневним постом. Често пута постигне се успех употребом домаћих лекова, као црни и бели лук, сасецкан и помешан са храном. Пресан кромпир помешан у храну даје изненађујуће резултате. Добро је и кисело млеко, купус, вода од лука, сурутка, жир, дивљи кестен, роткве, а при томе сасвим мало уобичајене хране.

Уколико домаћи лекови не би помогли, обратити се ветеринару који ће према стању болести и врсти глиста преписати одговарајуће лекове и начин лечења.

У циљу предохране избегавати заражена земљишта као попашу и млада грла држати на стајској храни. **Ф. М.**

Питање: Тодор Панић из Тршића — Козлуха пита: „Имам њиву властиту, покрај државне цесте, коју сам купио прије неколико година. На њиви се налази неколико воћака удаљених од ивице цесте нешто преко 3.50 метра. Воћке је одгајио бивши власник, па су сада воћке почеле рађати, а тресе их државни путар, а не ја. Да ли сам ја у праву или он?

Одговор: Пре свега ако сте убаштињени — уведени у баштенске књиге, катастар — грунтовницу и са делом земље

на којем су засађене и спорне воћке, онда сте властан и плодове брати и сваког другог одбити, па и државног путара, без обзира што је он државни путар. Ако ли је пак земљиште воћем засађено, изван границе Вашег имања и на исто нисте уведени у баштинске књиге — грунтовницу — онда је државни путар у праву и он ће плодове са спорних воћки и брати.

М. Ђурђевић.

Рад Српског пољопр. друштва.

Продужен рок пријава на стечаје за напредније начине рада.

Пошто се није пријавио потребан број утакмичара на расписане стечаје за напредније начине рада, то је Управни одбор Друштва одлучио да се рок пријаве продужи до краја ове године за ове гране:

1. По одељку I. тач. 4. За гајење гусака у циљу гојења и трговине производима од њих;
2. По одељку II. тач. 3. За правилно подигнут подрум за сређивање и прераду грожђа и неговање вина;
3. По одељку III. тач. 2. За гајење поврћа у школским баштама ради међусобне утакмице и
4. По одељку IV. тач. 1 и 2. За безалкохолну прераду воћа и грожђа и конзервисање воћа и поврћа.

Српско пољопривредно друштво извештава све подружинске и своје чланове и остале пољопривреднике о овом продужењу и позива интересенте да своје пријаве поднесу до 31 децембра ове године.

Број и величина награда као и услови за утакмицу изложени су у Пољопривредном календару за 1932 годину стр. 241—244.

Нов члан добротвор Друштва.

Госп. Ћира Р. Ћирковић, директор акционарског друштва „Биљана“ из Београда, писмом својим од 15 августа тек. године изволео је известити Српско пољопривредно друштво, да му ставља на расположење 500 комада књига *„Производња и трговина хмеља“* од г. Драг. Арсића.

Г. Ћирковић је са 300 ком. датих књига извршио распоред и молио Друштво да исте пошаље означеним установама, а 200 комада оставио Друштву на располагање по нахођењу за остварење његових циљева.

Г. Ћирковић је нарочито истакао жељу, да се по један примерак књиге пошаље свима пољопривредним подружинама

и свима пољопривредним књижницама и читаоницама за њихове библиотеке, а пољопривредној подружини у Чачку да се изузетно пошаље 35 примерака ради раздавања у име награда излагачима на првој наредној пољопривредној изложби коју буде приређивала.

Овим својим поступком г. Ћирковић је и овом приликом показао колику му на срцу лежи напредак Друштва и унапређивање пољопривреде, те је поред досадашње активне сарадње као редован члан Друштва и моралних и материјалних помоћи и овим поклоном појачао друштвена средства за рад.

Управни одбор Друштва у седници својој од 16 августа ове године са задовољством је примио на знање горње писмо г. Ћирковића и том приликом је одлучено, да му се и писмом и преко „Тежака“ изјави захвалност на поклону и да се, пошто вредност поклона прелази 1000 динара, г. Ћирковић упише за члана добротвора Друштва.

Белешке.

Велики овчарски сајам и изложба пештерске овце у Сјеници.

Септембра месеца ове године.

Овчарство заузима прво место у сточарству Зетске бановине, те бројно стање оваца износи 1,200 000 грла.

Најјача област овчарска јесте централни део бановине, а средиште ове области је срез сјенички, познат по својим богатим планинским испашама.

Квалитативно најбољи, најчувенији и најплеменитији је сој сјеничко - пештерски који се од осталих сојева одликује крупноћом, гојазношћу, вуном и млечношћу, а гаји се у границама пештерске висоравни.

Разлог да су пештерске овце квалитативно боље од оваца других сојева, лежи у особинама климе и флоре пештерске висоравни, која се налази на надморској висини од 1200—1300 метара, а које су својствене читавом овом пределу. Поред тога, пештерски овчари баве се још од давнина скоро искључиво овчарством, те су кроз столећа у својој тежњи да добију што крупније и боље овце подигли овај сој до завидне висине.

Услед својих одличних комбинованих способности сој пештерске овце, поред трговачке вредности, одличан је и као приплодни материјал, те се и данас увози у суседне бановине у приплодне сврхе.

Да би се сточарима овога најјачег овчарског центра дало потстрека за даљи интензивнији рад на узгајању доброг

расплодног и трговачког материјала, Кр. банска управа Зетске бановине уз помоћ Министарства пољопривреде одлучила је да у центру овог овчарског подручја у Сјеници приреди 24 и 25 септембра ове године велики сајам и изложбу оваца пештерског соја.

На самом сајму — изложби, поред приплодних грла, догониће се и вуна за трговину, те ће и банске управе и сточарске задруге имати добру прилику да на сајму набаве потребна приплодна грла, а остали трговци материјал за трговину.

На сајму ће се одржати неколико поучних предавања о овчарству и овчарском задругарству.

Ова приредба прва је своје врсте у овим крајевима, те ће као таква имати велики утицај на наше сточаре и од велике важности за даљи рад око подизања нашег сточарства, а нарочито овчарство.

Књижевност.

Ручно брзо предење и ткање на селу, тако се зове књига коју је издао наш познати текстилни стручњак г. Чедомир М. Јоксимовић.

Познато је, да на селу све више и више продире мода, или како каже г. Јоксимовић *„фабричне крпе и штофови који много стају а мало трају“*, што је главни узрок кризе, па је ова књига дошла у добри час, да народу отвори очи, да се врати преслици и разбоју и изради преобуке и одела,

Сопствена производња преобуке и одела, не само да је јевтинија, него је и угоднија, боља и трајнија; уштеди се не мала сума новаца која се издаје на свилу и друге фабричне материје, него се спасава и од великог задужења, које земљорадника доводи у очајан положај, лишава га мира и спокоја. доводи га у немогућност да одговори својим обавезама према држави и општини и постепено га гура у пропаст.

Ова књига г. Јоксимовића, има за циљ: да земљораднике врати на прави пут и да их упути ка производњи потребних материја за сопствену потребу. У њој је изнет кратак преглед развитка ткања код Словена уопште, затим нумерација предива и значај ручног предива и ткања.

После ове прве књиге као опште изаћи ће књига у којима ће бити детаљно објашњено: прерада и бојење вуне, прерада конопља, прерада лана, прерада свиле и т. д. тако, да ће отприлике у десетак књига бити објашњена цела домаћа текстилна прерада и дато упутство за рад.

Цена овој првој књизи је 10.— динара, и може се добити код Српског пољопривредног друштва.

Ми ову књигу, као и даље које буду излазиле, најтоплије препоручујемо сваком земљораднику, који жели да се извуче из новчане одскудице и кризе уопште.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 18 седнице, држане 12. априла 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: М. Николић, В. Матић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Д. Спремић, Н. Белобрк и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 229) Прочитан је и усвојен записник 17. седнице Управног одбора.

II 300) Примљен је знању записник 15. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 15. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

301) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000 динара.

302) Да се одобравају привремена кредитирања по предлозима 108, 110 и 113.

303) Да се део чистог прихода од Трифолин станице, који припада Дунавској бановини, пошаље истој на надлежност.

304) Да се Подружини из Страгара трст. одобри кредит по предлогу 111, а Подружини из Азање одобри позећање кредита по предлогу 112, пошто јо повећала број чланова.

IV Прочитан је записник 15. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

305) Да се по понуди бр. 2942, набаве три туцета калемарских ножева ради пробе.

306) Да се по тражењу бр. 2858, понуди семе по 14.50 и 16.50 дин. франко наш магацин с тим, да цену прекине претседништво са набављачким одбором.

307) Да се по предлогу 74, више не набављају прскалице пошто их има довољно у магацину.

V Прочитан је записник 15. седнице програмског одбора па је одлучено:

308) Да се претходно провери рад Омладинске дружине у Неменикућама, па онда донесе одлука о награди.

309) Да се Подружини у Ракарима поклоне један Календар и један Тежак за пр. г.

310) Да се на молбу г. Ј. Пешића одговори, да га Друштво може морално помоћи у подизању амбара његове конструкције.

311) Да се г. М. Жујовићу, исплати 429 дин. у име награде за рад у Подружини у пр. г. пошто је испунио све прописне услове.

312) Да се Народној књижници и читаоници у Белошевцу, поклони један комплет књига.

313) Да се г. М Костићу извознику одговори, да Друштво нема могућности да непосредно пласира оригиналне швајцарске бикове, али га може морално помоћи у пласирању, пошто ће цена биковима бити око 4.000 дин.

314) Да се од Подружнина траже извештаји за држање изложаба, даље о штеточинама, болестима и др. како би се на основу њихових извештаја израдио план за пропоганду.

315) Да се питање штампања правила за Пољопр. књижнице и читаонице одложи, док се не проучи: да ли би требало штампати заједничка правила за подружине, читаонице и дружине.

VI Саопштења и предлози.

316) Примљено је знању писмо Завода за унапређење спољне трговине, да ће се проба бељења ораха извршити 20. о. м. у друштвеном дому.

317) Примљен је знању позив Винарског друштва из Марибора, на годишњи збор, па је одлучено да се на збор делегира г. Б. Ранковић, ако иде као изасланик Мин. пољопривреде, иначе г. П. Мијовић, редован члан из Марибора.

318) Примљено је знању писмо г. М. Белобрка, архитекте о току парцелације друштвеног имања, па је одлучено да се предузму корацина надлежном месту ради окончања овога посла

Са овим је седница закључена.

19. седнице, држане 19. априла 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови Управе: Д. Спремић, Н. Петровић, С Ратковић, М. Николић, В. Матић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 319) Г. Претседник саопштава, да је од г. М. пољопривреде примио писмо следеће садржине:

Београд 12-iV-1933.

Господине Претседниче,

На поздравном телеграму упућеном ми са 59 редовног годишњег збога Српског пољопривредног друштво срдачно захваљујем.

Примите уверење о мом поштовању.

Министар пољопривреде
Јураj Демеtровић, с. р.

Господин
Мирко Миљковић
Претседник Српског пољопривредног друштва
Београд.

Одбор прима знању са живео г. Министар!

320) Прочитан је и усвојен записник 18 седнице Управног одбора.

III 321) Примљен је знању записник 16. седнице књишевног одбора.

IV Прочитан је записник 16. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

322) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

323) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 115.

324) Да се одобре кредити по обвезницама подружинама у Сврљигу, Михаиловцу и Д. Крчину, а према предлозима бр. 116, 117 и 118.

325) Да се по акту бр. 3042, тражи наплата дуга преко адвоката.

V Прочитан је записник 16 седнице набављачког одбора па је одлучено:

326) Да се одобрава набавка енглеске траве пошто је извршено по поруџбинама.

327) Да се по тражењу бр, 3063 и 3064, понуде Вермо-релове аутоматске прскалице и нафта.

VI Прочитан је записник 16 седнице програмског одбора, па је одлучено:

328) Да се Подружини у Зајечару да 4.000.— динара из помоћи Народне банке, за приређивање сточарске изложбе.

329) Да се штампа плакат о сузбијању грожђаног мољца, у 10.000 примерака и даље поступи по предлогу бр. 99, пошто се претходно штампа у Тежаку.

VII Саопштења и предлози

33) Г. В. Матић саопштава да је у име Друштва ишао на скупштину Обласне задруге за пољоприв. кредит. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Изашле су из штампе књиге
од Милорада П. Зечевића

Чување свежег поврћа за зиму, Цена 6 динара

Црни лук (поучник о гајењу) **Цена 5 динара**

Књиге се могу добити у Српском пољопривредном друштву и код писца улица Александра Стамболијског број 16. телефон 29-0-41.

Цене пољопривредних производа, на дан 8. септембра 1933 г.

Пшеница

Српијанска 76, 2% Дунав нова	97—105
Српијан. 76, 3—4% Сава „	95—105
„ 77, 3% гл. пр. „	100—105
„ 77, 3% уз. пр. „	95—100
Бачка 78 2%	105—110
Банат. 78, 2%	100—105

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	58—62
Банат. пар. Вршац	59—64
Срем,	63—67
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	64—67
Лађа Дунав	67—70
Лађа Сава	66—69

Овас

Српијански нов	65—70
Сремски утовар. станица	60—66
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	95—105
Сремски 2% без вр. утов. ст.	90—100
Бачки 2% без врећа утов. ст.	90—100
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	97—105

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6—7
Свиње лаке	5.50—6.60
„ мршаве	5—7
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—4
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	9—10
Јаја	50—60
Маст	11.50.12.50
Сланина	8—9
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	19—24
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	40—45
Мек. обала Београд, без вреће.	45—55
Куколь самлевен, Београд	45—55
Кромпир,	45—50
Црни лук	40—50
Бели лук	180—200
Сено	15—20
Слама	10—12

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	243—243
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	53—53
Аграрна банка	229—230

СПРАВЕ ЗА ЈЕСЕЊУ СЕЗОНУ:

ВРСТАЧНЕ СЕЈАЛИЦЕ, на кашике, од 12 реди Динара 3.000.—
„ „ „ „ „ 14 „ „ 3.100.—
Пресе за грожђе, запремине од 200 литара „ 1.800.—
„ „ „ „ „ 300 „ „ 2.700.—
Муљаче „ „ марке Mayfart „ 1.100.—
„ „ „ домаћи фабрикат „ 800.—

СЕМЕ ПИЋНИХ БИЉАКА ЗА ЈЕСЕЊУ СЕТВУ:

Семе сточног озимог грашка, на 100 кгр Дин. 1,80 на мање Дин. 2.—
„ јесење грахорице (панонске) на 100 кг. Дин. 2,25 „ „ „ 2,50
„ инкарнатске детелине, на 100 кгр. Дин. 7.— „ „ „ 8.—
„ енглеске траве, за ливаде и парк, на 100 кг. 12.— на мање Дин. 15.—

KALIUM-METABISULFIT, свеж у крупним кристалима, неопходно потребан за правилно и брзо превирање кључка, помаже бистрење спречава буђ. Цена му је, на мање количине до 5 кгр. динара 30. преко 5 кг. Дин. 28. кгр. Упутство о употреби калиум метабисулфита у винарству Дин. 2.— ком.

Сва напред означена роба може се добити код Срп. пољоприв. друштва у Београду, улица Немањина Бр. 15. При поручбини послати половину вредности унапред, остатак се узима повуком или доплатом. Поштарина иде на терет купца. Новац слати на чек. рачув Бр. 50350.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

ПОРЗОЛ

УНИВЕРЗАЛНО И НАЈБОЉЕ ДОМАЋЕ СРЕДСТВО ЗА ПРАШЕЊЕ — ДЕЗИНФЕКЦИЈУ СЕМЕНА ПРОТИВ РАЗНИХ ГЉИВИЧНИХ БОЛЕСТИ И ТО:

главнице (тврде сњети), фусаријума и рђе на пшеници; пругавости, снежне плесњи и гаре на јечму, ражи и овсу; трулења корена на шећерној репи, кукурузу, дувану и т. д.

ПОРЗОЛ-ом запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена, већ појачава пораст биљке. — Употреба лака и јевтина, семе се запраши за 10 минута и може се одмах сејати. Уштеда семена 15—20%, радне снаге и времена, јер није потребно квашење и сушење.

ПОРЗОЛОМ ЗАПРАШЕНО СЕМЕ НЕ ЈЕДУ МИШЕВИ.

Тражите упутства и цене на адресу фабрике: **„БИЉАНА“ А. Д.**

Тел. 20-380 :—: Београд :—: Прешернова бр. 14.

Порзол се може добити код Српског пољопривредног друштва.

ХОЋЕТЕ ЛИ СЕ ОД

ГИХТА

И

РЕУМАТИЗМА

ТЕМЕЉНО ОСЛОБОДИТИ?

Стезање и пробадање у удовими и зглобовима, отечена удова осакаћене руке и ноге, тргање, пробадање и стезање у разним деловима тела, шта више и слабост очију су често последице реуматизма и костобоље, које се морају одстранити, јер иначе болест све више напредује.

НУДИМ ВАМ

једно лековито

КУЋНО ЛЕЧЕЊЕ НАПИТЦИМА

који растварају мокраћну киселину, поспешују измену твари и излучивање, а који се уметним начином сасвим природно састављају по једном благотворном лековитом врелу, што га добростива природа мајка даје за благодат болесног човечанства.

Пишите ми одмах и Ви ћете сасвим

бесплатно

добити једну поучну расправу.

Поштанско-сабирно место: **AUGUST MÄRZKE,**

Berlin-Wilmersdorf, Bruchsalerstr. 5, Abt. 310.

Штампарија „Скерлић“ — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732.

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 19. Београд, 1 ОКТОБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

Земљорадник и књига.

Много зла навалило на народ, па не зна куда ће и како ће. На све стране пада цена земљорадничким производима, како усева, тако и воћа, грожђа, стоци и др., па се и он сам пита — како ће и на који начин да изађе на крај из ове кризе, којој, како изгледа нема краја.

Историја света учи нас, да човечанство има три врсте ратова: војнички, царински, и трећи као најопаснији економски, у коме се ми данас налазимо, и који нема изгледа да ће се скоро свршити.

За све ове врсте ратова треба спреме и много новаца и великих жртава, па да се могу водити, издржати и победити. За све ове три врсте ратова, сељак треба да је просвећен, упознат и упућен, како би могао да им противстане и да се брани.

Ми смо преживели војнички и царински рат са успехом, па ће дати Бог и добра воља да и овај економски рат срећно пребродимо, т. ј. ако се наоружамо знањем за рационалну производњу, па својом

способношћу у јевтиној и солидној производњи конкуришемо слабијим.

У нашој држави 83% је земљорадник, од којих ни 10% не чита корисне књиге и стручне листове, нити тежи за њима, већ и даље остаје у мраку, земљу ради примитивно, и никако не може да пође за временом и науком као и остали културни и просвећени народи.

Наш сељак не тежи за књигом из два разлога: први је, што му није створена воља за читање, а други је, што су књиге сувише скупе, не може да их купи иако по неки пут има за то вољу.

Књига је највећи пријатељ човеков, и зато сељак и књига треба да су нераздвојни другови. И када би се у свако село преко године само 20 књига и стручних листова унело бесплатно, да их сељак чита и да се учи ономе што је добро и корисно, уверени смо, да би мање данас зла било, и да би наша села напредније била.

За сељака треба нарочито удесити књигу; оне треба да су кратке, написане простим народним језиком, у виду прича, приповедска и поука, те да се створи код сељака воља за читање, и да све то за извесно време добија бесплатно. Па када се просвети и упути и сам осети потребу за просвећивање, онда ће он сам да купује, али ако књига буде јевтина и добра.

Сељак и књига морају ићи заједно за временом, и онда када дођу овако тешки дани, боље ће и лакше да се снађе и да се сам помогне. Просвећен човек увек се лакше пробија кроз живот, кориснији је по друштво и државу, у злу може да се снађе и лакше га преживи.

Књига је знање, књига је сила и моћ, ту нам је спас, у књизи ћемо наћи све оно што нам треба, она нас упућује правим путем, она је написана од учених људи, који имају пуно искуства и знања, а које пружају земљорадницима преко књига, да се њима користе у борби за напредак.

Наше је скромно мишљење, да би требала држава преко Министарства пољопривреде и бановина, сваке године да раздаје бесплатно што већи број научних књига, а уз припомоћ Српског пољопривредног друштва, његових подружина, земљорадничких задруга и других установа, које треба да су кратке садржине и простим народним језиком написане, како би их сељак са вољом прочитао и разумео.

Да би се ово боље разумело ја ћу овде навести два примера, који су се десили прошле зиме и овог пролећа.

Оскудица у сточној храни прошле зиме и овог пролећа, силну је стоку покосила и неколико милиона динара штете причинила. Међутим, по моме мишљењу, штета би кудикамо била мања да је народу благовремено скренута пажња на оскудицу и да му је дато кратко упутство о прикупљању и чувању сточне хране, као и храњењу за време оскудице, предочавајући му опасност која му прети и која ће неминовно настати, ако се упутства не држи. Свако би се побринуо да зло избегне, а тим пре када је добио упутство које га учи шта има да уради па да зло спречи.

Из извештаја који имам при руци, прошлог пролећа Голубачка мушица чуда је починила по разним крајевима државе од које је силна стока угинула.

И овде све ово не би било, да је на време скренута пажња народу на овог опасног штеточину, путем згодне књижице и предочена му опасност која ће настати ако се не буде бранио по упутству које му је дато, да би стоку сачувао од сигурне пропасти.

И једна и друга књижица не би коштале и да су штампане у три милиона примерака више од пола милиона динара, а сачувала би се стока за 10—15 милиона динара.

Из овога се јасно види колико је сељаку књига потребна и корисна, и колико користи може од ње да има.

Тако исто добро би било на крају сваке школске године, приликом завршетка основне школе, се-

љачким синовима дати по коју корисну књигу из области пољске привреде, те би и на овај начин милиони корисних књига ушле у народ.

Даље, треба радити свим силама преко свештеника, учитеља, економа, подружина, задруга и осталих културних установа, да сељака уче и просвећују, да књигу заволе и да за њом тежи.

Сељаку је књига потребна као насушни хлеб, и то књига о чувању народног здравља, о домаћинству, о чувању и неговању стоке, живине, пчела, свилобуба, о гајењу лозе и воћака, поврћа, усева и свега оног што код нас може да се гаји и успева. О нужном раду и кућној радиности и свему ономе што је сељаку нужно да зна.

Нека се само годишње изда за књиге намењене сељаку један милион динара, уверени смо, да би се за десет година унело у народ 20 милиона ових корисних књига, које би без сумње начиниле читав преображај у сваком правцу, јер наш сељак оскудева у књигама и знању.

Ако желимо поћи путем културних и напредних народа, ево пута и начина да сељака просветимо и упутимо у све послове које он мора да обавља на своме имању, и да лакше сноси и брани се од недаћа, које дођу као што је сада ова криза.

Сељак и књига морају ићи удружени, ту нам лежи спас и лепша будућност.

Марко-Маша Тодоровић
економ

Ратарство.

Падалица.

Понеки пут може се десити да жито опадне још пре жетве и то у толикој мери, која чак премаша количину семена потребног за нормални усев, нпр. кад се јако задоцни са жетвом. Тада ова „падалица“, осо-

бито кад падну кише, може да никне готово као добар нормални усев. Исто то може се нарочито видети на местима, где је падао град и омлатио усев. На таквим њивама, семе обично лепо и густо никне. Али настаје питање: да ли је то правилно? т. ј. да ли се може очекивати више-мање добра жетва од такве падалице? Одговор на такво питање увек мора да буде услован: према приликама, може да буде чак и добар принос, али може и да не буде. Земља под падалицом остаје необрађена и семе је пало само на површину, а не на нормалну дубину. Од количине влаге, односно кише, зависиће пре свега успех падалице. Ако влаге буде довољно, падалица ће напредовати успешно, и кад се добро укорени — неће јој сметати што семе није посејано на нормалну дубину. Али, при недостатку влаге, падалица брзо губи своју снагу и тада угине. Друго, ако је падалица сувише густа, биљке гуше једна другу и услед тога падалица опет обично брзо угине. Но густо поникла падалица може да се прореди, ако се више пута подрља у јесен и у пролеће, и тиме створи више-мање нормална густина усева. У исто време дрљање ће повољно дејствовати и на очување влаге у земљишту.

Дакле — ако иду пролеће и лето не буду нарочито суви, а јесењска резерва влаге буде довољна, може се надати да од падалице буде више-мање задовољавајући принос.

Dr. Т. Л.

Градинарство.

Значај производње раног поврћа.

— с погледом на пољопривредну кризу —

Међу свима облицима земљорадње, градинарство заузима особито место по важности, не зато што су у свету заузете велике површине под градинарским усевима, већ ради тога што градинарство заузима особит положај у земљорадњи. Повртарство, а у њему

производња раног поврћа јавља се као засебна грана и са економског гледишта, то је једна од најприноснијих грана пољопривредног газдовања, јер се поврће све више признаје за најважнију људску храну после хлеба, и сваким даном игра све већу улогу у исхрани, те и уновчавање поврћа, а нарочито раног, стоји много повољније, но ма каквог производа из области земљорадње,

Због овако важног положаја повртарства, а нарочито производње раног поврћа, овом се облику земљорадње нарочита пажња обраћа у већини држава, а особито у Италији, Грчкој Мађарској, Холандији, Немачкој, Француској, Бугарској, Чехословачкој и др. Извоз раног поврћа у овим земљама заузима важно место. Ако само разгледамо страну литературу, у којој се прати развој ране производње поврћа, можемо лако увидети, колико поједине државе поклањају пажњу развијању ове гране. Нама не треба далеко да идемо да се уверимо у истиност ових навода. Треба само да обратимо пажњу на нашу београдску пијацу и лако ћемо се уверити како поједини наши суседи увозе своје производе ранога поврћа у нашу земљу. Из статистичког прегледа спољне трговине наше државе још боље ћемо се уверити. Тако из прегледа за 1932 год. видимо да је у нашу државу увезено раног поврћа:

Карфиола 414.545 кгр. у вредности 1,042.016.— дин. Од овога је из Италије увезено 412.571 кгр. у вредности 1,033.718.— дин.; а остало из Грчке.

Диња и лубеница 16.149 кгр. у вредности 36.570.— дин. Из Италије у вредности 17.660.— дин. а остало из Грчке и Египта.

Купуса, кеља, келерабе, бораније, зеленог грашка, боба, спанаћа, паприке 692.330 кгр. у вредности 1,908.256.— дин. Од овога из Италије у вредности 1.114.462.— дин. а остало из Холандије, Мађарске. Грчке, Немачке и Аустрије (по реду учешћа).

Црвеног патлиџана 267.766 кгр. у вредности 1,151.870.— дин. из Италије, Грчке и Египта.

Раног кромпира 2,276.03 кгр у вредности 1,933.337

дин. по реду учешћа: Мађарска, Италија, Аустрија, Чехословачка.

Остало вариво и поврће 615.434 кгр. у вредности 1,777.005 дин. Италија учествује са 1,573.049.— дин. а за остало Грчка, Шпанија, Немачка, Египат, Аустрија, Чехословачка, Албанија, Француска. Укупан увоз раног поврћа износи 7,849.054.— дин. У I полугођу 1932, а то је у сезони увоза ранога поврћа, увоз је у вредности 8,308.734.— дин.

Ако би наши земљорадници, а са њима и позвани фактори, обратили пажњу на ове чињенице и на производњу раног поврћа, онда наведене суме новаца које издајемо за поврће другим државама, могле би остати код наших земљорадника. Не само што би таква једна сума остала у земљи, која није за одбацивање, него би и сами наши произвођачи производњом раног поврћа побољшали и своју исхрану. Наведени подаци говоре нам да рано поврће увозимо, управо као потрошачи купујемо не само из оних земаља које су по природним условима равне са нашом, већ увозимо и из оних земаља, које далеко слабије услове имају за производњу раног поврћа, што је наша национална срамота. Јер ако се морамо жалити на неразвијену индустрију и ове производе да купујемо на другој страни, за куповину краставаца, купуса, диња, патлиџана, кромпира и паприке не може да се нађе оправдање.

И уновчавање раног поврћа у Југославији стоји на најповољнијем месту. То се може лако видети из следећих података о ценама поврћа у неколико важних центара:

Цене у мају 1932 г.

	Хамбург	Београд	Бремен
патлиџан црвен	7.— дин.	55.20 дин.	16.— дин.
краставци 1 ком.	3.50 „	4.— „	4.— „
кромпир жути	4.50 „	9.98 „	2.50 „
купус без главица	0.80 „	6.40 „	
спанаћ	1.— „	2.39 „	

Цене у јулу 1930 г.

	Минхен	Софија	Београд	Беч
патлицан црвен	3—7	2.40—3.20	5.91	9.50
краставци 1 ком.	2.—	0.30	0.50	0.40
кромпир жути	0.70	0.80	1.75	2.00
купус без главпца	1.20	1.60—2.40	4.40	3.60

С обзиром на климатске прилике у нашој земљи које су у многим местима наше Државе врло повољне за културу поврћа, управо с обзиром на то што под нашим сивим и топлим небом има природних стаклених башта, где може поред осталих култура да се развија и рано повртарство и с обзиром на показане чињенице о повољном уновчавању раног поврћа, требало би на ову грану обратити велику пажњу. Проспавали смо много година у нехату према многим културним биљкама, које би могле да буду приносне у нашој земљи, а свакога дана слушамо речи о пољопривредној кризи. Да и даље неби спавали и да би могли да користимо добре услове у земљорадњи које нам природа даје, ето нам једне повољне области у којој можемо и треба да направимо корак унапред ка излазу из ове кризе, а сви су услови за то на нашој страни.

У првом реду треба обратити пажњу и испитати могућности производње раног поврћа у оним крајевима у којима повољна количина сунчане топлоте не изазива велике инвестиционе трошкове. У овим крајевима могло би се лако гајити свако па и рано поврће на отвореном пољу са уносом малог инвестиционог капитала.

Енглеске пијаце су просто затрпане холандским производима раног поврћа иако је Холандија на много севернијој страни од нас, има мало топлих дана, а поврће гаји у стакленим кућама и конкурише и оним земљама које имају природне баште, па и нас снабдева раним поврћем. Енглеска се очајнички брани од холандског раног поврћа, улаже огромне суме новаца у подизању стаклених кућа за производњу поврћа, а у последње време ударила је изванредне таксе за увоз

поврћа. Тежња је да се ове потребе производе у Енглеској у стакленим баштама и растерети биланс увоза.

У Холандији постоје специјалне организиране задруге, које воде рачуна не само о производњи и продаји раног поврћа, већ воде рачуна о квалитету поврћа, о сортирању и паковању и о брзом транспорту робе на означено место и са таквим својим радом везала је многе стране пијаце са својим производима. О таквим задругама код нас засада се не може говорити због слабо развијене производње раног поврћа, али временом када би се организовао већи број повртарских газдинстава, дошло би и питање стварања задруга.

У данашње доба тешке пољопривредне кризе, која нам је показала, да производња свакодневних пољопривредних продуката не одговара економији, јавља се неопходна потреба тражења излаза из те кризе. Тај излаз састоји се у прелазу на интезивно гајење поврћа. Не мислимо да би се са овим решило питање пољопривредне кризе уопште. Али можемо тврдити са поуздањем, да би многи чланови наше опште заједнице, који су настањени на погодним климатским местима и на саобраћајним артеријама, увођењем у културу раног поврћа, решили питање пољопривредне кризе у своме дому, а са тим би се и у решавању опште кризе пошло бар један корак напред.

Рад око производње раног поврћа изискује савесно руковање са објектима. Без савесног рада и капитала не могу се постићи задовољавајући резултати.

Ко почне производњу раног поврћа мора себи поставити питање: шта је потребно производити.

У Немачкој, где осим кризе постоји велика конкуренција Холандије, Италије и Чехословачке са производима раног поврћа, рад око одржавања максималне користи око производње раног поврћа може се видети из овог примера: Тамо један радник у предузећу, које се бави производњом раног поврћа мора одржавати 300 м^2 просторија у стакленим кућама за производњу раних краставаца, или 1250 м^2 у стакларама за производњу раног патлиџана, или 500 ком. рамова на топ-

лим лејама. Овде није постављен само задатак одржавања ових просторија, него и постизавање извесног успеха у производњи. На пример један радник ове врсте рада мора да постигне успех у производњи и то: 7500 раних краставаца или 12500 кгр. раног патлиџана. Који од радника не може да постигне овај успех не може радити на овом послу.

Ово значи да руковање повртарским газдинством захтева познавање елементарних основа економије и рачуна, и онај који зна добро да прорачуна трошкове производње постизава успех.

Можда, услед непознавања ових елемената у повртарским газдинствима, код нас не може да се развија ова грана земљорадње која има врло повољних природних услова, те смо принуђени да се снабдевамо производима из других земаља и тиме појачавамо данашњу иначе тешку пољопривредну кризу. То је једна велика опасност за нашу земљорадњу и те опасности треба да се ослободимо, не само у производњи раног поврћа већ и на свима оним гранама чија производња има услова у нашој земљи.

Милорад П. Зечевић

Ливадарство.

Ђубрење ливада и пашњака.

Код нас има врло мали број земљорадника, који се брину да су им ливаде нађубрене; тешко се постиже да се и њиве нађубре, а о ливадама се мало води рачуна; а то је све због тога, што сматрају да ливаде у опште не треба ђубрити. — Оне дају само траву, а трава може да расте и на ненађубреној ливади!

Ливаде које се не ђубре и не дрљају, не могу дати доброг сена, као ни траве на пашњацима, и због тога се морамо постарати да се ђубре и ливаде и пашњаци.

Ђубрење ливада и пашњака, не може се свуда препоручити и на сваком месту; — све оне ливаде и пашњаци који су изложени водоплаву не треба ђубрити, оне саме добију

нанос од поплаве, те имају увек довољно снаге да дају добар откос и траву за пашу. Све остале ливаде, а нарочито оне, које никада нису ђубрене и оне које су на слабим земљама ваља пођубрити сада с јесени, како би преко зиме сво ђубре сатрулело и земљу оснажило, па раније с пролећа ливадском дрљачом подрља, и тиме земља растресе и заостало ђубре иситни.

Растурање ђубрета по ливадама и пашњацима врши се у танким слојевима, како би преко зиме сво лепо промрзло и иситнило се тако, да се с пролећа после дрљања и не познаје ђубре.

За ђубрење ливада и пашњака употребљава се само сагорело ђубре, и да је ситно како би се лакше и боље растурало.

Ми овде немамо потребе да о овоме излажемо и нарочите доказе, када је за свакога довољно јасно, да пођубрене ливаде и пашњаци дају три пута већи принос, но оне које нису нађубрене, и према томе нека свако по могућству сада ове јесени ма и најмањи део својих ливада нађубри, па ће идућег лета сам видети огромну разлику у приносу.

Да би наша стока била обезбеђена за исхрану, а да би имали и резерве за оскудне године, дужност нам налаже да се постарамо на време, да принос са ливада и пашњака увећамо, а то ћемо постићи ако своје ливаде и пашњаке сваке године полако по мало ђубримо.

Прошлост нас учи да морамо бити бољи економи и већи радници и чувари, па да нам буде боље. Ђубрета има доста на све стране, само га треба марљиво скупљати и корисно за ђубрење употребити. Вредне земљорадничке руке много могу даураде и привреде, само ако има воље и труда.

Путујући по разним крајевима писац ових редова наишао је на стотине њих који су у разговору признали да имају њива, ливада и пашњака који нису педесет година ђубрили, па им опет помало рађају. А када су упитани да ли су задовољни са приносом од таквих њива и ливада, слегли су раменима и снебивајући се одговорили, да им се ни труд око њихове обраде не исплати.

Савремена земљорадња не дозвољава да се ђубре — злато растура и баца, све то мора се употребити и искористити до крајњих граница, ми зато свакоме препоручујемо да сада с јесени, па и зими ако може, пођубри ливаде и пашњаке, а на лето ће сам видети колико ће користи имати.

Марко-Маша Тодоровић

економ

Воћарство.

У чему грешимо највише у воћарству.

Како се у оквиру једног кратког чланка не могу опсежно изнети све оне грешке које чинимо, осврнућу се само на оне најглавније.

Земљиште и његов положај. Код засађивања воћњака не поклањамо потребну важност земљишту и његовом положају. Опште је мишљење, да воћка, као и остале дивљаке, успева на било каквом земљишту и положају. Као дрво може да успева, али да ли ће донети род и какав, то је већ друго питање.

Када се решимо да садимо воћњак морамо бити веома обазриви при избору земљишта и положаја. За сађење воћака је погодно чврсто, пуно иловаче земљиште, још боље са песком помешана иловача, а нарочито ако је здравица од иловаче.

Земљиште мора бити пуно црнице. Дебљина плодноga земљишта треба да је од 1-1.5 метар. Где је плодно земљиште тање, дрвеће неће добро успети. За воћњаке је најпогодније земљиште са воденим наносом, као што је у подножју брда.

За крушку је боље збијеније, док за јабуку, трешњу, кајсију и бресквy растреситије земљиште.

Воћкама, нарочито у лето, потребно је много воде с тога, да би ову потребу воћака могли лако задовољити, морамо бирати земљиште у близини језера, извора, потока или река, одакле, са сразмерно мало трошка, можемо дрвеће обилно залевати.

За воћњаке морамо изабрати и такво место, где ће дрвеће бити заштићено од ветрова, где у априлу и мају нема магле и мраза. Нема веће несреће него када у пролеће магла и мраз цео род упропасте или у августу, септембру месецу, олуја цео род омлати. Ако нам не стоји на расположењу овако заклоњено место, саветно је садити полу високе или патуљасте воћке, којима ветар чини мање штете. Против ветра бранити се може и на тај начин, да се са ветровите стране засади 3-4 реда густо багрема, липе или ораха. Ово дрвеће треба садити и гајити једновремено са воћкама како би воћке у доба доношења рода имале и потребну заштиту.

Воћке (крушке, кајсије, трешње, вишње и шљиве) успевају и развијају плод потпуно тамо и при оној клими, где успева грожђе и кукуруз. При суровој клими могу се производити рентабилно само неке, више летње и јесење врсте.

Сорте и подлоге. При избору сората треба нарочиту пажњу обратити на сорте које се у околини гаје па према

томе извршити избор. У избору сората треба се такође ограничити на мањи број, с обзиром на трговину која радије купује од једне сорте 50-100 мтц, него од појединих сората по мало 10-50-100 кг. Мђутим, за нашу личну употребу можемо гајити и више сората.

На подлогу морамо такође велику пажњу да обратимо. За подлогу јабуци служи — ако желимо добити дрвеће са високим стаблом — младица дивље јабуке, а ако желимо имати патуљасто или дрво другог облика, онда ћемо узети за подлог дусен јабуку. За крушке високог стабла узећемо младицу од сопственог семена, а за патуљасто или дрво другог облика пак употребићемо дуњу. Глог за подлогу крушке не ваља, њега ћемо употребити само за подлогу мушмуле. За подлогу кајсији, најбоља је дивља кајсија, затим горки бадем. За брескву, младице од сопственог семена, горки бадем, мираболан; за трешњу и вишњу, трешња и вишња из сопственог семена, а за шљиву мираболан шљива.

Крушка, добро роди ако је калемљена на дуњи, а јабука на дусену. Али треба знати да све сорте крушака не успевају на подлози дуње. Тако на пример Наполеонова масленка и Клержова крушка једва успева на подлози од дуње и након неколико година угине.

Не штитимо воћке довољно против болести, паразита и других непријатеља. У појединим крајевима толико се осилио мољац на јабукама, да се једва нађе која јабука без црва. Слично овом и фусикладиум, нарочито у кишовитим годинама толико нападне јабуке, а по некада и крушке, да их сасмим уништи. Увијајање листића (Exoascus) у понеким крајевима напада бресквe. Исто тако се на много места налази и штитаста ваш. Против ових штеточина можемо се већ довољно да бранимо, само све морамо чинити у своје време. Живот штеточина је разнолик и стога морамо знати ток њиховог живота и познавати сва средства која их ниште како би се успешно могли бранити против њих. Велика необавештеност влада још у овоме погледу међу произвођачима и више пута сам се уверио, да се против појединих бубождера и вашију бране прскањем раствором плавог камена, иако се зна, да раствор плавог камена има утицаја само на извесне болести и штеточине.

Када се заметне обилан род пропуштамо прорећивање воћа, или ово не чинимо у довољној мери. Ни против овог правила не би се смело грешити. Ако оставимо обилан род на дрвету, дрво се оптерети и изнури, због чега више година не роди односно не даје одговарајући плод, јер је сву своју резервну снагу утрошило, те у наредним годнама није способно за доношење лепог рода; дакле, имаћемо много, али ситног, оштећеног, може се рећи безвредносног воћа.

Зато сваки воћар нека се труди да из искуства дозна, колики род сме оставити на воћки, узимајући при томе у обзир развијеност воћке, и у будуће увек се придржава овога искуства, јер ће само овако имати из године у годину лепо и добро воће, а и воћке ће му остати у доброј снази.

Код прорећивања у првоме реду треба отстранити ситно оштећено воће као и од црва нагрижено, али морамо пазити и на то, да воће које оставимо буде сразмерно раздељен по целој воћки. Ако се на једној родној грани збијено налазе 2-3 ком. морамо на истој оставити само један комад иначе воће при развијању једно другом смета, а и црви обично овако збијено воће најрадије нападају.

Прорећивање воћака дакле, не сматрајмо за излишан посао, јер ћемо лепо воће имати само са разумним прорећивањем, а пијаца и трговина само лепо воће плаћа добро. Оштећено или ситно воће је без вредности. На време спроведеним прорећивањем апсолутно добијамо у квалитету, а у крајњем резултату ни код тежине укупног рода не губимо. Још морам споменути, и то је врло важно, да воће треба прорећивати 2-3 пута, а код кајсија и шљива требе сачекати оно време када коштица отврдне, јер је познато, да ово воће у то доба, инстиктивно бранећи се од оптерећења, само одбацује сувишне плодове, али ако ово ипак не би било у довољној мери можемо обавити и прорећивање.

Ђубрење и копање или не примењујемо, или примењујемо у недовољној мери. Воћкама је исто тако потребно ђубрење као на пример лози и док је редак онај који свој виноград оставља не ђубрен и неокопан, код воћака се то ретко ради. Наши већи воћњаци обично се налазе на ливадама или пашњацима где им не пружамо ни ђубрење ни копање. Неразумљиво је, да се најплеменитије међу дрвећем — воћка — овако немилостиво запоставља. У дневним листовима читао сам један дивно стилизован напис о чувању и заштити шумског дрвећа, па кад се овако пропагира нега шумског дрвећа, онда колико више треба да узмемо у заштиту тек воћке.

Производња воћа је много рентабилнија од производње кукуруза и жита, те је и због тога треба што више размножавати, разуме се, на подесним положајима и земљишту.

Гале Виктор
градски баштован
и руковалац расадника

Сента (Дунавска бановина)

Ђубрење шљивара.

Шљивари у нашем воћарству претстављају једну врло рентабилну грану пољске привреде, како за произвођаче, тако и за повећање нашег трговинског биланса.

аи Најлагаје ње шљива у нашим шљиварским крајевим

доста је примитивна, тако рећи остављене су саме себи, али са новим добом појављују се и нове потребе, а да би се оне подмириле, потребно је, да се производња повећа и учини што рентабилнијом.

У већини наших шљиварских крајева слабо се обраћа пажња на ђубрење и негу шљивара, те се последњих година примећује, да нередовно рађају и да су плодови слабијег квалитета, а поред тога шљивари пре подлегну беслетима.

Не треба заборавити, да су прошла она времена, када се на ђубрење шљивара није обраћала пажња, јер су земље саме по себи биле јаке, али у последње време указује се потреба, да се шљивари морају редовно и у довољној количини ђубрити, а нарочито ако се жели и хоће, да обилно и редовно рађају, да плодови буду сочни, да се дрво правилно развија и да буде здраво и од разних болести и штеточина отпорније.

Ако се тежи, да шљивари редовно рађају треба их ђубрити сваке године са 4.000 кгр. добро сагорелог стајског ђубрета по једном хектару или 10—15 кгр. на свако дрво.

Ђубрење се може вршити у јесен и у пролеће, према могућностима и то на следећи начин: ђубре се извезе и растури по површини земље око стабла у ширини колико захвата круна шљиве, па се онда плитко закопа мотиком или се плитко заоре. Осоком је такође добро ђубрити шљиваре и то у пролеће са 5—10 литара на свако дрво, али је претходно потребно разблажити осоку са истом количином воде.

Агр. **Света Радојчић**

Домаћинство.

Кухињско и стоно посуђе и њихова употреба.

Врло је важно у практичном и хигијенском смислу какво се посуђе употребљава за кување и за јело. Посуђе се прави од разног материјала: дрвета, глине, порцелана, стакла и разних метала. Али при куповини посуђа за практичну употребу треба обратити пажњу да на њему нема урезаних украса, јер се на њима лако задржи нечистоћа и теже се чисти, пере. Најбоље је оно посуђе, које је глатко, без икаквих оштрица и вијуга. Овакво посуђе се обично прави од дрвета, плеха са глазуром од емајла, бакра, алуминијума и од никла (ово последње је врло скупо). Од дрвета се праве: разне карлице, чабрице, наћве за мешење хлеба, теста, даске за мешење, сецкање меса, црна лука и других зачина; затим кашике и варјаче и др. Како домаћице на селу обично и перу кухињско посуђе у дрвеним карлицама, то је најбоље, када се већ

прави дрвено посуђе, да се ово прави или купује од белог јаворовог дрвета, јер се лакше опере и пре се на њему могу уочити мрље, које треба опрати; сем тога, оно је лепо, чини утисак лепога. Дрвено посуђе се мора држати чисто и уредно. Оно се пере цеђем и четком за рибање.

Цеђ праве саме домаћице. Али при томе треба имати на уму, да и начин прављења цеђа треба умешност и смисао за чистоћу. Тако, треба у лонац воде од 5 литара додати 4-5 већих кашика просејаног чистог дрвеног пепела. Ова вода се кува са пепелом, па кад добро проври, лонац се скине с ватре и остави се да се пепео слегне, а вода се оцеди. Оваквом водом се риба посуђе, па се за овим испере у чистој води и остави на сто да се оцеди и просуши. Иначе од нечистог посуђа могу се јавити разне болести.

Судови од земље — глине сразмерно су јевтинији од плеханог; зато се највише употребљавају. Али се овакво посуђе лакше и разбије, зато треба обратити нарочиту пажњу при употреби оваквог посуђа.

Земљани печени судови су порозни, зато се поливају глеђу споља и изнутра, и тек онда се могу употребити за кување јела. Осим тога, од глине се праве чиније, тањири, лонци, кадионице и др., Овакво посуђе се такође пере цеђем, али се затим и избрише чистом крпом. Кад домаћица запази, да је глеђ испрскала на неком лонцу, или другом суду, онда га треба да избаци из употребе, јер глеђ са храном може доспети у црева и повредити их.

Кухињско посуђе може бити и *од гвожђа.* Али треба знати, да у оваквом посуђу храна обично поцрни, па треба избегавати његову употребу.

Посуђе од плеха са емајлом највише се употребљава једно због тога, што није скупо, и друго — практично је за кување и лако се чисти-пере. Оно је по боји — плаво, бело и црвено. При кувању у оваквом посуђу домаћица треба да обрати пажњу прво на то: да на загрејаном штедњаку не остави празну шерпу или лонац, јер је глазура стакласта, па се брзо загреје и прска; друго — испрскано посуђе не сме се употребљавати из разлога наведених при земљаном посуђу. У исправним емајлираним судовима могу се кувати све врсте јела.

Ово посуђе се пере у цеђу, испира се млаком водом, а за рибање гарежи употребљава се вим; брише се по испирању чистом крпом.

До светског рата много се употребљавало *бакарно посуђе;* али је ово посуђе данас скупо, те се мање и употребљава. Ако пак домаћица има бакарно посуђе, она треба да има на уму, да се некалаисано не сме употребљавати за кување јела, нарочито киселих — купуса, шљива и др., јер може отровати породицу.

Бакарно посуђе брзо потамни на ваздуху. Оно се риба песком и испира се хладном водом.

Употреба алуминијевог посуђа такође је обична у вароши, али не на селу, јер је скупо.

Ово посуђе се брзо загреје и јело се у њему брзо скува. При прању оваквог посуђа треба имати на уму, да се оно не сме прати содом (цеђем) и сапуном, јер брзо поцрни, већ нарочитим прашком, познатим у трговини под именом прашак за алуминијево посуђе.

Посуђе од никла врло је лепо, постојано и употребљиво за кување разноврсних јела, али је врло скупо; Зато се на селима и у ширим варошким слојевима не употребљава.

Порцеланско стоно посуђе прави се од беле глине, која се зове каолин. Ово се посуђе такође полива глазуром. Оно је провидно, а кад се сломи, на прелому је бело.

Од порцелана се прави финије посуђе — тањири, плитки, дубоки, чиније за варива, чорбе, печења, шоље за црну, белу кафу и чај, сланици за сто и др.

Стаклено посуђе се пере у умерено топлој води а испира хладном. Оно се увек пере посебно, а не са осталим посуђем. За брисање чаша и стаклених предмета домаћица мора да има посебну, чисту, мекану, крпу само за стаклено посуђе.

Наталија Д. Ђуровић

Кување пекмеза од грожђа*

1) *Кување за продају.* За прављење пекмеза на велико најбоље је одабрати грожђе по боји и по квалитету, т.ј. зрна треба да су више мање здрава, да нису трула и плеснива. Одабрано грожђе се опере у више вода, и очисти од петељака. Затим овако очишћено и опрано грожђе ставља се у велики казан, па се на 100 килограма грожђа дода 10 килограма шећера. И тако приправљено кува се у казану, при чему грожђе треба стално мешати да не загори. Проба овога пекмеза врши се као и код пекмеза од шљива, т.ј. треба да се кува и меша све док са мешелице не почне да пада пекмезу комадима и док се слободно не одвоји од дна казана. Дакле кување траје приближно два сата, зависно од количине и од ватре.

При оваквом начину кувања пекмеза треба имати на уму, да се од 100 килограма грожђа добије 20—25 кгр. пекмеза, зависно од тога како је укување јаче или слабије. Овакав пекмез пакује се у буралима од 50—100 килограма.

---

* Одговор на питање г. Ива П. Рађеновића Како се кува пекмез од грожђа?

2) *Кување пекмеза за кућу.* Кад се кува пекмез од грожђа за кућу, на исти начин се одабере и припреми грожђе с том разликом, што се семенке из зрна пасирањем (цеђењем) издвоје. На килограм овако добивене течности додаје се ½ килограма шећера. Даљи поступак при кувању пекмеза исти је као и код другог воћа — шљива, кајсија и др.

Н. Д. Ђуровић

Унапређујмо ручно предење

У последње време услед све веће економске кризе, наше сеоске домаћице латиле су се опет својих преслица, да од своје вуне, лана или кудеље испреду танку жицу, па од исте да изаткају лепо платно за рубље или танко сукно за гуњче и чакшире својим укућанима. Но погрешно је мислити да ће овај посао напредовати ако наше вредне домаћице и даље буду преле са преслицом за појасом и вретеном у десној руци, како је то радила и њихова пра-прабаба.

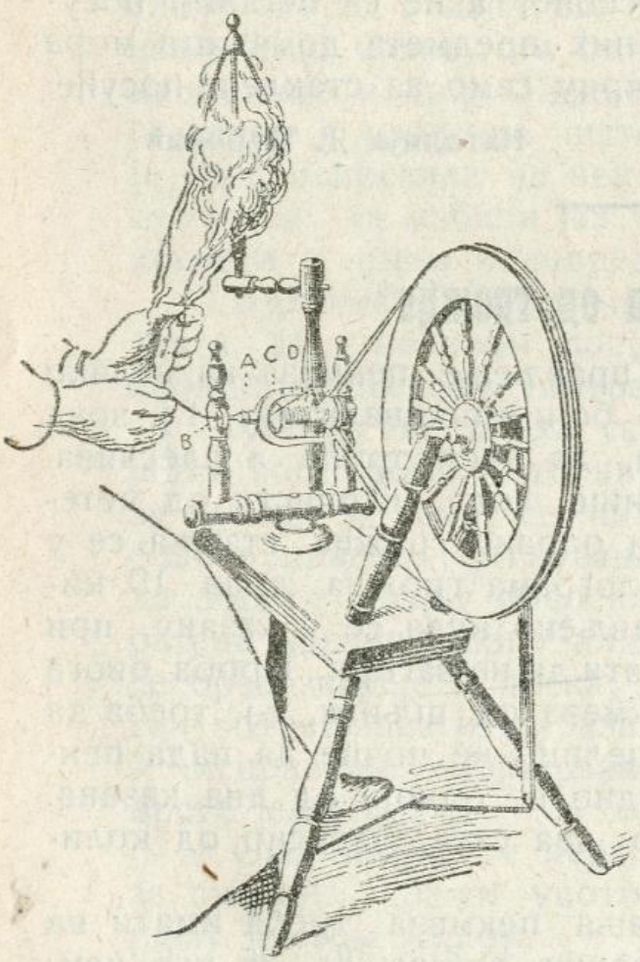

Сл. 48

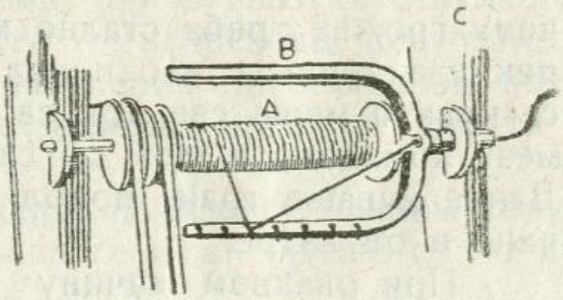

Сл. 49

Сада је потребно да се и код нас заведу ножне преслице, помоћу којих свака вредна прела може да испреде

2—3 пута више него ли на својој првобитној преслици, помоћу три прста на левој руци за извлачење влакна са преслице и других три прста на десној руци, за вртење вретена помоћу кога се влакна упредају у танку жицу.

О овој новој — ножној преслици веома се подробно говори у књижици „Ручно брзо предење и ткање“, коју је недавно издао г. Чед. М. Јоксимовић, текстилни стручњак и која се може добити у Српском пољопривредном друштву. Ми сада овде приказујемо само слику ове такозване самопреслице, из које се види да прела пре свега треба да спреми повесмо, које привеже за преслицу, како би по могућству што лакше могла извлачити снопиће влакана ради приготовљења облих пантљика за полупредиво, а затим једном својом ногом приводи точак на самопреслици у погон и једновремено продужава да извлачи из повесма пантљику за полупредиво и тада почиње сам процес предења тј. готово предиво се намотава на калем, чију слику такође овде доносимо.

Понављамо, да је овај начин предења много бољи од обичног и да је у интересу самих прела да што пре у своме раду око припреме себи рубља или одела од својих домаћих тканина, набаве себи ове нове самопреслице.

Питања и одговори.

Питање: Имам млад воћњак, који је посађен 1931 године. Овога лета у истом воћњаку усејао сам кукуруз, али како за идућу годину немам подесне њиве за пшеницу, то сам намеран по истом воћњаку да посејем пшеницу. Да не би пак воћњак трпео штете од пшенице, решио сам да окопам шљиве за 1.5 метар около воћњака, пошто толико и воћкина круна заузима.

Молим да ми се преко „Тежака“ објасни: да ли ће ова пшеница шкодити воћњаку; ако урадим што сам намеран, и каквим би ђубретом било најбоље да пођубрим тај воћњак.

Душан А. Николић,
пољопривредник — Горње Бањане — Г. Милановац.

Одговор: У нашим воћарским центрима обрађује се земља у шљивацима само док су усађена дрвета још млада. Ова обрада врши се поглавито зато, да би се у шљивику, поред шљивових дрвета усејао још какав узгредни усев и то обично каква окопавина: кукуруз, кромпир, пасуљ, репа, патлицан, купус, грашак и т. д. Доцније, кад шљивова дрвета поодрасту

и почну да праве већу ладовину, обично се престаје и са обрадом земље и са сетвом усева. На тај начин земља у шљивику се постепено угази и уливади, уледини се. А у такву земљу тешко продиру топлота и ваздух и водени падежи. Услед тога у таквим шљивицима земља се не натопи преко зиме довољном влагом, која је воћки потребна преко жарког лета за њен пораст и доношење и одржање плода.

Међутим, у циљу одржања влаге преко жарких лета у шљивицима и у циљу добијања бољег квалитета плода и боље родности, као и ради уништавања разног корова, травуљина и воћних штеточина и болести, потребно је, да се земља у шљивицима, а нарочито младим, преорава у позну јесен или рано с пролећа, пре цветања, и чим је могућно да се може орати. Затим да се дрљачом подрља и разбију грудве, а земља уситни. Преко лета пак да се земља једном или два пута опраши. У шљивацима и воћњацима пак, где се из ма којих узрока не може да изврши преоравање и дрљање, неопходно је потребно да се изврши бар копање около сваког дрвета за онолику ширину, колику ширину заузима воћкина круна. Ово прекопавања најбоље је да се изврши ашовом и то с јесени и да се том приликом нагрне земља уз стабло, али да се при том не повреде воћкине жиле. Упролеће пак, да се прекопавање обнови у истој ширини и да се том приликом одгрне земља и начини тако звана, „чинија“ около воћке ширине колико запрема круна, те да се у тој чинији задржава влага од киша. То је укратко, у погледу обраде земље у шљивику.

Што се тиче међуусева, који се у шљивику треба и може да гаји, то је врло важна ствар. Међукултуре испошћавају земљу у воћњаку, а то утиче на принос и крупноћу плода. Зато се сматра да по правилу у шљивику, нарочито старијем, не треба ништа сејати. У младим пак шљивицима, који су на земљиштима, средње и добре плодности, односно који се по потреби и уредно ђубре, међуусев воћкама не шкоди, ако се иначе врши добра обрада земље и ако се воћке заштићавају од болести и штеточина.

Многи инострани воћари (нарочито у Америци) по шљивицима сеју махунасте биљке (детелину, грахорију и др.), јер махунасте биљке, ако се усеју концем лета, а заору с пролећа, богате земљу азотом из ваздуха, а поправљају и физичке особине земље.

При употреби међуусева најважнија је ствар да воћке не трпе оскудицу у хранљивим материјама и влази. Зато, кад се у шљивику гаје међукултуре, треба избегавати сејање стрнина (пшеницу, овас, јечам и т. д.), јер култура житарица поред тога што испошћава земљу, још ствара и запару, што утиче на развијање разних болести, опадање и црвљање плода као

и сушење и збијање земље. Јаке и велике росе не могу да испаре рано ујутру, већ то испаравање долази у воћњаку под житарицама тек доцније кад сунце јаче опече, и отуда се ствара запара.

Према томе, у шљивицима између редова дрвета, кад се жели гајити међуусев, треба сејати не житарице, већ окопавине, као што су: пасуљ, кромпир, боб, грашак, репа, цвекла и др. и то опет, као што смо рекли, између редова и на даљини од 1.80—2 метра од воћних дрвета, а да се земља около дрвета, у ширини круне, окопава онако како је напред наведено.

За ђубрење шљивика, нарочито кад су засађени на лаким земљама, може корисно да се употреби свако сточно ђубре, нарочито ако је сагорело. А ако сагорелог ђубрета воћар нема, онда може употребити при ђубрењу с јесени, и непотпуно сагорело ђубре, које ће преко зиме сагорети. Најбоље је да се ђубрење изврши с јесени и да се за ђубрење употреби добро сагорело сточно ђубре. Ђубре се може растурити около сваког дрвета, па мотиком закопати или растурити равномерно по целом воћњаку па заорати. На једно дрво треба да дође око 10—15 кгр. или на један хектар шљивика око 4000 кгр. добро згорелог сточног ђубрета.

Ђубре из нужника, овчије ђубре и кокошије ђубре не мећати око воћке, јер је сувише јако. Ако се такво ђубре жели да употреби, онда га помешати са земљом у подједнаке делове, па тако помешано употребити за ђубрење.

Ник. Ж. Петровић

Питање: Прошле године добио сам један рој пчела у вршкари. Са великим задовољством посматрао сам рад пчела. Прошле године није се ројила, а ове године пустила су се из ње четири роја средње јачине.

У половини месеца јула приметио сам да рад пчела у ројевима бива све слабији. 28. јула настала је страшна битка међу пчелама, а око кошница пуно изгинулих пчела у међусобној борби.

Почетком месеца августа опазио сам, да пчеле слабо излећу из две кошнице. 8. августа одигао сам их и извртуо да видим шта је и како је у њима, али у њима није већ било пчела, а на дуварима кошница запазио сам много неких инсеката.

Из бојазни да то не снађе и оне остале три вршкаре молим за обавештење: шта је узрок овоме оболењу пчела, и на који се начин може стати на пут овоме злу?

28. августа 1933. г
Богојевац—Лесковац

Ант. Кунић, пољопривредник

Одговор: Ово није никакво оболење пчела, већ једна неповољна појава код пчела, или недаћа за пчелара, која се често јавља кад због велике суше нема у пољу паше за пчеле, као што је било прошлога лета. Кад није сушна година онда пчеле неуморним радом испуне већи део ћелија на сећу новим медом тако, да матици неостаје довољно празних ћелија за ношење јаја. Због тога онда у кошницама има више меда а мање пчелињега легла. Због тога онда бива и мање намножавање пчела, па је онда и ројење мање.

Кад је сушна година, онда бива обрнуто. Онда на сећу у кошници има пуно празних ћелија у које матица сноси јаја, из којих се излегу младе пчеле. Због тога онда у кошницама има много пчелињега легла и много пчела, а мало меда, а због множине пчела бива ројење. Али су ројеви на сушној години осуђени на пропаст, пошто у пољу нема довољно пчелиње паше, па пчеле не могу справити ни довољно меда за исхрану.

Због свега тога се ројење пчела на сушној години спречава, или се бар ограничава.

Да би се ројење спречило треба вршкару подићи и окренути тумбе, пчеле добро накадити димом, па поништити матичњаке, који као сисице висе на ивицама сатова. А да би се ројење ограничило треба вршкару из које је изишао рој преместити на место роја, а рој пренети на место старке.

Кад у пољу нема паше за пчеле, онда се на пчелињаку јавља грабеж или крађа меда из кошница. Јака пчелиња друштва, т. ј. она у којима има много пчела, лако одбију пчеле грабљивице, па одбране од њих и свој мед. Али кад у кошницама нема много пчела, онда их грабљивице надјачају, и опљачкају им сав мед, а у борби изгине и много пчела.

Инсекти, које сте опазили у опљачканој вршкари зову се *воштане лептирице*. То су инсекти који као паразити живе само у пчелињим кошницама, јер се њихови црвићи хране само воштином. Њихови црвићи називају се воштани мољци, који нагризају и кваре сање.

Али јака пчелиња друштва лако се одбране и од ових штеточина, као и од пчела крадљивица. Зато се на пчелињаку слаба пчелиња друштва не трпе, већ се спајају по два или три уједно, јер им онда не могу досадити ни пчеле крадљивице ни мољци.

Пчеле грабљивице могу се одбити на више начина. Најлакши и најбољи начин је да се около нападнуте кошнице нагрне земља, а на лето стави комад решетке од жице тако, да не може ниући ни изаћи ни једна пчела. Кад се крадљивице одбију решетка се скине. Нападнута кошница се може и пренети у подрум, или у коју другу стају, у коју не могу ући пчеле, и држати 2—3 дана.

Кад се на пчелињаку појави грабеж, онда треба лета на свима кошницама сузити тако, да може пролазити само по једна пчела. Онда се пчеле лакше бране од нападача.

Да се сачувају од пропасти три остале кошнице са пчелама треба прво прегледати колико у којој има пчела. Ако има мало пчела, треба две најслабије спојити у једну.

На сваки начин да у њима због сушне године нема ни довољно хране. Зато их одмах, док је још лепо време, треба прихранити. Хранити се може и медом и шећером. Мед или шећер раствори се у води. На 1 кило меда или шећера додаје се 1 литар воде. Раствор шећера треба да се укува.

Растворени мед или шећер налије се у плитки суд од 1 литра. Поврх течности стави се више прутића да се пчеле не би давиле. Суд са храном подметне се у вршкару испод саћа, и то *свакад само увече после заласка сунца кад престане излет пчела.* Около кошнице доле треба нагрнути земљу а лето сузити као и код одбране од навале пчела крадљивица.

Свакој кошници без довољно хране додати 8—10 килограма сирупа кроз толико вечери, иначе ће преко зиме угинути и оне.

Јов. П. Јовановић

Књижевни прикази

Милорад П. Зечевић: **Чување свежег поврћа за зиму.** (Са сликама у тексту). Београд 1933, стр. 32, цена 6 дин. И ако је наша земља богата природним благом, у које спада и воће и поврће, ми та богатства неумешно употребљавамо. А, што је најгоре, мало радимо на економском и привредном просвећивању народа, који највише има посла са природним благом наше земље. Ето, например, код нас је врло мало раширено знање о искоришћавању воћа и поврћа, ма да је наша земља врло подесна за обрађивање тих производа, да не говоримо већ од колике је користи све то за исхрану нашега народа. Зато се треба радовати појави сваке књиге, која претреса питања и даје упутства, као што то чини г. Милорад Зечевић у наведеној књизи.

Наука је одавно доказала, да исхрана људи треба да је хранљива, јевтина и разноврсна. Међутим наш народ у већини случајева, и поред природног богатства, употребљава једноставну храну. Он не уме да искористи поврће, а још мање да ово сачува за зиму.

Код нас се поврће употребљава више у свежем стању за време од сто до сто двадесет дана, док се ово употребљава код културних народа, на пример, код Немаца, Француза, Чеха и др. и у зимској исхрани. Ову чињеницу је г. Зечевић у својој књизи правилно подвукао.

Народ оставља за зиму обично кромпир, кисео купус и нешто парадајза у флашама, а за друго поврће слабо зна, јер мало имамо по селима домаћичких школа и течајева, а још мање књига за народ.

Писац ове књиге је у почетку свога излагања подвукао принцип привредног живота, да вредност правилне исхране буде већа од уложеног новца за исту. Зато се лети и с јесени оставља поврће за зимску исхрану. Писац је у својој књижици већи део посветио спремању поврћа у траповима у земљи и под земљом, показујући различите начине тога остављања, јер је добро схватио вредност чувања поврћа за зимску исхрану.

Описивање трапова у књизи је јасно, а јасноћа у излагању допуњена је и сликама трапова, те је на тај начин писац постигао прегледност, поред приступачности књиге и у смислу цене.

Партији чувања поврћа у пресолцу и сирћету писац је мање поклонио пажње; овај део није исцрпан у обрађивању. Тако писац каже, да се поврће добро очува употребом салицила у теглама. Међутим је пракса доказала, да овај начин остављања поврћа није добар због тога, што салицил мења боју поврћа и чини га мање укусним, а сем тога, штетно утиче на органе за варење. Остали начини чувања поврћа, изнети у овој књизи, као например, — путем сушења и трапљења, сматрамо, да су добри и препоручљиви.

Градиво је уопште добро срећено и систематски изложено разумљивим језиком. Зато би требало да има ову књижицу сваки домаћин, да не говоримо о пољопривредним подружинама и народним читаоницама, које треба да оваква издања не само набаве, већ и по могућности да шире.

Наталија Д. Ђуровић

Милорад П. Зечевић: **Црни лук,** поучник о гајењу, сортирању, чувању и продаји (са сликама). Београд 1932 год., стр. 21, цена 5 динара. Наш сељак, и ако је бистар и способан за рад, у многоме је консервативан, ради више по навици и по већ укалупљеноме начину. Међутим у земљорадњи то увек није добро, нарочито с обзиром на користност ове или оне биљке или поврћа. Зато је од великог значаја рад наших пољопривредних писаца на слабљењу тога консерватизма код сељака и буђењу код њих интересовања за усавршавање начина производње при обрађивању, избору и гајењу

површна. Например, сваки сељак обрађује лук, јер зна да се он готово највише троши; али он мало мисли на избор семена, као и на обраду саме биљке и на начин гајења.

Зато је наведена књига г. Зечевића добродошла пољопривреднику у смислу избора семена, начина гајења и чувања. Г. Зечевић је својом књигом „Црни лук“ попунио једну празнину у нашој стручној пољопривредној литератури. Он стручно, умешно, потпуно разумљиво упућује домаћина да мисли о користи од гајења лука, о потрошњи и производњи ове биљке. Показује како се бира семе, какво треба да је земљиште за гајење лука; за овим он говори о врстама лука, о његовом сађењу, атмосферском утицају на развиће црног лука; плански излаже начин вађења, сортирања, сушења и чувања лука. Поред тога је казао о производњи лука на зелено, као и о производњи арпацика и о производњи семена од црног лука. Књигу радо препоручрјемо сваком, ко се бави гајењем црног лука, као и свима установама, које се брину о просвећивању нашег села и о усавршавању наше производње.

Наталија Д. Ђуровић

Записници

Седница Управног одбора Српског пољопривредног друштва, држаних у друштвеном дому у Београду.

20 седница, држана 20. априла 1933 г.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови Управе: С. Ратковић, М. Николић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Н. Петровић, В. Матић, Д. Спремић и Б. Ранковић, и гост редован члан г. Ј. Јекић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 331) Прочитан је и усвојен записник 19. седнице Управног одбора.

II 332) Примљен је знању записник 17. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 17. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

333) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

334) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 121 а одбију по предлозима бр. 123, 124, 127 и 128.

335) Да се одобре кредити по обвезницама подружинама у Крњеву, Ковину, Сараорцима и Трновчи, по гласу предлога бр. 122, 126, 131 и 132.

336) Да се прими знању решење Банске управе из Ниша, којим додељује Друштву 9.000 динара на име помоћи за држање курсева и помагање читаоница на њеној територији с тим, да се изјави захвалност.

337) Да се по тражењу бр. 3151 препоручи Подружнини да одустане од спора пошто је спор беспредметан.

338) Да се по писму бр. 3210, преда одговарајући предмет друштвеном адвокату, ради судске наплате дуга.

IV Прочитан је записник 17. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

339) Да се по понуди бр. 1530, понуде ваге подружинама, па ако буде интересовања извршити набавку.

340) Да се по предлогу бр. 79. држе означене понуде у евиденцији, а по предлогу бр. 80 одбију.

V Прочитан је записник 17. седнице програмског одбора, па је одлучено:

341) Да се по молби бр. 3185, поклони по једна књига од друштвених издања.

342) Да се Подружини у Дебру одобри обнављање рада у смислу предлога бр. 101.

343) Да се по предлогу бр. 102, који се односи на прирећивање курса за конзервисање воћа и поврћа, претходно изради предрачун и програм.

344) Да Друштво узме учешће на Земаљској хигијенској изложби у Београду, а у смислу предлога бр. 103.

VI Саопштења и предлози.

345) С обзиром на то што има изгледа да ће се повећати тарифски ставови за подвоз вештачких ђубрива, одлучено је, да Друштво учини претставку Министарству пољопривреде и моли га за интервенцију да се ставови не повећавају.

346) Прочитано је писмо г. А. Рашковића члана Управе, којим извештава, да извесно време неће долазити на седнице због службеног пута. Одбор прима знању.

347) Г. претседник саопштава да је преминуо Алекса Нешић из Великог Села, редован члан Друштва и сарадник Тежака. Покојник је у предратној Србији био веома познат као маркантна сељачка фигура. За свога живота није се истицао само на политичком пољу већ и на зборовима и конгресима овога Друштва и Савеза срп. земљорадничких задруга. Као изразити претставник села и сељака, он је предњачио напредним радом на своме имању које је подигао на завидну висину, што је такође утицало на пољопривреднике ближе околине, који су га ценили и поштовали. Са њим се

гаси живот једног јавног радника из предратне генерације, која је умела да тече углед својој кући, селу и држави. Нека му је светао помен међу нама и Слава му! Одбор устајањем одаје пошту покојнику са узвиком: лака му земља!

Са овим је седница закључена.

21. седница држана 3. маја 1933 г..

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: М. Николић, Н. Петровић, В. Матић, Д. Спремић, Н. Белобрк, С. Ратковић и Б. Ранковић, и редовни чланови: М. Ж. Николић и Д. Николајевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М, В. Дамњамњановић.

I 348) Прочитан је и усвојен записник 20. седнице Управног одбора.

II 349) Примљен је знању записник 18 седнице књижевног одиора.

III Прочитан је записник 18. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

350) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

351) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 134-137, а одбије по предлогу бр. 138.

352) Да се Подружинн у Вл. Долу одобри кредит по предлогу 139.

353) Да се по предлогу бр. 140, упише Друштво за члана утемељача са улогом од 500 динара.

IV Прочитан је записник 18. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

354) Да се предлог бр. 81. усвоји и препоручи оснивање подружнине.

355) Да се по предлогу бр. 82 тражи канап у комисион ради пробе, а по предлогу бр. 83 да се роба ове године не може узимати.

356) Да се прима знању да је завршено чишћење семена детелине на трифолин машини.

V Прочитан је записник 18. седнице програмског одбора, па је одлучено:

357 Да се прими у састав нова Подружина из Гроцке, пошто је испунила све услове по правилима.

358) Да се Подружини у Зајечару пошаљу справе по требовању, за награде излагачима на овогодишњој изложби.

359) Да се по предлогу бр. 106, препоруче молиоци подружинама, за обављање послова око извоза стоке.

360) Да се Соколској жупи у Сарајеву пошаље 50 књига о Дечјим пољопривредним клубовима.

361) Да се претходно провери рад по акту бр. 3257, па онда донесе одлука о исплати.

362) Да се одговори Народној банци, да би књиге могле да поклони подружинама, дружинама и читаоницама.

VI 363) Прочитан је и примљен знању записник 1. седнице Надзорног одбора, о извршеном прегледу рада за прво тромесечје, по коме је нашао стање исправно.

VII Саопштења и предлози.

364 По молби Задруге за извоз воћа из Смедерева, да се Друштво заузме да се утврди тип сандука за паковање грожђа и воћа, одлучено је, да се Заводу за унапређење спољне трговине пошаље књига о раду Земаљске конфереренције о грожђу, у којој је то питање расправљено и да се замоли да усвоји дотичии тип сандука за паковање грожђа и воћа.

365) По писму г. М. Н. Белобрка, архитекте, да је одобрена перцелација друштреног имања, одлучено је да г. ппретседник отиде у општину и да потребну изјаву у вези ранијег решења.

Са овим је седница закључена.

22. седница држана 10. маја 1933 г.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови управе: В. Матић, Д. Спремић, Н. Петровић, С. Ратковић, М. Николић, Н. Белобрк и Т. Владисављевић, и редован члан Д. Николајевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 366) Прочитан је и усвојен записник 21. седнице Управног одбора.

II 367) Примљен је знању записник 19. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 19. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

368) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

369) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 142, с одбију по предлозима бр. 146 и 147.

370) Да се по предлозима бр. 143—145 одобре кредити подружинама у В. Плани, Ореовици и М. Плани, а одбије по предлогу бр. 148 за Подружину у В. Дренови.

371) Да се по акту бр. 3467 усвоји процена и тражи исплата 3.149.— дин.

IV Прочитан је записник 19. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

372 Да се по предлогу бр. 85, набави још 300 кгр. рајграса, пошто је тражња велика.

373) Да се понуди бр. 3619, понуде жетелице подружинама, па ако буде повољан одзив онда закључити куповину.

374) Да се понуде по предлогу бр. 87 држе у евиденцији, а по предлогу бр. 88 одбију.

V Прочитан је записнок 19. седнице програмског одбора, па је одлучено:

375) Да се усвоји предлог бр. 110. и одговори, да се Друштво не може да прими за распродају бикова.

376) Да се према извештају бр. 3489, исплати вођи Пољопр. дружине у Неменикућама 300— дин. хонорар а члановима 700— дин. као награда.

377) Да се Народној књижници у Разбојни, поклони један комплет књига.

378) Да се нова Подружина у Синђелићу, прими у састав, пошто је испунила све прописане услове.

379) Да се усвоји предлог бр. 114, који се односи на течај за конзервисање воћа и поврћа, осим тач. 5. по којој да се донесе одлука кад се заврши упис.

380) Да се усвоји извештај о одржаним предавањима у Б. Цркви и Вршцу о грожђаном мољцу, као и предлог да се таква предавања одрже још у Земуну и Панчеву. Оба извештаја о одржаним предавањима послати Дунавској бановини и замолити је да да помоћ да се таква предавања одрже још у Шиду, Каменици, Карловцима, Иригу, Сланкамену и Петроварадину.

381) Да се од Уреда за контролу извоза стоке, узме натраг кауција, пошто подружине не могу да се користе регистрацијом Днуштва, већ морају саме да се региструју.

VI Саспштења и предлози.

382) По предлогу г. С Ратковића члана Управе одлучено је, да се моле Министарство пољопривреде и Банске управе за помоћ у новцу и књигама, ради оснивања нових Пољопривредних књижница и читаоница и одржање постојећих.

Са овим је седница закључена.

Дирекција средње пољопривредне школе у Ваљеву моли своје свршене ученике да јој доставе најдаље до 15. октобра тек. године адресе као и податке о запослењу.

Ивашле су из штампе књиге
од Милорада П. Зечевића

Чување свежег поврћа за зиму, Цена 6 динара

Црни лук (поучник о гајењу) Цена 5 динара

Књиге се могу добити у Српском пољопривредном друштву и код писца улица Александра Стамболијског број 16. Телефон 29-0-41.

Цене пољопривредних производа, на дан 22. септембра 1933 г.

Пшеница

Српијанска 76, 2% Дунав нова	97—105
Српијан. 76, 3—4% Сава „	95—105
„ 77, 3% гл. пр. „	94— 97
„ 77, 3% уз. пр. „	90— 95
Бачка 78 2%	105—110
Банат. 78, 2%	93—100

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	58—62
Бават. пар. Вршац	59—64
Срем.	63—67
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	67—70
Лађа Дунав	66—69
Лађа Сава	67—72

Овас

Српијански нов	55—62
Сремски утовар. станица	50—60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	135—145
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без врећа утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	137—147

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6—7
Свиње лаке	5.50—6.00
„ мршаве	5—7
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1—1.50
Јагањци	1.50—2
Живина жива	7.50—8
Јаја	35—65
Маст	11.50.12.50
Сланина	8—10
Млеко кравље	1.80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	19 24
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	40—45
Мек. обала Београд, без вреће.	45—55
Кукољ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	50—60
Црни лук	40—50
Бели лук	180—200
Сено	20—34
Слама	10 12

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	245
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	— —
Аграрна банка	229—230

СПРАВЕ ЗА ЈЕСЕЊУ СЕЗОНУ:

ВРСТАЧНЕ СЕЈАЛИЦЕ, на кашике, од 12 реди Динара 3.000.—
„ „ „ „ „ 14 „ „ 3.100.—
Пресе за грожђе, запремине од 200 литара „ 1.800.—
„ „ „ „ „ 300 „ „ 2.700.—
Муљаче „ „ марке Mayfart „ 1.100.—
„ „ „ домаћи фабрикат „ 800.—

СЕМЕ ПИЋНИХ БИЉАКА ЗА ЈЕСЕЊУ СЕТВУ:

Семе сточног озимог грашка, на 100 кгр Дин. 1,80 на мање Дин. 2.—
„ јесење грахорице (панонске) на 100 кг. Дин. 2,25 „ „ „ 2,50
„ инкарнатске детелине, на 100 кгр. Дин. 7.— „ „ „ 8.—
„ енглеске траве, за ливаде и парк, на 100 кг. 12.— на мање Дин. 15.—

KALIUM-METABISULFIT, свеж у крупним кристалима, неопходно потребан за правилно и брзо превирање кључка, помаже бистрење спречава буђ. Цена му је, на мање количине до 5 кгр. динара 30. преко 5 кг. Дин. 28. кгр. Упутство о употреби калиум метабисулфита у винарству Дин. 2.— ком.

Сва напред означена роба може се добити код Срп. пољоприв друштва у Београду, улица Немањина Бр. 15. При поручбини послати половину вредности унапред, остатак се узима повуком или доплатом. Поштарина иде на терет купца. Новац слати на чек. рачув Бр. 50350.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима

ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ
БЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30.— дин. која се шаље Српском друштву, Београд I, Немањина 15.

ВОЋКЕ

I класног квалитета и врста јефтино продаје и на захтев ценовнике шаље

Градско баштованство Сента

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!

ВЕЋ ХИЉАДЕ ИЗЛЕЧЕНИХ!

Затражите одмах књигу о мојој

Новој уметности храњења

која је већ многе спасла. Она се може употребити код сваког начина живота и помаже, да се болест брже победи. Ноћно знојење и кашаљ престају, телесна тежина се повећава а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљне личности

лекарске знаности потврђују врсноћу моје методе, те ју радо препоручују. Чим пре почнете с мојим начином храњења, тим боље.

Посве бадава

добићете моју књигу, из које ћете много корисног знања црпити. Како мој издавач имаде само

10.000 комада за бесплатно

располагање, **пишите одмах,** да се и Ви можете убрајати међу сретне добитнике исте. Сабирно место поште:

GEORG FULGNER, Berlin - Neukölln
Ringbahnstrasse 24., Abt. 485.

ЗЕМЉОРАДНИЧЕ!

И покрај тога, што немамо конкуренције

обарамо цену

нашим гуменим чизмама. Настојимо свим силама, да цене обуће прилагодимо ценама твојих производа.

ПРЕ ~~**дин. 129.-**~~

САДА **дин. 99.-**

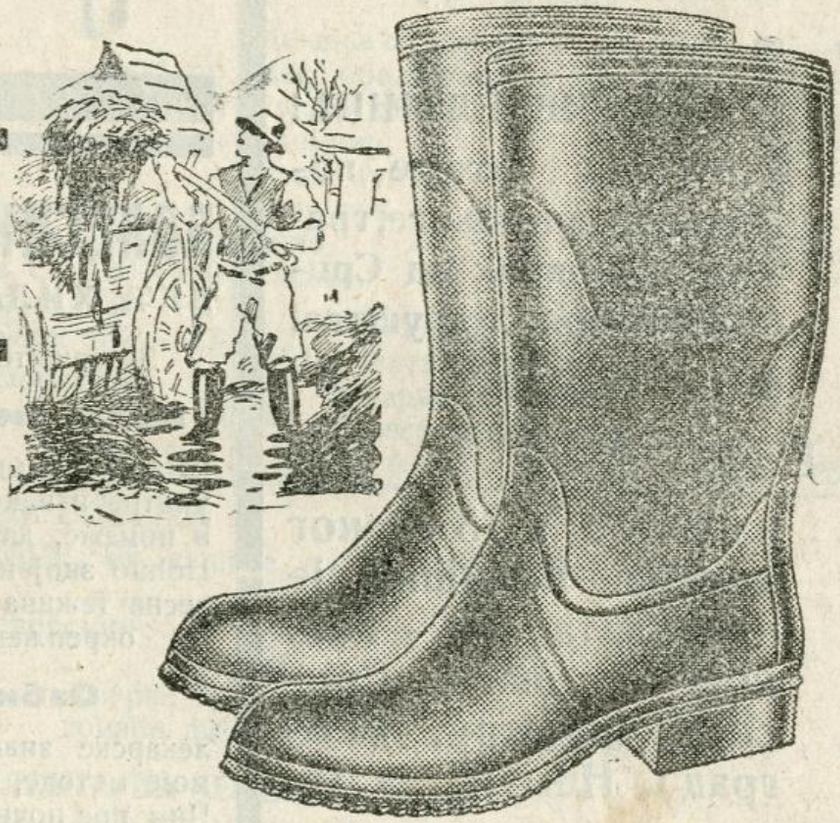

Вунене чарапе
Дин. 15.-

Луфов уложак
Дин. 5.-

За кишу и блато и за сваки посао, који обављате по мокром терену на пољу, послужиће Вам најбоље гумене чизме, које не пропуштају воду.

Бата

НАЈВЕЋА ТВОРНИЦА ОБУЋЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 20. Београд, 15 ОКТОБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Коровске биљке и њихово сузбијање.

Међу усевима културних биљака често се пута развијају у мањим или већим размерама дивље биљке, које се општим именом називају коровским биљкама. Коровске биљке могу нанети усевима културних биљака, према томе у којој су мери размножене, мање или веће штете, те се отуда сматрају непријатељима културних биљака, а преко ових и пољопривредниковим непријатељима. Штете које проузрокују коровске биљке културним биљкама многобројне су и разноврсне, али се све те штете у крајњој линији своде на то, да усеви културних биљака заражени коровским биљкама дају мање жетвене приносе и производе слабије каквоће. Према огледима који су извршени у циљу да се испита штетно дејство коровских биљака на приносе културних баљака утврђено је, да се жетвени приноси културних биљака под утицајем корова могу смањити од 300—200%. Примера ради изнећемо податке огледа, које је добио проф. Волни, из којих

се врло лепо види штетно дејство коровских биљака на приносе културних биљака. По овим подацима заражени и незаражени усеви коровским биљкама дали су следеће приносе:

Врста усева	зараж. коровима	незаражени коров.
Јари грашак	1217. кгр. зрна по ха.	1520 кгр. зрна по ха.
Сточни боб	1175. „ „ „ „	2125 „ „ „ „
Кромпир	12200. „ кртола „	27800 „ кртола „
Шећерна репа	16200. „ корена	97000 „ корена „

Ово смањивање жетвених приноса код усева културних биљака заражених коровским биљкама произлази углавном из следећих узрока: што коровске биљке одузимају културним биљкама храниве материје из земљишта и што утичу на смањивање влаге и топлоте у земљишту као и на смањивање светлости.

Поред смањивања жетвених приноса, коровске биљке причињавају још неке штете. Тако на пр. неке коровске биљке служе као прибежишта различитим паразитима биљног и животињског порекла, одакле се ови шире и нападају културне биљке. Даље, присуство коровских биљака у усевима културних биљака и са економске тачке гледишта је штетно, пошто је за њихово сузбијање и уништавање потребно више радне снаге и других средстава, него када су усеви чисти од корова, што разуме се умногом повећава трошкове производње.

Присуство семена коровских биљака у семену културних биљака смањује тржишну вредност овога, и најзад, семе код неких коровских биљака (као кукоља, лолиума — утринца, татуле и др.) садрже у себи штетне па чак и отровне састојке за човека и животиње, те може проузроковати различита оболења код човека и животиња, па чак и смрт.

Из напред изложеног види се јасно да су коровске биљке штетне за усеве културних биљака, па и за човека, те их стога треба сузбијати. Но пре него што бисмо прешли на питање сузбијања коровских биљака, потребно је да проговоримо нешто о особинама ко-

рова, наиме, да се упознамо са начинима њиховог ширења и размножавања. Без познавања ширења и размножавања коровских биљака успешно сузбијање истих није могуће.

Ширење коровских биљака бива помоћу: ветра, воде, дивљих и домаћих животиња и човека. Од свих ових чинилаца највише доприносе ширењу коровских биљака ветар и вода. Ширење коровских биљака помоћу ветра и воде врши се на тај начин, што ветар и вода, благодареħи малој тежини семена коровских биљака или нарочито подешеном облику, носе ово на веħе или мање даљине и расејавају га. Дивље и домаħе животиње доприносе ширењу коровских биљака углавном на два начина. Први начин ширења коровских биљака помоћу животиња састоји се у томе, што животиње (поглавито птице) употребљавају за своју исхрану семе од коровских биљака и исто избацују у делимично свареном стању напоље заједно са изметима. Овако делимично сварено семе није изгубило клијавост, те је стога способно да се развије у биљку. Како се пак птице крећу с места на место, то оне и семе од корова разносе и расејавају. Други начин ширења коровских биљака помоћу животиња састоји се у томе, што се семе од неких коровских биљака, помоћу нарочитих направа (квачица) закачи за тело животиња (длаку, вуну, кожу ит.д.) одакле отпада када се животиње чешу и расејава се. Човек доприноси ширењу коровских биљака кад за сетву употребљава семе културних биљака заражено семеном корова.

Напред смо изнели како се шире коровске биљке, а сада ħемо видети како се размножавају. Размножавање биљака уопште, па и коровских биљака може се вршити семеном и вегетатовним путем, т.ј. помоћу подземних органа (подземна стабла). Размножавање коровских биљака семеном бива као што је то познато на тај начин, што одрасле коровске биљке донесу семе, које по сазревању испада на земљу, и кад наступе повољни услови семе клија и развија се понова у биљке. Размножавање пак коровских биљака вегетативним путем

састоји се у томе, што се нове биљке развијају на рачун резервне хране нагомилане у подземним органима. Овде можемо одмах напоменути, да је сузбијање коровских биљака које се размножавају вегетативним путем много теже него оних који се размножавају семеном. Да бисмо знали на који се начин размножавају најраспострањеније коровске биљке, изнећемо то овде. У групу коровских биљака које се размножавају семеном спадају: кукољ, тарчужак, маслачак, све боквице, све дивље грахорице, дивљи грашак, дивљи овас, булка или турчинак, велики и мали киселjак, сви утринци — љуљеви, горушица, горчика ит.д.

У групу коровских биљака које се размножавају вегетативним путем долазе: пиревина, паламида, попонац, раставић — коњореп и др. Паламида, пиревина и попонац могу се размножавати и семеном.

За сузбијање коровских биљака постоје углавном две групе мера предохране или посредне мере и непосредне мере или уништавајуће. Мерама предохране спречава се ширење и размножавање коровских биљака, док се непосредним мерама уништавају коровске биљке на лицу места.

Група мера предохране обухвата многобројне мере од којих су од нарочитог значаја следеће:

а) Правилна обрада земље. Правилном обрадом земље постиже се побољшавање свих особина земљишта, а нарочито плодности, што има за последицу успешно развиће културних биљака, услед чега коровске биљке не могу нанети културним биљкама ни изблиза онолике штете, као биљкама које расту под рђавим условима, т.ј. на рђаво обрађеном земљишту. Поред тога обрадом земљишта постиже се и непосредно уништавање коровских биљака: заоравањем надземних органа или избацивање подземних органа на површину. Нарочиту улогу за уништавање коровских биљака има заоравање стрништа, те га стога обавезно треба изводити.

б) Угарењем земљишта такође се постиже сузби-

јање коровских биљака. Стога угарење треба изводити на закоровљеним њивама чешће.

в) Одводњавање земљишта. Одводњавањем сувишне воде из земљишта омогућава се с једне стране успешније развиће културних биљака, а с друге стране ишчезавање киселих коровских биљака: сите, оштрице, кисељака и др. На подводним земљиштима ради сузбијања киселих коровских биљака препоручује се и ђубрење кречом;

г) Чишћење корова са ливада, пашњака и међа. Закоровљене ливаде, пашњаци и међе претстављају расаднике коровских биљака, те их стога обавезно треба чистити, да се семе не би разносило по њивама.

д) Увођење плодореда. И плодоред доприноси сузбијању коровских биљака. Свака културна биљка има своје коровске биљке, стога ако гајимо једну биљку дуже време на истом земљишту, или ако је чешће враћамо на исто земљиште, природно је да ће се и коровске биљке дотичне култ. биљке јако размножити. Међутим, смењивањем усева једним са другим: стрнина са окопавинама, пићним биљкама, биљкама за прediво, учинићемо да коровске биљке у знатној мери изчешну. Поред тога плодоредом се постиже поправљање свих особина земљишта, што има за последицу боље развиће културних биљака, те ће услед тога и оне саме допринети сузбијању коровских биљака.

ђ) Ђубрење земљишта. Ђубрење земљишта има изванредан утицај на сузбијање коровских биљака. На добро и правилно ђубреном земљишту усеви културних биљака бујније се развијају и сами угушују коровске биљке. Додуше, ђубрењем се може учинити да се коровске биљке још више размноже, на пример ако се земљиште ђубри незгорелим стајским ђубретом, у коме се семе корова није распало и изгубило клијавост. У том случају ово ће се семе развити у њиви. Стога за ђубрење земљишта треба употребити згорело или полузгорело стајско ђубре, а не незгорело, и то поглавито код окопавине. Окопавине се као што је

познато чешће пута преко године праше, чиме се уништавају и коровске биљке.

е) Употреба за сетву чистог семена. Ако се за сетву употребљава семе заражено коровским семеном, учиниће се, да се коровске биљке још више рашире, јер ће њихово семе клијати и израсти у биљке које ће понова донети семе, и најзад

ж) Сетва усева на редове и остале културно техничке мере које се изводе при гајењу културних биљака: прашење, окопавање, дрљање и др. доприносе да се културне биљке боље развијају, а самим тим и сузбијању коровских биљака.

Све напред поменуте мере предохране сваки пољопривредник треба да има на уму и да их изводи, јер ће тиме постићи да умногом смањи број коровских биљака.

Директне или непосредне мере, као што смо раније напоменули састоје се у томе, што се различитим начинима уништавају коровске биљке на лицу месту. Овде ћемо разликовати две подгрупе мера: прва подгрупа обухвата мере помоћу којих се сузбијају коровске биљке, које се размножавају семеном, а друга вегетативним путем.

Сузбијање и уништавање коровских биљака које се размножавају семеном просто је и састоји се у томе, да се спречи да коровске биљке донесу семе, што се постиже плевљењем, чупањем коровских биљака или закидањем цветова, а затим окопавањем и прашењем усева. Поред тога за неке коровске биљке примењује се и прскање различитим хемиским средствима. Тако се на пр.: горушица (Sinapis arvensis) успешно сузбија прскањем помоћу раствора зелене галице. За ову сврху припрема се 15—20% раствор галице (на 100 литара воде 15---20 кгр. галице). Овај раствор потпуно уништава ову коровску биљку. При употреби раствора галице треба водити рачуна да се прскање изводи пре него што цвета горушица, по лепом и тихом времену и када усев није под росом.

Успешно сузбијање горушица раствором галице може се изводити у свима житима, детелинама, грашку и лану. У сточној репи, бобу, грахорици, кромпиру, сузбијање горушице овим раствором не може се вршити, јер на ове усеве овај раствор неповољно утиче. За површину од 1 хектара довољно је 110—120 кгр. зелене галице или 600—800 литара раствора. Прскање се може изводити виноградарским и воћарским прскалицама.

Уништавање коровских биљака које се размножавају вегетативним путем. Ове коровске биљке образују испод земље на већој или мањој дубини подземна стабла, из којих избијају надземни изданци, те је стога њихово сузбијање много теже.

У овим подземним органима оне нагомилавају резервну храну, на рачун које се развијају надземни делови. Стога се при сузбијању ових биљака морају уништити подземна стабла, што се постиже помоћу т. зв. изнуравања.

Изнуравање подземних стабала изводи се тако, што се надземни органи: стабло са лишћем непрекидно уништавају, све дотле док се резервна храна из подземних стабала не утроши. Чим се утроши резервна храна у подземним стаблима, угинуће и коровске биљке. Разуме се да је ова броба врло тешка и захтева непрекидно уништавање надземних органа, али ипак доноси сигурне користи.

Ing. **Вл. Ђ. Ђорђевић,** проф.

Рекордан принос пшенице.

Г. Милан Прибићевић, пуковник у пензији и земљорадник на Косову, где ради већ скоро 11 година и чије сам мало, али узорно уређено газдинство имао прилике да видим приликом свога путовања овога лета по Јужној Србији (његов посед износи око 15 хектара), пише ми следеће: *„Што се тиче пшенице, имао сам заиста рекордан успех, јер сам са површине од 3 хектара добио 9724 кгр., што износи просечно 2908 кгр. по хектару.* Сејао сам до-

мању косовску пшеницу, на земљишту које је пре две године ђубрено стајским ђубретом, а на коме је пре тога био кукуруз, репа и још неке окопавине. Земљу сам пре сетве *два пута орао,* сетву сам обавио на време, помоћу Сакове сејалице, а пшеницу за *семе* претходно сам очистио на тријеру сортирачу и само *прву класу* употребио за сетву, пошто сам претходно свако зрно пажљиво *запрашио порзолом*, рачунајући на сваких 100 кграма по 20 грама порзола. На хектар сам бацио по 200 кграма семена. Жетву сам обавио недељу дана пре осталих, иако су ми сви викали: „Још је зелено“, што је доказ да овде још нису начисто кад треба обавити жетву“.

Горњим приносом и Војводина би могла да се подичи, а на нашем лепом Југу не верујем да је ко постигао, у обичном мањем газдинству овако леп принос, те овако леп успех треба јавно истаћи и похвалити. Ово је још један доказ више, да *земља на Косову није рђава*, само је треба добро и разумно радити и ђубрити, па успех не може изостати.

Наводи из горњег писма су читаво једно мало предавање, искуство дугогодишњег рада једног човека који није био стручни пољопривредник, али коме се његов рад и његово искуство у пракси не може оспорити.

О самом газдинству г. Прибићевића, о његовом културном раду на Косову, о његовим запажањима, о згодама и незгодама наших колониста на Косову, могла би се написати читава књига — читава студија, те ће се свакако наћи неки компетентан стручњак да и о овој теми напише расправу.

А. В. П.

Из старе материјалне културе.

Забрани (превати и браници). О овоме ми Г. Светозар Ђорђевић, бивши народни посланик, саопштава ове интересантне податке:

Има, углавном четири врсте забрана.

Једни су селски, постали обично што је на каквом месту у таквој шуми погинуо који Турчин, било спахија, било и какво тумарало, и онда су турске власти ударале казну, *ћесим*, на село ради убиства. Тада би се, обично, због намета многа села одрицала да у опште имају ма какве везе са шумом, а које би село платило глобу, шума би остала његова. Такав је случај са шумом *Јасеновом* или *Асеновом*, која припада селу Јасенку (у срезу посавском, округу београдском), и која се протеже од једног краја Јасенка па између села Вранића с једне стране и Борића и дела Мале Моштанице с друге стране, и по томе би, да није било поменутог случаја с убиством Турчина, пре припадала овим селима него ли Јасенку.

Други су постали највише после 1821 год., кад су спахије истеране из села: тада су јаке задруге ограђивале извесне комплексе шума и забрањивали да други жири свиње ту осим њих, па је то остало њихова својина; или су просто закрштавали на четири краја, и то унутра је било њихов *забран*. (Ово су ми казивали Ђорђе Радосављевић из Борића, који је рођен око 1820 а умро 1917 год., и Стеван Чолаковић из Јасенка, који је рођен око почетка првог устанка а умро 1903 год. и живео преко 100 година, те је устанак од 1804. год. био прилично запамтио, нарочито *бежанију* од 1813 год.).

Трећа врста је постала највише око 1860 па до српско-турског рата 1878 године, и то од селске или општинске шуме, од које су појединци заградили извесне просторе, па ту жирили свиње, секли гору себи за стаје, а понешто и продавали, али им никад није одобравано да цео простор продаду или посеку. Обично је на све овакве забране при попису 1884 год. стављена примедба: „да и општина полаже право на исте“, те су ушли као својина и појединаца и општине, и на њих и једни и други плаћају порез.

Четврта врста забрана је најмногобројнија. То су забрани које су појединци подигли на својим земљиштима пре 50—80 година на тај начин, што су просто

напустили гору да расте, доцније је поткресивали и разређивали. Негде се и зна ко је био старешина задруге кад је то урађено.

Манастирски рибњаци се често помињу у нашим средњевековним споменицима, па их је било и доцније[1]). Трагова од тих рибника има и данас; интересантан је податак што ми га је саопштио Г. Светозар Ђорђевић, бивши народни посланик. Он наиме, вели:

На граници атара села Барича и села Мислођина има један поток, који се зове *Црквински Поток*, јер се близу њега налазе развалине од некадашњег манастира. Грађа од рушевина је однета при подизању старе цркве у Обреновцу, а остатак доцније за подизање цркве у Баричу.

Изнад ових рушевина на заравањку била је пре 20 и више година једна котлина, која се зове *Калуђерско језеро*. По свему како је удешен нагиб, овде је био *манастирски рибњак* и мора да је у исти вода долазила са каквог извора из платоа одозго, којих је било, док је трајала шума и сливали су се у *Црквински поток*.

И у селу Баричу једна страна (западна) зове се *Језеро*. На два места има неких знакова да су биле неке веће баре, по својој прилици такође *манастирски рибњаци*. Сад је све то готово засуто. Како је манастир био у непосредној близини, сва је прилика да су ово били његови рибњаци, који су, с пропашћу манастира, и сами пропали.

Свилодеље. Негда се у нас и доста и на разним странама гајила свилена гусеница, одвијала, прела и ткала свила. Свилене кошуље се, које су носили племићи и племићске жене и девојке, свилени рупци и свилена одећа се врло често помиње у народним песмама, и епским и лирским. Чак и у именима места је остало трага од свиларства: Свилајнац, Свилајићи, Свилеува итд. У средњевековним хрисовуљама се одређује да поједини одгајивачи свилених буба дају манастирима

[1]) Моја, *Наша стара пољска привреда* стр.

извесну количину кокона; у једној се вели: да дава цркви (у Дечанима) свиле за всако годиште, Захариа .Д. Тисоуке, а Михаль .Е. Тисоуки. *(Monumenta serbica, 97)*, а у другој: оу долнiем Пилотоѣ да даю цркви (Арханђеловој у Призрену) свиле сто тисоукь Еолi-аа сто перперь *(Гласник Српског Ученог Друштва,* XV, 287). А да су свилене гусенице гајене у манастирским селима, изван сваке је сумње.

Зато је код кукуруза, који је доцније стигао у ове крајеве, народ назвао *свилом* оне конце на клипу који потсећају на свилене конце, као што и сад траје претња: *облиће те свила,* тј. облиће те крв ударом по носу, јер и она подсећа на црвену свилу.

Биљне болести и штеточине

Жута пегавост лишћа шљиве[1]).

(Polystigma rubrum)

Шљива, та наша најважнија воћка, сваке године бива нападнута од једне готованке-паразита, који на њеном лишћу изазива жуто-црвенкасте пеге. Број ових пега није увек исти; у појединим годинама може бити на сваком листу по 60-70 тих пега, када највећи део листе бива захваћен. У оквиру ових пега ишчезава биљно зеленило, те оболело лишће постаје мање способно за стварање хранивих материја потребних за изградњу плодова и развиће стабла, грана и новог лишћа. У случају јачег напада, заражено лишће почиње да вене већ у току августа месеца тако, да се дешава да се потпуно осуши и отпадне у септембру. Тада је штета огромна, јер воћка губи своје најважније органе, изнурује се, троши већ створену резервну храну и није реткост да такве шљиве страдају од мало јачег мраза у току зиме.

Болест жута пегавост лишћа (пламењача, како је у неким крајевима зову) јесте једна од најчешћих и најопаснијих болести шљиве у нашој земљи. И може се сматрати да је уз штитасту ваш она главни кривац за сушање шљивара у многим нашим шљиварским крајевима. Због тога се мора озбиљно помишљати на њено сузбијање, на заштиту шљива од опасног паразита.

Из извршених огледа и стечених искустава сме се закључити, да се борба противу ове болести може с успехом

---

[1]) Одговор на питање које је упутио Живојин Тодоровић, члан Неготинске пољопр. подружине.

спровести. Постоје два начина да се отклони зараза шљиве. Први се састоји у *скупљању и спаљивању лишћа ујесен.* Лишће пошто отпадне скупи се на гомиле и спали. Овим уништавањем лишћа спречава се стварање органа паразита, помоћу којих се обнавља зараза на шљиви следећег пролећа. Показало се у пракси да се могу добити врло добри резултати и ако се ово скупљање и спаљивање лишћа обави само у једном шљивару — ако је тај шљивар усамљен или само у неколико шљивара, који се налазе у непосредној близини, — пошто се увидело да клице (споре) паразита не бивају разношене на већа растојања с пролећа.

Овај посао скупљања и спаљивања лишћа је лак, не изискује никакве нарочите справе и средства, те га може обавити и свако дете. Потребно је само мало труда.

Друга мера одбране састоји се у *прскању шљиве погодним растворима.* Утврђено је да лишће шљиве испрскано бордовском чорбом остаје заштићено од болести, не бива заражено. Утврђено је да главна зараза шљиве наступа пред крај њеног цветања. Ако је тада испрскана, она остаје највећим делом заштићена, јер су доцније заразе врло слабе. Према томе, само једним прскањем може се постићи практично задовољавајући успех. *Ово прскање треба извршити у времену када шљива почне да прецветава,* када почну да отпадају крунични листићи. Не сме се чекати да шљива потпуно прецвета па да се онда прска, јер је тада већ период заразе поодмакла. За ово прскање шљиве може се са сигурношћу употребити она иста бордовска чорба са којом се прскају виногради, само мора да буде са алкалном реакцијом, то јест, да сав плави камен у њој буде засићен кречом, што се има утврдити помоћу лакмусове хартије. Ако црвена лакмусова хартија поплави кад се замочи у чорбу, онда је знак да у чорби има довољно креча. И за прскање шљива, као и за прскање винограда, довољно је узети на 100 литара воде 2 килограма плавог камена (бакарног сулфата) и онолико креча колико је потребно да се сав плави камен засити (од прилике 4 кгр. гашеног креча).

Приликом прскања треба се постарати да све лишће буде добро испрскано, да на сваком буде довољно чорбе. Млађе шљиве до десетак година старости могу се добро испрскати и помоћу обичних лећних виноградарских прскалица. За одраслија дрвета пак, треба се послужити првенствено воћним прскалицама, којима сада располажу многи појединци, задруге. подружине или општине, а које су служиле за прскање шљива противу штитасте ваши.

Dr. Млад. Јосифовић.

Сточарство.

Зашто пчеле избацују из кошнице своје ларве?*

Ова појава често се виђа код пчела. Она се готово свакад и свуда јавља кад због велике суше нема довољно паше за пчеле у пољу, као што је било прошлога лета у многим крајевима, а кад је време погодно, и кад у пољу има обилне паше за пчеле ова се појава не виђа.

Ово долази због тога, што код пчела постоји урођена тежња да одржавају потребну сразмеру између множине пчела и количине хране у кошници, а ради одржања живота своје заједнице, јер се живот пчелиње заједнице не може одржати ако у кошници нема довољно хране за све пчеле у њој.

Кад у пољу има довољно паше, онда пчеле заузму већи део ћелија у сећу новим медом, а матици се оставља мањи део ћелија да у њима сноси јаја, од којих се на сећу ствара пчелиње легло, из кога се изводе младе пчеле. Због тога, кад је добра пчелиња паша, онда у кошници бива више меда а мање легла, а кад у пољу нема довољно паше за пчеле, онда бива обрнуто, тј. онда у кошници бива мање меда, а више легла. Због тога се сва количина меда коју пчеле справе троши на исхрану легла, а као последица тога настаје то, да у кошници буде много пчела а мало хране, и онда такво пчелиње друштво угине због недостатка хране.

Сразмеру између количине пчела и количине хране пчеле одржавају на више начина. Кад је добра паша онда пчеле ограничавају матицу у ношењу јаја заузимањем ћелија на сећу новим медом, а кад због слабе паше то не могу да чине, оне чине оно што могу. Кад не могу да повећају производњу меда, оне онда ваде из сећа ларве и избацују их из кошнице, па тиме смањују потрошњу меда, и на тај начин одржавају сразмеру између количине хране и множине пчела у кошници.

Често бива да пчеле због тога и убијају стару матицу, па изведу другу младу матицу. Због тога настаје у кошници за неко време застој у намножавању пчела, због тога у знатној мери смањи се и потрошња меда, па осигурава довољна количина хране за опстанак пчелиње заједнице.

Кад настане овакво стање код пчела, онда им разуман и марљив пчелар притиче у помоћ. Онда се матица решетком ограничи на 2—3 оквира у плодишту да не може стварати велико легло, или се матица држи неко време затворена у кавешчићу, или се стара матица уклони из кошнице да би

---

* Одговор на питање Боре Гачића из Ландола.

пчеле извеле другу матицу, па за неко време спречи стварање пчелињега легла.

Пчеле неће избацивати ларве из кошнице ако се пчеле за време суше прихрањују сирупом од 2 дела воде и 1 дела меда или шећера, што се врши свакад само ноћу и помоћу подешених судова за то, који се могу набавити код Пчеларскога друштва у Београду.

Ј. П. Јовановић.

Могућности рентабилног повећања производње стоног грожђа код нас и избор сората за ту сврху за поједине крајеве и земљишта.

Из искуства знамо да се пољопривредна производња креће и реонира по природним условима које један крај има за исвесне врсте или сорте биљака, које су се дотле на томе месту прилагодиле и показале извесан просперитет.

Како срезови: нишавски, бело-паланачки и царибродски за гајење винове лозе имају приближно једнаке услове, то израђујући овај напис, обухватићемо сва три ова среза виноградарске области пиротске, искључујући срез лужнички који није виноградарски.

Цена вину из године у годину све је нижа, управо пала тако ниско, да се гајење винских сората грожђа не рентира, нарочито где се обрада винограда плаћа готовим новцем. Виноградари су принуђени да у даљем раду на подизању винограда, или при обнови већ преживелих и изнурених винограда на америчкој подлози, *где год је могуће*, врше преоријентисање у правцу увођења стоних сората грожђа подесних за извоз или локалну потрошњу за јело.

За извођење овога посла, пошто се све виноградарске области проуче, да ли ће се поставити двогодишњи, трогодишњи или петогодишњи план, није тако главно, колико да се одмах приступи послу да би са временом и приликама у свету и код нас ишли упоредо.

I. Какве природне услове имају за гајење винове лозе поменута три среза.

1. *Топографски положај и надморска висина.*

Већина виноградарских терена у ова три среза јесу: брегови, омањи брежуљци, стране и висоравни, поређани с једне и с друге стране нишавске долине на надморској висини 400—600 мет. (нижа је у срезу бело паланачком где је нешто и топлије, средња у срезу нишавском и виша у срезу царибродском). Виногради са десне стране реке Нишаве окренути

су југу, југо-западу и западу, а са леве стране југо-истоку, истоку и северо истоку. Нагиб земљишта је под углом 40—60°, дакле јако стрменит те подложан спирању и ороњавању земље при бујној киши. Услед тога на многим местима подигнуте су примитивне терасе или засађена перуника ради задржавања земље.

2. *Физикалне и хемиске особине земљишта и стање влаге.*

Земља је дилувијална, постала таложењем исконских мора (седиментни талози), најчешће црвена и жута, песковита и шљунковита збивена иловача, богата оксидом гвожђа, али сиромашна у азотним састојцима. Кречуша, где се % калц. карбоната пење преко 75%; и пескуша са шљунком где има до 70% силиката, микашиста и лискуна. Има незнатан део црних и црвених смоница.

Доњи слојеви земље, здравица и мртвица, без мало су истог састава, често и са већим % кречњака, камена и песка.

Влага оскудева у већини виноградарских земљишта која су југу окренута, често у толикој мери, да сушних година грожђе на извесним, јако оцедним местима не достигне нормални пораст и услед слабог придоласка биљне хране не добије нормалну количину грожђаног шећера. По себи се овде намеће потреба дубоког копања винограда с јесени приликом загртања винограда за чување зимске влаге.

3. *Климатске прилике.*

Високи планински масиви који окружују виноградарске терене овога краја; знатна надморска висина; структура земље; као и недостатак великих вода (или обиље шума), које би испаравањем ноћу, парирале оштрину планинског ваздуха, чини, да иако је по географској ширини овај крај ближи екватору од осталих наших виноградарских крајева, ипак број топлотних јединица преко године мањи је овде но у неким севернијим крајевима. Нарочито је прелаз из дневне у ноћну температуру оштар, више мање планински.

Зими ретко кад да се минимална температура спусти испод 15° С, услед чега окца на лози делимично промрзну, нарочито непокривена земљом.

II. Досадањи резултати гајења појединих стоних сората грожђа у овом крају.

Стоне сорте грожђа гајене су досада овде тек да подмире потребу домаће потрошње и нешто за овдашња варошка тржишта. То претставља отприлике 5%, док су осталих 95% *винске сорте.* Засађене су од раних сората: *шасла бела* и *црвена, липов лист, першун, чауш, португизац* (који овде узимају као рану сорту за јело), *мадлен анжевин, мускат*

босиок и др.; и од позних: *смедеревка, хамбуршки мускат, бели, црвени и црни дренак, струмички дренак, ћилибар дренак* (афус-али), *малага, адакалка, ћилибарка, султанија* (без семена) и др.

Ране сорте сазревају у првој или другој половини месеца августа, касније за 10—15 дана но на другим местима. Уосталом, њихово сазревање зависи још и од положаја и подлоге на којима су окалемљене, тако на порталису сазревање је најраније, па потом на шасли 41 в и ди лоту. Проценат шећера код њих задовољавајући је, 17—20%.

Позне стоне сорте напред наведене, задовољавајући % шећера постигну само на јужним, југо-источним и југо-западним положајима, у виноградима са десне стране нишавске долине; а на свима осталим, ове сорте остану извесних хладнијих година недозреле, киселе, са % шећера испод 14, за који потрошач грожђа за јело неће да чује. Екстремно сушних година и на јужним положајима, где је јако суво и оцедно земљиште, ове стоне сорте које су махом меснате и крупне, не добију довољно шећера услед слабије и ненормалне циркулације сокова, и остану ситне.

При рационалној обради винограда и правилној расподели водених талога у току лета, позне стоне сорте грожђа на сунцу изложеним странама, дају овде задовољавајуће резултате. Тако, смедеревка при овим условима достигне просечно 17; хамбуршки мускат 20, и дренкови 16—18% грожђ. шећера. Укус грожђа је несравњено бољи но у многим нашим виноградарским крајевима, а због веће садржине минералних састојака исцрпљених из овдашњих минералних земљишта, грожђе је још и веома храниво и лековито.

III. **Размере, за које према изложеним природним диспозицијама, има могућности да се рашири будуће гајење и производња стоног грожђа у пом. три треза окр. пиротског.**

С обзиром на све напред побројене чињенице, и с погледом на досадање искуство са гајењем побројаних стоних сората грожђа код нас, резултира следећи закључак:

1. За извоз грожђа из овога краја могу се узети само *неке од позно сазревајућих сората са чврстом опном,* које могу да издрже транспорт; а никако ране сорте *за које остаје да се и даље производе само толико колико је нужно* да се подмири локална потрошња за јело, пошто те сорте овде касније зру, када је иностранo тржиште већ задовољено робом ове врсте из других места.

2. Од позних стоних сората увести у гајење од напред именованих само четири: у првом реду *хамбуршки мускат* и *ћилибар дренак* (афус-али), *а у другом реду смедеревку и струмички дренак.*

Ширење ових сората у народу морало би се плански изводити и под довољно стручним надзором да доцније не буде разочарења. Пре свега све стоне сорте могу садити само они пољопривредници — виноградари, који имају виноградска земљишта на сунцу изложеним странама и на земљиштима најмање средње плодности и средње влажности, а никако на посве мршавим, посним и најсувљим, каква често овде срећемо. Други услов, који би морали да испуњују пољопривредници решени да гаје сорте грожђа за извоз, јесте, да сами себи гарантују да ће свој виноград рационално обрађивати а који се рад састоји:

а) У претходно добром риголању за виноград најмање 80 см., по потреби где је земљиште рђавијих особина и дубље;

б) У правилном избору америчке подлоге, при чему где год је то могуће избегавати рупестрис ди лот и подлоге из фамилије рупестриса, јер је утврђено да је чокоће на њима окалемљено мање родно и рђаво прецветава (остаје рецљаво);

в) У редовном ђубрењу винограда сваке треће године;

г) У правилној резидби на дуже кондире, а по потреби и Гијовим начином на лукове;

д) У дубоком копању: једном с пролећа у марту, и други пут у октобру по берби, за конзервирање зимске влаге, — поред редовних прашења преко лета од траве;

ђ) У прскању бордовском чорбом преко лета најмање три пута, по потреби и више;

е) У прорећивању, заламању и везивању ластара;

ж) Да ће гајити чокоће уз притке или жице (ово последње на плодним земљама);

з) Да ће чокоће ујесен земљом загртати, а за резидбу Гијовим начином загртати и целе прутове — леторасте.

Не буду ли виноградари могли или хтели ово да чине, не дозволити им да се излажу трошку око сађења ових сората чије је грожђе на тржишту двоструко скупље, али зато безусловно захтева, поред подесних природних услова, још и нарочиту бољу и рационалнију негу и обделавање.

Из напред наведеног закључује се, да са увођењем сората грожђа за извоз у овај округ, треба бити обазрив и стручњачки прво оценити положај, земљиште и усталаштво дотичног виноградара, па тек тада бити сигуран у успех. У другим неким нашим виноградарским крајевима, нпр. у Смедереву, и сама природа помаже нешто немарљивије виноградаре. Овде код нас то би био савршен неуспех.

У накнаду што виноградарска област пиротска не обилује пространим условима за производњу стоних сората грожђа,

она има преимућства над осталим нашим виноградарским областима у земљи, за гајење квалитативних винских сората грожђа и производњу првокласних вина, која су раније одавде на велико изложена док је још била стара домаћа лоза.

Мих. П. Видановић.
управн. лоз. расадника у пенз.

Домаћинство.

Конзервисање поврћа.

1. *Краставци.* Конзервисање краставаца бива на више начина. Пре свега они се могу спремати за *салату*. И у таквом случају треба их одабрати, мале, здраве, затим их опрати и крајеве њихове подрезати. Тако приправљени баре се у кључалој води 5 (пет) минута. Из ове се ваде и потапају у хладну воду. После тога се ређају у искуване тегле, које се украшавају мирођијом или першуном. Ради бољег укуса краставаца додаје се корен очишћеног рена и 15—20 зрна крупна бибера. Најзад се у теглу налива благо сирће, које треба да је 2 см. изнад краставаца, па се овоме дода једна јеловна кашика соли. Кад је све то тако спремно, тегла се повеже и кува се у води 16 минута. *Други начин је* овај. Одаберу се већи, здрави краставци, па се ољуште и исеку на танке колутове, ови колутови се баре у кључалој сланој води 5 минута, па се одавде ваде и потапају у хладну воду, из хладне воде се ваде и ређају у искувану теглу, која се може украсити целеровим лишћем и крупним бибером. За овим се налива благим сирћетом и сипа према запремини тегле једна-до две кашике соли. Ради укуса може се најзад додати 1—2 см. зејтина. Најзад се тегла повеже и кува 16 минута. *Трећи начин* остављања краставаца за салату је следећи. Треба одабрати лепе, здраве краставце, бабуре и зелени патлицан. За овим се ово поврће опере и очисти, па се бари у кључалој води 5 минута. Из ове кључале воде се вади и потапа у хладну воду, па се ређа у искувану теглу тако, да буде ред краставаца, па онда ред бабура и ред патлицана. Тегла се може украсити целеровим лишћем, па се ради укуса поврћа дода корен рена и 15—20 зрна крупна бибера, као и мирођије ради мириса. Најзад се у теглу сипа сирћета тако, да ово буде до два прста изнад поврћа. Тегла се затвара и кува 16 минута.

2 *Цвекла.* Кад се цвекла оставља за салату, треба је одабрати целу и здраву, па ју онда опрати и кувати док не буде сасвим мекана. Из куване воде се вади, љушти, очисти

и исече на колутове. Ови се колутови ређају у искувану теглу, која се може украсити целеровим лишћем. У напуњену до руба теглу треба налити благо сирће и додати једну кашику соли. За овим се тегла повеже и кува 16 минута.

3. *Тиквице.* Остављање тиквица за пуњење врши се овако. Одаберу се младе, здраве тиквице, које се очисте тако, да им се извади срж, семке, па се баре у кључалој сланој води 5 минута. Затим се ваде и потапају у хладну воду, па се ређају у искувану теглу тако, да отворен крај тиквице буде окренут горе. Кад се све то учини, онда се у теглу сипа посољени пресолац парадајза, па се тегла повеже и кува један час. Ако се хоће да се остави тиквица за чорбу, онда ју треба исећи на коцке, а све остало се за овим врши као и код наведеног поврћа.

4. *Конзервисање ситног париског корнишона* врши се на следећи начин. Одаберу се добри, зрели, једнаки плодови, оперу се у више вода и очисте њихови крајеви. Затим се обаре у кључалој сланој води један до два минута и одмах за овим се ваде и потапају у хладну воду, па се из ове ваде и ређају у искувану теглу. Тегла се може украсити лишћем целера и першуна. Ради укуса додаје се 10—20 зрна крупна бибера, а може се додати и мирођије. Кад се тегла напуни, налије се сасвим благог сирћета и дода једна кашика соли. За овим се тегла повеже и кува се 16 минута.

Наталија Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Молите се да преко „Тежака“ одговорите на питање нашег члана Добрила Луне, земљоделца из Мишљеновца — Кучево, и то:

Именовани члан ове Подружине има земљиште састављено из иловаче и песка, а окренуто је северо-истоку. Земљиште је стрмог нагиба и на њему успевају све врсте жита и воћа. Пошто је намеран садити виноград, моли за објашњење, да ли на поменутом земљишту може успевати лоза и које врсте. У противноме да ли би на истом земљишту могло успевати воће и које врсте воћа треба садити?

Пољопривредна подружина Мишљеновац — Кучево.

Одговор: Винограде, разуме се, треба садити у оним местима и крајевима, где лоза може да успева и где грожђе може потпуно да сазрева. На таквим местима и у таквим крајевима, уосталом, гајена је и стара домаћа (некалемљена) лоза.

Винограде треба садити на косама и брежуљцима, а не по равницама. Ово стога, што је лоза на косама и брежуљцима више изложена сунчаним зрацима и топлоти, те грожђе боље сазрева; што је лоза на тим местима мање изложена росама, сланама и влази, који су узрок разним криптогамским болестима, као и промржњавању пупољака и ластара; што је лоза на тим местима више изложена промаји; што су таква места оцедниja и здравија и најзад, што се по равницама могу и треба да гаје и други усеви (пшеница, кукуруз), а на шљунковитим косама и брежуљцима осим винове лозе друге културе не успевају како ваља.

Виноград треба да је окренут југу или југо-истоку, или најзад истоку, како би још први сунчани зраци падали на лозу и грожђе и како би виноград имао преко целог дана и што више топлоте, што је од особите важности за сазревање грожђа.

Винова лоза добро успева на шљунковитим земљама, јер су такве земље оцедније, упијају и задржавају топлоту, коју преко ноћи постепено испуштају, а то је за сазревање грожђа потребно. Таква земља не допушта пораст разним травуљинама и коррву. Исто тако за виноград су добре песковите и кречне глинуше.

Као што се из изложенога види, земљиште г. Лунино не би било подесно за виноград, пошто је окренуто северу-истоку.

Иначе на том земљишту могу да успевају воћке, ако оно није изложено сувише јаким ветровима.

Што се тиче питања, које би врсте воћака тамо требало усадити, то ће сам сопственик најбоље утврдити по врстама воћака (јабуке, крушке, шљиве и др.) које најбоље успевају у непосредној околини и близини његовог земљишта, па и у читавом његовом крају.

Које ће пак сорте воћака за сађење да узме, с обзиром на најбоље уновчавање плодова и транспортне и др. тамошње прилике, за савет треба упитати тамошњег ср. пољ. референта. Најбоље би било да ср. пољ. референт изиђе на лице места, да прегледа земљиште и да питачу даде упут како о сортама, тако и о сађењу. Срески пољ. референт, кад буде по дужности путовао по своме срезу, радо ће свратити и у Мишљеновац, па видети то земљиште, само је потребно да му се јави.

Н. Ж. Петровић.

Рад подружина С. п. д.

Воћарско-виноградарски течај у Сопоту.

Управа расадника за срез космајски у споразуму са Подружином Српског пољопривредног друштва у Сопоту, одржала је у овој години два пољопривредна течаја за сеоске младиће; први, од 2—9 априла и други од 14—18 августа ове године.

Сл. 50.

Посета на овим курсевима била је обилна, тако да је на првом течају било 112, а на другом 62 младића, чији су родитељи већином чланови Подружине. Из овога се види да је интересовање за воћарско-виноградарску струку врло јако и да ове гране пољопривреде, нарочито воћарство, у овоме крају врло сигурно прокрчују себи пут, пут ка свестранијем и рационалнијем искоришћавању земљишта.

Ове курсеве организовао је и њима руководио управник расадника г. Радојко Томић уз пуну сарадњу среског пољопривредног референта и секретара Пољопривредне подружине г. Душана М. Томића.

На овим течајевима показани су претежно практично и извођени ови радови:

1) Из воћарства: скупљање, чување и сејање воћног семена. Услови за подизање ваљаних воћних дивљачица. Избор подлоге и калем гранчице. Време калемљења најбољим и најлакшим начином. Неговање калема у растилу. Избор положаја и земљишта за воћњак. Избор најрентабилнијих врста

и најбољих сората воћака према овдашњим месним тржишним приликама. Правилно сађење и неговање воћака. Растојање на коме треба садити поједине врсте воћака; справљање хладног калемарског воска.

2) Из виноградарства: каква земљишта треба користити за винограде. Избор сорте родне лозе и подлоге. Начин и време калемљења. Поступак око стратификовања и прпорења калемова. Правилно сађење калема лозе на стално место и околности које утичу на раздаљину сађења према земљишту, сорти лозе и др. Резидба младог до четири године и родног винограда и у којим случајевима родне винограде треба резати ујесен.

Борба за одбрану од биљних болести и штеточина практично је показана и извођена са најефикаснијим средствима за воће и лозу.

Други течај који је одржан у августу месецу имао је за циљ, да се поред показивања радова који падају у ово доба године, поново пређе градиво о коме је говорено на првом течају. Ради тога на други курс позвани су само они младићи који су били на првом курсу, јер једино тако успех од ових течајева може бити видан и на корист онима који их похађају.

Помоћ за извођење ових течајева дала је Краљевска банска управа Дунавске бановине 1000 динара; Бановински срески расадник у Сопоту из свога буџета 3.911.50 динара и Српско пољопривредно друштво 1000 динара у разним књигама и семену пићних биљака, те су курсисти по завршетку првог курса награђени према показаном успеху разним ситнијим воћарским и виноградарским алатом, поучним књигама, воћним садницама, семеном пићних биљака, а по завршетку другог курса награђени су калемарским воском од кога су слушаоци са одличним успехом добили по 150 грама а остали по 100 грама и по четири до пет комада живића (бокора) јагода за размножавање.

Са колико труда, воље и материјалних жртава Српско пољопривредно друштво ради на просвећивању пољопривредника и унапређивању свих грана пољске привреде, нека је и ово један од светлих примера његовога плодног рада. А нама пољопривредницима нека је на понос пожртвован рад Српског пољопривредног друштва, те му поред највеће захвалности шаљемо и наше жеље: да у томе правцу и даље истраје.

Редован члан Пољопривредне подружине у Сопоту, народни посланик господин Милан Радоњић, свештеник, дао је разних пољопривредних књижица у вредности од 400 динара, које су подељене курсистима као поклон, те и њему припада захвалност на сарадњи и поклону.

Драг. Стојановић.

Допис.

Екскурзија Пољопривредног дечијег клуба из села Гушевца*.

Прошле јесени у селу Гушевцу, среза сврљишког, бановине Моравске, образован је, иницијативом Пољопривредне подружине у Сврљигу, Пољопривредни дечији клуб. Оснивање и вођство поверено је г. Миодрагу М. Поповићу, свештенику из Гушевца, који је врло брзо окупио око себе сеоске младиће од 10—18 година и отпочео рад. У току зиме за чланове клуба одржан је калемарски течај, који су чланови са вољом посећивали и са великим успехом завршили.

У почетку пролећа чланови су добили бесплатно од Пољопривредне подружине у Сврљигу разна семена као и јаја за насад кокошака од бољих раса. А од Пољопривредног друштва из Београда разне пољопривредне справе — све бесплатно. Сваки члан изабрану грану обделавао је на своме имању.

Чланови клуба, под вођством г. Миодрага М. Поповића, свештеника, кренули су 13 августа у екскурзију од Сврљига преко Ниша до Прахова и натраг.

У Нишу су чланови разгледали Ниш и околину, а врло детаљно разгледали: Штампарију „Св. Цар Константин" у којој је фактор исте штампарије г. Артеније Белубеков детаљно објаснио састављање слога и штампање; фабрику кожа Нишке трговачке банке, где је чиновник банке г. Милан Стојановић, објаснио члановима прераду коже и израду ципела и остале обуће; фабрику тканина Мите Ристића и фабрику дувана, где је директор г. Маршићанин, одредио чиновника фабрике дувава г. Мату Наранцу, који је врло детаљно и љубазно објаснио члановима све машине и начин рада и израде у истој фабрици.

Добротом г. Милорада Чавдаревића, претседника општине члановима је одобрена бесплатна вожња трамвајем, и они су посетили и Нишку бању. У Нишкој бањи су остали цело по подне и разгледали: парк, купатила, општину, хотел Ђоке Јовановића и др. знаменитости Нишке бање. При повратку из Нишке бање чланови су посетили и Ћеле Кулу.

Чланови клуба су отсели и за све време бављања у Нишу становали у просторијама Црквеног суда, што је највећа заслуга претседника суда г. Живојина Станковића и члана истог суда г. Михаила Ј. Поповића, протојереја, који су врло предусретљиво дочекали сеоске младиће и пружили им просторије за преноћиште.

У суботу 15 августа чланови су отпутовали праховским возом у Зајечар, где им је одмах по доласку уступљена сала

---

* Прештампано из Нишких новина.

Феријалног савеза за преноћиште, што је заслуга г. Миодрага Стаменковића, архијерејског намесника у Зајечару. У Зајечару су разгледали фабрику пива — Акционарског друштва, где је сам потпретседник управног одбора, г. Нешић, детаљно објаснио све просторије у фабрици и машине које се у њима налазе за прераду и справљање пива. Сем пиваре чланови су посетили и млин браће Лаловића.

Истог дана после подне посетили су и Пољопривредну школу у Зајечару, где је сам директор школе г. Милан Доновић, провео чланове клуба преко школског имања и све им у облику кратког предавања о сваком предмету објаснио. Увече је г. Доновић члановима клуба приредио вечеру и касно увече су напустили школу и кренули у Зајечар на преноћиште.

У недељу рано продужили су пут за Неготин. У Неготину су разгледали саму варош и околину, а нарочито су посетили: Саборну цркву, споменик Хајдук Вељка, Учитељску школу, Здравствени дом, болницу и др. установе. Директор гимназије и управник дома — седишта феријалног савеза — г. Томов, ставили су на расположење једну собу са креветима за преноћиште чланова.

Истог дана учинили су посету и Пољопривредној школи и манастиру Букову.

У Средњој пољопривредној школи чланови клуба су дочекани врло лепо и професор исте школе инжињер г. Јордан Димитријевић, провео је кроз сва одељења за прераду грожђа. Нарочито су се чланови интересовали када им је г. Димитријевић очигледно показао како се бистри и пречишћује мутно вино.

Пољопривредне справе, сточарство, живинарство и пољопривредне производе објашњавао је инжињер г. Др. Душан Росић, професор исте школе. Чланови су са пуно светлости у пољопривреди напустили школу с намером да оно што су видели у овој школи примене на својим имањима.

Из школе чланови су отишли у манастир Буково, где су необично лепо и срдачно примљени од стране старешине манастира архимандрита г. Рувима Окановића и сабрата истог манастира јеромонаха г. Матеја Ђуричића. Сви чланови били су на ручку у манастиру, а после подне јеромонах г. Матеј провео је чланове клуба и показао им је манастирска добра и газдинство којим манастир располаже. Нарочито су се задржали при прегледању сточарства у манастиру и воћарства.

Вредно је истаћи да је ово прави пољопривредни расадник, а што је највећа заслуга вредног и великог пољопривредника архимандрита г. Рувима и његовог младог сарадника јеромонаха г. Матеја.

У три и по часова чланови клуба на челу са својим вођом г. Поповићем и братством манастира Букова са својим

старешином г. Рувимом, постројени испред манастира бурно су поздравили Њ. В. Краља Александра I. са одушевљеним узвиком: Живео:

После пола сата чланови су напустили манастир уз срдачан испраћај архим. г. Рувима и јеромонаха г. Матеја.

Из Букова су продужили преко Неготина за Прахово одаке су се кренули натраг у Сврљиг, а одатле своме селу и одмах прилегли на рад.

П. О.

Производња земљаног ораха.

Према чланку г. Милорада Зечевића, *„Производња земљаног ораха — кикирики“*, оштампаног у Тежаку бр. 7 од прошле године, покушао сам сађење и засејао око 50—60 оцака у 1932 години, од којих је поникло само 10 оцака, вероватно због тога што је семе било нездраво или старо, слабе клијавости. Семе је посејано на живом песку у селу Пожешени, среза рамског, и изникло је тек у јуну месецу. И поред тога принос је био задовољавајући, плодови врло добро развијени, ради чега шаљем Друштву на углед два струка са плодовима, и то један струк са најслабијим плодовима, други са бољим, по коме можете оценити успех гајења и принос по хектару.[1])

У нашој околини ова корисна биљка може изгледа да успева са одличним приносима, и можда ћемо у идућој години повећати производњу исте, само се плашимо да ако се упустимо у велику пропаганду за гајење ове биљке, да је не постигне судбина хмеља, те морамо у почетку бити опрезни.

Ценећи Управу Српског пољопривредног друштва као најсавршенију у погледу пољопривредно просветног образовања нашег много изосталог и пољопривредно непросвећеног села и сељака, која на поменутој основи послује, желео би да иста буде потпомогнута и од стране меродавних фактора наше земље, ако и они желе да наша посве пољопривредна земља, постане земља рационалног пољопривредног газдовања, да би се и она могла убројити у ред модерно уређених држава, јер има за то свих услова.

Српско пољопривредно друштво дела на бази модерног и напредног газдовања и води нашу пољопривредну просвету правилним путем, да би наш пољопривредник што боље и што више повећао пољопривредну производњу, и као што рекох, треба да буде потпомогнуто да несметано настави свој користан рад.

Милан Ж. Милорадовић,
земљорадник из Пожежене,
среза рамског.

---

[1]) Плодови су били заиста врло добри и сви су изгледи да ће у настављеном гајењу бити још бољи, што треба г. Милорадовић да продужи.

Белешке.

ТАБЕЛАРАН ПРЕГЛЕД

садница, које ће се продавати у јесен 1933 год.

Ред. бр.	ВРСТА И СОРТА	подлога	старост	ЦЕНА Дин.	ЦЕНА п.	ПРИМЕДБА
1	*Бресквe*: Амзден, Ла Ванкер, Аркасанс, Сегединска оријашка, Ринц од Велса, Егрешка, Кинеска, пљосната, Рани рибер, Шнед, Преко де Кранс, Краљица Олга, Венерине груди, Валпаризо, Краљица воћњака, Лорд Палмерстон, Сеги, Елберта, Александар рани	Горки бадем	2 године	2	50	
2	*Кајсије:* Холубова, Ананас, Најсомботска, Мађарска најбоља, Мађарска рана, Амброзија, Кечкеметска ружа	дивља кајсија и џанарика	1, 2 и 3 године	3	50	
3	*Трешње:* Лидика, Хеделфингерова, Германдорфска, Струшка мајска трешња	Магрива	1, 2 и 3 године	3	50	
4	*Вишње:* Сентешка, Црна мајска, Шпанска, Керешка, Црвена мајска	Магрива	1, 2 и 3 године	3	50	
5	*Јабука:* Енглеска зл. парменка, Јонатан, Рузмаринка, Њутонов пепинг, Фунтача, Триумф де Вин	дивља јабука	2 и 3 године	3	—	
6	*Крушке:* Харденпонтова, Дилова водена, Кифер, Војвоткиња Ангуленка	дивља крушка	2 и 3 године	3	50	

Ред. бр.	ВРСТА И СОРТА	подлога	старост	ЦЕНА Дин.	ЦЕНА п.	ПРИМЕДБА
7	*Шљиве:* Викторија, Црвена јајара, Српска шљива, Анженска, Цепача	џанарика	2 и 3 године	3	50	
8	*Ораси:* Франкет		3 године	3	50	
9	*Дуње:* Лесковачка дуња	дуња	2 године	3	50	
10	Јагоде ананас и хинден.		расада	—	10	
11	Малине разне сорте		„	—	20	
12	Тује за украс		2 године	—	50	
13	Мл. јабука I кл. 100 ком.		1 година	10	—	

Цене се подразумевају франко овај расадник, паковање по стварно учињеном трошку. Ко жели ближе информације, нека приложи у писмо и марку за одговор.

Управник расадника
Вујачић М. Вуле.

Записници

Управног одбора Српског пољопривредног друштва. 23. седнице, држане 17 маја 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Д. Спремић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Петровић, М. Николић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и Т. Владисављевић и редован члан М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 383) Прочитан је и усвојен записник 22. седнице Управног одбора.

II Примљен је знању записник 20. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 158 за куповину књига.

III Прочитан је записник 20. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

385) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

386) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 151, 153, 160 и 162 као уредним платишама.

387) Да се одобре кредитирања подружинама у Гроцкој, Милутовцу и Власотинцима, на подлози обвезница, а у смислу предлога бр. 152, 157 и 159.

388) Да се Министарству пољопривреде уступи бесплатно још 200 ком. резолуција са Земаљског воћарског конгреса.

389) Да се прими знању извештај о наплати потраживања у току месеца априла о г.

390) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 20. седнице набављачког одбора па је одлучено:

391) Да се одобри набавка справа по предлогу бр. 89, пошто је извршена по поруџбини.

V Прочитан је записник 20. седнице програмског одбора, па је одлучено:

392) Да се усвоји предлог бр. 117, односно давања помоћи по молби бр. 3622.

393) Да се Ј. Поповић из Заблаћа прими за такмичара по расписаним стечајима за напредније начине рада.

394) Да се Народној књижници и читаоници у Остри, поклони једна колекција књига.

395) Да се на молбу бр. 3691 одговори у смислу предлога бр. 120.

396) Да се Подружина у Тољевцу не може да прими у састав док не упише бар 15 чланова.

397) Да се подружина у Приједору не региструје док чланski улог не уплати, или док не да у депозит гаранцију.

298) Да се Министарству пољопривреде пошаљу подаци о домаћичким течајима, у смислу предлога бр. 124.

VI Саопштења и предлози.

399) Г. Др. Т. Митровић, председник саопштава, да је ишао у Општину београдску и примио план о парцелацији друштвеног имања. Захтев за израду парцеларних тапија није поставио, јер би онда требало одмах да се уступи Општини земљиште за улицу, услед чега би и извесне постојеће друштвене зграде биле сечене; због тога је и израду тапија одложио до продаје појединих парцела. Одбор прима предње знању и решава, да се г. М. Белобрку, архитекти за премер и израду плана за парцелацију, као и плаћене таксе, призна награда у 4.000.— дин. Осим тога решено је, да се замоли г. М. Белобрк, да изради план парцелације на дасци величине 1 м² који да се истакне на огради имања. Такође да

изради један мањи план за оглас у новинама. За овај накнадни рад да му се одреди посебна награда.

Са овим је седница закључена.

24. седнице, држане 23. маја 1933 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић чланови Управе: М. Николић, Н. Петровић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В Дамњановић.

I 400) Прочитан је и усвојен записник 23. седнице Управног одбора.

II 401) Примљен је знању записник 21. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 21. седнице финансиског одрора, па је одлучено.

402) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

403) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 165, а одбију по предлозима бр. 168, 169 и 173.

404) Да се одобре кредитирања по обвезницама подружинама у Удовицама, Синђелићу, Азањи и Иванићи, по предлозима бр. 166, 167, 170 и 171.

405) Да се прими знању извештај бр. 3912, о исплати дуговања.

IV Прочитан је записник 21. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

906) Да се по понуди бр. 3783 не може да изврши замена справа.

407) Да се по понуди бр. 3710, исплате послате мустре и понуда одбије, пошто су цене високе.

408) Да се по предлогу бр. 92, означене понуде одбију.

409) Да се набави још један вагон плавог камена, иако је поскупио по 0.20 дин. по килограму, за колико га скупље продавати.

V Прочитан је записник 21. седнице програмског одбора, па је одлучено:

410) Да се за поделу помоћи Пољоприв. подружина, за приређивање изложаба, предавања, курсева и екскурзија, претходно саслуша извештај финансиског одбора о буџетској могућности.

411) Да се Подружини у Ракарима препоручи да Пољоприв. књижницу и читаоницу одржава у своме саставу.

412) Да се по предлогу бр. 126, исплати вођи Омладинске дружине у Вишеграду, награда 300.— дин. а члановима поклон у ситном алату и књигама до 700.— динара.

VI Саопштења и предлози:

413) По позиву Удружења трговаца млека и млечних производа на славу, одлучено је да у име Друштва иду г. г. Др. Т. Митровић, ппретседник и В. Матић члан Управе.

Са овим је седница закључена.

25. седнице, држане 31. маја 1933. *г.* у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, чланови управе: В. Матић, Д. Спремић, М. Николић, Н. Петровић, Н. Белобрк, С. Ратковић и Б. Ранковић, и редован члан Д. Николајевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 414) Прочитан је и усвојен записник 24. седнице Управног одбора.

II 415) Примљен је знању записник 22. седнице књижевног одбора и одбијен је предлог бр. 183 за куповину књига ради продаје.

III Прочитан је записник 22. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

416) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

417) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 175, а одбију по предлозима бр. 178, 179, 180, 181, 183 и 184, пошто немају уредна документа,

418) Да се Подружини из Гроцке, одобри накнадни кредит у 5000.— динара пошто је повећала број чланова.

419) Да се одбије молба бр. 4085, пошто се друштвено дворишта не може да да под закуп за стовариште угља.

420) Да се усваја распис који ће се упутити подружинама, а који се односи на давање кредита и наплату дуговања.

IV Прочитан је записник 22. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

421) Да се прикупе цене о чиквантину, па најповољнија достави подружинама на знање.

422) Да се по тражењу бр. 3982, понуди семе по 14 дин. франко друштвени магацин с тим, да претседништво по потреби ступи у погодбу и продају изврши.

423) Да се набави још 10 кгр. гума за каламљење и 100 ком. округлих бушених гума, пошто је тражња велика.

424) Да се на писмо бр. 4095 одговори, да Друштво има Трифолин станицу и стога понуде треба упутити бановинама.

V Прочитан је записник 22. седнице програмског одбора, па је одлучено:

425) Да се Радинка Гајић, из Бубушинце, прими бесплатно на курс за конзервисање, пошто је сиромашног стања. У будуће такве молбе да решава управа течаја.

426) Да се Подружини у Синђелићу не може дати помоћ за обрађивање имања, јер оно није још њена својина.

427) Да се Подружини у Крушевцу одобри 2000 дин. у роби, на име помоћи за приређивање изложбе о прослави стогодишњице ослобођења Крушевца.

428) Да се поклони по један комплет књига Народним књижницама и читаоницама у Драгуши и Горобиљу и Обласном одбору Народне одбране у Нишу.

429) Да се у вези извештаја о одржаним предавањима о грожђаном мољцу у Земуну и Панчеву, одржи још једно такво предавање у најјачој виноградарској општини у срезу панчевачком. Предавање да држи г. Др. П. Вукасовић, а са њим да иде и г. Б. Нешић, инспектор, у циљу оснивања подружина. Осим тога, да се позову пољопривредна друштва из Панчева и Земуна, да ступе у састав овога Друштва.

430) Да 2. јуна о. г. чланови Управе посете Факултет у Земуну и прегледају Огледно поље и Селекциону станицу.

IV Саопштења и предлози.

431) Г. претседник саопштава, да је примљен позив од г. Дим. Грујича, проте уровичког и великог добротвора друштвеног, на прославу његове педесетогодишњице свештеничке службе и толико исто брачног живота, и да му је у име Друштва упутио телеграфску честитку. Затим у кратким потезима износи живот и културни рад г. проте и завршава говор са жељом, да г. прота са његовои узорном супругом и сином још дуго година поживе на општу корист, а нарочито краја у коме живе и дела. Одбор се одазива са живели и срећна им ова прослава.

432) Прочитани су позиви: Београдске Трговачке омладине на славу и Београдске Јадранске страже на излет у Битољ. Одлучено је да на славу иде г. претседник.

Са овим је седница закључена.

Ивашле су из штампе књиге
од Милорада П. Зечевића

Чување свежег поврћа за зиму, **Цена 6 динара**

Црни лук (поучник о гајењу) **Цена 5 динара**

Књиге се могу добити у Српском пољопривредном друштву и код писца улица Александра Стамболијског број 16. Телефон 29-0-41.

Цене пољопривредних производа, на дан 9 октобра 1933 г.

Пшеница

Србијанска 773 % Дунав нова	97—102
Србијан. 77, 3—4% Сава „	95—100
„ 77, 3% гл. пр. „	90— 95
„ 77, 3% уз. пр. „	87— 92
Бачка 78 2%	100—105
Банат. 78, 2%	90—95

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	57—60
Банат. пар. Вршац	59—61
Срем.	63—67
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	65—70
Лађа Дунав	65 - 68
Лађа Сава	64—67

Овас

Србијански нов	57—61
Сремски утовар. станица	50 - 60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	135—145
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без врећа утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	137—150

Суве шљиве

Обична гарнит. пароб. Ваљ.	345 350
70—75	420 - 450
80—85	370—380
95—100	330—340
110—120	320—330

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6—7
Свиње лаке	5.50—6.00
„ мршаве	6—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—4
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	9—12
Јаја	50—58
Маст	11.50.12.50
Сланина	8—9
Млеко кравље	1,80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	19 - 24
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	40—45
Мек. обала Београд, без вреће.	45—55
Кукољ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	50—60
Црни лук	40—50
Бели лук	180—200
Сено	20—34
Слама	10 - 12

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	243—245
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	— —
Аграрна банка	227—228

СПРАВЕ ЗА ЈЕСЕЊУ СЕЗОНУ:

ВРСТАЧНЕ СЕЈАЛИЦЕ, на кашике, од 12 реди Динара 3.000.—
„ „ „ „ „ 14 „ „ 3.100.—
Пресе за грожђе, запремине од 200 литара „ 1.800.—
„ „ „ „ „ 300 „ „ 2.700.—
Муљаче „ „ марке Mayfart „ 1.100.—
„ „ „ домаћи фабрикат „ 800.—

СЕМЕ ПИЋНИХ БИЉАКА ЗА ЈЕСЕЊУ СЕТВУ:

Семе сточног озимог грашка, на 100 кгр Дин. 1,80 на мање Дин. 2.—
„ јесење грахорице (панонске) на 100 кг. Дин. 2,25 „ „ „ 2,50
„ инкарнатске детелине, на 100 кгр. Дин. 7.— „ „ „ 8.—
„ енглеске траве, за ливаде и парк, на 100 кг. 12.— на мање Дин. 15.—

KALIUM-METABISULFIT, свеж у крупним кристалима, неопходно потребан за правилно и брзо превирање кључка, помаже бистрење спречава буђ. Цена му је, на мање количине до 5 кгр. динара 30. преко 5 кг. Дин. 28. кгр. Упутство о употреби калиум метабисулфита у винарству Дин. 2.— ком.

Сва напред означена роба може се добити код Срп. пољоприв. друштва у Београду, улица Немањина Бр. 15. При поручбини послати половину вредности унапред, остатак се узима повуком или доплатом. Поштарина иде на терет купца. Новац слати на чек. рачув Бр. 50350.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732.

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 21. Београд, 1. НОВЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Виноградарске задруге.

Већи део наше Државе има врло повољно поднебље за успевање винове лозе и чувене виноградарске крајеве: Крајину, Жупу, Венчац, Смедерево, Далмацију и Словеначку, али се примећује да су нега и гајење винове лозе доста примитивни у нашим виноградарским крајевима.

После појаве филоксере и пропасти винограда на домаћој лози, обнављање и нега винограда скопчана је са великим издацима и стручним знањем, са којим не располажу наши мали поседници, те нису у могућности да сами поднесу услед оскудице у материјалним средствима — (капиталу). С друге стране прерада грожђа, справљање и нега вина захтева такође велики капитал уложен у посуђе, справе и подруме, а продаја грожђа и добивеног вина захтева трговачког знања са којим наши произвођачи не располажу. Поред тога појава винске кризе довела је произвођаче у незгодан положај, те је виноградарство постало слабо уносно, а тиме су многи виноградарски крајеви, некада врло богати, постали сиромашни. Становници су били принуђени

напуштати своја огњишта и одлазити у службу, да би прибавили средства за живот себи и својој породици.

Поједини произвођачи — виноградари — предвидели су, да ће винска криза бити врло озбиљна и да ће дуго трајати, па су предузели средства и мере, да је избегну и да се користе, те су приступили оснивању виноградарских задруга, којих има у нашој Држави око 36. Све оне раде и развијају своје пословање у циљу остварења постављеног задатка: врше прераду и уновчавање грожђа и вина добивеног од грожђа својих задругара; набављају потребна средства за сузбијање и уништавање болести на виновој лози; раде на обнављању и подизању винограда калемљењем домаћих сората на америчкој подлози, које се одликују добрим особинама како по каквоћи тако и по количини. Вршећи своју функцију виноградарске задруге знатно су допринеле и доприносе економско — просветном подизању својих чланова. У томе правцу највидније успехе показала је Смедеревска и Венчачка виноградарска задруга, те се и осталим виноградарским задругама може препоручити, да се угледају на њихов рад.

Неоспорно је, да је винска криза једна од најстаријих криза. Она је може се рећи претходила дуготрајној економској и општој привредној кризи, а наступила је услед сувишне производње грожђа и вина, које је било слабо по каквоћи, те се као такво није могло продати на домаћим и страним тржиштима. Одувек па и данас у најтежој привредној кризи, добра роба увек се тражи и добро плаћа, а томе када се дода, да су наши виноградари били неудружени, да заједничким путем поправе ове недостатке, те је се њена појава озбиљно схватила, јер је многе произвођаче ставила у слабо економско стање, а многе виноградарске крајеве осиромашила и учинила пасивним.

Услед опште привредне кризе све гране пољске привреде трпе један застој и доживљују тешку кризу, за коју не знамо колико ће трајати, али знамо да се борба противу опште привредне кризе најлакше може

водити и извојевати удруженим снагама у земљорадничним задругама и пољопривредним подружинама, по начелу један за све, а сви за једнога.

Ако се потсетимо, да је наше земљорадничко задругарство доста младо и да није продрло у шире кругове земљорадничког сталежа, а и где је продрло није успело да оствари постављени задатак. Отуда се појављује потреба да се предузму што агилније мере, методе и начини рада, који ће развити задружну свест у ширим масама земљорадничког сталежа, применити задатак земљорадничког задругарства, а тиме ће се подићи економско благостање нашег народа и углед нашег земљорадничког задругарства и наше земље.

Агр. Свет. Гадојчић.

Ратарство.

Озима панонска грахорица.

Ово је биљка којој би пољопривредници, из разлога што она даје врло велику количину сена одличне каквоће, а одликује се и другим добрим особинама, требали да поклоне највећу пажњу. Ова биљка код нас почела је да се гаји после рата и за мали број година раширила се у толикој мери, да су је сви напредни пољопривредници усвојили и без ње не би се могла данас замислити њихова газдинства.

Озиму панонску грахорицу треба сејати септембра и октобра месеца. На један хектар потребно је 100 килограма семена озиме грахорице. Само она се никада не сеје сама већ у мешавини са пшеницом и то у односу 1:1. На један килограм семена грахорице треба један килограм чисте, протријерисане пшенице. Што значи, да ако хоћемо да засејемо један хектар озиме грахорице, у том случају морамо узети сто килограма семена озиме грахорице и сто килограма озиме пшенице, па све добро измешати. Овакву мешавину ставити у сејалицу, коју подесити тако, да на један ар испада 2

килограма ове мешавине. По сетви треба дрљачом подрљати и ако земља није превлажна поваљати ваљком.

Озима грахорица не сме се сејати сама, јер иначе би сва, када порасте, полегла, те би за време влажних месеци иструлила. Пшеница је штити од полегања. Са јечмом је не ваља сејати, јер је стабло јечма слабо и и не може да је одржи, а поред тога, ако грахорицу желимо оставити за семе док махуне не узру, онда у том случају јечам ће презрети, те делом опасти, и бити поједен од птица.

Озима грахорица са пшеницом посејана сазрева кад и пшеница, те се косидба може извршити без бојазни оштећења. На овај начин при вршају добијамо доста зрна и грахорице и пшенице. Овако добивена мешавина не сме се употребити за семе, већ се мора претријерити, те зрно грахорице одвојити од зрна пшеничног. Ако ово не учинимо, већ посејемо мешавину каква је добивена, онда нећемо имати добру грахорицу.

Озима панонска грахорица врло је отпорна против хладноће и мразева. Ни најјачи мразеви не могу јој нашкодити. Поред ове добре особине, озима грахорица стасава врло рано за косидбу. Стоци се може косити и давати већ крајем априла. У цвету је већ почетком маја месеца. Цвет јој је бео, а висина раста на јачим земљама увек прелази и преко 1 метра. Када грахорица цвета, тада и пшеница класа и иста је тада нежна и стока је једе врло добро.

Поред овога добре особине су озиме грахорице још и следеће: 1) стоку не надува, 2) помоћу својих бактерија које живе на жилицама земљу јако богати, после ње усеви дају нарочито на слабим земљама велике приносе — и 3) цвет је одлична паша за пчеле.

Оно што је најважније, то је да озима грахорица даје на малом простору земље велике количине одличног сена. Поред тога добра јој је особина што земљу врло рано ослободи, те се на истој земљи може произвести првокласна кукурузна сачма, па чак и кукуруз чинквантин за зрно. На овај начин пољопривред-

ницима се пружа могућност да са једног истог земљишта добију за годину дана два плода. Са једног хектара може се добити сувога сена од озиме грахорице око 5.000 килограма, а кукурузне сачме око 40 хиљада килограма.

Када би овакав метод рада усвојили наши пољопривредници, они би могли држати много већи број стоке, него што данас држе. За ово може им послужити као најбољи пример у овом погледу само имање Пољопривредне школе у смед. Паланци. Ова школа располаже са 20 хектара земље. Од ове површине једанаест хектара налази се под ораницом, од којих је свега 1,5 под озимом грахорицом, после које се увек сеје кукурузна сачма. Школа нема ни ливаде ни пашњака, већ свега хектар и по под луцерком. Благодарећи овом простору који је засејан луцерком и простору који се налази под озимом грахорицом, школа успева да држи и да са овога простора храни 10 грла говеди и 3 коња. — Овде не треба изгубити из вида да школу у највећој мери помаже и спасава то, што се сав простор који је био под озимом грахорицом преорава и на истом простору (један и по хектар) засејава кукурузном сачмом. Око пола хектара потроши се за исхрану стоке у току месеца августа, а други део једног хектара покоси се и смести у свежем стању у сило јаме.

Ing. agr. **Ник. Симић.**

Порзол или плави камен за припрему семена пшенице.

Светолик П. Матејић из Гаглова, упутио је Срп. пољопривредном друштву следеће питање: „Да ли је боље запрашивати пшеницу порзолом или плавим каменом и како се запрашује порзолом, а како плавим каменом?“

Овако учињено питање није сасвим правилно постављено. Може се вршити упоређење између актив-

ности плавог камена и порзола код припреме пшеничног семена противу болести главице (тврде снети), али док се порзолом стварно семе запрашује, плави камен се у пракси употребљава једино у раствору, којим се семе кваси — шкропи или у који се семе потапа. Према томе ја ћу одговорити на следеће питање: да ли је боље семе пшенице припремати порзолом или плавим каменом и како се ова припрема изводи?

Да би се спречила појава главнице на пшеници потребно је семе пре сетве дезинфиковати, то јест, на њему убити све заразне клице (споре) изазиваче главнице. Ова дезинфекција се изводи разним средствима, у које долази и плави камен (у раствореном стању) и порзол.

Али одмах морам нагласити, да употреба порзола долази у обзир за припрему само оног пшеничног семена у коме се не налазе цела главничава зрна. Семе које садржи читава главничава зрна сматра се да је заражено у јачој мари и за припрему таквог семена порзол не даје довољну заштиту. Ту се мора применити потапање семена у раствору плавог камена, који се уосталом може с успехом такође употребити и за припрему лако зараженог семена. Према томе, упоређење вредности порзола и плавог камена има се по правилу вршити само код дизинфекције слабо зараженог пшеничног семена.

У огледима који су извођени под мојим руководством, са порзолом и плавим каменом добијени су овакви резултати. Семе које је било запрашено порзолом дало је просечно на хиљаду класова четири главничава класа. Семе које је пак било потапано у 1% раствору плавог камена било је потпуно заштићено; није било ниједног главничавог класа. Из овога би се, дакле, могло закључити, да је плави камен нешто бољи од порзола, али истовремено намеће се и закључак да је и порзол врло добро средство за сузбијање главнице.

Што се пак тиче самог извођења припреме, рад са порзолом је много лакши и бржи. Дод је код употребе плавог камена потребно прво камен растворити у води — што изискује доста времена, — затим семе држати један сат у раствору, па онда сушити га — што траје врло дуго кад је време хладно и влажно, дотле је употреба порзола врло једноставна. Семену се дода одређена количина праха порзола, па се онда само измеша. Ово мешање може се изводити дужим лопатањем семена, или у џаку или пак у подесним апаратима, а према упутству које се налази на омоту кутија са порзолом. Само и код овог посла треба знати да је успех утолико потпунији уколико је порзол боље измешан са семеном. Правило је, да свако зрно мора да буде запрашено и то потпуно.

Ради потпуности у овом излагању морам нагласити да на избор средства; да ли ће се узети плави камен или порзол, утиче и њихова цена коштања. Код овога рачуна ваља знати да на 100 кгр. семена треба употребити најмање 200 грама праха порзола — то јест, да се са 1 килограмом порзола може запрашити највише 500 кгр. пшенице, — а да се са 1 кгр. плавог камена може припремити најмање 300—400 кгр. семена (1 кгр. плавог камена је довољан да се справи 100 литара раствора за потапање). На крају од важности је споменути још и то, да се дешавало да семе које је потапано у раствору плавог камена изгуби знатним делом моћ клијања. Али установљено је да семе, ако је добро дозрело и једро и ако није озлеђено, разбијено, не пати од потапања. У огледима које сам ја лично спровео, дејство плавог камена на клијавост било је практично безначајно. Истина, семе, са којим сам ја радио, било је крупно, једро, неповређено. Међутим, да би се отклонила у сваком случају течност од штетног утицаја на клијавост семена, добро је да се после потапања у плавом камену семе потопи неколико минута у кречно млеко, па онда осуши.

Дакле, плави камен даје сигурнији успех од порзола, али с друге стране је рад с њим заметнији и

дуготрајнији и садржи извесну опасност по клијавост семена. Када се све ове чињенице знају, онда је лако одлучити се коме средству треба дати преимућство у сваком одређеном случају.

Др. Младен Јосифовић.

Биљне болести и штеточине.

Гар (прашна снет) на пшеници.
(Ustillago tritici)

Члан кумановске Пољопривредне подружине Радован Беговић из Речице, упутио је следеће питање: „Зашто се на пшеници добијеној са Беља сваке треће године појављује болест „главница“, и ако је припремана разним средствима као плавим каменом, порзолом итд“.

Овде је свакако реч о болести гари (прашној снети) а не о правој главници. Ове две болести се разликују и по спољнем изгледу оболелог класја и по начину зараживања пшенице. Код гари, цели класци и то сви у једном класу бивају у току јуна претворени у једну црну прашњаву масу, коју кише и ветар разносе тако, да најзад код жетве остане само вретено класа. Код главнице пак, само унутрашњост зрна бива преобраћена у црн, смрдљив прах, док кошуљица (семењача) зрна и плеве са плевицама остају недирнуте, због чега се болесни класови на први поглед тешко могу разликовати од здравих.

Пшеница сорта „пролифик“, коју је Министарство пољопривреде разделило у многим нашим житарским крајевима, показала се у пракси врло осетљива према болести гари, тако да се дешавало да врло велики број класова, често 30% па и више, пропадне

Али јачина ове болести није била подједнака свуда, у разним крајевима и разним земљиштима, нити иста сваке године. Ова разноликост је долазила из разних узрока, међу којима главно место заузима *доба сетве* (рана или позна) у вези се брзином клијања, што је пак стојало у зависности од степена влажности земље и топлоте времена. Показало се на пр. да је раније засејана пшеница много мање страдала од гари него она (иста сорта) која је засејана доцније, и чија је енергија клијања била слабија услед ниже темпаратуре.

Према томе, запажена неједнакост у појави гари на бељској пшеници у околини Куманова, о којој говори Беговић, — може врло вероватно долазити баш отуда, што та

пшеница није сваке године сејана у исто време ујесен, или ако је и сејана у исто доба, спољни чиниоци (влажност земље и топлота) нису били истоветни у то доба у разним годинама.

А што се болест гар појављивала на пшеници иако је она била претходно дезинфикована плавим каменом или порзолом, то долази од начина зараживања. Паразитна гливица која изазива гар, заражава пшеницу у току њеног цветања; тада бивају заражена поједина зрна у класу, која, и ако су заражена, продужавају да се нормално раавијају, и ни по чему се не разликују од здравих, незаражених. Али ако се ова овако заражена зрна употребе за сетву, из њих ће се развити струкови чији ће класови бити уништени од гари.

Према томе болест се јавља тек у другој генерацији, на биљкама које су се развиле од зрна у којима се налазила паразитна гливица, која је пак у њих продрла приликом њиховог заметања. Због тога на појаву гари и нема никакво дејство припремања семена помоћу разних средстава у које спадају и плави камен и порзол. Ова средства дејствују само на споре (клице) паразита које се налазе на повшини семена, док на делове паразита који су скривени у унутрашњости семена, немају никакву акцију. На њих може утицати једино висока топлота, која је смртоносна за паразита, а која не шкоди клијању семена. Отуда се за припрему семена пшенице противу гари искоришћава топла вода, у коју се семе потапа одређено време. Ова припрема се изводи на следећи начин: семе се стави у суд воде чија се топлота креће између 20°—30°Ц и ту остави око два часа (сата). Потом се додавањем вруће воде температура повећа на 52—53° Ц. и та температура очува за 10 минута. После тога вода се оточи и семе разастре да се осуши. Ово дејство од 10 минута воде топле 52°—53°Ц. је довољна да убије паразитну клицу у семену. Али код извођења овог посла мора се строго пазити да температура воде не пређе 53°Ц. јер ће у том случају страдати и клијавост семена. А не сме бити ни мања од 52°Ц., јер тада неће бити убијен паразит. Због деликатности извођења овог посла, конструисани су посебни апарати, помоћу којих се семе лако и са сигурношћу да припремити. Али ови апарати су доста скупи те их могу користити само велики поседници, трговине семеном, семенарске задруге или заводи за оплемењивање биља.

На крају потребно је нагласити да се појава гари може умањити ако се семе узима са њива на којима се ова болест није појављивала, или на којој су оболели класови сечени и спаљивани у самом почетку њихове појаве.

Исто тако треба водити рачуна да се сетва изврши у времену када су влажност земље и спољна топлота довољни да изазову брзо клијање и брзо прво развиће клице.

Д-р Млад. Јосифовић.

Ветеринарство.

Запаљење пупка и пупчане вене.[1])

Раније, па још и сада преовлађује мишљење, да разна обољења — упале, загнојавања, киле — на пупку, одмах после рођења наступају услед тога, што је пупак одвише високо или сасвим до трбушног зида отсечен или прекинут. Јесте да треба пупак отсећи ако се није сам прекинуо најмање четири прста од трбуха, јер рђаво и неправилно отсечен или прекинут пупак има склоност за разна зараживања. Али главни разлог разним обољењима пупка треба тражити на другоме месту.

Готово у свима случајевима по среди је једна зараза. Слабо проветравање коњушнице, загушљив ваздух у њима, прљава и загађена простирка, невешт рад око пупка прљавим рукама, главна су огњишта заразних клица, које кроз отворени пупак улазе у сам крвоток и стварају онда тешка и смртоносна запаљења у осталим важним органима. Често вучење за пупак и нагнечење пупка још појачавају и убрзавају развој болести.

Сем тога, постоји још једна извесна урођена склоност за та оболења, нарочито код телади, чије су мајке у последњим данима бременитости храњене извесном храном као: кромпиром, уљаним погачама, јаком детелином итд. Напослетку, постоји и могућност заразе још у материном телу.

Сва су ова оболења заправо оболења пупчане вене, одакле заразне клице продуже даље у крвоток и стварају патолошке промене на разним деловима тела и тако компликују првобитну болест.

И за ову болест важи правило, као уосталом и за све друге, да је лакше болест спречавати но лечити. Треба само мало добре воље и ништа више. Како је већ напред речено, зараза улази кроз отворен пупак. Зато треба приликом телења или ждребљења избегавати свако рањављење пупка и непотребно теглење за пупак. Пазити даље да мајка не лиже пупак, нарочито ако је подвезан. Старати се, да буде простирка увек чиста, јер одатле и долази зараза. Ово последње

---

[1]) У вези питања Светозара Игњатовића из Табановца, члана Кумановске Пољопривредне Подружине.

је готово најважније, јер се дешава да зараза улази и кроз неповређен пупак. *Зато чистоћа у првом реду!*

Болест се појављује чешће код телади, ређе код ждребади и развија се обично у току првих осам дана после телења или ждребљења, то значи у времену док је пупак још свеж и мекан. У изузетним случајевима може наступити и доцније, чак до четири недеље после телења или ждребљења.

Знаци могу бити различити, према томе уколико је болест напредовала:

1) Ако се је зараза задржала на самом улазу, онда је пупак отечен, црвен, врео, болан, често и по мало крвав. Из њега цури мања количина смрдљиве, гнојнє течности. Болест у томе стадијуму није баш опасна;

2) У тежим случајевима када је болест узела већег маха и када је зараза ушла даље кроз пупчану вену — што се да веома лепо приметити на дугуљастом отоку, који сє простире од пупка у унутрашњост трбушне шупљине — ствар више није једноставна. Претсказивање о исходу болести је у томе случају веома неповољно и обично, овакви болесници завршавају угинућем услед тровања крви.

Болесно грло даје утисак врло тешког болесника. Стоји утучено, не показује никакву вољу за сисање, све више мршави, наступа јака грозница.

У исто време придружују се јака, гнојна запаљења зглобова, нарочито скочних и предње коленских. Болесно грло рамље или уопште не може се подићи са лежишта. Зглобови у отечени и врући. У даљем току болести појављују се поремећаји у органима за варење: затвор, пролив, болови у трбуху услед запаљења трбушне марамице. Даље, поремећаји у органима за дисање: убрзано и отежано дисање, гнојав излив из носа, упала плућа. Нису ретке ни промене у самом живчаном систему, као грчеви, узетост ит.д. Било је случајева да је и поред тих тешких, болних промена грло остало у животу али без изгледа да постане некад добро, употребљиво грло.

У случајевима, где се зараза задржала на самом улазу и није захваћена пупчана вена, лечење је врло једноставно. Свакодневно испирање пупка и његове околине 2% раствором (једна кафена кашика на литар топле воде) креолина или лизола и премазивање пупка јодном тинктуром биће у већини случајева довољно. Постоји ли гнојни оток, онда треба њега отворити и испирати како је напред речено.

Постоје ли промене које сам горе навео, онда је свако лечење готово безуспешно, а поготово не сме сам сопственик да се упушта у лечење. Тај посао треба поверити ветеринару, који ће одлучити, да ли се болесно грло уопште исплати лечити.

Претсказивање о исходу болести код случајева под 1), доста је повољно, док је међутим за случајеве наведене под 2) веома неповољно. Од болесних ждребади угине 75%, од болесних телади 35%. А оно што преболи болест остаје већином целога свога живота богаљ.

Код секције — парања — леша наиђемо на велике промене у унутарњим органима као и у зглавковима. Пупчана вена запушена је смесом налик на запушач. Пупак и његова околина су пихтијасто натопљени. У трбушној шупљини наилазимо на запаљење трбушне марамице, жлезде су отечене, јетра — црна цигерица — увећана и пуна абсцеса. У грудној шупљини примећујемо једно гнојно запаљење плућа и марамице, на зглобовима гнојна запаљења ит.д.

Месо из нужде закланих животиња, која болују од поменуте болести неподесно и шкодљиво је за људску исхрану, јер може код потрошача изазвати опасна тровања.

Ф. М.

Винарство

Појачавање боје црних вина.*)

Да би појачали боју кључка од црног грожђа, нарочито кад је трулењем већи део покожице уништен, може се грејати један део кључка без шепурине *са што више покожице*, пошто се боја налази у покожици. Грејање се врши до 75 или 80°Ц у бакарним казанима, калајисаним или не, и у казанима тучаним, који морају бити калајисани. За све време маса се меша да не загори. Ако кључк мало и загори, ништа за то, може се опет додати шири, јер ће мирис на загоретину изветрити. Ако је шира у каци на повољној топлоти, онда се овај загрејани кључк остави да се расхлади до те топлоте, па се онда сипа у кацу. Ако је пак шира у каци хладнија, него што треба, онда јој се овако загрејани кључк додаје, те се на тај начин, поред појачања боје, постиже и повољна топлота шире за врење. Коју количину кључка треба загревати, зависи од тога, до које мере желимо појачати боју шире. Просечно за једну кацу од 2500 до 3000 л. довољно је загрејати око 250 кгр. кључка са што више покожице.

Бојадисање шире додавањем *еносијанина, аналинских и др. материја за бојење* наш Закон о вину строго забрањује, а и без тога треба та вештачка средства потпуно избацити из употребе, јер на тај начин и потпуно природном вину можемо убити глас и изравнати га са фалсификованим.

---

*) Одговор на питање г. Мијаила Мил. Милојевића, економа из Дебелице.

Зато је најбоље да се у крајевима, где се нарочито траже јако обојена црна вина, поред главних тамошњих сората винове лозе, гаји известан процењат сората јако обојених или тако званих зачинака. За ову сврху поред домаћег зачинка могу се употребити зачинци звани Буше, од којих је код нас већ познат аликант Буше (alicante Bouschet).

Бож. Ђ. Ранковић.

Домаћинство.

Конзервисање воћа.

Раније смо говорили о конзервисању летњег воћа, зато ћемо се овом приликом задржати на конзервисању јесењег воћа. У ово воће спада пре свега гуња.

Од гуња се може правити остава на разне начине: слатко, сулц и сир (китникес).

Слатко од гуња прави се овако. — Одаберу се велике и зреле гуње, очисте се од љусака и семена, па се рецкавим ножем исеку четвртаста парчад у величини од 2 см. Та се парчад баре у кључалој води, у којој је претходно нацеђен лимун (може се заменити парчетом лимунтуса).

Кад парчета постану мекана, онда се потапају у хладну воду, да би им се повратила свежина. У другом суду припреми се сируп за слатко, и то на 1 кгр. очишћених гуња узме се $1^1/_4$ кгр. шећера. Сируп се приправља као и за свако друго воће. Кад постане довољно густ, онда му се додаје гуња, која се кува са шећером 5 највише 10 минута. На тај начин слатко је спремљено. Остали поступак са овим је као и код осталог воћа, о коме је била реч.

Сулц од гуња прави се на два начина.

Може се кувати од отпадака гуња приликом кувања слатка и од киселих јабука, или пак од целих гуња и киселих јабука. Поступак је и код једног и код другог начина следећи.

На два килограма отпадака од гуња и 2 килограма киселих јабука, или пак на два килограма целих гуња и 2 килограма целих јабука, које се за кување исеку на делове, сипа се воде толико, да је буде изнад воћа за два прста, па се лонац или шерпа ставе на ватру, и кува се најмање два сата или докле год воће потпуно не омекша. За време кувања се не сме додавати вода. Кад се воће искува, скида се шерпа или лонац са штедњака и остави се да се мало слегне. За овим се кроз орећу крпу течност процеди два пута.

Течност се најзад измери и на један литар ове течности

дода се $^1/_2$ кгр. шећера. То се све кува дотле, док течност не постане тако лепљива да се између прстију праве кончићи.

Овако спремљена течност разлива се у нарочито спремљене модле од плеха, које су претходно стајале у хладној води.

Након једног-два сата течност добије густину пихтије и онај облик суда у коме се налазила (облик рибе, звезде, срца и т. д).

Сир од гуља прави се овако:

Одаберу се свеже гуље, ољуште се и очисте од семенака, исеку се на кришке и метну се у хладну воду, у којој има мало лимунтуса, да би се одржала лепа жута боја. За овим се из те воде ове кришке ваде и стављају се у други суд са водом, па се баре док не постану потпуно мекане. Затим се процеди а кришке се пасирају (изгњече). На један килограм овако изгњечених гуља дода се 1 кгр. шећера, па се све ово кува и непрестано меша док се не добије густа маса слична пекмезу.

Овако спремљена густина разлива се у нарочито спремљене модле од плеха, које су претходно стајале у хладној води. Након 2 часа ова густа маса очврсне као сир и добије облик суда, у коме се налазила (рака, зеца и т. д).

Или на други начин: када су гуље пропасиране, онда се на 1 кгр. пасираних гуља дода 1 кгр. шећера. Али се претходно шећер добро укува, све док се поново не почну правити кристали. Када је шећер искристализован, додају се гуље и непрестано се меша, а готово је онда, када се при повлачењу кашике по шерпи, види дно. Вруће се сипа у модле, које су се пре тога држале у хладној води бар 2 часа.

Мармеладе.

За мармеладе се обично узима воће лошијег квалитета, поред тога се мешају две-три врсте воћа. Мармеладе се могу справљати од шљива, крушака, бресака, гуља и т. д. Воће, од којега се прави мармелада, мора се укувати јаче него за пекмез.

Врло добра, а јевтина мармелада је од бресака, јабука, шљива и парадајза. Она се прави овако. Од поменутог воћа узме се по два килограма, па се очисти и обари. Овако обарено воће се згњечи (пропасира), па се добивеној густој течности дода 2 кгр. шећера. За овим се ово кува и непрестано меша све дотле док не постане тако густа, да са варјаче падају велики комади. На овај начин скувана мармелада сипа се у сандучиће, обложене пергамент хартијом. У овом облику се мармелада продаје и у трговачким радњама.

Боља мармелада прави се овако. Узме се 2 кгр. бресака 2 кгр. јабука и 1 кгр. шећера. Поступак при кувању и раду око ње исти је као и код обичне мармеладе.

Јевтиниja и нешто лошија по каквоћи мармелада је она, која се кува од 2 кгр. шљива, 1 кгр. парадајза и 1 кгр. шећера. Поступак при справљању је као и у наведеном случају.

Мармелада од јабука и крушака добра је и јевтина, а справља се од једнаке количине крушака и јабука.

Пекмез од шипака може се справљати или од исцеђених шипака, или се шипци морају кувати. Ако се справља од исцеђених шипака, онда се на 2 литра течности дода 1 кгр. шећера. Поступак при кувању је као и код прављења пекмеза од јагода, кајсија и др. Ако сами припремамо шипке онда се поступа овако. Шипци се очисте, оперу се у више вода, а затим се баре док сасвим не омекшају. За овим се цеде, па се добивеној течности дода шећера у сразмери, тако да се на 2 литра течности дода 1 кгр. шећера.

Наталија Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Имам млад воћњак засађен 1931 године. Комисија за класирање земљишта уврстила је тај воћњак у четврту класу.

Молим Друштво да ми се одговори преко „Тежака“ да ли ће воћњаци до 6 година бити ослобођени пореза, као и коме треба поднети молбу за ослобођење пореза горе поменутог воћњака?

Душан А. Николић,
пољопривредник.
Г. Бањани — Г. Милановац.

Одговор: Законом о изменама и допунама закона о непосредним порезима од 24 марта 1932 године, предвиђено је да се ослобађају плаћања пореза земљишта на којима се засаде нови воћњаци и то шљивом претежно пожегачом (бистрицом, плавом, цепачом, читловком, мађарком) или јабукама и крушкама претежно јесењим, као и бадемима, орасима, лешницима и другим племенитим воћем за *шест* година, а земљишта на која се подижу маслињаци за *двадесет* година. „Тај Закон оштампан је у 70 броју службених Новина“ од 1932 године.

Да би се извршио напред наведени законски пропис од стране г. Министра пољопривреде издан је Правилник, којим

се прецизира: да се под воћњаком сматра оно земљиште на коме је после 25 марта 1932 године правилно засађено племенито воћно дрвеће. А под таквим земљиштем подразумева се она површина, која је у катастру одвојена као засебна парцела и нумерисана засебним бројем парцеле. Ако је воће засађено само на једном делу такве парцеле, онда та површина под воћњаком мора да има најмање 250 кв. метара, да би се стекло право на привремено ослобођење од пореза и да би се то могло прибележити односно провести у катастру земљишта.

Под правилно засађеним воћњаком, подразумева се воћњак, који је засађен на положају и земљишту, подесном за дотичну врсту воћака. Редови у којима су воћке засађене да су прави, а отстојање реда од реда и воћке од воћке у реду да су онолики, колико се за дотичну врсту воћака препоручује. Поред тога тражи се да је земљиште у воћњаку преорано, ако је и где је могућно да се то орање изведе.

Даље, истим правилником прописано је, да се као племенита воћна дрвета сматрају све оне сорте шљива, крушака, јабука, вишања, трешања, кајсија, бресака, ораха, бадема, лешника, смокава и свог осталог племенитог воћа, које су сорте од стране Министарства пољопривреде и појединих банских управа одабране и препоручене за гајење и размножавање у појединим местима и срезовима.

У смислу прописа поменутог закона и правилника не сматра се као воћњак и не ослобађа се пореза оно воћно дрвеће које је појединачно или у редовима засађено по ивицама и међама њива, поред стаза и путева, по баштама (ако је засађено уз друге културе) и виноградарима.

Што се тиче пријава за ослобођење воћњака пореза, оне се нетаксиране подносе у премереним крајевима надлежној катастарској управи, а у непремереним крајевима надлежној пореској управи ради провођења промене у катастру земљишта.

Уз нетаксирану пријаву подноси се и прописно таксирана молба истој надлежној катастарској, односно пореској управи. Молба треба да обухвати ове податке:

а) породично и рођено име подносиоца молбе;

б) место становања и кућни број подносиоца молбе;

в) назив катарстарске (политичке) општине, у којој молилац станује, као и назив катастарске општине у којој се налази земљиште, на коме је засађен воћњак;

г) број парцеле по катастру земљишта на којој је засађен нови воћњак;

д) назив потеса (рудине), где је воћњак засађен;

ђ) површину под ново засађеним воћњаком; и

е) врсту и сорту воћа, број засађеног воћног дрвећа и дан кад је почето и кад је довршено подизање воћњака.

Овакву молбу катастарска (пореска) управа доставља надлежном среском начелству, које одређује среског пољопривредног референта, да по службеној дужности изађе на лице места и утврди, да ли подигнути воћњак одговара прописима Правилника.

Молба се има поднети *до краја календарске године* у којој је довршено подизање воћњака и то у овим случајевима: ако је цела парцела засађена воћњаком и ако је засађен воћњак само на једном делу парцеле, а молиоц не намерава да и на осталом делу те парцеле подиже воћњак. А ако је молилац засадио воћњак само на једном делу парцеле, а намерава да постепено проширује воћњак и на осталом делу те парцеле, онда молбу треба поднети до краја оне календарске године у којој је радове на подизању воћњака потпуно окончао на тој парцели.

Правилник о коме је овде реч штампан је у „Службеним новинама“ број 215 од 17 септембра 1932 год.

Ник. Ж. Петровић.

Питање: По нашим селима за време већих припека завлада свињска зараза. Болест се јавља у грлу и испод грла са већим или мањим отоком.

У нашем народу познат је лек-трава т.зв. *кукурек*. Свинчету се прободе уво и уметне парче кукурека. Народ то назива затрављивање. По моме мишљењу све ово је недовољно јер стока страда поред свега тога.

Молим за обавештење каква је ово болест и шта треба предузети за спасавање, као и да ли у овој прилици помаже *кукурек*.

Дмитар Јефиговић,
Буковица.

Одговор: У прошлогодишњем 21. броју *Тежака* било је већ једном говора о отоцима као пропратним појавама разних болести. Том приликом наведене су најважније болести које су пропраћене разноликим отоцима и на разним местима животињског тела. Изнет је и начин лечења и мере предострожности за поједине болести. Међу осталим подвучено је, да се и код најопасније сточне заразе код нас, код прострела, појављују већи или мањи отоци најчешће на грудима и плећци, па и на језику и ждрелу. Можда је и у горњем случају по среди прострел. Питач нам пружа одвише оскудне податке,

да би се могла тачно утврдити природа болести, која је по његовој изјави заразне природе.

Има још једна болест, код свиња доста честа, која се појављује као последица назеба и која је пропраћена отоком на глави и врату. Наступа обично ако после врућих дана време изненада захлади или ако знојаве свиње пију хладну воду или се у њој купају. У томе случају отичу и врат и глава. Дисање је убрзано и отежано, болесник тешко дише кроз нос, грчи, врат му је укочен, глас промукао, појављује се кашаљ. Свиња тешко узима храну или никако. Ако се не укаже благовремено лекарска помоћ може у тежим случајевима врло лако доћи до угинућа услед угушења.

У лакшим случајевима свиња ту болест може преболети без икакве помоћи, нарочито ако влада погодно топло време. У томе случају држати болесника преко дана напољу, а ноћу у умерено топлој и зрачној одаји.

Болеснику давати течну или чорбасту храну — кисело млеко, напој од мекиња — и увек у храну по једну кашику горке соли. Оток на врату трљати топлим зејтином, било обичним или рибљим или лаженим и врат након трљања топло омотати. У већини случајева предложено лечење довољно је.

Ако би и поред тога болест узимала све више маха, те би претила опасност од угинућа услед угушења, онда је понајбоље болесно грло што пре приклати из нужде, јер је месо код ове болести прикладно за људску исхрану.

Напомињем да се ова болест појављује спорадично — појединачно —. Како питач наводи, болест код његових свиња заразне је природе. Према томе нека се за сваки случај обрати стручњаку ветеринару, који ће болесне свиње прегледати на лицу места и даље наредити шта треба. Јер ако постоји код његових свиња заразна болест прострел он ту болест нити може нити сме лечити.

Кукурек је раније употребљаван у ветеринарској медицини као терапеутикум — за лечење — у виду затрављивања. По како су његови састојци отровни и доста опасни одустало се је од тога. Кукурек делује локално у виду запаљења и на срце. Његово дејство на срце слично је ономе дигиталиса-лек који се справља из биљке напрстак. Код употребе кукурека дешавају се често тровања код наших домаћих животиња и зато не би га требало употребљавати. Користи од њега иначе нису велике.

Ф. М.

Питање: Симо Бркић, из Јелашиноваца пита, да ли би се могао повратити у звање пореског извршиоца и по ком

законском пропису, као што је раније био, да би му се признало раније проведено време у служби и да би постао регулисан службеник, пошто је већ 4 године хонорарни дневничар.

Одговор: Нови закон о чиновницима од 1931 године предвиђа услове, под којима се имају примити нови службеница, било нови, било да се службеници враћају из пензије или пак они, који су пре ступања на снагу овог закона били отпуштени или пак на ма који други начин прекинули службу. Услови које треба да свако испуни, предвиђени су по § 3, 10 и 11 Зак. о чиновницима. Ако је за звање у које се враћа службеник потребно положити и стручни испит, он се мора полагати. Главни и једини фактор за доношење одлуке, да се од хонорарног дневничара преведе у регулисане службенике, јесте одлука надлежног Министра, који о томе мора да тражи сагласност Министарског Савета.

Према томе, а на основу поднетог уверења о проведеним годинама у служби, обратите се са свима потребним документима из наведених законских прописа надлежном Министру с молбом, да Вас уведе у регулисане службенике званичнике - служитеље, према томе на које звање имате право. Па ако буду сви услови за захтев изнет у молби, а уз то буде и буџетске могућности, надлежан Министар неће имати разлога да Вас одбије од захтева.

М. Ђурђевић.

Питање: Продао сам право службеног пута подземних два канала — текуће воде, преко баште, с тим да купац има право копати у дубину колико захтева, а у ширину једног метра, а ако приликом копања поништи усеве, да их плати. Ово право купац има и ако би ову башту продао.

Пре но што је продаја извршена у истој башти постојао је бунар, са кога је вода употребљавања за заливање, а сада је овај бунар проширио и наместио долап.

Ако би се због овога подигла парница да ли се је огрешио према закону.

Милан Ацевић.

Одговор: Што се тиче поменутог уговора о продаји права слубености канала за провод воде преко ваше баште, он је у свему на закону основан. Купац се има служити каналом преко ваше баште, воду проводити, и сва права из уговора користити. Купац да би био сигуран, да у случају продаје имања од ваше стране, може према горњем уговору своје право службености канала уписати у баштинске књиге. Од дана уписа у књиге, имање овај терет-бреме

— службености трпеће, без обзира у чијим се рукама башта — имање, налази и купац је тада обезбеђен. Сваки, купујући ово имање, видеће из баштинских књига да је имање оптерећено.

Што се пак тиче ваше бојазни, што сте на другом делу исте баште постојећи бунар проширили и долап наместили, нема никакве везе с овим уговором. Ви сте властан на свом имању подизати што год вам је воља у циљу поправке и подизања доприноса са истог, у овом случају заливања усева. Али морате имати у виду предњи уговор утолико, што ће те ово своје право тако искористити, да купац од ове употребе бунара — воде — од ваше стране не трпи какву штету, односно, да му ви овим захваћањем — воде не спречавате слободно искоришћавање продатих канала и отицања воде. Ако купац и даље канале и воду у њима искоришћава, онда ви ничим нисте повредили наведени уговор. У случају ако сте проширењем бунара одузели купцу воду из канала, те он због тога трпи, и своје право засновано на купопродајном уговору у потпуности не може да искоришћава, тада се заиста може породити парница, јер сте повредили наведени уговор. Ако је овакав случај одговорни сте купцу за причињену штету, као и то, може вас нагонити на испуњење предњег уговора.

Све напред изложене претпоставке отпадају, ако купац слободно и несметано ужива своје право слубености, онда и вама ништа не смета да из проширеног бунара своје имање заливате.

М. Ђурђевић.

Одговор на питање Ант. Нинића, пољопр. из Богојевца, Лесковац

Луцерка је необично корисна пићна биљка, те је стога треба гајити свуда, где су услови за њено успевање повољни, т.ј. где је поднебље нешто сувље, а земљишта оцеднија и растреситија. Луцерка се одликује необично јаким кореном, који дубоко продире у земљиште од ½ до 2 па и више метара. Отуда при гајењу луцерке земљиште треба обрађивати што дубље, јер уколико се земљиште дубље обради и у колико се обраћа већа пажња нези луцерке за време живота, утолико ће она дуже време живети и давати веће приносе. Стога је ваша намера, да за луцерку дубоко обрадите земљиште, потпуно оправдана. Но ипак, ја вам не бих препоручио да дубоко обрађивање земљишта за луцерку изводите риљањем, већ да то учините орањем и подривањем оранице помоћу подривача. Риљање је скупље, док је подривање много

јевтиније, те ће се боље исплатити. Орање са подривањем изводи се тако, што се најпре пусти обичан плуг да оре, а затим по истој бразди за њим иде подривач и подрива земљу. Орањем и подривањем може се постићи дубина од 35—40см. што је сасвим довољно за луцерку.

Детелине, благодареħи своме јако разгранатом корену који дубоко продире у земљиште, могу искоришћавати хранљиве материје из дубоких слојева земљишта, и у том погледу оне су ненадмашиве. Но ипак то не значи да земљишта за детелине не треба ђубрити. Искоришћавање хранљивих материја из дубоких слојева земљишта од стране детелина могуће је само тада, када се њихов корен потпуно развије, а то ће бити пак у 3 или 4 год. старости. Иначе дотле оне користе храну као и остале биљке из плићих слојева. Отуда се и за детелине мора ђубрити земљиште, нарочито ако није довољно плодно. Стога вам препоручујем, да ваше земљиште, које сте наменили за луцерку, пођубрите са 20000-30000 кгр. што згорелијег стајског ђубрета или са 300 кгр. 40% калијеве соли и 400-500 кгр. Тамасовог фосфорног брашна. Ове количине ђубрета односе се на хектар.

Сетву луцерке можемо извршити по свежој риљевини на пролеħе или идуħе јесени. Ако се одлучите да сетву извршите идуħе јесени, онда на риљевини посејте бостан. За 1 ха треба вам око 30 кгр. семена од луцерке.

Ing. Вл. Ђ. Ђорђевић, проф.

Белешке.

Употреба бестрошаринског шећера за заслађивање шире.

Господин Министар финансија под бр. 87011 од 9 октобра 1933 год. донео је решење, да се за заслађивање винске шире у 1933 год. изузетно може употребити за појачање сласти, шећер без плаћене државне трошарине, а под условима да се овај шећер набави само из државних фабрика шећера.

На основу прописа § 2 Закона о вину може се шира засладити само до редовне, нормалне сласти, а више од 4 кгр. шећера на сто литара не сме се шири уопште додати. Границе сласти до које се ове године шира може засладити, одредиће се општом дозволом за заслађивање шире, коју ће Кр. банске управе дати на основу прописа чл. 4 т. 3 Правилника за извршење Закона о вину.

Одобрења за издавање шећера без плаћене трошарине за додавање винској шири из државних фабрика шећера или нарочитих стоваришта ови хфабрика образованих за ту сврху, издаваће финансијске дирекције под овим условима:

1) Ако постоји надлежно решење и одобрење банске управе за појачање шећером произведене винске шире у дотичном крају.

2) По прописно таксираној молби заинтересованог виноградара, којој има безусловно приложити:

а) потврду општине о количини произведене шире у литрима,

б) изјаву колико и од које државне фабрике шећера, односно стоваришта ових фабрика жели набавити шећер.

Ове претставке могу подносити и постојеће виноградарске задруге за све своје чланове заједно, односно и виноградари једне општине колективно уз плаћање таксе за сваког молиоца од 25 дин., али се молби мора приложити списак задругара односно виноградара са назначењем количине производа и количине шећера коју сваки задругар односно виноградар жели набавити.

Донета решења о одобрењу употребе бестрошаринског шећера за појачање шире предаваће финансијска дирекција заинтересованом виноградару, односно задрузи, односно општини, државној фабрици или стоваришту од кога ће се шећер набавити и одељку финансијске контроле, који је надлежан за надзор виноградара односно задруге, која појачање винске шире врши.

Одељак финансијске контроле сачиниће нарочиту белешку о лицима, која се буду овом повластицом користила, у коју ће унети:

а) име и презиме и место виноградара,

б) количина произведене винске шире,

в) количина набављеног и додатог шећера винској шири код сваког виноградара.

г) количина затеченог вина из прошлогодишње (1932 бербе),

д) број чланова породице и послуге свакога виноградара

и ђ) примедба (у примедбу унети сва остала опажања контролног органа у подруму виноградара).

Заслађивање ће се вршити у присуству органа фанансијске контроле и о томе ће орган одмах узети потребне податке за напред предвиђену белешку.

Шећер намењен за заслађивање отпремиће се из фабрике или за то одређених стоваришта по прописима за отпрему трошаринске робе, на коју није трошарина плаћена и обеле-

жаваће се за то одређеним обележјем, као „роба“ без плаћене трошарине намењене за појачање шећерног садржаја винске шире“.

За ову сврху одобрене количине шећера не смеју се употребити за зашећеравање вина или за коју другу употребу изузев заслађивање винске шире, у противном има се поступити по чл. 33 и 34 Закона о државној трошарини.

За ову сврху образоваће државна фабрика шећера стоваришта у свима центрима винским, у која ће уносити шећер без наплате трошарине, а којима ће руковати старешине дотичних главних одељака финансијске контроле.

У погледу испоруке шећера, цена, исплате и осталог обраћа ће се заинтересованим државним фабрикама шећера на Бељу и на Чукарици“.

У вези горњег дају се ова упутства:

За заслађивање шире шећером може се на основу прописа § 2 Закона о вину употребити само рафиновани шећер од шећерне репе или шећерне трске.

Одређена количина шећера има да се растопи у шири (не води) и то у засебном суду, а тај се раствор употребљава за појачање шире до одређене границе. Свакако је потребно да се тај раствор *тек мељито измеша* са широм. Најбоље је да се шира појача већ пре почетка врења, а може да се појача и касније *док је још у врењу*.

Погрешна је радња ако се нерастопљен шећер сипа у буре са широм, која се појачава.

Ако шећер не би стигао на време, треба виноградарима препоручити да ширу спрече у врењу помоћу јаког сумпорисања паљењем сумпора на шипкама од азбеста или додатком јаче дозе калиум-метабисулфата. Кад је шећер стигао, направи се наведени раствор, сумпорисана шира се преточи и добро проветри да изађе сумпорни двокис, а онда се дода одређена количина раствора шећера у шири као и извесна количина шире која већ добро ври.

Врло повољно утиче на квалитет вина ако се шири дода селекционисани вински квасац, који се може набавити од Енолошке станице у Загребу, Качићева ул. 9.

Општим дозволама за заслађивање шире могу да се користе и вински трговци, ако је шира купљена у крају за који је оваква дозвола дата. Вински трговци не могу се користити једино изузетним дозволама за заслађивање шире, које предвиђа чл. 4 т. 4 Правилника за извршење Закона о вину.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

26. седнице, држане 7. јуна 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Н. Белобрк, М. Николић, Д. Спремић, В. Матић, С. Ратковић, А. Рашковић и Б. Ранковић, и редован члан М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 432) Прочитан је и усвојен записник 25. седнице Управног одбора.

II 433) Примљен је знању записник 23. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 23. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

434) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

435) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 186, 187 и 196, а по предлозима бр. 183 и 192 роба пошаље на повуку.

436) Да се подружини у Младеновцу одобри кредит на подлози обвезнице, а у смислу предлога бр. 189.

437) Да се у смислу прописа фонда Удружења држав. економа и пољопр. чиновника и службеника, половина камате дода фонду, а друга половина употреби за награде оних ученика пољопривредних школа у Букову и Краљеву, који ове године завршавају школу. Награде да се дају у ситном воћарском алату.

438) Да се од 1 јула о. г. даје 5% попуста на роби само оним подружинама и члановима, који буду куповали за готов новац. Набављачки одбор да с обзиром на ову одлуку калкулише нове цене и расписом о овоме извести подружине.

439) Да се по акту бр. 4212, који се односи на пропали новац на пошти Подружине из Владимираца, тражи мишљење друштвеног одвоката.

441) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 23. седнице набављачког одбора, па је одлучуно:

442) Да се набави још 300 кгр. рајграса пошто је тражња велика, а у магацину га више нема.

443) Да се на акт бр. 4178 одговори, да се цена плавом камену не може да смањи, пошто је нова партија скупље плаћена јер је камен у скоку.

444) Да се на писмо бр. 4222 одговори, да Друштво остаје при понуђеној цени.

345) Да се одбије понуда за рафију, пошто је непотребна.

V Прочитан је записник 23. седнице програмског одбора, па је одлучено:

446) Да се набави једна књига Господарско књиговодство од С. Дубића, па ако је према оцени погодна, онда да се препоручи такмичарима по расписаном стечају за увођење књиговодства на своме добру.

447) Да Друштво одустане од обавезног учешћа на хигијенској изложби, пошто није сигурно да ће моћи да прикупи предмете за излагање.

448) Да се на писмо бр. 4227 одговори, да је Друштво већ распоредило помоћ за изложбе и да ову даје само својим подружинама.

VI 449) По питању продаје друштвених плацева, одлучено је, да се рачуна 1 м. код плаца бр. 1 дин. 1.800.— бр. 2. дин. 2000.—, бр. 3 дин. 3000.—, бр. 4 дин. 2500·— и 5 дин. 2.200.— без постојећих грађевина. Продаја да се објави преко Политике, Времена и Правде.

VII Саопштења и предлози.

450) Г. Ппретседник саопштава, да је са чланом управе г. В. Матићем посетио славу Удружења трговаца млека и честитао им у име Друштва. Одбор прима знању и захваљује им се на труду.

Са овим је седница закључена.

27. седнице, држане 14. јуна 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Д. Спремић, Н. Петровић, М. Николић, С. Ратковић, Н. Белобрк, В. Матић и Б. Ранковић, и редован члан М. Ж. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 451) Г. Претседник саопштава, да је 10. о. м. преминуо у дубокој старостм Мата Јовановић, управник Управе фон-

дова у пензији, редован члан и дугогодишњи ппретседник нашег Друштва. Покојни Мата и ако по струци није био пољопривредник, провео је на разним положајима у пољопривредној и привредној струци више од 40 година. За наше Друштво покојник је имао великих заслуга, а нарочито за подизање дома у коме смо сада. У име Друштва изјавио је саучешће његовој фамилији и присуствовао погребу. Моли да се покојнику ода пошта, што одбор прихвата и устајањем му одаје почаст са: Нека је слава покојнику и вечан помен међу нама.

II 452) Прочитан је и усвојен записник 26. седнице Управног одбора.

II 453) Прочитан је и усвојен записник 24. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 205—207, за куповину књига ради продаје.

IV Прочитан је записник 27. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

454) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

455) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 199—201.

456) Да се по молби бр. 4333 тражи од Подружине, да половину дуга одмах исплати, а на другу половину са припадајућим судским таксама и адвокатском наградом, да изда одмах меницу.

465) Да се на писмо бр. 4331 одговори, да је препоручено Подружини да дуг исплати.

458) Да се прими знању извештај о стању дуговања подружинама с тим, да се од прве групе тражи, да до 15, јула о. г. или измири дуговање или пошаље нове обвезнице. а друга група да се одмах преда адвокату ради судске наплате.

V Прочитан је записиик 24. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

459) Да се замоли Општина београдска преко Министарства пољопривреде, да ослободи трошарине семе детелине и луцерке, које се шаље трифолин станици ради чишћења.

460) Да се набави још 200 кгр. рајграса пошто га у магацину нема а тражи се, као и да се по понуди бр. 4407 набави 100 ком. ручних прашача, који да се продају по 120.— динара комад.

461) Да се по понуди бр. 4406, претходно прибаве цене озиме грахорице, па онда донесе одлука.

462) Да се по понуди бр. 4374, претходно тражи мустра па онда донесе одлука о куповини.

VI Прочитан је записник 24. седнице програмског одбора, па је одлучено:

463) Да се по тражењу бр. 4313, пошаље М. пољопривреде списак пољопр. књижница и читаоница које постоје пошто се претходно обележе оне које су активније у раду.

464) Да се по молби бр. 4319, претходно тражи чланski улог, па кад се добије онда Тежак да се шаље.

465) Да се замоли г. Дуњић Милан за мишљење о „Господарском књиговодству" од Др. С. Дубића, па према мишљењу донесе одлука за препоруку.

456) Да се замоли Управа држав. монопола, да дувански екстакт израђује са једнаким процентом никотина.

VII Саопштења и предлози.

467) По реферату г. С. Ратковића члана Управе, да су он и г. Б. Нешић приликом приватног путовања обишли Подружине у Скопљу и Синђелићу, и настали да Подружина у Скопљу обнови рад, одлучено је, да се замоли г. Б. Милутиновић, начелник Банске управе у Скопљу, да у смислу разговора са г. г. Ратковићем и Нешићем, помогне обнову рада Подружине.

468) Г. Ппретседник саопштава, да је замољен у име г. Благоја Д. Тодоровића начелника Мин. пољопривреде у пензији и редовног и почасног члана друштвеног, да понуди Друштву на поклон његову књигу Воћке и воће I део 262.— ком. и II део 2.274 ком. све у вредносми 174.900.— дин. с тим, да Друштво прима од њега у комисион од исте књиге 1500 први део и 1500 други део. Моли да се ова понуда усвоји и са поклоњеним књигама овако поступи: а) да се од сва три дела књиге „Воћке и воће" комплетује 262 комплета докупљујући III део; б) да се од другог дела поклони подружинама и читаоницама 231 комад; в) да се од продаје 1781 ком другог дела образује фонд под именом „фонд Персиде и Благоја Д. Тодоровића", чији интерес да се употребљава: на разне пољопривредне публикације; давање награда студентима пољопривредног факултета за Св. савске темате из области воћарства, виноградарства, сточарства, ратарства и пољопривредног газдовања; давање награда најбољим ученицима нижих и средњих пољопривредних школа и слање питомаца на праксу и специјализацију из појединих пољопривредних грана. Затим предлаже, да се његова супруга и г. Б. Тодоровић, упишу као велики добротвори Друштва, да би им се спомен очувао, ако се ова понуда

усвоји. Одбор пријатно изненађен овим поклоном, прихвата предлог и одлучује, да се од г. Б. Тодоровића затраже фотографије његове покојне судруге и његова, ради увеличавања и чувања у друштвеном дому.

Са овим је седница закључена.

28 седнице, држане 21 јуна 1933 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови Управе: В. Матић, Н. Петровић, Д. Спремић, С. Ратковић, Н. Белобрк и Б. Ранковић, и редовни чланови: Д. Николајевић и Ђ. Ђирковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 469) Г. Претседник отвара седницу овим речима: „Као што Вам је господо познато, јуче смо се над отвореним гробом опростили и растали са нашим добрим другом и сарадником, Михаилом Ђорићем, вишим чиновником Народне банке и хонорарним књиговођои нашега Друштва. Угасио се живот човека, обдарен најлепшим врлинама у доба пуном воље за рад. Покојни Ђорић, иако по струци није био пољопривредник, ипак је као хонорарни књиговођа учинио велике услуге нашем Друштву. За време свога осмогодишњег рада, уредио је друштвено књиговодство тако, да може да послужи за углед многим сличним установама. Он је наше Друштво сматрао као своју другу кућу, и често смо га виђали како дуboко у ноћ бди над рачунским књигама, уређујући рачунске предмете, а његове неумитне цифре увек су чувале Друштво од рачунских погрешака. У знак признања за стечене заслуге, предлажем да га упишемо за члана добротвора нашега Друштва и да му у овом дому, у коме је толико предано радио, устајањем одамо последњу пошту и узвикнемо: Слава му! Одбор прихвата предлог да га чланови упишу за друштвеног добротвора и устајањем одају му последњу пошту са: слава му и лака му земља!

II 470) Прочитан је и усвојен записник 27 седнице Управног одбора.

III 471) Примљен је знању записник 25 седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 217, о куповини књига ради продаје.

IV Прочитан је записник 25 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

472) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

473) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 206.

474) Да се пиротској Подружини накнади 353.— дин. по акту бр. 3784.

475) Да се јагњилској и чачанској Подружини препоручи да поступе по распису бр. 4101.

476) Да се препоручи милутиновачкој Подружини, да позове стару управу да мањак попуни у року од 20 дана, па ако то не учини онда да је тужи суду.

V Прочитан је записник 25 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

477) Да се набави: по понуди бр. 4488, семе угарњаче 200 кгр. по рефератима бр. 4521 и 4470, уранија зеленила 50 кгр. и разног семена 2330 кгр.

477) Да се по молби бр. 455, приме у двориште две вршаће гарнитуре под понуђеним условима с тим, ако се не буду продале онда сопственик да плати лежарину по 20.— дин. дневно, коју суму да полаже за 10 дана унапред.

479) Да се по молби бр. 479 Пољоприв. оглед. и контролне станице у Топчидеру да један тријер на послугу, с тим, да се врати у исправном стању.

480) Да се ступи у везу са фирмама по писмима бр. 4532 и 4463.

481) Да се од подружина тражи извештај о потреби у жетелицама, па према одговорима извршити набавку.

492) Да се чинквантин не набавља, пошто му је цена висока а и доцкан би стигао за сетву.

483) Да се по тражењима бр. 4555, 4522 и 4513, прикупе цене и пошаље понуда.

484) Да магационар почетком идућег месеца обиђе важнија места где је купонано семе луцерке и информише се о изгледима на овогодишњу жетву. На путу да проведе до 10 дана.

VI Прочитан је записник 25 седнице програмског одбора, па је одлучено:

485) Да се молба Подружине у Синђелићу препоручи Министарству пољопривреде.

486) Да се набави 25 књига „Господарско рачуноводство“ и бесплатно разда такмичарима по расписаном стечају.

487) Да се на молбу бр. 4464 одговори, да Друштво даје помоћ за изложбе само преко својих подружина и да је сва помоћ већ распоређена.

488) Да се прими знању извештај Подружине из Г. Милановца, да је одржала калемарски курс с тим, да се извештај штампа.

VII 488) Прочитан је записник 15 седнице Одбора за земаљски конгрес, па је исти усвојен.

VIII 490) По питању избора уредника Пољопривредног календара за 1934 год. одлучено је, да Календар уреди г. Б. Ранковић, члан Управе.

491) Прочитан је одговор г. Б. Д. Тодоровића, којим извештава да усваја предлог о оснивању фонда под именом његове покојне супруге и његовим, из прихода од продатих књига које поклања Друштву. У исто време саопштава, да поклања Друштву још по 47 укоричених књига I и II дела Воћке и воће. Одбор прима знању са усрдном захвалношћу.

IX Саопштења и предлози.

429) Прочитано је писмо г. М. Николића члана Управе, којим извештава да ће извесно време бити на путу и због тога неће моћи да присуствује седницама. Одбор прима знању.

493) По позиву Удружења југословенских агронома на скупштину и конгрес у Сарајеву, одлучено је да се замоли г. Б. Станисављевић, редован члан из Сарајева, да у име Друштва присуствује овим седницама.

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ.

Читајте свој лист Тежак, који је врло богат разним поукама и саветима из пољопривреде и обичног живота. Претплата стаје 30 динара годишње, коју треба послати Српском пољопривредном друштву, Београд, Немањина ул. бр. 15, назначујући тачну адресу претплатника. Тежак излази два пута месечно на два и више штампана табака. Ђаци и војници добијају лист у пола цене.

Семе дивљег воћа

за производњу подлога: јабуке, крушке, џенарике, сентјулиен. магриве, горки бадем, брескве и др. семе разног поврћа за јесењу сетву продаје **Тима Владисављевић, Београд Карађорђева улица број 75. Тражите да вам се пошаљу цене.**

5.000 садница шљива Пожегача (Мађарка)

из изданака — продају се по повољној цени. Обратити се г-ђи Катарини Лукић — Умка (срез посавски, дунавска бановина).

МЛЕКАРСКИ МАЈСТОР

са свршеном млекарском школом, добар практичар, тражи намештење у којој задрузи или пољопривредној школи.

Адреса код Управе „Тежака".

РЕУМАТИЗАМ

МОЖЕТЕ ЗАУСТАВИТИ

Без обзира да ли су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их отстранити. Без утрљавања-одмах продире греје и умирује. Не трпите — имајте увек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врста болести мишића.

ДОБИВА СЕ У СВИМА АПОТЕКАМА И ДРОГЕРИЈАМА

SLOAN-OV

ЛИНИМЕНТ

ОТСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ.

Одобрено од Министарства Соц. Пол. и Нар. Здравља С. број 4497 од 15 марта 1932 године.

Ивашле су из штампе књиге од Милорада П. Зечевића

Чување свежег поврћа за зиму, Цена 6 динара

Црни лук (поучник о гајењу) Цена 5 динара

Књиге се могу добити у Српском пољопривредном друштву и код писца улица Александра Стамболијског број 16. Телефон 29-0-41.

Цене пољопривредних производа, на дан 25. октобра 1933 г.

Пшеница

Српијанска 773 % Дунав нова	97—102
Српијан. 77, 3—4% Сава „	95—100
„ 77, 3% гл. пр. „	90— 95
„ 77, 3% уз. пр. „	87— 92
Бачка 78 2%	100—105
Банат. 78, 2%	90—95

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	63—67
Банат. пар. Вршац	65—70
Срем.	68—73
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	70—75
Лађа Дунав	73—76
Лађа Сава	72—75

Овас

Српијански нов	60—65
Сремски утовар. станица	55—60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	135—145
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без врећа утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	137—150

Суве шљиве

Обична гарнит. пароб. Ваљ.	400—420
70—75	510—550
80—85	440—460
95—100	390—420
110—120	370—380

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6—7
Свиње лаке	5.50—6.00
„ мршаве	6—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	12—13
Јаја	55—65
Маст	11.50.12.50
Сланина	8—9
Млеко кравље	1,80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	18—23
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	45—50
Мек. обала Београд, без вреће.	50—57
Кукољ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	45—50
Црни лук	40—50
Бели лук	180—200
Сено	20—34
Слама	10 12

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	246—247
4% Аграрне обвезнице	— —
7%. Инвестициони зајам 1921	— —
Аграрна банка	227—22

СПРАВЕ ЗА ЈЕСЕЊУ СЕЗОНУ:

ВРСТАЧНЕ СЕЈАЛИЦЕ, на кашике, од 12 реди Динара 3.000.—
„ „ „ „ „ 14 „ „ 3.100.—
Пресе за грожђе, запремине од 200 литара „ 1.800.—
„ „ „ „ „ 300 „ „ 2.700.—
Муљаче „ „ марке Mayfart „ 1.100.—
„ „ „ домаћи фабрикат „ 800.—

СЕМЕ ПИЋНИХ БИЉАКА ЗА ЈЕСЕЊУ СЕТВУ:

Семе сточног озимог грашка, на 100 кгр Дин. 1,80 на мање Дин. 2.—
„ јесење грахорице (панонске) на 100 кг. Дин. 2,25 „ „ „ 2,50
„ инкарнатске детелине, на 100 кгр. Дин. 7.— „ „ „ 8.—
„ енглеске траве, за ливаде и парк, на 100 кг. 12.— на мање Дин. 15.—

KALIUM-METABISULFIT, свеж у крупним кристалима, неопходно потребан за правилно и брзо превирање кљука, помаже бистрење спречава буђ. Цена му је, на мање количине до 5 кгр. динара 30. преко 5 кг. Дин. 28. кгр. Упутство о употреби калиум метабисулфита у винарству Дин. 2.— ком.

Сва напред означена роба може се добити код Срп. пољоприв. друштва у Београду, улица Немањина Бр. 15. При поручбини послати половину вредности унапред, остатак се узима повуком или доплатом. Поштарина иде на терет купца. Новац слати на чек. рачув Бр. 50350.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732.

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 22. Београд, 15 НОВЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

О задружном и појединачном сушењу воћа, грожђа и поврћа.*

Пре но што пређем на предмет самога предавања, сматрам за своју дужност да се топло заблагодарим цењеном уредништву „Тежака“, што је пријемом овог извода у свој лист створило прилику, да се са суштином предавања упозна што већи број школованих људи и нарочито жена, које раде и живе у народној средини и које и овом приликом најлепше молим да што усрдније пораде, да се са мислима и предлозима које сам изнео, *што пре* упознају они, којима сам предавање нарочито наменуо, а то су: економски најслабији и слаби земљорадници, земљорадднички, занатлиски и индустриски раденици, који имају породице и живе на селу и у варошицама наше лепе Домовине. Ово је потребно тим пре, што је, на жалост, на самом конгресу

* Извод из предавања одржаног 12 октобра тек. године на Земаљском задружно-трезвењачком конгресу за воће — храну.

био и сувише мали број оних, који су требали да чују предавање, па да помогну што брже остваривање мисли и предлога изнесеним у истоме.

* * *

По моме нахођењу и уверењу, од свих начина припремања воћа и поврћа за зимску и ранопролећну употребу, најподеснији је *за већину* нашег становништва, нарочито сеоског, сушење, а то с тога, што је тај начин најпростији и најјевтинији, и што осушено воће и поврће не тражи за своје чување скупе земљане или стаклене судове, обичне или патентоване, који су још скупљи, већ мање, четвртасте или округле корпе од прућа, трске, рогоза или сламе, или кесе од јуте, најобичнијег јаког платна, па и од дебеле хартије.

Да би пак сушење било што боље и што јевтиније, *треба га вршити*, **на првоме месту,** *задружним путем.*

И најсиромашнији земљорадници, пољски, занатлиски и индустриски раденици, који имају породицу и свој дом, ако се удруже у добро организовану и добро вођену задругу, могу себи осигурати за зимску и ранопролећну употребу: суво воће, грожђе, поврће и разно биље подесно за људску исхрану. То могу учинити и онда, кад немају свога властитог воћа и поврћа, јер га у сировом стању могу у згодно време купити врло јевтино, нарочито у местима која су удаљена од железнице, воденог и сувоземног пута. У многим крајевима наше Домовине има доста разноврсног биља и плодова по ливадама, шумарцима и шумама, и треба га само прикупити и спремити за сушење.

Воће, грожђе и поврће, може се сушити у мањим количинама и у свакоме дому који има зидани или метални штедњак. Најдуже, најбоље и најјевтиније сушење се врши у нарочито удешеним сушницама.

Сушница за сушење воћа, па и влажнога кукуруза у клипу има разних конструкција и пре тридесет и неколико година покушано је у Краљевини Србији да се одомаће извесне стране конструкције сушница,

али без успеха. Употребљаване су па се и данас употребљавају: домаћа Главинићева и Др. В. Стојковића. Прва и домаћа — најјевтинија је, али она је и најлошија.

О поменутим трима сушницама говорено је и писано досада доста, стога се тиме нећу овом приликом бавити. Сматрам пак, да неће бити од штете што ћу напоменути следеће:

1) да сваки и сиромашнији сеоски домаћин који се иоле разуме у ратарском послу може доста лако начинити себи мању, мало побољшану „домаћу“ сушницу за сушење мањих количина воћа, поврћа и хранљивог биља;

2) да се издаци за зидове и кров могу знатно смањити код сушнице Главинићеве конструкције ако се употреби материал који се находи на месту где се сушница гради или у непосредној близини истога. Зидови могу бити од камена, непечене опеке (цигле) — черпича — набоја и чатме, само их треба добро премазати и изнутра и споља добро урађеним блатом са кратком сламом.

За покривање крова могу се употребити за нужду и лесе од прућа, облепљене са доње и горње стране дебљим слојем добро урађеног блата са ситном сламом и тање камене плоче. Пећ и цеви за одвођење дима морају бити начињени од црног гвозденог лима, дебелог 1 мм. Овај гвоздени прибор, уз који иде још и решетка (роштиљ) за пропадање пепела начињен од пљоштег или четвртастог кованог гвожђа, стаје данас 350 до 400 динара. Све дрвене делове и лесе на којима се шљиве суше, могу начинити сами задругари уз припомоћ једног колико толико извежбаног дрводеље или дунђерина;

3) сушница Главинићеве конструкције може да да за *23* дана сушења до 2875 кгр. сувих шљива. Према томе, ако би се удружили за заједничко сушење само *10* домаћина, дошло би на сваки дом *287,5* кгр. сувих шљива, и ако се узме да *1* дом има *5* душа, могло би се добити за сваку душу по *57,5* кгр. сувих шљива;

4) ако би се употребила иста сушница и за сушење грожђа, где га има, јабука крушака и осталога воћа и поврћа, искористиће се до крајњих могућних граница и већ прве године исплатиће се више него два пута.

Кад је говор о сушењу воћа код нас, онда долази на прво место шљива, али на истој сушници могу се сушити јабуке, крушке, кајсије, бресквe, вишње као и добро зреле дрењине и трњине и грожђе.

Од варива и повртарских плодова нарочито су подесни за сушење: боранија, зелени грашак у зрну, црвени, модри патлицан, корење од мркве (шаргарепе), пашканата и першуна.

Предмет мога данашњег предавања је: сушење воћа, грожђа и поврћа, али сматрам за потребно напоменути: да се јабуке, крушке, дуње и скоро све врсте поврћа могу преко зиме очувати врло добро у сувим подрумима и то: воће по нарочито удешеним полицама, које не морају бити од дасака него од прућа, трске, прућа и шевара или прућа и сламе, а поврће пажљиво поређано у песак и њиме покривено или у подесним траповима у којима се воће поређа преко слоја суве сламе и истом покрије, а поврће у песак.

Трапови нити много коштају нити их је тешко начинити. У свима пак делима и уџбеницима, у којима се говори о остављању за зиму воћа и поврћа, находе се потребни цртежи са описима и упутствима за грађење поменутих трапова и слагање воћа и поврћа у њима.

Сушење воћа, грожђа и поврћа у нарочитим сушницама, исплаћује се само онда ако се суше веће количине, и ако се сушница употребљава дуже времена, јер и за обичну, домаћу сушницу, ако је граде нарочити мајстори, потребна је извесна сума готовог новца. Због тога за сиромашнији свет *неопходно је потребно да се што више њих удруже у нарочиту задругу за сушење воћа и поврћа.*

Али, све врсте воћа, грожђа и поврћа, може врло лако сушити и свака иоле умешнија домаћица на зи-

даноме или гвозденоме штедњаку ако га има. А прибор за такво сушење може врло лако начинити сваки отреситији сеоски или раденички домаћин и најобичнији дрводељски радеиик. Такав прибор претстављен је у *сл. 51* на којој су уписане: ширина, дужина и висина у *см.* Може се начинити од летвица или прућа потребне дебљине. Поједини делови могу бити утврђени један за други: ексерчићима, жицом, танким прућем или канапом. *Сл. 51* десно показује нам како изгледа једна лесица по којој се ређа воће или поврће за сушење, и како је треба градити; а гради се или сва од танког прућа и то је најбоље, или од прућа и танке трске или сламе. Добро је да размак прутића од прутића, или трска од трске буде најмање 8 до 10 мм. Овај је размак потребан да би загрејани ваздух могао лакше допирати до воћа или поврћа.

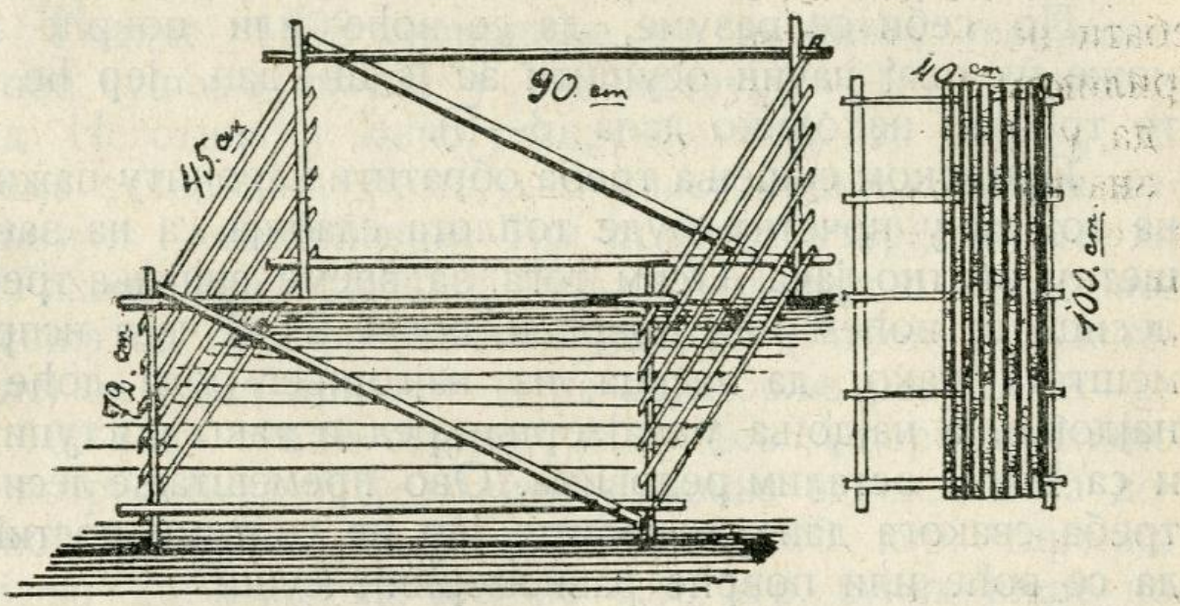

Сл. 51. Прибор за сушење воћа и поврћа.

Ширина ногарица на којима леже лесице, треба да је *45—50 см.*, а дужина *80—100 см.*, према томе колике су ширина и дужина штедњакове гвоздене табле. Висина пак не треба да је већа од *80—100 см.*

Да би загрејани ваздух брже струјао кроз воће или поврће које сушимо, одоздо навише, добро је да се ногарице обложе са три стране чистим, грубим платном или дебљом хартијом.

Сушење на овај начин, које сам назвао „појединачно сушење“, врши се пошто се на штедњаку доврши кухање јела, и то на следећи начин.

Кад се заврши кухање јела и у штедњаку остане више жеравице, треба ову покрити тањим слојем пепела, како би што дуже тињала, а ако је заостало мало жеравице, треба додати два — три комадића дрвета које спорије сагорева. После тога треба на штедњакову плочу ставити ногарице са на њима поређаним лесицама на којима се находи воће или поврће које хоћемо да сушимо. Добро је да се с времена на време додаје на штедњак по који комадић дрвета.

Ногарице са воћем остају на штедњаку до нове употребе штедњака за кување јела. После завршеног вечерњег кувања јела, могу се ногарице са пуним лесицама понова метути на штедњак.

По себи се разуме, да се воће или поврће не може на овај начин осушити за један дан, јер ће за то требати неколико дана (3—5).

Приликом сушења треба обратити нарочиту пажњу на то: да у почетку буде топлота слабија, а на завршетку знатно јача. Осим тога, за време сушења треба лесице са воћем или поврћем, после 2—3 часа испремештати тако, да лесица из најгорњег реда дође у најдоњи, а најдоња у најгорњи ред и тако поступити и са свима осталим редовима. Ово премештање лесица треба свакога дана поновити, јер ће се тиме постићи да се воће или поврће равномерније суши.

Добро је пак да се воће или поврће за овакво сушење и припреми на овај начин, што ће се воће или поврће, на лесицама, изложити сунцу ако га има — за све време док се кува јело на штедњаку. Ако се буде овако радило убрзаће се сушење.

Ово што сам поменуо за припремање воћа и поврћа за сушење на штедњаку, вреди и за сушење у „малим домаћим сушницама“ које сам раније поменуо.

Задружно сушење воћа и поврћа, као и задружна прерада воћа и поврћа уопште има врло много добрих страна и *неоспорно* је корисније од појединачног, а

нарочито ако се сушење и остала прерада врши ради трговине. Па иако је о томе досада доста и писано и говорено, држим да неће бити од штете ако и ја данас кажем о томе коју реч, нарочито с обзиром на оне, којима је ово предавање намењено.

За правилно, добро, што јевтиније и што корисније сушење и осталу прераду воћа и поврћа, потребно је: извесно знање и разумевање посла, нарочито савршенија постројења за сушење и осталу прераду; одабирање и припремање за сушење или другу прераду; спремање и правилно паковање за пијацу. Већина појединаца, а нарочито оних економски слабијих, нису у стању да одговоре ни једном од побројаних захтева.

Шта пак значи и колико вреди за народну привреду испуњење само једног од горе побројаних захтева, а то је правилна употреба савршеније — боље сушнице но што је наша „домаћа“, можете видети из примера који ћу вам навести:

Године 1898 извршене су званичне упоредне пробе сушења шљива у Топчидеру, а 1899 у Букову код Неготина, у Виноградарско-воћарској школи, са двема сушницама француске конструкције, нашом домаћом и Главинићевом. Тим пробама утврђено је: да је Главинићева сушница боља, јевтинија и много подеснија од обе француске сушнице (Рибове и Казнилове) за наше прилике и да даје боље резултате; да за 100 кгр. сувих шљива треба само $^1/_4$ горива колико је потребно за исту количину шљива осушених на домаћој сушници; да је од сваких 100 кгр. сирових шљива добивено на њој по 6.50 кгр. сувих више но на домаћој; да се за време сезоне сушења може добити на Главинићевој сушници 185 кгр. сувих шљива више од исте количине сирових, него на домаћој; да се на њој може осушити за 30 дана два пута више шљива но на домаћој.

А шта све горе побројано значи, види се из следећег простог рачуна: 1899 год. била је просечна цена сувим шљивама 32,50 динара тадањих за 100 кгр. суве шљиве, од којих је ишло по 80—90 кгр. у $^1/_2$ кгр.

Продаване су те године по 15—16 динара скупље, него шљиве од којих је ишло у ½ кгр. по 100—105 комада. Од шљива осушених на Главинићевој сушници, ишло је 80—90 ком. у ½ кгр. док од оних осушених на домаћој сушници, ишло је по 100—105 комада у ½ кгр. И кад се узме у обзир: колико се добива више сувих шљива од исте количине сирових, колика је разлика у цени сувих шљива са бољих сушница; колико се за сезону сушења добива у тежини сувих шљива, стога што су меснатије и што су мање цуриле за време сушења; што се за сезону може осушити двапута више шљива са истом радном снагом; и уштеда на гориву, долази се до резултата, да корист од ове боље сушнице, изражена новцем износи само за једну сезону Дин. 1052, а цела је сушница коштала те године динара 350, што значи да се већ прве године три пута исплаћује.

Да би се добила што крупнија, што меснатија и тежа роба, према томе и што скупља, која се и равномерније суши, те се не мора за време сушења дангубити око пребирања, треба сирову шљиву пре мећања на лесе одабрати или сортирати, како трговци кажу. То одабирање треба вршити тако, да се добију три врсте по крупноћи, па две крупније сушити и то ако је могуће сваку врсту на засебној леси, а трећу ситну ваља употребити за пекмез или ракију.

За 5—6 сушница са по 10—12 леса свака, ако су подигнуте непосредно једна поред друге, довољна су само три раденика, један који уме добро руковати сушницом и сушењем и два помоћника. А ако се ради са 5—6 сушница, које се находе на разним имањима, потребна су 10, односно 12 раденика.

За сортирање сирових и решетање сувих, потребна су нарочита решета која се морају купити; и ако се шљиве суше на шест разних места, требаће тих решета шест и не исплаћују се само за једну сушницу, а ако су тих шест сушница подигнуте непосредно једна поред друге, довољно је само једно — за суве, односно две за сирове, и напослетку, да би скратио излагање

и других користи које се имају од задружног сушења шљива, па разуме се и осталог воћа и поврћа напоменућу још и то: да се роба, које се добије са шест задружних сушница, подигнутих једна поред друге, може однети на трг једним колима, једном запрегом и једним тераоцем стоке, док у случају, ако шест домаћина суше шљиве сваки на засебној сушници, морају се употребити шестора кола, шест пари стоке и шест тераоца стоке.

Врло је важно и то треба имати на уму, да већа, добро организована задруга за сушење воћа и поврћа, и добро вођена, може да подигне и модерну *етиважу* за суву шљиву, удеси пекмезару, модерну пецару ракије, и да може израђивати врло лако од сувих шљива и једну финију, па према томе и скупљу врсту робе на тај начин, што би се из „уполовачених“ сувих шљива вадиле коштице, а место њих уметале добре орахове језгре и потом досушивале.

Задружним путем много је лакше извршити правилно, модерно паковање сувих шљива, осталога воћа, грожђа, поврћа, што би знатно повећало продајну цену робе.

Раније сам већ напоменуо, да се инсталација Главинићеве сушнице може *врло лако* тако подесити, да се иста ватра употреби и за кување пекмеза и за сушење шљива, воћа и поврћа. А то би јаче задруге могле лако извести.

Ако би се комбиновало једновремено кување пекмеза и сушење шљива и осталог воћа, уштедело би се још и више на радној снази и гориву, а данашње прилике захтевају да се производни трошкови, код сваког производа, сведу на што је могуће мању меру.

Само задружни рад у добро организованим и добро и правилно вођеним произвођачким, јаким задругама, може нам помоћи да што лакше пребродимо данашњу привредну кризу.

После довде изложенога, на реду је да се каже која реч и о припремању воћа и поврћа за сушење.

Кад се воће и поврће суши ради продаје, мора се обратити много већа пажња на припремање истога за сушење, него кад се суши за своју властиту потребу, јер данас сваки купац гледа да је свака роба, нарочито она која је за храну човека, чиста и угледна, али и у једном и у другом случају за сушење треба употребити добро зрело и здраво воће, а здраво и што боље развијено поврће.

Шљиве, намењене трговини, требало би, на сваки начин пре ређања на лесе, решетати помоћу нарочитог решета од поцинковане жице, о коме је већ раније било говора. Та решета могу лако да израђују наше радионице сита и решета; довољно је да се преко простог оквира од разних летава, широких 45—50 см., а дугог 150—200 см. разапне поцинкована жичана мрежа са рупама одређене величине. Довољно је да се дужина подели на два једнака дела, па да први, горњи део, има мање, а други веће рупе. При решетању решето треба да је мало нагнуто и при протресању истога најситније шљиве пропадаће кроз први, крупније кроз други део решета, а најкрупније падаће преко решета. Под решето треба подметнути по три четвртасте корпе или сандука, како би у сваку добили одговарајућу крупноћу.

Приликом увлачења леса у сушницу ваља обратити пажњу на то, да лесе са најкрупнијим шљивама дођу на најниже ражљеве, а оне са ситнијим на горње.

Да би шљиве за време сушења губиле што мање сока и излазиле из сушнице што меснатије, а тиме и теже, треба да је почетна топлота 40—45°Ц., па је поступно повећавати до максимума 80°Ц. Ова висока топлота може се употребити кратко време, ½, највише један час и то при завршетку сушења. Да би се добила меснатија, тежа роба, добро је да се лесе са „уполованеним“ сувим шљивама изваде из сушнице и оставе ван ове на покривеном, али промајном месту, 2—3 часа, па да се после овог времена такође увуку у сушницу и досуше. Да не би сушница остала празна за ова 2—3 часа, треба имати спремљене лесе са новим

шљивама и ове унети у сушницу. Овај се посао може понављати неколико пута у времену које је потребно да један „налог“ буде сув, а то време износи код Главинићеве сушнице 22—24 часа.

За овај начин рада који је врло користан, треба имати двогуби број леса за сваку сушницу.

Добро је и за препоруку, да се сирове шљиве, поређане по лесама, изложе извесно време утицају сунца, ако га има, па их тек после тога треба унети у сушницу.

О томе, на шта све треба пазити за време сушења и коју топлоту и колико времена треба употребљавати, има у штампаним упутствима за сушење шљива.

Раније сам већ напоменуо да се од сувих шљива може удесити и једна врста фине робе, која би врло вероватно нашла и добре купце. То су тако зване пуњене или „филоване“ суве шљиве, које се добивају на следећи начин. Кад су шљиве у пола суве, извуку се лесе са таквим шљивама из сушнице, и са њих се‘ пошто се мало охладе, одаберу најкрупније, полусуве и притиском између палца и кажипрста, истисне се коштица, а место ове утури се у шљиву половина или четвртина здраве орахове језгре, или цео ољуштени лешник. По свршетку овога посла поређају се испуњене шљиве на лесу па се ова увуче у сушницу и у истој држи док шљиве не буду сасвим суве.

Јабуке, крушке, остало воће и грожђе, које хоћемо да сушимо, мора бити зрело, здраво и чисто, а по потреби треба га и опрати у чистој води, па оставити да се на ваздуху просуши. Јабуке, крупне крушке, кајсије и бресквe добро је да се ољуште, па јабуке и крушке исеку на кришке, које не треба да су ни сувише дебеле ни сувише танке и од семенки очисте, а кајсије и бресквe треба исећи на половине, а највише на четвртине и ослободити их коштица. Ситно коштичаво воће, као и дрењине и трњине суши се обично цело. Ситне крушке, нарочито такуше, суше се обично целе.

Бораниja намењена сушењу не сме бити матора —

кончава, и пошто се отсеку оба краја, треба је оштрим ножем пресећи по дужини у две половине. Мрква (шаргарепа), першун, пашканат, морају се претходно опрати у чистој води, и пошто се просуше на ваздуху исеку се попреко, на сасвим танке колутове. Црвени патлицан може се сећи на половине или четвртине, а модри — плави патлицан, најбоље је да се исече по дужине у плочице дебеле половину малог прста. По себи се разуме, да и црвени и плави патлицани морају бити пре сечења опрани у чистој води и на ваздуху просушени.

О припремању за сушење и сушењу воћа и поврћа, имало би се можда још доста рећи, и моје је мишљење, да би за тај посао надлежнији од мене требали *што пре* да израде за народ кратка, јасна и што разумљивија, народним језиком написана упутства.

— Наставиће се —

Коста Д. Главинић.

Биљне болести и штеточине.

Болест пламењаче на црном луку[1]).

(Peronospora Schleidenii).

Црни лук бива врло често нападнут од болести пламењаче, коју изазива паразитна гљивица Peronospora Schleidenii. Нарочито кишовито пролеће и лето су врло повољни за појаву и ширење ове болести, и сасвим је разумљиво што су ове године страдале у јачој мери културе црног лука у многим нашим крајевима. Од пламењаче пати како црни лук, који се гаји за производњу главица, тако и онај који се гаји за добијање семена. Штета и у једном и у другом случају може бити знатна, али опасност је нарочито велика код производње семена, коју болест може скоро потпуно да упропасти.

---

[1]) Одговор на питање Дмитра Јевтића из Буковице.

Борба противу ове болести је могућна и састоји се, с једне стране у измени плодореда и уништавању свих отпадака надземних делова лука, а с друге стране у непосредној заштити лука помоћу прскања.

Пошто се паразит преноси из године у годину у зараженом лишћу и стаблу, који по вађењу лука делимично бар остају у лејама, то је потребно мењати сваке године површине на којима ће се лук садити. Из истог разлога све преостале делове лука у лејама треба скупити и спалити. Поред овога, прскања бакарним растворима дају добре резултате. Ова прскања су нарочито за препоруку код гајења лука за производњу семена, где је стварно болест и најопаснија. Прскање ваља обавити рано изјутра, за време росе, или одмах после кише. За ово прскање употребљава се бордовска чорба са 2% плавог камена. Прво прскање треба извршити пре него што се појаве пеге са беличастим паперјем, дакле, пре него што се болест појави, јер прскања имају само превентивно дејство. Прскања се обнављају уколико киша буде спирала чорбу с лишћа.

Такође је за препоруку чупање из леја и спаљивање свих струкова који су нападнути болешћу и на којима је наступило сушење лишћа. Ово је нарочито важно приликом прве појаве болести, јер уништавањем оболелих биљака спречава се даље ширење болести.

Од практичног значаја је и избор места за гајење лука; леје треба да буду на промајном месту и изложене јутарњем сунцу.

Dr. **Млад. Јосифовић.**

Пчеларство.

Која је кошница најбоља ?*)

Све врсте или системи кошница за гајење пчела у њима, које се израђују и употребљавају, добре су, али не у под-

*) Одговор на питање Светолика П. Матејића, Гаглово.

једнакој мери. Као што од зла има и горе, тако и од доброга има боље.

Ни на једном пољу људскога рада не стоји се стално на једној мери, већ се временом све мења, дотерује и усавршава. Стога су нова оружја боља, усавршенија и сигурнија, новије машинерије и пољопривредне справе боље су и усавршеније од старих, па је тако и кошница за гајење пчела. И њих има старијега и новијега типа, па су и кошнице новијега типа усавршеније и боље од кошница старијега доба.

Кошница систем Даданблат је кошница старога времена. Она је постала пре 50 година, а стандард кошница је подешена у новије доба, па је као творевина новијега доба много савршенија и боља од старе кошнице Даданблатовога система.

Стандард кошница је постала у Америци, где је пчеларство најсавршеније, одакле је раширена у све остале напредне земље. Помоћу ње се пчелари у многим земљама, па помоћу ње пчелари највећи број напредних пчелара и у нас, стога и Вама препоручујемо стандард кошницу америкaнскога система као кошницу најновијега типа и као најпогоднију за рационално пчеларство.

При избору кошнице не треба се нимало обазирати на пчелињу пашу. Величина и склоп кошнице никад се не подешава по томе колика количина новога меда може стати у њу, већ по томе колика се количина пчела може намножити у њој.

Треба добро схватити и разумети да прво и најглавније старање свакога доброга пчелара треба да се састоји у томе, да се у свакој кошници намножи што више пчела још пре но што наступи прва обилна пчелиња паша. Ко је успео у томе он је самим тим успео и у томе да у кошници може бити и довољно меда кад наступи пчелиња паша, а кад се у томе не успе, т. ј. кад се у кошници не намножи довољно пчела, онда пчеле не могу справити довољно меда ни на најбољој паши.

Друго важно правило у пчеларству, је не допустити да се пчеле роје, пошто ројење пчела свакад бива на штету производње меда.

Стандард кошнице подешене су тако, да оне омогућавају и да се у њима намножи довољно пчела и да се спречи ројење, а уз то да се и сваки други рад око пчела може изводити лако, брзо и сигурно, као што је узимљавање, прихрањивање, извођење вештачких ројева и друго.

Стандард кошница подешена је тако, да се помоћу ње може лако и успешно пчеларити у свакоме крају и на свакојакој паши. Али треба знати још и то: да се њоме не може

добро пчеларити ако се њоме пчелари на исти начин као и Даданблатком или којом другом кошницом, већ само на онај начин за који је она подешена. Начин пчеларења помоћу стандард кошнице изложен је у књижици „Напредно пчеларство".

Стандард кошница треба да је и тачно израђена. Модел ове кошнице, као и књижица „Напредно пчеларство", могу се добити код Срп. пољопривредног друштва.

Јов. П. Јовановић.

Воћарство.

О прскању воћака.

Већ четири године у моме селу нема човек да окуси шљиву. Када дође пролеће шљиве цветају и сувише, а када дође берба, на њима нема ниједне шљиве, па сам се мислио како би се могао одржати плод на шљивама. Наишао сам на једну књижицу која даје упута о одржавању плода код шљива.

Обратио сам се Биљани А. Д. за ценовник препарата и упутства о прскању карбокримпом, и баш у то доба наш пољопривредни референт добије карбокримп од Српског пољопривредног друштва знатно јевтиније но што га Биљана продаје. Нисам веровао да је то сигурно средство, па нисам ни испрскао цео шљивар, него само један део, јер сам сматрао да ни од прскања не може ништа бити. По извршеном прскању једног дела шљивара понудио сам и својим комшијама да и они у својим шљиварима изврше пробу и давао им и карбокримпа и своју прскалицу, која ме стаје 2000 дин. Ништа им за то нисам тражио, а они су ми се смејали што дангубим око прскања и трошим толики новац. Ја сам тада ћутао. Када је дошло време цветања, на прсканим шљивама било је више и бољег цвета, док је на непрсканим мојим воћкама и мојих комшија цветање било лабаво и никакво.

У мају месецу имало се шта видети. Шљиве се овенуле плодом, па права дивота погледати, а на непрсканим мојим и комшиским шљивама не само да не беше плода, него ни лишћа; само се види голо дрво; права жалост. Плодови прсканих шљива били су једри и пуни, да не може боље бити.

Цело прскање стајало ме је тридесет и пет динара, а добио сам доброг приноса. Моје комшије које су ми се са рукама у џеповима смејале у своје време, спремају се идуће године да прскају своје шљиве, и моле ме да им уступим своју прскалицу, јер у селу друге нема. Ја им прскалицу не мислим дати само због тога, што су ми се пролетос онако пакосно и подругљиво смејали.

Стога, браћо пољопривредници, не смејте се када неко набави неку пољопривредну справу и плати је скупо, неко га бодрите и помозите му ако можете. Када неко на своме имању ради нешто корисно и рационално, радите и ви на својим имањима па ћете добро проћи. Избегавајте случај мојих сељака. Пошто не дам своје прскалице, препоручио сам својим сељацима да је могу најјевтиније набавити код Срп. пољопр. друштва у Београду, јер када купе справу неће им бити смешно, већ корисно, и брзо ће им се исплатити.

Милан Никодијевић,
Краљево Село.

Домаћинство

Одржавање реда и чистоће у кухињи.

Код нашег народа још и данас укућани, т. ј. цела породица проведе време у кухињи, она им служи као соба за дневни одмор, поред тога што се у њој справља храна, ручак и вечера. Зато је потребно да домаћин и домаћица обрате нарочиту пажњу на ово одељење; домаћин треба да поведе рачуна о томе, да ово одељење буде највеће, да има довољно светла, да су прозори велики и да се може лако ветрити; домаћица пак треба да ово одељење држи чисто тако, да се мили човеку ући у ово одељење.

Пре свега треба имати на уму, да кухиња буде бело окречена, да доњи део зидова поред штедњака буде обојен масном бојом, или удешен тако да се може лакше опрати.

У кухињи је потребан један велики сто за рад, т. ј. за спремање јела и за ручавање, затим је неопходан један орман за посуђе и клупа на којој би стајало посуђе са водом, неколико столица. Сем тога, један часовник (сат).

Домаћица треба да држи кухињу чисто: ујутру, пре него што устану укућани, отвори прозоре, да се проветри; очисти штедњак од пепела и плочу на њему овикса. За овим она почисти, или помете кухињу. Кад се слегне прашина она узме крпу обрише прашину са свих предмета и прозора и наложи штедњак. Онда она припрема доручак и врши остале послове.

После сваког јела домаћица посуђе одмах опере и остави на своје место.

Уредне су оне домаћице, које држе све чисто и не остављају за собом никакав неред.

При справљању разних јела у кухињи има и отпадака. Ове отпадке домаћица може искористити на разне начине;

зато она треба да добро процени шта је за избацивање, и што се може искористити било за јело, било за исхрану живине, или уопште домаћих животиња.

Отпаци се не смеју дуго држати у кухињи, јер се због тога брзо размножавају разне бубе и инсекти; буба швабе, муве и т. д., већ их треба нагомилавати далеко од кухиње, и што пре дати домаћим животињама за исхрану; а што није за исхрану, баци се на сметлиште и одвози на њиву.

Домаћица на селу треба сваке суботе да закречи кухињу, а једанпут месечно да ју целу окречи.

Ово треба због тога, што се кухиња брзо прља, а пошто у њој породица проводи часове одмора, потребно је кречом убити разне заразне клице; посао око овога закречавања и кречења није тежак нити је скопчан са великим материјалним расходима.

Иако домаћица посведневно више пута помете кухињу, ипак треба један дан у недељи, који јој је најзгоднији, на пример субота, да употреби на брижљивије чишћење кухиње, т.ј. да опаје од паучине, да обрише прозоре, браве, да ју закречи, ако треба да ориба под, ако је овај од дасака, или да га опере, ако је од цигаља, сво посуђе и остале предмете да ориба и опере.

Овакво дотеривање зове се недељно спремање кухиње за разлику од свакодневног.

Да би се лако одржавала чистоћа у кухињи, потребно је правити зидане штедњаке од цигаља, а не отворена огњишта. Зидани штедњаци су не само уштеда у времену, у гориву, већ и у одржавању чистоће; сем тога, укућани не удишу дим и чађ. Према томе је оправдана она народна пословица „чистоћа је пола здравља“. У ствари чистоћа у справљању јела, у кухињи, у стану, у оделу, као и телесна чистоћа, јест главни услов за одржавање здравља. А све то је, наравно, везано и за здраву душу. Све то чини наш живот милијим. А кад се човеку мили живот, онда је он корисан како за породицу, тако и за друштво и државу.

Наталија Д. Ђуровић.

Питања и одговори.

Питање: Какво право наследства имају у Босни и Херцеговини у оваквом случају у породици. Била су три брата. А брат без деце, која су помрла; Б брат с ћерком и брат В с једним унуком од сина. Брат А умро је 1922 године, његов

део наследили су браћа Б и В. 1930 године; сво је земљиште између брата Б и В подељено на равне делове.

Како је брат Б умро 1931 године и за собом оставио само кћер, рођену 1921 године, а брат В умро 1933 године и за собом оставио, као наследника унука од сина рођеног 1914 године. Између наследника је извршена физичка деоба на равне делове уз заштиту скрбника, па зато молим, да се обавестим, да ли би могао унук брата В да добије део и брата А, а кћи брата Б, да добије само једну трећину, само очин део.

М. Ј. Вуксановић,
Горња Слатина.

Одговор. Према Грађанском закону, наследство по закону припада најближим сродницима по крви. Према постављеном питању одговор је јасан. Како је брат А умро раније од браће Б и В, и за собом није оставио никаквог потомства, то су његов део земљишта по самом закону наследили браћа Б и В и то на равне делове, тако да од тога момента трећи део отпада, јер више не постоји. Смрћу брата Б као једина наследница дела брата Б јесте његова кћи. Кћи брата Б не наслеђује брата А, већ само део свога оца, брата Б, а он је половина целокупног имања, а не трећина. Док унук брата В наслеђује такође другу половину преко свога оца.

Према свему изложеном свако покретање парнице — захтева, да ћерка брата Б, добије само једну трећину, бескорисно је. Њено право је чисто и као што рекох наслеђује само свога оца, који је у моменту смрти толико имања поседовао, па према томе његова ћерка не може ни више ни мање да наследи, већ онолико, колико јој сам закон признаје, а то је део свога оца, који је овде изражен у једној половини целокупног имања пок. браће.

Што се тиче оног наглашавања у питању, кад је које од наследника рођено, без икаквог је утицаја на наслеђе.

Са свега наведеног право и закон је на страни ћерке брата Б, и њу као наследницу целокупног имања оца јој — брата Б, колико је имао у моменту смрти, не може искључити нити јој ко овај део може окрњити ни смањити.

М. Ђурђевић.

Одговор на питање под II) Игњатовића Светозара из Табановца.

Сасвим је вероватно, да је крава побацила услед једне болести, која је била скопчана са високом ватром. 3. и 7. месец стеоности су иначе најпогоднији за побацивање.

Задржавање постељице бива најчешће код крава и то код оних, које су већином на стајској храни и које се слабо

крећу. Даље код крава, које су се тешко телиле, после *побачаја*, код слабо храњених крава и када се матерични врат одвише брзо и прерано затвори.

Главни разлог задржавања постељице лежи у слабој и недовољној контракцији — грчењу, купљењу — саме материце.

Задржавање постељице код крава није тако опасно, док је међутим код кобила у највише случајева чак по живот опасно.

Крава може да задржи постељицу слободно 4 дана — у зимско доба и до 7 дана — без икаквих последица по њезино здравље. Кобиле међутим код којих се постељица задржава дуже од 12—20 часова сматрају се тешким болесником и само вешта рука ветеринара може их спасити од угинућа.

Опште здравствено стање код крава са задржаном постељицом је у првим данима врло добро. Крава једе, осећа се добро и даје редовну количину млека. С времена на време напиње се, да би избацила постељицу. Ту треба бити на опрези, јер се често дешава да услед силног напињања испадне и сама материца.

У првим данима болести препоручује се трљање стражњег дела тела са камфор-спиритом помешаним са терпентиновим зејтином у размери 4 : 1, даље топле облоге на леђа и карлицу. Опрезно вучење за висећу постељицу је на месту.

Наш сељак никако се не може одвићи од једне рђаве навике, наиме, да веша на висећу постељицу какав тежак предмет, обично камен. Тај поступак је за сваку осуду јер може имати врло рђаве последице и изазвати чак и испад саме материце.

Свакодневна 2—3 пута испирања материце млаком — 30 степени — водом или млаким раствором лизола — 30—50 грама на 10 литара воде — од највеће су користи. Ова испирања продужити и после избацивања постељице 2—3 дана.

Оперативно скидање постељице препоручује се тек трећег дана. Овај посао оставити ветеринару.

У последње време препоручује се и масажа — трљање — материце кроз чмар, јер се трљањем појачавају контракције — купљење — материце и на тај начин убрзава избацивање постељице.

Лекови, давани кроз уста као на пр. сок главнице, сњет од ражи, не помаже Бог зна шта.

Добра исхрана болесника за време болести чини велике услуге.

Често има задржавање постељице за последицу неплодност.

Ф. М.

Питање: Како би могао очистити једну бачву у којој сам држао ракију шљивовицу, да би могао сипати у њу вино.

Петар Ђуколовић,
Власотинци.

Одговор: При чишћењу и лечењу винских судова треба на првом месту располагати довољном количином хладне и топле воде. Бурад треба прво хладном водом што боље испрати, па их напунити водом и тако оставити дан, највише два, затим ову воду просути, па поново налити свежу воду.

Ако је буре јако запуштено, онда је потребно са њега скинути једно данце, па га четком за рибање патоса изнутра што боље изрибати и у неколико махова испрати хладном водом.

Пошто смо тако буре добро испрали и променили неколико вода у њему, онда се, ако је однивено, његови зидови изнутра премажу јачим раствором сумпорне киселине (витриол); а ако буре није однивено онда се раствор сумпорне, киселине у води сипа у буре, па се онда буре с времена на време ваља, тако да раствор сумпорне киселине облије целу унутрашњост бурета.

Раствор сумпорне киселине у води прави се овако: 10 литара воде успе се у једну дрвену каду или шафољ, па се *врло пажљиво* из флаше сипа у воду сумпорна киселина у *што мањем млазу*. На 10 литара воде узима се један литар киселине.

Са сумпрном киселином мора се врло опрезно руковати, јер и најмања кап од ње, ако падне на одело, она га прогори, а ако падне на кожу она прави врло опасну рану, која се тешко лечи, а ако прсне у око — ослепи човека. А ово се може непажљивом раднику лако десити, ако би одједном сручио цео литар киселине у воду, или још горе, ко би се преварио, па случајно сипао воду у сумпорну киселину,

После два-три дана буре се испере у неколико махова хладном водом, па се опет у неколико махова напуни хладном водом и ова после лежања од 1 до 2 дана истаче из бурета и замењује свежом.

Пошто је сваки траг сумпорне киселине, а са њим и мирис на ракију, из бурета ишчезао, оно се може употребити за вино.

Овакво буре боље је за први мах употребити за превирање шире, па тек после за чување вина.

Исто тако добро је после извршеног испирања бурета, запарити га воденом паром из нарочитога запаривача или из обичне парне машине. Како се то ради, и уопште детаљна упутства о чишћењу винских судова, као и о свима другим

питањима из подрумарства, наћи ћете у књизи „*Ново Винарство*“ од потписатога, коју можете добити преко Српског пољопривредног друштва.

Бож. Ђ. Равковић.

Питање: Имам у воћњаку 100 комада калемљених шљива „Цар Душан“, старих 11 година. Сваке године шљиве врло добро цветају, оплоде се али концем маја род скоро сав отпадне. У свакој отпалој шљивици налази се бео црв, који је избушио плод. Шта треба радити да се ово спречи?

Војислав Крејаковић,
земљоделац из Беле Реке.

Одговор: Штеточина, која изазива опадање младих шљивица је ларва шљивове осе. Она личи на малог црвића жућкасте или зеленкасто-беле боје, са мрком или жуто-наранџастом главом, и има 3 пара правих ногу и 7 пари лажних. Одрасле ларвице одлазе у земљу, опредају мрку чауричу и у њој се претварају идућега пролећа у луткицу, која даје одраслу осу. Осице су дуге свега 4 до 5 м. м. и црне су боје, сем жућкастих ногу и жуто-мрких пега на крилима. Женке имају на крају трбуха оштру, сабљасту и при врху зупчасту легалицу и помоћу ње засецају плоднике цветова или тек зачете плодове и носе у њих бела јаја. Младе ларвице када се излегу буше плод и за три до четири недеље потпуно израсту, а тада обично заражени плодови отпадну, те их напуштају и одлазе у земљу да се учауре.

Ова опасна штеточина све је чешћа у нашим шљивацима, али је срећом ограничена на поједине само. Њено сузбијање није лако. На првом месту, пошто ларвице презимљују у земљи испод воћака, мора се земља испод круна добро прекопати и иситнити ујесен и с пролећа. Велики број ларава биће на тај начин повређен и убијен, а многе ларве избачене на површину, где ће угинути или ће их наћи и појести разне птице.

Друга корисна мера против штеточине састоји се у овоме: чим се први отпали плодови примете, протрести с времена на време гране, скупити одмах отпале плодове и уништити их са ларвама, то јест изгазити их или их бацити у кречно млеко, или у врелу воду или у јаму са осоком, ако је има.

Препоручује се да се против штеточине испрскају шљиве после цветања са отровним арсеновим средствима, али то захтева већ много веће издатке и уопште, ова прскања још нису довољно испробана.

Препоручују се и прскања са истим средствима за време цвета, додајући раствору 10% меласе да би се потровале одрасле осе, али и за ова прскања важи исто што и за претходна.

П. В.

Извештај о изложбама.

Општа пољопривредна изложба у Горњем Милановцу.

У данима 15, 16 и 17 октобра 1933 године, Горњо-Милановачка пољопривредна подружина, после 24 године приредила је прву општу пољопривредну изложбу и смотру.

У циљу пропаганде и припреме за ову изложбу, према постојећој одлуци годишње подружинске скупштине, летос је одржана конференција најугледнијх домаћина и претставника Подружине из свих општина среза таковског, на којој је коначно донесена одлука о приређивању ове изложбе и изабран шири и ужи изложбени одбор, који је даље предузео све предрадње да изложба што боље успе и одговори своме циљу.

На први дан изложбе око 11 часова свештеник г. Д. Стрењаковић извршио је водоосвећење и пробраним речима приређивачима изложбе пожелео срећан рад на добро народа.

Претседник изложбеног одбора, г. Белић, говорио је о раду око приређивања изложбе, наводећи да је њено приређивање помогнуто од: Министарства пољопривреде са 15.000 динара; Краљ. Банске управе Дунавске бановине са 5.000 динара; Српског пољопривредног друштва са 4.000; Министарства унутрашњих послова са 3.000 динара (на радове за сељачке женске ручне радове), Главног савеза српских земљорадничких задруга са 1.500 динара; Трговачке коморе у Београду, Рудничке банке и г. Љ. Трифуновића, народ. посланика по 1.000 динара, Гор. Милановачке општине 400 динара и г. г. Ивановић, учитељ и М. Маринковић, трговац по 100 динара. Затим је г. Белић претставио изасланике и госте од стране: Министарства пољопривреде г. Ар. Стојиљковића, секретара; Банске управе из Новог Сада г. М. Калановића, директора Пољопривредне школе у Крагујевцу; г. С. Ратковића, члана управе Српског пољопр. друштва; Министарства унутрашњих послова г. Стојановића, начелника среског, и г. г. Dr. Стајића, Ђорђевића и Милићевића чланова управе Главног савеза српских земљорадничких задруга. Изасланици Министарства пољопривреде, Банске управе и Пољопривредног друштва прикладним речима објаснили су значај оваквих пољопривредних изложаба — смотри — поздравили излагаче

и пожелели да труд Подружине и изложбеног одбора постигне очекивани успех. Пошто је изасланик Министарства пољопривреде огласио изложбу отвореном настало је разгледање исте.

Изложба је приређена у Брусничкој основној школи, која се налази у самој вароши. Стока је била смештена у доста пространом школском дворишту, а воћарски, ратарски, пчеларски, градинарски и др. радови са села у трећој, а радови Гор. Милановачке занатске женске радничке школе у четвртој учионици. Све је ово било тако лепо и са укусом распоређено и намештено, да је на посетиоце остављало изванредан утисак.

Било је излагача стоке: крава са теладима 21, бикова 14, јуница 18, јунаца 16, телади 18, крава без телади 8, коња 3, оваца 7, коза 3, свиња 10 и разне живине 10. Говеда су мешавина сименталаца, пинцгаваца и монтфунаца са домаћим говечетом. Свиње су махом мелези између јоркширских, мангулица и домаћих свиња. Овце су сјеничке и маљенске пасмине. Живина је била добрих примерака плимута, јаребичастих талијанки и родајланда и укрштених са домаћим.

Примећено је, а на то је и г. Калановић у своме предавању скренуо пажњу, да се у срезу таковском од стране сточара не обраћа скоро никаква пажња ни неговању (тимарењу) ни правилном храњењу домаће стоке, иако се не може рећи да је ове године оскудица у сточној храни.

У оделењу сточарских, воћарских и виноградарских производа било је излагача: јабука 30, крушака 22, дуња 8, сувих шљива 7, сирових шљива 7, ораха 6, грожђа 19, ракије и ликера 21, разних компота, мармеладе и пекмеза 23, кајмака 6, сирева домаћих 4. У овом оделењу изложио је колекцију разних пивских сирева, јогурт и кефир Миодраг Грковић из Невада, који је добио премијску награду. У истом оделењу било је 6 излагача меда, цеђеног и у сећу и 6 излагача воска. У оделењу ратарских и градинарских производа било је излагача: пшенице 36, кукуруза 12, јечма 6, овса 9, пасуља 28, соје 5, кромпира 22, сточне репе 10, семена детелинског 8, грахорице 3, суданске траве 3, бундева 4, купуса 8, паприке 4, разне зелени 8, црног лука 10, белог лука 4. Пшеница је већином домаћа, затим банатска-црвена потијска, а било је добрих примерака и профилика, са којом се излагачи и остали пољопривредници доста хвале. Кукуруз је већином бели рани и коњски зуб, а има и осморедца жутог, који се избацује из плодореда због доцног сазревања.

У једном изванредно лепо уређеном оделењу били су смештени ручни женски радови са села, у коме је било преко 40 излагача свих ручних израђевина: разноврсног веша од домаћег платна, сукања, чарапа, чаршава, појасева, пешкира,

ћилима, марама, завеса и т. д. У селу Велеречи, до Милановца, једна Пироћанка израђује изврсне пиротске ћилиме који су много по околини распрострањени, јер су изради истих многе девојке са села обучене од ове жене. У четвртом такође веома укусно и прегледно намештеном одељењу били су смештени радови Гор. Милановачке женске раденичке занатске школе и исто су уредиле: г-ца Олга Петровић и гђа Софија Стојановић, наставнице исте школе.

Оцењивачки одбор који су сачињавали изасланици: Министарства пољопривреде, Банске управе и Пољопривредног друштва, а којима су придодати и марвени лекар из места као и г. Милета М. Продановић, земљорадник и претседник Прањанске општине, наградио је *првом наградом*: за краву са телетом Манасију Грковић, удову из Невада; за бика Радисава Милојевића из Велеречи; за јуницу Славка Миловановића из Велеречи; за јунца Милоша Лучића из Бруснице; за теле Мунтимира Пантовића из Невада; за кобилу са жребетом Видосава Којовића из Прањана; за овце Драгића Чалуковића из Полома; за козе Михаила Обућину из Лозна; за свиње Милорада Хаџића из Јабланице, за кокошке Мирка Јаковљевића из Белог Поља; за сир Богића Матовића из Велеречи; за кајмак Митра Дражовића из Бруснице; за мед и восак М. Живановића из Бâ; за пшеницу и ракију Ранка Јововића из. Д. Бранетића; за кукуруз Димитрија Божовића из Лозна; за овас Радомира Оташевића из Љутовнице; за јечам пасуљ и пекмез Богића Матовића из Велеречи; за кромпир Војислава Вујачића из Озрена; за репу Милојка Боровњака из Брезне: за детелину Андрију Грујића из Клатичева; за соју, грахорицу и суд. траву Милића Лукића из Леушића; за бундеве Велисава Крсмановића из Бруснице; за купус Божидара Петровића из Велеречи; за паприку Андрију Јевтовића из Бруснице; за зелен Рајка Брковића из Теозина; за црни и бели лук Радомира Нешковића из Бруснице; за јабуке Миодрага Павловића из Бершића; за крушке Градомира Ристановића из Грабовице; за суве шљиве Божидара Зарића из Накучана; за орахе Драгутина Лазића из Сврачковаца; за грожђе Милана Поповића из Прњавора врањевшничког и за дуње Станимира Баралића из Шарана. *Другом наградом* награђено је 16 излагача стоке и сточних производа 14 излагача воћа и грожђа; 23 излагача ратарских и градинарских усева и 8 излагача женских ручних радова са села. *Трећом наградом* награђено је 29 излагача стоке и сточних производа, 23 излагача воћа и грожђа, 36 излагача ратарских и градинарских усева и 12 излагача женских ручних радова са села. *Похвалницом — дипломом* — награђено је 8 излагача из вароши, највише за стоку, а Женска занатска раденичка школа дипломом за изложене радове.

После одржане конференције изасланика Главног савеза српских земљорадничких задруга, г. Калановић је одржао једно стручно и веома успело актуелно предавање из сточарства у вези са сточарским задругама, а г. Ратковић говорио је о важности воћарства и гајењу пићних биљака, нарочито луцерке и црвене детелине од којих треба и семе производити, како га не би морали увозити са стране.

Како је од 1909. год. ово прва пољопривредна изложба и смотра у овом месту, а при том ова година није била добра са најважнијим производима овога краја — воћем — а ни са кукурузом, то се са одзивом излагача и са квалитетом изложених предмета ипак може бити потпуно задовољан и може се рећи, да је изложба у сваком погледу успела, пошто је истина она била верно огледало свеукупне пољопривредне производње у срезу таковском, па је привукла пажњу највиших слојева пољопривредника из целог среза, који су је обилно посетили. Управи Гор. Милановачке пољопривредне подружине на челу са г. Живојином Савићем, и ужем изложбеном одбору са г. г. Свет. Белићем, Радомиром Нешковићем, Бранославом Баралићем и Јефтимијем Андоновићем ср. пољопривредним референтом — има се највише захвалити за постигнути успех о овој изложби; а нарочиту захвалност дугује изложбени одбор и госпођама: Перси Б. Баралићки и Анђи Ј. Андоновићки, које су неколико дана пред изложбу неуморно и свесрдно помагале како око пријема тако и нарочито око намештања и декорисања изложбених оделења.

Сава М. Ратковић.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

29. седнице, држане 28. јуна 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић и чланови Управе В Матић, С. Ратковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк и Д. Спремић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 494) Прочитан је и усвојен записник 28. седнице Управног одбора.

II 495) Примљен је знању записник 26. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 26. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

496) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

497) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 212.

498) Да се по понуди бр. 4679. набаве 55 м. дрва за огрев по 108.— дин. метар франко двориште и стругање.

499) Да се по молби бр. 4629, не може дати помоћ, пошто се нема могућности.

IV Прочитан је записник 26. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

500) Да се усвоји предлог бр. 115 о припремама за рад Трифолин станице у овогодишњој сезони с тим, да се замоли Министарство пољопривреде да нареди строжију контролу над прометом семена у унутрашњем саобраћају, као и над семеном које се увози, нарочито ако није чишћено са трифолин машином. Завод за унапређење спољне трговине замолити за извештај о изгледу на жетву детелинског семена, у иностранство као и о приближној цени која ће се за ново семе плаћати.

501) Да се по понуди бр. 4406, набави означена количина семена, по означеној цени.

502) Да по понуди бр. 4631 магационер претходно види сејалице и поднесе извештај, па затим донесе одлука. На име трошкова признати му подвоз без дневнице по пристанку.

503) Да се понуда бр. 4352. држи у евиденцији, а понуда бр. 4226 одбије.

V Прочитан је записник 26. седнице програмског одбора, па је одлучено:

504) Да се по рачуну бр. 4637 исплати 277,25 дин. а такмичарима по стечају за рачуноводство пошаљу књиге бесплатно.

505) Да се одбору за изложбу и конгрес у Ваљеву да помоћ у 4.000.— динара у роби, пошто са истим активно сарађује и тамошња Пољопривредна подружина.

506) Да се одустане од приређивања курсева за конзервисање, пошто није добијена помоћ за тај циљ, а Друштво нема средстава.

507) Да се Пољоприв. књижници и читаоници у Слатини да једна колекција књига.

508) Да се по акту бр. 4574. прибави извештај среског пољопривредног референта, а од Подружине објашњење, па онда донесе одлука о издавању помоћи.

509) Да се замоли Управа Коларчевог универзитета да у свој програм рада предвиди и пољопривредна предавања,

а у циљу упознавања свих друштвених редова са пољопривредом и њеним значајем.

510) Да се на идућу седницу позову и сви секретари друштверих секција, ради споразума и израде распореда за држање конференција.

Саопштења и предлози.

511) По позиву Савеза трезвене младежи на конгрес у Скопљу, одлучено је да се замоли г. Милутиновић Бора, редован члан, да у име Друштва присуствује конгресу.

512) Г. С. Ратковић члан Управе, саопштава да је у име Друштва присуствовао скупштини Друштва за заштиту животиња и растиња. Одбор прима знању са захвалношћу.

513) По питању попуњавање места хонорарног књиговође, које је упражњено смрћу пок. М. Ђорића, одлучено је, да се замоли Народна банка, да препоручи једног од својих чиновника који би хтео овог посла да се прими за месечни хонорар засада од 1000.— динара.

Са овим је седница закључена.

30. седнице, држане 5. јула 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови управе Д. Спремић, Т. Владисављевић, В. Матић, Н. Белобрк, С. Ратковић и Н. Петровић, и секретар секције С. Баранац и Др. Б. Попадић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 513) г. Претседник моли да се промени дневни ред и прво узме у претрес тачка 7., т. ј. договор са г. г. секретарима секција за држање конференција у друштвеном дому. Пошто су чланови усвојили предлог, то у даљем говору образложава значај ових конференција, нарочито у садашње време. После опширне дискусије одлучено је: да се одмах приреди конференција на којој да се узме у претрес питање о борби противу штеточина на воћкама и виновој лози, а за референта замолити г. Др. Павла Вукосавића, да се он прими. Даље да г. г. секретари писмом известе, које би реферате могли да спреме и одреде дан држања конференције с тим, да то не буде пре јесени. Конференције да се држе за ширу јавност на које да се позивају и новинари.

II 514) Прочитан је и усвојен записник 27. седнице Управног одбора.

III 515) Примљен је знању записник 27. седнице књижевног одбора и усвојено је, да се Календар за 1934 год. штампа у 8000 примерака на 10 штампаних табака. Што се

тиче прештемпавања књиге „Берба и прерада шљива“ то је одлучено, да се претходно прибаве цене за 3—5 хиљада, па према томе да се доносе одлука.

IV Прочитан је записник 27. седнице финансиског одбора, па је одлучено.

516) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

517) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 216 и 220.

518) Да се Подружини у Јагњилу одобри кредит од 20.000. динара с тим, да се урачуна и стари дуг и да га користи према броју чланова. Таксу за потврду обвезнице Подружина да плати.

519) Да се одбије понуда пр. 4868 за дрва, пошто је раније закључена куповина.

520) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

V Прочитан је записник 27. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

221) Да се по понуди бр. 4739, набави 500 ком. калемарских ножева.

522) Да се у вези начелне одлуке бр. 502, набави 6. ком. сејалица по понуђеној цени.

523) Да се на понуду бр. 4876 одговори, да ће се кромпир откупити кад буде време вађењу, о чему да извести Друштво, а платиће се скупље од пијачне цене.

523) Да се ценовник робе засада не мења, већ да то остане за месец септембар о. г.

VI Прочитан је записник 27. седница програмског одбора, па је одлучено:

255) Да се г. П. Петровићу из Пожеге изда златна диплома, којом је одликован за изложени пекмез на земаљској изложби воћа у Чачку.

526) Да се по претставци бр. 4709, препоручи среск. пољопривредном референту, да извиди неправалности и покуша са обновом подружине, а инспектор да изврши преглед, чим први пут пође на пут.

527) Да се по молби бр. 4710, поклони Народној књижици и читаоници и Удовицама један комплет књига.

528) Да се одобри Подружини у Тољевцу да не ликвидира с тим, да у јануару идуће године рад обнови.

529) Да се секретару-благајнику Подружине у Г. Милановцу, изда награда за рад у подружини у пр. год.

530) Да се по молби Подружине у Г. Милановцу делегира г. С. Ратковић, члан Управе за конференцију за прире-

ђивање пољопривредне изложбе с тим, да одржи и једно предавање.

531) Да књижевни и програмски одбор израде програм предавања и одреде предаваче, а у смслу писма бр. 4877.

VII 532) Прочитан је и примљен знању записник 2. седнице надзорног одбора, о извршеном прегледу рада Управног одбора за друго тромесечје о. г. по коме је нађено стање исправно.

Саопштења и предлози

533) Г. Претседник саопштава да је г. М. Белобрк, архитетка израдио планове парцелисаног друштвеног имања и то један умањен за огласе а један увеличан на дасци, па моли да му се одреди хонорар. Одбор одлучује да му се за овај рад исплати 800.— динара.

Са овим је седница закључена.

31. седнице, држане 12. јула 1933 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: Н. Петровић, С. Ратковић, Др. М. Градојевић, М. Николић, Д. Спремић, Н. Белобрк и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 534) Прочитан је и усвојен записник 30. седнице Управног одбора.

II 535) Примљен је знању записник 28. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 252 о узимању књига у комисион ради продаје.

III Прочитан је записник 28 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

556) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

537) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 222, 223, 225 и 226, а одбије по предлогу бр. 224,

538) Да се предмет дуговања г. Д. Војводића, преда адвокату ради судске наплате.

539) Да се од Подружине у Новом Пазару тражи, да о своме трошку врати справе, ако су у исправном стању, а семе плати, па за остатак дуга да изда обавезу.

540) Да се Подружини у Куршумлији продужи рок за исплату дуга до краја месеца августа о. г.

541) Да се штампање књиге „Берба и прерада шљива“ уступи штампарији „Скерлић“ као повољном понуђачу. Књига да се штампа у 5000 примерака по 1230 дин. табак.

542) Да се прими знању стање друштвених потраживања као и упоредни преглед примања и издавања, за прво полугоће прошле и ове године, с тим, да се за идући месец спреми преглед примања и издавања, с обзиром на буџет.

IV Прочитан је записник 28. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

543) Да се прими знању да су сејалице испоручене с тим, да продајна цена буде сејалицама од 12 реди 3000— дин. а од 14 реда 3100— дин.

544) Да се по понуди бр. 4977, набави 500 кгр. кали метабилсуфита, који да се продаје по 30— дин. килограм

V Прочитан је записник 28. седнице програмског одбора па је одлучено:

545) Да се усвоји распоред о помоћи подружинама, за приређивање изложбе и предавања у овој години, у укупној суми од 41.980— дин.

546) Да се одговори Заводу за унапређење спољне трговине, да је примљена резолуција конференције извозника и воћарских задруга, али да Друштво жали, што се и оно не позива на такве конференције.

547) Да се г. А. Ристивојевићу, вођи Омладинске дружине из Б. Потока исплати награда од 300.— дин. за рад у Дружини.

584) Да се прими знању извештај г. С. Ратковића члана Управе о његовом путу у Г. Милановац на конференцију за приређивање пољопривредне изложбе. Такође да се препоручи Подружини, да одмах тражи дуг у 2000.— дин. од свог бившег секретара г. П. Стефановског.

VI 549) Прочитано је писмо Народне банке бр. 4987, којим препоручује Друштву г. Љ. Живановића свога вишег чиновника, за хонорарног књиговођу, као и претставка г. Љ. Живановића, бр. 5019, па је одлучено, да се г. Живановић прими за хонорарног књиговођу са 1000.— дин. месечног хонорара, који да му се рачуна од 1 јула о.г. с тим, да му се овај хонорар доцније повиси.

Саопштења и предлози.

VII 550) Прочатано је писмо Подружине из Ивањице, којим извештава да је предала повељу редовног чланства г. Здравку Поповићу из Шума, који је иако угледан пољопривредник и пчелар, тек сада постао члан подружине, па замера што је избор извршен без њеног предлога. Одбор одлучује, да се Подружини објасни, да и сваки редован члан има права да предложи заслужена лица за редовне чланове, па били они чланови подружине или не.

Са овим је седница закључена.

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима

ДАЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ БЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!

Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

Т Е Ж А К

излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30.— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

ПОСЛЕ НЕВРЕМЕНА

ПОМОЋ СКОРО ТРЕНУТНА

Кишовити дани промочена обућа, влажно одело, знак опасности. Прехладе, заглуха, реуматизам, ишијас. Болови по читавоме телу, прса затрпана, загушљивост.

Утажите тај неугодан осећај. Намажите са СЛОАН-ОВИМ Линиментом. Греје, олакшава загушљивост, уклања болове.

ДОБИВА СЕ У СВИМА АПОТЕКАМА И ДРОГЕРИЈАМА

SLOAN-OV

ЛИНИМЕНТ

ОТСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ.

Одобрено од Министарства Соц. Пол. и Нар. Здравља С. број 4497 од 15 марта 1932 године.

Изашле су из штампе књиге од Милорада П. Зечевића

Чување свежег поврћа за зиму, Цена 6 динара

Црни лук (поучник о гајењу) Цена 5 динара

Књиге се могу добити у Српском пољопривредном друштву и код писца улица Александра Стамболијског број 16. Телефон 29-0-41.

Цене пољопривредних производа, на дан 10. новембра 1933 г.

Пшеница

Српијанска 77 3 % Дунав нова	101—106
Српијан. 77, 3—4% Сава „	100—105
„ 77, 3% гл. пр. „	90— 95
„ 77, 3% уз. пр. „	87— 92
Бачка 78 2%	105—108
Банат. 78, 2%	96—102

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	70—75
Банат. пар. Вршац	70—75
Срем.	73—76
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	76—82
Лађа Дунав	78 82
Лађа Сава	77—81

Овас

Српијански нов	60—65
Сремски утовар. станица	55—60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55—60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	135—145
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без врећа утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	142—150

Суве шљиве

Обична гарнит. пароб. Ваљ.	530—550
70—75	540—680
80—85	570—590
95—100	520—540
110—120	500—520
Меркантна	480—500

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—8
„ средње	6—6.50
Свиње лаке	6—6.50
„ мршаве	6—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци	1.50—2
Живина жива	8.50—9
Јаја	60—72
Маст	12—12.50
Сланина	8.50—10
Млеко краљве	1.80—2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9—10
Кајмак	18—23
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	45—50
Мек. обала Београд, без вреће	50—57
Кукољ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	50—55
Црни лук	40—50
Бели лук	180—200
Сено	30—40
Слама	25—28

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	246—247
4% Аграрне обвезнице	27—27
7%. Инвестициони зајам 1921	51—51
Аграрна банка	228—229

Илустровани пољопривредни календар

за годину 1934 са пољопривредним поукама

Изишао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином, износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 ком. календара даје се:

ако узму на кредит (у распродају) 15% рабата
ако узму на повуку — доплату 20% „
ако пошаљу новац унапред 25% „

Календари код поруџбине од 10 ком. шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1.50 за поштарину, а од 2 до 9 ком. слати по 1 динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 ком. не шаљу се доплатом.

Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит. Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Универзитетска Библиотека
Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ.

Бр. 23. Београд, 1. ДЕЦЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Св. Краљ Милутин.

Слава Српског пољопривредног друштва.

На овај дан пре пуних 64 година, основано је Српско пољопривредно друштво у Београду. Велике су заслуге ове наше најстарије пољопривредне установе. Ових 64 година корисног рада Српског пољопривредног друштва, јесу 64 године живота нашег народа; хумани рад овог Друштва уткан је у народни живот и тесно везан за културни и привредни напредак нашега сељака.

Да би се међу српским пољопривредницима очувао трајан помен великом Владаоцу који је најистакнутије помагао пољску привреду, као и успомена на дан постанка друштва — Српско пољопривредно друштво, као народна установа која суревњиво чува и негује обичаје српских пољопривредника, изабрало је за Крсно име Св. Краља Милутина.

Као сваке, тако и ове године, Српско пољопривредно друштво прославило је Крсно име у своме

дому као сваки српски добар домаћин. Славу је посетио велики број званица.

Међу угледним званицама био је изасланик Њ. В. Краља, ппуковник г. Коста Мушицки, изасланик г. Министра пољопривреде г. М. Сретеновић, помоћник Министра; први претставник обласног одбора Јадранске страже г. Др. Душан Пелеш, министар у пензији; други претставник г. Александар Пешић, генерал у пензији; претставнице Кола српских сестара г-ђе Богиња Вуковић и Глишић, претставнице друштва Кнегиње Зорке и Кнегиње Љубице; претставнице Друштва за заштиту животиња и растиња; претставник Главног задружног савеза, инж. агроном г. Иван Варга; претставник Југословенског ветеринар. друштва г. Милутин Фр. Гец; претставник Београдске трговачке коморе г. Воја Петковић, извозник; претставник Пољоприв. живинарског друштва г. Бора Миленковић, адвокат. Гости: г. г. Благоје Д. Тодоровић, начелник Мин. пољопривреде у пензи и, велики добротвор Српског пољоприв. друштва; Др. Вељa Стојковић, начелник Мин. пољопривреде у пензији; Др. Милан Влајинац, проф. Пољопр. — шумар. факултета у Београду; Марко Мојсиловић, начелник Министарства пољопривреде; Милан Новаковић, начелник Министарства пољопривреде; Буда Цвијановић, начелник Мин. пољопривреде; Др. Добра Тодоровић, проф. — декан Пољопр. шумар.факултета; Александар Стебут, професор Пољопривредног факултета; Др. Ђока Јовановић, продекан, проф. Пољоприв. факултета; Др. Тимотеј Локот, проф. Пољоприв. факултета; Др. Младен Јосифовић, проф. Пољоприв. факултета; Владимир Вујновић, инспектор Мин. пољопривреде; Божа Јовановић, асистент Пољоприв. факултета; Стева Николић, доцент Пољопр. факултета; Стева Лукић, референт воћарства за Дунавску бановину; Милан Митровић, ветер. ппуковник у пензији; Тодор Мраовић, семенарски трговац; Јован Јекић, инспектор Мин. шума и руда у пензији; Софроније Партонић, виши саветник Мин. пољоприв. у пензији и др.

После водоосвећења, које је извршио прота г. Влада Стаменковић, пререзан је славски колач. Овом

чину била је присутна цела Управа Српског пољопривредног друштва. По свршеном резању колача прота г. Стаменковић одржао је прикладни говор о значају славе и о улози Пољопривредног друштва коју оно још и данас има на унапређењу пољопривреде која храни све нас, а затим је претседник Друштва г. Мирко Миљковић поздравио изасланика Њ. В. Краља, изасланике хуманих друштава и присутне госте овим речима:

„Први наш поздрав са ове славске свечаности упућујемо Првоме међу првима, Највишем заштитнику пољопривреде и Српског пољопривредног друштва, Њ. В. Краљу Александру I., са топлим жељама за Његов дуг живот и срећну владавину“.

Друштву чини част што међу угледним званицама може поздравити Изасланика Њ. В. Краља. У високој пажњи којом га Њ. В. Краљ одликује, Друштво гледа своју највећу награду и потстрек за будући рад.

Затим је претседник г. Миљковић поздравио Изасланика г. Министра пољопривреде и захвалио г. Министру што се интересује за рад Српског пољопривредног друштва, указујући му своју моралну и материјалну помоћ. — Потом је поздравио све присутне изасланике појединих патриотских удружења и корпорација; захвалио се гостима на пажњи и части коју су Друштву указали пажњом о његовој слави и поздравио их по лепом српском обичају са *„добро нам дошли“*. Даље је у своме говору навео да су ову најстарију хуману установу — Српско пољопривредно друштво, основали ови много заслужни угледни државници и одушевљени пољопривредници: г. г. Др. Милован Спасић, Др. Јосиф Панчић, Чеда Мијатовић, Коста Црногорац, Чеда А. Поповић, Фрања Фштетечки, Алекса Стојковић, Арса Ристић, Милан Миловук и Сергије Станковић. Да је ово Друштво још 1870 год. приредило прву пољопривредну изложбу у Крагујевцу, на којој су узели учешћа при отварању изложбе Књаз и цела Влада; да је Српско пољопривредно друштво унело први гвоздени плуг и дрљачу, а дотле се знало

само за дрвену ралицу; оно је водило активну пропаганду преко свога органа „Тежака“ за увођење племенитих раса стоке, нарочито свиња, за културу детелине, сточне репе и других биљака за исхрану стоке; оно је извело на своме имању у Шапцу први покушај калемљења шљива бољим сортама на подлози „џанарике“ и окалемљене саднице раздавало народу.

За рад Српског пољопривредног друштва везан је развитак наше пољопривредне књижевности. Оно је колевка сваке привредне идеје и покрета из области земљорадње и сеоског живота. *Само услед дугогодишњег рада Српског пољопривредног друштва развијена пољопривредна свест у народу дала је потстрека за постанак земљорадничког задругарства и за заснивање кредитних установа за помагање сељака јевтиним кредитом.*

Даље је у своме говору г. Миљковић рекао: да је Српско пољопривредно друштво посветило нарочиту пажњу *идејном раду*. Оно је код својих стручних установа: пољопривредних подружина (којих у овој години има 137 са око 6.000 чланова) пољопривредних књижница и читаоница и омладинских дружина организовало повремена стручна предавања из свих привредних грана; одржава разне пољопривредне курсеве за обуку сеоских младића. У својим стручним секцијама, конференцијама и конгресима, покреће и расправља разна пољопривредна и привредна питања. Оно сарађује на изради законских пројеката по свима пољопривредним гранама; води деценијама снажну пропаганду и успева да се стварају многе корисне економне установе: Министарство народне привреде, угледна добра, окружне пољопривредне станице, државни лозни расадници, срески воћни расадници, сточарски заводи; доноси се закон о државним економима, заводе, установе средњих и нижих пољопр. школа и врх свега тога као круна рада Српског пољопривредног друштва, остварује се његова давнашња жеља, заснива се пољопривредни факултет на Београдском Универзитету.

У своме исцрпноме говору г. Миљковић поменуо је: да Друштво активно сарађује на културном и при-

вредном просвећивању пољопривредника, како би се код нашег сељака изродила свест о значају његове економске моћи, те да не подлегне у светској утакмици при овој општој пољопривредној кризи. У том смеру Друштво је основало: *Савез пољопривредних књижница и читаоница и Омладинске пољопривредне дружине* са задатком: да обавештењима, предавањима и поучним књигама пробуди интересонање пољопривредника за јачање југословенског села. Сада у Савезу има 110 књижница и читаоница са 2200 чланова и 7 Омладинских дружина са 120 чланова. Тежња је Српског пољопривредног друштва: да се код свих пољопривредних подружина, аграрних заједница, земљорадничких задруга, задруга за пољопривредни кредит, код стручних, грађанских и основних школа заснују ове корисне установе, те да се и делимично приступи решењу најважнијег проблема: — народном просвећивању. — О раду Српског пољопр. друштва у овој години г. Миљковић је рекао:

„Поред огромне привредне и финансиске кризе, страховитог пада цена и пољопривредних производа и слабе куповне моћи нашег земљорадника, рад на снабдевању чланова пољопривредних подружина био је потпуно задовољавајући. То је дало могућности Друштву, да уз сарадњу пољопривредника, подружина и омладинских дружина приреди и у овој години низ пољопривредних изложаба и курсева из свију пољопривредних грана и том приликом на име награде добрим излагачима раздало и у народ унело велики број пољопривредних справа, ратарског и воћарског прибора, као и знатан број поучних пољопривредних књига, те је и на тај начин пружена пољопривредницима корисна поука“.

Уз то додао је г. Миљковић: да је Друштво у овој години извршило у своме раду *један успешан потез: појачањем производње семена, детелине и др. биљака за исхрану стоке.* Док су наши пољопривредници ранијих година продавали странцима семе детелине по 4—5 дин., па исто семе пречишћено ку-

повали из иностранства по 20 и више динара, дотле данас наши сељаци продају натурално, непречишћено семе детелине по 12—15 динара. Док је раније увожено из иностранства овог семена за неколико милиона динара, дотле се сада за толико милиона динара извози. Овај преокрет наступио је одмах, чим је Пољопривредно друштво почело да врши откуп семена детелине од наших пољопривредника (по 9—11 дин.) и да пречишћеним семеном на машини „Трифолин", која је инсталисана у друштвеном дому, снабдева наше земљораднике по знатно јевтинијој цени од оне, по којој су им странци продавали. Овим потезом Пољопривредно друштво потпуно је успело де наши пољопривредници не продају више у бесцење семе детелине и на тај начин створило им нов извор зараде.

На крају свога говора г. Миљковић је изразио велику захвалност и одао признање свима добротворима и пријатељима који помогоше ово хумано Друштво у вршењу његовог племенитог задатка, а у првом реду пољопривредно друштво дугује дубоку захвалноет своме *Највишем заштитнику* коме кличе: да живи Њ. В. Краљ! Да живи Краљевски дом!

После поздравног говора претседника г. Миљковића, Изасланик Њ. В. Краља честитао је славу Српском пољопривредном друштву овим речима:

Господине претседниче,

Сматрам се врло срећним, што Вам могу у име Њ. В. Краља честитати данашњу славу Св. Краља Милутина. Извршујући ову наредбу Њ. В. Краља, ја Вам, Господине Претседниче, најсрдачније честитам Славу и молим Вас да примите знању да ћу бити веран тумач код Њ. Величанства Ваше верности и оданости.

После славског свршеног чина, вођ дечијег пољопривредног клуба у Белом Потоку г. Арса Ристивојевић, са претседником општине г. Илијом Живковићем, поздравио је бираним речима претседника г. Мирка Миљковића и предао му почасну диплому за рад на просвети и унапређењу пољопривреде. Том приликом

предате су дипломе почасног чланства г. г. Сави Ратковићу, члану Управе, Боривоју Нешићу, инспектору и г. Тарасову пољопр. референту.

Ова пажња вође клуба и Пољопр. књижнице и читаонице у Белом Потоку симпатично је позорављена од свих присутних изасланика и гостију.

М.

Честитке

добивене на дан славе Св. Краља Милутина 12-XI-1933 године.

Претсед. Срп. пољопр. друштва, г-ну Мирку Миљковићу, Београд

Са истом топлином осећања, братства и солидарности, и надама којима се данас испуњавају чланови вашег заслужног и напредног Друштва, честитам Вам славу Св Краља Милутина у име своје и грађанства Врбаске бановине и срдачно се захваљујем на гостољубивом позиву.

Светислав Милосављевић,
бан Врбавске бановине.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Спречен да присуствујем прослави друштвеног Крсног имена, молим поштовану Управу и све присутне друштвене чланове и пријатеље, да овим путем приме моје честитање са најлепшим жељама за што потпунији успех у корисноме и благотворноме раду.

Коста Д. Главинић,
редован члан Српског
пољопривредног друштва.

Врло поштовани Господине претседниче,

Заузет службеним послом ван Београда, на дан друштвене славе Св. Краља Милутина молим да изволите примити уз моје извињење што ми није могуће друштвеној слави лично присуствовати — и најсрдачније жеље и честитке за процват и напредак Српског пољопривредног друштва, на корист и срећу наших вредних пољопривредника и целе државе наше уједињене Југославије.

Са одличним поштовањем,
В. Немчанин,
инспектор
Мин. пољопривреде,
члан Срп. пољ. друштва.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Честитам Вам Крсно име желећи Вам, да га са најлепшим жељама са пријатељима Друштва проведете, и низ година пропраћате.

С поздравом,
Милоје Ж. Срећеновић,
из Михаиловца

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Честита Крсно име Друштва и жели напредак у раду,

Ваш редован члан,
Љубомир Милешић
Велико Градиште.

Српском пољопривредном друштву, Немањина 11, Београд.

У име својих чланова честита Крсно име

Чачанска подружина,
претседник *Поповић.*

Г-ну Мирку Миљковићу, претсед. Срп. пољопр. друштва, Београд

Честитам славу Вашег Друштва.

Евгеније Деркачев,
Ћуприја.

Г-ну Мирку Миљковићу, претсед. Срп. пољопр. друштва, Београд.

Срдачно честитамо Крсно име и поздрављамо,

Јован Баић,
претседник Главног савеза
виноградара и воћара,
Смедерево.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Честитамо славу.

подружина Бијељина.

Српском пољопривредном друштву, Немањина 15, Београд.

Честитамо Крсно име Друштву,

Пољоприв. књижница и
читаоница, Рудо.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Подружина у Крајини честита својој централи Крсно име да заједнички и даље деламо на пољопривредном пољу, а за напредак нашег пољопривредника.

претседник,
Тих. Димирсковић.
Неготин — Крајина.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Са радошћу честитамо данашњу славу.

претседник подружине
у Пироту,
Даскаловић.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Приликом прославе Крсног имена примите израз наше искрене оданости желећи вам срећу и дугогодишњи успешан рад.

Подружина Српског
пољоприв. друштва
у Сенти.

Српском пољопривредном друштву, Београд.

Срећна слава.

Пољопривредна омлад.
дружина — Јајинци.

Претседнику Српског пољопривредног друштва, Београд.
Гушевачки пољопривредни клуб честита Крсно име.
вођа *Миодраг Поповић.*

Претседнику Српског пољопривредног друштва, Београд.
Сврљишка пољопривредна подружина честита Крсно име.
потпретседник, претседник,
Милан Голубовић. *Милован Поповић.*

Поштовани господине Благајниче,

Честитам Вам Крсно име Ваше установе и желим да иста послужи на корист и напредак свију пољопривредника наше Југославије.

Вас и целу Управу поздравља Ваш

Драг. Месаровић,
земљорад. из Г. Шаторње.

Српском пољопривредном друштву, Немањина 15, Београд.

Светог Краља Милутина, патрона Пољопривредног друштва моли да друштву дарује моћ, снагу и напредак на корист југословенског пољопривредника,

прота *Дим. Грујић,*
из Уровице.
редован члан.

Много поштовани Господине претседниче,

Благодарећи на љубазном позиву, жалим што сам спречен да присуствујем Крсној слави Српског пољопривредног друштва.

Молим Вас, много поштовани господине претседниче, да примите у име Друштва моје искрене честитке и жеље за даљи успешни рад.

Свечано изјављујем да ћу и даље све своје скромне снаге посветити напретку ове установе.

Примите и овом приликом израз мог одличног поштовања од вашег вазда оданог ред. члана

Инж. *Љуб. Петровића,*
управника Машинске радионице Држ. добра, Беље

Српском пољопривредном друштву, Београд

Крсно име — славу Светог Краља Милутина, са најлепшим жељама честитам и желим Српском пољопривредном друштву увек завидан рад на унапређењу пољске привреде, села и сељака.

С поздравом,
Спасоје Ђ. Стевановић,
претседник пољоприв. подружине у Голобоку, редован члан С. п. друштва.

О задружном и појединачном сушењу воћа, грожђа и поврћа.

(Свршетак).

На крају овога дела сматрам за потребно да кажем и ово: по моме мишљењу, Министарства пољопривреде и социјалне политике и народног здравља, могу врло много да учине, а нарочито ово друго, да се што

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пре створи што више *„задруга наших економски слабих земљорадника, занатлија и индустриских раденика за сушење и прераду воћа и поврћа“*, а ради осигурања бар једног дела зимске и ранопролећне хране за себе и своју породицу и то на следећи начин:

1. да из прихода Државне класне лутрије набаве што већи број гвоздених прибора потребних за сушнице, у којима би се сушило воће и поврће и да те прибore или поклањају новооснованим задругама са горњим циљем или уступе за половину цене коштања, с тим, да се та половина вредности има вратити у 4—6 полугодишњих рата, почев од друге године од оснивања задруге;

2. да што пре отворе, опет из прихода Државне класне лутрије, кратке курсеве за спремање што стручнијих људи, који би руководили целокупним радом око припремања, сушења и остале прераде воћа, грожђа и поврћа и лично радили на сушницама тих нових задруга.

Прве године од оснивања задруге за време целе сезоне сушења, да плаћају те руковаоце поменута Министарства;

3. да Министарство социјалне политике и народног здравља *што пре* отвори нарочите курсеве за женско особље које би се научило и упутило у спремање боље хране — јела, од материјала кога могу имати и најсиромашнији слојеви земљорадничко-занатлијски-индустриско-раденички, а који нам материјал у неким крајевима наше Државе пружа скоро у изобиљу наше богато поднебље, како у дивљем, тако исто и у питомом стању и да то особље, добро спремљено и надлежно испитано о својој спреми, упути као путујуће наставнице, првенствено у оне крајеве, у којима се већина становника и сувише рђаво храни. Те би наставнице имале за задаћу: да упућују домаћице поменутих крајева и у појединачно и задружно сушење воћа и поврћа, ради осигурања зимске и ранопролећне исхране.

По себи се пак разуме, да се и поменути курсеви

и награде путујућим наставницама имају плаћати из прихода Државне класне лутрије.

Све горе предложене мере, које би требала и могла да предузму поменута министарства, треба и могу да предузму, и то *што пре*, и бановине, према својим средствима, а потребна материјална средства треба да се створе и њима да би се народу, економски и културно слабом помогло: да се боље храни, јер сит грађанин је задовољнији од гладнога и више воли своју државу него гладан.

Да би од рада, какав је горе предложен, било брзих и несумњиво добрих резултата, и да је такав рад и могућ, само треба имати разумевања за истакнуто питање и добре воље за његово решење, навешћу само један сличан пример из предратне Краљевине Србије:

Покојни Милорад Драшковић, као Министар народне привреде, схватајући значај и потребу што већег броја савршенијих сушница за сушење шљива и њихов извоз, решио је: да се из прихода Државне класне лутрије набави око 1000 гвоздених прибора за Главинићеву сушницу и да се ти прибори уступе сваком оном земљораднику Краљевине Србије, који хоће да начини сушницу поменуте конструкције и да се њом служи. Подела је извршена на следећи начин: имућни платили су ½ цене одмах, а ½ идуће године, мање имућнима уступљен је прибор за ½ цене коштања, под истим условима плаћања, а сасвим сиромашнима поклоњен је.

Ово решење пок. Драшковића, донесено благовремено, извршено је исте године, а резултат тога његовог решења био је: да је по извештајима држав. среских економа, пред рат 1914 године било у употреби у Краљевини Србији преко 12.000 сушница Главинићеве конструкције.*)

Поштовани слушаоци. Сумњам да ћу бити у стању да још који пут проговорим и ја коју реч, овако јавно

---

*) Ова ствар је без моје кривице закаснила за ову годину и ја молим, и овом приликом школоване људе који живе и раде, нарочито на селу, да се идуће године својски заузму за што јаче задружно и појединачно сушење воћа и поврћа.

и пред овако одличним слушаоцима, о извесним питањима и појавама код нас, која су у извесној вези са мојим данашњим предавањем, за која сам убеђен да ће се о њима не само морати говорити још дуже времена, него да их треба чешће и понављати, па макар то било и досадно, стога вас молим да ме до краја саслушате.

И у нашој лепој Домовини има још доста питања која вапију за што скоријим и што бољим решењем. Једно од тих питања је и питање што целисходније, што боље н јевтине исхране народне масе. Ово је питање врло важно за срећу, задовољство и напредак једнога народа, па према томе и Државе.

Сит и добро храњен народ осећа се задовољнији и јаче воли своју државу. Ово што вреди за сваки народ без разлике и за сваку државу уопште, вреди и за Југославију.

У нашој Богом благословеној Држави већину становништва чине: земљорадници, занатлије и индустриски радници, и врло велики број истих не храни се добро нити искоришћује многе хранљиве плодове и биљке, које му наше богато поднебље пружа, понегде скоро и у изобиљу, стога желим да приликом овога данашњег предавања и ја скренем пажњу свима школованим људима и женама код нас као и државним и бановинским чиниоцима на то, да треба *што пре* помоћи народној већини, а нарочито оној која живи на селу, да се привикне бољој и целисходнијој храни, и да јој се покаже, не само да је то и потребно и могуће, већ и да јој се помогне да то и постигне. Према томе, решио сам се, да и о томе питању говорим данас, на првоме месту ради наших најсиромашнијих земљарадника и тек на другоме месту ради имућних земљорадника и варошана, који се већ поодавно хране доста добро, а један део и врло добро.

Већина нашег народа, а нарочито у бановинама: Дунавској, Врбаској, Дринској, Моравској, Вардарској, Зетској и Приморској, нити се храни онако како би требало и како би могла према ономе што јој наше поднебље даје, нити искоришћује како би требало ни

оне производе које својим радом добива, а главни узроци због којих је у томе погледу данас овако како је, јесу по моме нахођењу: незнање, неумешност и давнашње навике у исхрани, које се врло споро и врло тешко напуштају.

Да је више умешности и разумевања код знатног дела нашег сеоског света, а код народне интелигенције више правог осећања за беду и невоље економски слабијих сугрђана, више добре воље и пожртвовања за олакшање тешког живота оних којима треба помоћи, број Југословена који се рђаво храни или и гладује, могао би се знатно смањити.

Данашњи начин исхране свих културних народа, па и наших имућнијих класа, нарочито по градовима, не да се ни упоредити са оним од пре 30 или 40 година. Код наше пак земљорадничке масе, нарочито оне сиромашније, па и код знатног дела маловарошког становништва, начин исхране или се није никако побољшао или ако у томе и има каквих промена оне су врло незнатне.

И код многих наших школованих и имућнијих људи потребно је врло често много времена да се привикну на неку нову, целисходнију, или на други бољи начин спремљену храну, него што је досада спремана у његовоме дому, а на селу стоји ствар још и горе. За доказ да је лако, дозволите ми да вам изнесем само два примера из свога властитог живота.

Мени је, на пр. пре 54 године требало пуна два месеца да се у Берлину навикнем на „берлински пимо“ који се у оно време правио по берлинским грађанским домовима од пиринца и крушака, без меса или са врло мало меса.

Други пример: пре светског рата није се у моме дому никад кувао „цушпајз“ (или словеначки „прикуха“) од сувих шљива, иако је то јело и врло укусно и врло добро, а за време окупације Србије 1915—18 моралисмо га, једне године јести и по три пута недељно, јер су се те године могле суве шљиве купити и у већим количинама и доста јевтино.

Неопходно је потребно да се *што пре* отпочне

јаче дејствовати на становништво појединих крајева да се *што пре* навикава на бољу и целисходнију храну, но што су, на пр. сува проја или често врло рђав хлеб са мало црна или бела лука, зелене или суве љуте паприке и понеки пут и са којим залогајем рђаво справљеног сира. Треба га поучавати, саветовати и личним примером показивати му, да за своју исхрану употребљава што више и што целисходније разне плодове и биљке о којима данас или не води никакав рачун или их врло ретко и у незнатним количинама употребљава. Ово дејствовање треба по моме нахођењу да буде више личним примером и непосредно, него писменом речи — која за неписмене не вреди баш ништа — свих школованих Југословена, а нарочито Југословенки, који желе добро своме народу и својој Држави, а нарочито оних који су са њиме у свакодневном додиру и живе и раде у његовој средини, а то су на првоме месту народни учитељи, учитељице и свештеници, и ја и овом приликом молим народне учитеље, учитељице и свештенике да и у овоме послу предузму *што скорију и што живљу акцију*. Нека се угледају на своје претходнике и многе данашње другове, који су у другим, сличним акцијама раније и сада веома много користили средини у којој су живели и радили, па и себи самима, и нека верују да ће им народ умети за то бити благодаран. А по моме нахођењу дужност је и државних и бановинских управа, да добре и корисне раденике из тих културних редова, и од своје стране *примерно* награде не само писаним похвалницама или белешкама у „кондуит-листама", већ и новчаним наградама.

Да би вам показао колико могу да користе народу па и себи у сличним пословима народни учитељи и свештеници, изнећу вам између многих примера само два, мени добро позната, један из предратнога и један из послератнога времена. У другој половини прошлога века у једном селу код Ваљева био је извесно време учитељ пок. Михаило Ступаревић, и благодарећи његовој вредноћи, умешности и његовом школском врту, већина свршених ученика његове школе постала је добар

калемар воћа и лозе, повртар и модерни пчелар. Приходом од раних баштенских јагода, малина, раног поврћа и меда, он је, поред своје скромне учитељске плате школовао своју децу у ваљевској гимназији и на Београдској Великој школи. — Г. Милан Туцовић, свештеник у селу Трнави код Чачка, основао је са својим помагачима пре три године „Малинарско-воћарску задругу“ и успео је врло брзо да неколико околних села размноже племените малине и да та његова задруга прода прошле године само малина за 500.000 дин. и ове године примила је врло вероватно за малине и више од $^1/_2$ милиона динара.

Нека пок. Ступаревић, г. Туцовић и остали њима равни, које нисам овде поменуо, послуже као углед данашњим народним учитељима, учитељицама и свештеницима, а од моје стране хвала им и овом приликом за добро које су учинили својој околини.

За навикавање земљорадника, пољопривредних и индустриских раденика на бољу храну и што боље искоришћавање хранљивих предмета, воћа и биља, које наше поднебље у изобиљу пружа, могу учинити по моме дубоком и давнашњем уверењу, врло много, да не кажем и највише, школе за сеоске домаћице, чију су вредност и значај увиделе, Богу хвала, и нове политичке странке, које се сада стварају, јер су унеле у своје партијске програме и бригу о отварању што више тих школа.

Да би пак, успех школа за сеоске домаћице био што бржи, што бољи и потпунији, треба их отварати *првенствено* по селима, а тек на другом месту по оним варошицама које су више село него варош. Никако пак не би их требало отварати по већим градовима, а најмање у Београду. Ученице школа за сеоске домаћице треба образовати и васпитавати у селу, у средини у којој су рођене и одрасле, а никако у данашњој врсти великоварошког живота.

За мене је одавно јасно: да народна интелигенција, нарочито она која ради у народу и искрено му жели добро, треба што пре да предузме акцију код сеоске омладине противу примања од варошанки и

варошана онога што није ни добро, ни корисно, иако знам да то није лак посао.

У нашој лепој и Богом благословеној Домовини, врло је мало крајева у којима нема по шумама, шумарицама пољима: добрих гљива, јагода, малина, купина, дрењина и трњина, а кромпир, купус, мрква, бела и црвена репа, — цвекла, црни и бели лук, црвени и плави патлицан и њима сличне биљке, успевају и могу се гајити свуда где има и мало иоле подесног земљишта и воде. По моме нахођењу мало је и најсиромашнијих сеоских домова, који не би могли гајити побројано биље око свога дома или у непосредној близини истога. Да поменем још и дулеке и тврдокоре бундеве, које су печене или на који подесан начин спремљене, врло укусна људска храна. Од тврдокорих бундева, слатких јабука или крушака и мало шећера, или меда може се начинити врло укусан и хранљив пекмез.

Да поновим и на завршетку: да и најсиромашнији земљорадници пољски и индустриски раденици који имају своју породицу и свој дом, ако се удруже у добро организовану задругу могу себи спремити за зиму и рано пролеће, суво воће, грожђе и биље подесно за људску исхрану.

Коста Д. Главинић.

Воћарство.

Ђубрење воћака.

Као што се гајењем културних биљака одузима жетвом сваке године из земље по известан део хране, исто се тако дешава и код воћака. И оне доношењем рода сваке године слабе земљу и то тим више, уколико је година родније. Ово одузимање хране утолико је штетније, што лишће које с воћа опада не остане под дрветом, већ га ветар већином разнесе, које би исцрпљену храну унеколико надокнадило.

Ако се воћке желе рационално гајити онда је потребно, да се оне и поред других радова повремено и обилно ђубре. У противном, а нарочито на лакшим земљама, могу воћке да угину и пре него што би њен сопственик имао од њих користи.

Погрешно је схватање понеких пољопривредника, да воћке својим разгранатим жилама могу наћи у земљи онолико хране колико им је потребно за њихово успевање и опстанак

Добро гајене и ђубрене воћке дају сталан и обилан род, снажне су и здраве, такође су отпорне противу болести и штеточина, заштићене од рђавог времена, хладноће, суше ит.д.

Као свака биљка тако исто и воћка потребује поглавито за своје напредовање азота, фосфора, калијума и креча у различитим количинама према својој природи, старости, јачини земље и начину гајења. Тако воћкама је потребно, да им се годишње уноси у земљу на 1 квадратни метар у обиму њихове круне и то: азота 7.5 грама, калија 15.0 гр., фосф. киселине 5.0 гр. и креча 20.0 гр.

До свога потпуног развића воћка захтева више азота него фосфора и калијума, а у правој родности обратно.

I За ђубрење воћака може се употребити природно и вештачко (минерално) ђубриво.

1) Као најважније, тако рећи основно ђубрење јест *стајско ђубриво.* Оно садржи све храниве материје потребне за исхрану воћака. Сем тога, оно утиче и на поправку физичких особина земље: умножавање хумуса, трошење и загревање земље, (тешке и хладније постану трошније и топлије, а песковите збивеније и хладније).

Међу овим долази на прво место *говеђе ђубриво.* Оно је при разумном неговању богато у хранивим материјама и добро је за лаке и топле земље. *Коњско* је за хладне и влажне, *свињско* опет садржи мање хранивих материја и употребљава се за суве и топле земље.

Када се сва четири ђубрива добро измешају добива се мешовито или потпуно стајско ђубриво, које је подесно за све врсте земље.

Тако потпуно згорело стајско ђубриво тешко је око 500 кгр. по кубном метру и садржи у себи следеће:

воде — — — — — — — — —	787	делова
биљних отпадака — — —	135	„
разних минералних материја	60	„
калија — — — — — — — —	5	„
креча — — — — — — — —	5	„
азота — — — — — — — —	4.50	„
фосфорне киселине — —	3.50	„

Само добро однеговано и потпуно згорело стајско ђубриво треба употребити за ђубрење воћака. По једном хектару узима се 30—50.000 кгр. таквог ђубрива.

2) *Осока (пиштевина)* која се добива из стајског ђубрива, добра је за ђубрење воћака, садржи у себи доста азота, утиче на пораст воћке и лако продире у земљу. Употребљава се за ђубрење нарочито старијих воћака. Чисту осоку треба разблажити водом и то двоструко или $^2/_3$ воде и $^1/_3$ осока.

3) *Компост (мешанац)* јесте ђубриво настало од отпадака од свега сметелишта баченог на једну гомилу или у рупу, сло-

жено и разређено слој по слој: коров и разне траве од плевљења по повртњаку, сметлишта са улица, путова и путања, пепео, чађ, отпатци кожа и крпа, људски измети, коњска балега ит.д.

Све се ово посипа кречом и прелива осоком, чешће буши и преврће да пре труне. После 1—2 год. постаје мрко земљасте боје и подесан је за ђубрење.

Компост је добар за све воћке, јер садржи у себи све хранљиве материје, а нарочито оне, које су обилатом родношћу земљу исцрпиле. Просечни састав добро израђеног компоста садржи у себи следеће:

азота	5—6	на 1000 делова
фосфорне киселине	4—6	„ „ „
калија	5—8	„ „ „
креча	30—60	„ „ „

4) *Људски измети* обилују фосфорном киселином. Дејствују на образовање дрвета и плода. Веома су подесни за ђубрење јагодичастог воћа. Да се отстрани непријатан задах, меша се са струготинама од дрвета или плевом. Добро је када се овако измешан убаци у компосну гомилу, чиме се вредност компоста у погледу хранљивих материја знатно појача. Људски измети садрже у себи азота 1—2%, фосфорне киселине 3—6% и калија 0.5%

II Као допуна стајском ђубриву могу се употребити вештачка (минерална) ђубрива: фосфорна, калијумова, азотна и креч.

1) *Фосфорна ђубрива, суперфосфат:* садржи 16—18% фосфорне киселине, која је у води лако растворљива и одмах приступачна жилицама. Дејство траје ретко више од годину дана. *Томасово брашно (згура)* има 17.5% фосфорне киселине. Дејствује више година у земљи. За 1 ар довољно је 5—10 кгр. Подесна су за сва земљишта. Потребна су за образовање цвета, семена и плода; за воћке снажног пораста и неплодне.

2) *Калијумова ђубрива.* Налазе се и у *пепелу* који се добива горењем дрвета и у њему има 10% калијевих соли. Узима се 12 кгр. на 1 ар. Најбоље је у облику *40%тне калијеве соли* и довољно је 2—3 кгр. на 1 ар. Добро је нарочито за тешке земље, за образовање и снажење дрвета. Јабучасто воће потребује га у већој количини.

3) *Азотна ђубрива: чилска шалитра* садржи 15,5% азота и *амонијев сулфат* са 15—16% азота. Његово је дејство спорије од чилске шалитре, али зато је и дуготрајније. На 1 ар узима 2—6 кгр. Добра су за сва, а нарочито средња и тешка земљишта. *Кречни азот (вапнени душик)* са 15% азота и 50—60% креча. Узима се 3—6 кгр. на један ар. Азотно ђубриво поглавито дејствује на пораст воћке (снажење грана и летораста) као и на образовање лишћа. Осим тога оно је

важна чињеница и за образовање боје и укуса плода. Са већом количином треба ђубрити воћке без довољно и слабо развијене круне.

4) *Креч* је неопходно потребан свима воћкама, а нарочито коштичавим воћу. Ако га нема више у земљи од 1—2% воћке расту споро, побољевају се и не рађају добро. *Печеног (живог) креча* који се претходно претвори у прах-брашно, потребно је на један хектар 1000—1500 килограма. Креча има у живом — печеном кречу око 90%, у сировом коштаном брашну 22%, у Томасовом брашну 48% и у лапору 50%.

Креч утиче на сазревање дрвета, лепу боју, образовање шећера и трајашност плода.

Вештачко ђубриво употребљава се само за попуњавање празнина хранљивим материјама, а уколико се то не може постићи оскудицом у стајском ђубриву. Оно се лакше преноси и потребно је у мањим количинама, — те је према томе и његов подвоз јевтинији до воћњака, али мана му је та, што не поправља физичке особине земље као стајско ђубриво.

За *зелено ђубрење* сеју се по воћњаку оне биљке, које обилују азотом, као: озими грашак, грахорица и др. махунасте биљке. Семе се по копању или орању у своје време посеје и пошто биљке израсту 5—6 см. плитко се заору. Оно се може употребити само у оскудици стајског ђубрива и на подесним местима.

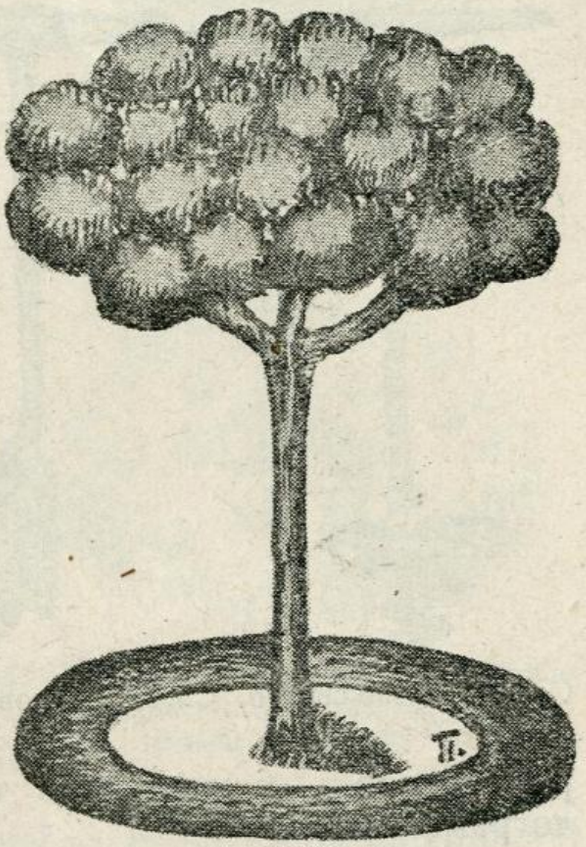

Сл. 52. — Ђубрење у јаркове старијих воћака.

III Време и начин ђубрења.

Зна се да су само најситније жилице (сисалице) у стању да упију из земље хранљиве материје, које су потребне за исхрану воћке. Оне су обично у тежим земљама распрострте у обиму круне, а на лакшим и слабијим налазе се и даље у земљи и изван обима (периферије) круне. Према томе у таквим земљама треба ђубрити воћку и даље сем обима круне, а у првом случају колико захвата обим круне. Растојање од стабла где се врши ђубрење, обично је од 1½ метар па и нешто више. Уз стабло не треба ђубрити, јер се изгуби велики део хранљивих материја, пошто их жилице-сисалице не могу да искористе. Млађе воћке као и оне које су окалемљене на

слабим подлогама за чучаво (ниско) воће, ваља ђубрити само утолико, колико њихове круне достижу и то чешће, јер њихове подлоге не пуштају жиле у дубину и имају мали простор око себе, одакле би могле храну црпити. Воћке старије и које су окалемљене на дивљакама високог стабла треба ђубрити дубље, јер је њима тамо храна потребна.

Моћ усисавања хранљивих материја већа је код тешких глинастих земаља; док напротив код песковитих, лакше и мање растреситих, мања је.

1) *Ђубрење заоравањем.* Стајско ђубриво растури се по целој површини воћњака и плитко заоре, пазећи при том да се жиле не повреде. Овако се може ђубрити фосфорним и калијумовим ђубривом посебно или у мешавини са стајским ђубривом. Ђубри се с јесени, преко зиме и рано с пролећа.

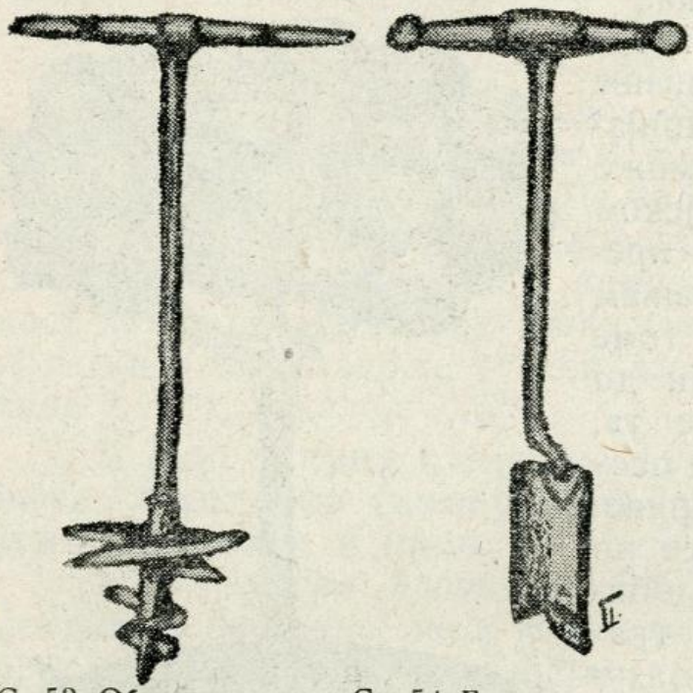

Сл. 53. Обичан сврдао. Сл. 54. Биндов сврдао.

2) *Ђубрење под мотику.* Стајско ђубриво и компост измеша се са земљом и растури у обиму круне, па мотиком плитко прекопа и затрпа. Може се земља откопати у обиму круне и удубљења попунити ђубривом, па затим затрпати откопаном земљом. На 1 кв. метар потребно је просечно 5—6 килограма стајског ђубрива или 3—4 килограма компоста.

3) *Ђубрење у јаркове (бразде).* У обиму круне воћке у растојању $1^1/_2$ метар од стабла па и више, ископају се јаркови дубине 10—20 см. и ширине једног ашова, па се у њих ђубре закопа.

4) *Ђубрење у рупе.* Течно ђубриво (осока и људски измети) сипа се у рупе које се ископају ашовом или сврдлом *(сл. 52 и сл. 53.)* у обиму круне воћке, у растојању 1—$2^1/_2$ m. а у дубину за 40—50 см. *(сл. 55).* На 1 кв. метар довољно је 2—3 литра течног ђубрива. Могу се ископати ашовом бразде у виду круга у обиму круне, дубоке 20—30 см. и у њих сипати течно ђубриво.

Рупе не треба засипати земљом после ђубрета, већ их запушити парчадима од цигље, да би се опет могле воћке ђубрити и да се не копају друге рупе.

Код воћака које су посађене на песковитом или добро окопаном и чистом земљишту, може се течно ђубре одозго

полити толико колико круна воћке достиже. Овако преливено ђубре нађе себи пута за свој одлазак до жила помоћу каналчића, које су у земљи направиле кртице, мишеви, разни инсекти ит.д.

Течним ђубривом може се ђубрити преко целе године, само када у земљи има влаге, али са највећим успехом ђубри се од јануара до марта. Воћке које су понеле доста рода треба ђубрити још два пута у мају и јуну, јер ће допринети да се род одржи, постане крупнији и да се образује што већа количина цветних (родних) пупољака за другу дину.

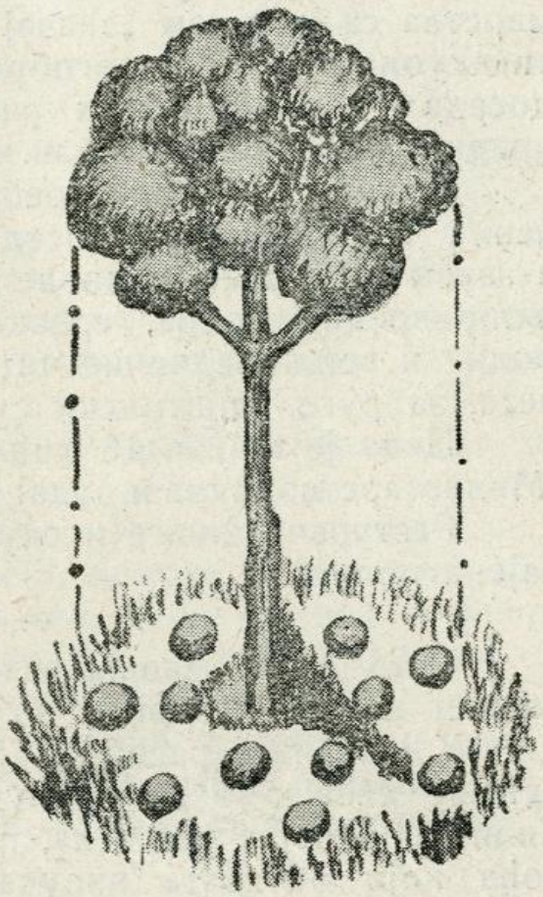

Сл. 55.— Рупе избушене сврдлом или ископане ашовом за ђубрење течним ђубривом

5) Код воћака око којих се *гаји детелина* или су *под травом*, ђубре се подаље од стабла закопава у дубину 40—45 см. За ђубрење најбоље је употребити стајско ђубриво и компост.

Лаке, растресите, шљунковите и камените земље треба ђубрити упролеће.

Калијумово и фосфорно ђубриво употребљава се ујесен и то на исти начин као и стајско ђубриво плитким закопавањем или преоравањем. Азотна ђубрива као н.пр. чилска шалитра употребљава се с пролећа растурањем по прекопаној површини а не мора се закопавати.

П. С. Петковић

Књижевни прикази.

Ових дана изашла је из штампе Књига *„Покретна пољопривредна изложба и школа* (с нарочитим осврtом на шумарски део изложбе)“, а из пера инж. Слободана Баранца, саветника Министарства шума и руда, једног од поборника и организатора Покретне пољопривредне изложбе и школе и познатог просветног радника на пољу пропаганде шумарства.

Књига има 85 страна текста обичног октава формата са 24 слике.

Како се у првом делу књиге говори о организацији, задатку и циљу, те успеху и раду Покретне пољопривредне

изложбе и школе (као таква је прва књига ове врсте код нас), то може врло добро послужити како пропаганди саме идеје, тако исто и као упутство свима онима који раде на стварању и организовању пољопривредних и других (покретних, локалних и бановинских) изложаба и школа.

Књига је нарочито штампана у сврху пропаганде шумарства са чланком „значај и важност шума и шумске политике уопште“ и са многобројним поукама и саветима који су досада у виду летака раздавани на Покретној пољопривредној изложби и школи.

Ову би књижицу требао набавити сваки писменији грађанин, нарочито шумопоседници, те љубитељи шуме и лова, а затим шумарске установе и особље, (нарочито лугари), пољопривредна добра, срески пољопривредни референти, народне и земљорадничке читаонице, основне школе, соколске чете, задруге, општински судови, деловође, бележници и др.

Цена је књизи 15 динара, а може се добити код писца (Министарство шума и руда) и код већих београдских књижара.

Растурачи књиге и скупљачи претплате добијају уобичајени попуст.

Ових дана изашла је из штампе нова књига **„Чување свежег воћа и поврћа“** од Др. *Вел. Н. Стојковића.*

У књизи се расправљају савремене практичне методе за чување свежег воћа и поврћа у циљу бољег уновчавања. Књига обухвата два дела, први много опширнији о чувању воћа који обухвата проучавања о *плоду воћака и његовом саставу, о узроцима кварења и методама чувања воћа, о чувању воћа у разним материјама, о опадању и губицима воћа за време чувања и о чувању разних врста воћа,* и други знатно мањи део, о чувању разних врста поврћа.

Књига је подешена тако да послужи и школама, а тако исто и пољопривредницима практичарима. Има 203 стране и 79 слика, а цена јој 25 динара. Може се набавити преко Српског пољопривредног друштва.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

29 седнице, држане 19. јула 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: Н. Белобрк, Д. Спремић, В. Матић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, М. Николић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 551) Прочитан је и усвојен записник 31. седница Управног одбора.

II 552) Примљен је знању записник 29. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 29. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

553) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

554) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 234.

555) Да се не може усвојити претставка бр. 5119, већ да се роба врати у одужење дуга о трошку подружине.

566) Да се магационеру призна на име дневнице и путних трошкова кад службено путује својим мотоциклом, по 2 дин. од километра.

IV Прочитан је записник 29. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

557) Да се бухач у праху продаје по 36.— дин. кгр.

558) Да се по писму бр. 5078, понуде луцерка по 16.50 дин. а црвена детелина по 15.— дин. више подвоз и неоцаринъено, признајући тражену куртражу. Такође понудити ово семе у замену за рафију, прскалице и др. потребе.

559) Да се по акту бр. 720, отпишу калемарски ножеви у вредчести 266.— дин. које Подружина није примила.

560) Да се усваја предлог о набавци Кундеовог алата за семе луцерке и црвене детелине.

V Прочитан је записник 29. седнице програмског одбора, па је одлучено:

561) Да се поклони по један комплет књига Грађанској пољопривредној књижници и читаоници у Корману и Народној књижници и читаоници у Влашком долу.

VI Саопштења и предлози.

562) Прочитане су претставке г.г. М. Миљковића претседника и Н. Петровића члана управе, да извесно време неће долазити на седнице пошто ће отсуствовати. Одбор прима знању с тим, да г. претседника у дужности заступа г. ппретседник Др. Т. Митровић, односно члан управе г. Б. Ранковић.

Са овим је седница закључена.

33. седнице, држане 26. јула 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. заступник претседника, члан управе г. Б. Ранковић и чланови управе: Н. Белобрк, В. Матић. Д. Спремић, Т. Владисављевић, С. Ратковић и Др.М. Градојевић,

Претседавао заст. претседника члан Управе г. Б. Ранковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 563) Прочитан је и усвојен записник 32. седнице управног одбора.

II 564) Примљеи је знању записник 30. седнице књижевног одбора, и усвојени су предлози бр. 367 и 368, за куповину књига, на терет помоћи Моравске бановине.

III Прочитан је записник 30. седнице финарсиског одбора, па је одлучено:

565) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

566) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 238 и 239.

567) Да се подружини у Чифлуку продужи рок за исплату дуга до 1. новембра о. г. па ако га дотле не исплати, онда предмет да се преда адвокату ради судске наплате.

569) Да се одобри издатак у 5.749.— дин. друштвеном адвокату, за плаћање судских такса за поднете тужбе судовима против подружина које дуг нису платиле.

IV Прочитан је записник 30. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

570) Да се по тражењима бр. 5130, 5133, 5138, 5139, 5144 и 5160, пошаљу мустре луцерке и детелине и одговори, да је цена франко магацин детелини 15.— а луцерки 16.50 дин. промпт и необавезно. Означити такође колико има за продају, чистоћу и клијавост, као и да ће се од нове робе такође послати мустре и цене.

571) Да се набави још пола вагона плавог камена, пошто га у магацину нема а тражи се.

V Прочитан је записник 30. седнице програмског одбора, па је одлучено:

572) Да се прими знању одговор Завода за унапређење спољне трговине, којим извештава да ће у будуће директно да позива Друштво на конференције.

573) Да се Подружини у Житковцу одобри помоћ за држање два течаја у суми од 1000.— дин. онако како је предложено предлогом бр. 163, а додељена јој помоћ за изложбу у 2000.— динара повуче, пошто од изложбе одустаје.

574) Да се Народној књижници и читаоници у Лоћики поклони један комплет књига.

Са овим је седница закључена.

34. седнице, држане 2. августа 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. заст. претседника члан Б. Ранковић и чланови управе: С. Ратковић, В. Матић, М. Николић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк.

Претседавао заст. претседника члан г. Б. Ранковић.
Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 575) Прочитан је и усвојен записник 33. седнице седнице Управног одбора.

II 576) Примљен је знању записник 31. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 376 о куповини књига, односно узимању у комисион.

III Прочитан је записник 31. седнице финансиског одбора па је одлучено:

577) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

578) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 244.

579) Да се Подружини у Церовцу не може више да продужава рок за исплату дуга, већ да се наплата тражи судским путем.

580) Да се сходно ранијој одлуци Управног одбора, прими нова обвезница Подружине из Гуче и меница Подружине из Медвеђе с тим, да таксе падају на њихов терет.

IV Прочитан је записник 31. седнице набављачког одбора па је одлучено:

581) Да се начелно усвоји понуда бр. 5238, само за плугове Сервус и Јота, ако су оригинални, нови и ако нису од репарационог материјала, што ће се утврдити комисиски и техничким испитивањем. Аванс не дајемо а коначна одлука да се донесе на идућој седници. Док одговор не дође, понудити ове плугове савезима земљ. задруга по 750.— дин. франко наш магацин.

V Прочитан је записник 31. седнице програмског одбора, па је одлучено:

582) Да се Народној читаоници „Искра“ у Мишићима, поклони један комплет књига у вредности 100.— динара.

583) Да се усвоји предлог бр. 166, о прегледу рада Подружине у Плевљу.

584) Да се одбору за прославу двадесетпетогодишњице соколства у Скопљу, да помоћ у 1000.— динара у роби, за приређивање пољопривредне изложбе.

VI Саопштења и предлози.

585) По позиву Југословенског шумарског удружења на годишњу скупштину у Бања Луци, одлучено је да се замоли г. Л. Марковић, редован члан из Б. Луке, да у име Друштва присуствује скупштини.

586) Да се по писму г. Др. П. Вукасовића одложи конференција о грожђаном мољцу и јабучном црву за пролеће.

Са овим је седница закључена.

35. седнице, држане 9. августа 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић, чланови Управе: М. Николић, Д. Спремић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и В. Матић и редовни чланови: Ђ. Ђирковић и Љ. Петровић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 587) Прочитан је и усвојен записник 34. седнице Управног одбора.

II 588) Примљен је знању записник 32. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 32. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

589) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

590) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 249, а одбије по предлогу бр. 250.

591) Да се по тражењу Окружног суда у Чачку, да одговор по спору Подружине из Мрчајеваца против пок. П. Анђелића, односно отуђивања подружинског имања, у смислу раније вођене преписке.

IV Прочитан је записник 32. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

592) Да се понуда бр. 6338 за плугове одбије.

593) Да се по понуди бр. 6372, за трифолин смесу, решава доцније.

594) Да се прими знању извештај магационера о извршеном путовању ради утврђивања стања о изгледима на принос семена луцерке и детелине с тим, да даље путовање настави кад се семе појави на тржишту.

595) Да се по понуди бр. 6400, за плугове, одложи дефинитивна одлука, док се не добију тражени одговори на друштвену понуду.

V Прочитан је записник 32. седнице програмског одбора, па је одлучено:

596) Да се Подружини из Ђураковца да 4000.— дин. из помоћи Народне банке за приређивање сточарске изложбе.

597) Да се одговори г. Ч. Станковићу да се не могу њему да поклоне Тежак и Календари за раније године, али да ће се послати Подружини на привремено руковање, док не оснује пољоприв. књижницу и читаоницу.

598) Да се прими на поклон од г. С. Аџића, управитеља Учитељске школе у пенз. 110 књига „Одбир најмедоноснијих биљака Југославије“, које да се поклоне Пољоприв. књижницама и читаоницама, а г. Аџићу изјави захвалност писмена и преко Тежака.

599) Да се Здравственој задрузи из Ракинца, шаље за ову годину Тежак бесплатно.

VI Саопштења и предлози.

600) Г. Д. Спремић саопштава, да му је послала Подружина из Крупња, да је послала Друштву 400.— динара аконто једне Верморелове прскалице, и да јој је Друштво одговорило да је прскалице распродало а послатих 400.— дин. задржало у отплату дуга. Међутим, пошто је то новац приватног лица, то моли да се раније решење измени и новац Подружини врати. Одбор одлучује да финансиски одбор ствар извиди и учини даље шта треба.

601) Г. Б. Ранковић саопштава, да је у дневним листовима било објављено, који су главни чланови и који још могу бити чланови Друштва за приређивање сајмова у Београду, и да се тамо уопште не спомиње наше Друштво, које је оснивач. Моли, да се по овоме доносе одлука на идућој седници.

Са овим је седница закључена.

36. седнице, држане 16. августа 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: С. Ратковић, Т. Владисављевић, В. Матић, М. Николић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и редован члан Б. Милутиновић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 602) Прочитан је и усвојен записник 35 седнице Управног одбора.

II 603) Примљен је знању записник 35. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 33. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

604) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

605) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 253 и 256, а одбију по предлогу бр. 255.

606) Да се не може ослободити плаћања судских трошкова у 740.50 дин. Подружина из К. Митровице, односно њен секретар г. Р. Дробњак, пошто су трошкови створени његовом кривицом.

607) Да се прими знању извештај о стању Друштвених потраживања, као и упоредни преглед примања и издавања према буџету.

608) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је запи·ник 33. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

609 Да се пон ·а бр. 6404, за инкарнатску детелину одбије, пошто је семе непотребно.

610) Да се приме знању одговори по питању о потреби Еберхартових плугова.

611) Да се по понуди бр. 6464, откупи један вагон озиме грахорице по понуђеној цени и условима.

612) Да се по понуди бр. 4881, приме у комисион означени култиватори.

V Прочитан је записник 33. седнице програмског одбора, па је одлучено:

613) Да се Савезу трезвене младежи у Загребу, поклони једна књига „Рад првог земаљског воћарског конгреса" одржаног у Чачку.

614) Да се дају у штампу нова правила за пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине. Правила да се штампају у 2000 примерака, а погодбу за штампање да изврши претседништво.

615) Да на основу претстављака на неправилан рад Подружине у Азањи, изврши преглед рада инспектор приликом општег обиласка подружине.

616) Да се секратару Подружине у Лесковцу исплати награда у 180.— дин. за вођење подружинских послова у пр. г. пошто је Подружина испунила своје обавезе према Друштву.

617) Да на воћарску конференцију у Аранђеловац иде члан управе г. Б. Ранковић.

618) Да се Подружини у Пироту изда 500.— дин. на име помоћи, за извршено калемљење воћака.

619) Да се од г. Ћ. Ћирковића, директора „Биљане", прими на поклон 500 књига „Производња и трговина хмеља" и поступи по његовом распореду. Дародавцу да се изјави захвалност и да се упише за члана добротвора.

620) Да се ср. пољопр. референту у Бољевцу поклоне књиге о омладинским пољопривредним дружинама.

VI Саопштења и предлози.

621) Г. Претседник саопштава, да је умро дугогодишњи редован члан Војтех Буријан. Осврће се на његов плодан рад на унапређењу воћарства, и позива чланове Управе, да му као заслужном сараднику одаду последњу пошту. Одбор устајањем одазва се са: Бог да га прости и лака му земља.

Са овим је седница закључена.

37. седнице, држане 23. августа 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић и чланови Управе: М. Николић, С. Ратковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, В. Матић, Д. Спремић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележао секретар г. М. В. Дамњановић.

I 622) Прочитан је и усвојен записник 36. седнице Управног одбора.

II 623) Примљен је знању записник 34. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 34. седнице, седнице финансиског одбора, па је одлучено:

624) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

625) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 260.

626) Да се по акту бр. 5115 прими семе натраг, а рекламација достави М. Саобраћаја, да извиди зашто је пошиљка лежала неиспоручена три месеца.

IV Прочитан је записник 34. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

627) Да се набави 75 кгр. Уранија зеленила, пошто је продата већа количина коју треба испоручити.

628) Да се прими знању распис бр. 6363, о прописима за извоз семена луцерке и детелине.

629) Да се одбије молба бр. 6569, за кречни прах, пошто се исти не тражи.

V Прочитан је записник 34. седнице програмског одбора, па је одлучено:

630) Да се изложба у Сјеници, помогне са 2000.— дин. у роби и да отварању изложбе присуствује као делегат г. Др. Т. Митровић, ппретседник и одржи једно предавање из овчарства. На пут да крене на три дана пре изложбе.

631) Да се г. Д. Спремићу, секретару врачарске Подружине, исплати 360.— динара на име награде за рад у Подружини.

632) Да се одбору Тимочана и Крајинаца у Неготину Кр. да на послугу 3000 картонских тањирића и 300 ком. тегли за мед.

VI Саопштења и предлози.

633) Прочитан је позив Управе велесајма у Љубљани, на свечано отварање сајма. Одбор прима знању.

634) Г. Б. Ранковић члан Управе, саопштава да је као друштвени делегат присуствовао конференцији извозника, која је држана у Аранђеловцу. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 25. новембра 1933 г.

Пшеница

Србијанска 77 3 % Дунав нова	97—104
Србијан. 77, 3—4% Сава „	96—102
„ 77, 3% гл. пр. „	96—100
„ 77, 3% уз. пр. „	96—100
Бачка 78 2%	104—106
Банат. 78, 2%	96—100

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	74—78
Банат. пар. Вршац	75—80
Срем.	75—80
Србијан. пар. Пожаревац н. пр.	80—82
Лађа Дунав	81 85
Лађа Сава	80—85

Овас

Србијански нов	60—65
Сремски утовар. станица	55 60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—72
Македонско — Косовски	55 - 60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Беогр.	135—145
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без вреће утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	142—150

Суве шљиве и пекмез

Обична гарнит. пароб. Ваљ.	530 550
70—75	650—680
80 - 85	570—590
95—100	520—540
110 - 120	500—520
Меркантна	480—500
Пекмез	380—420

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6—6.50
Свиње лаке	6—6.50
„ мршаве	6—8
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3.50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3—3.50
„ II „	2—2.50
„ III	1.50—2
Јагањци и овце	1.50—2
Живина жива	6.50—10
Јаја	80 - 90
Маст	11.50—12.50
Сланина	9 - 10
Млеко краљве	1.80 - 2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9 - 10
Кајмак	18 23
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	45—50
Мек. обала Београд, без вреће	50—57
Кукуљ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	50 - 55
Црни лук	40 - 45
Бели лук	150—160
Сено	30—40
Слама	25 - 28

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	268—278
4% Аграрне обвезнице	—
7%. Инвестициони зајам 1921	—
Аграрна банка	245—250

Илустровани пољопривредни календар
за годину 1934 са пољопривредним поукама

Изишао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином, износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 ком. календара даје се:

ако узму на кредит (у распродају) 15% рабата
ако узму на повуку — доплату 20% „
ако пошаљу новац унапред 25% „

Календари код поруџбине од 10 ком. шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1.50 за поштарину, а од 2 до 9 ком. слати по 1 динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 ком. не шаљу се доплатом. Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит. Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

Српско пољопривредно друштво, снабдева пољопривреднике преко својих подружина којима
ЈЕ ПОЗАЈМИЦЕ
ЕЗ КАМАТЕ.

Тражите упутства за оснивање подружина.

●

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ!
Купујте и читајте пољопривредне књиге, тражите ценовник од Српског пољопр. друштва.

●

Е Ж А К
излази 1 и 15 сваког месеца. Годишња је претплата 30.— дин. која се шаље Српском пољопривредном друштву, Београд I, Немањина 15.

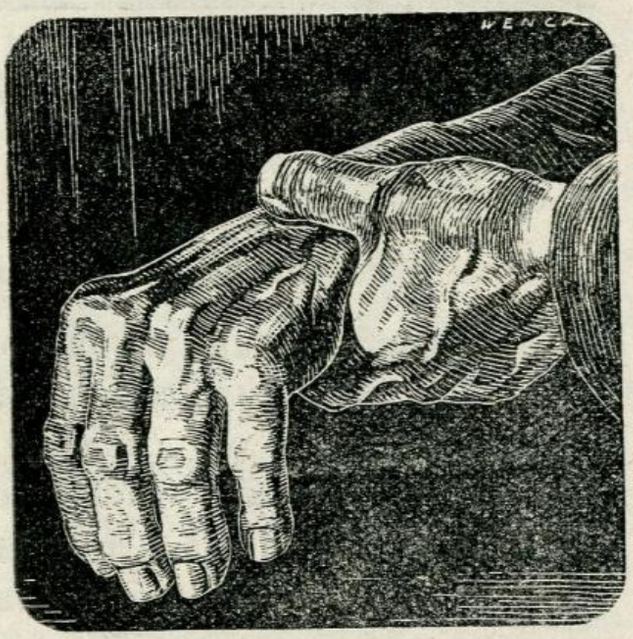

РЕУМАТИЧНЕ БОЛОВЕ
МОЖЕТЕ ЗАУСТАВИТИ

Без обзира да ли су болови у мишићима или зглобовима, СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их отстранити. Без утрљавања-одмах продире, греје и умирује. Не трпите — имајте увек боцу при руци

Употребљавајте СЛОАН-ОВ Линимент против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторзије и контузије и против свих врста болести мишића.

ДОБИВА СЕ У СВИМА АПОТЕКАМА И ДРОГЕРИЈАМА

SLOAN-OV
ЛИНИМЕНТ
ОТСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ.

Одобрено од Министарства Соц. Пол. и Нар. Здравља С. број 4497 од 15 марта 1932 године.

АЧУНИЦА II издање
пољопривреднике и пољопривредне школе
Милана Дунића, начелника банске управе
Изашла је из штампе. — Цена 25.— динара.
же се добити у Српском пољопривредном
уштву, Немањина ул. број 15.

Велика земаљска и интернационална изложба и сајам

живине, голубова, зечева и оваца од 16 до 21 децембра 1933 год у Београду

Пољопривредно живинарско друштво у Београду, које стоји под високим покровитељством Њ. В. Краљице Марије у сагласности и уз сарадњу Министарства пољопривреде саобраћаја, Банских управа и свих већих живинарских-пера дарских организација и одгајивача живине у нашој држави приређује од 16—21 децембра 1933 год. велику земаљску и интернационалну изложбу и сајам живине, питомих зечева голубова и оваца.

Уз ову изложбу организоваће се и посебно одељење у коме ће бити изложени најважнији представници домаћих типова оваца, као и остале племените расе.

Изложба ће се одржати у затвореним павиљонима ко мерцијалног дела Прве хигијенске изложбе у Београду.

Пошто ће ово бити највећа изложба ове врсте у нашо држави и како ће на њој узети учешћа и стране државе са својом жавином, Друштво је већ осигурало велики број на града за излагаче. Те ће се награде састојати у: новцу, пе харовима, специјалним медаљама и дипломама.

Новчане награде исплаћиваће се одмах по извршено оцени од стране оценивачког одбора.

Позивају се сви заинтересовани, да се благовремено припреме за ову велику изложбу.

Друштво ће у најкраћем времену накнадно објавити услове за све излагаче, као и повластице, које ће за њих важити.

За сва обавештења обратити се Пољопривредно-живи нарском друштву у Београду, угао Александрове улице Бр. 9 и Молерове улице (улаз из Молерове улице) тел. бр. 25-027

Управа

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732

Београд

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

Бр. 24. Београд, 15 ДЕЦЕМБАР 1933. год. Год. 60

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Чланке за лист слати Српском пољопривредном друштву Немањина 15 — Београд, а тако исто и бројеве листа који се враћају Друштву.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32.

О ковим типовима практичних пољопривредних школа.

Нижим и специјалним пољопривредним школама стављено је у задатак, да спремају подмладак способан да се по свршеној школи може одати одређеном позиву, а да много не лута испитујући и примењујући стечено знање према месним приликама.

Садање наше ниже и специјалне пољопривредне школе нису могле на жалост у потпуности одговарати овом свом задатку. Сама њихова организација са двогодишњом наставом није давала могућност, да се подмладак усаврши довољно теориски и практично, ако не у свима оно бар у појединим стручним гранама.

Да се тај недостатак уклони, потребно је да се трајање школовања у нижим пољопривредним школама продужи бар на три године. То су неке бановине већ учиниле. Тако је Банска управа Моравске бановине преуредила своје ниже и специјалне пољопривредне школе на тај начин, што је у дворазредним

школама отворила и трећи разред, у коме ће се пољопривредни подмладак моћи усавршити у појединим гранама тако, да кад из школе изађе, може одмах да организује и води послове своје специјалне струке. Даље, тако стручно образован подмладак имаће и веће самопоуздање у себе и свој стручан рад и моћи ће увек, без државне службе, својим стручним радом да зарађује за себе и своју породицу.

Сматрало се да ће бити корисно да ове трогодишње ниже пољопривредне школе могу примати и младиће од 13 година старости, чиме би се отклонила она честа појава код наше сеоске омладине, да се после свршене основне школе, па све док не ступи у пољопривредну школу, распусти тако, да се не може много поправити ни стручним васпитањем. То су увидели и сами родитељи, па радо дају своје млађе синове у стручне занатске школе да васпитавајући се, под строгим надзором, теорно и практично, проведу оно најопасније време дечијих година, кад их они не могу довољно упослити, а још мање изводити њихово васпитање.

Из напред изложеног јасно се види потреба за трогодишњом наставом; за доказ, да је поред данашње четворогодишње основне наставе за стручну обуку потребна најмања трогодишња стручна настава, могу нам послужити практичне трговачке и занатлиске школе, које и поред обилне праксе, специјализације послова, мањег градива и подмлатка са бољом основном спремом, ипак имају трогодишњу наставу, док пољопривреда са обилним градивом, мањом специјализацијом и са подмлатком слабе основне спреме има двогодишњу наставу, а у последње време шта више тежи се да се и ова двогодишња настава сведе на једногодишњу, па чак и шестомесечну наставу. Чудновато је да су наши високо школовани пољопривредници слаби познаваоци нашег села и васпитних прилика, и да неће да увиде своју заблуду, да се наше село и његове васпитне прилике не могу упоређивати са селом и приликама напреднијих земаља. Према томе и треба захтевати да наша

пољопривредна настава буде као и код поменутих напреднијих земаља.

Прилике у Моравској бановини налагале су, да се пет двогодишњих нижих пољопривредних школа претворе у трогодишње ниже специјалне школе. То су: Нижа пољопривредна сточарско-млекарска школа у Краљеву; Нижа пољопривредна воћарско-паркарска школа у Ћуприји; Нижа пољопривредна повртарско-цвећарска школа у Зајечару; Нижа пољопривредна задружна школа у Прокупљу и Нижа пољопривредна виноградарско винарска школа у Александровцу.

Наставни програм за ове школе у првој и другој години једнообразан је за све школе и њиме се пружа могућност ученицима, да у првој години стекну опште образовање, а у другој години пољопривредно; у трећој години међутим ученици се специјализирају у појединим гранама. Свака од поменутнх школа има свој специјалан и исцрпан програм стручне, теорне и практичне наставе оне струке која је самим називом школе опредељена, тако да ће убудуће школа у Краљеву давати стручне сточаре и сираре; школа у Ћуприји стручне воћаре и паркаре; школа у Зајечару стручне градинаре и цвећаре; школа у Прокупљу стручне задругаре, а школа у Александровцу стручне виноградаре и винаре — подрумаре.

Милан Дуњић,
начелник пољопр. одељ.
Банске управе у Нишу.

Шта чита народ у Србији.

Кад у старим нашим књигама, штампаним за Вукова доба, прелиставамо спискове пренумераната, наилазимо тамо поред чиновника, свештеника, учитеља и поштенородних трговаца и занатлија, по који пут и сељака. Биће да је међу тим пренумерантима са села ипак био ако не највећи, а оно свакојако добар део неписмених људи који свештенику, учитељу, најчешће среском старешини, што је пренумераци у купио, нису

могли из атара изићи. Иначе је и тада и много доцније у селу господарила тако звана усмена књижевност; на славама, приликом комишања, на прелима и седељкама су причане тако зване народне приче, легенде, басне, препричавани историски догађаји по народном предању, певане песме уз гусле и на глас и т. д. И седамдесетих година минулога века се у ужичком селу по врло ретком изузетку читало. Нешто бујниіи политички живот и партиске борбе које су тада отпочеле настајати обично су више препричаване по ономе што се чуло од партиских првака и агитатора, него што се непосредним читањем у селу сазнало. Још и тада је и сами *Вечити календар, Рожданик и Сановник* била сасма ретка књига, па се у треће село ишло код некога који је има.

После ратова (1876—1878) су сељаци певали:

По Бугарској крв се лије,
Око Плевне и Софије...

али су они ту песму научили не читањем, већ слушајући је по варошима, а мало после су ислужени војници донели и бугарску химну, која се, једно време, по ужичким селима певала као и свака друга национална песма:

Шуми Марица окрвављена,
Плаче удовица љуто рањена.

Били су ретки појединци који су тада читали књиге, па су зато нарочито и падали у очи. Ја сам, на пример, из детињства свога запамтио једнога сељака који је осем природне бистрине, показивао за оно доба велику суму духовне културе: читао је историска дела и о њима врло занимљиво причао сељацима историске догађаје, знао је понеке важне историске периоде појединих народа, историју француске револуције и причао не само по руској преради *историје једног француског сељака* (српски превод Пере Тодоровића), већ и по историским делима, а *Горски Вијенац* је на памет знао од почетка до краја и с највећим задовољством га управо декламовао кад се са сељацима заседи. Знао

сам другога једнога сељака воденичара, који је такође прилично читао, али се најрадије занимао астрономијом уколико је, као прост сељак, њу могао схватити и разумети. Свако доба ноћи он је знао по изласку и положају појединих група звезда, па их је не само народним, већ и научним називима звао. Да би звезде могао пратити, а из воденице да не мора увек излазити, био је воденичка брвна сврдлом избушио тако, да је на избушеним рупама могао посматрања чинити, па се толико био већ извежбао у кретању и положају звезда, да је знао на коју рупу коју звезду и у које доба треба посматрати.

Кад су осамдесетих година настале оштре партиске борбе, интерес сељака је за читањем већ био јаче порастао. Иако неписмени, скупили би се у групице и замолили којега писменога да им чита партиски програм или партиски лист, што би га с времена на време, у вароши добили од кога политичког пријатеља. Сећам се, кад сам једном читао једне новине, у ко има је био врло лепо, просто, али и доста књижевно написан допис двојице сељака из једнога краја у коме се тада развијала хајдучија, читав збор сељака се био окупио око мене, поседали на рудиницу и без даха, с највећом пажњом слушали моје читање.

Али, читање се у селу отпочело развијати тек откако је закон о обавезној основној настави започео показивати своје дејство, откако се отпочео у селу јављати већи број писмених. Зато тек око деведесетих година (1866 помало) сељаци отпочињу куповати књиге, прво песмарице: „Бој на Косову“, „Милош Обилић“, „Марко Краљевић“, „Српски хајдуци“ и т. д. Од 1888 и неколико година после, поред песмарица у ужичко село улазе у сразмерно великом броју, дела Светозара Марковића и Васе Пелагића, потом и друга забавна, поучна, научна, нарочито пољопривредна дела. Пелагићева дела су добијала велику распростањеност са популарног изражавања и сировог екстремизма; дела Светозара Марковића су извршила дубок утицај и потстакла много сељаке да радо потраже и озбиљно се

позабаве поучним и научним делима из многих грана наука, нарочито из политичке економије, социологије и природних наука.

Од пре 30 година, како су у маси отпочеле пристизати генерације однеговане под режимом обавезне основне наставе, народне песмарице све су више стицале велику потрошњу; пред рат је народ отпочео, поред песмарица, тражити и народне и уметничке приповетке. И за време окупације, код свеколике материјалне оскудице и моралне депресије, сељак је куповао књигу, не само песмарице, већ и приповетке, Доситијеве саставе и т. д. На Цветном Тргу (у Београду) је за то време била једна антикварница, варошки свет је, у крајњој оскудици продавао књиге, а сеоски куповао.

После рата је сељак наставио куповину књига. Приликом сваког путовања по унутрашњости смотрио сам у вагонима сеоске младиће с накупованим књигама; гледао сам по улицама и пазарних дана на пијацама, како од продавача књига сељаци купују. У својој радњи сам врло добро сељацима продавао књиге, не само песмарице, већ и нарочито романе Милована Видаковића (Велимир и Босиљка, Касија Царица, Силоан и Милена), приповетке Јанка Веселиновића (Хајдук Станко, Вечност, Богати сиротани, Кевиљ, Јарани, Неприлика, Од срца срцу, Рајске душе, Чича Дера и т. д.) и Чеде Мијатовића (Рајко од Расине, Иконија, везирова мајка), слике Михаила Сретеновића (Бисерка, Девојачки гроб, Јетрве, Милићев гроб, Радетића Мара, Свет, Синовац, Смиља) и т. д. Песмарице обично купују младићи до 18 година; момци и млади људи купују и песмарице, али ипак, претежно приповетке и романе*). Из нишког и врањског округа, чак и зрели људи траже и купују Караџићеве *Српске народне пјесме*, не устежу се ма да је свет из тих крајева врло штедљив, да једну књигу плате и 50 динара. Из Јужне Србије и омладина и одрасли људи траже народне

*) Приповетке и романе је отпочела штампати књижара Томе Јовановића и Вујића тек кад су отпочели продавци са свих страна јављати да ову врсту књижевности народ тражи.

песмарице; снабдевају се тим књигама чак кад и у Америку полазе; неколицина из Криве Паланке су у мојој радњи (1920 год.) узели по неколико песмарица, а један ми, уз то, затражи и „песмарицу о *Милошу Обилићу*“, ја му пружих. „Лепо, рече он, и ту ћу узети, али ми дајте и о Милошу Великом, о кнезу Милошу“. Извесно је мислио на *Милошијаду* од Јоксима Новића — Оточанина. На жалост, нисам га могао послужити.

Интересантна је ствар да наш народ, не само не тражи порнографију, већ неће ни друге какве будалаштине, слично некадашњим пречанским издањима: *Циганија, цигански живот* и т. д. Он тражи књижевне радње, сентименталне и романтичарске, проткане тихим и благим моралисањем, или историске приповетке, какве су оне Чеде Мијатовиће. Свакојако би нашу народну читалачку публику необично освојиле приповетке Милована Глишића, особито његова *Прва бразда и Глава шећера;* Лазе Лазаревића, Ђуре Јакшића (и из сеоског живота и из рата), Владана Ђорђевића (раније његове приповетке из сеоског живота и историске), Љубишина *Причања Вука Дојчевића и Приповиједати*, Матавуљеве приповетке из црногорског и приморског живота, некоје приповетке Светолика Ранковића (нарочито *Горски цар)* и т. д. Изванредно би се народу допао Ст. Новаковићев *Калуђер и хајдук,* радо би се читали и Сремчеви популарно израђени историски портрети. *Загоркиња* Јована Миодраговића би била згодан увод за један низ популарних књига за распростирање знања о природи и привреди. Врло би добро ишла и дела Доситијева, само би се морала дати у новој редакцији, језик би се имао дотерати приближно садањем говорном народном језику, страни цитати би се превели или избацили и свако би се дело морало оделито за себе штампати.

Побожне књиге ретко се траже; осем појединих крајева и села, у којима су се појавили т. зв. богомољци, који постају све већи потрошачи побожне литературе, други сељаци готово не купују такве књиге.

Осим тога, народ нерадо купује преводе, особито кад преведене књиге носе још и називе који одају њихово страно порекло. А кад се читаоцу из народа допадне једно набављено дело, он после тражи и друга дела истога писца.

Пољопривредне књиге би омилиле пољопривреднике кад би им се штампале као приповетке с пољопривредном тендецијом, као што су приповетке Јанка Веселиновића и других писаца, штампане у Тежаку.

д. л.

Уновчавање пољопривредних производа.

Питање уновчавања пољопривредних производа представља основ рентабилности пољопривредне производње на нашим сеоским газдинствима, а од којега зависи животно питање нашег народа.

Наш је народ у својој стварности пољопривредни народ, који живи од пољске привреде, плуга и мотике. Земљорадња је у последње време најмање рентабилна у односу на остале привредне гране, због тога што је практичан земљорадник мање стручно образован за привредне задатке, које мора да решава, него што су остали привредници — (трговци, занатлије и. т. д.).

Одувек па и у доба најтеже економске кризе, која је највише погодила наш земљораднички сталеж невероватним падом цена пољопривредних производа, наши пољопривредници подносе два велика губитка у својој производњи. Један потиче од неекономске производње, која захтева поред рада и капитала велику стручну спрему пољопривредника. Други потиче од неекономске купо-продаје пољопривредних производа, која захтева поред стручног знања и трговачке вештине са којима не располажу наши пољопривредници.

Неекономску производњу може пољопривредник као појединац знатно поправити и повећати на свом властитом имању. Али неекономску купо-продају као и просветно, стручно усавршавање наши пољопривредници могу поправити само као организовани у пољопривредним удружењима.

У томе циљу основано је 1869 године Српско пољопривредно Друштво у Београду, под највишом Заштитом Њ. В. Краља Александра I. Основано је онда када у малој и од ондашње турске царевине зависној кнежевини Србији није

било ни Министарства пољопривреде нити ма какве пољопривредне установе.

Друштво је од дана оснивања развијало и развија свој рад преко својих подружина и листа „Тежака“ полако а сигурно — паметно и смишљено и то у:

1). васпитно-пропагандистичком правцу, пропагира напредније начине рада преко свога листа „Тежака“ — Пољопривредног календара и других поучних књига и тиме знатно доприноси сузбијању пијанчења, коцкања и других нечасних и неморалних радњи, које се у последње време јако шире међу нашом сеоском омладином;

2). посредничко набављачком, набавља и раздаје својим члановима савршеније пољ. справе и алате, боље семе пољ. усева, пићних биљака, боље и племенитије расе домаће стоке — (по знатно мањој цени него што то раде трговци). У томе циљу приређује изложбе домаћих производа, као и стечајеве за увођење у примену савршених техничких метода рада у пољ. производњи и когресе пољопривредника. Друштво даје својим члановима позајмицу — у семену, справама и другим пољ. попребама за год. дана без интереса, те омогућава пољопривредницима, да у моментима не падају у руке зеленаша и плате динар на банку и

3). извозничко продајном правцу, пошто је довољно проучено питање извоза и продаје пољ. производа: стоке, шљива, грожђа, живине, јаја, јабука и т. д. — објавило је својим подружинама, да ће организовати продајно-извозничко оделење, које ће посредовати у продаји те омогућити пољопривредницима да уновче што скупље своје производе.

Ценећи стварне потребе наших пољопривредника, Друштво прима на себе једно врло компликовано питање, прима на себе, да отклони несолидно посредовање при продаји земљорадничких производа, те да тиме допринесе поправљању цена пољ. производа.

Са друге стране има племениту намеру, да наше пољопривреднике организује у пољопривредне подружине, те да им омогући, да удружени а уз саветодавну помоћ Друштва реше економско просветно питање.

Српско пољ. друштво има намеру да организује продају и извоз земљорадничких производа по што повољнијој цени, која ће важити за сиромаха као и за богаташа, те да се једном загарантује сваком произвођачу, да прода своје производе по одређеној цени, и да отстрани ону немилу појаву, која се јавља на нашим пијацама. Дође сељак на пијац — плаћа му се шљива сува 420 дин. Трговци се договоре и нико не купује — пронесу глас, да је пала цена и после 2—3 сата исту шљиву коју су плаћали 420 дин. купују за 350

динара. То су факта која говоре да треба у продаји пољ. производа успоставити нови поредак — на основи пољопривредних удружења.

Познато је, да је сваки почетак тежак и скопчан са великим и напорним радом, издацима и потешкоћама, али ако су наши пољопривредници свесни својих тешкоћа и великих губитака, које подносе приликом продаје својих производа, онда ће свесрдно потпомоћи акцију Српског пољ. друштва, организовати се у пољ. подружине и настати да удруженим снагама пораде на стварању свога благостања.

Агр. **Света Радојчић,**
— пољ. учитељ —

Заливање цвећа у собама за време зиме.

Правилна нега цвећа у соби за време зиме, зависи од његовог правилног заливања. Многим љубитељима собног цвећа изгледа да је ово питање просто и да је довољно ако се само у саксијама одржава довољна влага. Међутим, заливање цвећа у саксијама за време зиме јесте најделикатнији рад у цвећарству, и тај рад треба да се врши са много пажње. Многи греше у овом заливању цвећа. Греше и они који много и често заливају цвеће у саксијама, а исто тако греше и они који по мало али свакодневно заливају цвеће у саксијама. У првом случају вода не стигне да се упије у земљу већ изађе на отворима, а у другом случају овлажи се само горњи део земље у саксији, а доњи део, где је корен, остане сув.

Заливање цвећа у саксијама у зимско, доба зависи највише од топлоте просторија, у којима се оно налази. Цвеће захтева једноставну и непроменљиву топлоту, или ниску или високу. Тешко се мири са промајом приликом проветравања собе. При ниској топлоти (10—14° С) не тражи свакодневно заливање и боље се одржава при умереној влажности. У месецима: децембру, јануару и фебруару, просторије, у којима се налази цвеће, боље је да се цвеће одржава сувље но влажно, Ако земља у саксији постане сува, онда је потребно заливати и то смлаченом водом, једанпут али добро. После заливања цвеће се остави на миру и чека, док земља у саксији не постане сува, али не допустити да цвеће због недостатка воде увене. Добра домаћица свакодневно прегледа своје цвеће и контролише његов напредак.

Заливање цвећа, које се држи у топлим собама задаје веће бриге. У топлим собама, особито са парним грејањем, цвеће слабо напредује и највише угине од претерано сувог

ваздуха. У таквим собама неопходно је потребно да се цвеће залива свакодневно. Сув ваздух може се ублажити постављањем судова са водом на пећи. Фикуси, палме, музе, кактуси и др. тропске биљке боље напредују, ако се у тањириће, у којима стоје саксије, налије вода топла до 28° С. Наливање ове воде врши се изјутра, а увече се из тањира удаљи, да не би остала преко ноћи, када топлота собе опада. При ниској топлоти ова вода може бити штетна.

За заливање је најбоља вода кишница или речна вода.

Тачан рецепт колико и како треба да се залива не може да се да, али се могу дати следећа правила да би се избегле грешке у заливању цвећа:

1. Топлота воде, којом се залива цвећа, треба да је таква или мало већа од топлоте ваздуха у чијој се средини налази цвеће.

2. Увек треба заливати чим се примети да су биљке жедне а земља сува.

3. Није увек сигурно да је потребно заливање ако је земља у саксији озго сува. Да је саксија заиста сува и да је потребно заливање познајемо по томе кад је куцнемо са стране. Сува саксија звучи као празан суд и тада треба заливати.

4. Сва земља у саксији треба брзо и равномерно да се накваси водом.

5. Зими се залива изјутра.

6. У колико је ваздух сувљи и топлији, а саксије мање, утолико се чешће залива.

7. Саксија треба да је заливена тако, да је сваки део земље у њој наквашен.

8. Отвори на саксији на дну треба да су увек способни да пропуштају сувишну воду.

9. Накупљена вода у тањиру под саксијом ако се за 2 часа не упије у саксију треба да се уклони.

Милорад П. Зечевић.

Воћарство.

Улцињско-барска маслина и овогодишња берба.

Нема краја у Југославији, који је природа тако и толико обдарила, као наше Приморје. Над Баром се високо уздиже планина Румија, западно Суторман, а источно Лисиљ — дивна ваздушна бања — и богати пашњаци; док у подножју: лимун, наранџа и друго јужно воће, а непрегледни маслињаци од реке Железнице до Мркојевића, те залива Валдоноса

до Улциња, зачињају овај крај тако, да се човек — путник — не може нагледати.

Улцињско-барски маслињаци датирају од најстаријих времена — чак из доба млетачког господарства, што сведоче

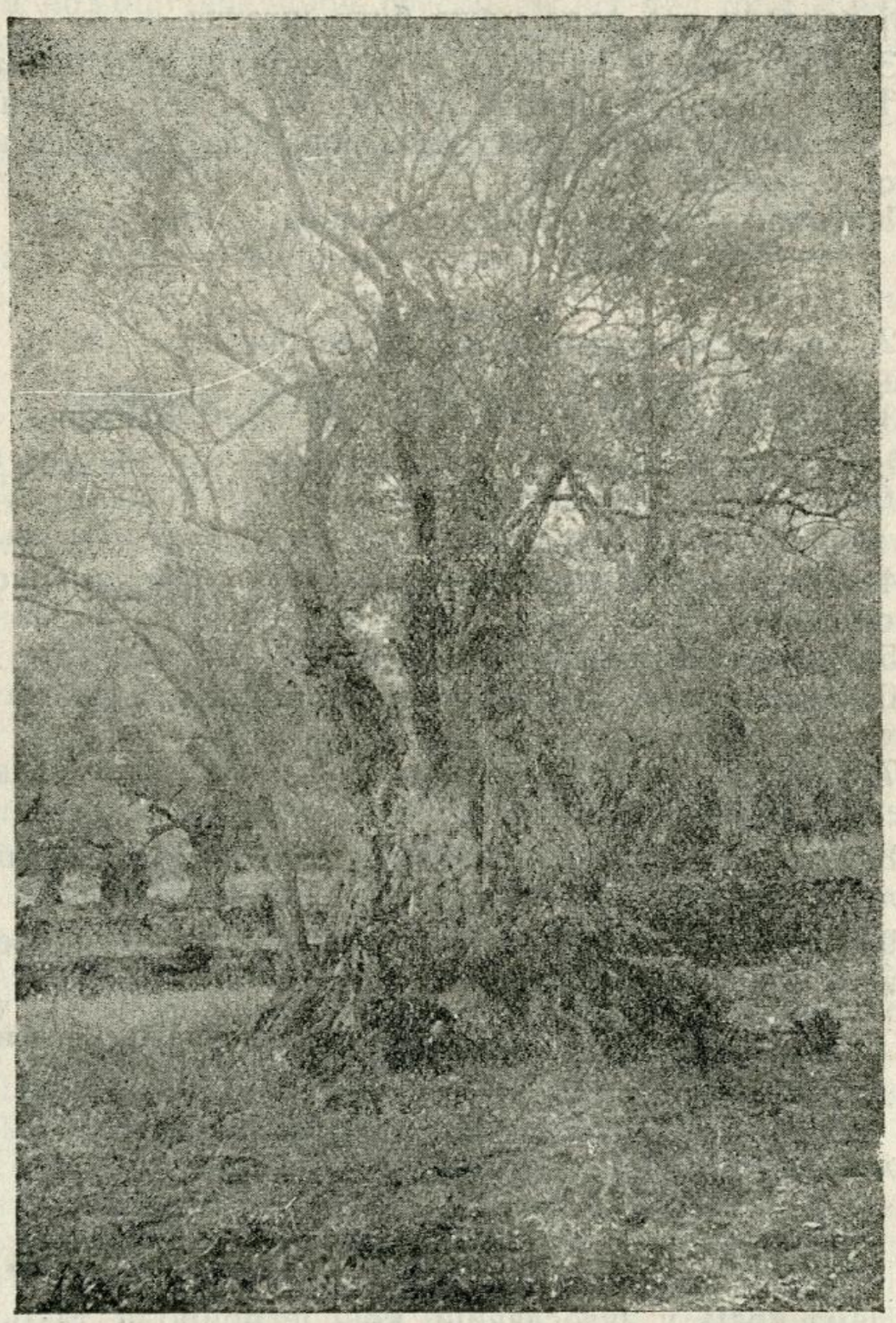

Сл. 56. Горостасна маслина на Мировици — Ст. Бар.

многи споменици, међу којима се и данас види горостасна маслина на Мировици код Ст. Бара, која у обиму има преко средине дебла 9. метара и при дну 14. Стабло је разгранато и данас рађа.

Улцињска маслина истог је типа као и барска, али далеко млађа. Рачуна се да на нашем Приморју има родних маслинових стабала:

Бар са околином	77·123.
Улцињ са околином	60 766.
Шестани, Крајина, Црмница	900.
Укупно стабала	130.789.

Маслиново дрво роди сваке друге године стога, што се не крешу редовно, те и нема довољно младих једно-двогодишњих гранчица, које и дају рода. Маслина, кад је добар род и кад је не упропасти маслинова мушица, може добро стабло да роди 2—10 багаша зрна (1. багаш је мерица која тежи 15 до 20 кгр) Један багаш зрна при примитивном цеђењу може дати 2—3½ кгр. зејтина; док помоћу цеднице и више.

Овогодишња берба знатно је подбацила и у количини и у квалитету стога, што су непрестане кише пре времена оборише зрно на земљу, те и нема оне масноће као кад је јесен сушна. И Улцињ и Бар неће добити зејтин у квалитету, како се могло, стога, што је и маслинова мушица и гризлица пустошила маслињаке, а борбе се предузимало није. Маслинари се грдно варају, што се не организују, те и предузму нужне мере у одбрану маслињака од штетника.

Садашња цена зејтину креће се од 7 до 8.50 дин. по 1. кгр.

Рад Срп. пољопр. друштва

Упутство

за предлагање лица за избор за почасне и редовне чланове Српског пољопривредног друштва, које се прописује на основу чл. 7. друштвених правила.

I. За почасне чланове:

1. Лица која су својим научним, писменим и др. јавним радовима, кроз дужи низ година постигла видне резултате и тиме учинила осетне помоћи за практично сарађивиње разних савремених и рентабилних начина рада у пољопривредној производњи, и пољопривреду као науку популарисала у народу.

2. Лица која су бар две деценије непрекидно радила и сарађивала са Друштвом на постизавању његовог циља и задатка, или су у другој којој установи сличној Друштву, дала максимум својих напора и знања са резултатима, за унапређење пољопривреде и побољшање живота на селу.

3. Лица која су својим радом на државним и опште народним пословима било морално или материјално, пружила могућност Друштву да свој задатак што успешније врши, без обзира да ли су по струци пољопривредници или не.

4. Лица која су се преко 20 година бавила практичном пољопривредом, било као школовани пољопривредни стручњаци било из љубави према њеном напретку, истрајали у раду и видно резултате постигли, а у току тога рада помагали директно или индиректно рад Друштва и били у вези са њим.

II. За редовне чланове:

1. Стручни пољопривредници без обзира на степен њиховог школовања који се баве научном или практичном пољопривредом, који се интересују радом Друштва, стоје са њим у вези, сарађују и помажу му, те тиме стекну заслуге за остварење његових циљева. Пољопривредни стручњаци, стичу право за предлагање за редовне чланове после свога јавног рада најмање 5 година.

2. Угледни практични пољопривредници, учитељи, свештеници и друга лица, који су 5 година били редовни и угледни чланови друштвених подружина или агилни функционери у њима и тиме доказали своју привржност и оданост према раду Друштва и његових подружина на стручном просвећивању и снабдевању пољопривредника.

III. Општи услови:

1. За почасне и редовне чланове Друштва могу бити предложена она лица, која уживају сва грађанска права.

2. Предлоге могу чинити Друштву Подружине, као и најмање три редовна друштвена члана.

3. Подружине имају право да на сваких 25 својих чланова предложе по једног свог члана за редовног члана, које испуњава услове по овом упутству.

4. Предлози могу бити само писмени и са посебном мотивацијом за свако лице, из које ће се видети по којој тачци предложено лице испуњава услове из одељка II или I овог упутства.

5. Предлози Подружина, морају бити одобрени на подружинским редовним скупштинама, што се има доказати изводом из скупштинског записника. Конференција свих друштвених секција узима у претрес све оне предлоге који су примљени на 15 дана пре друштвеног збора и саставља од њих списак оних лица која по њеном мишљењу заслужују да буду предложена за почасне или редовне чланове. На

послетку Управни одбор Друштва оцењује предлог конференције и саставља дефинитиван списак, који као свој предлог износи годишњем збору на коначно одобрење.

* * *

Доставља се подружинама предње упутство на знање и управљање.

Српско пољопривредно друштво

Свима пољопривредним подружинама.

По чл. 17, а у вези чл. 13, правила за пољопривредне подружине, редовне годишње скупштине подружинских чланова морају се сваке године одржати у времену од 1 до 31 јануара. На овим скупштинама решава се и одлуке доносе по дневном реду прописаном у чл. 20. поменутих правила.

Управни и надзорни одбор треба да спреме и годишњој скупштини поднесу на решавање све што је предвиђено у чл. 13 и 15. правила.

Како се налазимо на истеку године, и како неке подружине врло доцкан држе своје годишње скупштине, те чланови подружински не примају уредно „Тежак“ и Пољопривредни календар, неуредно се снабдевају а неке због задоцњења и без кредита остају, то се свима подружинама скреће пажња и наређује им се следеће:

1. Да све подружине неодложно у току месеца јануара 1934 год. одрже редовне годишње скупштине својих чланова и Друштву најдаље до 15 фебруара пошаљу извештај о раду у 1933 години са свима прилозима по чл. 13. тач. ђ. подружинских правила ради штимпања у друштвеном годишњем извештају.

2. Да подружине благовремено и марљиво воде све своје рачунске књиге и обрасце и увек имају тачно и прегледно стање своје касе и имовине, па ће веће грешке, неправилности и злоупотребе бити избегнуте.

3. Да све подружине правилно поступају при избору и предлагању својих чланова за редовне чланове Друштва придржавајући се тачно послатог им упутства. Тако исто је потребно, да се одреди и потребан број делегата за годишњи збор Друштва.

4. Да све подружине израде програме свога рада за 1934 годину и у њима предвиде све шта треба предузети и урадити на ковист чланова и околине у погледу унапређења пољопривреде и просвећивања пољопривредника.

Друштво се нада, да ће све његове подружине ово наређење примути на знање и по истом у свему поступити у интересу нашег свеколиког напретка, а првенствено у интересу њиховом сопственом и њихових чланова.

Бр. 8645. у Београду, 15. децембра 1933. г. Од Српског пољопривредног друштва.

Нова правила. Решењем господина Министра просвете П.Бр. 40.790 од 28. новембра тек. год. одобрена су *Нова правила за пољопривредне књижнице и читаонице и омладинске дружине.* Правила се на захтев могу добити бесплатно код Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина улица број 15.

Питања и одговори.

Питање: Имам један стари виноград, који је засађен на америчкој подлози пре тридесет година.

Земљиште је смоничаво и изложено југо-источној страни; риљано је у прописној дубини од 60—70 см. На истом земљишту намеравам подићи нов виноград, али потребно ми је знати: да ли је боље да горњи неплодан слој опет приликом новог риљања остане горе и да ли је доњи слој, који је био плодан, постао неплодан.

Светолик П. Матејић,
Гаглово.

Одговор: Како је на вашем земљишту, на коме намеравате подићи нов виноград, пуних тридесет година постојао стари виноград, то се препоручује да се на истом земљишту одмах не сади нов виноград, већ да се оно, по крчењу и риголању, остави пет до шест година и употребљава за друге културе, (луцерка, црвена детелина или каква друга лептираста биљка које земљу богате азотом), па тек после тога да се на њему засади нова лоза.

Међутим, ако из ма каквог разлога не би могли са подизањем новог винограда да чекате, ви га можете и одмах, по крчењу старог и риголању земљишта, засадити, али је у том случају потребно да се дотично земљиште пођубри *добро згорелим стајским ђубретом или мешанцем* (компостом) и то рачунајући по 50—60.000 кграма ђубрета на хектар, односно 5—6 кграма на квадратни метар.

Стајско ђубре, поред хранивих састојака, које уноси у земљу, утиче још и на поправку земљишта. Распадајући се у земљи, оно даје *хумус*, који има повише важних улога. Наиме: хумус потпомаже размножавање и развиће бактерија, које земљине састојке претварају у облик какав је потребан за исхрану биљке; одвећ лаку и песковиту земљу хумус делимично стегне, чиме се постиже да је таква земља мање сува; тешку и хладну иловачу хумус чини растреситијом, топлијом, пропустљивијом и лакшом за обраду, а погоднијом за успевање лозе.

Ђубрење се може извршити приликом риголања, када би се ђубре добро са земљом помешало и земљом затрпало. Али, ако се ђубрење врши при риголовању потребно је обратити пажњу, да се оно не затрпава сувише у најдоњи слој земље, одакле га лоза у почетку не би могла потпуно да искористи, већ треба да дође отприлике (помешано са земљом) онолико дубоко у земљу, колико дубоко долазе жиле у сађене лозе.

У случају пак да је ваше земљиште скоро ђубрено и да се горњи његов слој не разликује много од доњег слоја, где ће се развијати корен винове лозе, онда ђубрење можете извршити приликом сађења лозе, а не приликом риголања. При сађењу ђубре се, помешано са земљом, баца у рупу у којој се лоза сади, али пазити да оно ни у ком случају не дође непосредно на жиле. У овом случају даје се по један до два прегршта добро згорелог сточног ђубрета или добро справљеног и згорелог мешанца (компоста) на сваки чокот.

При кречењу старог винограда и при риголовању земљишта за нови виноград обратите велику пажњу да се старо чокоће, све жиле и сви отпаци од старе лозе и др. дрвеће пажљиво покупе и из земље очисте. Ово је потребно да се учини зато, што ако органски делови лозе или каквог другог дрвећа буду остали у земљи, они ће временом почети да труну и на тај начин могу да проузрокују и *трулежницу*, која прелази на жиле ново усађене лозе и од које лоза страда — суши се.

Риголање земљишта у сваком случају треба да извршите и то прописно, јер само на добро изриголованој земљи виноград добро напредује, уредно може да доноси род и да буде рентабилан и дуговечан. Риголовањем се постиже: да се земља уситни, издроби и растресе на великој дубини, чиме се олакшава развијање лозиних жила у целом прериљаном слоју, те се тако лоза боље и брже развија; да се у прериљаној земљи, преко зиме и с пролећа, нагомила што више резервне влаге, која је лози веома потребна за време лета; да се изриголована земља проветри и са ваздухом измеша,

при чему ваздушни кисеоник чини растворљивијим разне минералне материје, те лоза добије веће количине минералне хране; да се стајско ђубре, ако се употреби, боље и равномерније распореди и измеша са земљом; да се земља што боље очисти од разних отпадака корења, жила, камења, разних травуљина и корова. Нарочито је важно да се што потпуније очисти и спали пиревина, троскот и др. травуљине које се иначе тешко чисте из винограда.

Риголање је најбоље да се изврши с јесени или преко зиме. У то доба најјевтинија је радна снага, а тада је најбоље да се ригола и зато, што зимски мразеви много утичу на измржњавање и ситнење грудви и земље и што се у прерилъаним слојевима наслаже довољно зимске и пролетње влаге која је земљи и лози врло потребна. На земљишту изриголованом ујесен или зими (пре зимских мразева) које се потпуно слегло и које је у довољној мери натопљено воденим падежима, лоза се може садити наредног пролећа. Иначе, ако се риголовање, из ма којих разлога, вршило с пролећа, онда је добро да се у њу лоза посади тек наредне јесени, када се земља буде потпуно слегла.

Ваше земљиште, на коме је постојао стари виноград пуних тридесет година, не може имати сада доњи слој земље у плодном стању, као што не може тај слој бити ни растресит нити пропустљив и погодан да би се у њему лозине жиле могле ширити и добро развијати.

Према овоме, као што смо већ навели, ви треба то ваше земљиште пажљиво да очистите од старе лозе крчењем ове, и да га *прописно* изриголате. Под изразом „прописно“ разуме се, да се при риголању садањи горњи слој земље баца у дубину јарка, а да се доњи слој наслаже на површину, те изложи утицају мраза, сунца, топлоте и влаге; да се риголање изврши у дубини од 80 см, па и дубље, ако је могућно; да се риголање изврши с јесени или преко зиме и да се тај посао добро изврши, а да се земља пођубри онако, како смо напред навели.

Напослетку, кад већ крчите стари виноград и замењујете га новим, потребно је да велику пажњу обратите на избор домаћих сората лозе, које ћете засадити, као и на избор подлога, на којима су те домаће сорте окалемљене. При садањим приликама препоручљиво је, да засадите што више чокоћа од најбољих стоних сората лозе, јер се грожђе од тих сората и боље и лакше уновчава. Које ћете пак сорте и у ком броју, као и на којој подлози да засадите, ми вам овде, због краткоће написа, не можемо рећи. Зато за савет упитајте вашег ср. пољ. референта или најближег управника лозног расадника, коме и земљу на испитивање однети.

Ник. Ж. Петровић.

Питање: Раде Бошњаковић пита, да ли има право комшија мењати своја дрва уз кућу комшијину и како би се могло спречити:

Одговор: У постављеном питању хоће се, да се власник имања ограничи у своме праву. Међутим, грађански закон изрично каже, да свако ко има какво добро, имање, савршен је господар и властан је по својој вољи уживати га (§ 211 Гр. закона).

Ма да је законодавац дао ову слободу и ширину располагања својим имањем, ипак је овај законски пропис утолико ограничио, што ће власник своје имање уживати утолико, да границе свога права не прекорачи, те другом какву штету не нанесе.

Према напред наведеном у овом случају, комшија своје имање може користити — уживати како хоће и у пуној мери, не водећи рачуна, да ли се тиме крње интереси другог.

Вама остаје само то, ако од тога, што су дрва наслоњена уз ваш зид, имате какву штету, да свога комшију тужите суду — среском или окружном — колику вредност будете определили, да сте оштећени. У том случају на вама лежи да ову штету и докажете. Ако не успете да своје тврђење докажете у покренутом спору, нећете имати успеха.

М. Ђурђевић.

Одговор на питање Добривоја Радојчића из Бања Луке.

Ваше руже, чије сте резнице упрпорили ради ожиљавања по мом упутству отштампаном у „Тежаку“ бр. 14 од 15 јула о. г., требало је да се ожиле за 20—25 дана. Пошто се ваше резнице нису ожилиле ни за 25 дана значи да нисте узели резнице од оних ружа, које могу да се размножавају резницама, како сам у упутству навео. Резницама се могу размножавати само руже *палијанте*, пењачице и парковске руже. Тако зване баштенске руже, а то су руже, калемљене на подлози дивље руже, не могу да се размножавају резницама, и ако сте резнице узели са таквих ружа нећете постићи успех. Од ових ружа изузетак чине Маршал Ниа и Урлих Брунер које се могу размножавати резницама.

Ако се ваше резнице ружа досада нису ожилиле и улистале и све док се не ожиле и не улистају не вреди да их расађујете на стално место, јер у таквом стању нити су способне за расађивање, нити ћете имати каквог резултата.

Ако нисте довољно упознати о начину гајења ружа и њиховим одликама, купите књигу „Гајење ружа“ којој је цена 10 динара и можете добити у Српском пољоприв. друштву.

Милорад П. Зечевић.

Записници

Управног одбора Српског пољопр. друштва.

38. седнице, држане 30. августа 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: М. Николић, В. Матић, Н. Петровић, Н. Белобрк, Др. М. Градојевић, С. Ратковић, Т. Владисављевић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. В. Дамњановић.

I 635) Прочитан је и усвојен записник 37. седнице Управног одбора.

II 636) Примљен је знању записник 36. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 416 и 417, за куповину књига.

III Прочитан је записник 35. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

637) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

638) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 263.

639) Да се Подружини у Бијељини одговори, да се требована роба не може да прими натраг и стога нека требује само онолико колико може да прода.

640) Да се подружини у Мионици одговори, да 5% попуста може добити само на робу коју узме за готово, односно на суму коју одмах положи.

IV Прочитан је записник 35. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

641) Да се за набавку семена луцерке и детелине употребе сва финансиска средства са којима Друштво располаже, као и да се набави 300 нових џакова за пријем семена. Такође да се тражи од Мин. пољопривреде бескаматна позајмица као и да за бановине набави од Друштва потребне количине семена.

642) Да се по понуди бр. 6575, набави једно буре трифолин смесе, ако је оригинално.

643) Да се семе озиме грахорице продаје: до 100 кгр. по 2.50 дин. а преко 100 кгр. по 2.25 дин.

V Прочитан је записник 35. седнице програмског одбора, па је одлучено;

644) Да се отвори у друштвеном дому јесењи течај за конзервисање воћа и поврћа, ако се добије помоћ од Министарства пољопривреде.

645) Да инспектор присуствује ванредној скупштини Подружине у Азањи, па затим продужи пут и изврши преглед подружина у околини Смедерева и Пожаревца, покуша са наплатом дуга и организује откуп семена луцерке и детелине.

646) Да на задружни конгрес трезвености присуствује као друштвени делегат г. г. Б. Ранковић и Н. Петровић, чланови управе.

VI Саопштења и предлози.

647) г. В. Матић, члан управе саопштава, да је примио од ср. суда решење, којим се Друштво оглашује за руковаоца фонда пок. М. Миловановића, проф. из Београда. Одбор прима знању с тим, да се са адвокатом види даља правна радња.

548) По молби г. Н. Стаменковића, економа, одлучено је да му се поред редовног одмора одобри још седам дана, ради бањског лечења.

Са овим је седница закључена.

39. седнице, држане 5. септембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: С. Ратковић, М. Николић, Д. Спремић, В. Матић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Т. Владисављевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 649) Прочитан је и усвојен записник 38. седнице Управног одбора.

II 650) Примљен је знању записник 36. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 36. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

651) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000— динара.

652) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 267, 268, а одбије по предлогу бр 269.

653) Да се усвоји понуда штампарије „Скерлић„ за штампање Календара за 1934 г. по 1.844— дин. штампани табак.

654) Да се М. Ђокићу служитељу, одобри да подигне са сталне штедње 1.000— дин. ради поправке куће с тим, да ову суму врати за четири месеца.

IV Прочитан је записник 36. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

655) Да се Београдској задрузи за безалкохолну прераду воћа, не може да уступи павиљон за излужбу пошто је пун робе, а у октобру ће је бити још више, али могу добити салу и двориште.

656) Да г. Коен, плати Друштву 1.000— дин. на име кирије за његове вршалице, које су биле у друштвеном дворишту.

657) Да се усвоје предлози бр. 149 и 150, којима се предлаже смањење цена извесној роби с тим, да се штампа нов ценовник у 2000 примерака са важењем од 1 октобра о. г.

V Прочитан је записник 36. седнице програмског одбора, па је одлучено:

659) Да се Удружењу Тимочана и Крајинаца у Неготину кр. пошаљу на послугу још 1500 ком. картонских тацни.

660) Да се решење за преглед рада Подружине у Плевљу одложи по повратку инспектора с пута.

661) Да се Соколском друштву у Херцег-Новом, шаље Тежак за о. г. бесплатно, ради пропаганде.

VI Саопштења и предлози.

662) Г. Ппретседник реферише да је ишао у М. пољопривреде по предметима који се односе на набавку семена луцерке и детелине за бановине, давање помоћи за курс за конзервисање, давање бескаматне позајмице за набавку семена и поклон књига за подружине и пољопр. књижнице и читаонице. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

40. седнице, држане 13. септембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови Управе С. Ратковић, Н. Петровић, Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 663) Прочитан је и усвојен записник 39. седнице Управног одбора.

II 664) Примљен је знању записник 37. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 37. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

665) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

666) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 273 и 277.

667) Да се по молби бр. 6788, не може дати помоћ, пошто се нема буџетске могућности.

668) Да се Подружини у Вел. Дренови, не може да продужи рок за исплату дуга, мимо решења Првостепеног суда.

669) Да се за рачун Краљ. банске управе из Новог Сада, поручи лоза из Француске.

670) Да се Подружина из Церовца, не може да ослободи плаћања интереса, док остатак дуга са таксом и трошковима не исплати и кад рад обнови.

671) Да се штампарији „Скерлић“, не може дати аконто штампања Календара, пошто није условљено.

672) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно. Исто тако да се прими стање друштвених потраживања.

IV Прочитан је записник 37. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

673) Да се усвоји споразум инспектора са претставницима подружина, за откуп семена луцерке с тим, да плаћање семена буде на жељезничкој станици преко друштвених изасланика и да подружине извештавају Друштво о ценама које други плаћају.

674) Да се Бановинској станици у Сјеници, изда бесплатно по 1 кгр. семена од свих пићних биљака и трава које Друштво има, ради огледа о њиховом успевању у тамошњем крају с тим, да о резултату поднесе извештај. Исто тако да се прима са захвалношћу изјава г. Т. Владисављевића члана Управе, да за наведени циљ поклања 10 кгр. селекционисаног озимог овса.

675) Да се изложи продаји сва стара цигља коју Друштво има. Погодбу да изврши претседништво.

676) Да се Београдској задрузи за безалкохолну прераду воћа уступе за изложбу и настрешнице, ако јој затребају.

V Прочитан је записник 37. седнице програмског одбора, па је одлучено:

677) Да Друштво узме учешћа на изложби вина и воћа, коју приређује Главни савез виноградара и воћара. Такође да се позову и све подружине да узму учешћа. Што се тиче конгреса, замолити г. Др. В. Стојковића, да као друштвени делегат поднесе конгресу један реферат о томе по слободном избору.

678) Да се према извештају инспектора, туже суду за наплату дуга подружине у Милошевцу, Голобоку и Вл. Долу.

679) Да се прими знању, да Београдска задруга за безалкохолну прераду воћа, одлаже конгрес за 22 29. октобар о г. и да се заказана оснивачка скупштина за стварање савеза произвођачких задруга неће држати.

VI Саопштења и предлози:

680) Прочитано је писмо г. Л. Марковића, начелника Банске управе у Б. Луци, да је присуствовао скупштини Југослов. шумарског удружења и поздравио скупштину у име Друштва, кратким говором. Одбор прима знању са захвалношћу.

681) Г. Н. Петровић члан управе саопштава, да је као друштвени делегат присуствовао скупштини Савеза здравствених задруга и скупштину поздравио у име Друштва. Одбор прима знању и захваљује се г. Петровићу,

682) Г. Др. Т. Митровић ппретседнмк саопштава да је у име Друштва присуствовао ванредној скупштини Друштва за приређивање сајмова и изложаба у Београду. Пројекат нових правила усвојен је како га је Друштво за сајмове и изложбе предложило и наше Друштво није ушло у чланство. Одбор се захваљује г. ппретседнику и усваја његово мишљење.

Са овим је седница закључена.

41. седнице, држане 20. септембра 1933 г. у друштвеном дому у Београду

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић и чланови управе: г. Белобрк, Н. Петровић, М. Николић, Т. Владислављевић, С. Ратковић, Д. Спремић и В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 683) Прочитан је и усвојен записник 40. седнице Управног одбора.

II 684) Примљен је знању записник 38. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 438 и 439, а по предлогу бр. 400 одлучено је да се прва књига откупи како је предложено, а за другу замоли г. Др. В. Стојковић за мишљење.

III Прочитан је записник 38. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

685) Да се прими знању да су прегледани рачуни преко 1.000— дин. и одобрени за исплату.

686) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 283 и 284.

687) Да се штампарији Скерлић уступи штампање ценовника у 5000 примерака за 1.460— динара.

IV Прочитан је записник 38. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

688) Да се одобрава издатак робе у комисион по тражењу бр. 7001, као и издатак на привремени кредит, по предлозима бр. 156,157 и 159.

689) Да се одобрава набавка справа по рачуну бр. 6951, пошто је извршена по поруџбини.

690) Да се одобравају понуђене цене за натурално семе луцерке и црвене детелине, по предлогу бр. 160.

691) Да се усваја извештај инспектора о условима за откуп семена, с тим, да се поступа у смислу одлуке бр. 673 од прошле седнице.

692) Да се по понуди бр. 6975, тражи 20 плугова у комисион.

693) Да се по понуди бр. 7027 тражи мустра крмпира и извештај о количини, па ако је крмпир добар платиће се по 1.50 дин. килограм.

V Прочитан је записник 38. седнице програмског одбора, па је одлучено:

694) Да се у приређивачки одбор за изложбу Гл. савеза виноградара и воћара делегира г. С Ратковић члан управе, а да г. И. Бошњак, редован члан поднесе реферат конгресу по питању „Теорија и пракса у винарству".

695) Да се прими знању да Беогр. задруга за безалкохолну прераду воћа, одустаје од понуђене сале за изложбу. У исто време решено је да се у приређивачки и изложбени одбор делигирају г. г. Н. Белобрк и Н. Петровић, чланови Управе. Од задруге да се потражи потребан простор, како би Друштво могло да учествује на изложби.

696) Да се Народној читаоници у Ћевћелији поклони један комплет књига у вредности 100— динара.

Са овим је седница закључена.

42. седнице, држане, 27. септембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду

Били су присутни г. г. претседник М Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: Д. Спремић, М. Николић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, В. Матић, С. Ратковић, Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 697) Прочитан је и усвојен записник 41. седнице Управног одбора.

II 698) Примљен је знању записник 39. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 452.

III Прочитан је записник 39. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

699) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— Динара.

700) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 287 и 288.

701) Да се Ч. Дамњановићу, служитељу, не може дати аконтација плате.

702) Да се Подружини у Д. Топлици да тријер, за који унапред полаже 2000— дин. а остатак на подлози менице.

IV Прочитан је записник 39. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

703) Да се одобрава набавка широмера, пошто има поруџбина и непрестано се траже.

704) Да се од г. Др. Д. Грчића, јавног бележника из Шида, прими на поклон 1000 кгр. изимог овса и разда подружинама по предлогу.

705) Да се по понуди бр. 7131, понуди за семе луцерке 6.50 динара.

706) Да се понуди бр. 7176, набави још 5 ком. муљача.

707) Да се одмах приступи откупу семена луцерке и детелине од народа, у ком циљу да пођу на пут: чланови г. г. С. Ратковић и М. Николић у Д. Банат, члан г. Т. Владисављевић у Г. Банат, инспектор г. Б. Нешић, дуж Мораве и магационер г. А. Петровић у Зап. Србију, Славонију и Срем. Члан г. Н. Белобрк да иде са инспектором до Крњева, па затим са магационером до Осијека и Шида.

V Прочитан је записник 39. седнице програмског одбора, па је одлучено:

708) Да се Омладинска пољопр. дружина у Јајинцима прими у састав Друштва.

709) Да пуномоћник г. У. Миленковић, изврши преглед рада Подружине у Плевљу, почев од последњег прегледа друштвеног инспектора.

710) Да се бив. претседник Подружине у Ваљеву г. Др. Живковић, тужи г. Министру пољопривреде, што дужност није предао и што је собом однео рачунске књиге. Подружини да се препоручи, да га тужи суду за непредати новац и имовину.

711) Да програмски одбор размисли о спајању Пољопр. књижица и читаоница са подружинама.

712) Да се обнова рада Подружине у Бољевцу, одобри почетком идуће године, а преглед досадањег рада да изврши инспектор, кад пође на пут.

713) Да се питање о раду у посредничком правцу, претресе на специјалној седници 3. октобра о. г. којој да присуствују г. г. ппретседник, члан В. Матић и чланови програмског одбора, као и изасланик Савеза задруга за пољоприв. кредит и г. Краус млађи.

714) Да се Подружини у Урошевцу одобри ликвидација и да се прими роба са којом располаже у ликвидациони фонд, ако је исправна.

715) Да се од Гл. савеза виноградара и воћара и од Београдске задруге за безалкохолну прераду воћа, тражи по 10 м² бесплатно, ради учешћа Друштва на њиховим изложбама.

716) Да се усвоје предложене мере које треба предузети по извештају инспектора о извршеном прегледу рада код подружина.

IV Саопштења и предлози

717) Г. претседник саопштава, да је са члановима одбора, а према датом им овлашћењу, продао 12.800 кгр. семена црвене детелине, по 13— дин. Одбор прима знању.

718) По молби Кола касача, да им се уступи једна просторија за канцеларију, одлучено је, да им се с обзиром на циљ и задатак одобри рад у друштвеним просторијама привремено.

719) Г. претседник моли за одобрење, да Изабрани суд по спору између Државе и г. Ђ. Соколовића, коме је он претседник, може да ради у Друштву. Одбор одобрава.

720 Г. Др. Т. Митровић, ппретседник реферише о своме путу у Сјеници, где је ишао на сајам и изложбу оваца, као друштени изасланик. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

43. седнице, држане 4. октобра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: М. Николић, Д. Спремић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, В. Матић, А. Рашковић, Н. Петровић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 721) Прочитан је и усвојен записник 42. седнице Управног одбора.

II 722) Примљен је знању записник 40. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 40 седнице финансиског одбора па је одлучено:

723) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

724) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 292 и 293, а одбије по предлогу бр. 294.

725) Да се од Подружине из Мрчајеваца прими нова обвезница на остатак дуга у 4.000— дин. а стара обвезница да јој се врати на уништај.

726) Да се штампари и „Скерлић" изда аконто штампања Календара 6000.— дин. пошто је већ оштампан календарски део и један табак поучног дела.

IV Прочитан је записник 40 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

727) Да се по понуди бр. 7192, набави означена количина Вајсманових тегли за конзервисање.

728) Да се по писму бр. 7293, пошаље новац за куповину семена по датим инструкцијама, као и упутству које добије од г. Н. Белобрка члана Управе, који ће тамо ради тога доћи и новац донети.

729) Да г. Нешићу инспектору, изда упутство за набавку семена г. Н Белобрк, који ће тамо доћи.

730) Да се прими знању извештај г. Т. Владисављевића, члана Управе, бр. 7305, о ценама семена луцерке.

V Прочитан је записник 40. седнице програмског одбора, па је одлучено:

731) Да се прими знању, да Подружина у Ђураковцу одустаје од изложбе.

732) Да се одустане од приређивања курса за конзервисање, пошто нису могла да се прибаве средства.

733) Да се Живинарској подружини у Ваљеву, не може дати помоћ за изложбу, пошто су сви кредити подељени.

734) Да се Дому сиротне деце у Београду, поклони по једна књига од друштвених издања.

735) Да се усваја начелно споразум по предмету бр. 7151.

VI 735) По понуди бр. 7240, за откуп друштвеног имања одлучено је: да се понуђачу одговори да може преговоре да води само на бази друштвене цене.

VII Саопштења и предлози.

736) Г. В. Матић члан Управе, саопштава, да је ишао у Срески суд поводом завештања пок. М. Миловановића и да му је саопштено, да нема пријављених поверилаца и да је М. просвете одобрило оснивање фонда. Да би се издало формално решење, потребно је да Друштво положи таксу у 379— дин. Одбор се захваљује г. Матићу на труду и одлучује да се такса положи.

Са овим је седница закључена.

44. седнице, држане 11. октобра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: С. Ратковић, Н. Петровић, В. Матић, Н. Белобрк, Т. Владисављевић, Д. Спремић, Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 737) Прочитан је и усвојен записник 43. седнице Управног одбора.

II 738) Примљен је знању записник 41. седнице књи-жевног одбора и усвојени су предлози бр. 465—467.

III Прочитан је записник 41. седнице финансиског од-бора, па је одлучено:

739) Да се прими знању да су прегледани и за исплату ѣверени рачуни преко 1000.— динара.

740) Да се одобре привремена кредитирања по предло-зима бр. 298 и 299.

741) Да се подружини у Бољевцу одговори, да је прим-љена цела сума и да дугује још судске трошкове, интерес и адвокату награду.

742) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно. Исто тако прима се знању и стање друштвених потраживања.

743) Да се на писмо бр. 7421 одговори Подружини, да је меница протестована пошто није о року плаћена; али ако Подружина намерава да дуг исплати у току овог месеца, онда ће се задржати од судског поступка до конца о м.

744) Да се по молби бр. 7419, за подизање споменика Л. Петровићу Његошу, да прилог од 100 динара.

IV Прочитан је записник 41. седнице набављачког од-бора, па је одлучено:

745) Да се по понуди бр. 7340, набави 50 кгр. азбеста.

746) Да по акту бр. 7298, магационер прегледа простор за изложбу, па према простору да се спреме предмети који ће се излагати.

747) Да се по понуди бр. 7277, узме само потребна ко-личина меда за чланове Управе и чиновнике.

748) Да се по предлогу бр. 177, изврши егализовање семена.

749) Да се усвоји предлог бр. 178 с тим, да се замоли г. Љ. Петровић са Бења, да инсталацију прегледа и да мишљење.

750) Да се по понуди бр. 7405, приме означене књиге у комисион.

751) Да трошкови око набавке семена детелине падну на терет Трифолин станице.

V Прочитан је записник 41. седнице програмског одбора па је одлучено.

752) Да као друштвени делегат иде на изложбу у Г. Милановцу г. С. Ратковић члан Управе и одржи једно пре-давање из воћарства. Исто тако да се Подружини позајми 500 картонских тањирића.

753) Да се о предмету бр. 7041 решава кад се инспек-тор врати с пута.

754) Да се Подружини у Ковачици остави рок до краја о.г. да или рад обнови или ликвидира.

VI 755) Прочитан је записник 3. седнице надзорног одбора о извршеном прегледу рада друштвене управе у трећем тромесечју о.г. из кога се види да је рад текао правилно и у границама друштвених правила.

VII Саопштења и предлози.

756) По понуди бр. 7422, за откуп друштвеног имања, одлучено је, да понуду проуче и одговор припреме г.г. претседник, ппретседник и чланови управе Н. Белобрк, Н. Петровић и Т. Владисављевић, па идућој седници поднесу предлог.

Са овим је седница закључена.

45. седнице, држане 18. октобра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: С. Ратковић, Д. Спремић, Н. Белобрк, Н. Петровић, В Матић, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић и гости Др. В. Стојковић, почасни и редован члан и И. Бошњак, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 757) Прочитан је и усвојен записник 44. седнице Управног одбора.

II 758) Примљен је знању записник 42. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 42. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

759) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

760 Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 306, 307 и 310, а одбије по предлогу бр. 311.

761) Да се за дуг од Подружине у Рековцу, тражи реч од бившег благајника, да ли пристаје дуг да плати.

762) Да се В. Рашковићу, врати 105.— динара пошто семе није добио, а срески пољопривредни референт тужи што семе није предао.

763) Да се по тражењу бр. 7561, не може да откупи понуђени документат, пошто се Друштво таквим пословима не бави.

IV Прочитан је записник 42. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

764) Да се од фирме Кунде и син набави означена количина воћарског алата с тим, да претседништво закључи погодбу.

765) Да се по понуди бр. 7471, исплати тријер, пошто је продат.

766) Да се по акту бр. 7466 и 7513 понуди највише 10.— динара за семе луцерке и црвене детелине.

767) Да се по акту бр. 7520, овласти Подружина да купује семе и плаћа до 10.50 динара.

768) Да се по понуди бр. 7519, узме у комисиону продају пет муљача.

V Прочитан је записник 42. седнице програмског одбора, па је одлучено:

769) Да се књиге примљене на поклон од Народне банке, разделе подружинама и читаоницама са осталим књигама добијеним за овај циљ.

770) Да се услови под којима се могу предлагати лица за почасне и редовне чланове, умноже и разделе члановима управе на проучавање и евентуалне измене и допуне.

771) Да ппретседник г. Др. Т. Митровић, иде као друштвени изасланик на изложбу у Сопоту.

VI 772) По мишљењу специјалног одбора за продају друштвеног имања, одлучено је, да се имање понуди купцу необавезно за седам милиона динара с тим, да преносну таксу купац плати.

773) По питању приређивања II земаљског воћарског конгреса, решено је, да се конгрес приреди идуће јесени у Сарајеву, о чему да се извести Банска управа и замоли да осигура новчана средства, нарочито због изложбе која изискује веће трошкове. За даљи рад око припрема за овај конгрес одређен је одбор у који су ушли г. г. М. Миљковић, Др. В. Стојковић, Др. Т. Митровић, Б. Ранковић, Н. Петровић и В. Матић.

Са овим је седница закључена.

46. седнице, држане 25. октобра 1933. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе В. Матић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, Др. М. Градојевић, Н. Петровић и Д. Спремић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 774) Прочитен је и усвојен записник 45 седнице Управног одбора.

II 775) Примљен је знању записник 43. седнице књижевног одбора, и усвојен је предлог бр. 487.

III Прочитан је записник 43. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

776) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

777) Да се одобраваiу привремена кредитирања по предлозима бр. 314, 317 и 320.

778) Да се исплати комисиона роба по рачуну бр. 7612, пошто је распродата.

779) Да се по акту бр. 7639 тражи извештај колико и какве робе има и колика јој је вредност.

780) Да се за огрев друштвених просторија набави и 3000 кгр. угља.

781) Да у одбор за друштвену славу уђу г. г. чланови финансиског одбора и благајник.

IV Прочитан је записник 43. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

782) Да се по писму бр. 7603, понуди за семе 10—10.50 динара.

783) Да се по извештају бр. 7688, прими семе и пошаље још 5000.— динара за куповину.

784) Да се на питање бр. 188 одговори необавезно, да ће нам требати 300—400 прскалица.

785) Да се одобрава набавка вештачких ђубрива за Пољопривредни факултет.

786) Да се по писму бр. 7604 одговори да ће се роба примити натраг о трошку Подружине.

787) Да се одобрава фарбање и евентуална оправка сецкалица,

V Прочитан је записник 43 седнице програмског одбора, па је одлучено:

788) Да г. М. Митровић, секретар секције за сточарство одржи предавање „О заједничкој сарадњи агронома и ветеринара на подизању домаћег сточарства", у децембру о. г.

789) Да се од рачуна Подружине у Чачку, отпишу 500.— динара на име помоћи за плетарски курс, пошто је она толико издала из својих средстава

790) Да се Подружини у Крагујевцу изда на име помоћи за изложбу 1.200.— дин. у роби.

VI Саопштења и предлози:

791) Г. Претседник саопштава, да је са фирмом Кунде и син, а на основу овлашћења одбора, закључио куповину воћарског алата са 20% попуста. Одбор прима знању.

792) Г. С. Ратковић, члан Управе извештава, да је као друштвени делегат присуствовао отварању изложбе Подружине у Горњем Милановцу и у име Друштва поздравио излагаче. Одбор прима знању.

793) Г. В. Матић, члан Управе саопштава, да је у име Друштва присуствовао седници Друштва за пропагирање народне ношње. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

47. седнице, држане 1 новембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић м чланови управе: Н. Петровић, Д. Спремић, С. Ратковић, В. Матић и Н. Белобрк.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 794) Прочитан је и усвојен записник 46. седнице Управног одбора.

II 795) Примљен је знању записник 44. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 44. седнице финансиског одбора, да је одлучено:

796) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

797) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 322, 324, 326 и 327.

798) Да се по акту бр. 7723, замоли ср. начелство да узме реч од дужника, кад мисле дуг да исплате.

799) Да се по предмету дуговања Браће Киранфиловића из Битоља, тражи извештај од Првостепеног суда о стању масе, као и од г. г. Б. Наумовића и М. Ристића, да ли фирма ради и да ли је испоручену робу наплатила од бив. Обласног одбора.

800) Да се по понуди бр. 7840, за оправку динама Трифолин станице, тражи понуда и од фирме Душана Вукаловића.

IV Прочитан је записник 44. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

801) Да се прими знању извештај бр. 7710, који је поднео г. Љ. Петровић и да му се изјави захвалност и замоли за допуну, кад прикупи потребне податке.

802) Да се по понуди бр. 7834, за прскалице, траже цене од фабрике, па онда донесе одлука о куповини.

803) Да се према реферату бр. 7877, набави још 250 кгр. сумпора на азбесту, пошто је прва набавка распродата.

804) Да се прими знању писмо бр. 7748, којим Биљана А. Д. извештава о промени у административној управи.

805) Да се по акту бр. 7846, рачуна курс златне марке 19.20 дин. без икаквих других трошкова.

806) Да се одбију понуде бр. 7714 за трифолин смесу и бр. 7712, за луцерку.

807) Да се предлог бр. 199 о промету семена луцерке и детелине усвоји с тим, да се М. пољопривреде поднесе претставка против укидања решења о пломбирању овог семена за извоз.

V Прочитан је записник 44. седнице програмског одбора, па је одлучено:

808) Да се нова правила за Пољоприв. књижице и читаонице и Омладинске дружине, доставе М. просвете на одобрење, па кад их оно одобри, онда да програмски одбор прикупи цене за штампање у 3 и 5 хиљада примерака и учини предлог за штампање.

809) Да се по молби бр. 7715, призна на име даре џакова 13 кгр.

810) Да се по понуди бр. 7842 одговори, да се Друштво не бави продајом воћних садница.

811) Да се по претставци бр. 7793, призна на име трошкова 300.— динара.

812) Да се по молби бр, 7799, не могу дати књиге бесплатно.

813(Да се по молби бр. 7878, не може дати помоћ за изложбу, пошто је кредит исцрпљен.

814) Да се г. Н. Петровић, члан Управе, делегира у одбор за пољопривредну изложбу и школу, на место г. Б. Нешића, инспектора.

815) да се у циљу стварања фонда за пољопр. књижице и читаонице, у будуће откупљују књиге са 30% провизије и у фонд уноси по 5%, исто тако, да се све књиге које се прибаве за раздавање, уступају читаоницама по извесној ниској цени и добијена сума уноси у фонд.

VI Саопштења и предлози.

816) Прочитано је писмо Техничког друштва бр. 7751 којим извештава да не може да да против цену на друштвену понуду, пошто је понуда сувише висока. Одбор прима знању.

817) По позиву Главног задружног савеза на скупштину и конгрес, одлучено је, да се упути телеграм.

818) Г. В. Матић члан управе саопштава, да је по тражењу ср. суда, положио 144.$_{50}$ дин. на име огласне таксе, по предмету друштвеног наслеђа од поч. Миловановића. Одбор прима знању.

819) Г. Др. Т. Митровић ппретседник реферише о изложби у Сопоту, на коју је ишао као друштвени делегат. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

48. седнице, држане 8. новембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови управе: В. Матић. С. Ратковић, Н. Петровић, Б. Ранковић, Д. Спремић, Др. М. Градојевић и Н. Белобрк.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележно секретар г. М. В. Дамњановић.

I 820) Прочитан је и усвојен записник 47. седнице Управног одбора.

II 821) Примљен је знању записник 45. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 45. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

822) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — динара.

823) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 330, 332 и 333.

824) Да се оправка динама на Трифолин машини уступи А. Милановићу за 1390.— дин. као јевтинијем понуђачу.

825) Да се прими знању стање друштвене касе, које је нађено исправно, као и извештај о стању друштвених потраживања.

827) Да се одобрава набавка једне пећи за друштвене канцеларије, за 1.020.— дин.

IV Прочитан је записник 45. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

827) Да се по тражењу бр. 7902, понуди Банскоj управи на Цетињу тражено семе по најнижој цени.

828) Да се за потребе друштвених чланова набави 5 Еберхартових плугова Н. 5.

829) Да се по понуди бр. 8027, уступи семе по 14.50 динара.

V Прочитан је записник 45. седнице програмског одбора, па је одлучено:

830) Да се упутство о избору почасних и редовних чланова, узме у претрес идуће седнице.

831) Да програмски одбор припреми измене и допуне друштвеног пословника.

832) Да се Савезу здравствених задруга, да на послугу 500 картонских тањирића.

833) Да се Народној књижици и читаоници у Тулару, поклони једна колекција књига.

834) Да се И. Балетићу, не могу дати књиге на поклон.

835) Да друштвени инспектор изврши преглед подружина, по предлогу бр. 231, као и да одржи са њима конференције и изврши наплату дуговања.

Са овим је седница закључена.

49. седнице, држане 15. новембра 1933. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, и чланови управе: С. Ратковић, Н Белобрк, Н. Петровић, В. Матић, Д. Спремић, А. Рашковић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 836) Прочитан је и усвојен записник 48. седнице Управног одбора.

II 837) Примљен је знању записник 46. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 110.

III Прочитан је записник 46 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

838) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

839) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 338 и 339.

840) Да се прими нова меница Пожешке Подружине с тим, да плати протестне трошкове.

841) Да се не може дати помоћ по молби бр. 8140, пошто се нема буџетске могућности.

IV Прочитан је записник 46. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

842) Да се по понуди бр. 8094/8118, набави 140 кгр. беле детелине, пошто је поручена.

843) Да се по тражењу бр. 8110, понуди панонска грахорица по 3— дин. а луцерка по 10.50 дин. франко истоварна станица.

844) Да се по акту бр. 7420, прими натраг од Грабовичке Подружине преса за циглу и отпише њена вредност у 2.500— дин.

845) Да се прима знању, да је економ г. Н. Стаменковић упућен у унутрашњост, ради куповине семена.

V Прочитан је записник 46. седнице програмског одбора, па је одлучено:

846) Да се по молби бр. 8068, претходно прибави извештај, које им књиге недостају, па онда донесе одлука.

847) Да се по акту бр. 8069, преда имовина Подружине ср. пољопр. референту на чување, док Подружина рад не обнови.

848) Да се по тражењу бр. 8083, позајми 500 ком. тацне за приређивање изложбе.

849) Да се по акту бр. 8093, приступи уређењу друштвеног вагона, на покретној пољоприв. изложби.

850) Да се Живинарском друштву да једна ручна прскалица од 250.— дин. као друштвена награда за живинарску изложбу.

851) Да се по актима бр. 8135, 8136 и 8137, отпише од рачуна Сопотске Подружине 3325,25 динара, колика је вредност семена, које је издала као награду курзистима и излагачима на изложби.

852) Да се по молби бр. 8142, одобрава оснивање Подружине у Милошевцу, али без назива „друга".

853) Да се Подружини у Б. Паланци издају бесплатно за њену читаоницу књиге по предлогу бр. 241.

VI 854) Узето је у претрес упутство за избор почасних и редовних чланова, па пошто су учињене извесне исправке то је усвојено с тим, да се достави свима подружинама и објави преко Тежака.

VII Саопштења и предлози.

855) Прочитане су многе честитке примљене о друштвеној слави. Одбор их прима знању са узвиком живели и одлуком, да се штампају у Тежаку.

Са овим је седница закључена.

50. седнице, држане 22. новембра 1933. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови Управе: Д. Спремић, Н. Петровић, С, Ратковић, В. Матић, Др. М. Градојевић, Б. Ранковић и Н. Белобрк.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 856) Прочитан је и усвојен записник 49. седнице Управног одбора.

II 857) Примљен је знању записник 47. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 516.

III Прочитан је записник 47. седнице финансиског одбора па је одлучено:

858) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

858) Да се одобре привремена кредитирања по предлогу бр. 343.

860) Да се по молби бр. 8197, прибави од Општине извештај о такси за чишћење јама.

IV Прочитан је записник 47. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

861) Да се по тражењу бр. 8191, пошаље 1792 кгр. уљаних погача, а остатак у 148 кгр. расходује, пошто се убуђао.

862) Да се по извештају бр. 8180, плаћа добро натурално семе по 11— 11.50 дин.

863) Да се по тражењу бр. 8226, понуди за косе 12.50 д.

864) Да се по понуди бр. 8291, набави 5000 кгр. енгле ске траве.

865) Да г. г. чланови Управе Н. Белобрк и Н. Петровић и чиновник А. Петровић, откупе од I Срп. земљорад. банке справе, које су потребне Друштву за његове чланове, ако је цена повољна.

V Прочитан је записник 47. седнице програмског одбора, па је одлучено:

866) Да се прими знању, да је Подружина у Течињу обновила рад с тим, да рад отпочне почетком идуће године и уплати члански улог.

867) Да се по тражењу бр. 8261, пошаљу на послугу 80 картонских тањирића.

868) Да се на молбу бр. 8264 одговори, да се тражена књига не може дати бесплатно, али да се за курсисте понуде на поклон Календари из ранијих година.

VI Саопштења и предлози.

869) Прочитан је извештај инспектора с пута, којим извештава о успеху и откупу детелинског семена. У исто време саопштена је његова телефонска молба, да се овлашћеном лицу у Зајечару, пошаље 20.000— дин. новца и 40 џакова. Одбор прима знању извештај и усваја предлог.

870) г. Претседник саопштава, да је у име Друштва присуствовао слави Обласног одбора Јадранске страже, а г. В. Матић, члан управе такође саопштава да је у име Друштва присуствовао слави Друштва Књегиње Љубице. Одбор прима знању и захваљује им се на труду.

Са овим је седница закључена.

Цене пољопривредних производа, на дан 12. децембра 1933 г.

Пшеница

Српијанска 77 3 % Дунав нова	96—102
Српијан. 77, 3—4% Сава „	94—100
„ 77, 3% гл. пр. „	92— 96
„ 77, 3% уз. пр. „	92— 96
Бачка 78 2%	98—100
Банат. 78, 2%	93— 98

Кукуруз

Банатске утовар станице пром.	70—73
Банат. пар. Вршац	71—75
Срем.	72—75
Српијан. пар. Пожаревац н. пр.	76—80
Лађа Дунав	—
Лађа Сава	—

Овас

Српијански нов	60—65
Сремски утовар станица	55 - 60
Узана пруга	—

Јечам

Барањски 65-66 нов	65—66
Македонско — Косовски	55 - 60
Главна пруга	60—68

Пасуљ

Срб. 3%, 1932 г. пар. Београ.	132—140
Сремски 2% без вр. утов. ст.	130—140
Бачки 2% без врећа утов. ст.	130—140
Бачки и срем. 2% пар. Беог.	135—145

Суве шљиве и пекмез

Обична гарнит. пароб. Ваљ.	560 570
70—75	660 680
80 - 85	600—610
95—100	550—560
110 - 120	530—540
Меркантна	480—500
Пекмез	380—420

Стока и сточни производи

Свиње тешке	7—7.50
„ средње	6 - 6.50
Свиње лаке	5.50 - 6
„ мршаве	6 - 7
Волови I кл.	4—4.50
„ II	3—3 50
„ III	2—2.50
Краве I кл.	3 3.50
„ II „	2 - 2.50
„ III „	1.50—2
Јагањци и овце	1.50 —2
Живина жива	9—12
Јаја	85 - 100
Маст	11.50—12
Сланина	8—9.50
Млеко кравље	1.80 2
Млеко овче	2.50—3
Сир српски	9 - 10
Кајмак	18 23
Кашкаваљ	11—17

Разно

Мекиње са врећама Срем, Бачка	50 —55
Мек. обала Београд, без вреће	55—60
Кукољ самлевен, Београд	40—50
Кромпир,	32 50
Црни лук	25 40
Бели лук	120—140
Сено	30 - 40
Слама	25 28

Хартије од вредности

2½% Рента ратне штете	288—290
4% Аграрне обвезнице	30—31
7%. Инвестициони зајам 1921	54—56
Аграрна банка	248—249

Илустровани пољопривредни календар
за годину 1934 са пољопривредним поукама

Изишао је из штампе. — Цена овог популарног календара са пробраном садржином, износи свега динара 10.—

Лицима и установама, које поруче најмање 10 ком. календара даје се:

ако узму на кредит (у распродају) 15% рабата
ако узму на повуку — доплату 20% „
ако пошаљу новац унапред 25% „

Календари код поруџбине од 10 ком. шаљу се о трошку Друштва; код поруџбине од једног комада слати још динара 1.50 за поштарину, а од 2 до 9 ком. слати по 1 динар од комада на име поштарине. Ко жели препоручено, да пошаље још 3.— динара више. Поруџбине испод 10 ком. не шаљу се доплатом. Са поруџбинама похитати, јер је Календар штампан у ограниченом броју примерака. Поруџбине ће се извршивати по реду пријава, првенствено онима који новац пошаљу унапред, па тек после онима на повуку и кредит. Новац слати на чековни рачун Поштанске штедионице Бр. 50.350, а на полеђини уплатнице увек назначити зашто се новац шаље.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Београд, Немањина улица број 15

ПАЖЊА РАСАДНИЦИМА, ПОЉОПРИВРЕД. ШКОЛАМА

и установама које су раније од Друштва набављале колекције воћних модела. Срп. пољопр. друштво има известан број колекција нових модела, које чине допуну ранијој колекцији, а једна таква колекција се састоји из: два модела (врањске и лесковачке) дуње, из три модела шљива (сарица, чокешинка и магар. пожега); три модела јабука, (сенабија, стамболка и лесновка) и четири модела крушака (јерибасма, караманка, зелена масларка и врањска масларка) свега *12 разних модела*. Цена је овој колекцији *Динара 275.*— франко свако место у држави, без икаквих других трошкова. Појединачни модели, ван колекције, не могу се продавати, сем две врсте крушака (јерибасма и караманка) којима је цена по 25.— динара комад.

●

Установама које још сада унесу потребне суме у свој буџет за 1 април 1934 године и осигурају исплату поруџбине, можемо колекције издати одмах, под условом да нам рачун исплате одмах после 1 априла 1934 г.

●

Поруџбине чинити одмах, јер има још свега 20 колекција које нису распродате.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
БЕОГРАД, НЕМАЊИНА УЛИЦА БРОЈ 15

Сецкалице

за сено, сламу и шашу, најбоље, на два ножа, са јаким замајним точком, добило је Срп. пољопр. друштво и продаје их по 1000.— динара ком. франко магацин.

Са поруџбинама похитати, јер је набавка извршена у огран. броју.

Воћке и воће

од Благ. Д. Тодоровића, *комплет I-III део динара 120.*— Појединачно: I и III део по 40.— а II део 50.— динара комад.

Новац слати унапред, на Срп. пољопр. друштво, Београд, Немањина 15, чековни рачун Бр. 50350.

Рачуница II-го издање

за пољопривреднике и пољопривредне школе
од **Милана Дуњића**, начелника банске управе,
изашла је из штампе. — Цена 25.— динара.
Може се добити у Српском пољопривредном
друштву, Немањина ул. број 15.

Штампарија „Скерлић" — Мил. К. Цветановића — Београд
Краљице Наталије 12. — Телефон 20-732